

COMISARIATUL GENERAL AL EXPOZIȚIEI

RAPORT GENERAL

ASUPRA

PARTICIPAREI ROMANIEI

LA

EXPOSITIA UNIVERSALĂ DIN PARIS

(1900)

DE

DIMITRIE C. OLLANESCU

COMISAR GENERAL

BUCURESCI

I. V. SOCECU

1901

BA 170550

BA

București ^{30 Octombrie}
_{12 Noiembrie} 1901

Domnule Ministru,

Am onoare de a vă prezenta — potrivit articolului 4 din Regulamentul de la 22 Maiu 1898 — Raportul general asupra participării României la Expoziția Universală din Paris (1900).

Îndeplinind această însărcinare am trebuit — pentru a pune în valoare însemnătatea prilejului și rezultatele obținute — să fac o scurtă dare de seamă despre activitatea culturală, socială și economică desfășurată de noi, pînă la sfârșitul veacului trecut.

Drept aceea, dupe o repede privire asupra expozițiilor străine și române pînă la 1900, am intrat în cercetarea lucrărilor Comisariatului General și a organelor lui ajutătoare, cari au pregătit și alcătuit solemna reprezentare a produselor noastre în capitala Franței, arătând rolul și acțiunea fie-căruia, — de la înființare și pînă astăzi — cum și neajunsurile întâmpinate în cursul unei atît de anevoioase întreprinderi. Cu de-amăruntul am lămurit apoi felul și cîtimea cheltueilor ce au fost trebuitoare pentru săvîrșirea ei și împărțirea generală pe grupe și pe clase a obiectelor de expus, dupe

D-Sale

Domnului B. M. Missir,
Ministrul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor.

care am pășit la studiarea în deosebi a materiilor ce întocmiam, în cuprinsul ei, programul nostru de lucru.

Intru aceasta m'am servit mai întâi, de actele și de investigațiunile Comisariatului General complectate cu informațiunile și deslușiri date de exposanții înșiși, apoi de științele și datele oficiale culese, la trebuință, din diferitele Administrațiuni.

Toate grupurile și indicațiunile statistice au fost luate din publicațiunile respective ale oficiilor Statului.

In același timp și pentru a ajunge la o cât mai adevărată cunoștință a stărei și rostului industriilor noastre — protegiate sau nu de legea din 1887 — am adresat exposanților un chestionar formal asupra naturei, valorii, puterii mecanice, câtimei și întinderii producțiunii și transacțiunilor lor, înscriind răspunsurile sub numele fie-căruia dintr'înșii, în capitolele prezentului Raport general.

Cu toate acestea am ținut a da o deosebită dezvoltare materiei privitoare la producțiunile naturale ale pământului nostru și în întâiul rând agriculturii și industriilor ce o ajută sau isvorăsc dintr'înșea, ele fiind statornică temelie a bogăției și prosperității naționale.

Lucrarea se sfîrșește cu o notiță [asupra Congreselor ce s'au ținut în timpul Expoziției, la care România a avut mai mult interes de a fi reprezentată și cu Tabloul premiilor acordate de Juriile internaționale exposanților Români.

Cu dragoste, profit de această ocaziune, pentru a adresa, tuturor colaboratorilor mei, tuturor exposanților, artiștilor și lucrătorilor cari ne-au ajutat și au contribuit la izbânda Expoziției noastre, expresiunea adâncelor și călduroaselor mele mulțumiri, căci mi-au dat îndemn de a lucra la o operă de înălțare și de folosință pentru țară.

Zilele de muncă, de grijă și de sârguință pentru punerea în valoare a lucrărilor tuturorora vor fi — împreună cu tot ce am sperat și cu tot ce am putut dobândi pentru dăsele — cele mai frumoase și de-apururi neuitate ale vieții mele.

Și acum când misiunea ce'mă încredințase guvernul este terminată, dați-mă voe, Domnule Ministru, de a vă ruga să primiți D-stră personal și predecesorii D-stră expresiunea recunoștinței mele pentru încrederea și sprijinul ce mi s'a acordat întru îndeplinirea celor cuprinse în aci alăturatul Raport general.

Primiți, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

Comisar general

Dimitrie C. Ollanescu.

INTRODUCERE ISTORICĂ

Expozițiile străine.

Expozițiile sunt de origină relativ modernă. Ele au fost instituite mai întâi în Franța în veacul XVIII și s'au mărginit multă vreme la artele frumoase. Primul concurs pentru industrie a fost organizat de abea în 1798. D-nul A. Picard, în remarcabilul său raport asupra expoziției din 1889, explică lucrul ast-fel: „În timp ce cultivarea artelor frumoase, era concentrată în Paris, producția industrială era răspândită în diferite provincii și ar fi fost aproape cu neputință de a convoca la un concurs general pe toți fabricanții și meseriașii de pe atunci; starea rea și nesiguranța drumurilor, neîndestularea mijloacelor de transport, pedicele și neajunsurile de tot felul ce puteau întâmpina oamenii și chiar lucrurile în lungile călătorii, ar fi zădărnicit asemenea întreprinderi. De alt-fel, industriei franceze, pe care Colbert încercase s'o scoată din primitivitatea ei i se dase o lovitură de moarte prin revocarea Edictului din Nantes, provocând emigrarea unei mari mulțimi de meșteșugari

și artiști dibaci, cari duseră în străinătate cunoștințele lor, experiența, talentul, știința și avuțiile lor. Avântul industriei mai era împedicat de corporații, jurande și bresle, — de al căror privilegiu exclusiv se bucurau numai câte-va persoane, companii și comunități, fie pentru fabricare, fie pentru transport, fie pentru vânzare, — și de vămile interne, cari izolau provinciile, făcând relațiile comerciale între dênsele tot atât de anevoioase ca între țările străine ¹⁾.

Revoluția suprimând corporațiile, jurandele și breslele, suprimă și privilegiile, proclamând libertatea comerțului și industriei. Atunci îndată spiritul de întreprindere luă desvoltare, metoadele de fabricare se îmbunătățiră, atelierile și manufacturile se înmulțiră. Așa că, după restabilirea păcei prin tratatele de la Bâle, guvernul francez se gândi să organizeze „o expoziție publică anuală de industrie“, care trebuia să coincidă cu aniversarea fundărei Republicei.

Prima expoziție se făcu în Septembrie 1798, în niște construcții clădite în pripă pe câmpul lui Marte și puse gratis la dispoziția exposanților. Dură trei zile și avu 110 exposanți, dintre cari 31 căpătără recompense.

De atunci expozițiile se înmulțiră atât în Franța cât și în străinătate.

A doua expoziție, care trebuia să se deschidă, la Paris, în anul 1799, fu amânată din pricina situației externe și fu organizată în 1801, în curtea Luvrului. Avu 220 exposanți, dintre cari 110 primiră recompense. Ținu 6 zile, de la 19 la 24 Septembrie.

Anul următor se deschise o alta în același loc, la care participară 540 exposanți, din 73 departamente. S'aũ dat 251 de recompense.

Din cauza răsboiului se amână concursul industrial, anunțat pentru 1803. Napoleon hotărî că a patra expoziție să fie în 1806, pe Esplanada Invalizilor. Ea ținu 24 zile și avu 1.422 exposanți, dintre cari aũ luat recompense 610.

Impăratul se gândi, și cu drept cuvînt, că intervalul de un an între două expoziții consecutive era prea scurt pentru pro-

1) A. PICARD: Rapport général, tom. I, pag. 7 seq.

ducerea și maturitatea noilor descoperiri; deci dispuse că aceste concursuri industriale să se țină din trei în trei ani. Imprejurările se opuseră îndeplinirii acestei hotărîri. Răsboiul reîncepu și primele victorii fură urmate de campania nenorocită din Rusia, de campania din Franța, de abdicarea de la Fontainebleau și de abdicarea definitivă.

Ludovic al XVIII-lea ordonă deschiderea unei expoziții, în 1819, în vastele săli ale Luvrului și, lucru vrednic de amintire, sub guvernământul său se făcu inovarea de a recompensa nu numai pe manufacturierii expozanți, ci și pe simplii lucrători, pe savanți, pe ingineri, pe meștri, pe toți acei cari contribuieră la propășirea industriei. Ideea aceasta fu reluată de guvernul Republicei în 1900, care a recompensat și pe colaboratorii marilor industriași.

Expoziția din 1819 dură 35 zile și avu 1,662 expozanți, dintre cari 869 fură recompensați.

A șasea expoziție se ținu în 1823, în rîndul de jos al colonadei Luvrului și în primul cat al Palatului; dură cincîzeci de zile, de la 25 August la 13 Octombrie. Aū fost numai 1.642 expozanți, ceva mai puțin de cāt în 1819. Juriul acordă 1.091 recompense.

A șaptea expoziție fu instalată tot în Palatul Luvrului; se deschise în ziua de 1 August 1827 și dură 62 zile. Aū fost 1.695 expozanți și s'aū dat 1.254 recompense.

A opta se deschise, sub Ludovic-Filip, la 1834, în patru pavilioane construite pe piața Concordiei; dură două luni, de la 1 Maiū la 30 Iunie. Expozanții fură 2.447 și recompense 1.785.

A noua la 1839 și fu instalată în Câmpiile Elysee; ea ținu tot două luni. Numărul expozanților fu de 3.381 și al recompenselor 2.305.

A zecea la 1844 și cea din urmă sub Monarhia Orleanistă, dură două luni, de la 1 Maiū până la 30 Iunie și fu instalată tot în Câmpiile Elysee. Expozanți fură 3.960; juriul decernă 3.253 recompense.

A unsprezecea, instalată în același loc ca precedentele, dură șase luni, de la 1 Iunie la 30 Noembrie 1849. Numărul expozanților fu de 4.532. Pentru prima oară guvernul se gândi să dea

cu acest prilej un loc de frunte agriculturii, cea mai puternică și mai mănoasă dintre toate industriile.

Însă cadrul acestor concursuri între industrialii aceleiași țări părea prea strîmt. Încă de la 1833, Boucher de Perthes, președintele „Societății de emulațiune“ din Abbeville, zicea: „Pentru ce nu se deschid sălile Expoziției Belgianilor, Englezilor, Elvețianilor, Germanilor? Ce frumoasă, ce bogată ar fi o expoziție europeană! ce comoară de învățături ar fi ea pentru toată lumea!“

În Mayența (1842), în Berlin (1844) se ținuse Expoziții la care luaseră parte toate statele germane. În 1849, organizatorii Expoziției din Birmingham invită națiunile străine, însă apelul lor nu fu ascultat de nimeni.

Londra avu onoarea de-a organiza cu succes, în 1851, prima Expoziție Universală Internațională; inițiativa o luă Societatea regală de arte, manufacturi și comerț, care instituiseră mai înainte expoziții anuale pentru produsele artei și industriei britanice.

Expoziția internațională din Londra se deschise la 1 Mai, 1851, în Palatul de Cristal și dură cincă luni. Numărul exposanților trecu peste 17.000, dintre cari 9.730 din Anglia, 1.760 din Franca, 1.360 din Zollverein, 750 din Austria, 560 din Statele Unite, 510 din Belgia și restul din cele-l'alte țări. 5.187 recompense fură acordate de juriul internațional, care se compunea din 314 membri, jumătate Engleză și jumătate străin. Numărul vizitatorilor se ridică la 6 milioane.

Franca se grăbi să urmeze acest exemplu și lumea industrială fu convocată de guvernul său la expoziția universală internațională ce avea să se deschidă în Paris la 1 Mai 1855. Se construi un palat pe Câmpii Elysei, — Palatul Industriei, — adăogându-i-se: o galerie de 27 metri lățime cu un etaj, stabilită pe cheul drept al Senei, între piața Concordiei și podul Alma; o rotundă de panoramă, în dosul Palatului Industriei; o galerie de comunicare, trecând prin rotundă și legând Palatul cu galeria cheului; o grădină, unde erau așezate obiectele putând sta sub cer descoperite; un palat special pentru artele frumoase, construit la picioarele Trocaderului, între Avenue de Matignon și strada Marbeuf.

Numărul exposanților fu de 23.954, dintre cari 2.175 pentru artele frumoase. Cheltueile statului se ridicară la 11.500.000 fr.; intrările dădură peste 5 milioane. Câștigul total fu de 3.200.000 fr.

Impulsiunea era dată.

Anglia organizează o expoziție de același fel în 1862, care dură 6 luni, avu 27.500 exposanți și aproape 6 milioane de vizitatori. Veniturile se ridicară la suma de 10.400.000 fr. dând un mic excedent de 20.000 fr.

Francia, după cinci ani, în 1867, institui un nou concurs internațional. Un palat imens fu construit pe câmpul lui Marte, înconjurat de grădini, cu o anexă în insula Billancourt pentru agricultură. Suprafața totală era de 687.000 m. p. Expoziția se deschise la 1 Aprilie și se închise la 3 Noembrie, fiind cu deosebire strălucită. Toți Suveranii Europei o vizitară. Totalul intrărilor cu plată fu de 11 milioane. Numărul exposanților se ridică la cifra de 52.000, dintre cari 15.969 din Francia, 6.077 din Anglia, 4.946 din Turcia, 4.140 din Italia, 2.648 din Spania, 2.489 din Germania de Nord, 2.044 din Austria, 1.918 din Belgia, 1.883 din Portugalia, 1.414 din Rusia, 1.339 din Brazilia, 1.083 din Suedia și Norvegia, 1.061 din România, 1.006 din Elveția, etc. etc.

Veniturile, împreună cu subvenția de la stat și comuna Paris se ridicară la suma de 26.257.000 fr. dând un excedent de 2.816.000 fr.

Comisarul general al Expoziției din 1867, d. Le Play, arată în raportul său general neajunsurile expozițiilor universale internaționale și anume: obligația de-a deschide pentru fie-ce nouă solemnitate o arenă mai vastă emulațiunei popoarelor; lipsa de timp pentru pregătirea îndestulătoare a unor astfel de întreprinderi; durata prea scurtă a expozițiilor față de cheltuelile angajate; neputința pentru oamenii de studiu de-a examina cu deamănuntul mulțimea obiectelor expuse ce i-ar putea interesa . . . așa că scopul învățământului și al perfectibilității prin comparație era cu totul nul. D. Le Play propunea înlocuirea expozițiilor temporare cu expoziții permanente de două categorii: 1. *Expoziții universale*, instalate în afară de marile centre de populație, numite *muzee generale*; 2. *expoziții restrânse*, instalate în capitale, numite *muzee comerciale*, dând preferința acestor din urmă, cari trebuia să cuprindă: a) O expoziție geografică permanentă pentru punere în

evidență a produselor naturale ale pământului din diferite țări, — rasele, deprinderile caracteristice ale populațiilor, produsele comerciale esențiale recomandabile pentru folosința lor, modul cel mai bun de fabricare și prețurile lor; b) concursuri parțiale internaționale; c) pentru fie-ce țară saloane de conversație, de lectură și de conferințe.

Cu toată dreptatea și avantajul practic al acestor observații Expozițiile universale internaționale căpătară din ce în ce mai mulți partizani, iar succesul lor merse crescând.

Cele de la Londra din 1871, 1872, 1873 și 1874 reușiră în mod strălucit, iar cea de la Viena, din 1873, în care pentru prima oară se admise învățământul și educația, deteră dreptate celor cari combăteau părerile d-lui Le Play.

Austria făcu mari jertfe; consacră Expoziției, — care se întindea în Prater pe 834.000 m. p. — o sumă de 58.449.000 fr. 42.000 exponanți luară parte la dînsa, dintre cari: 9.104 din Austria, 3.108 din Ungaria, 7.973 din Germania, 3.991 din Franca, 3.724 din Italia, 2.180 din Turcia, 2.139 din Spania, 1.828 din Marea-Britanie, 1.353 din Rusia, 1.243 din România, 1.007 din Suedia și Norvegia, etc.

Numărul vizitatorilor fu de 7.255.000, însă din cauza epidemiei de holeră care izbucni tocmai atunci, veniturile atinseră de abia suma de 10.640.000 fr. Deficitul fu acoperit integral de către stat.

După trei ani, la 1876, Statele-Unite sărbătoriră aniversarea independenței lor organizând în Filadelfia o Expoziție universală internațională, care întruni aproape 27.000 exponanți. Intrările trecură peste 10 milioane.

În 1878 fu o nouă Expoziție universală la Paris; un palat mare fu construit pe Câmpul lui Marte, altul la Trocadero cu numeroase anexe pe cheiuri și pe Esplanada Invalizilor. Se deschise la 1 Mai și se închise la 10 Noembrie; exponanți fură aproape tot atâți ca în 1867, dintre cari: 25.872 din Franca, 4.583 din Spania, 3.983 din Austro-Ungaria, 3.184 din Marea-Britanie și coloniile sale, 2.408 din Italia, 2.142 din Portugalia, 1.700 din Belgia, 1.203 din Statele-Unite, 1.202 din Rusia, 1.075 din Elveția și 1.004 din Suedia și Norvegia. Se dete 29.810 recompense exponanților francezi, străini și colaboratorilor lor.

Numărul total al vizitatorilor se urcă la cifra de 16.000.000, iar cheltuețele fură de 55.400.000 fr.; veniturile, împreună cu subvenția de la Stat și Comuna Paris, dădură numai 23.700.000 franci, adică un deficit de 31.700.000 fr. acoperit integral de către stat.

Succesul expoziției [din 1878 dete indemn și altor țări să îl imiteze exemplul. Mai întâiu Australia organizează una la Sidney în 1879 și alta la Melbourne în 1880; apoi Olanda la Amsterdam (1883), Belgia organizează o expoziție în 1885, coincidând cu terminarea minunatelor instalații ale portului Anvers; Spania invită națiunile la expoziția din Barcelona, în 1888; în același an Belgia deschise la Bruxelles, un *Mare concurs internațional de științe și industrie*, la care au luat parte toate țările.

În 1889, Franția, care adoptase periodicitatea de 11—12 ani pentru Expozițiile sale universale, voi să sărbătorească aniversarea luării Bastiliei invitând popoarele lumii la un nou concurs internațional. Pregătirile începuse din 1884. Se alesese Câmpul lui Marte și Trocadero ca loc al Expoziției, pe lângă care se mai așăogară Cheul D'Orsay, Esplanada Invalizilor și Palatul Industriilor, adică în totul 958.572 m. p. Statele monarhice nu voră să ia oficial parte la această sărbătoare, care coincide cu aniversarea Revoluției: Rusia, Germania, Austro-Ungaria, Anglia, Italia, Danemarca, Spania, Portugalia, Belgia, România, Suedia, Olanda fură reprezentate însă prin comitete de inițiativă privată sau se abținură.

Cu toate acestea succesul Expoziției din 1889 fu mare; intrările se ridicară la 32.500.000 și numărul exposanților fu de 61.722, dintre cari 33.937 Francezi și 27.785 străini.

Cheltuețele fură de 52.000.000 fr. și totuși deteră un excedent de 10 milioane.

Aceste rezultate încurajară pe celelalte țări să organizeze concursuri mari industriale. Rusia organizează în 1891 o expoziție națională, la care, Franția luă o parte însemnată. În 1893 Chicago celebră centenarul descoperirii Americii, înstituind o expoziție universală internațională care fu foarte strălucită. Urmară apoi expoziția națională germană dela Berlin (*Gewerbe-Ausstellung*) și a sărbătoririi Mileniului unguresc, la care România n'a luat parte.

În vremea aceasta, în Franția se discuta eventualitatea unei noue încercări ca cea din 1889. Unii se pronunțau contra expozițiilor universale și, invocând argumentele d-lui Le Play, susțineau că aceste concursuri monstre luaseră ast-fel de proporții în cât era cu neputință să se tragă dintr'însele învățăminte de folos și că ar fi mai prielnic să se organizeze expoziții internaționale mai restrânse, cari să cuprindă numai un număr oare-care de produse. Alții, încurajați de strălucirea tuturor expozițiilor anterioare și mai virtos de prosperitatea multor ramuri de negoț, în timpul și cu prilejul lor, insistară pe lângă guvern să sărbătorească ultimul an al secolului al XIX-a și zorile celui de al XX-a prin organizarea în Paris a unei expoziții mai vaste și mai somptuoase de cât cea din 1889.

Triumful fu al celor din urmă și guvernul luă hotărîrea de-a convoca popoarele lumii la o Expoziție Universală internațională, în anul 1900, la Paris. Toate statele primiră să ia parte oficial și această sărbătoare a muncii, care a fost în adevăr o manifestare superbă a geniului omenesc. Popoarele, adunate în Paris, au putut la sfârșitul veacului să măsoare progresul îndeplinit în toate ramurile industriei și să constate minunatele rezultate la cari au ajuns sforțările generațiilor nouă.

Este incontestabil că aceste gigantice expoziții, cari atrag mulțimea mai doritoare de a petrece de cât de a se instrui, au luat atât de întinsă dezvoltare în cât e aproape cu neputință de-a le studia cu de-amănuntul; ar trebui ca aceste concursuri internaționale, pentru a-și păstra caracterul lor adevărat, să se mărginească la niște expoziții, cari ar cuprinde nu totalitatea produselor geniului omenesc, ci numai anumite grupe de produse. E foarte frumos ca o țară să organizeze o expoziție universală, dând ast-fel cetățenilor săi și străinilor ocazia de-a o judeca după totalitatea produselor sale; dar, când e vorba de o expoziție universală, e vădit azi, că față cu dezvoltarea economică a tuturor națiunilor, ar fi mai folositor, mai practic, mai științific, de a nu îmbrățișa toate manifestările activității omenești de odată. Așa că s'ar putea de pildă organiza, — și Statele ar trebui să se înțeleagă în această privință, ca pentru întocmirea congreselor, — o expoziție internațională de electricitate în Germania, anul următor una de agricul-

tură în Austro-Ungaria, alta de mașini în New-York, de țesături în Anglia, de produsele sub-solului în Rusia, de învățământ și arte frumoase în Franca, etc. etc. Din an în an, aceste mari concursuri ale științei și industriei s'ar succeda, fără să fie grămădire de produse și s'ar putea lăsa între expozițiile unei ramuri un timp mai mare, îndestulător pentru a se produce nouă descoperiri ¹⁾.

---

¹⁾ Expoziția din 1900 a ocupat o suprafață de aproape 1.080.000 m. p. dintre cari 460.000 m. p. acoperiți de clădiri.

Suprafețele precedentelor expoziții universale au fost: în 1855, de 168.000 m. p. din cari 120.000 construcții; în 1867, de 687.000 m. p. din cari 166.000 construcții; în 1878, de 750.000 m. p. din cari 280.000 construcții; în 1889, de 960.000 m. p. din cari 290.000 m. p. construcții.

Se vede, deci, că în 1900, suprafața acoperită de construcții e, relativ cu suprafața totală, mult mai mare de cât în 1878 și 1889.

Expozițiile române.

La noi idea de a face Expozițiuni sau de a participa la cele făcute de alte popoare, datează din a doua jumătate a veacului trecut. Cu toate acestea din vechime, în unele localități ale țării, se ținea la epoci anumite, târguri deschise unde vitele, produsele și mărfurile de tot felul erau expuse înaintea ochilor lumii care cumpăra ce avea nevoie, vedea ce se făcea ori cum se făcea mai nou și mai bine aiurea și judecând, hotărârea care e mai harnic producător sau negustor mai iscusit.

Inlesnirile aduse îndestulărei publice și foloasele ce isvora pentru proprietari, din înființarea acelor *bîlciuri*, pe moșiile lor, dedeau îndemn Domnitorilor după vremi de a le deschide în cât mai multe locuri, așa că sub Fanarioți nu era capitală de județ sau centru de populație mai însemnat să nu-și aibă târgul său anual și une-ori chiar lunar¹⁾.

Drumurile fiind rele, puține și nesigure, transporturile făcându-se în care cu boi, căruțe sau chervane mocănești cu cai, ómenii și lucrurile pătinea adesea și ajungeau la destinație jertfe ale lungimii și sdruncinului călătoriei; dar totuși era o bine-facere pentru gloata țărânilor, pentru târgoveți și pentru bogătași, adunarea atâtor lucruri, de care aveau nevoie, la un loc, în neputință, cum se găseau de a le avea de prin alte ținuturi și politii, ori a și le aduce de peste hotar.

De alt-fel cu cât mai multe se cereau și se desfăceau dintr'însele, cu atât mai întinse erau daraverile în năuntru, iar în afară legăturile țării cu negoțul străin, tot mai strînse și mai mănoase. De la aceste

---

1) *Istoria Românilor* de V. A. Urechiă, dă aproape toate Pitacurile și Cărțile domnesci, între documentele publicate, pentru înființarea de bîlciuri în folosul mănăstirilor și a particularilor.

iarmaroace (jahrmarkt) datează intrarea noastră în comerțul internațional și prin ele drumurile și vadurile românești fură deschise industriei străine.

Bogăția și frumusețea produselor ei fermecă însă atât de ușor pe cumpărătorii Munteni și Moldoveni, că de grabă nu le mai plăcu cele rostuite în țara lor, dând *vengherilor* și *tolbașilor*, purtându'și marfa în spinare, ori *bogasierilor* și *marchidanilor* venetici pas și preț de întâetate, asupra negustorului și breslașului român!...

Când daraverile se întinseră și industria străină puse picior de stăpânire pe piețele noastre, când samsarii fabricilor *din năuntru* prin specule — adesea-ori neomenoase — prilejiră nu numai ruina industriei locale, ci chiar a negustorilor noștri, mulți boeri se sculară și în avânt patriotic, — «pentru folosința obștiei și precurmarea viclesugurilor» —, înființară fabrici, tocmai de acele obiecte ce se cereau mai mult, precum: postav, sticlării, luminări de ceară, arpăcaș, hârtie, borangic, testemele, etc.¹⁾. Și doar de mult unele industrii, vestite la noi, luptau cu isbândă în po-triva celor similare străine.

Așa: *Tăbăcăriile* așezate în București sub Radu-Vodă la 1666 lu-craū pieile cu atâtă meșteșug, că erau cerute în țera nemțescă și în țera turcescă; iar *cojocăria* subțire — mai ales — ocupa un loc de frunte în Europa, în veacul al XVIII-lea. Starostea de cojocari din București era în zilnică corespondență cu serviciul Sultanului²⁾.

Biv-vel Clucerul Radu Slătineanu, întemeiază o fabrică de postav, sub Alexandru Ghica Vodă (1766—1768) la Pociovaliste în județul Ilfov, fabrică ce se bucură de deosebite favoruri sub Grigore Ghica, Alexandru Ipsilante și Nicolae-Vodă-Caragea³⁾.

Dănuță Mungiul căpătă dreptul de a vinde luminările de ceară cu același preț ca cele din Veneția⁴⁾; Greceanu Vornicul deschise la Cernești fabrică de arpăcaș (1793)⁵⁾; Banul Dumitrache Ghica făcu una de sticlărie, cu toate că mai era încă una la Șotânga, cunoscută sub numele de *sticlăria din Tîrgoviște*, în condicile taxelor de vamă de la sfîrșitul veacului al XVIII-lea⁶⁾. Industria firelor de mătase și a borangiculvi erau de asemenea înfloritoare în țeară, Domniî o sprijineau și pretutindenî boerii o cultivaū atât pentru trebuințele caselor lor, cât și pentru negoț. În București ea ocupa, mai cu osebite, clasa femeilor din popor, care cu mijloace primi-tive isbuteau să tragă firele și să facă țesăturile în trei și patru ițe, de o rară frumusețe și subțietate⁷⁾.

1) Ibid. vol. I.

2) *Ion Ghica, Convorbiri economice* (Bucuresci 1879), pag. 577—578.

3) *V. A. Urechiiă, Ist. Românilor, Vol. I, pag. 454.*

4) *V. A. Urechiiă, Ist. Rom., pag. 460.*

5) Ibid. vol. V, pag. 301.

6) Ibid. vol. IV, pag. 233.

7) *Ion Ghica, Convorbiri economice, pag. 577.*

Fabrica de testemele a lui Manole Culoglu, înființată la Mărcuța și cele eșite din resboalele mahalalelor Bucureștene, «podoaba capului cocoaanelor și jupâneselor române, nu se lăsa mai pe jos de testemelele din Țarigrad și această industrie bine condusă și încurajată, ar fi ajuns lesne să rivalizeze cu cele mai frumoase muselinuri» ¹⁾.

Și tot ast-fel în Moldova unde blănăriile, scorturile și industria casnică erau de o netăgăduită frumusețe și făceau admirația străinilor cari, după vremi treceau — nu în scopuri negustorești — prin acea parte a țării.

Datina bilciurilor s'a transmis — luând neconținut dezvoltare — până la noi ast-fel că afară de marile iarmaroace ce din vechime se țineau, mai ales vara în unele localități, nu era oraș și chiar târg să nu-și aibă bilciul său, fie de animale (și cele mai multe au rămas ast-fel), fie de manufactură și obiecte de îndestulare.

Astăzi bilciurile cele mari sunt încă în activitate, dar de când cu înmulțirea căilor de comunicație și înlesnirea mijloacelor de transport, cu relațiunile înjghebate între noi și țările străine pe baza tratatelor de comerț — prielnice transacțiunilor internaționale —, de când mai ales cu dezvoltarea prin cultură, a negoțului nostru ele au pierdut din vechea splendoré și cad din zi în zi mai mult.

Printre cele mai de căpetenie bilciuri din țară putem însemna totuși:

Țîrgul Moșilor, ce se ține în București în luna lui Mai;

Drăgaica, de la Buzeu care începe la 20 Iunie și ține 10 zile;

Tecuciul, în același timp și ține o săptămână;

Fălticeni, unul dintre cele mai mari târguri din Moldova la Sinzenie;

Rîureni, unul dintre cele mai mari târguri din Muntenia la Septembrie;

Cașinul, (jud. Bacău), *Bărladul* și *Giurgiul*, la S-ta Maria mare;

Călărașii și *tîrgul Iașului*, mai mult târguri de vite etc. etc.

Guvernul interesat în tot-deauna de a căuta direcțiunea cea mai folositoare sîrguinței și mulțimei obștești și luând odată pildă de la aceste adunături periodice de mărfuri, de vite, de cereale, în diverse puncte ale țării, s'a interesat de mult să dea o organizare practică, sub privigherea și controlul său, inițiativei private a proprietarilor și producătorilor pentru dezvoltarea și îmbunătățirea tuturor roadelor muncii.

Ast-fel în 1863, Iunie 14 se decretă un Regulament pentru întocmirea de *expozițiuni* agricole și industriale. Țara era împărțită în 10 regiuni și în fie-care an trebuia să se facă o expozițiune de mărfuri și de cereale într'unul din județele din care se compunea regiunea.

Acest regulament fu complectat prin cel de la 1867, August 11, care statornicind *concursuri* de pluguri în țară, hotăra să se facă, în același timp, un *concurs* de vite și de bucate în fie-care județ, ear la 1881, Iulie

1) *Ion Ghica*, Convorbiri economice, pag. 575—576.

4 se votează de Camere o lege pentru *expozițiile și concursurile* agricole și industriale.

Temeiurile cari au dat naștere acestei legi, sunt ast-fel resumate în expunerea de motive: pentru a pune în emulațiune forțele producătorilor și a recompensa pe acei cultivatori, care prin realizare de economii în cheltueli, prin ordinea și regula introdusă în muncă, prin perfecționarea rațională a metoadelor de cultură — aliind știința cu practica — și cari, prin subordonarea culturilor cu circumstanțele locale, crează prosperitatea și întemeiază viitorul economic al țării...

Legea dispunea dar, că: «Guvernul și Consiliile Județene *sunt îndatorate a institui și ține concursuri pentru produsele agricole și industriilor anexe pentru vite și pentru pluguri*». Concursurile erau locale și generale; locale în câte doi ani de-a rândul în Capitalele Județelor și generale în al treilea an în Capitala țării.

Se întocmiau Juriu pentru judecarea concursurilor și acordarea premiilor care constau din: *a)* diplome de onoare și medalii de aur, argint, bronz și mențiuni onorabile; *b)* instrumentele agricole perfecționate, fabricate de școalele de meserii ale statului și județelor; *c)* vite alese pentru reproducțiune; *d)* premii bănești; *e)* cărți și publicațiuni agricole. În special se acorda premii țăranilor cari cultivau o anumită întindere de pământ cu in și cânepă, cari înființau fabrici de frânghii, ștreanguri, căpestre, sfoară din materii textile indigene; femeilor care țeseau pânză de in, cânepă, dimie (încurajarea industriei casnice), celor cari creștea gândați de mătase și sătenilor cari cultivau cartofi, sfeclă, rapiță, mac și nutrețuri verzi.

Pentru formarea acestor premii se constituia în fie-care an un fond compus din sumele alocate de Stat, județe și din cele oferite de Comune și de particulari. Alocațiunea statului era cel puțin de 320.000 lei pe an pentru concursurile județene, împărțită deopotrivă între județe, și de 400.000 lei, pentru concursurile generale.

Legea a intrat în vigoare la 1882.

Un regulament organisa, cu de-amănuntul, tot mecanismul acestor concursuri trăgând un program, foarte bine chibzuit, asupra naturii, calităților, numărului și grupările produselor și vitelor ce aveau să fie expuse.

Aceste concursuri se ținea toamna.

Cele județene se ținură în anii 1883, 1885, 1886 când prin Circulara de la 2 Septembrie, Ministrul de Interne, reamintind Prefecților avantajile ce reșeau pentru dezvoltarea agriculturii și industriei «din aceste concursuri», le făcea cunoscută hotărîrea Ministerului, ca în baza legii de la 1881, să vină în ajutorul expozițiilor județene cu suma de 90.000 lei înscrisă în budgetul său.

Aceste expoziții sunt periodic — și astăzi — ținute în județe. La Craiova, expoziția de la 1898, industrială și agricolă a avut o mare însem-

nătate, ear la Braila se țin regulat concursuri de vite și la Constanța se fac anual expozițiuni de produse industriale, concursuri de vite și alergări de cai. ¹⁾

Emulațiunea era provocată, producătorii și cultivatorii n'aveau de cât să se întrecă a presenta cât mai frumoase și mai bine dezvoltate roade ale muncii lor, ear meseriașii înțelegând că acesta era prilejul înălțător al micilor industrii, însuflețiți de același sentiment și pentru a pune o stavilă cotropirii tot mai puternice a concurenței străinilor, se uniră cu mulți dintr'înșii și întemeiară în București o *Societate cooperativă* sub povătuirea și președinția d-lui D. C. Butculescu, al cărui principal obiect era de a încuraja și a susține prin mijlocul Expozițiilor publice, ²⁾ producțiunea și munca agricolă și industrială română.

Primele încercări fură modeste dar pline de un avânt mult bine-făcător, așa că Expozițiile, ce cooperatorii ținură atât în Capitală cât și în câte-va orașe ale țării, avură un mare succes și ațîțară emulațiunea între lucrătorii și producătorii mai tuturor ramurilor industriale.

Cea din urmă Expozițiune a cooperabilor fu în 1895 în grădina Cismigiu pusă sub patronagiul Principelui și Principesei moștenitori la care lua o parte însemnată și Administrația Domeniului Coroanei. Ea ținu câte-va luni și atrase mulți vizitatori. Se pare că de atunci Societatea cooperabilor din Capitală și-a pierdut *caracterul ei primitiv* și puțin câte puțin s'a desființat.

Cestiunea participării României la o Expoziție internațională fu pentru întâia dată pusă, în 1867, al doilea an de Domnie a M. S. Regelui Carol I³⁾.

Francia imperială invitase pe toate națiunile și pe toți Suveranii lumii să ia parte la marea sa Expozițiune Universală din Paris și mai toate Guvernele se grăbiră a primi gracioasa ei invitațiune. Expozițiunea pusă sub auspiciile lui Napoleon al III-lea era în același timp un act politic și o manifestațiune strălucită a puterilor productive și a geniului artistic al poporului francez, care trei ani mai târziu avea să plătească atât de scump splendoarea și mărețiile sale.

1) Expoziția din anul acesta de la Vaslui, a avut un mare succes și a dovedit că emulațiunea este elementul cel mai bine-făcător al muncii și al producțiunii.

2) Societatea își întocmi treptat regulamente speciale pentru Expozițiunile sale. În fruntea celui privitor la înscrierea exposanților stă formula următoare: «Nici un exposant nu poate fi admis dacă nu va face o cerere prealabilă, în urma căreia i se acordă un bilet de Cooperațiune» și cooperatorii activi au trebuit să fie foarte numeroși, judecând după numărul însemnat al Expozițiilor, căci «toți meseriași și industriași din țară — cari intrau în vederile Societății Cooperative, puteau expune și concura în persoană sau prin asociațiune» (art. 1 al Reg. de organizare al Expozițiunii Cooperabilor).

Societatea Cooperativă avea sucursale în multe orașe din țară. Primul regulament datează de la 2 Iunie 1883, cel din urmă de la 1886.

3) În publicațiunea specială a Belgianului Jaubart asupra Expozițiilor se găsește notat, — cu amănunte asupra obiectelor și modului expunerii — că Provinciile Dunărene au luat parte — în secția Turciei — la Expoziția din Londra de la 1851 și sunt circulari ale Guvernelor amânduror Principatelor date în sensul de a îndemna pe producători să participe la acea Expozițiune.

La noi se institui o Comisiune Princiară cu misiunea de a pregăti în țară și a instala la Paris secțiunea română.

Comisiunea se compunea din :

- D.D. *Alexandru I. Odobescu* — Comisar General,
 » *Locot. Colonel Ioan Alexandri* — Comisar Delegat la Paris,
 » *Prințul George M. Sutz* — Comisar ajutor la Iași,
 » *Petre S. Aurelian* — Comisar ajutor la București,
 » *George Steriadi* — Secretar,
 » *A. Baudry* — Architect.

Cu toate că țara de abia intrase într'o perioadă de stabilitate, nu avea de cât 74 de kilometri de drum de fer de la București la Giurgiu, iar în industrie foarte puține și neînsemnate lucruri putea produce, ocasiunea fu socotită prielnică de a arăta Europei isvoarele de avuție și rezultatele muncii acelei Români pe care ea o sprijinise și o încuragiase atât de mult pe tărâmul politic.

Comisariatul General francez adoptase — pentru obiectele de expus — următoarea clasificățiune :

Grupul I — Opere de artă,

- » II. — Material și aplicațiuni ale artelor liberale,
- » III. — Mobile și obiecte destinate locuințelor,
- » IV. — Vestminte, țesături și alte obiecte purtate de persoane,
- » V. — Produse (brute și lucrate) ale industriilor extractive,
- » VI. — Instrumente și proceduri ale artelor usuale,
- » VII. — Alimente (proaspete și conserve) la diverse grade de preparațiune,
- » VIII. — Produse vii și specimene ale stabilimentelor de agricultură,
- » IX. — » » » » » » » de horticultură,
- » X. — Obiecte special expuse în vederea îmbunătățirii condițiunilor fizice și morale ale populațiunii.

România expuse în opt grupuri, afară de grupele VIII și IX.

Cinci pictori, între cari N. Grigorescu, represintă arta română, alături de numeroase aquarele și proiecte de arhitectură.

În Grupul II aveam frumoase colecțiuni de mamifere, de păsări, de pesci, de fosile și de minerale expuse de museul de istorie naturală din Capitală, o colecție de păsări a lui Carol Buchholtzer și colecțiunea geologică a D-lui Gr. Ștefănescu.

În grupul III erau olării, scoarțe, țesături de pînă de capră, — fondul industriei țărănești.

În grupul IV expusesem țesături de in, bumbac, lână, mătase, postavuri de la fabrica din Neamțu fondată la 1853 de M. Kogălniceanu, broderii țărănești și costume din toate județele.

În grupul V prezentam specimene de marmură, de cărbuni de

pământ, petrol, minerale, chihlibar, lemne, blănuri, lână, cânepă, in, miere, ceară, tutun, uleiuri, ape minerale, piei tăbăcite.

In grupul VI puțin lucru : Un model de casă țărănească, câteva instrumente aratorii, unelte, frânghii, hamuri, cărămizi.

In grupul VII toate produsele agricole, făină, brânzeturi, conserve alimentare, cărnuri și pesci sărați și afumați, legume, fructe, dulceturi, licoruri, vin și rachiu.

In grupul X o colecție completă de costume naționale.

Această expozițiune, puțin cam primitivă, nu prea fu băgată în seamă¹⁾. Produsele expuse sosiră foarte târziu, când cea mai mare parte dintre juriile claselor își sfîrșise lucrările, cu toate acestea ni se acordă 3 medalii de aur, 9 de argint, 35 de bronz și 38 de mențiuni onorabile²⁾.

Afară de produsele agriculturii și industriei sale România mai expuse în Galeria de istorie a Muncii un model în relief a Catedralei de

1) In *Paris Guide* vol. II, care poartă ca sub-titlu : *Viața*, este un capitol asupra Expoziției de la 1867 scris de D. *Kaempfen*, azi Director al museului Louvre, în care se vorbește despre noi, în modul următor :

«Rome, singulier hasard, regarde la Roumanie, qui lui a emprunté son nom, mais qui ne lui a pas pris ses magnificences et des délicatesses ! Une exposition presque sauvage, rudes fourures, des échantillons empaillés de la faune des bois et des montagnes, des vêtements d'hommes, en peaux brodés de laines de couleurs diverses vives et tranchées, quelques robes de femmes où déjà l'on pressent l'Orient, et c'est tout.»

2) **Medalii de aur :** *Guvernul Român* (sare, produse forestiere), *Prințul Al. Moruzi*, (oî merinos, cai arabi, mașini și distilerii agricole), *Prințul Barbu Stirbey* (cultura duzilor și creșterea vermilor de mătase).

Medalii de argint : *Expoziția colectivă de lănuri române, Școala de agricultură de la Panteleimon* (2 medalii), *Foulquier, Blanc & C-ia* din Galați (lumînări și săpun), *Comisiunea Expoziției din Iași* (cereale), *N. Rosetti-Rosnovanu* (vinuri și cultura viei), *Th. Brătianu*, Pitești (ameliorațiunile agricole și rase de cai), *Vasilache Forj*, Vultureni (țuică și ameliorațiunile agricole), *Al. Slătineanu* (vinuri, ameliorațiunile viei).

Medalii de bronz : *Ministerul lucrărilor publice* (carta României meridionale), *Expoziția colectivă a mătăsurilor române, Mihail Vitlinescu*, Iași (mătase), *Nacu Mincovič* (broderii și confecții pentru dame), *I. Brandt* (cisme), *Dimonisie*, T.-Ocnă (pălării), *N. Ilie*, București (haine bărbătești), *I. Asmaranti*, Peatra (vestminte), *P. Iacovenko*, Ploesci (petrol), *Museul de istorie naturală*, București, *Frații Tulceanu*, Ismail (lână), *Hagi Stefan*, Mihăilești (tutun), *Frații Papasoglu* (idem), *Ioan Marghiloman* (idem), *V. Georgescu*, București (unt de nucă, de mac), *Fialla*, București (piei), *Waller & Hartmann* (pluguri), *V. Georgescu* (paste), *Dr. Russo*, Iași (Kirsch), *Scoala tehnică din Iași*, *Waller și Hartmann* (pompe), *C. Rîureanu* (plug), *Timulescu* (vin), *Ioan Brătianu* (distilerie-agricultură), *C. Bosianu* (vin), *N. Păleanu* (idem), *Ioan Marghiloman* (cereale), *N. Roșu*, Gr. Cozadini, *Al. Vădescu*, Major Mișe *Anastasiu* (cereale), *N. Manu* (vite), D-na S. *Odobescu* (costum național), *Ioan Bunea*, Rucăr (idem).

Mențiuni onorabile : *Carniol-Szatmáry*, L. *Bogdan*, Grozești, *Carapati*, L. *Cojocar*, Tîrgoviște, *C. Ianache*, Ghica-Comănești, *Rosetti Tetzcanu*, N. *Christescu*, București, *Săvoiu*, T.-Jiul, *P. Carp*, Iusici, București, *Carol Bucholtzer*, *Corporația cojocarilor* din București, *Ioan Răducanu*, București, *Văduva G. Assan*, *Coșgiopolo*, București, *S. Stănuțescu*, *V. Forj*, *Comuna Duda*, *Mănăstirile Române*, *Lucovič*, București, *Stabilimentul penitenciar Mărgineni*, *Vidaș*, Craiova, *Borghetti & Gerbolini*, Brăila, *Petcu*, idem, *Balaban*, Galați, *Prințul G. Sutz*, *V. Forj*, *C. Nicolae*, Folticeni, *Powel & C-ia*, Galați, *Take Marin*, București, *Roman*, idem, *M-me Racovitz*, Galați, *M-me H. Lucasievič*, București, *Schitul Viforita*.

la Curtea de Argeș, tesaurul de la Petroasa și un oare-care număr de obiecte rare, stofe, broderii, manuscrise și icoane vechi.

Comisiunea princiară publică, după Expoziție, o lucrare asupra României¹⁾, care contribui, să fim mai bine cunoscuți în străinătate și a rămas timp îndelungat singurul izvor de informații, ale străinilor, asupra țării noastre.

Expoziția de la 1867 a costat 592,262 de franci.

După șase ani România se presenta la expoziția internațională de la Viena, dar într'un cadru mai restrâns decât cel dela Paris. Impresiunea fu însă mult mai mare și succesul mai pronunțat, fie ca pentru întâia oară trimiteam produsele noastre în Capitala Austriei, altă dată adversară regimului politic întronat la noi în 1866, fie că prezentate cu mai multă dibăcie, ele au dovedit — mai ales în ce privea produsele agricole — că frumusețea și valoarea lor creștea și se urca cu trecerea anilor.

Încă de la sfârșitul anului 1872 Comitetul Expozițiunii compus din D. D.: Cesar Bolliac, P. S. Aurelian, C. D. Athanasiu, C. I. Stăncescu, G. Sion (special însărcinat cu adunarea obiectelor de industrie casnică) și Gr. Bengescu, comisarul general, se pusese pe lucru adunând și *cumpărând* — mai ales — obiecte industriale pentru Expoziție.

Cheltuelile erau parte în sarcina Județelor, îndatorate a contribui cu diferite sume pentru cumpărarea obiectelor și indestularea serviciilor Comitetului și parte în sarcina Statului, care printr'o lege votată de Camere înscrisesse în Budgetele anilor 1872 și 1873 suma de lei 206.150, sporită mai târziu prin credite suplimentare — din budgetul general — până la 331.092 fr. 86 centime.

Înainte de a fi expediate la Viena obiectele adunate pentru Expozițiune se expuseră în Martie 1873 în saloanele Otelului Herdan²⁾ pentru a se vedea dacă în adevăr meritaū să fie trimise, pentru așa scop în străinătate.

Impresia fusese negreșit bună, căci ele fură trimise, ba noul Comisar General D. *Emanuel Cretzulescu* se văzu nevoit a mai cere încă altele, de vreme ce pentru spațiul de 655 metri pătrați ce i se pusese la dispoziție nu avea material exposabil îndestulător. Se făcu de grabă o nouă revisie în țară și i se trimise încă un stoc de obiecte. Suma totală a cumpărăturilor s'a urcat la 31.657 de lei.

Expoziția noastră fu instalată de Architectul Anton Gruska, care a stabilit lucrările după înțelegerea avută cu Inginerul Inspector Yorceanu.

Dintre cei 1243 de exposanți căți am avut, numai Domni Gr. Capșa (cofetărie) și Dr. Bernath (analyse și produse chimice) au cheltuit și au

1) *Notice sur la Roumanie*. A. Odobesco. libr. A. Franck 1868, Paris.

2) Azi Hotel de Boulevard.

dat concursul lor Comisariatului, încolo toate greutatea precum și toate cheltuelile au fost purtate de guvern¹⁾.

Secțiunea noastră se afla alături de Persia și a primit visita tuturor capetelor încoronate cari au vizitat Expoziția.

Prințul și Princesa României, Schahul Persiei și Impăratul Franz Iosif cu Archiducii au examinat cu mult interes produsele naturale și industriale ce trimisesem.

Impăratul Austriei în special a admirat grânele, obiectele industriei casnice, s'a interesat de tablourile și obiectele vechi ale Museului din București și în special de tesaurul de la Petroasa. S'a bucurat și a mulțumit foarte călduros pentru costumul țărănesc ce Comisarul general, în numele Asilului Elena Doamna și a Patroanei lui Elisabeta Doamnă, îi oferi pentru M. S. Impărăteasa.

Juriile internaționale ne-au acordat cu această ocaziune 237 de recompense, clasate ast-fel: 1 Medalie de onoare (Minist. de Instr. Publice), 10 Medalii de progres, 57 Medalii de merit, 8 Medalii de bun gust, 147 Mențiuni onorabile și 7 Medalii de Colaboratori.

Programul general împărția Expoziția în 26 de grupuri, anume:

- Grupul I, Exploatarea de mine și metalurgie,
 » II, Agricultură, exploatarea și industrie forestiere,
 » III, Arte chimice,
 » IV, Substanțe alimentare și de construcțiune ca produse ale industriei,
 » V, Industria materiilor textile și confecțiuni,
 » VI, Industria peleii și cauciucului,
 » VII, Industria metalelor,
 » VIII, Lemnul lucrat,
 » IX, Obiecte de piatră, ceramică, sticlărie,
 » X, Tabletărie, marquetărie, bimbloterie,
 » XI, Industria Hârtiei,
 » XII, Artele grafice și desenul industrial,
 » XIII, Mașini și material de transport,
 » XIV, Instrumente de precizie și de arta medicală,
 » XV, Instrumente de muzică,
 » XVI, Artă militară,
 » XVII, Mașini,
 » XVIII, Material și proceduri ale geniului civil, lucrării publice, arhitecturii,
 » XIX, Tipuri de locuinți orașenești, dispozițiuni interioare, decorațiuni, mobilier,
 » XX, Idem rurale,

1) Raportul general al Comisarului din 12 Noembrie 1873.

- Grupul XXI, Industria domestică națională,
- XXII, Reprezențațiunea Museelor de bele arte aplicate la industrie,
  - XXIII, Obiecte de arte pentru serviciile religioase,
  - XXIV, Exponițiune de amatori,
  - XXV, Bele arte,
  - XXVI, Educațiune, învățământ, instrucțiune.

În Juriile internaționale noi n'am avut de cât *un singur jurat*, în Grupul II pe Domnul P. S. Aurelian. — Pentru prima oara să dedea, în această exponițiune, o parte largă învățământului și educațiunii, de abea indicate la cele precedente.

Deschisă la 1 Maiu ea fu închisă la 3 Noembre, lasând din cauza cholerei și mai ales a teribilului Krach, al speculatorilor de la Bursă, un deficit de 48 de milioane de franci, pe care'l acoperi *în total Statul Austro-Ungar*.

La 1878 România fu din nou învitată de guvernul republicei franceze a lua parte la Exponițiunea Universală ce se deschidea la Paris. Prinsă în războiul cu Turcia — în care Suveranul și armata ei cuceriră laurii gloriei și independența Patriei — fu nevoită să decline această grațioasă invitațiune.

După proclamarea independenței și ridicarea țarei la Regat regenerarea noastră socială și economică, făcu cu pași mari progresele pe care le îndeplinesc cu atâta strălucire situațiunea politică și națională.

Drumurile de fer ne erau terminate, creditul asigurat, obținusem un post pe Marea Neagră, ne pregăteam a reînvi tratatele de comerț cu Statele europene, se vota o lege pentru încurajarea industriei, o era nouă ni se deschidea, plină de speranțe, de aventuri, de năzuinți . . .

În mijlocul atâtor lucrări de renoațiune a vieții noastre sosi a treia invitațiune a Franciei, de a participa la Exponițiunea de la 1889.

Guvernul român nu se păru destul de îndreptățit de a o primi de teamă ca industria noastră născândă, să nu fie încă vrednică de a figura în cadrul unui atât de mare concurs internațional.

Cu toate acestea un comitet național, compus din membri ai Parlamentului, proprietari, industriași, ingineri, avocați, neguțători, publiciști, artiști, etc. etc., în totul 165 de persoane, se întocmi în București sub președenția Prințului George Bibescu, comisar general și luă sarcina de a organiza o exponițiune română la Paris.

Se constituiră comitete județene ¹⁾, comitetul național din Capitală se împărți în șapte secțiuni după categoriile produselor de expus, având

1) Bérhad, Câmpulung, Craiova, Iași, T.-Măgurele, Vasluii.

o comisiune permanentă, pentru primirea lor, o comisiune a loteriei și una a contenciosului¹⁾.

Comitetul central din Paris, sub președenția Comisarului general era compus de 22 de persoane: D-nii *Victor Duruy*, *Octave Feuillet*, *Edouard Hervé*, *G. Mézières* și *Jules Simon*, membrii ai Academiei Franceze, pictorul *Meissonier*, membru al Institutului, amiralul *Jurien de la Gravière*, generalul *Tramond*, *Féry-Desclands*, membru la Curtea de Compturi, *Bergé*, administrator al comitetului, *Chambon de Bonin*, secretar, locot.-colonel *Dailly*, comisar delegat, *Schloss*, Prințul *Alexandru Cuza*, *Ghica Vladimir*, *Grand Eduard*, comisar delegat al comisarului general, *Em. Hillel*, *Dr. Iscovescu*, *Jean de Linche*, *Al. de Linche Philippesco*, *de Moissac*, comisar delegat al comisarului general și *Charles Lecoœur*, arhitectul comitetului.

Guvernul Român acordă o subvențiune de 200.000 lei și dreptul de alcătuire a unei loterii de 300.000 lei, pentru întîmpinarea cheltuelilor.

Administrația franceză puse la dispoziția comitetului Român 1146 m. p., dintre cari: 416 în galeria produselor industriale, 240 pentru restaurantul național, 400 în galeria agriculturii și 90 în palatul frumoaselor arte.

Exposanții în număr de 731, dintre cari:

- 20 în grupul I — Bele-arte,
- 46 » » II — Educațiune și învățămînt. — Material și proceduri pentru artele literale,
- 71 » » III — Mobilier și accesorii,
- 339 » » IV — Țesături, îmbrăcăminte, accesorii,
- 65 » » V — Industrii extractive, produse brute și lucrate,
- 37 » » VI — Unelte și proceduri pentru industrii mecanice,
- 150 » » VII — Produse alimentare,
- 4 » » VIII — Agricultură, viticultură, sericicultură, aveați produsele și obiectele lor expuse cu mult gust și succesul lor fu foarte însemnat.

1) Comitetul central era dar compus astfel: Biuroul: Președinte Pr. *G. Bibescu*. President interimar: Generalul *I. E. Florescu*. Vice-președinți: *Blaremburg N.*, *Boerescu C.*, *Lahovari I.*, *Murgescu G.*, *Palladi G.*, *Konaki-Vogorides*. Secretari: *Hemmaire de Hell*, *Lugomirescu M.*, *Șabner-Tuduri*.

Secția I. (Bele-arte). Președinte: *Esarcu Const.* și 12 membrii; Secția II. (Educație-învățămînt). Președinte: *General Florescu* și 9 membrii; Secția III. (Medicină, Hygienă, Himie). Președinte: *Dr. Kalendaro* și 8 membrii; Secția IV. (Mobile, covoare, țesături, industrie domestică). Președinte: *C. I. Mano* și 6 membrii; Secția V. (Agricultură, produse alimentare, produse ale solului, viticultură, silvicultură, horticultură, piscicultură). Președinte: *Gr. Cozadini* și 12 membrii; Secția VI. (Mine, mecanică, genii civil). Președinte: *Al. H. Catargi* și 8 membrii; Secția VII. (Industrii diverse). Președinte: *M. Mandrea* și 9 membrii. Comisia permanentă. Președinte: *Lahovari George* și 10 membrii; Comisia Loteriei. Președinte: *Gr. Triandafil* și 2 membrii; Contenciosul. Președinte *Gr. Lahovari* și 2 membrii.

Juriile internaționale, în care noi am avut 14 jurați¹⁾, acordară expozanților români 278 de medalii și mențiuni, anume:

- 2 Mari premii.
- 24 Medalii de aur.
- 2 Medalii de vermeil.
- 65 » » argint.
- 121 » » bronz.
- 24 Mențiuni onorabile.

Marile premii fură date: Comitetului național pentru produse agricole și Prințului *George Bibesco* (pentru organizația secției române); printre cei cu medalii de aur vedem pe: Fabricanții de scoarțe, Regia Tutunurilor, administrația salinelor, comisariatul expoziției române, Gr. Mano, Dr. C. I. Istrati, M. Th. Mandrea, Ministerul de război, frații Konya, colonel Bereșteanu, Societatea Furnica, Maria Paisie (Câmpulung), Societatea morilor cu aburi (Botoșani), Solacolu (București), Zappa, Gr. Capșa, N. R. Rosnovano, Th. Kalimachi, Danaricu, C. Alexiu, General Fălcoianu, Wentzel Staczek și Banda de lăutari care cânta la restaurantul român.

Pictorii Grigorescu și Mirea au obținut câte o medalie de argint, iar C. Pascali, medalia de bronz; Sculptorul Georgescu și Valbudea medalia de bronz, arhitectii Galleron și Gottereau, idem, Ed. Candela și Musicescu idem, Revista nouă (B. P. Hasdeu) de asemenea etc. etc.²⁾

În raportul său asupra Expozițiunii din 1889, Prințul G. Bibescu se rostește astfel:

«Succesul României nu se mărginise numai la simpatiile generale ce provocase, nici la recompensele ce obținuse, i se mai rezerva și un alt omagiū, cu osebire simțitor pentru dânsa, căci atingea interesul său material cel mai de căpetenie: agricultura».

În adevăr congresul internațional de grâne și făinuri proclamase, în același timp superioritatea calității grânelor române, apreciațiune ce se menținu la același nivel ca expozițiunile din vara anului 1899 de la Rotterdam și Amsterdam unde făina noastră obținu cel mai mare succes³⁾.

1) Titulari: Clasa I. *Heilbuth F.* Cl. 20 *Dally.* Cl. 36 *Grant.* Cl. 41 *Konya.* Cl. 42 *Fessart.* Cl. 47 *Ciurcu Al.* Cl. 60 *Macé.* Cl. 67 *de Linche de Moissac.* Cl. 72 *Graeb.* Cl. 73 *Féry-Desclands*.
Suplimentari: *Al. Philippesco, Marghiloman M., Moret de Blaremborg, Balș M.*

2) A se vedea pentru complectarea listei premiilor publicațiunea: *Avant, pendant, après* de Prințul G. Bibescu, (vol. 8°), Paris 1890.

3) Expozițiile acestea, fusese provocate de Guvernul Român, în urma congresului din Focșani al Morarilor la 1897, și a alarmei de criză dată, cu acel prilej, criză provenită din cauza războiului vama cu Turcia, care închidea industriei făinei un mare debușeu în Orient. Guvernul în scopul de a căuta debușeu pentru făina noastră luă în toamna anului 1897 hotărîrea de a profita de linia Galții-Rotterdam spre a'î da în Olanda avântul de care avea nevoie. În acest scop delegă pe d. Const. Băicoianu ca să studieze cestiunea la fața locului și după ce studiul făcut dete bune speranțe se pregăti o expoziție de făinuri la Rotterdam, la care luă parte 22 de morari și se ținu de la 17—27 Iunie, apoi la Amsterdam de la 1—6 Iulie, având cel mai strălucit succes.

Din succesul expoziției noastre de la 1889 face parte și minunata reușită a restaurantului și a lăutarilor noștri. Mâncările și băuturile, servite de faimosul Iordache și cântările naționale, produse cu o virtuositate într'adevăr uimitoare de banda vestitului Angheluș Muscalagiū din București, au lăsat atât de adânci și de plăcute amintiri în publicul internațional, care a vizitat pe atunci expoziția, în cât pot, cu dreptul, zice că ele au slujit în parte de temelie extraordinarului succes obținut de restaurantul și de lăutarii români la expoziția din 1900.

EXPOZIȚIA UNIVERSALĂ DIN PARIS

(1900)

Personalul și activitatea Comisariatului General

La începutul anului 1895 Franța ne invită să luăm parte la Expozițiunea din 1900¹⁾. De la ultima expozițiune, România făcuse multe și mari progrese. Sub protecțiunea tratatelor sale de comerț și a numeroaselor avantagii acordate de legea pentru încurajarea industriei, fabrici de tot felul se clădise și prosperase pe pământul nostru. Țara putea acum să se înfățișeze, în mod demn, înaintea ochilor lumii, cu produsele industriei sale. Hotărîrea Guvernului de a participa la această expozițiune fu notificată numai în 1898, Guvernului francez.

«Guvernul țării — zicea în circulara sa din luna lui Maiu D-l Stolojan, Ministru pe atunci al agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor — a primit invitarea Republicei franceze, de a lua parte la Expoziția ce organizează la Paris pentru anul 1900. Acea expoziție va fi un inventar documentat de tot ce a produs mai însemnat, artele, știința și activitatea economică din întreaga lume în acest secol... Pe lângă că este o cestiune de cuviință internațională de a răspunde la chemarea unei țări amice, interese politice și economice de *întâiul ordin* ne impuneau datoria de a participa la această expozițiune.

În adevăr, puterea unui Stat nu stă numai în virtutea militară a cetățenilor săi, ci și în puterea lor de muncă, în forțele lor economice. Este vorba să dovedim că și pe acest tărâm am făcut progrese însemnate de

---

1) D. Aurelian pe atunci Președinte al Consiliului Miniștrilor s'a adresat la D-nu Ion Kalinderu propunându'î demnitatea de Comisar general, D-sa însă nu a dat urmare aceste'î propuner'î.

când am rămas stăpâni pe politica noastră comercială și economică. E deci de *datoria* tuturor Românilor [să ne dea concursul lor patriotic, pentru ca, și în această ocaziune, să mărim vaza României și să întindem bunul ei renume.

Pe lângă aceste considerațiuni de ordine morală, sunt și alte puncte de vedere, de care trebuie să ne conducem în organizarea expoziției noastre.

Vom expune după o metodă clară, toate produsele pe care le exportăm și pe acelea ce am putea exporta, pentru ca să putem nu numai păstra debușeurile noastre de astăzi, ci să ne deschidem și altele nouă.

Vom trimete materiile noastre prime, cu toate explicațiile necesare pentru a atrage capitaluri străine în țară în marele tolos și al lor și al nostru. Fără să avem pretenția de a concura cu țările înaintate în industrie, vom expune și produsele fabricelor noastre însoțite de datele necesare, spre a arăta progresul repede ce am făcut și în această privire de la promulgarea legii pentru încurajarea industriei. În înțelegere cu Ministerul instrucțiunii publice se va organiza partea aceea a expoziției noastre, care va avea de scop să arate simțul artistic al poporului român, să facă cunoscut artele noastre și mai ales să dovedească că cu organizarea ce ne-am dat, am intrat pe calea unei mari dezvoltări culturale!»!

Prin urmare, un întreg program de lucru, pentru o întreprindere națională, pentru o operă de înălțare și de obștească folosință. Și într'un avânt, vrednic de laudă, fără de a ține socoteală de jertfe ori de împrejurări, Români au răspuns la această patriotică chemare. De altfel Ministrul își încheia apele ul său cu strigătul: «Isbânda Expozițiunii noastre, va fi cinstea țării!»!

Acest program s'a executat, acea operă s'a săvârșit și țara a eșit cu cinste, din patriotica-î întreprindere.

În adevăr, deși după un an de la învitarea Franciei, se luă totuși repede și cu energie, măsurile pentru a pregăti și a asigura isbânda pe care într'adevăr am dobândit'o.

La 28 Martie 1898 se publică legea votată de Parlament prin care Ministrul agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor era autorizat a cheltui până la suma de 1.300.000 lei pentru participarea României la Expozițiune, și a organiza printr'un Regulament de administrație publică serviciul special pentru pregătirea lucrărilor, determinând atribuțiile respective, controlul și cheltuelile ce trebuiau făcute atât în țara cât și la Paris.

Drept aceea prin decretul Regal No. 1617 din 2 Maiu 1898 Domnul *Petre Poni*, Senator, Președinte al Academiei Române, profesor Universitar și fost Ministru este numit Comisar general al Guvernului ear domnii *Dimitrie Protopopescu*, Sub-Director al Creditului funciar rural, *Vintilă*

Brătianu, Director general al R. M. S. și *George Duca*, Directorul lucrărilor portului Constanța, numiți membrii ai Comitetului executiv¹⁾, purced la întocmirea regulamentului în cestiune, admis de Consiliul Miniștrilor și publicat prin decretul No. 1945 din 22 Mai, în Monitorul oficial.

Patru erau factorii publici însărcinați cu prepararea și realizarea participării noastre la expoziție:

- Comisarul general,
- Comitetul executiv,
- Comisiunea centrală consultativă, și
- Comisiile județene.

Toți însă puși sub autoritatea Ministrului de Agr., Ind., Com. și Domenii, căruia i se dădea facultatea, luând avisul Comitetului executiv, de a complecta prin deciziuni Ministeriale regulamentul acela și de a deslega pe aceeași cale toate dificultățile de interpretare și *altele la care putea* da naștere punerea lui în aplicare.

Comisarul general, reprezentantul Guvernului, pentru tot ce privea Expoziția, pe lângă autoritățile din țară și pe lângă Comisarul general al Guvernului francez, lucra împreună cu organele de mai sus la săvârșirea lucrărilor pregătitoare în țară, «controlând activitatea lor și rezultatele dobândite, ear în Paris dirigea instalarea expoziției, încheia contractele, tratările și alcătuirile și făcea cheltuelile de ori-ce natură în acest sens».

El făcea Catalogul exposanților, desemna membrii în Juriul Internațional (art. 77 al regul. general) și făcea după închiderea expoziției Raportul general asupra participării noastre și a rezultatelor dobândite.

El putea delega o parte din atribuțiile sale, fie în mod permanent, fie în mod provisoriu — cu aprobarea Ministrului — unuia său mai multor ajutoare (art. 4, regulamentul din 22 Mai 1898).

Comitetul executiv, compus din Comisarul general și cei trei membrii sus menționați, conducea toate lucrările din țară, pregătea cestiunile asupra cărora avea să se pronunțe Comisia Centrală și dădea instrucțiuni Comisiilor județene.

Corespondența sa, făcută în numele Comisarului general, era subscrisă de acesta, sau de doi membrii ai comitetului.

Lucrarea Comitetului executiv fu rodnică, căci în mai puțin de 30 de zile întregul aparat al serviciilor Expozițiunii era construit și funcționa în toată deplinătatea organizării sale. Așa se alcătui Serviciul administrativ

---

1) Decretul Regal No. 1946 din 22 Mai. — Diurnele Comitetului executiv de 40 lei pe ședință -s'au fixat prin Jurnalul Consiliului Miniștrilor No. 2 din 10 Iulie 1898.

al Comisariatului general, care sub autoritatea Comitetului (art. 15 al regul.) avea, conform Decisiunii Ministeriale No. 62611 din 13 Iunie 1898 să primească hârtiile fie adresate Ministerului, fie direct Comisariatului general sau Comitetului executiv și să ție corespondența cu toate organele publice în interesul expoziției.

Acest serviciu se compunea dintr'un șef ajutat de 2 biurouri administrativ și financiar, conduse de câte un șef de biurou, un impiegat translator, un impiegat de cancelarie, un archivar și doi ușieri.¹⁾

Se ia dispoziția de a se publica un Buletin al Expoziției, în care să se coprindă actele oficiale, instrucțiunile date Prefecturilor și Consiliilor județene, dările de seamă ale Comisiei centrale, Decisiunile aprobate, informațiile diverse interesând expoziția și alte asemenea. Acest Buletin se împărția gratis, în No. de 5000 de exemplare, în toate județele.

Clasificația generală a obiectelor de expus, așezate în VIII grupuri cu 121 de clase, cu arătarea condițiilor cerute pentru admiterea, depunerea și expedierea lucrurilor de expus, a făcut obiectul unor speciale instrucții chibzuite de Comitetul executiv și puse în aplicare cu toată energia, pentru a nu se zădărnici termenele impuse de regul. francez, în vederea deschiderii Expoziției la 15 Aprilie 1900 st. n.

Acestea combinate cu apelurile și îndemnurile adresate producătorilor, industriașilor, artiștilor, așezămintelor, societăților și Institutelor publice sau private, de a lua o parte activă la «opera de onoare și de folos național», au avut de rezultat — fiindu-se socoteală de concursul nepregătit al administrației — că Comisariatul general a fost năvălit de cereri cari s'au urcat până la cifra de 5358, de odată.

Pe o asemenea basă de operație a fost negreșit — cu toate neajunsurile și greutățile execuției — mai comodă selecțiunea, care de alt-fel se impunea tocmai fiind-că lucrarea întreprinsă era pentru «respindirea vazei și numelui bun al țării» precum se exprimă Ministrul în apelul său din Maiu 1898.

Una din îndeletnicirile cele mai de seamă ale Comitetului executiv fu însă punerea în lucrare a art. 2 din regulament care prevedea că «expozițiunile ministerelor, a Domeniului Coroanei și ale diferitelor așezăminte publice se organisau de către fie-care Minister sau administrație în parte» luând nimerite măsuri de a întocmi cu ele un program amănunțit de

---

1) Șeful Serviciului D. C. Băicoianu primea leafa de Inspector Domenial, plus diurnă. Șeful biuroului (Romulus Alexandrescu) primea 400 lei, impiegatii câte 200 lei, ear archivarul 120 lei.

lucru și de a fixa, în același timp, și ajutoarele bănești trebuitoare pentru pregătirea lucrărilor.

Drept aceea s'aũ și hotărit sumele următoare :

Ministerul Agr. Ind., Com. și Domeniilor	189.490	lei
» Lucrărilor publice.	12.600	»
» de Interne	20.000	»
» de Răsboiũ	15.000	»
» Cultelor și Instr. Publice . .	70.200	»
Total general . . .		307.290 lei

Programele și bugetele amănunțite ale tuturor serviciilor acestora, după aprobarea ministerială, aũ fost publicate în Buletinul Expoziției No. 4, 5, 9, 11 și 12.

Comitetul executiv decide și cu aprobarea ministerială se acordă, în același timp, ajutoare pentru lucrări de industrie casnică națională, unor persoane, care se îndeletniceaũ cu dinsa, ear agentul I. Alpar este special însărcinat pe deoparte de a aduna și a cumpăra din țară lucrări de țesătorie, cusătorie, scoarțe, costume și alte asemenea pentru un început de muzeu industrial al Ministerului de Domenii, lucrări ce avea să fie expuse la Paris, ear pe de alta de a fotografia, în același scop, monumente, clădiri și obiecte vechi și interesante de artă românească, cari se perd pe zi ce merge și a căroră amintire s'ar putea păstra, în acest mod cel puțin !

Lucrările industriei casnice aũ fost în mare parte adunate și expuse. fotografiile în cestiuie însă nu, fiind-că cel însărcinat a le alcătui nu le-a prezentat nici pînă astă-zi.

Comitetul executiv ocupându-se cu întocmirea bugetului de cheltueli recunoaște insuficiența creditului de 1.300.000 lei acordat pentru pregătirea și instalarea expoziției și în Procesul său verbal din 5 Februarie 1899 că el «este inferior cu 600.000 lei prevederilor stabilite» consemnând într'o Tabelă resumativă, pe care Comisarul general o înaintează cu Referatul No. 1640 din aceeași zi Ministrului, cătimea și natura acelor cheltueli.

Consiliul Miniștrilor recunoscând în Jurnalul său din 4 Martie 1899, legitimitatea acestor arătări, dă Ministrului respectiv autorisarea de a presenta Camerilor un Project de lege prin care să se sporească cu 600.000 lei și în aceleași condițiuni ca ale legii din 29 Martie 1898, fondul destinat pentru cheltuelile Expoziției. Legea a fost depusă pe biourul Camerei la 9 Martie, dar din cauza împrejurărilor politice, nu s'a putut vota de cât în ziua de 23 Iunie următor.

În ziua de 31 Martie D. Poni adresează un lung raport Ministrului de Domenii asupra lucrărilor făcute, pînă atunci, pentru pregătirea expoziției noastre, în care resumă toată activitatea organelor Comisariatului

general întru aceasta și desfășură în termeni clari și preciși lucrările întreprinse de administrațiile publice și de particulari pentru reprezentarea țării la marele concurs internațional ce avea să se deschidă peste un an la Paris. D-sa dă, în același timp, seamă și de sumele cheltuite din fondurile Expoziției până la data raportului și care — detaliate într'o tabelă anexată — se urcău la 325.000 lei.

Partidul liberal retrăgându-se, după aceasta de la cârma Statului, D. Poni își dă pe ziua de 12 Aprilie demisia din sarcina de Comisar general, urmată de ale D-lor Protopopescu, Brătianu și Duca, membri ai Comitetului executiv.

După o neisbutită încercare de a încredința postul de Comisar general Prințului *George Bibescu*, acest post fu dat D-lui *Dimitrie C. Ollanescu*, Ministru plenipotențiar și Vice-președinte al Academiei (Decretul No. 2304 din 14 Maiu 1899).

Însărcinarea de a pregăti și a organiza împărțășirea României la Expoziția Universală, cu care Franca avea să sărbătorească nașterea secolului XX, impunea, noului Comisar general, o grea dar onorătoare răspundere. Toate năzuințele, tot zelul și cea mai încordată muncă nu puteau fi de prisos, pentru a se da — cu acel prilej — dovezi despre propășirea culturală și economică a țării.

De și chemat târziu pentru a dirige o atât de înaltă întreprindere el nu cruță nici o jertfă pentru a da lucrării sale și concursului altora o bine însuflețită și o folositoare desfășurare.

De alt-fel nu rivalisarea cu cei mai vechi și mai înaintați în cultură și în industrie, nici lupta cu cei mai puternici și mai bogați pe terenul producțiunii, puteau fi temeiurile pentru care România se înfățișa ast-fel înaintea lumii, ci rîvna de a'i arăta ce putem și ce suntem, dorința de a'i provoca judecata asupra stării noastre materiale și morale, ambițiunea de a ne trage — la sfîrșitul veacului în care ne recucerisem independența — bilanțul capacității și energiei și năzuința de a merita și pentru alte înfăptuiri înalta considerare de care se bucură pretutindenî politicește Regatul României.

Învățămintele căpătate însă, din atingerea cu popoarele globului, puteau să fie nu numai rodnice întru îmbunătățirea multora din cele în ființă, ci, mai ales, îmbolditoare desvoltării cunoștințelor, lărgind orizontul experienței și dându-ne avînt bine-făcător puterei noastre de muncă.

De altă parte studiul comparativ asupra producțiunilor, forțelor, valorilor, trebuințelor și expansiunii altora puse în față cu propriile noastre întocmiri, cu nevoile, cu avuția și cu daraverile ce aveam, ne puteau

servi de directivă — de nu cum-va de model — în alcătuirea tocmelelor noastre viitoare cu Statele străine.

Călăuzit de aceste sentimente, noul Comisar general, păși în lucrare și făcând, mai înainte de orice, un studiu amănunțit al organizației serviciilor Expoziției și a roadelor produse până atunci de dînsele, atât în țară cât și la Paris, a fost isbit de încetinimea ce se punea întru aducerea la îndeplinire a hotărîrilor și măsurilor luate de Comisariatul general sau de factorii administrativi funcționând alături de dînsul.

Impulsiunea luminată, energică, bine chibzuită ce se dedea de la centru ajungea din hârtie în hârtie, din dosar în dosar, din om în om palidă, fără vlagă și une-ori rău pricepută, la destinație. Se reîncepeau deci și se repetau, de mai multe ori, aceleași mijlociri, ear răspunsurile și mai virtos realizarea celor mijlocite, veneau — după tradiționala încetinime birocratică — tot-dea-una cu mare zăbavă, în urmă.

Așa, făcând însuși cercetări și adresând formale întrebări asupra studiului de înaintare a serviciilor publice, stipendiate din fondurile Expoziției cu lucrările speciale ce se angajase să facă pentru dînsa, a putut cu durere constata că la sfîrșitul lui Maiu 1899, foarte puține erau aproape gata, unele în curs de lucrare, cele mai multe de abea începute, ear altele în neputință de a da ceva.

Un alt inconvenient, ce reeși — din cercetarea făcută — era îndatorirea Comisarului general de ași împărți autoritatea și ași cumpăni activitatea cu acelea ale Comitetului executiv, care deși mărginit la pregătirea lucrărilor în țară, putea înrîuri cu o îngreunătoare prisosință asupra direcțiunei și deci răspunderii ce singur Comisarul general avea — în baza regulamentului — ca organisator al Expoziției la Paris și ca reprezentant al Guvernului pe lângă Autoritățile franceze competente.

De asemenea Comisiunea consultativă cu cei 446 de membrii ai săi, cu sub-comisiile, cu discuțiile fără direcție și fără sfîrșit și deci cu pedicile ce se puneau lucrărilor prin încetinimea hotărîrilor și diversitatea părerilor, era un aparat prea grandios pentru a fi util și prea diversificat pentru a produce o imediată și deci bine-făcătoare folosință întreprinderii *pentru care era întocmită.*

De aceea pentru a se asigura unitatea, energia și graba hotărîrilor în direcțiunea și executarea lucrărilor Expoziției, cum și pentru a se realiza oare-cari economii se făcu o parțială schimbare în organizația Comisariatului general, înlocuindu-se Comitetul executiv cu un Comisar special în țară și un Delegat principal la Paris și formându-se o Comisiune consultativă de cinci membri — luați din sînul Comisiunei centrale, pentru a

ajuta la trebuință pe Comisari cu sfaturile și luminile sale întru deslegarea cesiunilor privitoare la Expoziție.

Comisarul special era ajutat în țară de opt agenți regionali, prepuși pregătirii, clasării și expedițiunii obiectelor ¹⁾ și avea pe lângă sarcina pregătirii, clasării, expedițiunii și reexpedițiunii lucrurilor de expus, dreptul de a înlocui în cas de absență pe Comisarul general în atribuțiunile sale.

Delegatul principal avea singur reprezentațiunea Comisarului general la Paris.

Comisarului general 'i se păstrați neatinse toate atribuțiunile prevăzute de art. 4 al vechiului Regulament. (Art. I—III al Regul. reformat prin Decretul Regal No. 2411, Maiu 25/99).

În urma acestora D-nii *N. Cucu St.*, Secretar general al Ministerului Agriculturii, Comerțului, Industriei și Domeniilor, Inginer-Şef clasa I fu numit Comisar special, iar *George P. Sterian*, arhitect și fost deputat, Delegat principal la Paris. (Decretul Regal No. 2410, Maiu 25/99).

Cancelaria Comisariatului general din țară cum și cea din Paris, fură orînduite prin Decisiune ministerială, în marginile unui Stat bugetar aprobat de Consiliul de Miniștri, în care se află cuprinși și Agenți regionali.

Cancelaria din țară era întocmită ast-fel:

Un cap al cancelariei cu	400 lei lunar
Un secretar-comptabil »	300 » »
Un redactor-translator »	300 » »
Un copist-caligraf »	200 » »
Doi copişti a câte 110	220 » »
Un curier	100 » »
Doi camerişti a câte 80	160 » »
Totalul pe lună.	1680 ²⁾

<i>Agenții regionali</i> aveați diurnă	400 lei lunar
Cheltueli de cancelarie și spese de transport.	200 » »
Total pentru 8 agenți.	4800 » »

1) Reduși după 2 luni la șese, prin suprimarea funcțiunilor. Ei au înlocuit de îndată pe Secretarii Comisiunilor județene, suprimați de asemenea pentru economie. (Dec. Min. No. 2075 din 28 Maiu 1899).

2) Iată persoanele care după acest Stat făceați parte din Cancelaria din țară:

D.D. *Romulus Alexandrescu*, cap de cancelarie. *D. I. Telemac*, comptabil. *P. A. Ciuculescu*, translator. *G. A. Holban*, caligraf. *Oscar Alexandrescu* și *Al. Constantinescu*, copişti.

Cancelaria din Paris, era compusă din :

Un director cu	700 lei lunar
Un redactor-comptabil cu	400 » »
Un caligraf »	250 » »
Un copist »	150 » »
Un informator »	120 » »
Un curier »	120 » »
Un ușier-camerist »	120 » »
Total lunar	1840 ¹⁾

Comisarului general i se atribuia cheltuieli de reprezentare și indemnizări pe zi . . . . . 75 lei, în țară
 Idem pe zi . . . . . 150 » » străinătate
Comisarului special pe zi . . . . . 50 » » țară
 Idem » » . . . . . 100 » » străinătate
Delegatul principal prîimea . . . . . 1000 » pe lună.
Membrii Comisiei consultative . . . . . 40 » pe fie-care ședință (Jurnalul No. 7 al Consiliului de Miniștri din 24 Maiu 1899).

Cancelaria din țară a fost desființată la 1 Maiu 1900. Diurnele Comisarului general și a Comisarului special au fost reduse, prima la 3000 lei, a doua la 2000 lei lunar, și diurnele delegatului principal, a directorului cancelariei, a inspectorului și informatorului, suprimate prin Jurnalul Consiliului de Miniștri No. 461 din 18 Iunie 1900, iar prin cel de la 17 Martie 1901, diurnele Comisarului general au fost reduse la 900 lei și a Comisarului special la 600 lei. Cancelaria din Paris s'a desființat la 15 Februarie 1901.²⁾

D-nii *Nicolae Filipescu*, *G. Al. Mavrocordat*, *Ioan Mincu*, *Mihail Seulescu* și *Nicolae Zanne*, fură numiți membrii ai Comisiunii consultative prin Decretul de la 14 Iunie No. 2617. Mai târziu, în locul D-lor *Mavrocordat* și *Seulescu*, demisionați, fură numiți D. *Controlor general G. Bengescu-Dabija* și D. *G. A. Scortzescu*, deputat, iar după intrarea D-lui *N. Filipescu* în Minister, fu numit D. deputat *Pantazi*, în locu'i.

Comisarul general, în baza prerogativei ce avea de a da anumite însărcinări și atribuțiuni Delegaților săi onorifici, a dat la Paris cu autorizația ministerială D-lor *George Bengescu*, delegația specială a Serviciului

1) Personalul Cancelariei din Paris, după acest Stat era compus din :

D.D. *G. Bengescu*, director. *C. C. Manu*, redactor-comptabil. *Ferdinand Ghika*, inspector. *G. Sarniguet*, copist-cancelar. *G. Al. Robescu*, apoi *Theodor D. Florescu*, informator.

2) De la 1 Maiu Comisarul general a condus în mod gratuit afacerile Exponzițiunii, încă foarte numeroase, chiar după desființarea biuroului Comisariatului general.

Presei și publicațiilor, *Ferdinand Ghika*, delegațiunea generală a Congreselor, *Emanuel Al. Bibescu*, secretarul particular al Comisarului general, delegația la păduri, *Ch. Gr. Lahovari*, atașat, delegația la petrol.

Pe lângă acestea *D. Nicolae Grigorescu*, pictor, fu numit delegat general al frumoaselor arte, însărcinare dată după plecarea sa din Paris, pictorului *D. Mihail Simonidy*. *D. G. Th. Ghîță* a fost delegat la agricultură și alimentare.

Prin Raportul său No. 2256 din Maiu 1899, noul Comisar General dând seamă Ministrului respectiv despre starea lucrurilor la intrarea sa în funcțiune, se ocupă cu deosebire de *Cestiunea sporirei fondului expoziției* care precum s'a arătat mai sus fusese imperios reclamată de către predecesorul său și trebuia deci regulată în mod definitiv. Cestiunea fu — în urma acestora — reluată și Camerele votară legea, promulgată prin Decretul Regal No. 2969 din 5 Iulie, prin care fondul era sporit cu 650.000 lei.

Sporul de 50.000 lei asupra sumei cerută prin proiectul de lege depus pe biroul Camerei la 9 Martie 1899 era motivat de cererea Regiei Monopolurilor Statului care, pe când Directorul ei general făcea parte din comitetul executiv, declarase că toate lucrările sale, destinate expoziției, se vor face cu propriile-i spese, ear după retragerea sa reclama 80.000 lei pentru întîmpinarea cheltuelilor trebuincioase pentru aceasta. De altfel și Ministerul Justiției, care la început promisese, fără de nici un subsidiu, concursul său, cerea ajutoare bănești pentru a reprezenta Morgia și Palatul Justiției.

Serviciul sanitar, serviciul silvic, Ministerul de Răsboi, unele ateliere de industrie casnică națională și câți-va industriași ceruseră, cele de 'ntei sporirea subsidiilor deja alocate, cei-lalți, mijloace pentru a lua parte — cu fabricatele lor — la expozițiune.

Sporurile pentru serviciile publice fură admise așa că suma totală ce li se acorda se urcă la 350.000 lei, iar ajutoarele reclamate de particulari nu s'a acordat din cauza insuficienței fondurilor, față de zilnic crescîndele lor cereri. Era și cu drept să fie respinse asemenea mijlociri, căci dacă Statul se încărca cu toate cheltuelile și lua asupra-și toate cele-lalte poveri ale expoziției, ar fi fost nedrept să mai fie pus și la contribuții bănești pentru confecționarea lucrurilor — singura grijă și jertfă ce mai lăsa asupra declaranților săi benevoli de a expune.

Noua organizație își luă ast-fel drumul înainte stăruind la săvîrșirea în țară a lucrărilor promise și în Paris a lucrărilor concesionate, în interesul și serviciul marei întreprinderi!

Una dintre cele mai de căpetenie preocupațiuni, în desfășurarea activității aceștia a fost împărțirea pe grupe și pe clase a spațiilor de care

DISPOZIȚIUNEA GRUPĂRII OBIECTELOR DE ESPUS

propus de Comisariatul general și admis de Comisiunea consultativă la 25 Iunie 1899

COMISARIATUL GENERAL

PENTRU

PARTICIPAREA ROMANIEI

LA

EXPOZIȚIUNEA DIN 1900

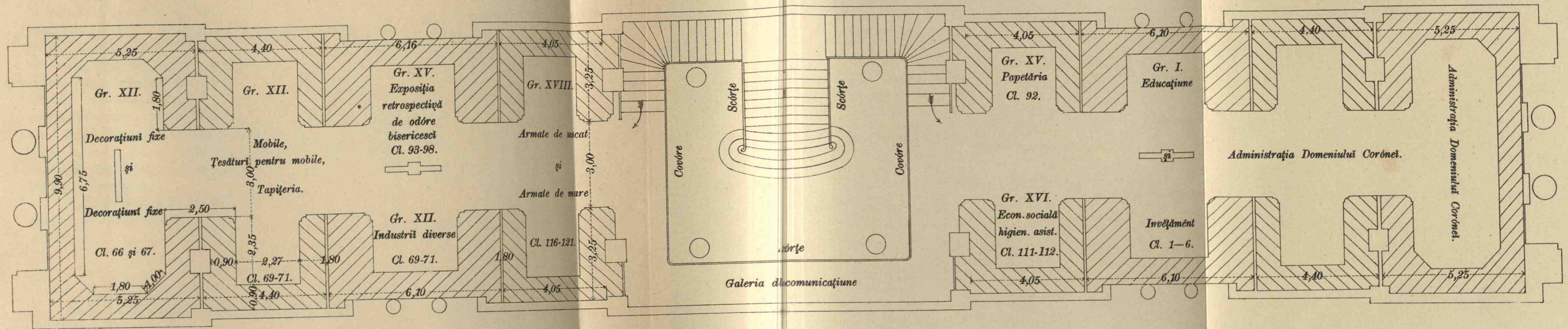
MINISTERUL

AGRICULTUREI, INDUSTRIEI, COMERȚULUI

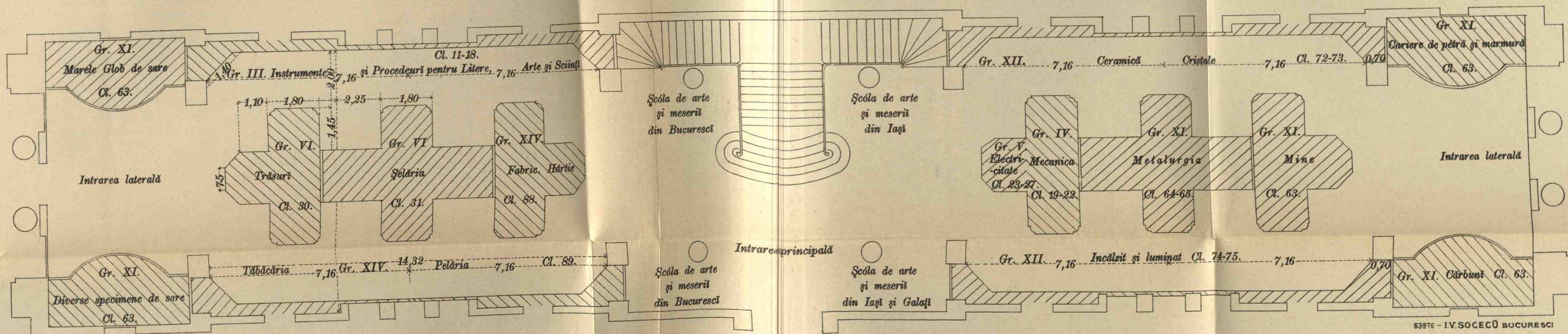
și

DOMENIELOR

Planul etajului superior

Planul etajului inferior

63976 - IV. SOCECŪ BUCUREȘCI

NOTA — Grupa II, clasele 7—10 (Belele Arte) se așază în Palatul Belele Arte; Grupa VII, cl. 35—42 (Agricultura) și Grupa X, cl. 55—63 (Alimente) se așază în Galeria internațională a mașinelor; Grupa XIII, cl. 76—86 (Fire, țesături și vestimente), Grupa XIV, cl. 87 (Arte chimice și farmacie) și cl. 90 (Parfumerii) și Grupa VI, cl. 28, 29, 32, 33 (Geniū Civil) se așază în palatele respective, ear Grupa IX, cl. 49—53 (Pădurile, vênatul și pescuitul) în pavilionul Pădurilor din Câmpul lui Marte. Tutunul și chibriturile într un chioșc aparte Quai d'Orsay, petrolul la Vincennes.

dispuneam în Pavilionul regal și în galeriile internaționale, pentru așezarea producțiilor noastre, conform programului general al Expoziției, după care s'a procedat la parcelarea locurilor atribuite fie-cărui expozant.

Pe această lucrare sprijinindu-se întregul plan de operațiune al campaniei, era firesc să i se dea o deosebită îngrijire, atât pentru a evita conflictele și neajunsurile cu declaranții, cât și pentru a împăca pretențiile lor cu relativ puțină întindere a locurilor ce aveam la dispoziție.

Drept aceea — după ce se fixă pe planuri spațiile destinate deosebitelor clase și categorii de obiecte — se convocară, pe rând, de la 15—24 Iulie, declaranții industriali din clasele No. 11—100, cărora punându-li-se în vedere situațiunea și întinderea locurilor rezervate expozițiunii claselor respective, textul clasificățiunii generale și catalogul declaranților, au fost invitați a se constitui în comitete de clase. Ele aveau să se pună în raport cu declaranții lor pentru a obține indicațiuni asupra numărului, felului și dimensiunilor obiectelor ce 'și propunea să expune, întocmind un ante-proiect pe scara 0 m. 04 mm. pentru instalarea și ornamentațiunea compartimentelor fie-cărora ; alegându'și câte un Președinte și un Secretar, apoi încredințându-li-se documentele necesare, toate făgăduiră a depune — până la 15 August următor — ante-proiectul menționat, cu lista enumerativă și descriptivă a obiectelor, destinate la alcătuirea proiectelor definitive pe expoziție.

Agenții regionali erau dator să asiste și să dea tot concursul lor acestor comitete, pentru a duce la bun sfârșit sarcina ce luase, în interesul expoziției¹⁾.

1) Comitetele erau constituite precum urmează :

Clasele 11—18 (Procedeurî și instrumente ale literilor, artelor și științelor) Președinte *I. I. V. Soceci*, Secretar *I. Rasidescu*.

Clasele 19—22 (Material și procedeurî mecanice) Președinte *R. H. Oppler*, Secretar *E. Wolff*.

Clasa 31 (Șeî și Hamurî) Președinte *M. Th. Mandrea*, Secretar *D. Szenpétery*.

Clasele 49, 50, 51, 52 (Pădurî și industrii forestiere) Președinte *N. Nădejde*, Secretar *Ionescu Zanc*.

Clasa 53 (Pescării) Președinte *Dr. Antipa*.

Clasa 63 (Mine) Președinte *C. Costasforu*, Secretar *Elias*.

Clasa 64, 65 (Mare și mică Metalurgie) Președinte *E. Wolff*, Secretar *Louis Bonnet*.

Clasa 66, 67 (Decorațiunea Edificiilor) Președinte *E. Lessel*, Secretar *Dürrer*.

Clasele 69—71 (Mobile, țesăturî de mobile, tapiserie) Președinte *I. Finkelstein*, Secretar *A. Sternberg*.

Clasele 72, 73 (Ceramică, Sticlărie) Președinte *N. Zanne*, Secretar *Ellenbogen I.*

Clasele 74, 75 (Aparate de încălzit și luminat) Președinte *Dr. Steiner*, Secretar *Weinlich*.

Clasele 76—86 (Țesăturî, vestminte) Președinte *S. Fain*, Secretar *Ch. Jobin*.

Clasele 87 și 90 (Arte chimice) Președinte *B. G. Assan*, Secretar *A. Altin*.

Clasa 89 (Tăbăcărie) Președinte *Gr. Alexandrescu*, Secretar *Th. Sapatino*.

Clasa 88 și 92 (Hârtie, Papeterie) Președ. *I. I. V. Socec*, Secretar *Dürrer*.

Clasele 93—100 (Industrii diverse) Președinte *Paul Milker*, Secretar *Ap. Grigoriadi*.

Clasele 7—10 (Pictură, Sculptură și Arhitectură) întrunite la 25 August au ales de Președinte pe *N. Bran* (pictor) și Secretar pe *C. Bălăcescu* (sculptor).

La 21 August un număr considerabil de declaranți ai grupului *alimentațiunei* (vin, rachiū, zahar, cofetărie, morari, făinării, alcool, bere, conserve, paste etc.), se întruniseră și aleseră câte un delegat al fiecărei ramure din aceste industrii, cari constituiți în comisiune au regulat împreună cu Comisarul General: 1. forma, astuparea și etichetarea sticlelor pentru diversele băuturi, modul lor de ambalagiū, numărul probelor și norma după care ele vor fi cercate și alese; 2. felul expoziției băuturilor, câtând să se pună în valoare cele cinci mari podgorii ale țerei (Drăgășanii, Dealu-Mare, Odobeștii, Nicoreștii, Cotnarii), iar rachiurile, țuica, licorurile și alcool pe categorii, asemenea și berea; 3. fabricile de zahăr (Chitila, Mărășești, Sascut) au fost invitate să se înțeleagă spre a prezenta în cel mai complet și atrăgător mod posibil cătimea produselor lor; 4. cofetarii, fabricanții de paste făinoase și cei de conserve aveau să indice modul cel mai practic și mai atrăgător de ași expune fabricatele.

Pentru *agricultură* Comisarul General rămânea să reguleze, după cum credea mai nimerit, toate cestiunile de instalare și de clasificăție, ținând socoteală de împrejurările grele prin care treceau atunci grânele noastre și folosindu-se de cele 500 de probe, adunate din anul 1898, și depuse pentru acest scop la stația agronomică de la Herestrău.

Drept aceea porumburile în știuleți și boabe, strujenii de porumb, snopii de grâu, secară, orz, ověz, mănunchiurile de in, de mături, de meiū și caerele de cânepă se recoltară din părțile cele mai favorizate ale țerei și trimise — împachetate cu cea mai deaproape îngrijire — școalei de la Herăstrău unde se făcea selecțiunea de juriul competent.

Domeniul Coroanei, făcea o grupare aparte, în galeria de sus a Pavilionului Regal. Acolo avea să arate minunatele sale probe de lemne, cerealele și fabricatele industriilor sale, modelele în miniatură ale școalelor, ale instalațiilor agricole, speciemenle superbe ale clădirilor și exploatațiilor forestiere, mobilele și locuințele țărănesci, paserile și animalele din pădurile sale, pescii din apele sale, produsul carierelor de peatră și granit, ceramica, olăria și țesăturile de bumbac, de lână și de mătase din atelierele școalelor sale rurale.

Expoziția sa se desfășura în 23 de clase, îmbrățișând poate cea mai întinsă activitate industrială și agricolă din toate câte au fost reprezentate în anul 1900 la Paris.

Distribuțiunea și fixarea pe grupe și pe clase a locurilor din Pavilionul Regal, primind adesiunea Comisiunei consultative și aprobarea Ministerială, ear cele din grupurile răspândite în Palatele și Galerile internaționale alcătuindu-se după minuțioase studii pe anumite planuri; de altă parte alegerea Juriilor deosebind categoriile lucrurilor vrednice de a fi expuse, — încet, încet din adunarea înformă și confusia depositului de la Geagoga, început, să se deslușescă, ființa expozițiunei noastre, pentru desăvârșirea căreia puteam — de pe atunci — afirma că nu lipsau nici ele-

mentele, nici rîvna și nici hotărîtoarea energie de muncă. Lucrările puse astfel, pe bună cale în țară, rămînea impulsivă neapărată de care avea nevoie cele ce se executau la Paris.

De aceea Comisarul General își strămută centrul acțiunii sale acolo lăsând afacerile de aici în seamă Comisarului special, întocmitorul său de drept.

În ziua sosirei sale (23 Noembre, 7 Decembre) Presidentul Republicii Franceze făcea tocmai *prima vizită oficială* în strada națiunilor, unde se clădiau Pavilioanele străine. Domnul E. Loubet, însoțit de Ministrul de Comerț, de Comisarul General și de înaltul personal al administrației, a ascultat cu multe atențiuni deslușirile date asupra stilului și caracterului construcțiunii noastre, exprimind părerea de rău că din cauza ploii și a schelelor ce înconjurau monumentul nu se puteau bine vedea fațadele cu mult interesantele lor decorațiuni și ornamente, rezervându'și plăcerea de a veni să'l vadă înainte de deschiderea Expoziției.

Puține zile după aceasta, Presidentul Republicii *primea în audiență* pe Comisarul General român prezentat, în mod oficial de Domnul Ministru Gr. Ghika, arătându-se în tot timpul foarte prietenos și binevoitor pentru România și pentru reprezentanții săi atunci la Paris.

La plecare transmitîndu-i însărcinarea priimită de la Academie, de a 'i oferi ediția completă a publicațiunilor și documentelor sale — ca un omagiū din partea României, pentru binefacerile luminii și științei ce Franca a revărsat asupra'i — Domnul Loubet și-a exprimat în termeni foarte călduroși sentimentele sale de grațitudine pentru acest frumos dar adăogînd că Franca va fi fericită a ține pururea deschise comorile științei și luminii pentru noi, căci «la Dunăre și pe malurile Seinei circulă sângele «aceleași rase. Vous êtes en effet les Français du Danube!» — Președintele Senatului, al Camerei, Președintele Consiliului, Ministrul Afacerilor Străine, al Comerțului, al Agriculturii, al Instrucției Publice și frumoaselor arte, al Coloniilor, al Răsboiului, Președintele Consiliului municipal, Secretarul perpetuu al Academiei Franceze, Președintele Societății de Istoria diplomatică a Francei, Ambasadorii și miniștrii Plenipotențiarilor străini, persoanele însemnate ale lumii politice, artistice, literare și universitare primiră rînd pe rînd pe Comisarul General român, care, cu o măgulitoare satisfacțiune, întimpină pretutindenii nu numai o distinsă și simpatică cordialitate, ci mai cu seamă un călduros interes pentru România și expoziția ei.

Relațiuni de prietenie se stabiliră repede între dînsul și Colegii săi străini, cari prin înființarea «Uniunea Comisarilor Generali» stabiliseră legături strînse de sprijin și ajutor în afacerile lor cu Autoritățile franceze, întrunînd tot de o dată ca într'un mînunchiū pe reprezentanții țărilor străine la o laltă, gata a se servi unii pe alții și a fi uniți ca o singură familie, la serbările ce primeau și dedeau în cursul scurtei dar strălucitei

lor cariere. E drept însă că din partea Francezilor, autorități, persoane oficiale sau private ei au întâmpinat în tot timpul și la toate ocaziunile cea mai perfectă curtuasie, unită cu dorința cea mai vie, de a face cât mai plăcute, mai lesnicioase și mai amicale relațiunile ce întrețineam cu dinșii.

Puțin câte puțin clădirile noastre răsăriau în toată desfășurarea liniilor și șodoabelor lor, devenind din ce în ce mai interesante și mai apreciate de cunoscători.

Pe lângă articolele elogioase ce li se adresau în Revistele și ziarele speciale ale expozițiunei, trecătorii n'aveau decât gesturi și exclamațiuni admirative privind Pavilionul Regal «fièrement campé en tête de la rue des Nations», cum zicea la Revue Technique într'unul din articolele sale asupra'i.

Primele transporturi de lucruri începuse să sosiască și pentru desbărcarea, așezarea și defacerea lor împrejurimile și largele lui galerii resuna de glasul și de pașii roiului de lucrători grăbind care de care la lucru.

De la arsenalul armatei din București sosise mobilierul agriculturii, țesăturilor, papeteriei, secției militare, pelăriilor, librăriilor și tipografiei însoțit de cinci lucrători români trimiși înadins să le așeze pe la locurile lor, cari stăruiau din zi până 'n noapte la lucru sub povață și privileghearea Locot.-Colonel Thoma Paraskivescu, subdirectorului arsenalului.

Cele-lalte dulapuri, vitrine, stelagii etc. se aduceau, pe măsură ce erau gata și se puneau pe la locuri de către antreprenori, ear instalatorul *Le-Gof* cu lucrătorii săi, *Correni* decoratorul cu ucenicii lui aduși din București, *Bruno*, fostul tapițer din Strada Carol nu mai prididea să reguleze, să aranjeze, să împodobească pretutindenă, căci termenul deschiderii expozițiunei se apropia și noi, ca mai toți de altfel, eram departe de a fi gată.

Pe lângă diversele neajunsuri înherente unor asemenea întreprinderi — precum întârzierea în predarea lucrurilor comandate; trăgănarea și îndărătnicia din partea lucrătorilor, cărora li se plătea 10 și 11 ceasuri și ei cu mare greutatea dedeau 5 ori 6 de lucru și acelea cu câte îmboldiri; reaua credința a furnizorilor și a oamenilor de serviciu, administrația ultra-formalistă și pururea nehotărîtă la acțiune etc. etc. se mai adăoga și expedițiunea — deci sosirea — foarte înapoiată a obiectelor de expus, al căror ultim vagon ne-a fost predat la Paris de-abea în seara de 23 Aprilie (6 Maiu) și tot ne mai lipsea multe și importante lucruri.

Expoziția deși abea pe jumătate gata, deși lipsită de confort de drumuri, de lumină, de splendoarea decorațiunilor și ornamentațiilor exterioare

fu însă *inaugurată* oficial de presidentul Republicei la 2/14 Aprilie, rămânând ca golurile, lipsurile, fracționările să se umple, să se împlinescă, să se întregească cât mai curînd, rasa latină avînd darul neasemănat de a pune la nevoie înzecite silinți și încordate puteri, pentru a săvîrși de o dată, aceea ce zile și septămîni lăsase în parăsire! . . .

La noi, cel d'întîi înăugat fu *Restaurantul*, în ziua de 1/13 Maiu. Domnul *Ioan Doiciu*, Concesionarul nostru îl instalase, potrivit contractului, pe piciorul unui stabiliment de întîia ordine. Mîncările cele mai fine ale bucătăriei române și franceze, băuturile cele mai alese atît naționale cît și străine, lăutarii cei mai vestiți (Pădureanu și Ciolac), serviciul grabnic, amabil și nu sgomotos, mobilierul placut vederei și de bun gust, localul atrăgător și vesel, amfitrionul simpatic și gata a mulțumi pe ori-care, l'au făcut în curînd să fie centrul cel mai elegant, mai bine frecventat și mai cu osebite apreciat dintre toate restaurantele expoziției.

Toate celebritățile lunei politice, artistice, financiare, industriale și toate ilustrațiunile societății franceze și străine au venit și s'au întors de mai multe ori să ne guste mîncările și să aplaude cîntările, pline de fiori sentimentali, ale lăutarilor noștri.

Pavilionul regal fu înăugat în ziua de 5/18 Maiu, la orele 3 după amiază. Ceremonia se începu cu un serviciu divin săvîrșit de superiorul Capelei române, care a bine-cuvîntat și stropit cu aghiasmă întregul locaș.

Invitații, în număr de 1000 aproape erau primiți la intrare de întregul personal al Comisariatului General care-i conducea pretutindenă dându-le cuvenitele explicațiuni.

Banda lui Pădureanu, așezată în galeria catului întîiu, după ce a executat imnul național și Marseileza, a cîntat în tot timpul recepțiunei.

Ministrul nostru a fost întîmpinat, la sosire, de Comisarul general, care i-a adresat cîte-va cuvinte de bună venire și i-a făcut onorurile Pavilionului.

Același ceremonial a fost observat la sosirea domnilor Alfred Picard, Comisar general al Expoziției, Delaunay-Belleville, Director general, Conte Tornielli, Ambasadorul Italiei și a altor personaje însemnate din lumea politică sau diplomatică. Colonia română era foarte numeroasă și bine reprezentată, ear publicul francez se îmbulzea, cu tot cordonul de sergenți de la intrare, peste tot locul făcînd cele mai elogioase reflecții asupra lucrurilor expuse.

Presa reprezentată prin d-nii Gaston Jollivet (Gaulois), Gustave Babin (Débats), Emile Berr (Figaro), Emile Blavet (Gil Blas), Lilliers (le Journal) și redactorii francezi și străini — în număr de peste 30 — însărcinați de marele ziare, anume, cu cestiunile expoziției.

Succesul nostru fu cu atît mai mare, cu cît nimenea, nici chiar co-naționalii noștri nu se așteptau la aceea ce cu mîndrie negreșit — dar și cu netăgăduită mirare — văzură.

A doua zi toate ziarele, în termenii cei mai simpatici și mai măgulitori, ridicară sus expoziția română augurând mult bine despre «țara «bogată și muncitoare», care «cu atâta măiestrie și metodă își prezintă «produsele sale, că ochii sunt îndemnați a 'privi și mintea 'i datoare să «judece cu deaproape interes silințele ei, încununate de o atât de meritată «isbândă» 1).

Serbătoarea se termină cu un mare lunch oferit de Comisarul General și soția sa, invitaților, în sălile restaurantului nostru, frumos împodobite cu portretele M. M. L. L. cu stema țării, cu drapele, plante, flori și unde în mijlocul celei mai cordiale bucurii s'au ridicat toasturi pentru Suveranii Români, pentru familia Regală, pentru prosperitatea țării, pentru Franția și pentru toți cei cari ne iubesc și ne dau dovezi de simpatie 2).

Seara personalul superior al Comisariatului, întrunit de șeful său la un prânz, a încheiat această însemnată zi, cu urări de fericire pentru țară și de neștearsă amintire pentru rezultatul atât de măgulitor al muncii lor comune.

Dintre secțiile importante ce aveam în galeriile internaționale, cea a țesăturilor și vestimentelor fu inaugurată, împreună cu secția agricolă și alimentară, câte-va zile după aceasta, numai pavilionul petrolului a fost inaugurat mai târziu, din cauza greutăților întâmpinate în țară pentru a hotărî pe producători ce și în ce mod să expue.

Chioșcul tutunurilor a fost inaugurat câte-va zile după deschiderea restaurantului.

Președintele Republicei a vizitat Pavilionul nostru regal în ziua de 15 Iunie. Insoțit de Miniștrii de Comerț și de Agricultură, de Comisarul General, de Directorul General și de personalul superior al Expoziției, de Prefectul Poliției, de Generalul comandant al Casei Sale Militare, de Secretarul General al Președenției, de șeful Protocolului diplomatic și de mai mulți înalți impiegați, Domnul Loubet a fost primit de către Ministrul țării și Comisarul General la scara cea mare a Pavilionului, împreună cu personalul Comisariatului.

---

1) Le Figaro, Les Débats, La Revue des Revues.

2) Printre invitații pe lângă colonia și studențimea română erau: Miniștrii, Biurourile Senatului și al Camerei, Corpul diplomatic, Academia Franceză și Membrii celor l'alte secțiuni ale Institutului, Personalul superior al Ministerelor și al Autorităților, Prefectul Senei și Prefectul Poliției Parisului, Casa militară și civilă a Președintelui Republicei, Comisarii Generali străini, literați, oameni politici, militari, zariști și o mare parte din înalta societate franceză și străină.

D-sa a vizitat întâiu sălile de jos, oprindu-se în fața obiectelor ce i atrăgeau mai mult privirea precum: Cărbunii, colecția minereurilor din Dobrogea, piramida de cue a fabricii Emil Costinescu, hârtia, marele glob de sare, cu probele diferitelor specii de sare, asupra cărora a ascultat și a provocat explicațiunile ce i se dedeau de către Comisarul General.

În galeriile de sus, în secția militară, după ce cu vedită mulțumire a constatat progresele săvârșite de noi în această direcție și a admirat frumoasele lucrări ale Institutului Geografic militar, văzând modelurile de tunuri și obuze a zis rîzând Comisarului General: «Mais vous n'avez pas besoin de tout ceci, vous n'avez que des amis», a privit apoi cu un viu interes minunatele odoare și vestminte bisericesci, din secția retrospectivă și s'a informat despre însemnătatea și întrebuițarea celor mai arătoase dintr'insele. A adresat elogiul lucrărilor de sculptură săvârșite de Școala de Meserii din Capitală și de Casa de corecțiune de la Mislea, apoi trecând în Compartimentul Domeniului Coroanei s'a oprit în delung înaintea splendidelor probe de cereale, a lemnurilor și instalațiunilor de exploatare forestiere, a țesăturilor și a fost viu impresionat de frumusețea viterului sălbatec și a paserilor expuse. Părăsind aceasta secție unde rămăsese «încântat de silințele și progresele ce cu plăcere constatase» zise după ce privi expoziția școalelor și societăților savante, a papeteriei și a Asistenței publice: «C'est très interessant et très important tout cela et c'est présenté avec goût et méthode, de manière que l'on regarde sans fatigue en s'instruisant. La Roumanie est un pays très en progres, je le constate avec satisfaction et il m'intéresse beaucoup». La plecare și-a exprimat înalta sa mulțumire pentru aceea ce văzuse și pentru amabilitatea celor care l'promise și l'însoțise dându-i deslușiri în cursul vizitei sale.

La începutul lui Iulie D. Loubet a vizitat secțiunea țesăturilor și vestmintelor noastre, din câmpul lui Marte, unde primit și însoțit de aceleași persoane, cu același ceremonial, s'a interesat mult de costumele naționale, de broderiile de mătase, de fir și de lănurii colorate, ce reeașă într'un chip foarte fericit din gruparea lor, de dantelele Asilului Elena Dómnă, de minunatul tablou cusut cu fir și cu mătăsuri al Doamnei A. Roth (Punerea în mormânt a Mântuitorului), de blănurile și cojoacele țărănești, de frânghiile expuse cu mult gust de Birman și fiul, de Drăghiceanu din București și Wachtel din Iași.

Câte-va zile, după aceasta a vizitat instalația noastră agricolă. Președintele Republicii cu o vedită mulțumire se oprea înaintea fie-cărui soi de produse, examina, cântărea boabele în mână, le arăta celor ce l'însoțeau, făcând asupra-le cele mai măgulitoare reflexiuni, apoi întorcându-se către Comisarul General, îi zise arătând vitrina cu produsele D-lor Marghiloman, Stoicescu, Știrbey și Vernescu: «J'ai vu bien de jolies et d'interessantes choses chez vous, mais je ne m'attendais pas à trouver ce que je vois ici. C'est superbe et cela justifie pleinement

«votre réputation d'excellents agriculteurs. Je vous parle en connaisseur car je me flatte de l'être aussi. Je cultive de blé à Marsanne, mais il n'est pas aussi beau que celui-ci», apoi luând o mână de boabe de porumb roșu dintr'un sac, le puse în buzunar și plecă mulțumind cu mare plăcere pentru cele ce vëzuse.

Pavilionul Petrolului l'a vizitat D-sa, mult mai târziu și a apreciat cu deosebire varietatea, și bogăția produselor expuse, augurând — cu multe laude — un viitor plin de belșug și de noroc, țarei posesoare a unor atât de mănoase izvoare și exploatațiuni industriale de păcură.

După terminarea lucrărilor celor trei Juriuri internaționale: *de clase, de grupe și superior*, însărcinate a cerceta și a aprecia meritele produselor și obiectelor expuse, se încheiară listele de recompense, conform propunerilor, revisuirilor și confirmărilor ziselor jurii, se publică un *Palmarès* oficial și în ziua de 5/18 August, se făcu împărțirea premiilor Expozițiunii în sala cea mare a serbărilor, din galeria mașinelor, față fiind corpurile constituite ale statului, reprezentanții puterilor străine, exposanții și un numeros public, în total 30000 de asistenți.

Fu un moment de o adânc mișcătoare solemnitate când Președintele Republicei, însoțit de Președintele Senatului și al Camerei, de Membrii Guvernului, de Ambasadorii și Miniștrii străini, de Comisarii Generali ai celor 40 de națiuni care luaseră parte oficială la Expoziție, de Membrii tuturilor Academiiilor, de înalți demnitari ai Statului și de o suită militară strălucită, coborî încet — în Sunetul Marseillesei — cele 100 de trepte ale scării ce ducea din saloanele de onoare în sala serbărilor!

Aplause frenetice însoțiau falnicele sunete ale imnului național, capetele emoționate se plecau înainte'i, ear lumina, răspândită în raze de curcubeu, înconjura, ca o aureolă vie, pe înteiul magistrat al Franciei, în tot timpul acestei sărbători a păcei și a solidarității universale, prin înfrățirea muncii și aspirațiunilor omenești.

Drapelul nostru — purtat de flăcăi în costum național — fu salutat, de imnul românesc, la trecerea lui în cortegiul națiunilor.

României i se acordă 1086 de recompense dintre care: 45 de mari Premii, 224 medalii de aur, 354 de argint, 314 de bronz și 149 mențiuni onorabile.

Inainte de ceremonie Domnul Delaunay-Belleville, Directorul General al Expoziției, remise, în numele Președintelui Republicei următoarele distincțiuni onorifice în mânilor Comisarului General: Crucea de Mare Oficer al Legiunei de onoare pentru Comisarul General, Crucea de Oficer pentru Comisarul special și Delegatul principal și Crucea de cavalier

pentru Redactorul-contabil, făcând funcțiune de Director al Cancelariei Comisariatului.

Cei-l'alți membri ai misiunii noastre au primit însemniile aceleiași ordin după închiderea Expozițiunei, din cauza prelungirii tratativelor ce au urmat, între Direcția Protocolului de la Ministerul Afacerilor Străine și Legațiunea Română, lucrând amândouă în numele și despre instrucțiunile Guvernelor lor respective.

În ce privește diplomele și medaliile convenite exposanților și colaboratorilor premiați, ele nu au fost împărțite în timpul solemnității de la 5/18 August, nefiind încă făcute, așa că au rămas să se pună mai târziu la dispozițiunea Comisariatelor străine, ca printr'însele să parvie destinarilor.

După hotărîrea luată și cu osebirea celor petrecute la Expoziția din 1889, diplomele vor fi însoțite de medalii de bronz *pentru toate categoriile de premii*, liberi fiind exposanții a'și bate—la Monetăria Statului francez—medalii de aur pe prețul de 720 fr., de vermeil 35 fr. și de argint 23 fr., aceasta însă numai cu specială învoire a Comisariatului General al Expoziției. Diplomele exposanților colectivi coprind numele fiecărui dintr'înșii, cari pot—la cerere—obține, duplicate, în aceeași formă ca originalul întregii clase.

Expoziția, care urma să ia sfârșit la 5 Noembre st. n. fu prelungită până în ziua de 12 ale aceleiași luni, când la miezul nopții tunul de pe turnul Eiffel anunță că ea se închisese cu desăvîrșire. S'a constatat că în timp de șapte luni—cât a fost deschisă—peste 50 de milioane de persoane au intrat prin cele 24 de porți ale ei, deschise publicului.

Ridicarea lucrurilor începu chiar de a doua zi. Francezii și străinii vecini, le ridicară mai repede, pe când cei-l'alți rămăseră să procedă cu mai multe precauțiuni pentru transportarea lor, atât ea soliditate a lăzilor și ambalagiului, cât și ca asigurare contra pierderii sau accidentelor în cursul lungilor călătorii.

Dintre aceștia am fost și noi.

Înainte de a proceda la aceste operațiuni, a trebuit să se reguleze soarta produselor și obiectelor cari, după închiderea Expozițiunei urmau a fi înapoiate în țară, dar dintre care multe, nu aveau nici un interes, fie prin valoare, fie prin destinațiune, de a mai fi conservate și înapoiate proprietarilor lor. Era o cestiune foarte însemnată, de la rezolvarea căreia atârna și economia de timp și mai ales economia de bani întru adunarea, împachetarea, ridicarea și expediarea lor la București și de acolo la destinațiunea lor.

Drept aceea Ministrul Domeniilor prin Circulara No. 69807/6125 din 18 Septembrie 1900, recunoscând că zisele obiecte se găsesc a fi improprii—pentru aceeași considerațiuni—de a se înapoia cu atâta chel-tuială în țară, interveni pe lângă exposanți cu rugăminte de a răspunde

daca, în ce privea obiectele sau produsele d-lor, erau dispuși de a acorda Comisariatului general al țării din Paris, dreptul de a le dăruii muzeelor și colecțiilor publice, orî spitalelor și asistenței săracilor și bolnavilor din Capitala Franciei.

In același timp stăruia ca hotărîrea luată de d-lor să se comunice fără întârziere de a dreptul Comisariatului general la Paris și le făcea cunoscut că, dacă până la 23 Octombrie următor nu dedeaș nici un răspuns, Comisariatul rămânea liber de a lua dispozițiunile ce ar crede de cuviință, în privirea ziselor obiecte și produse.

In adevăr, ce preț mai putea avea și ce interes — afară poate de cel al amintirei — ar mai fi suscitât niște lucruri, în sine fără de însemnată valoare, și care timp de șapte luni fusese expuse la acțiunea vînturilor, a soarelui, a prafului, a căldurei, precum: băuturile (vinurile mai ales) de tot felul, făina, pastele și preparatele alimentare, conservele, cerealele, dulcețurile și cofeturile, zahărul, mierea, ceara, ciocolata și altele asemenea, din secțiunile noastre agricole și alimentare.

In categoria acelorași lucruri fără valoare, intrau și lemnele brute sau fasonate, lucrurile de lemn ordinare, peștii, sarea, cărbunii, păcura brută, distilată sau derivatele ei și produsele carierilor noastre de piatră.

Timpul, cheltuelile și munca întrebuițate cu ridicarea, ambalagiul și transportul lor până în țară, clasarea și distribuirea lor, după sosirea în București *toate în exclusivă sarcină a fondului și serviciului Expoziției*, ar fi covârșit cu zeci de orî interesul și prețul ce ar fi putut avea ele pentru expozanți.

De alt-fel, se primise la Comisariat neconținute cereri de la Instituțiunii publice și private de a le pune la dispoziție — după închiderea expozițiunii — produse și obiecte din secțiile noastre, așa că destinația celor de sus, în urma circulării în cestiune, era indicată — și cu cât folos pentru noi — de mai înainte.

Drept aceea s'a pășit, închizându-se Expoziția, la punerea în aplicație a circulării menționate ¹⁾.

Cu privilegiul Expoziției, administrațiile și serviciile publice, instituțiunile, societățile și chiar persoanele private, aș dat la lumină lucrări privitoare la activitatea sa la producțiunile lor, cari, trimise Comisariatului general, aș fost distribuite autorităților publice franceze și străine, societăților savante, instituțiunilor de tot felul și visitorilor. Pe lângă acestea, catalogul expoziției noastre, în fruntea căruia s'a pus o scurtă notiță asupra României, a fost tipărit în 10.000 de exemplare și distribuit gratis la toată lumea. S'a adus pentru bibliotecile din țară vre-o câte-va sute de exemplare dintr'însul, depuse în sala muzeului ministerului.

¹⁾ A se vedea amănuntele, cu privire la întrebuițarea și distribuirea acestor obiecte în Raportul nostru No. 6844 din 15 Maiu 1901, publicat în «Monitorul Oficial», No. 43, din 27 Maiu (9 Iunie), același an.

În deosebire nu s'a lăsat să treacă ocazie prielnică pentru a face, fie prin ziare, fie prin reviste și alte publicațiuni periodice, studii, cercetări, descrițiuni și analize, asupra multor dintre cele mai însemnate subiecte ce aveam noi Români — pe timpul expoziției — interesul de a desvolta, adânci, răspândi și pune cu deosebire la cunoștința și aprecierea publică.

Catalogul general francez, anuarul Le Bottin, diversele publicațiuni și magazine ilustrate asupra expoziției, revistele: Revue des Revues, Revue Technique, Revue agricole et viticole, Revue industrielle et metalurgique, Nuova Antologia, Iron and industrial magazine (Londra), Pariser Weltausstellung 1900 (Lipsca), Le «Figaro», unde mai ales s'a distins articolele lui Emil Berr, le «Journal des Débats», cu cronicile lui Gustave Babin asupra secțiilor române, «Le Temps», unde s'a publicat admirabilele articole ale lui Grandeau asupra grânelor și agriculturii noastre, le Moniteur des intérêts vinicoles în care d. Le Sourd, raportorul clasei 60, a făcut nisce minunate studii asupra vinurilor românești, la Revue Medicale, le Journal des savants, Le Siècle, Le Matin, L'Indépendance Belge, Le Journal de Genève, L'Italie, La Fanfulla, Il Giornale de la Sera, și o mulțime de alte ziare și publicațiuni, au contribuit, după îndemnul și inspirațiunea noastră, la răspândirea faimei și la punerea în valoare a muncii și a producțiunii române desfășurate la Paris înaintea ochilor lumii.

Iată titlurile publicațiilor oficiale și private din țară, trimise Comisariatului general pentru a fi distribuite la Paris:

De la Administrația Domeniului Coroanei:

Le Domaine de la Couronne.

De la Ministerul agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor:

Charta pădurilor (pe proprietăți și pe esențe).

Notice sur les forêts de Roumanie.

Etat de l'arboriculture en Roumanie, (lucrările serviciului silvic).

La Lutte contre le Philoxéra.

Introduction à l'ampélographie roumaine, aceste două sunt operele d-lui director G. Nicoleanu.

Recherches sur les céréales roumaines de d. V. Cârnu-Munteanu și Corneliu Roman.

Les animaux domestiques de la Roumanie de d. profesor Dr. N. Filip. Ferma Laza (raportul d-lui V. Kogălniceanu).

Le Sel-Gemme, studiū de H. Cremer.

Le pétrole roumain, idem.

De la Ministerul lucrărilor publice:

Les routes en Roumanie.

C. F. R. Notice sur l'emploi des résidus du pétrole.

C. F. R. Les nouveaux ateliers.

Les Docs et Magasins de céréales.

Le pont «Regele Carol».

École des Ponts et Chaussées: Notice sur le Laboratoire.

De la Ministerul cultelor și instrucțiunii publice:

L'enseignement public en Roumanie.

De la Ministerul de răsboiă:

L'armée roumaine.

De la Ministerul de finance R. M. S.:

Les Monopoles de l'État.

De la Ministerul de interne:

Ephorie des Hôpitaux civils.

Societatea geografică română:

Notice sur la Société géographique roumaine.

Institutul chimic:

Apele minerale de la Bălțătești; Cozia și Brădet; Dorna și Borca; Meledic; Bivolari, Căciulata, Călimănești; Govora.

Studii asupra sărei miniere, a grâului și făinei, a porumbului și derivatelor sale, a apelor minerale.

Le Blé et le Maïs roumain.

De la d. N. Cucu St., comisar special:

Les pétroles de la Roumanie.

D. D. Edeleanu și Filiti:

Contribution à l'étude du pétrole roumain.

D. D. V. Cârnu Munteanu și Roman:

Vinurile române.

D. C. Alimăneșteanu:

Le sous-sol de la Roumanie, etc., etc.

D. Georges Leygues, Ministerul francez al instrucțiunii publice și al frumoaselor arte, prin scrisoarea sa de la 12 Ianuarie 1901, exprimă «toată recunoștința sa, pentru dovada de simpatie ce s'a dat departamentului său, punând la dispozițiunea museelor naționale unele colecțiuni de obiecte ce figurase în expoziția noastră.

«Acastă liberalitate, adaogă d-sa, care înavuțește depozitele noastre, este un gagiū de interesul ce purtați și pentru care nu știm cum să'i recunoaștem mai bine prețul»; ear pentru adresa oficială din 14 Februarie 1901, mulțumind pentru frumoasele cărți, albumuri și documente ce'i trimisesem în timpul expoziției, spune că: «le va conserva ca o amintire «prețioasă despre participarea strălucită a țării noastre la marea manifestațiune pacifică din 1900».

D. A. Landrin, conservatorul museului etnografic al ministerului de instrucție publică și arte frumoase, din palatul Trocaderului, mulțumește de asemenea pentru mai multe instrumente de musică populară și alte obiecte ce'i pusesem la dispoziție, arătând, prin scrisoarea sa din 14 Ianuarie 1901, că «această interesantă serie va fi așezată în vitrina museului consacrată României».

Notez că în schimbul tuturor produselor ce am oferit muzeului comercial din Filadelfia, prin scrisoarea din 25 Octombrie 1900, am obținut formală promisiune de a primi de la dînsul peste 50 de specii de produse similare, pe care ni le va trimite în țară, în cantitățile dorite de noi.

D-nul Alfred Picard, Comisarul general al Expoziției universale din Paris, prin scrisoarea sa de la 21 Februarie trecut, 'mi-a trimis un exemplar din plaqueta cu reproducerea voturilor Senatului și Camerei franceze, cum și a adresei Ministerului de comerț, prin care se aduc felicitări și mulțumiri de recunoștință, organizatorilor expoziției de la 1900.

Iată textul acelor rezoluțiuni:

Senatul adresează felicitările sale organizatorilor expoziției universale de la 1900, colaboratorilor lor francezi și străini, exosanți, artiști, artișani și lucrători, tutulor celor cari, într'o comună dorință de unire, de muncă și de pace fecundă, i-au asigurat strălucirea și succesul.

Deliberat în ședință publică, la Paris, în 16 Noembre 1900.

Președinte, A. Fallières.

Secretari, I. Bourgeat.

(nedescifrabil)

Camera Deputaților, recunoscătoare, adresează felicitările și mulțumi-
rile sale organizatorilor expoziției universale de la 1900, colaboratorilor
lor francezi și străini, exosanți, artișani și lucrători și tutulor celor cari
i-au asigurat strălucirea și succesul.

Deliberat în ședință publică, la Paris, în 12 Noembre 1900.

Președinte, P. Deschanel.

Secretari, Fleury Ravaux, Raoul Bompard,

J. Breton.

Iată adresa Ministerului de comerț, al industriei, al poștelor și te-
legrafelor.

Paris, 12 Decembre 1900.

Domnule Comisar general,

Am onoare de a vă transmite textul celor două rezoluțiuni, ce 'mi
parvin de la D. Președinte al Senatului și D. președinte al Camerei De-
putaților, prin care aceste Adunări au adresat — în ședințele din 16 și
12 Noembre trecut — felicitările și mulțumirile lor, organizatorilor expo-
ziției universale din 1900, cum și tutulor colaboratorilor lor francezi și stră-
ini, exosanți, artiști, artișani și lucrători.

Pe lângă această dovadă de grațitudine a reprezentanților țării, ministrul comerțului este fericit de a adăuga felicitările și mulțumirile guvernului Republicei.

Primiți, d-le comisar-general, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

Ministrul comerțului, industriei, poștelor și telegrafelor,

A. Millerand.

D. Alfred Picard însoțește aceste înalte manifestațiuni de mulțumire cu următoarele cuvinte :

«Permiteți-mi, d-le Comisar-general, de a vă adresa un exemplar din această planșetă și de a vă încredința, din nou, că nu voi uita nici o dată anii de lucrare comună, strălucita participare a naționalilor d-voastră, admirabila măiestrie cu care v'ați organizat secția și caracterul neîncetat cordial al relațiunilor noastre. Amicala mea recunoștință vă este câștigată pentru totdeauna».

Comisar-general, A. Picard.

Prin apelul său pentru participarea la Expoziția Universală din Paris D. Ministru Stolojan îndemna «pe toți să înconjoare cu simpatiile lor lucrarea începută, căci era o operă națională. Fie-care bun Român trebuia să îndemne la muncă pe producători; isbânda expozițiunei noastre fiind cinstea țării.»

Intr'un avânt vrednic de laudă toți Românii au răspuns la această patriotică chemare.

Lucrarea înfăptuită ne-a adus cinste și a răspândit bunul renume al țării în toate părțile lumii.

Operația adunării, clasării și împachetării lucrurilor noastre, după închiderea Expozițiunei prezintă multe și felurite greutăți. Pe lângă că aveau să parcurgă un drum foarte lung, în timpul ernei, dar formalitățile pentru scoaterea lor din întreprinderea, în care se află conform Regulamentului General, cereau mare băgare de seamă și o migăloasă procedură. În adevăr eram datorii a scoate din coprinsul expoziției și a expediază înapoi, tot aceeași cantitate de produse câtă introdusesem, căci pentru diferența ce ar fi rezultat în mai puțin plăteam vamă și acsiz. Am stabilit dar cătimea celor ce lăsăm în Paris — precum s'a arătat mai sus — pentru care s'a încasat de la priimitorii taxele convenite, ear pentru cele ce expediam ni s'a dat certificate de liberă eșire cu care ne prevalam la com-

paniile drumurilor de fer internaționale, de beneficiul scăzământului de 50% acordat pe liniile lor transportului de obiecte destinate Expoziției, la dus și la întors¹⁾.

Numai după săvârșirea acestor operațiuni, se începeau inventarierea, alegerea, clasarea, împachetarea și punerea în lăzi a lucrurilor, pe care apoi le cântăreau împiegații respectivi față cu cei de la vamă și de la acsiz, le numărotău, le etichetau, întocmai ca la expedierea lor din țară și, aproape în aceleași lăzi în care sosise, apoi se încredințau Casei Schenker & C-ia care le a trimis în București, la adresa depositului central al Expoziției de la Geagoga.

Pentru noi, în sarcina cărora se afla regularea tuturor afacerilor Expoziției, operațiunile acestea erau mult mai anevoioase — deci mai încete — de cât pentru alte Comisariate generale unde cea mai mare parte din obiecte erau ridicate și expediate de către exposanții înșiși.

Noi — reprezentanții generali ai tuturor exposanților — am fost datori, înainte de ori-ce, să deosebim lucrurile fie-cărui exposant de ale celor-l'alți, expunând cu dinșii în același loc, să le înscriem într'un dublu inventar (unul care se pune în ladă cu obiectele, altul de control ce se expedia serviciului ad-hoc înființat în București), așa că dacă în aceeași ladă se găseau lucrurile mai multor exposanți cum bunăoară la țesături, atunci ori se făceau atâtea inventare câte pachete, ori se treceau toate la rind în același dublu inventar. Și de multe ori lucrarea era îngreuiată prin faptul că lucrurile aceluiasi exposant erau împărțite în aceeași secție în diverse clase, sau în diverse dulapuri, pe când la alte grupări fie-care avea locul și numărul său, deci și lucrul mergea mai iute.

Și cu toate acestea inventarierea începută la 15 Noembrie st. n. s'a terminat în 2 săptămâni iar expedierea primelor colete se făcu la 26 Decembrie 1900 urmându-se în mod regulat până la 29 Ianuarie 1901, st. n.

S'a expedit ast-fel 17 vagoane conținând 798 de lăzi în greutate de 116000 kilograme, la adresa Depositului de primire și predare reînființat la Geagoga, de unde apoi, prin îngrijirea lui și sub controlul Comisarului special, au început de la 29 Ianuarie st. vechi să fie distribuite exposanților, mai întâiu de-a dreptul celor din Capitală și pe urmă celor din județe, prin mijlocirea Prefecturilor.

Obiectele refuzate și nereclamate, ori de regie, după ce serviciul Depositului de la Geagoga a încetat de a funcționa, s'a depus în sala Muzeului de la Ministerul Domeniilor, de unde — în urma invitațiilor speciale — cei în drept au venit să le ridice, rămânând acolo numai cele ce aparțin Muzeului industrial, fie dăruite (ca Charta comparativă a cerealelor române cu cele străine, de la docuri, Charta de statistică agricolă a

1) Companiile franceze acordaū la dus 25% și la întors 75% scăzământ pentru aceste obiecte. Se aduceau firește mai multe și se întorceau mai puține, deci realizaū un beneficiū.

Inginerului Cucu, semințele și cerealele oferite de Comisariatele generale ale Germaniei și Statelor-Unite, lâna germană, etc.), fie cumpărate înadins, din fondurile Expoziției pentru înzestrarea Museului cu produceri de ale industriei naționale.

Pentru lipsuri și degradări de obiecte, foarte puține la număr, reclamații au fost despăgubiți prin bună învoială, dând fie-care declarațiune în scris că nu mai au nici o pretenție.

Cancelaria din țară a Comisariatului general a fost desființată pe ziua de 30 Aprilie, conform Jurnalului Consiliului de Miniștri No. 135 din 17 Martie 1901, rămânând Comisarul general să alcătuiască Raportul general asupra Expoziției (art. 4 din Regulament) și să conducă *singur și în mod gratuit* lucrările ce s'ar mai ivi cu privire la afacerile resortului său.

Socotelile pentru sumele ordonanțate pe numele Comisarului general, priimite și cheltuite de dînsul, în interesul Expozițiunei, sau pe numele și în priimirea altor persoane ori servicii publice, în același scop, au fost înaintate împreună cu actele justificative ale cheltuelilor, în cercetarea Inaltei Curți de Compturi, potrivit art. XVIII din Regulamentul de la 22 Maiu 1898, pentru participarea României la Expoziția din Paris (1900).

Comisia centrală consultativă. — Regulamentul din 22 Maiu 1898, prevedea prin art. 6 înființarea, pe lângă Ministerul agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor o comisie centrală consultativă a expoziției compusă din :

- a) Foștii miniștri de agricultură, industrie, comerț și domenii;
- b) Șase deputați și șase senatori;
- c) Președinții camerilor de comerț;
- d) Administratorul domeniului Coroanei;
- e) Membrii delegațiunei Academiei române;
- f) Directorul general al căilor ferate române; președintele consiliului tehnic de pe lângă ministerul lucrărilor publice;
- g) Directorul general al regiei monopolurilor Statului, al serviciului sanitar superior, al poștelor și telegrafelor și al vămilor;
- h) Directorii museelor;
- i) Rectorii Universităților și decanii facultăților, directorii școlii veterinare, de poduri și șosele, de comerț gradul II și al școlii centrală de agricultură;
- j) Câte un delegat al societății de științe, al societăților: politehnice, geografice, silvice, al societății centrale de agricultură, al societății de medicină veterinară, al societății de medici și naturaliști din Iași, și președintele Ateneului român;

k) De un număr de mari proprietari sau cultivatori, de un număr de mari comercianți și industriași, luându-se avisul președintelui camerei de comerț din București, un delegat al Băncii naționale și alte persoane competente;

l) Șeful statului-major al armatei și șeful institutului geografic al armatei, secretarii generali ai ministerelor, foștii secretari generali ai ministerului de agricultură, șefii serviciului minelor, al apelor minerale, al diviziei agriculturii, directorul domeniilor, șeful serviciului viticol, un delegat al consiliului tehnic al pădurilor, directorul serviciului de măsurii și greutatea, un membru al comisiunii industriale.

Art. 7. Membrii cari nu erau desemnați prin funcțiunea lor erau numiți prin decisiune ministerială.

Dacă societățile sau comisiunile nu delegau membrii în termen de una lună de la comunicare, ministerul agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor îi numia de-a dreptul.

Se adresară circulări tuturor autorităților publice, institutelor și societăților de cultură, administrațiilor speciale, prefecturilor și camerilor de comerț pentru a desemna pe delegații lor în sînul marelui comisiuni, al căror număr trecea peste 440.

Ea se adună pentru întâia oară în ziua de 13 Iulie în sala Senatului sub președinția Ministrului de comerț, carele într'o scurtă alocuțiune arată scopul întrunirii, făcu apel la toți ca cu forțe unite să ducă la bun sfârșit lucrarea întreprinsă și termină rugînd adunarea să procedă la constituirea ei.

Se aleseră 5 vice-președinți : D.D. Ion Poenaru-Bordea, Dim. Ghica-Comănești, Gr. Capșa, general Angelescu și G. Assan și 9 secretari : Ion Pilat, Ion Malla, Al. Radovici, Delimarcu, Eust. Schina, Ion Iancovescu, Ion Procopiș, Th. Costescu și Th. Niculescu.

După constituirea comisiunii, Comisarul general făcu o dare de seamă despre lucrările întreprinse în fie-care minister, despre mijlocirile sale la Paris în privirea terenurilor rezervate României și termină cerînd, în mod călduros, sprijinul și concursul tuturor pentru izbîndirea expoziției noastre.

Se procedă, pentru înlesnirea și graba lucrărilor, la formarea a 12 sub-comisiuni, cărora li se atribui câte o serie de materii din programul general, alegîndu-se în fie-care dintr'insele persoane competente pentru studierea și înfăptuirea lor. (Buletinul No. 4).

La rîndul lor sub-comisiunile se constituiră, în ședința de la 14 Iulie alegîndu-și bioururile, compuse în genere de 1 președinte, mai mulți vice-președinți și secretari, afară de sub-comisia IV-a (Agricultura) care 'și alege trei președinți. (Bul. No. 5)¹⁾.

¹⁾ Sub-comisia I. (Bele arte). Președinte *N. Kretulescu* și 4 Vice-președinți, 5 secretari, 40 membri; sub-comisia II, (material și procedurii ale literilor, artelor, științelor), Președinte *N. Culiannu*. 5 vice-pre-

După ce au luat împărtășire despre programul lucrărilor fie-căreia, aceste sub-comisiuni au fost convocate earăși în sesiunea extraordinară de la 15—22 Octombrie următor, când au luat cunoștință despre mersul lucrărilor, au rezolvat cestiuni privitoare la numărul și calitatea exposanților la varietatea și categoriile obiectelor, la modul de a fi expuse și mai ales au primit îndemn de la organele diriginte să stăruiască pe lângă producători și industriași ca să lucreze cât mai mulți și cât mai bine pentru ridicarea, cu vrednicie a nivelului industriei române, cu prilejul expoziției.

De la această dată comisia consultativă nu s'a mai adunat, ear activitatea ei fu îngădită în acest mărginit cuprins și aceasta nu din lipsa doar de bună-voință și de rîvnă pentru scopul urmărit, ci din greutatea îndrumării hotărîtoare și substanțierei îndelungatelor discuțiuni și diversităților de păreri — ce fără îndoială au trebuit să se desfășure într'acest Parlament de 446 de membri — când tocmai deslegările rezezi și practice ar fi fost singurele dătătoare de bun rezultat.

De aceea ea fu înlocuită prin Decretul Regal din 14 Iunie 1899 cu o comisiune consultativă de 5 membrii conform art. 1, al. III al Regulamentului reformat prin Decretul Regal No. 2411 din 25 Maiu 1899.

Comisiunile județene. — Unul dintre organele de căpetenie în serviciul expoziției erau comisiunile județene compuse din membrii Comisiei centrale și Membrii Camerei de comerț, cari locuiau în județ în număr variabil și numiți de către Ministerul Comerțului.

Principala atribuțiune era de a se adresa direct la producători, dându-le îndemn de a participa la Expoziție, de a ține pe cei interesați în curentul instrucțiunilor și actelor Comisariatului general și de a le prileji deslușiri cu privire la lucrările pregătitoare. Ele mai aveau și eventuala sarcină de a alege la fața locului obiectele ce urmau a se admite la expoziție, operațiune ce nu rămânea definitivă de cât după pronunțarea juriului central funcționând în Capitală, conform instrucțiunilor No. 1 din 25 Iunie 1898, isvoritoare din art. 14 al Regulamentului.

Prefectul era Președintele Comisiei județene și avea ca să'l ajute în lucrări un Secretar, însărcinat, în același timp a executa decisiunile luate de Comisie, cum și a primi și păstra obiectele depuse de exposanți, sub

---

ședinți, 7 secretari, 49 membri; sub-comisia III (metalurgia, electricitatea, geniul civil), Președinte, general Ștefan Fălcoianu, 3 vice-președinți, 6 secretari, 33 membri; sub-comis. IV (Agricultura) Președinți: D.D. Aurelian P. P., Carp P. P., Buescu P., 6 vice-președinți, 6 secretari, 196 membri; sub-comisia V (viticultura, horticultura), Președinte I. Kalinderu, 5 vice-președinți, 5 secretari, 13 membri; sub-comisia VI (păduri), Președinte I. Văcărescu, 2 vice-președinți, 4 secretari, 43 membri; sub-comisia VII (alimentațiune), Președinte B. G. Assan, 3 vice-președinți, 4 secretari, 21 membri; sub-comisia VIII (vînat, pescuit), Președinte D. Ghica-Comănești, 3 vice-președinți, 3 secretari, 19 membri; sub-com. IX (zahăr, cofetărie, vin, rachii), Președinte Gr. Capșa, 4 vice-președinți, 6 secretari, 38 membri; sub-comisia X, (mine și cariere) Preș. Prințul D. Știrbey, 6 vice-preș., 8 secretari, 30 membri; sub-com. XI (Decorația edificior, țesături, vestminte, accesorii), Preș. D. Butculescu, 4 vice-preș., 5 secretari, 66 membri; sub-com. XII (arte chimice, industrii diverse), Preș. Dr. C. I. Istrati, 3 vice-președinți, 3 secretari, 33 membri.

controlul și privigherea Prefecturii. Acești Secretari primeau diurne lunare variind între 60 și 300 lei, după importanța județului și numărului expozițiilor.

Rolul acestor Comisii a fost foarte palid, și n'a dat nici un rezultat practic, căci în afară de slabele stăruinți ce s'aș pus ici și colo pe lângă unii producători, cea mai mare acțiune întru îndeplinirea însărcinărilor lor a fost săvârșită de către agenți speciali ai Comisarului general, cari cu concursul administrațiunii au adunat mai toate declarațiunile de admitere la Expozițiune de prin județe.

Secretarii Comisiunilor și ajutoarele lor fură desființați pe ziua de 1 Iunie prin decizia ministerială No. 2075 din 28 Maiu, iar toate lucrările și arhiva Comisiunilor fură predate în seama a 8 agenți regionali instituiți prin art. 1 al. 2 al Regulamentului reformat prin Decretul No. 2411 din 25 Maiu 1899.

Agenții.—După constituirea organelor principale ale serviciilor Expoziției prima grijă a Comitetului executiv fu de a aduce cât mai repede și mai sigur la cunoștința producătorilor condițiunile cu cari puteau fi admiși de a participa la Expozițiune și a le da îndemnul cel mai stăruitor de a răspunde în cât mai mare și mai valoros număr la apelul patriotic ce Ministrul Comerțului adresase în Maiu 1898 tuturor în privirea însemnatelor și de obștească folosință interese ce trebuiau să îndemne pe Români a face cât mai sigură și mai strălucită reprezentarea țării lor la marea serbare la care îi invitase Franca.

De aceea nu mai puțin de 700 de Declarațiuni fură trimise în fiecare județ cu cele mai stăruitoare mijlociri de a le prezenta producătorilor cari ar putea face onoare muncii său industriei locale. Pentru a le dovedi cât de mare preț se punea pe concursul cerut fie-căruia și către ce scop întâietor se îndrepta cererile acestea, se atrăgea în mod special atențiunea declaranților asupra celor 2 categorii de informațiuni ce erau ținuți să consemneze în foaia lor personală :

1. *In privirea produselor agricole*, să arate :
  - a) Intinderile cultivate după specii și varietăți,
  - b) cătimea producțiunii, pe aceleași,
  - c) instalațiunile speciale la facerea culturai.
2. *In privirea industriilor* :
  - a) Capitalul mobil și imobil al întreprinderii,
  - b) numărul lucrătorilor,
  - c) mijloacele mecanice de care dispune industriașul său întreprinzătorul.
  - d) felul și cătimea producțiunii,

e) informațiuni asupra materiilor prime, procedurilor de fabricațiune și debușeurilor.

Cu adâncă chibzuială erau făcute aceste întrebări, căci în fața juriilor internaționale, care aveau să judece valoarea produselor sau obiectelor trimise de acei declaranți, după propriile lor răspunsuri era să se călăuzească Comisariatul General — reprezentantul legal al tuturor exposanților noștri — în arătarea și susținerea meritelor sau însușirilor ce resăreau din acele produse sau obiecte, pentru a li se acorda recompensa la care aveau drept. Pentru România, care mergând la Paris, lua asupra și toate cheltuelile, toate grijele și toată răspunderea expozițiunii sale, cunoștința prealabilă a acestor notiții era de o netăgăduită importanță. O anchetă economică și industrială de asemenea natură ridica nu numai valoarea lucrărilor expuse, dar dedea juriilor o documentare ce ne înălța sus pe noi în ochii lumii chemată a ne judeca, cu acest prilej.

Era prin urmare foarte legitimă nerăbdarea și grija Comitetului executiv de a vedea aceste declarațiuni adunate până la 1 Decembre 1898, pentru a le înainta apoi administrațiunii franceze pentru înscrierea lor în cartea mare a exposanților și liberarea certificatelor nominale de admisiune.

Eată pentru ce prin Procesul-Verbal No. 172 din 16 Iulie, Comitetul cu aprobarea Ministrului instituește 5 agenți, cari sub controlul și privilegierea Inspectorului Domenial E. Bujoiu, aveau misiunea de a strânge la sediul central toate aceste declarațiuni, înainte de termenul de mai sus.

Resultatul conlucrării acestor agenți cu administrațiile județene fu cele 5358 de declarațiuni trimise Comisariatului General, din care însă — după lucrările juriilor de alegere din județe și din capitală — nu s'au înscris de cât 2005 în catalogul nostru oficial din Paris.

La 18 Decembre trei din acești agenți au fost suprimați iar 2 trecuți în biourile Comisariatului.

Dar fazele începătoare ale lucrării cedase acum locul celor îndeplinite prin cuprinsul declarațiilor, așa că, pentru urmărirea, controlul și executarea lor se instituiră 8 agenți regionali, cari sub ordinile Comisariatului special aveau îndatorire — potrivit art. 1 al. II din Regulamentul reformat prin Decretul Regal No. 2411 din 25 Maiu 99 — să pregătească, să claseze și să expedieze obiectele de expus.

Tot ei — în regiunile respective — luau locurile Secretarilor Comisiunilor județene, dându-li-se ca ajutoare pentru paza și primirea obiectelor în cestiune, câte un împiegat din Prefectură, anume însărcinat cu aceasta. Ast-fel

D-lui *Juan Alpar* i se dete: Râmnicul Vâlcei și Gorjul, D-sa având însărcinarea specială de a aduna obiecte de industrie casnică națională.

- D-lui *C. N. Fleva*¹⁾: Tulcea, Covurluiă, Brăila și Buzău.
- » *Al. I. Ghica*: Dorohoiu, Botoșani, Suceava, Fălciu.
  - » *G. Th. Ghîță*: Vaslui, Tutova, Tecuci, Putna, Râmnicul-Sărat.
  - » *Alex. Davila*²⁾: Constanța, Ialomița, Ilfov, Dîmbovița, Prahova.
  - » *I. N. Polihroniadi*: Teleorman, Romanați, Dolj, Mehedinți.
  - » *Raul Romalo*: Bacău, Peatra, Roman, Iași.
  - » *Dimitrie O. Sutzo*: Vlașca, Argeș, Muscel, Olt.

D-lor avea, pe lângă îndatoririle de mai sus, misiunea de a controla lucrările și activitatea exposanților, însemnând pentru fie-care în Tablouri anume felul obiectelor sau produselor declarate, grupa, clasa din care făceau parte, numărul sau cantitatea lor, starea în care le-au găsit la diversele vizite și inspecțiuni făcute și observațiunile ce avea de făcut cu privire la valoarea intrinsecă a ziselor lucruri. Ei mai trebuia să viziteze fabricile, atelierele, exploatațile agricole, așezămintele, asociațiunile și institutele publice sau private cum și pe producătorii, industriașii, artiștii din regiunea d-lor, îndemnând pretutindeni să se lucreze pentru expoziție conform declarațiunilor făcute. Ei erau șefii depositelor de obiecte de prin județe și avea la orice trebuință de serviciu concursul direct al Prefectului. Ei au asistat la prima alegere făcută de juriile locale și au dresat, în calitate de secretari Procesele verbale de alegere.

Ei au fost și secretarii diverselor secții ale Juriului Central din Capitală și după alegerea definitivă a obiectelor destinate expoziției misiunea lor luând sfârșit au fost desființați în urma Raportului No. 5208 din 29 Ianuarie 1900 a Comisarului special, păstrându-se unul singur dintre dinșii care a făcut expedierea coletelor cu lucruri și apoi la Paris ca delegat al Comisarului general a lucrat la clasarea și instalarea superbeii noastre secțiuni agricole.

Locurile concedate expoziției noastre. — Impărțirea locurilor rezervate Statelor străine în coprinul Expoziției a fost făcută în Februarie 1897, cu participarea reprezentanților lor oficiali. Mai înainte de aceasta Domnul Comisar General Alfred Picard a intervenit pe lângă Legațiunea noastră din Paris pentru a i se arăta: 1. Dacă România dorește să aibă un Pavilion separat, însumând la un loc toate produsele și fabricatele sale, sau preferă a expune în diferite grupuri după natura acestor produse și fabricate; 2. Ce suprafață va avea acel Pavilion, în primul cas și în cazul al doilea cari sunt grupurile în cari România va expune și de câtă suprafață dorește să dispună în fie-care (Rap. Leg. din Paris No. 283 din 11/23 Februarie).

1) D-sa a demisionat mai târziu și i s'au distribuit județele la alți 2 colegi, ne-mai fiind înlocuit pentru economie.

2) D-sa s'a retras earșii și nu a mai fost înlocuit.

Nedându-se nici un răspuns și la împărțirea locurilor, România nefiind reprezentată printr'un Delegat special, ni se atribui ex officio un teren de 350 m. p. pentru clădirea eventuală a unui Pavilion, care fu în Noembrie următor mărit până la 400 m. p. în urma stăruințelor Legațiunei noastre. Osebit de aceasta ni se mai făgăduise un spațiu de 56—60 m. p. de perete, în galeria internațională a Frumoaselor-Arte, sub expresa condiție de a declara, înainte de 15 Decembre, că vom expune în acel grup, ear — după multe stăruinți — Legațiunea noastră obținuse de a ni se păstra în câmpul lui Marte, aproape de turnul Eiffel, un locușor de 30 m. p. pentru «un local de consumațiune și petrecere, un fel de *bar* cu musicanți și «costumuri naționale» (Rap. Leg. din Paris No. 1980 Noembrie 14/26).

Pentru locurile ce se ceruse în galeriile franceze, prin același canal, ni se răspunse că era: «absolut cu neputință ca România să mai fie admisă a expune în diferitele grupuri, lucrarea de repartițiune fiind închisă «din Iulie și cu mare greutate putându-se satisface cererile diferitelor State.

«Repartițiunea fusese notificată interesaiilor și guvernului francez, «legat prin angajamente definitive și oficiale, așa că nu s'ar mai putea «lua de la alții pentru a se da României». (Rap. Leg. No. 2116 din 2/14 Decembre 1897).

Spațiile acestea erau mai mult de cât neîndestulătoare pentru desfășurarea productelor noastre, de aceea d. Poni în cele două călătorii ce făcu la Paris, interveni pe lângă autoritățile competente, cu care la întoarcerea în țară întreținu apoi stăruitoare corespondențe și isbuti să obție: un teren de 550 m. p. pe «Quai d'Orsay», lângă «Pont de l'Alma» pentru marele Pavilion, un altul de 200 de m. p. dincolo de pod destinat Restaurantului și Expozițiunei dioramice a unei mine de sare; ear pentru operile de artă 25 de metri *de cimaise* destinați tablourilor, plus locul corespunzător acestei *cimaise*, în salon pentru sculpturi și în vechea galerie a mașinelor 260 m. p. pentru produsele agricole și alimentare.

După intrarea mea în funcțiunea de Comisar General, recunoscând însă că nici cu aceste adăogiri nu puteam instala în mod demn și arătos produsele noastre și pentru a înlătura ori-ce nemulțumiri și neajunsuri, am făcut înadins o călătorie în Iulie 1899 la Paris, unde după anevoioase stăruinți oficiale și personale am fost destul de fericit a obține înca un adaos de 100 m. p. în galeria mașinelor pentru expoziția băuturilor; 100 m. p. în pavilionul pădurilor, vânătorii și pescăriilor; 350 m. p. în palatul țesăturilor și vestmintelor; 80 m. p. la geniul civil; 40 m. p. la industriile chimice; 25 m. p. pentru chioșcul tutunurilor (lângă Restaurant); 39 m. p. pentru bele-arte și 1000 m. p. în parcul de la Vincennes pentru petrol.

România a ocupat, prin urmare 2955 m. p. și a expus produsele sale în 12 locuri *deosebite*, având pentru fie-care grupare instalațiuni independente, toate în stilul și caracterul general românesc.

Pavilioanele. — «România va avea două Pavilioane clădite pe cele două terenuri «de pe Quai d'Orsay», zicea Domnul Comisar Poni în raportul său din 31 Martie din 1899, asupra lucrărilor făcute pentru pregătirea Expozițiunei. Imprejurările ne-au silit însă de a clădi încă două: unul pentru tutun și altul pentru petrol, așa că România avu *patru* Pavilioane. De la început forma exterioară și caracterul intrinsec al celor două mari construcțiuni, Pavilionul Regal și Restaurantul, au făcut preocuparea de căpetenie a eminentului bărbat care se afla pe atunci în fruntea întreprinderii. Deși ridicat pe cel mai ingrat tărâm: un dreptunghi larg d'abia de 10 metri, Pavilionul nostru oficial trebuia să fie nu numai o întrupare de frumuseți arhitectonice, ci mai virtos o evocațiune rămătoare a Patriei României, în capetul acelei faimoase străzi a națiunilor, prin care s'au perindat peste 50 de milioane de oameni.

Trebuia deci găsit omul, artistul vrednic de o ast-fel de lucrare. D. Poni își îndreptă alegerea asupra D-lui Camille Formigé, arhitect al Municipality Parisului și Membru în Comitetul Monumentelor istorice a Franței.

«Motivul principal care m'a întărit, zice D. Poni în citatul său raport, «să aleg pe D. Formigé este că d-sa se distinsese într'un mod cu totul «deosebit în facerea construcțiunilor de Expozițiune, cari trebuiesc să îndeplinească condițiuni cu totul speciale pentru a corespunde scopului la care sunt destinate. La 1889 D-sa clădise Palatul Belelor-Arte, care a fost în genere considerat ca una din operele arhitecturale cele mai bine reușite. Incredințându-i dar clădirea Pavilioanelor Române avem mai mulți sorți ca lucrarea să fie frumoasă și bine compusă din punctul de vedere al întrebuintării sale».

D. Formigé veni în țară unde, — însoțit de doi tineri și distinși arhitecți D. D. G. Sterian și C. Băicoyanu — făcu o călătorie și studii pe la monastirile și vechile noastre biserici, luă desenuri și schițe de peste tot locul și întorcându-se în Paris întocmi planurile celor două Pavilioane în care a înfiripat cele mai interesante amintiri ale artei românești.

Așa cel mare era contopirea tipurilor noastre de arhitectură din veacul al XVI și XVII, inspirată mai cu seamă de catedrala de Curtea de Argeș, de biserica celor trei Ierarchi din Iași și de mănăstirea Horezu. Ast-fel partea centrală a clădirei reproducea *pronaosul* de la Horezu, în capatul galeriilor laterale se ridicau turnuri răsucite și cu podoabe asemenea celor de la Curtea de Argeș, ear intrarea principală avea mareața gingășie a ușilor bisericești de la Horezu. Ferestrele erau copiate după cele de la Stavropoleos, coloanele intrărilor laterale erau luate de la Argeș și Horezu, ear pe fațada principală arcul marelui tympan, a cărei curbă producea un puternic efect, era împrumutat de la Argeș și împodobit cu streașina polychromă a celor trei Ierarchi din Iași.

Tot de la această din urmă biserică fu luat și brâul cel bogat care încingea mijlocul întregului monument.

Artistul a ținut ca semnele originei să se vădească în cele mai mici amănunte ale construcției, care căta să fie o *sintesă* și un *simbol* tot-deodată.

Aceeași preocupare reese și din clădirea restaurantului, care prin forma, împărțirea și culoarea sa înfătoșa vechea noastră casă de țeră, cu pridvorul, al cărui coloanele erau copiate după cele de la Antim, ear ciubucile și înfloririle smălțuite aminteau pe cele de la biserica din Hârlău și de la Sf. Nicolae cel Domnesc din Iași. Efectul era admirabil! De alt-fel încă de la 1889 D. Formigé dovedise cu ce măestrie scia să mlădieze liniile și să se joace cu gama cea atât de capricioasă a culorilor¹⁾.

Planurile fiind terminate și aprobate de Comitetul executiv se hotări ca lucrările amânduror Pavilioanelor să fie împărțite în două categorii: a) lucrări de construcție brută, adică terasamente, dulgherie, zidărie, tēmplărie, acoperiș etc. etc. care urmau a se da prin licitațiune, b) lucrări de artă sau de specialitate precum: ornamente în staff și ipsos, pictură, ferărie de artă, teracote, iluminat electric etc., care trebuiau executate prin contracte parțiale incheiate prin bună învoială cu specialiștii cei mai capabili de a le executa.

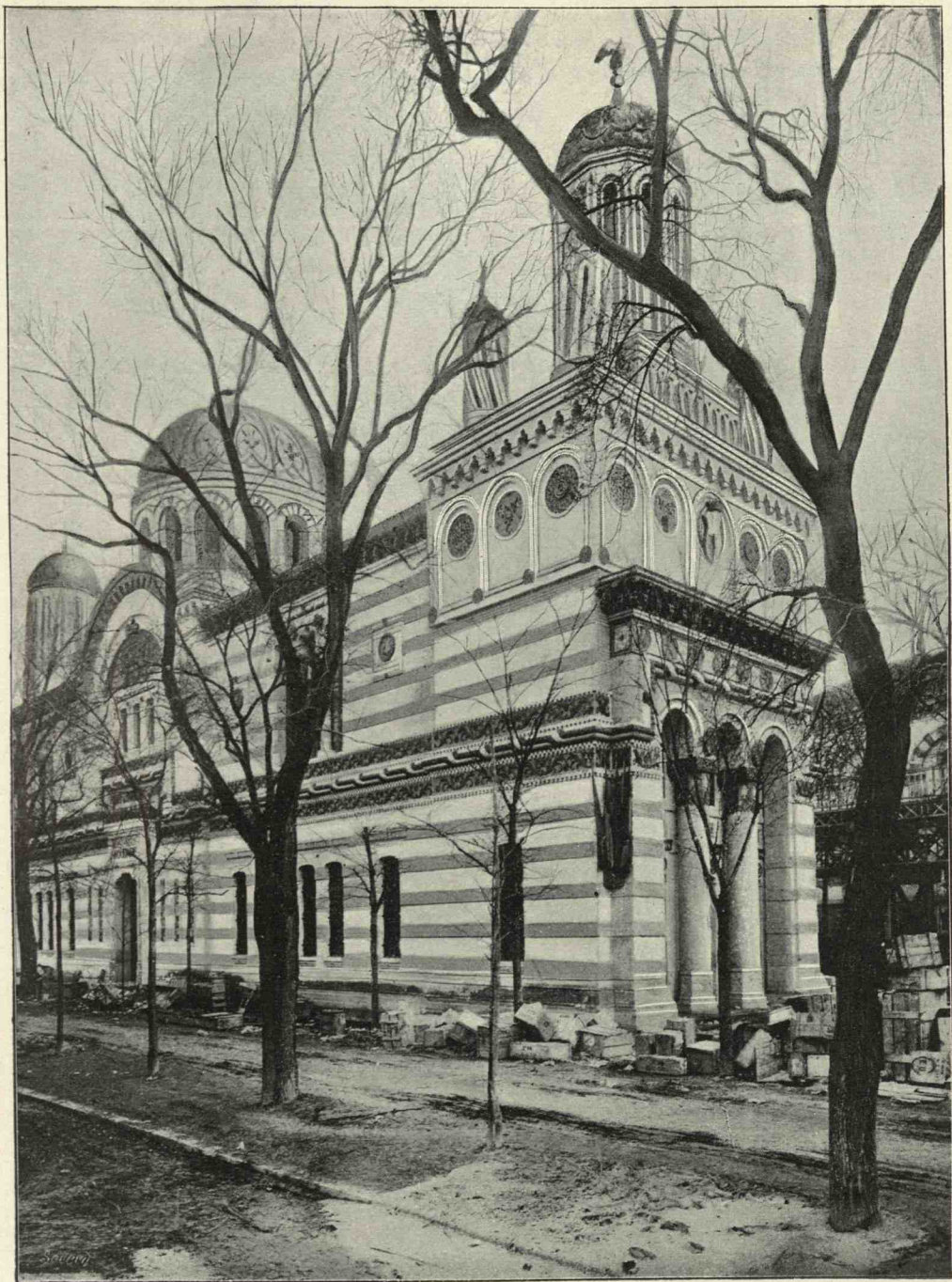
Drept aceea pentru darea în întreprindere a primelor lucrări se ținū în localul Legațiunei noastre din Paris, o licitațiune în ziua de 26 Februarie/4 Martie, în prezența Ministrului Plenipotențiar, și a Arhitecților Formigé și Sterian la care s'au prezentat pentru clădirea Restaurantului patru concurenți, cari prin oferte sigilate, au lăsat prețurile:

Guillotin	97.570 franci
Bassinot	77.000 »
Verrier	72.000 »
Lemoine	65.850 »

Lucrarea fu adjudecată asupra lui Lemoine și confirmată de Consiliul de miniștri (Jurnalul No. 1 din 27 Martie 1899). Lucrările de artă sau specialitate pentru aceeași clădire erau:

1) In adevăr eată ce zice «Le Journal des Débats» cu privire la Pavilionul cel mare: Ceux qui ont élaboré la sauvage polychromie des Invalides peuvent venir prendre ici une leçon de mesure et de goût, contempler ces ors à l'éclat adouci et comme veloutés, noter le ton de ces briques vernissées, d'un vert de chrysoprase, qui alternent, à l'étage, avec les assises de tuf admirer, enfin, ce qu'arrive à faire de la couleur un artiste, un vrai; puis, devant le restaurant roumain, un peu plus loin, venir apprendre comment le même artiste peut bien, tout en s'inspirant d'un style passé, l'appropriier aux besoins nouveaux et aux tendances d'à present, en continuer, en quelque sorte, l'évolution logique; ils peuvent, aussi, venir découvrir le matériaux neufs qu'ont créés à leur intention, depuis dix ans,—depuis 1889 et M. Formigé, parbleu! — nos bons céramistes, et qu'eux persistent à ignorer ou à traiter en ennemis personnels. Cette promenade doit leur profiter.

Pavillonul Regal

(Quai d'Orsay)

1. Ornamentația în staff și ipsos	fr.	4200.—
2. Pictură, sticlărie, aurărie	»	5100.—
3. Ascensor pentru bucătărie	»	1600.—
4. Instalații de W. C.	»	1800.—
5. Ferărie de artă	»	2000.—
6. Teracotă și șenaluri	»	5400.—
7. Lumina electrică	»	18000.—
8. Post de incendiu și canalizare	»	3000.—
9. Vitragii, decorațiune interioară	»	2500.—
Total		<u>43600.—</u>

La aceasta se adaugă:

10. Cheltueli neprevăzute 10 ⁰ / ₀	»	10945.—
11. Onorariile arhitectului 5 ⁰ / ₀ asupra întregii luc. »		<u>6019.75</u>
Totalul clădirii restaurantului »		126414.75

Pentru construcția brută a Pavilionului regal s'aŭ prezentat de asemenea patru concurenți, dar pe când se deschidea plicurile cu oferte unul dintr'înșii anume Haour, văzând marea deosebire dintre prețul său cu al celorlalți concurenți, protestă zicând că trebuie să se fi făcut o greșeală în calcule și refuză de a subscrie Procesul-Verbal.

Iată și prețurile lor:

Bassinet	235.000 fr.
Fender	228.000 »
Guillotin	223.000 »
Haour	95.000 »

A doua zi numitul înaintă Comisariatului general două adrese prin care explica motivul retragerii sale.

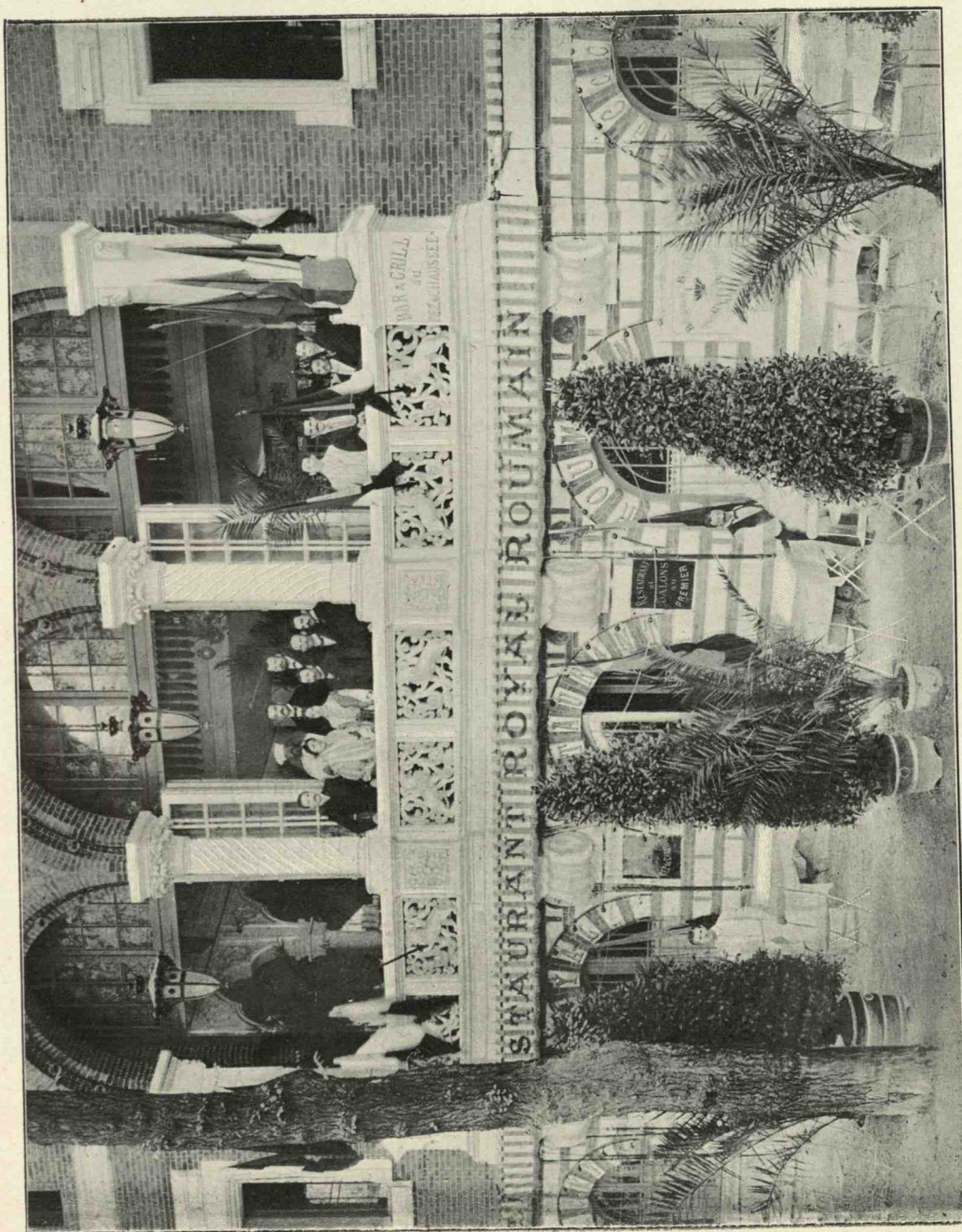
Consiliul executiv studiind dosarul licitației și având în vedere marea deosebire de prețuri fu de părere de a se ține o a doua licitație cu termen scurt, aceea ce se și făcu la 19/31 Martie.

La această nouă licitație ținută tot la Legația noastră, în prezența aceleiași Comisiuni s'aŭ prezentat ear patru concurenți ale căror prețuri fură:

Lemoine	230.000 fr.
Bernard.	227.000 »
S-te Boeueve	223.500 »
Fender	223.000 »

Lucrarea fu adjudecată asupra lui Fender și confirmată de Consiliul de miniștri prin jurnalul No. 1 din 27 Martie 1899. In același jurnal se

Restaurantul Regal Român
(Quai d'Orsay)

aprobă și sumele pentru cheltuețele de artă saū specialitate pentru pavilionul regal și anume :

1. Ornamente în staff și ipsos	42.000 fr.
2. Pictură, sticlărie, aurărie.	32.000 »
3. Inchideri metalice.	1.800 »
4. Ferărie de artă.	3.500 »
5. Teracote și șenaluri	1.500 »
6. Picturi decorative pe pânză	6.000 »
7. Vitragii pictate	8.600 »
8. Vellum	8 000 »
9. Post de incendiū, canalisări.	3.000 »
Total	140.400 fr.

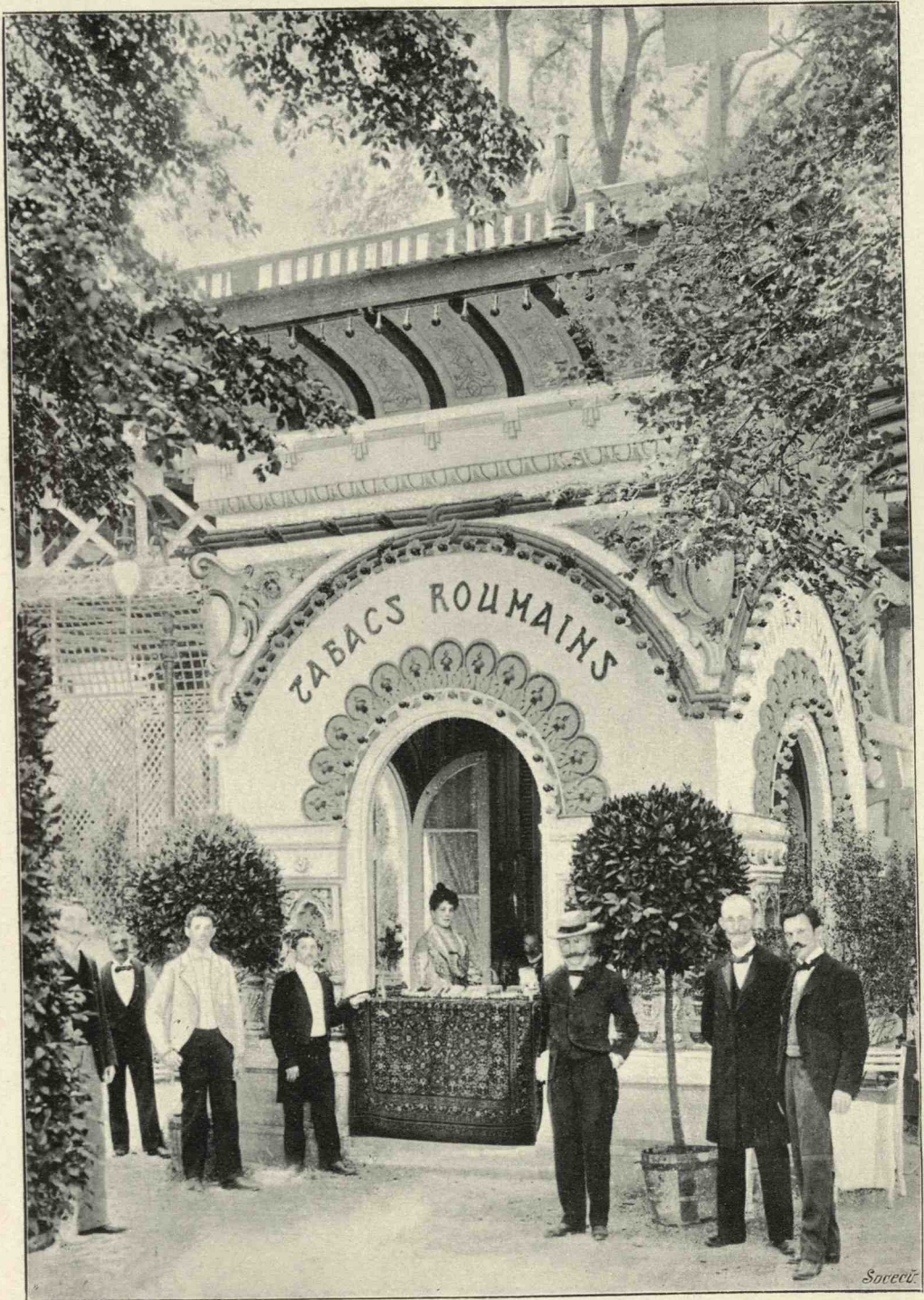
Pe lângă acestea se adaogă:

10. Cheltueli neprevăzute pe întreaga clădire 10 ⁰ / ₀	32.740 fr.
11. Onorariile arhitectului pe întreaga clădire 5 ⁰ / ₀	18.007 »
Totalul întregei clădiri era de:	378.147 fr.

Amëndouă pavilioanele costău deci: 504.561 fr. 75 cms. Construcțiunea se începu în aceste condițiuni, de ambele părți în luna lui Aprilie 1899, dar recunoscându-se mai târziū, că tavanul galeriilor de jos era prea puțin ridicat (abia la 5 m. de la pământ) împedecând ast-fel desfășurarea unei instalațiuni de oare-care însemnătate și lipsită fiind și de lumină, se luă hotărîrea de a'l înălța cu 1 metru cel puțin și noul Comisar general obținu de la arhitect schimbarea aceasta atât de importantă, pentru mica diferență în preț de 3200 fr. Tavanul apoi fu făcut cu lespezi de sticlă străvezie, corigindu-se ast-fel lipsa luminei de sus.

De altă parte clădirea Restaurantului, în subsolul căruia se proiectase instalarea dioramică a unei mine de sare în plină activitate — priimi notabile prefaceri. In adevăr nu era cu puțință după avisul specialiștilor consultați la Paris și chiar după aprecierea firii lucrurilor, ca o mină de sare să poată presenta un oare-care interes și să producă ilusiunea, desfășurându-se într'un cadru strimt și mai ales foarte puțin înalt (abia 5 m. până la tavan) precum era absolut impractic ca sala restaurantului să fie la catul înteiū, cu acces prin două scări laterale, alipite exterior edificiului în plin aer. In primul cas ar fi fost un spectacol lipsit de măreția și emoțiunea ce ne dau salinele noastre, ear în al doilea o condamnare sigură la nesucces, dat fiind în împrejurări de acestea că o sală de restaurant trebuie să fie la nivelul stradei, în de-a-drept contact cu publicul, greoiū de

Chioscul Tutunului

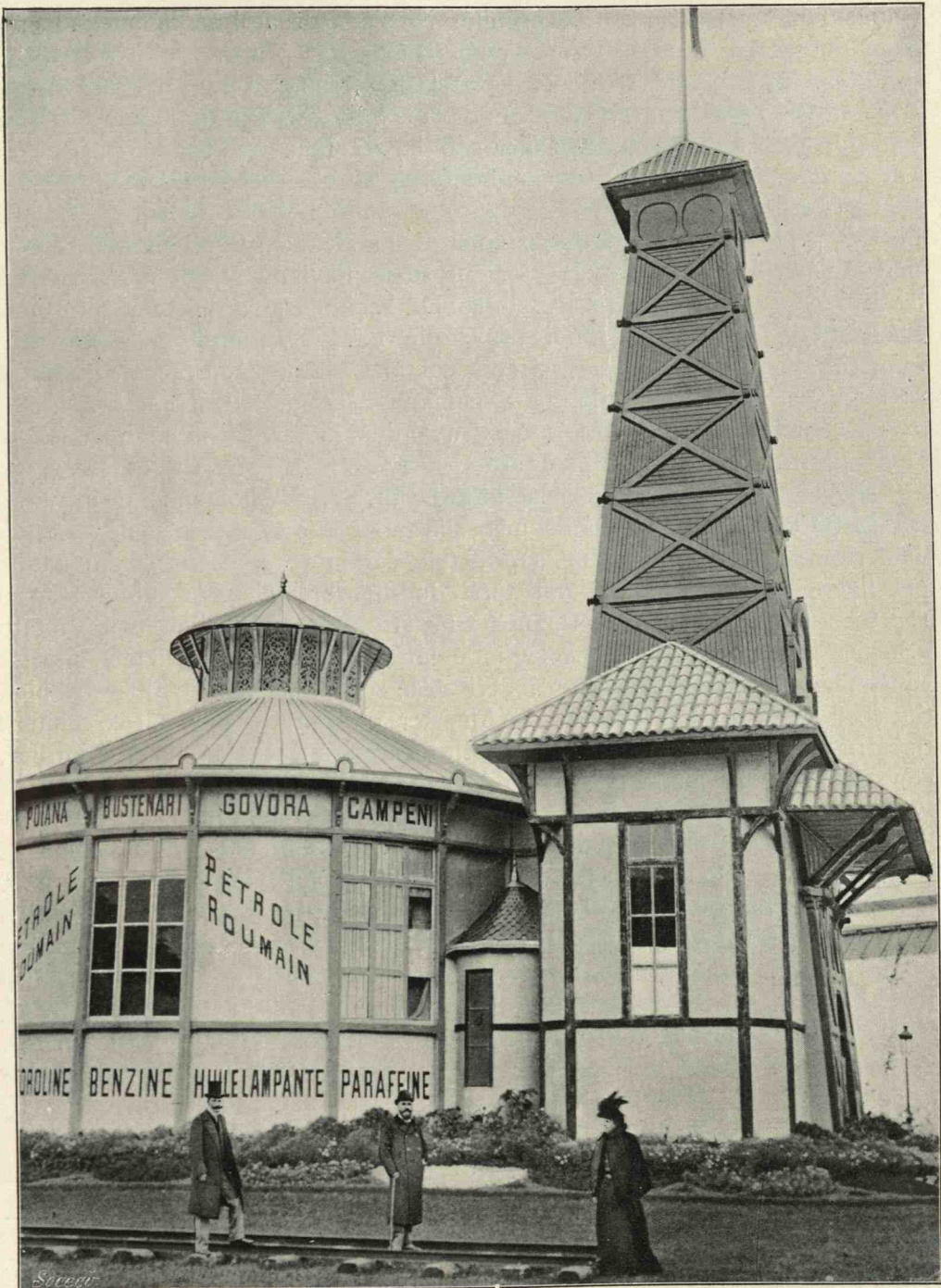
a urca trepte fie chiar când îi e foame sau sete. Drept aceea conform avisului Com. consult. din 27 Sept. 1899, Consiliul de miniștri decise în ședința sa din 6 Oct. (Jurn. No. 2) să se introducă modificări după dispozițiunea schițelor prezentate, adică: un bar în catul de jos, înlocuind mina de sare unde să se facă degustarea — pe lângă altele — a produselor române iar sus adaosul a 2 verande, la planul unde era să ajungă treptele superioare ale scârilor și autorisă ca ele să fie executate sub direcția d-lui Formigé, de către antreprenorul clădirii după seria de prețuri curente pe atunci la Paris. Aceste modificări s'au urcat la suma de 28.000 fr. conform devisului întocmit după planurile aprobate de Cons. de miniștri.

Regia Monopolului Tutunurilor care obținuse un credit de 50.000 lei pentru expoziția produselor sale a fost astfel favorisată având un local al său propriu a și le prezenta și a și le vinde.

Arhitectul P. Antonescu, laureat al academiei de Bele arte din Paris, fu însărcinat cu facerea planurilor unui chiosc în forma străvechilor fontăni monumentale ce se mai găsesc ici și colo în țară și din care se mai păstrează un frumos model în Jud. Râmnicul Vilcei, pe lângă Horezu. Forma fiind găsită, Fabrica de Basalt și Ceramică de la Cotroceni luă asupra și a face ornamentația exterioară — după desemnuri date — vroind a da astfel o mostră de frumusețea și durabilitatea produselor sale. În același timp D. Socec din Câmpulung se oferă a da gratis materialul de xilolithă (o invenție a sa) pentru pardoseala interioară. Planurile fură făcute, agreeate și constructorul Lemoine se însărcină a-l construi pentru suma de 5500 fr. Construcțiunea începută târziu din cauza târziei trimiterii a materialelor de ornamentație și a lipsei de cărămizi smălțuite ce mai trebuiau pentru înveliș și care au trebuit să fie comandate în Paris, scumpirea de altă parte a materialelor și a lucrătorilor, la apropiata deschidere a Expozițiunii cum și alte amănunte de construcție, precum pardoseala, căci D. Socec nu a trimis xilolitha promisă, pictura podului streșinelor, literile titlaturei, obloanele de la uși și ferestre etc. etc., au făcut că s'au dat 2207 fr. peste primul devis așa că întregul chiosc foarte gingaș și foarte mult admirat a costat 7907 fr.

Tot din cauza târziei puneri în lucrare și Pavilionul petrolului de la Vincennes a fost mai scump și mai în urmă gata de cât ar fi trebuit să fie... În adevăr la 5, 28 și 30 Iulie 99 s'au convocat producătorii și industriașii de petrol pentru a lua împreună cu Comisariatul general o înțelegere asupra acestei părți atât de interesante a expoziției noastre, s'a ales chiar un Comitet și s'au promis fonduri pentru acest scop. Se credea că puteam expune petrolul în coprinsul Expoziției sale în Paris chiar, dar Comisariatul general francez, la stăruitoarele noastre cereri a întâmpinat că din cauza temerei de foc materiile inflamabile sunt oprite în năuntrul expoziției și chiar propunerea noastră de a așeza petrolul pe un pod

Pavilionul Petrolului

(Parcul de la Vincennes)

(radeau) pe Seina, nu a fost primită. Ni s'a acordat însă în anexa Expoziției din Parcul de la Vincennes un frumos loc central de 1000 m. p.

Dar producătorii și industriașii de petrol stătură mult la gînd înainte de a hotărî ce anume și în ce mod să expună, așa că deși planurile erau gata și Comisia consultativă încă de la 26 Ianuarie 1900 opinase, cu aprobarea Ministerială, în ce condițiuni să se clădească Pavilionul, de abea la 15 Martie, (Proc. Verb. No. 5765) se luă o hotărîre definitivă, se stabilă un program și se institui o comisie ad-hoc pentru pregătirea și adunarea materiilor ce vor avea să figureze în Pavilionul de la Vincennes a cărui clădire fusese contractată cu D. Victor Daix, reprezentantul unei Societăți de construcțiuni industriale din Paris, singurul — dintre mai mulți ofertanți — care lasase prețul cel mai scăzut 46.000 fr., și luase obligațiunea de a da localul gata până în maximum 6 săptămâni.

Lucrările fură deci începute și în a doua jumătate a lui Iunie expoziția noastră de petrol fu inaugurată și avu un strălucit succes.

Pavilionul reprezentând la intrare un derick monumental în vîrfurile căruia filfiia drapelul național român, afecta — în corpul principal — forma unui rezervoriu de petrol, pe suprafețele căruia erau înscrise toate stațiile petrolifere mai însemnate din țară. În interior se află tablouri mari reprezentând localitățile de exploatare petrolifere și distileriile Societății «Steaua Română», ear pe stelagii de jur-împrejur sticle, borcane și vase cu probe din toate varietățile și derivatele solide sau lichide ale petrolului. Serviciul laboratorului minelor din Minister presentase, între altele, materii tinctoriale și probe de mătăsuri vopsite care au făcut admirația juriilor, congresiștilor și publicului. În mijloc era modelul unei Sonde, ear pe spațiile goale, panoplii de lumînări de parafină, fotografii de peisagii petrolifere și la intrare în dreapta și în stînga piramide de tinichele și butoaie, în care se transportă de obicei petrolul pentru consumațiune. Se știe că Congresul petroleului a ținut una din importantele sale ședinți în Pavilionul nostru și ca prinos de admirare pentru ce vîzuse și constatase într'însul, congresiștii au dat telegrame de felicitare M.M. L.L. Regelui și Reginei și au luat hotărîrea de a ține congresul din 1902 în București.

Pavilionul cu grădina, cu lucrările de canalizare și scurgere a apelor, asigurarea, nivelarea terenului, posturile de incendii etc. etc. a costat 48993 fr.

Depositul Central de la Geagoga. — Toate lucrurile și produsele destinate expoziției se depuneau la Prefecturi, într'o anume încăpere, unde se păstra sub controlul și privegherea Agenților regionali, de către impiegatul delegat anume de Prefect pentru aceasta. Ele erau împărțite pe grupuri și pe clase, conform clasificării generale comunicate Consiliilor Județene în Iunie 1898.

De acolo, după prima alegere făcută de Juriile locale, cele găsite vrednice de a fi expuse la Paris, trebuiau expediate la București cu tarif redus¹⁾, unde de la 20 August 1899 se înființase «Depositul Central», destinat a) să primească produsele și obiectele în cestiune, fie de la autoritățile din județe sau din capitală, fie direct de la expozanți, b) să le înregistreze, c) să le claseze și să le așeze pe grupe și clase, d) să le păstreze și să le prezenteze la revisuirea Juriului Central de alegere, e) să expedieze la Paris pe cele admise de dânsul și f) pe cele respinse să le înapoeze proprietarilor. Instalat în localul întreprinderii Comunei București de la Geagoga, sub direcțiunea Capitanului de Administrație *George Ursachi*, el a fost unul dintre organele cele mai interesante și de netăgăduit folos al Comisariatului General.

Coletele expediate de Depositul Central la Paris au fost în număr de 1560, dintre cari 825 erau destinate Pavilionului Regal iar restul s'a împărțit în celelalte 11 Secții ale noastre, esceptând negreșit pe cele trimise de a dreptul de particulari prin mesagerii sau prin poștă. Greutatea totală a lucrurilor primite de noi în expoziție a fost de 286.909 kilogr. sosite în 56 de vagoane, afară de petrol. Serviciul manutanței, a formalităților vamale și de întreprindere, — Expoziția fiind considerată ca un întreprindere general, din care un lucru intrat nu putea eși fără plată de taxe vamale și de acsiz — debarcarea și ridicarea lăzilor s'a făcut de către Casa Puthet & Claret, care era concesionara generală a acestor servicii ale Expozițiunii.

Lăzile goale au fost păstrate tot de dânsa în depositul său de la «Quai de Javel». Mare parte din lucrurile noastre au trebuit, mai înainte de a fi instalate să se descarce tot acolo din cauza că localurile nu erau gata. — Serviciul Depositului a luat sfârșit la 1 Aprilie 1900.

La închiderea expoziției, obiectele înapoiate au fost puse în 798 de lăzi de lemn (restul fiind dăruit săracilor sau Institutelor de binefacerea din Paris și Societăților culturale) cântărind 116.000 de kilograme și au fost expediate în 16 vagoane, prin casa Schenker & C-ia, la Depositul central de la Geagoga, *reînființat* — pentru primirea și distribuirea lor la cei în drept — cu începere de la 1 Ianuarie 1901. El a funcționat până la 31 Maiu când terminându-și operațiunile a întocmit Registrul General de predări al lucrărilor, depus, odată cu Arhiva Comisariatului General, la Minist. de Domenii. Cheltuiala serviciului la expediarea și la întoarcerea obiectelor a fost de 20.996 lei 10 bani.

1) Comisariatul general pusese la dispozițiunea Prefecturilor certificate ce dedeau exposanților dreptul de transport pe C. F. R. cu taxe scăzute. Aceste transporturi s'au plătit din fondul Expozițiunii.

Juriile județene. — Termenul prevăzut de Regulamentul oficial francez pentru sosirea la Paris a obiectelor destinate expoziției era fixat între 1 Decembrie 1899 și 28 Februarie 1900, prin urmare încă de la 1898 Comisariatul general hotărîse ca pînă la 1/13 Septembre 1899 obiectele declaranților noștri să fie depuse la prefecturi, și peste o lună, cel mai târziu, aduse la Ministerul domeniilor în București.

Din cauza diverselor întârzieri primul termen fu prelungit cu 15 zile, de la care dată începeau operațiunile juriilor locale pentru alegerea celor mai vrednice de expus dintr'însele. Aceste juriuri instituite prin decisiunea ministerială No. 88.845 din 2 Septembre 1899, se compuneau din prefect ca președinte, vice-președintele său un membru al camerei de comerț, ear în lipsă din președintele său un membru al delegațiunii județene, din agentul regional al Expoziției, făcînd funcțiune de secretar și din doi experți, unul pentru agricultură și alimentație, celălalt pentru industrie și manufacturi.

Acest juriu trebuia să examineze *cu de-amănuntul* fie-care obiect sau produs în parte (produsele alimentare trebuiau cercate și gustate) încheind proces-verbal despre acele alese spre a fi înaintate la București. Cele rămase în deposit se înapoiau proprietarilor.

Declaranții cari se socoteau nedreptățiți aveau facultatea de a'și aduce *cu cheltuiala* lor obiectele la București, spre a fi examinate de juriul central.

O condiție de căpetenie a cercetărilor din județe era fixarea *valorilor reale* a obiectelor predate, pentru a împedea pe proprietarii lor de a face o speculă, din reclamarea costului în cas de o eventuală pierdere sau stricăciune.

Operațiunile juriilor începute în ziua de 15 fură terminate la 21 Septembre, afară de cele din Ilfov care aveau să fie facute în Octombrie de juriul central.

Obiectele admise se puneau în lăzi, bine împachetate și ferite de ori-ce deteriorare posibilă și se expediau depositului central din capitală.

Împachetarea, pentru mai multă siguranță trebuia făcută de către proprietari înșiși, obiectele fragile și cele de valoare nefiind chiar primite de cât în aceste condițiuni, pentru a înlătura ori-ce răspundere posibilă. Ele puteau fi și asigurate dar asigurarea privea pe proprietar.

Membrii juriilor, afară de prefect și agentul regional, primeau o diurnă de 15 lei pe fie-care zi de lucru.

Juriul central. — Selecțiunea cea atît de strictă a obiectelor destinate expoziției se impunea nu numai pentru interesul de a expune tot ce aveam și produceam mai frumos, dar încă pentru a înlătura, de la în-

ceput ori-ce urmă de jicnire morală a acelor dintre declaranți ale căror lucruri nu fusese socotite vrednice de trimis la Paris.

Eată pentru ce o revisuire, garantată ca imparțialitate și competență, se impunea și s'a procedat la instituirea juriului central din București, împărțit în 4 secțiuni:

Secția I: Agricultura, horticultura și arboricultura, produsele și industriile forestiere, vînatul și pescuitul, în fine alimentațiunea.

Secția II: Materialul și procedurile generale ale mecanicei, electricitatea, geniul civil și mijloacele de transport, minele și metalurgia, decoarațiunile și mobilierul pentru edificiile publice și locuințele private.

Secția III: Firele, țesăturile, vestmintele și industriile diverse.

Secția IV: Educația și învățămîntul, operile de artă, instrumentele și procedurile generale ale literelor, artelor și științelor, economia socială, igiena, asistența publică.

Secțiunea I coprîdea 12 membri sub președenția d-lui D. Apostolu, ear secretar pe agentul regional G. T. Ghiță.

Secțiunea II avea 11 membri sub președenția d-lui C. M. Mironescu, avînd de secretar pe agentul regional R. Romalo.

Secțiunea III avea 8 membri cu d-na Maria St. Fălcoyanu, președintă, avînd de secretar pe agentul regional I. Alpar.

Secțiunea IV avea 10 membri sub președenția d-lui Gr. N. Manu, ear agentul regional Al. I. Ghika, secretar.

Juriul central se pronunța asupra reclamațiunilor înaintate Comisariatului general cu privire la alegerea făcută de juriile județene, statornicia în *mod definitiv* prețul real al obiectelor de expus, ear cei nemulțumiți cu această prețuire și puteau retrage obiectele; se pronunța asupra calității și vredniciei lucrurilor trimise din județe și desemna pe acelea ce merita a fi trimise la destinațiune. Despre toate acestea se dresau procese-verbale, în urma cărora obiectele alese se împachetau, prin îngrijirea depositului central, ținîndu-se gata de a fi expediate — cu începere de la 1 Decembre următor — la Paris. Secția I începu operațiile la 14, a II-a la 25, a III-a la 18 și a IV-a la 28 Octombre. Aceste operațiuni nu puteau dura mai mult de 8 zile.

Membrii juriului primiau o îndemnisare de 20 de lei pe zi de lucru, șefii serviciilor publice cari făceau de drept parte dintr'însul și agenții regionali 10 lei cheltueli de deplasare.

Lucrarea foarte conștiincioasă a juriului a trebuit însă să fie prelungită peste termenul maximum de 8 zile. Ea a durat mai mult de 2 luni și după încetarea ei, s'a găsit de trebuință instituirea unui juriu suplimentar care a ținut până la Aprilie 1900, din cauză că partea cea mai importantă a obiectelor industriale a fost trimisă cu mare întârziere, de fabricanții respectivi, la București.

Cheltuelile juriilor județene și ale juriului central s'au urcat la suma

de 7538 lei 75 bani, ear din lucrurile depuse de 2915 declaranți, s'au oprit pentru expozițiune numai 2146, înapoiindu-se fie direct, fie prin canalul prefecturilor pe cele respinse de juriul central și suplimentar¹⁾.

Expoziția petrolului a fost cercetată de un juriu special.

Instalațiile, Mobilierul și Materialul decorativ al diverselor grupuri. — Una din condițiunile de căpetenie ale reușitei într'o expozițiune este, fără îndoială, modul prezentării lucrurilor expuse. Inainte ca mintea să lucreze pentru aprecierea lor, ochii sunt cei d'intêiu impresionati și de la această impresiune atârnă — adesea — imboldirea firească de a purcede la o mai amănunțită cercetare. Dar o așezare, meșteșugită și măgulitoare privirei, fără de un cadru vrednic de dënșă, slăbește dacă nu distruge chiar efectul dorit, când, mai virtos ești pus alături de alții și trebuie să te deosibești de dênșii. Ca să te poți cu vrednicie produce în public, cată să ai personalitatea ta bine hotărîită, pentru a răsări întreg din mulțimea ce te înconjoară și aceasta în așa chip în cât să te recunoască toți și pretutindenii și alții să nu semene cu tine.

Ne trebuia, deci instalațiuni originale care să completeze construcțiunile caracteristice unde aveau să fie așezate obiectele și produsele noastre.

Drept aceea, am făcut apel la talentul și experiența unui artist în materie, arhitectul I. Mincu, care sub direcțiunea Comisarului special înstitui un biurou de arhitecți, «pentru facerea planurilor de instalațiune a deosebitelor secțiuni ale Expozițiunei» (procesul-verbal al Comisiunei consultative din 24 Septembrie 1899 cu aprobarea Ministerială). Statul purtând toate cheltuelile Expozițiunei și având ast-fel întreaga sa libertate de acțiune, planurile fură întocmite ca să coprindă toate produsele, lăsând câtor-va exposanți facultatea de a și le face singuri, dar și atunci sub controlul și chiar după modelurile Comisariatului general, pentru a nu da loc la note discordante în armonia întocmirei obștești. Așa în pavilionul Regal aveam de instalat jos, în dreapta: Cărbunii, Carierele de peatră și marmură, lucrările și produsele Serviciului Minelor din Ministerul Domeniilor, marea și mica metalurgie, ceramica, sticlăria, basaltul, aparatele C. F. R., telegraful, telefonul și electricitatea; în stânga: Hârtia, tăbăcăriile, șelăria, curelăria, trăsurile, librăriile, imprimeriile, lito- și fotografia, instrumentele și procedurile chirurgicale, orthopedia și construcțiunile minelor de sare, ear la mijloc: lucrările școalelor de arte și meserii.

In catul de sus, la dreapta: Secția militară, industriile diverse (giu-

1) Vezi Raportul Comisarului special No. 5676 din 15/28 Martie 1900, purtând aprobarea ministerială.

vaeruri, tabletărie și marochinărie, impletituri, articole de călătorie, etc., etc.), odoarele și vestmintele vechi bisericești (expoziție retrospectivă), mobilele, decorațiunile edificiilor și locuințelor; la stânga: papetăria, instrucțiunea publică, asistența publică, igiena și Domeniul Coroanei¹⁾; în galeria mașinilor aveam trei secții: Agricultura, alimentațiunea și băuturile.

În Palatul internațional al firelor țesăturilor și vestmintelor aveam o superbă construcțiune cu fațada externă și internă pe 280 m. p.

La produsele chimice una de 40 m. p. și la geniul civil alta de 80 m. p. cu podul de peste Dunăre în bronz, drept portal.

În Pavilionul special de pe malul Senei, lângă turnul Eiffel, aveam grupate, în aceeași secție, produsele bogate și bine apreciate ale pădurilor, vânătoarei și pescăriilor.

Un mic dar gingaș chiosc coprindea, alături de restaurantul nostru de pe cheul d'Orsay, Expozițiunea minunată a R. M. S. servind în același timp și pentru vânzarea tutunului.

Aveam în marele Palat din Câmpii Elysei compartiment propriu pentru expozițiunea belezilor-arte, ear la Vincennes un frumos pavilion al petroleului.

Au fost în total 34 de instalațiuni (grupuri sau clase)²⁾ dintre cari pentru 27 s'au făcut construcțiuni deosebite, iar 7 și anume: decorațiunile fixe, mobilele, covorele, cărbunii de piatră, sarea și școalele de arte și meserii au fost numai arangiate, neavând trebuință de stelagii, dulapuri sau vitrine ca cele-l'alte produse sau obiecte.

Dulapurile au fost făcute parte în țară la Arsenalul Armatei, parte în Paris și aceasta fiind-că «unele dintr'ênsele cereau îngrijire specială, din punctul de vedere al stilului propriu, ce trebuia să fie urmărit pas cu pas de oameni speciali, ear altele din punctul de vedere al costului, care putea fi probabil mai avantajios la Paris, de cât în țară», după cum se rostesc Comisiunea consultativă în procesul său verbal din 4 Noiembrie 1899, purtând aprobarea Ministerială.

Juriile internaționale. — Regulamentul general al Expoziției prevedea că examinarea și determinarea meritelor obiectelor expuse și a re-

1) Instalațiunea Domeniului Coroanei a fost făcută cu propria' cheltuială.

2) Agricultura, alimentația, aparate electrice, asistența publică, bele-arte, băuturi, cărbuni, ceramică, sticlărie, covoare, decorațiuni fixe și mobile, Domeniul Coroanei, expoziția retrospectivă, furnitură militară, geniul civil, hârtie, industrii diverse, industrii chimice, instrucțiunea publică, instrumente și proceduri ale arcelor, literilor și științelor, metalurgia, minele, Ministerul de Răsboi, mobile, papetărie, păduri, petrol, piatră, sarea, șelăria, tăbăcăriile, tutunurile, țesăturile.

compenselor acordate se va face de către Juriuri internaționale de trei grade: Juriuri de clase, de grupe și Juriu superior.

Cel d'întâiu se compunea din un număr variabil de membrii, dintre cari jumătate erau Francezi și jumătate străini, socotindu-se pentru aceștia câte un membru la 60 exponanți; al doilea din membrii tuturor claselor aceluiași grup. Aceste Juriuri se constituiau având un Președinte, mai mulți Vice-președinți, un Raportor și un Secretar, numiți de Comisarul general al Expoziției.

Juriul superior se compunea de Președinții și unii Vice-președinți de grupuri și de clase, din membrii numiți de Ministrul de Comerț și din Comisarii generali străini, cari aveau mai mult de cât 500 de exponanți. El era presdat de Ministrul de Comerț, având ca Vice președinți de drept pe Comisarul general al Expoziției, pe Directorul general al Exploatației, pe Ministrul Agriculturii, pe Ministrul Instrucțiunii Publice și al frumozeselor arte, un Senator și un Deputat.

Comisarul general al fiecărei țări desemna pe membrii săi respectivi în Juriile de clase.

Noi am avut 17 Jurați, dintre cari 15 titulari și 2 supleanți, în clasele unde aveam mai însemnate interese de apărut. Ast-fel:

D. Dr. Thoma Thomescu a fost membru supleant la Invăț. primar,
 » Alex. C. Cuza, membru titular la Invăț. superior,
 » G. Bengescu, membru titular la librării, editori, ziare, legătorii,
 » G. Nicoleanu, » » » produsele agricole,
 » Remus Antonescu, membru titular la păduri,
 » Louis Racine, » supleant la vânătoare și produsele ei,
 » George Sterian, » titular la pescării,
 » George Th. Ghîțză, » » » făinuri și derivatele lor,
 » Const. C. Manu, » » » zaharuri, condimente, cofetării, etc.

D. A. G. Carissy, membru titular la băuturi (vin și spirtoase),
 » Henri Cremer, » » » mine și cariere,
 » Nic. Cucu St., » » » decorațiunea edificiilor și locuințelor,

D. G. D. Mirea, membru titular la fire, țesături și vestminte,
 » Th. D. Florescu, » » » tăbăcării,
 » M. G. Cantacuzino, membru titular la Economia socială,
 » Dr. Al. Obreja, » » » Asistența publică,
 » Lt-Colonel I. Istrati, » » » Secțiunea armatei.

Fie-care din acești Domni au primit delegația de a ne reprezenta și în alte clase, de cât celea pentru care erau special numiți, ear pentru clasele unde nu aveam pe nimeni, Comisarul general a reprezentat și a apărut interesele exponanților noștri.

Lucrările Juriilor s'aŭ început la 1 Iunie și s'aŭ sfârșit în primele zile ale lui August.

D-nii Cantacuzino și Lt-Colonel Istrati aŭ fost Vice-președinți ai claselor 104 și 117, Vice-președinți de grupe și membri în Juriul superior.

Expoziția era împărțită în XVIII grupuri cu 121 de clase. Noi am expus în XVII grupuri¹⁾ și 94 de clase, având un număr de 2057 de exponanți, dintre cari 1289 nominali, 716 colectivi și 52 de colaboratori.

Juriurile de clasă — prima instanță — aveaŭ însărcinarea de a cerceta la fața locului instalațiunile claselor lor respective, a examina obiectele expuse și după ce ascultaŭ lămuririle ce fie care expozant era dator să le dea direct sau prin anume înlocuitor asupra producțiunii și fabricațiunii sale, asupra activității sale de artist, industrial, cultivator sau meseriaș, asupra capitalului și mijloacelor sale de lucru, puterea mașinelor în căi-vapori, numărul lucrătorilor, materiile prime cu care se servise, a dăruverilor ce făcea în țara sa, sau în străinătate, a recompenselor ce mai avusese și a situațiunii sale ca neguțător, industriaș, etc., se pronunțau — cu majoritate de voturi — asupra recompensei ce merita să aibă. Insemnările pentru aceasta se făceau cu puncte de la 1—25.

Prin urmare, o adevărată anchetă, pe care expozantul trebuia să o remită, scrisă și subscrisă pe un anume formular, secretarului clasei, pentru a servi raportorului la întocmirea referatului general al recompenselor hotărâte în acea clasă. Fie-care expozant avea ast-fel foaia sa personală în dosarul clasei și recompensa căpătată se nota pe dânsa după deliberarea membrilor juriului respectiv.

Lămuririle în cestiune și foile acestea se dedeau și se întocmeau — la majoritatea țărilor reprezentate în Expoziție — de către exponanții înșiși, sau cel mult de reprezentanții lor.

La noi, ele aŭ fost date și alcătuite de către Comisariatul general, singurul reprezentant al exponanților români, care, după foarte rarile indicațiuni ce primea de la dânsii, după documentele sau informațiile oficiale din archiva sa, își formula răspunsurile verbale și scrise, fără de care un expozant, în fața juriului risca să fie declassat!

Juriul grupului era instanță de apel, înaintea căreia cei nedreptățiți, cei declassați, sau cei omiși de juriul clasei aveaŭ dreptul să își trimită în scris și cu amănunțită argumentare întâmpinările ce aveaŭ de făcut. Cazurile se luaŭ din nou în cercetare, se ordona une-ori o nouă examinare la fața locului și se încheia proces-verbal separat pentru fie-care reclamațiune. Listele recompensațiilor de juriile de clase, vizate sau complectate de juriile grupelor, se înaintau împreună cu rapoarte și dosare *juriului superior*.

Juriul acesta revisui toate listele medaliațiilor, rezolvă ultimele reclamațiuni prezentate de către Comisarii generali și confirmând recompensele

1) In grupul Colonisăreii (al XVII-lea) nu am avut ce expune.

ast-fel acordate, le transmise Comisarului general francez, pentru întocmirea *Palmaresului* Oficial, după care se făcu distribuțiunea oficială a premiilor de către președintele Republicei în ziua de 18 August 1900.

României i se acordă 1.090 recompense, dintre care: 47 mari premii, 227 medalii de aur, 354 medalii de argint, 314 medalii de bronz, 149 mențiuni onorabile, repartizate pe grupe și exponanți precum urmează:

GRUPE DE LUCRĂRI EXPUSE	M. P.	Aur	Argint	Bronz	M. O.	Total	Exponanți
Școlile, institutele și societățile savante . . .	6	9	10	16	—	41	73
Pictori, sculptori, gravori, arhitecți	—	—	3	9	7	19	38
Tipografi, litografi, fotografi, legători de cărți, instrumente de știință și de arte	1	6	13	20	14	54	70
Mașini, material pentru mecanică	—	—	1	2	—	3	6
Aparate și materiale electrice	—	4	3	—	—	7	8
Lucrări de inginerie civilă, trăsuri, vapoare, dockuri, port și poduri (I. Hors concours).	2	10	9	10	3	35	58
Statistică agricolă, cereale (I. H. Concours) .	9	95	158	122	27	409	487
Horticultură și arboricultură	—	1	—	—	1	2	2
Pădurile, pescăriile, vânatul	5	9	12	7	1	34	52
Vinuri, rachii, făină, zahăr, cofetărie, paste alimentare, conserve, condimente	5	43	75	46	30	196	212
Exploatarea miniere, mine, cariere	5	7	14	9	11	46	72
Mobile, covoare, scoarțe, ornamentațiuni fixe ale locuințelor și edificiilor	—	7	9	19	12	47	65
Vestimente, țesături, frânghierie, etc.	1	9	23	30	23	86	123
Produse chimice și farmaceutice	4	7	15	7	12	45	59
Hârtia, tăbăcăria, tableteria, periile, obiecte de joacă, jucării, împletituri, giuvaeruri .	—	1	5	12	8	26	32
Economia socială, asistența publică, igiena .	4	7	2	1	—	13	19
Lucrări și material al armatelor de mare și de uscat	5	11	4	2	—	22	29

Domeniul Coroanei, atât de mult remarcat prin gruparea la un loc a întregii sale expozițiuni, rodul a 10 ani de muncă, a obținut singur 21 de recompense, între care 10 mari premii.

Cu osebire Domeniul Coroanei a fost obiectul celei mai înalte distincțiuni pentru așezămintele sale de învățământ, pentru societățile de cultură, de ajutor mutual și de cooperațiune, întemeiate în scopul de a ridica și de-a îmbunătăți starea morală, precum a creat atâtea avantagii pentru a înlesni regenerarea materială a țeranului. D. Ioan Kallinderu, eminentul Administrator al Domeniului Coroanei, a obținut

personal un mare premiu, răsplătitor neadormitei și prea luminatei sale energii pentru atingerea rezultatului acestuia.

Totalitatea expozanților noștri era împărțită în patru categorii: 1.289 individuali, 716 colectivi, împărțiți în 50 de clase, numărând fie-care drept un expozant la premiare, 52 colaboratori, așa că, făcând analogia recompenselor obținute, avem 79⁰/₀ de expozanți medaliați.

Agencia Comercială. — Expozițiunea fiind o dovadă a bogățiilor solului și subsolului nostru, a producțiilor industriei, a progreselor culturale și a situațiunii noastre politice, ea documentând și dezvoltând, prin memorii, studii, lucrări speciale și experiențe făcute de învățați specialiști, asupra celor mai de căpetenie ramuri ale activității noastre, contribuia neapărat a ne face mai bine cunoscuți decât fusesem până atunci și a da îndemn prielnic capitalurilor să vie la noi, *după cum ne era obștească dorința și scopul* luând parte la marele concurs internațional de la Paris. Numeroși industriali și capitaliști străini s'aũ interesat de-aproape despre pădurile, minele, petrolul și mai ales despre legile noastre economice, le-aũ studiat, aũ cerut deslușiri și comentarii asupra-le și aũ făcut chiar anchete la fața locului. Nu era zi, în care să nu vie cine-va să ne ceară informațiuni asupra comerciului, industriei, agriculturii ori învățământului nostru public; autoritățile franceze și străine, reprezentanții Statelor și delegații în misiune oficială ale popoarelor reprezentate în Expozițiune ne-aũ cerut cele mai amănunțite relațiuni asupra stării și lucrărilor noastre pe toate terămurile și relațiuni strânse s'aũ legat între noi și dênșii, ceea ce ne-a dovedit că lucrările și produsele noastre i-aũ interesat și că nu fără folos pentru unii și pentru alții va rămânea în viitor cele ce aũ văzut și aũ aflat la noi.

Drept aceea pentru a da tuturor acestora o direcțiune priinciosă intereselor publice, Ministrul Comerciului luând avisul Comisiei Consultative înființată prin Dec. No. 23.442 din 3 Martie 1900, o Agenție Oficială de afaceri comerciale, pe lângă Comisariatul General, ale căreia însărcinări erau:

a) De a da interesatilor informațiuni despre produsele țerei, căutând a stabili relațiuni de afaceri între producători români și cumpărători străini.

b) De a face cunoscute produsele agricole, industriale, miniere de pe Domeniile Statului și a cerca să provoace propuneri pentru sistematisarea și dezvoltarea exploatării lor.

c) De a pune în vederea cercurilor interesate întreprinderile industriale, comerciale și de lucrări publice de făcut în România și a le expune condițiile pentru săvârșirea lor.

Această Agenție așezată în biurourile anume închiriate Rue François

I-er No. 37, în apropierea Expoziției, era pusă sub direcțiunea Comisarului special.

Cheltuelile pentru personal, mobilier și cancelaria s'au urcat la suma de 14900 de lei. Ea a luat sfârșit odată cu Expoziția.

Asemenea agenții se găseau instituite mai pe lângă toate Comisariatele străine și ele au adus reale servicii, fie înodând legături de afaceri între comerțul țărilor respective și străinătate, fie dând imediate deslușiri asupra multiplelor cesiuni ce se prezintă neconținut în raporturile de interes create sau de creat între diversele țări ori între diversele ramuri ale industriilor, cu prilejul Expozițiunii.

Industriile noastre forestiere, miniere și petrolifere au fost, prin mijlocirea Agenției Comerciale, cu osebire obiectul cercetărilor mai de aproape ale străinilor, deși cerealele, vinurile, alcoolul, făina și alte câte-va produse derivate ale industriilor acestora au atras și interesat pe producătorii și neguțătorii care le vedeau și le studiau în Secțiile noastre.

Eată pentru ce, dacă vrem să asigurăm și să dăm întindere comerțului nostru de exportăție, ne trebuiesc agenții comerciale în principalele centruri ale Europei; ne trebuiesc agenți serioși, încercați și cunoscători ai trebuințelor și resurselor noastre, care să deschidă ochii și să dea indemn cumpărătorilor străini, având la dispoziție un mic muzeu cu probe din toate articolele noastre de export, ca să vadă și se pipăie negustorii aceea ce doresc și ce vor să cumpere. Consulatele noastre, cele mai multe necunoscătoare sau indiferente de noi și ale țerei, se ocupă cu vize de paspoarte și cu faceri de rapoarte sporadice, copiate de prin ziare ori din cărți, care rapoarte — am experiența lucrului — sunt rar citite, mai rar luate în considerație și pe care, dacă se publică une-ori, nu le cunoaște nimeni.

Cu toate criza ce bântue pretutindenea, cu toată subțietatea creditului de care se bucură comerțul român în străinătate, și mai ales cu toată reputația puțin avantajoasă pe care reii-voitorii și reii-creditorii i-au făcut-o tot se găsesc oameni care ar vrea să facă afaceri cu noi, care au bani și ar vrea să-i întrebuințeze în țara la noi, dar se tem, de-o parte de ușurința cu care facem și stricăm legile, și chiar când nu le stricăm se tem de piedicile multiple echivalând cu nepunerea lor în aplicațiune, ear de alta de puțină garanție cu care pretind că sunt încunjurate capitalurile și întreprinderile străine la noi și de greutatea și neajunsurile de tot felul, ce se săvârșesc de către autorități, paciniceii înfăptuirii a avantajilor acordate prin legi și mersului liber al întreprinderilor străine întemeiate.

Acestea sunt întâmpinările ce pe drept sau pe nedrept se aduc în deobște, de către ori cine vrea să facă ceva la noi și ele sunt ca articole de credință care, — pe lângă alte mai mărunte pricini, — ni se pun totdeauna înainte la daraverile noastre în străinătate. Ar trebui luminați, scoși acești oameni din adâncile erori în care ne confundă pe noi cu alte popoare

din răsăritul Balcanic și din pricina cărora nu odată am pățimit și am avut a păgubi . . .

Și cu toate acestea câte industrii s'ar putea cu mare ușurință întemeia la noi. Avem aceea ce nu aū alții, petrolul (țițeiul) ca combustibil, aceea ce estenește cu sută la sută cheltuelile puterei motrice, avem lemnul, avem brațe eftine, (căci Românul a probat că după un an de contact cu lucrătorii străini devine tot atât de meșter ca dênșii), avem legea pentru încurajarea și protecția industriei, care, orî-ce ar zice — cei care ne pismuesc și ne prîgonesc — e o adevărată binefacere pentru avântul industriei la noi.

Sub ocrotirea ei s'ar putea întemeia fabrici de pildă :

Pastă de celulosă pentru fabricarea hârtiei;

De sodă și produse chimice diverse ;

De farfurii și alte industrii ceramice ;

De tinichea, zinc, tabla de învelit case, drugi și șine de fer ;

De toate derivatele petrolului, între care produsele tinctoriale ;

De lână toarsă pentru export și de țesături de lână pentru consumația interioară. Noi avem lână multă, lână noastră a fost foarte mult apreciată la Expoziție, dar nu ne interesăm de dênșă, o vindem pe nimic Ungurilor, care o spală, o peaptănă și o exportează *ca lână unguirească* în toată lumea. Indoită pagubă pentru noi !

Fabrici de bonetărie, de împletituri și țesături de bumbac, ca să nu mai cumpărăm torturile de bumbac din străinătate.

Încălțăminte de pele, ca să nu mai fim tributari lui Pollak și altora ca dênșul, care se îmbogățesc, vîzînd cu ochii, din ele.

Fabrici de glucosă, de conserve, scrobeală, etc.

Industria uleiurilor de tot felul.

Desvoltarea distilărilor de alcool de produse, care ar da o întrebuințare bănoasă grânelor anevoe de vîndut, alcoolul de vin, licorurile și berea care aū făcut minunată figură la Paris.

Pentru comerțul de export am putea face earăși mult și — afară de cereale, lemne, petrol, sare și câte-va alte produse naturale, am putea trimite peste hotar, făine și paste alimentare, nuci alese, prune și în deobște fructe uscate și afumate, lână, ouă etc. Peștele proaspăt ar putea găsi un debușeu minunat în Franția, icrele noastre aū fost cu osebite bine apreciate, apele minerale, mai ales cele de Căciulata, ar avea mult succes.

Osebit de acestea, sunt obiectele din lista următoare, pe care Franția le importază pe fie-care an în cantitățile arătate și care s'ar putea trimite de noi în mai bune condițiuni și, deci, cu mai mulți sorți de a bate pe concurenți, aducînd și un avantajiu consumatorilor :

Ot vii	1.350.000 capete în valoare de	26.000.000 (14.000 din Austria)
Porci vii	22.000 » » » »	1.200.000 (mulți din Austria)
Carne de porc	4.000.000 kilg. » » »	450.000 (multă din Austria)
Pasări vii	2.400.000 capete » » »	2.700.000
Pasări tăiate	1.500.000 » » » »	1.500.000
Vaci și boi	37.000 » » » »	6.000 000
Carne de vacă	2.000.000 kilg. » » »	2.000.000
Lemne de stejar	120.000.000 » » » »	220.000.000 (80 mil. din Austria)
Lemne de alte specii	— — » »	110.000 000
Grâu	1.500.000 Q. m. » » »	135.000.000
Porumb	5.000 000 » » » »	38.000.000
Faină	2.500.000 » » » »	80 000.000 (100.000 din Austria)
Ceresină	600.000 kilg. » » »	750.000
Parafină	12.000 Q. m. » » »	500.000
Cleiu de morun și nisetru	60.000 kilg. » » »	750.000
Lână de oae	200.000.000 kilg. » » »	350.000.000 (400.000 din Turcia)
Pele de epure	500.000 » » » »	1.000 000
Pei de oi, mei	13.000.000 » » » »	5.000.000 (200.000 din Turcia)
Nuci	1.100.000 » » » »	800 000
Ouă	23.000.000 » » » »	14.000.000
Prune afumate	1.700.000 » » » »	800.000
Fasole	110.000.000 » » » »	24.000.000
Pești proaspeți de râu, } lacuri sau eleștee . }	2.000.000 » » » »	1.200.000
Petrol brut și rafinat	— » » » »	450.000.000

Fondul și cheltuelile expoziției. — Ministrul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor prin referatul către Consil. Minișt. No. 7672 din 28 Ianuarie 1898, arătând că guvernul român a aderat la invitațiunea guvernului francez de a participa la Expoziția Universală din Paris și desfășurând *netăgăduite foloase ce le va trage țera din participarea ei la această expoziție*, cere să fie autorizat a prezenta M. S. Regelui un proiect de lege pentru deschiderea unui credit extraordinar de 1.500.000 lei spre întâmpinarea cheltuelilor ce se vor face cu acest prilej.

Consiliul Miniștrilor prin Jurnalul său de la 20 Februarie, îi dă autorizare de a prezenta Corpurilor legiuitoare — după aprobarea Regală — proiectul de lege prin care să fie autorizat de a face cheltueli până la suma de 1.300.000 lei pentru participarea României la Expoziția din Paris. Să ia acești bani cu împrumut de la Casa de Depuneri, Consemnațiunii și Economie, dându-i înapoi în termen de 5 ani, prin rate anuale egale, ce se vor înscrie în Budgetul departamentului cu începere de la 1 Aprilie 1899.

Legea ast-fel întocmită e votată de Cameră la 10 și de Senat la 27 Martie, cu adaosul că «cheltuelile se vor efectua prin mijlocirea tesaurului public și cu paza formelor și dispozițiunilor legii asupra contabilităței publice», promulgându-se prin Decretul Regal No. 1209 din 28 Martie 1898.

Cu toate acestea Comitetul executiv, întocmind Budgetul de cheltuieli pentru săvârșirea lucrărilor de participare la Expoziție, recunoaște prin Procesul Verbal din 5 Februarie 1899, că suma de 1.300.000 lei era cu 600.000 lei *mai inferioară* prevederilor stabilite și Comisarul General cere prin Referatul No. 1640, din aceeași zi, sporirea ei, înaintând Ministrului un Tablou resumativ despre natura și cătimea cheltuelilor.

Ministrul referă Consiliului Miniștrilor care prin Jurnalul din 4 Martie 1899, *confirmând legitimitatea acestor arătări*, dă autorisarea de a se cere Parlamentului, sporul în cestiune și proiectul de lege este depus pe biroul Camerei la 9 Martie.

Imprejurările politice, aducând schimbarea guvernului, cestiunea a fost reluată mai târziu, prin mijlocirea noului Comisar general, care după avisul Comisiunii consultative și aprobarea Ministerială (Proces - Verbal din 17 Iunie) cere sporirea imperios reclamată de predecesorul său, în interesul serviciului. Graba era cu atât mai mare cu cât lucrările angajate și ordonanțările făcute până atunci se urcau la cifra de 1.056.952 lei 75 bani și atât de serviciile publice cât și de particulari se cereau sporiri sau acordări de subsidii pentru lucrări destinate expoziției.

Legea fu votată de Cameră și Senat în ziua de 23 Iunie și promulgată prin Decretul Regal No. 2969 din 5 Iulie tot cu condițiile celei din 28 Martie 1898, dar pentru o sumă de 650000 lei, din cauza cererilor Regiei Monopolurilor Statului, de a i se acorda fonduri, neprevăzute în sporul anterior, pentru pregătirea lucrărilor sale.

Prin raportul său din 31 Martie 1899 D. Poni dând seamă despre lucrările pregătitoare ale expoziției de sub administrațiunea sa, arăta că sumele cheltuite în acest scop până atunci se ridicau la cifra de 325.000 lei, indicate cu deamănuntul în tabela anexată raportului.

Ordonanțările se făceau — cu aprobarea Ministerială — pentru fie-ce cheltuială de către serviciul contabilității Ministerului de Domenii și pentru întrebuințarea banilor cel ce'i primea dedea — la timp — acte justificative.

Ast-fel s'aū ordonanțat pe numele și în primirea Comisarului general suma de 714.106 lei pentru care el a dat actele justificative necesare despre modul cum i-a întrebuințat, acte coprinse în 7 Dosare înaintate Ministerului cu raportul No. 6734 din 26 Aprilie 1901, publicat în Monitorul Oficial din 8 Maiū No. 28 același an.

Aceste acte, înainte de a fi trimise conform Art. 18 din Regulam. Expoziției, în cercetarea Curții de Conturi aū fost supuse, *după cererea Comisarului general* unei speciale verificări. Ministrul Domeniilor prin adresa No. 31856 din 5 Maiū, ceru colegului său de la Finanțe, a'i delega un inspector financiar ca să verifice actele în cestiune și acesta delegă pe însuși sub-directorul contabilității generale a statului să facă lucrarea. Verificarea făcută, d. sub-director înapoia dosarele cu acte justificative Ministrului de Domenii arătînd prin raportul său din

23 Mai, că «cheltuelile sunt efectuate în conformitate cu regulamentul «expozițiunii și cu autorisațiunile date de Minister, ast-fel: lucrările de «construcție concedate prin licitația publică aprobată de Consiliul Miniștrilor, instalațiile interioare ale expoziției aprobate de Minister, chiriile «de localuri, antreprisele, transporturile etc. etc., toate efectuate pe base «de contracte în regulă, cheltuelile de poștă, telegraf, timbre, expediții, «vămuiri, acsize etc., întemeiate pe recepse și acte oficiale de la administr. publice franceze, chiriile de localuri, încălzitul, luminatul biurourilor, «justificate prin chitanțele în regulă a celor în drept, diurnele personalului «expoziției justificate prin chitanțe personale în regulă sau pe state de serviciu, cheltuelile mărunte sprijinite pe acte sau chitanțe dupe împrejurări» etc. etc.

Sumele ordonanțate pe numele și în primirea altor persoane sau a serviciilor publice în interesul expoziției au fost documentate prin mijlocirea Comisariatului General — la oficiul contabilității Ministerului — care împreună cu cele de mai sus justifică întrebuițarea tuturor cheltuelilor săvârșite din fondul de 1.950.000 lei.

Aceste cheltueli sprijinite pe temeiuri oficiale, au fost chibzuite și făcute în interesul serviciilor de pregătire, de instalare, de întreținere și de liquidare a Expoziției.

În adevăr toate cestiunile importante, precum: construcțiunile, transformările și adaosurile clădirilor au fost făcute cu aprobarea Consiliului de Miniștri: instalațiunile interioare, fixarea sau sporirea subvențiilor acordate administrațiilor și serviciilor publice pentru întocmirea lucrărilor cu cari aveau să figureze la expoziție, indemnările și ajutoarele date la particulari, în același scop, cestiunile de presă și publicațiunile, distribuirea și clasarea obiectelor și produselor de expus în diversele secții acordate României, caracterul, numărul și aranjamentul acestor obiecte și produse, până și chiar unele cestiuni de detalii tehnice ori administrative, au făcut, înainte de a fi puse în aplicație, obiectul discuțiunilor Comitetului executiv sau al Comisiunii consultative — ce l'a înlocuit pe lângă Comisariatul general — și au primit aprobarea Ministerială, după cum aceasta se constată prin procesele-verbale ale ședințelor lor.

Comisarul general, care avea — conform art. 4, alin. II al regulamentului din 22 Martie 1898 — dreptul exclusiv de a «*dirige lucrările necesare pentru instalarea expozițiunii la Paris, de a încheia contractele, tratările și alcătuirile și de a face cheltuelile de ori-ce natură, în acest scop*» ținuse cu toate acestea, a înconjura întinsele sale puteri de garanții în acord cu expresa adesiune a Ministerului.

În următorul Tabloū se arată felul și cătimea cheltuelilor, ast-fel săvârșite, împreună cu temeiurile lor.

TABLOU

DE

CHELTUELILE EXPOZIȚIEI ROMÂNE LA PARIS

1900

No. corent	NATURA CHELTUELILOR	S U M A	
		L E I	B.
I.	<u>Construcția pavilioanelor.</u>		
a)	Pavilionul Regal de pe Quai d'Orsay	232.701	—
b)	Restaurantul Român idem	93.850	—
c)	Pavilionul Tutunurilor idem	7.907	—
d)	» Petrolului de la Vincennes	48.993	—
e)	Ornamentația și accesoriile pentru câte patru	122.753	25
f)	Onorariul Architectului D-l Camille Formigé	21.865	—
	Total . . .		
II.	<u>Mobilierul și instalațiile.</u>		
a)	Confecționarea planurilor și onorariul arhitecților . . .	19.313	—
b)	Dulapurile și stelagiile făcute la Arsenalul armatei . . .	40.000	—
c)	» vitrinele și stelagiile făcute la Paris	64.235	—
d)	Instalația secțiunii Ministerului de Răsboi	6.841	85
e)	Instalația (lucru și material) a celor 12 secțiuni ale noastre.	47.050	30
f)	Construcția Expoziției sărei în țară și la Paris	10.120	—
g)	Echipe de lucrători de la început până la sfârșitul ex- poziției	6.521	75
h)	Inscripțiuni decorative în toate secțiunile	1.857	80
i)	Construcția instalărilor de piatră și de cărbuni	1.554	05
j)	Mobilierul biurourilor Comisariatului general	2.909	60
k)	Cheltueli diverse (pentru Regie, Ministerul de Răsboi, acsize, etc.)	4.503	55
	Total . . .		

TOTAL		TEMEIUL SAŨ DATA CHELTUELEI	OBSERVAȚIUNI
L E I	B.		
		<p>Devisul construcțiilor date prin licitațiune publică la Leg. din Paris, aprobat de Consiliul de Miniștrii prin Jurnalul No. 1 din 27 Martie 1899, și 6 Octombrie același an.</p> <p>Construcții hotărîte de Comisia Consultativă, cu aprobarea Ministerială (Proces-verbal din Dosarul No. 1).</p> <p>Coprinse și aprobate în devisele de sus.</p>	
528.069	50		
		<p>Conform avisurilor Comisiei consultative aprobate de Ministru și trebuințele ivite în cursul clădirii, instalării, întreținerii și liquidării expoziției.</p>	<p>Cheltuii în București.</p> <p>» » »</p> <p>» » Paris</p> <p>» » București.</p> <p>» » Paris.</p> <p>» parte în țară și Paris.</p> <p>» în Paris.</p> <p>» » »</p> <p>» » »</p> <p>» » »</p>
204.906	90		

No. curent	NATURA CHELTUELILOR	S U M A	
		L E I	B.
III.	Subvențiile acordate Administrațiilor publice.		
a)	<u>Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor.</u>		
	Serviciul silvic	36.442	—
	» viticol	30.933	20
	» Minelor	15.493	55
	» Hotărnicilor	3.796	—
	» Pescăriilor	6.020	10
	» Apelor minerale	3.510	20
	» Statistic	7.348	10
	Invățământul profesional	58.026	10
	Școala superioară de medicină veterinară	6.400	—
	Institutul Meteorologic	14.399	85
b)	<u>Ministerul Cultelor și Instrucției publice.</u>		
	Cheltuieli ale diferitelor servicii	54.568	05
c)	<u>Ministerul de Justiție.</u>		
	Morga și Palatul Justiției	3.000	—
d)	<u>Ministerul de Război.</u>		
	Pregătirea obiectelor de expus ale Pirotehniei, Pulberăriei, Arsenalului, Tăbăcăriei, etc. etc.	10.000	—
	Institutul Geografic militar	15.000	—
e)	<u>Școala de poduri și șosele.</u>	2.600	—
f)	<u>Diracția generală a telegrafelor și poștelor</u>	3.649	20
g)	<u>„ „ a Penitenciarelor.</u>	8.000	—

TOTAL		TEMEIUL SAŢ DATA CHELTUELEI	OBSERVAŢIUNI
LEI	B.		
		<p>De la Maiu 1898 — Maiu 1900.</p> <p>» Iunie 1898 — Oct. 1900.</p> <p>» » 1898 — Aug. 1900.</p> <p>» Febr. 1899 — Maiu 1900.</p> <p>» Oct. 1899 — Febr. 1900.</p> <p>» » 1899 — » 1900.</p>	<p>Fondurile acestea au fost cheltuite în cea mai mare parte în țară cu pregătirea lucrărilor expuse și numai o mică parte a fost cheltuită în străinătate.</p>

No. corent	NATURA CHELTUELILOR	S U M A	
		L E I	B.
<i>h)</i>	<u>Direcția generală a Serviciului Sanitar.</u>		
	Serviciile Administrative	12.000	—
	Laboratorul de chimie (D-r Bernat)	12.777	70
<i>i)</i>	<u>Regia Monopolurilor Statului.</u>		
	Fabricile de tutun, material, lucrări, navigațiunea flu- vială și alte servicii	40.018	50
	Total . . .		
IV.	<u>Ajutoare, cumpărături, despăgubiri.</u>		
<i>a)</i>	D-nei Teodora Pavelescu din Câmpu-Lung (ajutor) . .	19.000	—
<i>b)</i>	D-lui Ioan Alpar din București (cumpărături)	10.193	95
<i>c)</i>	» Teodor Radivon (despăgubire)	6.800	—
<i>d)</i>	Societății Furnica (cumpărături și ajutor)	3.424	—
<i>e)</i>	D-lui A. C. Cerkez din Bacău (ajutor)	1.100	—
<i>f)</i>	» Rola Piekarsky din București (ajutor)	1.050	—
<i>g)</i>	D-nei Olga Mironescu din Iași (ajutor)	1.000	—
<i>h)</i>	D-nul C. Bălăcescu, sculptor (despăgubire)	625	—
<i>i)</i>	» Wilhelm Dietz »	317	—
<i>j)</i>	» D. D. Mirea, sculptor »	800	—
<i>k)</i>	Diversi expozanți »	1.235	—
	Total . . .		
V.	<u>Diurnele personalului și diverselor Comisii.</u>		
<i>a)</i>	Comisarul general și Comitetul executiv	34.240	—
<i>b)</i>	Comisarul general	21.180	—
<i>c)</i>	Comisarul special	19.520	—

TOTAL		TEMEIUL SAŢ DATA CHELTUELEI	OBSERVAŢIUNI
L E I	B.		
343.983	30		Fondurile acestea au fost cheltuite în cea mai mare parte în țară cu pregătirea lucrărilor expuse și numai o mică parte a fost cheltuită în străinătate.
45.544	95		Cheltuiți în țară.
		De la 1 Maiu 1898—12 Aprilie 1899.	Jurnalul Consiliului de Miniștri din Aprilie 1898 pentru îndemnisarea Comisarului general și cel cu No. 2 din 10 Iulie 1898 pentru Comitetul executiv.
		De la 14 Maiu 1899—20 Nov. 1899 și de la 1 Februarie—30 Aprilie 1901.	Fixate prin Jurnalul Consiliului de Miniștri No. 7 din 24 Maiu 1899, <i>scăzute</i> prin Journ. Consil. de Miniștri No. 461 Iunie 18/900 și Journ. Consil. de Miniștri No. 135 din 17 Martie 1901.
		De la 25 Maiu 1899—15 Martie 1900 și de la 1 Decembrie 1900—30 Aprilie 1901.	

No. corent	NATURA CHELTUELILOR	S U M A	
		L E I	ș.
<i>d)</i>	Personalul Comisariatului general la Paris	112.233	85
<i>e)</i>	Cancelaria Comisariatului general în țară	39.301	05
<i>f)</i>	» » » la Paris	37.083	60
<i>g)</i>	Agenții Comisariatului general (diurne și transport) . .	59.730	—
<i>h)</i>	Jetónele de prezență ale Comitetului consultativ	21.960	—
<i>i)</i>	Secretari Comisiunilor județene	37.014	65
<i>j)</i>	Comisia Centrală consultativă și sub-comisiile	10.146	85
<i>k)</i>	Juriile județene și Juriul central de alegere a obiectelor destinate expoziției	7.538	75
<i>l)</i>	Diurnele Juriului internațional din Paris	23.093	90
<i>m)</i>	Depositul central de la Geagoga pentru primirea și dis- tribuirea obiectelor destinate să se întoarse de la Paris.	20.996	—
<i>n)</i>	Agencia comercială și industrială din Paris	14.650	35
	Total . . .		
VI.	<u>Guardianii Pavilioanelor și Secțiilor la Paris.</u>		
	Lefurile guardianilor secțiilor noastre	28.640	—

TOTAL		TEMEIUL SAŢ DATA CHELTUELEI	OBSERVAŢIUNI
LEI	B.		
		De la Noembrie 1899—15 Feb. 1901.	Fixate prin Jurnalul Consiliului de Mi- niştri No. 7 din 24 Maiü/99 şi scă- zute prin Journ. Consil. de Miniştri No. 461 din 18 Iunie/900.
		De la Maiü 1898 — Maiü 1901.	} Proces-Verbal al Comitetului consultativ din 22 Maiü 1898 şi Jurnalul Consil. de Miniştri No. 7 din 24 Maiü 1899.
		» » 1898 — Nov. 1900.	
		» » 1898 — Mart. 1900.	Proces-verbal al Comitetului Consult. No. 172—73 din 16 Iulie 1898, şi Journ. Consil. de Miniştri No. 7 din 22 Maiü 1899 şi decisia Minist. No. 12 din Iunie.
		» Iulie 1899 — Apr. 1900.	Jurnalul Consil. de Miniştri No. 7 din 24 Maiü/99.
		» Aug. 1898 — Iunie 1899.	Proces-verbal al Comis. consult. No. 267 August/98 şi Decisiile Minist. No. 267, 431, 314, 294, 276, 280 din 4, 5, 14 şi 31 August şi No. 1349 din 20 No- embrie/98.
		» Nov. 1898 — Febr. 1899.	Suprimate prin decisia No. 2075 din 28 Maiü/90. Regulamentul Expoziţiei art. VIII.
		» » 1899 — Mart. 1900.	Decisia Minist. No. 88845 Sept. 2/99 şi 3623 din 6 Octombrie/99.
		Pentru Iunie şi Iulie 1900.	35 fr. pe zi şi 600 fr. drumul celor tri- mişş din ţeră.
		De la Sept. 1899 — Maiü 1901.	Decisia Minist. din 20 August/99 şi Journ. Consil. de Miniştri No. 135 Martie 17 şi No. 584 din 30 Maiü/901.
		Pe timp de 7 luni ale Expoziţiei.	Decisia Minist. No. 23442 din 3 Martie 1900 şi adresele 5667 Martie 14/900 şi No. 6290 din 14 Februarie/901.
458.659	—		
28.640	—		

No. corent	NATURA CHELTUELILOR	S U M A	
		L E I	B.
	<u>Transportul obiectelor ce au figurat în Expoziție.</u>		
a)	Transporturi făcute de C. F. R. la ducere	47.543	58
b)	Casa Schenker & Comp., un vagon special idem . . .	1.382	10
c)	Manutanța, operațiile în gări, vamă, transportul lor la secțiile noastre, păstrarea lor în depozite și lăzile la ducere	32.000	—
d)	Casa Schenker & Comp. la înapoierea obiectelor în țară.	16.528	75
e)	Manipulațiile de expediere, manutanța în secțiile noastre, în gări, ridicarea obiectelor de la loc și transportul lor.	4.843	65
	Total . . .		
VII.	<u>Publicațiuni ale Comisariatului general și cheltueli pentru publicațiuni și presă.</u>		
a)	Buletinul Expoziției editat în 14 fascicule	23.390	35
b)	Ziare, imprimate, studii prin presă, etc., etc.	21.602	10
c)	Cataloagele declaranților de a expune (în țară)	3.940	—
d)	Catalogul general al Expoziției făcut la Paris	6.237	—
e)	Casei Lemercier pentru imprimarea copetei	650	—
f)	Anuarului «Botin» pentru un memoriu	600	—
g)	Catalogului g-ral francez, idem asupra României . . .	1.000	—
h)	Imprimate pentru agenția comercială și industrială . . .	866	—
i)	Tipărirea Raportului g-ral ilustrat asupra Expoziției . .	16.000	—
	Total . . .		
VIII.	<u>Transporturi, deplasări și cheltueli de drum.</u>		
a)	Transporturi de material al Expoziției în țară	11.293	60
b)	Bilete de liber parcurs ale personalului Comisariatului general	3.378	40
c)	Deplasări în interes de serviciu ale agenților speciali .	13.933	50
d)	Cheltueli de drum ale personalului Comisariatului g-ral în țară și străinătate	5.441	—
e)	Cheltueli de drum ale delegaților și Juraților la Paris .	9.100	—
	Total . . .		

TOTAL		TEMEIUL SAŢ DATA CHELTUELEI	OBSERVAŢIUNI
L E I	B.		
102.298	08		
74 285	45	<p>Proces-Verbal al Comit. executiv. Decis. Minist. Regulam. Expos.</p>	<p>Cheltuii în țeră și străinătate.</p> <p>Cheltuii în țeră.</p>
43.146	50	<p>De la Maiu 1898 — April. 1900. » » 1898 — » 1900. » » 1898 — Mart. 1900.</p>	

No. corent	NATURA CHELTUELILOR	S U M A	
		L E I	B.
IX.	<u>Asigurările pavilioanelor la Paris.</u>		
a)	Asigurările clădirilor și obiectelor la Dacia	6.628	—
b)	» » » la Paris (Soc. G-les).	1.331	80
	Total . . .		
X.	<u>Impachetarea obiectelor Expoziției.</u>		
a)	La pornirea din țară (arte frumoase și Ministerul de Răsb.).	987	30
b)	La întoarcerea din Paris toate obiectele	3.606	15
	Total . . .		
XI.	<u>Poștă, telegraf, timbre la Paris.</u>	5.395	40
XII.	<u>Încălzitul și iluminatul biurourilor la Paris.</u>	1.146	95
XIII.	<u>Spese de cancelarie, furnituri și altele la Comisariatul g-ral în țară, la Paris și la Comisiile județene, etc. etc.</u>	28.696	40
XIV.	<u>Chiria localurilor din Paris.</u>		
a)	Localul biuroului (2 Rue Léonce Reynaud)	6.530	—
b)	Apartamentele din strada François I No. 37	25.480	—
	Total . . .		
XV.	<u>Diverse cheltueli.</u>		
a)	Taxa pentru concesiunea restaurantului	10.550	—
b)	Comisionul, diferențe de curs și transportul banilor	22.600	60
c)	Cheltueli neprevăzute	2.307	80
	Total . . .		

TOTAL		TEMEIUL SAŢ DATA CHELTUELEI	OBSERVAŢIUNI
L E I	B.		
7.959	80		
4.593	45		
5.395	40		
1.146	95		
28.696	40		
32.010	—		
35.458	40		

Clasificatiunea Generală

a Obiectelor de expus.

GRUPA I

Învățământ și educațiune.

- Clasa 1. — Educațiunea copiilor, învățământul primar, învățământul adulților.
- » 2. — Învățământul secundar.
  - » 3. — Învățământul superior. — Instituțiuni științifice.
  - » 4. — Învățământ special artistic.
  - » 5. — Învățământ special agricol.
  - » 6. — Învățământ special, industrial și comercial.

GRUPA II

Opere de artă.

- Clasa 7. — Picturi — Cartoane — Desemne.
- » 8. — Gravuri și litografie.
  - » 9. — Sculptură și gravură de medalii și petre fine.
  - » 10. — Arhitectură.

GRUPA III

Instrumente și proceduri generale ale literilor, știinților și artelor.

- Clasa 11. — Tipografie, material, proceduri și produse.
- » 12. — Fotografie, material, proceduri și produse.
  - » 13. — Librărie, Edițiuni musicale. Legătorie (material și produse). Ziare, afișe.
  - » 14. — Hărți, aparate de geografie și cosmografie, Topografie.
  - » 15. — Instrumente de precisiune. Monezi și medalii.
  - » 16. — Medicină și chirurgie.
  - » 17. — Instrumente de muzică.
  - » 18. — Materialul artei teatrale.

GRUPA IV

Material și proceduri generale ale mecanicii.

- Clasa 19. — Mașini cu abur.
 › 20. — Mașini motrice diverse.
 › 21. — Aparate diverse de mecanică generală.
 › 22. — Mașini — Unelte.

GRUPA V

Electricitatea.

- Clasa 23. — Producțiunea și întrebuințarea mecanică a electricității.
 › 24. — Electrochimie.
 › 25. — Luminatul electric.
 › 26. — Telegraf și Telefon.
 › 27. — Aplicațiuni diverse ale electricității.

GRUPA VI

Ingineria civilă, mijloace de transport.

- Clasa 28. — Materiale, aparate și proceduri de inginerie.
 › 29. — Modele, planuri și deseneuri de lucrări publice.
 › 30. — Construcțiunea trăsurilor și rotăria.
 › 31. — Șelăria și curelăria.
 › 32. — Materialul drumurilor de fer și al tramvaelor.
 › 33. — Material pentru navigațiunea comercială.
 › 34. — Aerostațiune.

GRUPA VII

Agricultura.

- Clasa 35. — Materialul și procedurile exploatațiunilor rurale.
 › 36. — Materialul și procedurile viticulturii.
 › 37. — Materialul și procedurile industriilor agricole.
 › 38. — Agronomie. — Statistică agricolă.
 › 39. — Produse agricole alimentare de origină vegetală.

- Clasa 40. — Producte agricole alimentare de origină animală.
- » 41. — Producte agricole nealimentare.
- » 42. — Insecte folositoare cu produsele lor.
Insecte stricătioase și vegetale parasite.

GRUPA VIII

Horticultură. — Arboricultură.

- Clasa 43. — Material și proceduri de horticultură și arboricultură.
- » 44. — Legume.
- » 45. — Pomii roditori și fructe.
- » 46. — Arbori, arbuști, plante și flori de ornamente.
- » 47. — Plante de seră.
- » 48. — Semințe și plante de grădină și de pepinieră.

GRUPA IX

Țăduri, Vânăat, Țescuit, Recolte.

- Clasa 49. — Material și proceduri întrebuințate în exploatarea și industriile forestiere.
- » 50. — Productele exploatarea și industriilor forestiere.
- » 51. — Arme de vânătoare.
- » 52. — Produse de vânăat.
- » 53. — Pescărie.
- » 54. — Unelte, instrumente și produse de cules.

GRUPA X

Alimentație.

- Clasa 55. — Material și proceduri usitate în industriile alimentare.
- » 56. — Producte făinoase și derivatele lor.
- » 57. — Brutării și plăcintării, produse.
- » 58. — Conserve de carne, de pește, de legume și fructe.
- » 59. — Zaharuri și produsele cofetăriei, condimente, și stimulante.
- » 60. — Vinuri și rachiuri de vin.
- » 61. — Siropuri și licoruri: spirtoase diferite, alcooluri industriale.
- » 62. — Băuturi diverse.

GRUPA XI

Fier, metalurgie.

- Clasa 63. — Exploatațiuni de mine și de cariere.
 » 64. — Marea metalurgie.
 » 65. — Mica metalurgie.

GRUPA XII

Decorațiuni și mobilier pentru edificii publice și pentru locuințe.

- Clasa 66. — Decorațiunea fixă a edificiilor publice și a locuințelor.
 » 67. — Geamuri colorate.
 » 68. — Hârtie de tapetat.
 » 69. — Mobile ordinare și mobile de lux.
 » 70. — Covoare, tapițerii și țesături pentru mobile.
 » 71. — Decorațiuni, mobile și lucrări de tapițerie.
 » 72. — Ceramică.
 » 73. — Cristale, sticlărie.
 » 74. — Aparată și proceduri de încălzit și de ventilație.
 » 75. — Aparată și proceduri de iluminat, afară de cele electrice.

GRUPA XIII

Fire, țesături, Vestimentație.

- Clasa 76. — Material și proceduri de țesut și de sforărie.
 » 77. — Material și proceduri pentru țesături.
 » 78. — Material și proceduri de albire, de boiangerie, de imprimat și de apretat pentru materiile textile.
 » 79. — Material și proceduri pentru cusutul și confecționarea efectelor de îmbrăcăminte.
 » 80. — Fire și țesături de bumbac.
 » 81. — Fire și pânze de in, de cânepă, etc.
 » 82. — Fire și țesături de lână.
 » 83. — Mătase și țesături de mătase.
 » 84. — Dantele, broderii și ceaprazerie.
 » 85. — Confecțiuni și cusături pentru bărbați, femei și copii.
 » 86. — Diferite industrii pentru efecte de îmbrăcăminte.

GRUPA XIV

Industria chimică.

- Clasa 87. — Arte chimice și farmacie.
 » 88. — Fabricarea hârtiei.
 » 89. — Pelărie.
 » 90. — Parfumerie.
 » 91. — Manufacturi de tutun și de chibrituri chimice.

GRUPA XV

Industrii diverse.

- Clasa 92. — Papetărie.
 » 93. — Cuțitărie.
 » 94. — Argintărie.
 » 95. — Giuvaeruri și odóre.
 » 96. — Ceasornicărie.
 » 97. — Bronz, fontă și ferărie de artă. Metaluri lucrate în relief.
 » 98. — Perii, marochinărie, tabletărie și împletituri de coșuri.
 » 99. — Industrii de cauciuc și de guttapercă.
 » 100. — Jucării.

GRUPA XVI

Economia socială. Igienă. Asistența publică.

- Clasa 101. — Ucenicie. Protecțiunea lucrătorilor minori.
 » 102. — Remunerațiunea muncii. Participarea la beneficii.
 » 103. — Mare și mică industrie Asociațiuni cooperative de producțiune saă de credit. Sindicate profesionale.
 » 104. — Cultura mare și mică. Sindicate agricole. Credit agricol.
 » 105. — Siguranța atelierelor. Reglementarea muncii.
 » 106. — Locuințele muncitorilor.
 » 107. — Societăți cooperative de consumațiune.
 » 108. — Instituțiuni pentru desvoltarea intelectuală și morală a muncitorilor.
 » 109. — Instituțiuni de prevedere.
 » 110. — Inițiativa publică saă privată, în vederea binelui obștesc.
 » 111. — Igienă.
 » 112. — Asistență publică.

GRUPA XVII

Colonisațiune.

- Clasa 113. — Proceduri de colonisație.
 › 114. — Material colonial.
 › 115. — Produse speciale destinate a fi exportate în colonii.

GRUPA XVIII

Armatele de uscat și de mare.

- Clasa 116. — Armament și material de artilerie.
 › 117. — Geniū militar și servicii dependinte.
 › 118. — Geniū maritim. Lucrări idraulice. Torpile.
 › 119. — Cartografie, hidrografie, instrumente diferite.
 › 120. — Servicii administrative.
 › 121. — Igiena și materialul sanitar.

Programul Expoziției era, prin urmare, manifestațiunea cea mai întinsă și mai completă a activității omenești, la care noi am luat parte în 94 dintre clasele mai sus însemnate.

În afară de Grupul XVII (Colonisațiune) în care nu aveam nici motiv, nici material de expus, România a participat în toate celelalte grupuri, lăsând în lături clasele în care nu avea motiv să se prezinte.

Aceste clase sunt următoarele: Clasa 4 (învățământ special artistic), cl. 18 (material teatral), cl. 19 (mașini cu abur), cl. 20 (mașini motrice diverse), cl. 23 (producerea și întrebuințarea mecanică a electricității), cl. 24 (electro-chimie), cl. 27 (diverse aplicațiuni ale electricității), cl. 34 (aerostațiune), cl. 43 (material și proceduri de horticultură și arboricultură), cl. 44 (legume), cl. 46 (plante și flori de ornamente), cl. 47 (plante de seră), cl. 51 (arme de vânătoare), cl. 67 (geamuri colorate), cl. 68 (hârtie de tapetat), cl. 78 (material și proceduri de albire, de boiangerie, de imprimat și apretat materiile textile), cl. 93 (cuțitărie), cl. 96 (ceasornicărie), cl. 101 (protecțiunea lucrătorilor minori — ucenici), cl. 102 (remunerațiunea muncii, participare la beneficii), cl. 103 (asociațiuni cooperative, sindicate profesionale, etc.), cl. 105 (siguranța atelierelor, reglementarea muncii), cl. 107 (societăți cooperative de consumațiune), cl. 110 (inițiativă publică sau privată, în vederea binelui obștesc) și cele trei clase (113, 114, 115) ale colonisațiunii.

Clase în care am fost represintați cu mult avantațiū aū fost: 1, 3, 5, 6, 13, 28, 29, 33, 38, 39, 41, 49, 50, 52, 53, 56, 59, 60, 61, 63, 66, 71, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 111, 112, 116, 117, 119, 120, esceptând Domeniul Coroanei care a expus în 23 de clase și a obținut 21 de recompense, atât era de bine represintat.

Pe lângă materiile coprinse în Programul de mai sus, aū fost expoșițiuni separate de animale domestice, în cari cele de cai aū fost foarte interesante, apoi concursuri speciale de flori, fructe, legume, expoșițiuni culinare și altele la care noi nu am participat. Expoșițiuni de aparate, material și manevre de pompieri, la cari noi am fost representați printr'o Comisiune militară în cap cu D. General Herckt (aceste exerciții erau desvoltarea practică a Congresului pompierilor), concursuri ad hoc de lapte, de unt și de brânzeturi (la care noi am luat parte cu produsele lăptăriilor regale de la Broșteni) și o expoșiție specială de acetylină.

Expoșițiunea retrospectivă de odoare și vestminte bisericesti a Muzeului antichităților din București, (pavilionul regal,) a produs un mare interes publicului.

Tesaurul de la Petroasa era expus intr'o sală specială a muzeului de la Louvre.

Domeniul Coroanei

Domeniul Coroanei fu creat în 1884¹⁾ și e alcătuit din 12 moșii: *Mălini, Sabașa-Farcașa, Borca, Bicz și Clăbucetul-Taurului*, situate în regiunea muntoasă; *Dobrovățul*, situat în regiunea deluroasă; *Domnița, Rușetul, Gherghița, Cocioc, Segarcea și Sadova*, situate la câmp. Suprafața totală a Domeniului Coroanei e de 132.112 hectare, și anume:

Numele moșiei	Teren pentru agricultură	H E C T A R E	
		Păduri	Total
1. Mălini	426.40	28.352.80	28.779.20
2. Borca	—	18.132.—	18.132.—
3. Sabașa-Farcașa.	—	4.705.—	4.705.—
4. Bicz	—	13.164.—	13.164.—
5. Dobrovăț. . . .	1.695.52	5.032.44	6.727.96
6. Domnița	7.786.90	—	7.786.90
7. Rușetul	5.386.—	464.—	5.850.—
8. Cl.-Taurului și Caraiman. . . .	—	2.509.64	2.509.64
9. Gherghița . . .	3.475.77	1.468.73	4.944.50
10. Cocioc	1.226.61	3.045.—	4.271.61
11. Segarcea	11.756.—	3.244.—	15.000.—
12. Sadova	16.690.—	3.552.—	20.242.—
Total	48.443.20	83.669.61	132.112.81

Formația geologică naturală care variază de la o moșie la alta; cele din regiunea muntoasă aparțin erei terțiare și chiar secundare, iar o parte din Borca e alcătuită din șisturi cristaline.

1) Legea fu promulgată prin Decretul Regal No. 1789 din 9 Iunie, 1884, și publicată în «Monitorul Oficial», No. 53, din 10 Iunie, același an.

Moșiile din regiunea deluroasă și de la câmp aparțin erei quaternare; solul e format din loess sau diluvium superior, a cărui grosime variază, însă alcătuește terenuri foarte fertile. La Dobrovăț, loess-ul, a cărui grosime variază între 1—3 m., e așezat pe un strat de nisip fin ori pe depozite miocene, compuse din calcaruri alburii. În celelalte moșii de câmp, loess-ul e așezat pe un strat de nisip (diluvium superior) destul de gros. Sadova aparține epocii moderne a erei quaternare, solul fiind format din aluviuni și humă.

Ca bogății minerale, se găsește la Mălini lignită compactă, neagră și lucitoare ca gipsul fibros și mătăsoș; calcaruri marnoase compacte, foarte fine, ușor de prefăcut în lespezi cari ar putea fi întrebuințate ca petre litografice. La Borca se găsesc gismente de mangan, peatră de var și izvoare de apă minerală, mai ales de apă sulfuroasă, foarte bogată, aflându-se într'o poziție splendidă și care ar putea deveni o stațiune balneară de toată frumusețea¹⁾.

M. S. Regele, dorind ca moșiile acestea să ajungă modele pentru marea agricultură a țerei și să ridice starea materială și morală a țăranilor cari le locuiau, a încredințat administrarea lor d-lui Ion Kalinderu, doctor în drept de la Facultatea din Paris, membru al Academiei Române și fost administrator al Domeniilor și Pădurilor Statului. Când însă Coroana intră în stăpânirea moșiilor, toate erau arendate de stat și trebuia să se respecte contractele; d. I. Kalinderu trebui, deci, să aștepte expirarea lor pentru a pune în aplicare programul îmbunătățirilor ce plănuise și care fusese aprobat de Suveran.

Până atunci, construi școale și biserici în toate satele în cari nu se aflau, sau repară pe cele existente.

Îndată după expirarea contractelor, moșiile Domeniului fură exploatare în regie²⁾, după procedeele cele mai nouă. Mai întâiu s'au executat mari lucrări de drenaj pe moșia Segarcea, din care 500 hect. erau neproducătoare din pricina stagnării apelor, cari răspândeau frigurile în populația împrejmuitoare; s'au săpat canale pe o întindere de 20.000 metri. Lucrările au reușit deplin. S'au introdus și irigații pentru grădinile de zarzavat.

Eată cum se împărțeau, în 1900, cele 48.443 hect. de teren destinat agriculturii:

1) Pentru mai multe amănunte vezi «Notița asupra Domeniului Coroanei din România», publicată pentru Expoziția Universală din 1900, Paris. — Vol. 80, 116 pag. cu ilustrații. — București, 1900.

2) Moșia Domnița a eșit anul acesta de subarendă.

Hectare		
34.926.59	pentru	arătură;
27.—	»	câmpuri de experiență;
1.129.56	»	fâneți naturale;
80.63	»	» artificiale;
9.460.07	»	pășune;
92 22	»	grădini de zarzavat și de poame;
2.—	»	idem experimentale;
1.545 42	»	vii;
8.52	»	pepiniere.
<u>47.272.01</u>	total	productiv.
236.40	pentru	trestii;
88.49	»	teren ocupat de construcții;
63.32	»	grădini și curți;
704.78	»	teren neproductiv, ape, drumuri;
77.18	»	parcuri și păduri;
<u>1.171.17</u>	total	neproductiv.

Din acest tablou se vede puțina importanță ce se dă fânețelor și pășunelor; motivul e același pentru toate moșiile din țară: creșterea vitelor e foarte restrinsă prin faptul că vitele n'au preț în România, populația consumă puțină carne ear exportul se face cu greu din pricina măsurilor sanitare luate de diferite țări.

Pe toate moșiile Domeniului Coroanei s'au introdus mașinile agricole cele mai perfecționate; toate sunt prevăzute cu pluguri Sakou Eckert, trioare, semănătoare Drill, mașini de cosit, de secerat, batoze Ruston & Clayton, ventilatoare, mașini de întors fânul.

Tablou de felul culturai și numărul hectarelor cultivate:

Rapiță	1.182.—	hectare, saū	4.09 0/0
Porumb	10.244.20	»	» 35.46 »
Grâu	9.480.—	»	» 32.89 »
Secară	3.501.—	»	» 12.12 »
Orz	1.328.—	»	» 4.59 »
Ovės	966.—	»	» 3.34 »
Fasole	132.—	»	» 0.46 »
Hrișcă	29.24	»	» 0.10 »
Cânepă	46.—	»	» 0.16 »
Plante furagere . .	621.—	»	» 0.16 »
Țelină	1.960 —	»	» 4.63 »
Total	<u>29.489.44</u>	hectare ¹⁾ .	

1) Cifrele acestea se referă la ultima campanie agricolă, înainte de expoziție, adică la 1899, de atunci s'a mărit mult numărul hectarelor cânepii și culturilor în genere, exploatarea devenind din ce în ce mai intensivă, ear numărul vitelor crește neîncetat.

Administrația Domeniului recunoaște ea însăși că locul dat grâului și porumbului e în disproporție cu cel dat altor culturi și țelinei, și că, dacă s'ar continua tot ast-fel fără îngrășământ, se va slei pământul. S'a luat măsuri pentru ca această proporție să dispară.

Noul plan de cultură (care a fost aplicat în 1900 pe moșia Dobrovăț) prevede două asolamente, unul pentru cultură intensivă, bazată pe întrebuințarea băligarului din ferme ca îngrășământ, și altul pentru cultura extensivă.

Eată cum se aplică la Dobrovăț asolamentul:

a) Asolament de 5 ani, pe 182 hectare: 1) grâu; 2) cânepă bine gunoită; 3) porumb; 4) cereale de primăvară; 5) trifoiu.

b) Asolament de 8 ani, pe 920 hectare: 1) grâu; 2) porumb; 3) cereale de primăvară; 4) trifoiu; 5) grâu; 6) mazăre și fasole; 7) porumb; 8) țelină.

Exploatarea în regie a moșiilor Domeniului Coroanei, fiind de scurtă vreme, nu s'a putut încă stabili o mijlocie sigură a producerei pe hectar; însă, după însemnările parțiale culese de administrație, s'a putut fixa ast-fel producția mijlocie:

	Pe hectar
Grâu	20 hectolitri.
Orz	22 »
Ovės.	30 »
Porumb	24 »
Mazăre.	15 »

Construcții. Una din cele dintâi preocupări a administrației Domeniului Coroanei a fost să facă pe moșii construcțiile necesare, căci foștii arendași ai statului nu întreținuseră nici casele de locuit. S'a construit 37 case pentru personalul administrației, împresurându-le cu curți și grădini. Lângă locuințele șefilor de regie s'a construit birourile.

Alte construcții:

20 locuințe pentru șefi de ateliere;

10 ateliere (ferărie, căruțarie, frânghierie, coșărie);

14 grajduri;

16 staule;

1 staul de vaci la Periș;

1 stabiliment de avicultură la Periș;

1 stână la Dobrovăț;

3 cotețe de porci, la Dobrovăț, Periș și Gherghița;

18 magazii pentru cereale, în cari încap 175.000 hectolitri;

43 magazii de păstrat porumbul, cuprinzind fie-care între 2.800—

4.500 hect.;

12 șoproane pentru mașini agricole.

Case și grajduri model pentru țărani, cu grădini de zarzavat.

Toate construcțiile făcute de la 1884 au costat 6.500.000 fr.

Pădurile. Intinderea totală a pădurilor Domeniului Coroanei este de 83.669.61 hectare, dintre cari 11.773 h. la câmp, 5.032 în regiunea deluroasă și 66.863 h. la munte.

Esențele rășinoase ocupă	44.125 hect.	adică 68.3 ⁰ /o.
Frunzișul:		
a) Codri	14.967 hect.	
b) Tufiș amestecat	5.287 »	
c) Tufiș	4.882 »	25.136 h. adică 31.7 ⁰ /o.
Total	69.261 h.	

Restul de 14.408 h. e ocupat de 6.458 h. de pășune, 5.648 h. de livezi și 42 h. arătură și 2260 h. inproductive.

Copacii rășinoși ocupă următoarele suprafețe:

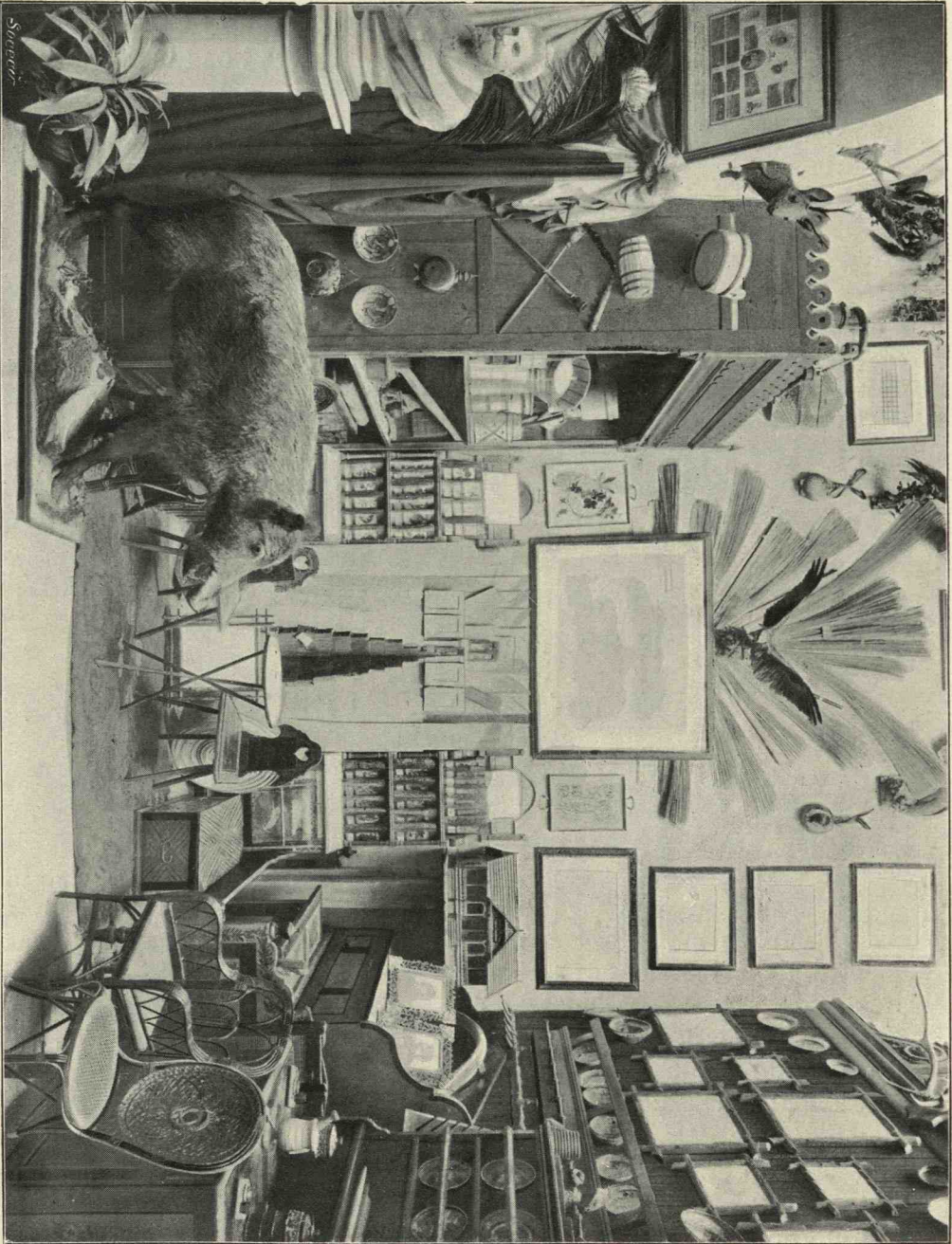
a) Epicea	28.294 hectare;
b) Brad	15.770 »
c) Pin silvestru	61 »
Total	44.125 »

Copacii frunzoși se împart ast-fel:

a) Fag și carpen	13.171 hectare
b) Stejar	4.115 »
c) Stejar (pedonculat)	3.578 »
d) Esențe de lemn moale	28.55 »
e) Salcâmi	935 »
f) Frasină	482 »
Total	25.136 »

După cum se vede fagul reprezintă 25⁰/o din suprafața ocupată de copacii frunzoși; însă, din pricină că fagul n'are preț acum în România, Administrația a luat măsuri să stârpească această esență de copaci, care luptă victorios contra rășinoaselor, ce alcătuiesc bogăția pădurilor de la munte. Cele 935 hect. de salcâmi sunt înadins plantate pentru a fixa nisipurile mișcătoare de pe moșia Sadova.

Exploatarea pădurilor Domeniului e condusă foarte sistematic; în localitățile unde transportul se făcea cu greu, s'au construit șosele (14 kilom. la Dobrovăț), alunecușuri (10 kil.), canale (14 kil.), și linii ferate înguste. Din pădurile de la munte s'au tăiat 89.100 m. c. pe an; pentru a transporta această mare cantitate de lemne s'au construit 60 kil. de drum de fer și unul funicular, cu linie dublă, de un kilometru și jum. Liniile principale se află pe moșiile Mălini, Borca și Bicz. În celelalte localități muntoase s'au construit 65 kilom. de șosele.

Domeniul Goronșei

Industria lemnului — Produse forestiere.

Creșterea vitelor. — Administrația Domeniului se ocupă cu creșterea boilor, cailor, oilor și porcilor. Ea caută a produce boi zdraveni de muncă și vaci bune de lapte, încrucișând vacile din Moldova cu rasa Allgau. S'a creat o mică herghelie la Dobrovăț, pentru cai de trăsură și călărit, cari se obțin prin încrucișarea epelor indigene alese cu armasari arabi; întru ce privește caii de muncă, administrația are intenția să introducă rase străine, din Pintzgau sau Belgia. De curând s'a înființat a doua herghelie în Segarcea; reproducătorii sunt de rasă semi-pur sânge, cumpărați din depozitul «Mező-Hegyész», din Ungaria. Toate moșiile au armasari aleși, pentru ca țăranii să-și poată îmbunătăți rasa cailor lor.

Creșterea oilor a început în 1896, la Dobrovăț, cu rase indigene. S'a adus și oi merinos din Franța, pentru a le încrucișa cu rasa «țigaia»; pentru anul 1899 (care se știe că a fost dintre cei mai neproductivi ani, din cauza secetei din toată țara) rezultatul fu următorul:

400 oi au dat	4.502 kgr. de brânză
568 » » »	1.416 » » lână

Creșterea porcilor, care e foarte avantajoasă când se poate face export în Austro-Ungaria, a fost în deosebi obiectul preocupărilor administrației Domeniului, care a instalat cocine perfecționate de porci la Dobrovăț, Gherghița, Cocioc, etc.

În 1900 numărul vitelor era:

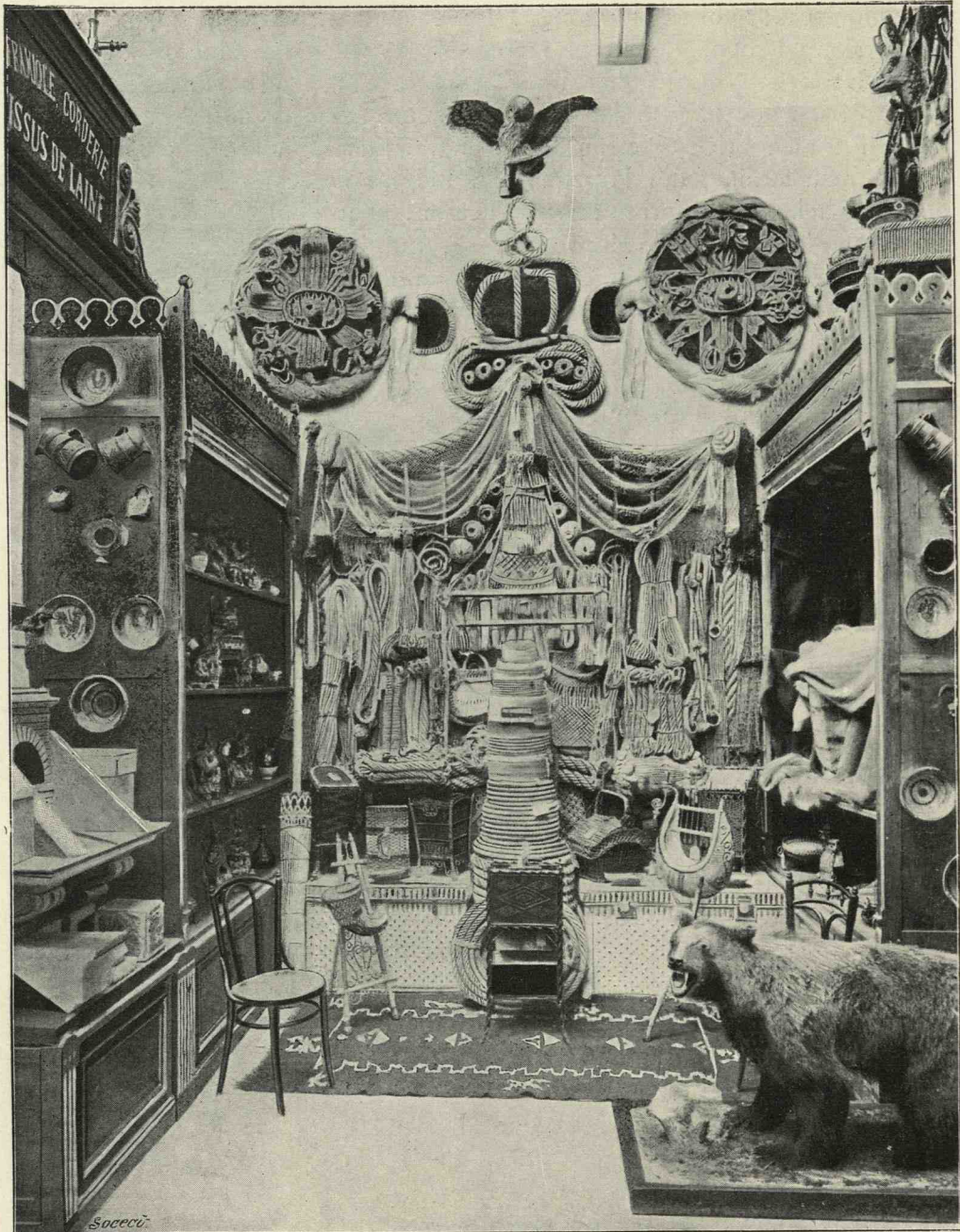
Armasari	12
Cai	53
Epe	10
Mânji	3
Asini	1
Tauri (Buhai)	11
Boi de muncă	210
Vaci	121
Viței și buhăeși	79
Bivolii	4
Oi	641
Porci	541

La Cocioc, (Periș) care are gară la 30⁷ kil. de București, s'a înființat în 1897 o mare lăptărie înzestrată cu instalațiile cele mai perfecționate.

În 1899, cele 55 vaci, pe cari le avea lăptăria, au dat 122.101 litri de lapte, întrebuințați astfel:

Pentru creșterea vițelilor	18.468 litri
» fabricarea untului	88.159 »
» » brânzei	12.774 »
» vânzare și consumație în natură	2.700 »

Domeniul Coroanăi

Cariere de piatră — Ceramică — Țesături — Frânghierie — Impletituri — Mobile.

88.159 litri de lapte a dat 3.040 kgr. de unt, ear din cei 12.774 litri s'a fabricat: 964 kgr. brânză-șvețer, 300 kgr. Schwartzenberg, 35 kgr. Camembert, 456 kgr. Brie, 154 kgr. brânză dulce și 19 kgr. cremă de Cocioc.

Nici creșterea albinelor n'a fost uitată S'a construit stupine model la Bicz, Mălini, Cocioc și Dobrovăț, având stupi Dzierdzon, cu modificările introduse de Berlepsch. S'a făcut experiențe și cu stupii Alberti și de Langstroth.

Industria. — Administrația Domeniului are 20 mori, din cari 13 cu apă și 7 cu aburi; o fabrică de postav la Bicz, care dispune de o forță hidraulică de 20 cai, și face postav pentru țărani; frânghierii la Cocioc și Dobrovăț, cari fabrică anual 20.000 kgr. frânghii și întrebuințează cânepa recoltată pe moșiile Coroanei; mai multe ateliere de coșuri, un atelier de olărie la Cocioc. E vorba să se construiască la Segarcea o distilerie.

Exploatarea pădurilor a dat, de-asemenea, naștere unei industrii active; sunt ferăstrae la Borca, Găinești, Poiana, Domnești, Ața și la Peatra-Corbului; toate ferăstraeele fabrică scânduri, anual, 80.000 m. c. La Găinești, Tarcău și Ața se fabrică table de armonie (*sau lemn de rezonanță*), ear la Găinești strujele de împachetat. Excelenta calitate a pinului din pădurile seculare de pe Domeniul Coroanei înlătură ori-ce concurență, așa că lemnul de rezonanță a Domeniului se bucură de un renume meritat.

La Bicz există un stabiliment care fabrică, cu mașina, tot soiul de obiecte de lemn, ferestre, mobile, obiecte pentru bucătărie, furci, greble, jaluzele, cufere, etc. etc. La Găinești s'a înființat un atelier de mobile pentru țărani, și altul de rotărie și ferărie. Pe moșiile, de la câmp se fabrică doage, butuce de roate, etc.

Toate fabricele întrebuințează 260 cai putere pentru motoarele cu apă și 350 pentru cele cu vaporii. Numărul lucrătorilor e de 3.119, dintre cari 2.170 pentru exploatare și transporturi, iar 949 pentru ateliere.

Administrația a creat două parcuri de vânat mare: La Bicz pentru căprioare și la Mălini pentru cerbi. La Dobrovăț s'a luat măsuri pentru înființarea unei fazanerii.

Administrația. — Serviciul central se compune din trei secții: *a*) secția agricolă; *b*) a pădurilor și *c*) comptabilitatea; serviciul exterior e împărțit în 10 circumscripții, în capul cărora e un șef de regie, care depinde de Administratorul Domeniului Coroanei. Toți funcționarii sunt Români, având studii speciale, făcute fie în țară, fie în străinătate.

Afară de cei 10 șefi de regie, personalul se compune:

Pentru domeniile agricole, din: 20 șefi de cultură, 10 sub-șefi, 12 comptabili, 44 supraveghetori, 10 magazineri, 10 mecanici, 7 lucrători, 2 agricultori și 12 grădinari;

Pentru domeniile forestiere, din: 15 ajutori silvicultori, 4 comptabili și 130 păzitori.

Instituții de învățământ și bine-facere. — Administrația Domeniului Coroanei a lucrat nu numai la îmbunătățirea soartei materiale a țăranului, ci și la progresul lui moral. Pretutindenea în toate satele, s'a înzidit școli și biserici frumoase; școalele sunt astăzi în număr de 40, înzestrate cu câte-o bibliotecă și material didactic pe seama Administrației¹⁾, de asemenea ea împarte haine și cărți copiilor sărmani și face toate străduirile pentru a stimula bunăvoința și zelul învățătorilor și învățătoarelor.

În 23 comune sunt și cursuri pentru adulți, cari sunt tot în sarcina Administrației.

Fie-care școală are un atelier pentru lucrul manual. Instructorii instruesc pe copii musica vocală și fac coruri. În unele localități un maestru special învață pe copii frângeria, coșăria, împletitul cu pae, fabricarea mobilelor ușoare, etc.

S'a mai creat societăți de instrucție și dezvoltare intelectuală, cari au dat cele mai bune rezultate și au ridicat nivelul moral al țăranilor,

1) Biblioteca populară creată de Administrația Domeniului Coroanei este astăzi înzestrată cu multe și folositoare publicațiuni, din care elementele cele mai interesante sunt următoarele:

1. Moștenirea tronului României cu un potret al A. S. Principelui Ferdinand al României, moștenitorul presumpțiv al Coroanei, 1890.
2. Noțiunî asupra vermilor de mătase (creșterea și boalele lor) de *Marius Galfard*, tradusă prin îngrijirea domnului *Ion Kalinderu*, 1889.
3. Excursiunî forestiere pe Domeniile Coroanei Mălini, Sabasa și Bicaz, de *G. Stătescu*, 1889.
4. Înființarea albinăritului pe Domeniile Coroanei. Ediț. I-a 1891, a II-a 1899.
5. Expoziția internațională și congresul agricol și silvic din Viena 1890, de domnii *Gr. Crișan*, *A. Oncanu* și *A. Candele*, 1891.
6. Confectionarea pălăriilor de paie cu mâna liberă și cu mașina, de *Dimitrie Popescu*, ediția I și II, 1893, ediția III 1901, adăogită cu o prefață de *I. Kalinderu*.
7. Raport asupra excursiunî silvice în Bucovina, de *Florian Davidescu*, 1894.
8. Cultura Albinelor, de *Marin Petrescu*, Ed. I-a 1894, ed. II-a 1899.
9. Noțiunî de Economia vitelor, Partea I, de *V. S. Brezeanu*, 1897.
10. Noțiunî de Economia vitelor, Partea II, de *V. S. Brezeanu*, 1898.
11. Noțiunî populare asupra grădinilor de legume, de *Ion Păsăreanu*, 1895.
12. Rolul învățătorului în formațiunea generală la noi — Discurs — de *Ion Kalinderu*, 1896.
13. Cultura arborilor roditori, de *Dimitrie G. Ionescu*, 1899.
14. Raport asupra expozițiunii jubiliare din Viena, adresat d-lui Administrator al Domeniului Coroanei, de *Florian Davidescu* și *Olimpiu Boiu*, 1899.
15. Indrumări date agenților Domeniului Coroanei, de către d. *Ion Kalinderu*, 1900.
16. Cultura lucernei, de *Corneliu Roman*, 1900.
17. Cultura plantelor de nutreț, de *Dimitrie G. Ionescu*, 1900.
18. Cultura sfeclei, de *Dr. N. O. Popovič-Luța*, 1900.
19. Scrisori către plugari, de *Constantin Sandu*, 1901.
20. Povește despre hrana țăranilor, de *Dr. I. Felix*, 1901.
21. Cultura cănepei și a inului, de *V. S. Moga*, 1901.

carî locuiesc pe moșiile Coroanei. În multe sate Administrația a fundat Societăți Cooperative, cărora le dă localuri, le sprijină și exercită un control moral asupra gestiunii lor.

Administrația se ocupă tot așa de mult și de îmbunătățirea locuințelor țărănești, le dă gratuit arbori pentru grădini și însărcinează pe învățători a le arăta cele mai bune metode de altoire; le dă tot gratuit și semință ca să se poată ocupa de sericicultura, dându-și osteneala a'i le prinde cu procedeele cele bune pentru creșterea albinelor și recolta mierei.

Când e recoltă puțină, Administrația vine în ajutorul populației rurale și în același timp lucrează să deștepte în ea spiritul de rezistență și prevedere, care 'i-a lipsit pînă acum.

S'au construit și primăriile, împrejmuite de curți plantate cu arbori; primăriile sunt mobilate și sălile decorate cu tablouri patriotice.

Teatrul are mare influență asupra moravurilor. D. I. Kalinderu a ținut seama de acest puternic mijloc de acțiune; prin îngrijirea sa, s'au organizat teatre sătești, ale căror cheltueli privesc pe Administrația Domeniului. Repertoriul se compune din scenete, piese morale și patriotice, rolurile sunt ținute de elevii școalelor rurale, cari pun multă inimă și le învață cu plăcere.

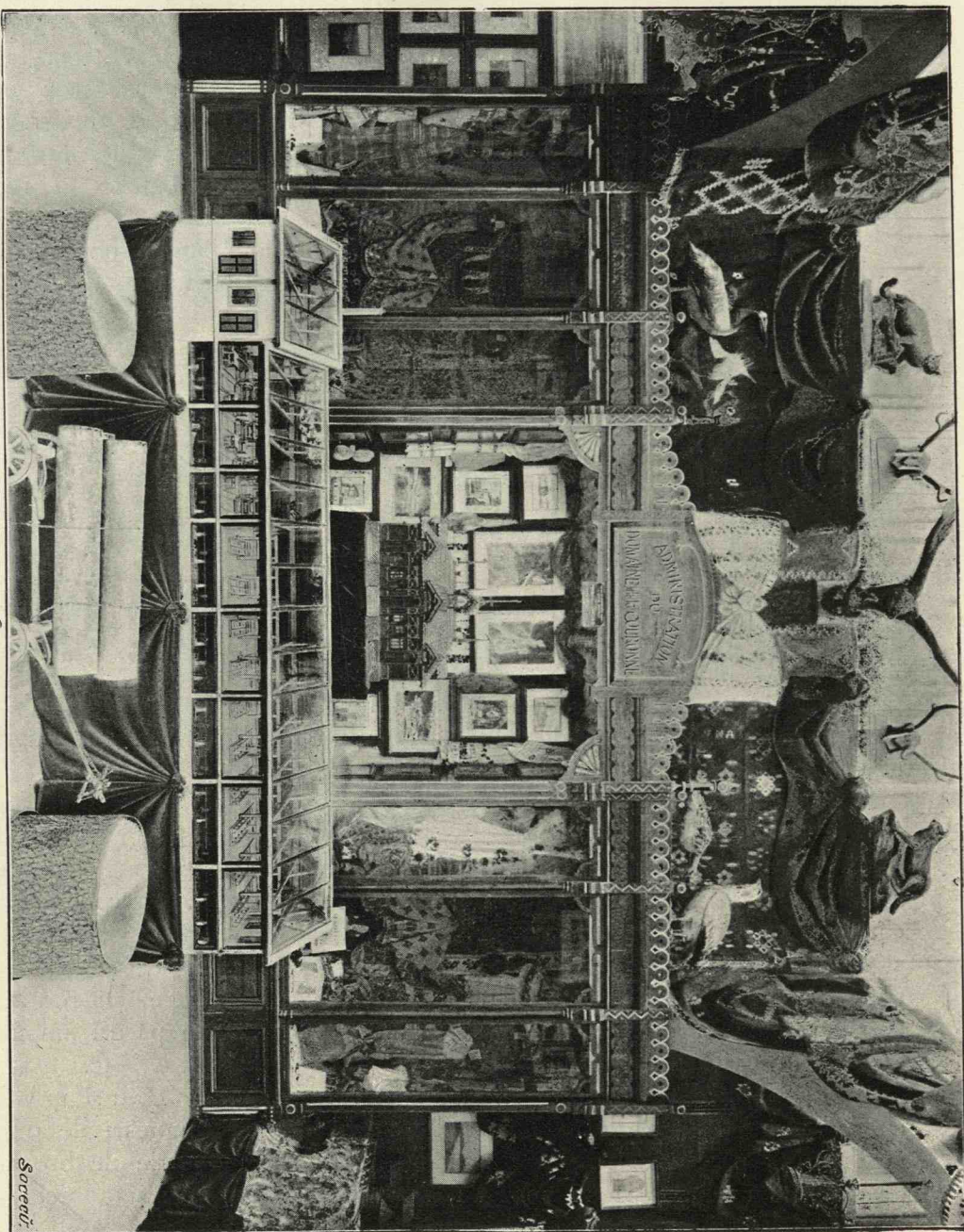
Prin energia și stăruința D-lui I. Kalinderu, care s'a devotat acestei opere, Domeniul Coroanei poate fi considerat ca modelul cel mai bun de imitat de către marii proprietari; dacă exemplul acesta, dat de sus, ar fi urmat de toți, România s'ar prenumera în curînd printre statele cele mai înaintate ale Europei, în domeniul agriculturii și industriilor ce isvoresc dintr'însa.

Expozițiunea Domeniului Coroanei se afla așezată într'o secțiune aparte din Pavilionul Regal, în cupola de la capătul galeriei stîngi a catului I-ū. Instalațiunea făcută cu multă îngrijire, dupe planuri întocmite anume, și sub direcțiunea unui trimis special al Administrațiunei, cu concursul Arhitectului P. Antonescu, presenta totalitatea produselor sale agricole și industriale, cum și modele foarte bine reușite de scoli, clădiri și exploatațiunii forestiere, un minunat plan în relief al Domeniului Bicz și o foarte însemnată colecțiune de animale sălbatice și de păsări împăeate, instrumente agricole, tablouri grafice, hărți, albumuri, etc., etc.

Dulapurile, stelagiile și vitrinele, în stil românesc, erau împodobite cu scoarțe și țesături eșite din atelierele școlare și țărănesci de pe Domeniū, ear partea culturală era reprezentată prin o serie de broșuri și de cărți, din biblioteca sa specială, foarte mult cercetate și apreciate de Juri și de public.

O broșură în limba franceză, intitulată «Notice sur le Domaine de la Couronne de Roumanie», alcătuită sub controlul personal al eminentului său administrator, cu ocaziunea expoziției universale din Paris, asupra

Soccești

Domeniul Goroașei

Scorțe — Industrie casnică — Ateliere Școlare — Ferăstrăul mecanic de la Mălini — Vânat — Cereale —
Lăptării — Construcțiuni și exploatarea agricolă și forestieră.

situațiunei, activității și rezultatelor obținute de la înființare până la 1900, tipărită în mai multe mii de exemplare, era distribuită gratis visitorilor, dupe ce mai întâiu, ea a fost trimisă — prin îngrijirea Comisariatului General — tuturor autorităților franceze, instituțiunilor culturale, industriale, agricole și comerciale din Franca și tuturor Comisariatelor generale ale Statelor reprezentate la expoziție.

Juriile internaționale apreciind, cu o deosebită sollicitudine, silințele și rezultatele dovedite de către această mare instituțiune națională i-a acordat 21 de recompense, dintre cari: 9 *Mari Premii*, 2 Medalii de aur, 6 de argint, 1 de bronz și 4 mențiuni onorabile.

In Clasa 108 (Instituțiuni pentru desvoltarea intelectuală și morală a muncii) s'a dat Domnului *Ioan Kalenderu* Marele Premiū de Colaborator.

GRUPUL I

Educațiunea și învățământul

CLASA I

Educațiunea Copilului. Invățământul primar. Școalele de adulți

Școala primară românească avu aceeași origine ca toate școalele creștine din Occident; ea trăi vreme de lungi secole la umbra bisericilor și monastirilor. Invățământul era mărginit la noțiuni de religie și cetire. Școalele acestea, puțin frecventate, fură, mai ales în orașe pe vremea Fanarioșilor, școale grecești. Sub regimul Regulamentului Organic învățământul primar primi un început de organizare; d'abia în 1864 legea hotărî crearea de școale primare în toate satele, dispuse gratuitatea lor pentru copii de Români, impunând părinților, sub pedeapsa de amendă, să'și 'i dea la școală.

În 1893, se votă o lege de completă reorganizare a învățământului primar, care instituia obligativitatea pentru toată lumea.

Această lege amendată în 1896, dăinuește și astăzi.

Obligativitatea legală. — Invățământul primar este obligator și gratuit pentru Români.

Parinții și tutorii copiilor cetățeni români sunt obligați a'i trimite la școala publică primară, începând de la vârsta de șapte ani până la vârsta de 14 ani împliniți. Sunt scutiți de această obligație acei cari pot dovedi că, potrivit legei, copii lor urmează învățământul primar fie în familie, fie în instituțiuni private recunoscute de stat.

Străinii, afară de cei cari sunt stabiliți în Dobrogea, trebuie să plătească o taxă de 15 lei pe an; copii săraci sunt scutiți de plata taxei acesteia.

Copii bolnăvicioși sau acei a căror inteligență nu'i destul de dezvoltată pot fi admiși la școală dupe vârsta de șapte ani.

Sunt excluși din școalele publice copii lipsiți de inteligență și acei cari sunt atinși de boale sau infirmități de natură a vătămă sănătatea celor-l'alți elevi.

Listele copiilor, de ambele sexe, în vârstă de a urma la școală sunt alcătuite în fie-ce an, prin recensământ, în vacanța Paștelui.

Reprezentanții legali ai copiilor, sunt înștiințați, în scris, cu o săptămână cel puțin înainte de redeschiderea școalelor, de epoca reînceperii cursurilor, comunicându-li-se în același timp pedepsele ce și-ar atrage dacă nu și-ar trimite copii la școală.

Institutorii și învățătorii au cataloage în care înseamnă, pentru fie-ce clasă, absențele elevilor. Părinții trebuie să motiveze absențele copiilor lor. Absențele acestea sunt socotite ca jumătăți de zile. Pentru fie-care absență reprezentantul legal al copilului e pedepsit cu o amendă de 10 b. Dacă absențele nemotivate se repetă, amenda poate fi mărită gradat până la 50 bani maximum pentru fie-ce absență.

Amenda se percepe deceptor în termen de 10 zile socotite de la primirea comunicării. Sumele încasate se varsă la «Casa Școalelor».

Reprezentanții legali a căror copii nu se prezintă la examenul de sfârșit de an sunt condamnați la o amendă de doi lei.

Dacă copii nu se prezintă la examenul celui din urmă an școlar, reprezentanții lor legali sunt condamnați la o amendă de 5 lei.

Reprezentanții legali ai copiilor cari primesc instrucțiunea primară în familie, sau în instituțiuni private, sunt obligați, sub aceleași pedepse, să se prezinte la examenele de sfârșit de an în școalele publice.

Patronii și maștrii sunt supuși la aceleași obligațiuni ca și părinții și tutorii, în caz de contravenire li se aplică întreite amenzi de cît cele cari ar fi aplicate părinților în cazuri analoage.

Programele. — Învățământul primar se predă în școalele primare (rurale și urbane) și în cursurile complimentare și de repetiție.

Materiile învățământului primar sunt următoarele: Instrucțiunea morală și religioasă, catechismul și rugăciunile; Noțiuni de drept cetățenesc; Cetirea; Scrierea; Limba română; Aritmetica practică; Noțiuni de geometria; Noțiuni de istoria română și de geografie; Noțiuni de științe naturale și fizice; Noțiuni de igienă; Desemn; Muzică vocală; Jocuri gimnastice și exerciții militare. În școalele de fete se învață cusutul; în școalele de băieți, pe cât e cu putință, lucrul manual și lucrări agricole practice (școale rurale).

Aceste materii sunt împărțite în trei cursuri progresive, anume: cursul inferior, cursul mijlociu și cursul superior.

Elevii sunt împărțiți în clase, după gradul lor de instrucțiune.

Promovarea dintr'o clasă în alta se face în urma unui examen la finele anului școlar.

Școalele rurale. — Se creează o școală rurală în ori-ce sat, care are 40 de copii în vârstă de-a merge la școală.

Dacă, într'un cătun situat la o depărtare mai mare de 3 km. de

școală, sunt cel puțin 40 copii în vârstă de a fi dați la școală, se creează în această localitate o școală de cătun.

Durata studiilor în școlile rurale este de 5 ani. În general, aceste școli sunt mixte.

Dacă numărul elevilor nu'i mai mare de 80, școala are numai un învățător; dacă numărul elevilor, cari se duc regulat la școală, e cuprins între 80 și 140, școala are doi învățători; pentru 140—200 elevi sunt trei învățători și pentru 200—260 sunt patru învățători.

Când numărul școlarilor trece peste cifra de 260, se creează a doua școală, care trebuie să fie de fete.

În școlile rurale, cari au patru învățători, durata cursului complet e de patru ani.

În școlile mixte, cari au numai un învățător, învățătoarele nu sunt primite.

În cele cari au mai mulți învățători pot fi numite învățătoare, însă director al școlii e un învățător.

În școlile de fete sunt numai învățătoare.

Fie-care școală are o grădină de cel puțin o jumătate de hectar, unde învățătorul săvârșește cu elevii săi lucrări agricole.

Pe cât e cu putință se institue pe lângă școlile rurale ateliere pentru lucrul manual. Elevii cari sunt scutiți de-a urma cursurile, fiind-că nu le e mintea destul de dezvoltată, sunt obligați a lucra în atelier cel puțin odată pe săptămână.

Școlile urbane sunt împărțite în școli de băieți, școli de fete și școli mixte.

Durata cursurilor e de patru ani. Sunt patru clase și pretutindeni, patru institutori sau patru institutoare.

În cele mixte sunt numai primele două clase.

Anul școlar începe la 25 August și se sfârșește la 25 Iunie.

Numărul elevilor dintr'o clasă nu poate fi mai mare de 80.

Invățământul complementar. — În școlile primare rurale învățătorul e obligat a ține în fie-ce săptămână, fără spor de leafă, cel puțin două ore, conferințe și cursuri complementare pentru elevii cari au isprăvit cursul primar și n'au împlinit încă vârsta de 14 ani.

Frecventarea acestor cursuri și conferințe e obligatorie.

Legea prevede că, la nevoie, statul, comuna, județele sau particularii pot crea cu cheltuiala lor școli primare superioare.

Și comunele pot crea cursuri de adulți, cari vor fi de cel puțin două ore pe săptămână și trebuie să aibă cel puțin 5 auditori în comunele rurale și 10 în comunele urbane.

Aceste cursuri trebuiesc să fie făcute de învățători, institutori, institutoare sau de persoane având titlurile necesare pentru a fi institutori, institutoare, învățători sau învățătoare.

Când sunt prea numeroși elevii în școalele rurale, legea prevede că se pot crea grădini de copii ¹⁾.

Localurile. — În comunele urbane școalele sunt clădite în cele mai bune condițiuni prin îngrijirea comunei. Directorul său directoarea au locuință în școală. Cheltuele pentru materialul școlar, întreținerea și reînnoirea mobilierului, încălzitul și luminatul, plata servitorilor precum și ajutoarele ce se dau copiilor sunt în sarcina comunelor.

Statul plătește lefile personalului didactic și registrele sau imprimabile necesare școalelor.

În comunele rurale sarcinile se împart tot între stat și comune, dar de la 1897 s'a creat prin lege, pe lângă Ministerul instrucției publice, «Casa Școalelor», cu scopul de a administra toate fondurile strânse, a ajuta comunele să construiască localuri școlare primare și a le înzestra cu mobilierul didactic necesar.

În fie-ce an Ministerul hotărăște ce localuri școlare trebuiesc clădite și mobilate; această hotărâre devine obligatorie pentru comune și județe. Până la trei luni ele trimit Ministerului planurile și devizele, arătând mijloacele ce au și suma ce doresc a împrumuta de la «Casa Școalelor»; Ministerul aprobă sau modifică planurile, fixând și suma. Anuitățile sunt înscrise din oficiu în bugetul comunei sau județului.

Ultimele statistice arată că, din 3,558 localuri de școală în comunele rurale, 984 sunt absolut improprii, 1,296 bunișoare și numai 1,278 sunt bune.

Alegerea personalului. — Școalele Normale. — Mai înainte personalul școalelor primare urbane și rurale se alegea prin concurs; acum el se alege dintre elevii școalelor normale.

Învățătorii ies din Școalele Normale și învățătoarele din Asilul «Elena Doamna».

În aceste școale durata cursurilor e de 5 ani; anul al cincilea e în special consacrat practicei pedagogice.

Sunt primiți în școalele normale de învățători cei cari au atestat de patru clase primare.

În secția școlii normale a Asilului «Elena Doamna» elevele sunt primite prin concurs. Se admit la concurs: a) elevele cari au patru clase primare; b) copilele învățătorilor și institutorilor cari au servit cu distincție învățământului 10 ani; c) copilele de țerană. Concurentele trebuiesc să aibă atestat de patru clase primare și dovada că au avut purtare bună.

Elevele Asilului «Elena Doamna», cari au făcut trei clase în secția

1) A se vedea statistica comparativă cuprinzând: numărul școalelor, al elevilor în vârstă de-a urma cursurile și al frecventării atât în școalele rurale cât și în cele urbane, în broșura Minist. Inst. Publice «L'Enseignement public en Roumanie», făcută cu ocazia Expoziției. Tot acolo și Tabloul personalului didactic al Școalelor primare.

normală, aŭ dreptul a fi admise la concursul pentru școala normală de institutoare.

Pentru personalul școalelor primare urbane este o școală normală de institutori în București și alta de institutoare în Iași.

Programul amândurora e același, cu deosebirea că lucrul de mână e înlocuit, pentru băeți cu lucrul în atelier.

În școalele de institutori se adaogă instrucția militară, ear în cele de institutoare gospodăria (economia casnică).

La concursul de admitere în școala normală de institutori sau institutoare, sunt primiți elevii și elevele cari aŭ făcut 3 clase gimnaziale sau de externat secundar.

La sfârșitul anului din urmă, daŭ un examen, ear cei cari aŭ reușit sunt înscriși pe două tablouri la Ministerul instrucției, în ordinea clasificărei.

Înscrierea pe tablouri e valabilă numai trei ani; cei cari n'aŭ fost numiți, trebuiesc să se presinte din nou la examen; dacă reușesc, sunt re-înscriși pe tablou la locul avut întâia oară.

Numirile sunt provizorii; după trei ani de funcționare învățatorii și institutorii trebuiesc să dea un nou examen.

Mijloacele de a îmbogăți cunoștințele învățătorilor și institutorilor sunt următoarele: Cursurile de repetiție, cari pot fi organizate în școale normale și conferințele școlare, ce se țin sub președinția revizorului sau a unui inspector. Aceste conferințe sunt obligatorii.

Lefile. — Învățătorii și învățătoarele sunt plătiți cu 90 lei lunar, din cari li se reține 10⁰/₀ pentru pensie; li se mai dă încă 10 lei pe lună pentru cursurile de adulți. Din cinci în cinci ani titularilor li se măresc lefile, după cinci ani, gradația e de 15⁰/₀; după 10 ani e de 30⁰/₀; după 15 e de 45⁰/₀ și după 20 de ani e de 60⁰/₀.

Institutorii și institutoarele primesc 225 lei lunar, din cari li se reține 10⁰/₀ pentru pensie, cu dreptul de gradație din cinci în cinci ani. Atât pentru învățători cât și pentru institutori pensia se fixează după lefa celor cinci ani din urmă.

Legea din 1896 acordă o recompensă anuală de 180 lei;

a) când școala are un singur învățător și sunt cel puțin 60 elevi dintre cari 7 în clasa din urmă;

b) când școala are doi învățători și sunt cel puțin 120 elevi, dintre cari 16 în clasa din urmă;

c) când școala are trei profesori și sunt 180 elevi, dintre cari 27 în clasa din urmă;

d) când școala are patru profesori și sunt 240 elevi cel puțin, dintre cari 40 în clasa din urmă.

Bugetul învățământului primar. — Fiind-că statul a luat în sarcina sa plățirea lefilor și a tuturor materialurilor școlare, bugetul Ministe-

rului instrucției e, relativ, foarte încărcat. La venituri nu figurează nici chiar taxele ce plătesc străinii, de oare-ce aceste taxe le încasează «Casa Școalelor».

Eată mișcarea fondurilor în interval de 33 de ani în Bugetul școalelor primare.

ANII	Pentru școalele rurale	Pentru școalele urbane	TOTAL	Bugetul general	Cota învăț. primar
1866	558.222	1.229.964	1.788.186	7.500.000	23.9
1876	816.000	1.349.000	2.165.000	7.910.000	27.3
1886—87	2.259.950	2.002.540	4.062.490	13.120.000	32.5
1898—99	5.436.228	4.486.640	9.922.868	27.868.000	35.6

Autoritățile școlare ale învățământului primar. — Ministrul, asistat de Secretarul general, este șeful învățământului. Pe lângă el sunt consiliul permanent și consiliul general al învățământului primar, corpuri consultative.

Consiliul permanent este alcătuit din trei membrii, numiți prin decret regal pe trei ani, aleși dintre foștii săi actualii profesori definitivi, din învățământul secundar sau superior. Ministrul este de drept președinte al consiliului, la care pot fi chemați, spre a fi consultați, directorii învățământului, inspectorii generali și toate persoanele străine, pe cari le convoacă Ministrul. Consiliul permanent deliberează cu inspectorul general al învățământului primar asupra programelor, examinează cărțile didactice, regulamentele școlare și își dă avisul, — care e numai consultativ, — asupra tuturor chestiunilor ce Ministrul supune deliberării sale; e consultat de asemenea asupra pedepselor de dat învățătorilor și institutorilor. Când e vorba de-a fi transferați sau suspendați, consiliul e obligat să își dea avisul.

Consiliul general al instrucției publice se alcătuește din trei secții: una pentru învățământul superior, a doua pentru cel secundar și a treia pentru cel primar.

Secția învățământului primar se compune din: doi învățători numiți prin decret regal; patru delegați ai învățământului primar urban și trei ai școalelor normale; directorul învățământului primar și inspectorul general.

Toate secțiile săi fie-care în parte pot fi convocate de Ministru în ori-ce epocă a anului; durata lucrărilor nu trece de 20 zile.

Secția primară își dă părerea asupra programelor și instrucțiilor relative la aplicarea lor.

Inspectorii. — Organele directe ale ministrului sunt: inspectorul ge-

neral al învățământului primar și 3 inspectori de circumscripție (București, Craiova, Iași).

Mai sunt în fie-ce județ câte-un revisor și sub-revisori.

De câți-va ani legea a instituit o inspectoare pentru școalele de fete (primare și secundare) și un inspector al școalelor private.

Învățământul privat. — Instrucția primară se dă și în școale private mai ales în orașe; funcționarea lor e regulată prin regulamentul din 30 Iunie, 1896. Ele sunt supuse supravegherei și controlului Ministerului, care trebuie să le dea autorizație.

Sunt patru categorii de școale private :

1. *Grădini de copii*, pentru copii de ambele sexe, având mai puțin de 7 ani ;

2. *Asilele diferitelor culturi*, în cari se dă copiilor, în vârstă de cel puțin 7 ani, instrucția religioasă, în special religia mosaică și elemente de scriere și cetire ;

3. *Școli cu program propriu*. Cursurile se predau în orî-ce limbă, cu reserva obligatorie de-a învăța limba și istoria română pe copii de naționalitate română.

4. *Școli având programul statului*. Cursurile se predau în românește și profesorii (precum și directorul) trebuiesc să aibă aceleași titluri ca institutorii din școalele statului.

După cea din urmă statistică a Ministerului instrucției în afară de 83 de asiluri confesionale, numărul școalelor private primare e următorul :

18	Grădini de copii
52	Școli primare de băieți (cu programul statului)
64	» » » fete » » »
9	» » » mixte » » »
16	» » » băieți (cu program propriu)
25	» » » fete » » »
6	» » » mixte » » »
<hr/>	
Total	190

Numărul elevilor acestor școli se descompune ast-fel :

	Inscriși	Prezentați la examen	Promovați
Asiluri confesionale . . .	2.918	2.736	
Grădini de copii . . .	558	432	
Total	3.476	3.168	
	Inscriși	Prezentați la examen	Promovați
Școli primare (cu progr. statului)	8.271	5.480	4.564
» » (cu progr. propriu)	4.018	3.392	2.585
Total	10.289	8.872	7.149

Învățământul primar este predat în școlile private de către 862 persoane dintre cari: 573 institutori sau institutoare români și 289 de naționalitate străină.

În această clasă Juriul Internațional, în care am avut Delegat pe D-1 Doctor Toma Tomescu, a acordat 8 recompense și anume: 3 Mari Premii, 2 medalii de aur, 1 de argint, 2 de bronz.

Învățământul la Expoziție. — Tot ce privește clasa întâia a grupului I a fost expus în Pavilionul regal (catul de sus).

Au fost: obiectele, planurile, fotografiile și publicațiile Ministerului instrucției publice; colecțiile de manuale ce se întrebunțează în școli; etc. Primăriile din București și Iași au contribuit a arăta progresul săvârșit de școlile noastre din punctul de vedere material, expunând planurile școlilor ce-au construit în ultimii ani, de asemenea «Casa Școlilor» a expus o colecție din materialul didactic cu care înzestreașă școlile, precum și planurile clădirilor construite.

Lucrurile manuale expuse erau destul de interesante.

Toate țările au profitat, cu ocazia Expoziției, ca să dea o idee cât mai putincios exactă asupra stărei culturai lor și cheltuelei făcute pentru învățământul public.

România poate cu drept cuvânt să fie mândră că a făcut mult pentru învățământ, mai ales dacă ținem seama că la noi totul e în sarcina statului, pe când, aproape în toate celelalte țeri, învățământul privat e un ajutor puternic și o salutară emulațiune pentru stat.

Țera, pe care am putea-o lua de exemplu, e Belgia, fiind-că are aproape tot atâția locuitori cât și România.

În Belgia sunt:

4.354	școli primare comunale cu	475.172	elevi.
2.340	» » adoptate și private supu-		
	se inspecțiunei statului	299.817	»
2.065	» grădini de copii	194.807	»
<u>Total</u>	<u>8.759</u>	<u>969.796</u>	»

Vrea să zică, la o populație de 6.669.732 locuitori, sunt 969.796 copii în școlile primare și în grădinele de copii, fără a pune în socoteală pe cei din școlile create de congregații.

Proporția e de 14.5⁰/₀ din populația totală a Belgiei ear la noi numai de 5⁰/₀.

Instrucția primară e înscrisă în bugetul Belgiei cu 14.236.628 lei, iar în bugetul nostru: 9.922.868 lei.

Trebue să mai adăogăm că în Belgia numai pentru copii săraci învățământul primar e gratuit, ear nu ca la noi, gratuit pentru toți, fără deosebire.

În Belgia sunt 53 școli normale primare cu 3.697 elevi; la noi sunt numai 5 cu 317 elevi.

Învățământul secundar se predă, în Belgia, în Atenee, colegii și alte școli mijlocii, care s'aseamănă cu gimnaziile noastre.

Instrucțiunea nu'i gratuită.

Sunt	35	Atenee și colegii . . .	cu	6.797	elevi
»	88	Școli mijlocii (băieți).	»	15.884	»
»	40	» (fete)	»	6.897	»
Total	<u>163</u>			<u>29.578</u>	

Pentru pregătirea personalului didactic secundar sunt patru școli normale cu 148 elevi.

În România sunt:

	28	licee (clasice și moderne)	cu	12.497	elevi
	17	gimnazii »	»	4.210	»
	8	externate secundare de fete	»	1.783	»
Total	<u>53</u>			<u>18.490</u>	

Învățământul secundar e înscris în bugetul belgian cu 4.172.847 lei, ear în cel român cu 6.683.743 lei, cuprinzându-se în această sumă și cheltueile pentru școlile profesionale și seminariile.

Dacă analizăm aceste cifre putem trage următoarele încheeri: a) Belgia are un număr mult mai mare de școli secundare de cât România și elevi mai mulți cu un buget mai mic; b) în Belgia s'a dat mai mare întindere învățământului mijlociu, pe când la noi sunt mai multe licee de cât gimnazii.

Mai trebuie să adăogăm că învățământul privat, care are mare importanță în Belgia nu figurează în cifrele mai sus.

Pentru învățământul superior sunt în Belgia două universități: în Liège și Gand; mai sunt două universități libere, legal admise, în Louvain și Bruxelles. La Louvain e o facultate de teologie și un institut agronomic.

Numărul studenților era de 5.092 în anul 1898.

Bugetul învățământului superior e de 2.080.345 lei.

În România, cele două universități din București și Iași aveau, în 1898, 2.564 studenți, ear bugetul era de 2.110.799 lei.

Incheere: Belgia cheltuește mai mult de cât România pentru învățământul primar și mai puțin pentru învățământul secundar și superior, obținând rezultate mult mai bune.

Eată, în rezumat, cheltueile:

	Belgia	România
Bugetul instrucției publice	25.763.616 lei	27.868.000 lei
Invățământul primar	14.236.628 »	9.922.868 »
» secundar	4.172.847 »	4.683.743 »
» superior.	2.080.345 »	2.110.799 »
Total	20.489.820 »	18.717.410 »

Bugetul întreg al Belgiei e de 500.000.000 fr. aproape, ear al României de 218.000.000 lei. Pentru datoria publică, Belgia plătește 123.000.000 fr. ear România 86.000.000 lei.

Școalele de gospodărie belgiane. — Pentru prima oară a fost recomandate în 1886 de «Comisiunea Muncii» ca una din măsurile cele mai importante cari ar putea îmbunătăți starea lucrătorilor manuali; s'a făcut și încercări de-a se înființa școli, destinate a da fetelor din popor noțiuni de economie, însă fără succes.

În scopul de-a provoca înființarea școalelor de gospodărie și a asigura concursul general al doamnelor devotate realizării acestei opere sociale, ordonanța regală din 1889 institui un comitet central de patronaj, compus din dame, sub președinția A. S. R. Contesa de Flandra, sora M. S. Regelui României. A doua ordonanță regală din 6 Iulie 1900, institui în fie-ce capitală de provincie un comitet de propagandă, pentru a ușura și răspândi acțiunea comitetului central; aceste comitete provinciale fură autorizate la rîndul lor să delege comitete locale.

S'a creat școli numeroase, însă a avut de învins multe greutăți, căci se opunea mai mult mamele, cari nu erau încă destul de pătrunse de folosul acestor nouă instituții.

Câte-va școli primare introduseră și cursuri de economie casnică, deprinzînd pe eleve la munca în bucătărie, la spălat și călcat rufe; fetele mai mici prinseră curînd gust la treabă și la eșirea lor din școalele primare, căutară să și perfecționeze cunoștințele urmînd cursurile școalelor de gospodărie, atragînd adesea și pe surorile lor mai vrîstnice. Incetul cu incetul, greutățile fură înlăturate și numărul școalelor crescîu repede.

Astăzi sunt în Belgia 225 școli de acestea, împărțindu-se ast-fel:

20	Școli de gospodărie comunale
43	» » libere
72	Clase de gospodărie comunale
46	» » alipite de școalele libere subvenționate
44	» » libere.

Statul cheltuește anual 92.000 franci.

Invățământul anti-alcoolic în școalele primare belgiane. — Prima societate de temperanță din Belgia exista, în Bruxelles, în 1850;

d'abia în 1862 fu vorba pentru prima oară de învățământul anti-alcoolic. În 1879 se înființă în Bruxelles *Liga patriotică în contra alcoolismului*, care a și organizat în 1885 primul congres anti-alcoolic. Prima societate de abținere pentru copii s'a înființat în 1889 sub denumirea: «Asociația Sfântului Ioan Berchmaus», care a dat rezultate strălucite. În 1892 Ministerul primi să se înființeze societăți școlare de temperanță, trimițând circulări directorilor școalelor normale de băeți și fete în privința învățământului anti-alcoolic în aceste instituții. În sfârșit, în anul 1898 învățământul anti-alcoolic deveni obligator în școalele primare; cărți pentru combaterea băuturilor fură trimise tuturor institutorilor și institutoarelor, afară de conferințe speciale la cari fură obligați să asiste, conferințe ținute de medici.

În 1898 și 1899 Camerile legiuitoare au înscris în bugetul Ministerului Agriculturii un credit pentru propaganda contra alcoolului. Ministerul de interne și instrucție a avut la dispoziție din acest credit 12.000 fr. pentru combaterea alcoolismului *prin școală*. Bibliotecelor școlare s'au împărțit broșuri anti-alcoolice; institutorilor li s'au dat câte un tablou colorat, arătând leziunile viscerale ce pricinuește alcoolul.

Cheltueile pentru conferințe s'au ridicat în 1898 la 8950 fr.: 6025 pentru medicii conferențieri și 2875 pentru cumpărarea tablourilor, broșurelor, etc.

Atât pentru institutori cât și pentru institutoare au ținut conferințe 48 medici, fie-care în mai multe circumscipții.

De la înființarea primei societăți de temperanță și până în 1899, 171.886 elevi ai școalelor primare de toate gradele *au jurat că se vor abține de a bea*. De remarcat e că în anii 1890—1894 consumația alcoolului în Belgia se ridică la 10 litri de locuitor; în 1899 consumația scade la 8.50, va să zică o micșorare de un litru și jumătate de cap de locuitor, micșorare care se datorește propagandei anti-alcoolice.

Bulgaria. — E foarte greu să stabilim o comparație cu cifrele cuprinse în notița ce precede *Catalogul special al Pavilionului Bulgariei*.

Găsim în acea notiță:

Școalele primare

	Numărul școalelor	Numărul elevilor
Pentru băeți	704	247.060
» fete	125	100.840
Școale mixte	3.652	
Total	4.481	347.900

Numărul învățătorilor . .	6.886
» învățătoarelor . . .	1.443
Total	8.329

Școalele secundare

302 gimnazii (?) (cu 7 clase) cu 6.428 elevi (băieți)	
138 » (cu 6 clase) cu 3.053 » (fete)	
Gimnazii necomplete sunt 113 cu 18.676 elevi	{ 15.117 băieți 3.539 fete
Școale secundare mixte . 14 » 1.041 »	{ 938 băieți 103 fete
Școale normale primare . 4 » 1.400 »	
O școală teologică . . . » 200 studenți	
» » comercială . . . » 300 »	
» » de înalte studii » 312 »	

Invățământul întreg e înscris în buget cu 8.114.526 dinari.

Notița se sfârșește cu un tablou de numărul școlărilor la 10.000 locuitori în toate țările; Bulgaria e între Belgia și Italia cu 1.048 școlări, România e pusă între Grecia și Serbia cu 441.

Et nunc erudimini!

Rusia are pentru școalele primare o organizație cu totul particulară. Direcția e centralizată la Ministerul instrucției și administrația Sfântului Sinod, a cărui atribuție e conducerea generală a organizării și administrării școalelor parohiale.

În cea mai mare parte a guberniilor, școalele primare sunt înființate de Zemstvoi, comune urbane, rurale și de particulari.

Școalele urbane, de județ și cele rurale cu 2 clase alcătuiesc categoria superioară a învățământului primar.

Cele urbane au un program mai larg de cât celelalte și durata cursurilor e de 6 ani; ele sunt întreținute de stat, ca și cele de județe.

Durata cursurilor școalelor rurale cu 2 clase e de 5 ani.

Școalele confesionale disidente și cele pentru *populații alogene* constituiesc un grup a parte; primele aparțin Luteranilor, Evreilor, Mahometanilor, ear în celelalte cursul durează 4 ani.

Școalele de seară și cele *duminicale* sunt înființate pentru adulți.

Cele *parohiale* au sau o clasă, cu durata cursului de 3 ani, sau două clase, cu 5 ani curs.

Școalele parohiale inferioare sunt elementare de tot; în ele se predă aceleași materii, mai pe scurt însă.

Un oarecare număr de școli primare e întreținut de Administrația Instituțiilor Impărătesei Maria, de Societatea Imperială de Caritate și de Ministerul de interne.

După statistica din 1898, numărul total al școalelor primare e de 78.724 cu 3.801.113 elevi, dintre cari: 2.948.274 băieți și 831.544 fete.

32.708 școale (cuprinzând și 1.114 școale duminicale și clasele com-

plimentare de adulți, cu 2.339.934 elevi, țin de Ministerul instrucției; 34.836 cu 1.116.492 elevi depind de Sfântul Sinod, iar 10.270 școale primare cu 301.093 elevi de Ministerul de Răsboi.

Danemarca. — În Danemarca guvernul cheltuește 17.000.000 fr. pentru învățământul primar, care e gratuit și obligator.

Afară de școalele primare s'a înființat stabilimente private, numite «Școale înalte pentru țărani», subvenționate de stat și întreținute prin subscripții particulare. În 1898 subvenția dată de stat era de 500.000 lei. În aceste școli băieții învață 5—6 luni eara, iar fetele 3 luni vara.

În 1898-99 numărul lor era de 90, și erau frecventate de 3.491 băieți și 2.646 fete. Scopul școalelor acestora e de a ridica moralul țăranelor, a întări conștiința națională, a face cetățeni folositori patriei. Multe din ele sunt în același timp școale de agricultură și horticultură.

La noi, pe Domeniul Coroanei, s'a creat cursuri de adulți, cari au aproape aceeași misiune ca în Danemarca; proprietarii, însă, n'au făcut nimic în această privință, de și lucrul ar fi în interesul lor.

Olanda. — Prima lege de organizare a învățământului primar o găsim, în anul 1806; cheltuețele erau aproape exclusiv pe seama părinților, statul păstrându'și direcția școlilor. Legea nu acorda libertatea învățământului, decretată prin Constituția din 1848, însă consacrată și aplicată de abea prin legea din 1857.

Legea din 1878 păstrează aceleași principii, cu osebirea că dă în sarcina statului o parte mare din cheltuețele învățământului public și introduce în școalele de fete lucrul de mână.

Reforma fundamentală a învățământului s'a făcut în 1889, când se hotărî ca școalele private să fie înglobate în cele publice cu privire la plata institutorilor, așa că supravegherea oficială deveni mai întinsă. Taxele școlare sunt *obligatoare* pentru elevii din școalele publice, afară de cei săraci.

Statul nu cheltuește nimic cu localurile, mobilierul și materialul didactic, dar supraveghează serios cărțile și metoda de predare; atât programul obiectelor cât și orarul sunt aprobate de inspectorii; se dă mai multă atenție educației fizice, ear din anul 1898, igiena și cu deosebire mijloacele de combatere a alcoolizmului fură trecute în programele școlilor și cursurilor normale oficiale.

Pentru învățământul public, lefile sunt fixate ast-fel: directorii au, afară de locuință, 700 fl.; leafa cea mai mică a institutorilor și instituțoarelor e de 400 fl.

Pentru formarea personalului învățătoresc sunt școale normale înființate de stat sau de comune.

În Olanda, Ministrul de interne e și Ministru al Instrucției, având trei inspectorii-șefi, însărcinați cu direcția generală a învățământului primar. Afară de inspectorii districtuali, cei-lalți sunt onorifici.

Norvegia. — Invățământul primar e gratuit și obligator pentru copii cetățenilor norvegieni; totuși nu este nici un regulament care să oblige pe părinți ași da copiii la școală. Cursul e de 10 ani.

Legile acum în vigoare, atât pentru școlile urbane cât și pentru cele rurale, datează din anul 1889. Școlile, în mersul lor progresiv, din școlile pentru săraci cum erau, s'au transformat în instituție națională, și din școlile religioase s'au schimbat în școlile pentru predarea învățământului general, comun tuturor claselor societății.

Dirjecția școlară e alcătuită în fie-ce comună dintr'un pastor, președintele consiliului comunal, un institutor și o institutoare aleși de colegiilor lor și tot atâția membri (bărbați și femei) aleși de consiliul comunal.

Comunele rurale sunt împărțite în circumscripții, cari erau în 1895 în număr de 5923.

Numărul elevilor dintr'o clasă nu trece de 35 la sate (școlile mixte), și 40 la orașe.

Materialul didactic necesar se dă gratuit de comune copiilor săraci; Consiliul comunal al Christianei a votat, de câți-va ani, sumele necesare pentru a da școlarilor de mâncare odată pe zi; 24⁰/₁₀ din elevi au mâncat la școală.

Serbia. — În virtutea legii din 1898 școlile primare s'au împărțit în două categorii: Școlile primare de gradul I-iu sau elementare, și de gradul al II-lea sau superioare; în categoria întâia intră grădinele de copii și școlile primare pentru băieți și fete, ear în a doua școlile de perseverență (?) și școlile civile (superioare) de băieți și de fete.

Invățământul primar se predă în școlile publice și private, toate fiind sub supraveghierea Ministerului Instrucției, care prescrie programele, regulamentele și condițiile ce se cer învățătorilor.

În *școlile primare elementare* învățământul e obligator și durează 4 ani; ele sunt mixte; pentru 70 elevi e un învățător, pentru 140 sunt 3.

Școlile primare superioare se înființează în localitățile unde nu sunt școlile elementare; programul lor e același, cu deosebire că se mai adaogă industria agricolă: pomologia, viticultura, apicultura, etc. Cursul ține 2 ani. De și fură înființate în 1899, sunt în toată țera 176 școlile, 19 în orașe și 157 la sate.

Școlile civile și școlile superioare de fete fură create prin legea din 1898; cursul durează trei ani. Ele se împart în școlile orașenești, a căror învățământ se referă la industrie și comerț, ear cele sătești la industrie.

În anul 1899—1900 școlile civile erau în număr de 17, având treizeci clase, 39 institutori și 838 elevi. Institutorii au 1800 fr. anual leafă și gradație periodică, neputând trece de 3600 fr. Școlile de fete sunt 6, cu 9 clase, 11 institutoare și 205 eleve. Institutoarele au 1.500 fr. leafă și gradații periodice, până la suma de 2750 fr.

Lefile și pensiile școalelor primare superioare sunt înscrise în bugetul statului.

Școalele normale. — Pentru pregătirea personalului didactic primar sunt două școale normale, ale căror cursuri durează 4 ani, înființate în 1870. Ca elevi sunt primiți absolvenții a cel puțin 4 clase secundare; profesorii sunt plătiți cu 2270 până la 5000 fr. pe an; ei trebuiesc să aibă studiile liceale sau universitare, sau să fi urmat la o facultate în străinătate.

În anul 1898—99 cele două școale normale aveau 19 profesori și 209 elevi; cheltuețele s'au urcat la 91.751 franci.

Suedia. — *Învățământul primar.* Pentru prima oară învățământul popular regulat a fost organizat în 1686 de *legea ecleziastică*; după legea aceasta fie-care copil trebuia să primească o bună educație religioasă. În veacul al XVIII-lea mișcarea «pietistă» răspândi foarte mult instrucția în popor; în secolul nostru învățământul fu organizat, devenind obligator, prin legea din anul 1842.

Școalele primare sunt comunale, însă statul le subvenționează și le supraveghează prin inspectorii săi, în număr de 47 astăzi, numiți pe 6 ani. În fie-ce județ se află cel puțin o școală primară, (în privința școalelor o *parochie* e considerată ca un județ.) Adunarea parochială și consiliul școlar conduc școala.

Sunt două feluri de școale primare: *școale mici* (småskolan) pentru începători și *școale primare proprii* *dice* (folkskolan); mai sunt *cursuri complementare*. Unele școale se numesc *ambulante*, fiind-că au două sau trei «stațiuni» adică învățătorul e silit să se ducă în două-trei localități dependente de el, ca să învețe pe copiii cartei; numărul acestor școale, însă, descrește în fie-ce an.

Institutorii titulari primesc la început 600 coroane; din cinci în cinci ani primesc gradații până la 800 coroane; pensiile variază între 600 și 750 coroane.

În Stockholm sunt școale-bucătării, unde fetele prepară de-ale mâncării pentru copiii săraci. Școalele primare și parochiale sunt înzestrate cu biblioteci. Cheltuețele sunt în întregime pe seama populației.

În Suedia încă de acum 20 ani s'a introdus în școalele de băeți lucrul manual (slöjd); cea mai importantă școală e Seminarul din Nääs; în 1898 erau 3157 școale, cari primeau de la stat o subvenție de 236.591 coroane, afară de sumele date de consiliile generale, de societățile de economie rurală și comune. Pentru surdo-muți, orbi și invalizi sunt câte-va școli, subvenționate de stat, înființate și întreținute de persoane caritabile.

Școalele populare superioare sunt puține și au menirea de a da *adulților* educație patriotică, cetățenească și practică.

Învățământul în Ungaria. — În 1868 s'a decretat prin lege *învê-*

șământul primar obligator, pentru copiii în vîrstă de 6—12 ani; ori-ce comună e datoare, și ori-ce comunitate de cult, are dreptul, să înființeze școale.

Școalele primare superioare pentru băeți aũ fost create în 1869, ear pentru fete în 1875; astă-zĩ sunt 288 (băeți) și 25 (fete).

Invățămîntul *secundar* a fost organizat prin legea din 1883; sunt douẽ categorii de școale: gimnasiu și școale reale. În 1898 erau 198 școale secundare cu 56.441 elevi și 3556 profesori; cheltuelee s'aũ ridicat la mai mult de 20.000.000 coroane.

Invățămîntul *superior* se predă în universitatea de științe din Buda-
pesta și Kolozsvár, «Universitatea de științe tehnice» și câte-va școli de «drept».

Școalele speciale există, relativ, de scurtă vreme; menționăm: Școala națională de desen, douẽ școale de pictură, școala de sculptură, de arte decorative, școala de pictură pentru femei (1888), Academia națională de muzică și școala de artă dramatică, înființată în 1863.

În Ungaria aũ căpătat mare dezvoltare «Grădinele de copii»; înființate la început (1828) de persoane caritabile, în urmă s'aũ organizat te-
meinic, primind ajutoare de la comune și stat; în 1891 învățămîntul în aceste școli deveni obligator.

Ele se împart în trei categorii: a) Grădini de copii; b) asile per-
manente și c) asile de vară.

Grădinele de copii, spre deosebire de școalele primare, aũ de scop educarea copiilor, ear nu instruirea lor. În 1898 erau 2427 grădini de copii, în 2058 comune, împărțite ast-fel:

893	comune	aveaũ	1221	grădini	ordinare	de	copii	;
200	»	»	208	asile	permanente	;		
966	»	»	988	»	de	vară.		

Cele 1221 grădini ordinare de copii aveaũ 1314 institutoare și 1225 supraveghetoare auxiliare. Cheltuelee de întreținere s'aũ urcat la suma de 2.232.536 coroane din cari statul a dat 396.424 florini, comunele și județele: 989.086, comunitățile religioase și bisericile 114.670 coroane.

Pentru pregătirea personalului didactic erau 12 școale normale speciale, pentru cari s'aũ cheltuit (1898) 235.888 coroane din cari statul a dat 109.210 coroane.

CLASA II

Invățământul secundar

Invățământul secundar pentru băieți și fete

Istoricul. — Sub Fanarioți au fost în ambele principate, în Iași și București, școale grecești, în cari copii de boeri urmau învățământul secundar; ele trecură prin multe încercări și prosperară foarte puțin.

La începutul veacului al XIX (1804) s'a fundat lângă Iași, la Socola, un seminar, a cărui scop era să dea preoților instrucțiune ceva mai ridicată de cât ceea pe care-o aveau din școalele primare sătești.

În 1813, sub domnia Prințului Sc. Calimaki, George Asaki înființă în Iași o școală română de *arpantagiū*, ear în 1816 George Lazăr crea în București o școală analoagă, introducând în cursurile sale digresii istorice și filozofice.

Școala lui Asaki fu închisă în 1819, ear a lui Lazăr în 1821; revoluția desființă școalele grecești și câtă-va vreme nu mai fură în țeară instituțiuni de cultură.

În 1828, sub Principele Ionița Sturdza se deschise un gimnaziū în Iași, care fu închis de Ruși. Școala de la Sf. Sava din București avu aceeași soartă.

Sub guvernământul Contelui Kisselef școalele secundare fură reorganizate în Iași și București, într'o slabă măsură.

Liceele și Gimnaziile

Legea din 1864. — Invățământul secundar a fost creat în realitate prin legea din anul 1864, care instituia licee și gimnaziū.

Gimnaziile coprindeau cele patru clase, curs inferior, al liceelor, ear liceele patru clase inferioare și trei superioare.

În București trebuiau să fie două licee și trei gimnaziū, în Iași și Craiova un liceū și două gimnaziū; în Botoșani, Buzău, Focșani, Ismail (Basarabia) și Bêrlad, câte un liceū; în Ploesti, două gimnaziū și în toate celelalte capitale de județe câte un gimnaziū.

În amândouă categoriile de școale învățământul era clasic.

Elevii pentru a intra în clasa întâia de liceū sau gimnaziū trebuiau să fi sfișit cu succes 4 clase primare; dupe ce sfișiau liceul, dedeau (în Iași și București) examen de bacalaureat. Diploma de bacalaureat le conferea dreptul de-a intra în Universitate și în oare-cari slujbe.

Invățământul secundar era gratuit pentru copii de Români.

Legea mai prevedea că, pentru elevii săraci, să se înființeze pe lângă fiecare liceu câte un internat, după ce vor fi fost supuși la concurs. Cheltuețile liceelor și gimnaziilor erau în sarcina statului.

Pe lângă școlile secundare clasice legea din 1864 mai prevedea crearea de școli reale de câtră stat, comune sau particulare, și școli secundare private, sub oare-cari condiții de autorizare și control din partea Statului.

Legea din 1864 a fost, cu puține modificări, în vigoare 34 de ani.

Reforma învățământului secundar s'a făcut în anul 1898. Noua lege nu a voit să creeze două feluri de școli, unele clasice, altele reale; ci a păstrat tipurile existente: *liceul*, făcându-l cu 8 clase în loc de 7, și *gimnaziul*, care e liceu inferior cu 4 clase. Inșă, a dat gimnaziilor și celor 4 clase inferioare din liceu caracterul unor școli reale, pentru ca elevii, cari nu urmează mai departe cu studiul, să easă cu un ciclu de cunoștințe practice cât mai cu puțință complete.

Clasele superioare liceale le împarte în trei secții: *a)* una clasică propriu zisă; *b)* clasică modernă; *c)* reală.

Organizarea liceelor și gimnaziilor. — Liceele. — Liceele cu 8 clase, cu durata cursurilor de-un an o clasă.

Obiectele, ce se predau în primele 4 clase, sunt:

Religia, limba română, latină, franceză sau germană: istoria universală și națională; geografia generală și a țerei; matematica elementară și rațională, cu aplicare la nivelare, drenagiū, irigații și noțiuni de comptabilitate; elemente de fizică, chimie, științe naturale și de cosmografie; noțiuni de igienă, de drept uzual și instrucția cetățenească; caligrafia, desenul, muzica vocală și gimnastica.

În ultimele 4 clase următoarele materii sunt obligatoare pentru toți elevii:

Religia, limba română, franceză și germană, istoria universală și a țerei, noțiuni de filologie, logică, economie politică, drept uzual și instrucție cetățenească, muzica vocală și gimnastica.

Elevii, cari urmează studiile clasice, trebuesc să frecventeze cursurile de limba greacă și latină, matematicile, științele fizice, naturale și desenul; cei din secția reală aū, pe lângă obiectele comune: limba italiană sau engleză, geografia, matematica raționată, (algebra, trigonometria plană, sferică cu complimentariile ei și teoria generală a ecuațiilor cu o necunoscută; aplicații la topografie, nivelare, drenagiū, irigații; elemente de geometrie analitică cu două dimensiuni; noțiuni de mecanică raționată, tehnologie și geometrie descriptivă); fizica, chimia, cosmografia, științele naturale, igiena și desenul liniar.

Elevii secției clasice pot învăța, în loc de limba greacă, următoarele obiecte, împreună cu cei din secția reală: fizica, chimia, științele naturale, igiena și geografia.

Gimnaziile. — Gimnaziile au patru clase, cu durata cursului de 4 ani; programul de studii e identic cu al primelor 4 clase liceale.

Administrarea școalelor secundare. — Fiecare liceu și gimnaziu e condus de un director, numit prin decret regal.

Fiecare clasă are un diriginte, însărcinat să supravegheze mai vârtos pe elevi, fiind răspunzător de disciplină și bună orânduială, profesorii diriginți sunt numiți de Minister, după recomandarea directorilor.

Diriginții, sub președinția directorului, alcătuiesc consiliul școlii care se pronunță asupra tuturor chestiilor ce interesează bunul ei mers, asupra eliminării elevilor pe mai mult de 6 luni, etc.

Toți profesorii unei școli secundare, întruniți sub președinția directorului, constituiesc conferința școlară, care deliberază asupra chestiilor supuse ei fie de director, fie de inspectorat sau Minister; se ocupă și cu alegerea cărților ce vor fi întrebuițate în școală.

Studii, cursuri și exameni. — Anul școlar durează de la 1 Septembrie până la 25 Iunie.

Spre a intra în liceu sau gimnaziu elevii trebuiesc să aibă certificat de 4 clase primare și să fie în vîrstă de 11 ani cel puțin.

Când cererile de înscriere trec peste numărul locurilor, se admit numai candidații, cari au avut la *limba română și aritmetică*, în clasa a patra primară, media cea mai mare.

Numărul elevilor nu poate fi mai mare de 50 în cursul inferior și 40 în cel superior.

La sfîrșitul fiecărui an se face un examen general asupra tuturor obiectelor predate în cursul anului; promovarea dintr'o clasă în alta se face ținînd seamă de notele obținute peste an, notele examenului, a purtării și a frecventării.

Cei nepromovați, repetă clasa, dar nu pot fi repetenți mai mult de doi ani; dacă nu reușesc în al doilea an sunt excluși din toate școlile similare, afară de cazurile de boală prelungită.

Dupe examenul din ultima clasă liceală sau gimnazială, elevii sunt supuși unui examen general, spre a se constata, mai ales, influența exercitată de studii asupra dezvoltării lor intelectuale.

Elevii, cari reușesc la acest examen general, primesc un certificat cu mențiunea specială a comisiei examinatoare.

În licee și gimnazii sunt numai elevi externi. Internatele stabilite pe lângă licee au bursieri și elevi cu plată.

Bursele se acordă prin concurs elevilor săraci; un sfert din burse e păstrat, în fiecare internat, pentru fii de țărani.

Personalul profesoral. — În licee și gimnazii sunt profesori și maestri; profesorii predau: limbele, istoria, geografia, filozofia, dreptul uzual, economia politică și instrucția civică, matematicile, cosmografia, științele

fisico-naturale și igiena, religia, Maeștrii predau: caligrafia, desenul, muzica vocală și gimnastica.

Pentru a fi numit profesor la liceu sau gimnaziu, se cer următoarele condiții: să fie Român, major, să fie satisfăcut legea recrutării, certificat de studii liceale și o diplomă de licențiat sau doctor în litere ori științe, să fie urmat un curs de pedagogie la universitate, precum și la toate conferințele și lucrările practice ale unui seminar de pedagogie; trebuie să fi trecut cu succes examenul de capacitate.

Examenul de capacitate are de scop a dovedi cunoștințele și aptitudinea necesare spre a preda două specialități cel puțin și trei cel mult; una din aceste specialități, pentru care candidatul trebuie să aibă diploma corespunzătoare de licențiat sau doctor, este specialitate principală, — celelalte sunt secundare.

Nimeni nu se poate prezenta la examenul de capacitate mai mult de trei ori pentru o singură specialitate.

La Minister se ține pentru fie-ce specialitate un tablou, în care sunt înscrși, după merit, candidații cari au reușit la examenul de capacitate.

Inscrierea pe tablouri e valabilă doi ani. Candidații, cari n'au fost numiți în vremea aceasta, sunt admiși la un nou examen pentru aceeași specialitate și dacă reușesc, sunt reînscrși pe tablou după merit.

Profesorii de religie sunt preoți și au diploma de licențiat sau doctor în teologie; ei sunt supuși prealabil la un examen de religie și limba română.

Pentru a ocupa un loc de maestru în școlile secundare trebuie să fie Român, major, să fie satisfăcut legea recrutării și să fi trecut cu succes un examen de capacitate în specialitatea ce ai.

Pentru caligrafie și desen, spre a fi admiși la examen, candidații trebuie să aibă certificatul de studii al secției pedagogice de la o școală de Bele-arte din țară sau al unei școli speciale de desen din străinătate, sau diplomă de arhitect ori inginer.

Pentru muzică, trebuie să aibă diploma unei școli de muzică din țară sau din străinătate, iar pentru gimnastică un certificat de studii al unei școli de gimnastică sau să dovedească că au făcut studii speciale.

Profesorii și maeștrii sunt numiți, în ordinea înscrierii pe tablouri, dintre candidații reușiți la examenul de capacitate; numirea e la început provizorie; după trei ani, cei cari au dat dovadă de aptitudine, moralitate și serioșitate în predarea obiectelor lor, sunt numiți definitiv prin decret regal.

Lecele profesorilor. — Lecele profesorilor secundari se compune din o parte fixă și alta variabilă, gradația; partea fixă e de 120 fr. lunar pentru profesori, și 70 fr. pentru maeștri, pentru 4 ore pe săptămână. Ministrul are drept să le impună 12 ore de clasă săptămânal, în specialitatea lor, în ori-ce școală secundară din oraș. Pe de altă parte, profesorii au dreptul să ceară până la 24 ore pe săptămână, pentru cari primesc 750 franci.

Gradația se acordă proporțional cu anii de serviciu, ast-fel: 15⁰/₀ după 5 ani; 30⁰/₀ după 10; 45⁰/₀ după 15, și 60⁰/₀ după 20 ani; ea face parte integrantă din leafă și e supusă reținerilor pentru pensie. De gradație se ținea seamă la regularea drepturilor la pensie.

Disciplina corpului profesoral. — Ori-ce absență nemotivată atrage după sine reținere din leafă; reținerile se varsă la «Casa Școalelor». In cas de recidivă pot fi aplicate alte pedepse.

Ori-ce profesor, care lipsește de la curs 30 zile fără concediu sau cauză bine întemeiată, e considerat ca demisionat. Când concediul dat trece peste 2 luni, Ministerul numește din oficiu suplinitor, care e retribuit cu 80⁰/₀ din leafa titularului; gradația acestuia îi rămâne întreagă. Dacă e din pricină de boală concediul, atunci suplinitorul primește numai 60⁰/₀.

Membrii corpului profesoral nu pot fi asociați ca directori, profesori sau repetitori în școlile particulare unde sunt elevi cari frecventează școlile statului, de-asemena, nu pot da lecții particulare sau fi repetitorii elevilor lor.

Profesorii și maeștrii numiți definitiv sunt inamovibili; ei pot fi suspen dați din funcția lor, permutați sau excluși numai în urma judecării de către o comisiune ad-hoc.

Numărul școalelor secundare de băeți. — In România sunt astăzi :

16 licee clasice

17 gimnazii clasice

12 licee sau gimnazii moderne.

Numărul profesorilor și maeștrilor. — Profesorii și maeștrii sunt repartizați după cum urmează :

411 profesori și maeștri în liceele clasice

206 » » » gimnaziile clasice

120 » » » liceele și gimnaziile moderne.

Cheltueele învățământului secundar de băeți. — Statul, luând asupra sa cheltueele învățământului secundar, înscrie în buget 3.471.028 fr. anual, împărțiți ast-fel :

2.217.863 pentru liceele clasice;

875.419 » gimnaziile » ;

377.846 » liceele și gimnaziile clasice.

Numărul elevilor în licee și gimnazii. — In școlile secundare de băeți în fie-care an numărul elevilor crește; în anul 1893—94 erau 12.000 înscriși, promovați 7.628, iar în anul 1897—98 erau înscriși 18.264 din cari au fost promovați 11.866.

Invățământul secundar de fete. — Invățământul secundar se dă fetelor, gratuit ca și băeților, în școlile secundare de primul și al doilea grad; elevele sunt externe.

Programul. — Durata studiilor în școlile secundare de fete de primul grad e de 5 ani; anul din urmă e în special consacrat studiilor necesare femeii. În școlile de gradul al doilea durata cursurilor e de 4 ani.

Școlile secundare de al doilea grad au ca scop să dea fetelor o instrucție generală mai întinsă de cât cea pe care o dau școlile de primul grad.

Elevele, cari au sîrșit clasele școlii de primul grad, pot fi primite într'o școală de al doilea grad în urma unui concurs.

Lefile și disciplina. — Profesoarele școlilor secundare de fete primesc 100 fr. lunar pentru 4 ore săptămînal, iar maestrele 60 fr. Unele și altele au drept la aceeași gradație ca profesorii și maeștrii de liceu sau gimnaziu, sunt supuse aceleiași discipline și judecate în aceleași condiții.

Numirea personalului profesoral. — Profesoarele și maestrele, — afară de profesorul de religie, — se numesc dintre elevele cari au obținut certificatul de absolvire al studiilor școlii normale superioare de fete.

La Minister se țin două tablouri: unul pentru secția literară, cel-alt pentru cea științifică; pe ele sunt înscrise, după merit, elevele cari au sîrșit cu succes școala normală superioară.

Maestrele trebuie să dea un examen de capacitate și să arate diploma pentru specialitatea lor.

Statistica școlilor secundare de fete. — Sunt 8 școli secundare, avînd 121 profesoare și 1.783 eleve înscrise; din acestea s'au prezentat la examenul de sîrșit de an 1.592, dintre cari numai 299 au fost promovate, iar cele-lalte 1.175 au rămas repetente.

Pentru școlile secundare de fete e înscrisă în buget suma de 413.790 franci.

Expoziția. — Ministerul instrucțiunii publice a expus în clasa a II-a, (Pavilionul regal) planuri și modele de școli secundare construite de stat, desemnuri de mobilier școlar, publicații, o hartă murală privitoare la învățământul secundar, tablouri arătînd progresul învățămîntului și manuale didactice.

Lista recompenselor. — În clasa a II-a a învățămîntului secundar au fost 5 exponanți, dintre cari a luat două: *Medalii de aur*.

Invățământul secundar străin. — Norvegia. — În 1899 erau 9 școli industriale femeiești, subvenționate de stat, 5 comunale și 4 private. Cea mai importantă e *Școala industrială pentru fete* din Kristiania; în ea se învață cusutul albiturilor și rochiilor, facerea hainelor, țesătoria și lucrul de mână de lux (lucrul cu fusul, broderia, etc.). Durata cursurilor e de-un an; în 1899 școala avea 277 eleve, dintre cari 97 urmau cursul complet.

Celelalte școli sunt organizate după modelul acesteia.

Olanda. — Invățământul secundar se predă în școlile publice și private; cele publice se împart ast-fel:

- a) «*Burgerscholen*», școli buzgheze, cari au cursuri ziua sau seara;
- b) Școli secundare moderne, cari au cursuri trienale și cincenale;
- c) Școala de agricultură;
- d) Școala politehnică.

Școlile buzgheze n'au propășit de fel; în 1874 erau 5, azi e numai una; fie-care comună, care are 10.000 locuitori, e obligată să deschidă asemenea școli, însă li se dă un caracter cu totul străin de lege; școala din Rotterdam se numește: «Academia de arte plastice și cunoștințe tehnice», cea din Leyde are deviza: «Studiul e mama științelor». Unele școli au cursuri de doi ani, altele de 3, iar altele chiar de 6. Școlile acestea sunt create pentru viitorii artiști și lucrători.

În *Școlile secundare moderne*, cu cursurile de 3 ani, se predă: matematicile, elemente de fizică și istorie naturală, istoria și geografia, limbile și desemnul; școlile cu 5 ani de cursuri sunt făcute pentru ca tinerii să și desăvârșească studiile căpătate în cele cu 3 ani de cursuri.

Sunt 11 școli secundare cincenale ale statului, trienale 10; dintre cele municipale, 21 cincenale și 5 trienale sunt subvenționate de stat. După ultima statistică erau în toate școlile secundare 6.816 elevi. În anul 1871 Ministrul a admis ca și fetele să fie primite în școlile secundare naționale; mai pe urmă au început să fie primite și în cele municipale.

Examenul de sfârșirea studiilor dă băeților dreptul de a se prezenta la examenul de medici, farmaciști, dentiști, a fi primiți în școala politehnică spre a eși ingineri și funcționari în Indiile Orientale.

Programele pentru fete cuprind aceleași obiecte, adăogându-se lucrul de mână și desemnul; unele școli au curs de organizație politică, una are curs de igienă și alta curs de estetică. Profesori sunt 36, iar profesoare sunt 125; numărul orelor de studii e mai mic de cât la băeți.

Școala politehnică din Delft are ca scop a forma:

a) viitorii industriași și tehnologi; b) ingineri civili, arhitecți, ingineri de construcții navale, mecanici și ingineri de mine.

Directorul e numit de Regină, fiind ajutat în conducerea școlii de Consiliul de administrație, alcătuit din profesori. Juriul, însărcinat cu examinarea absolvenților, e numit de Ministerul de interne.

Serbia. — Invățământul secundar datează din anul 1844 și în 1898 fu complet modificat. Școalele secundare sunt de două feluri: complete și necomplete; cele complete (licee sau școale reale) au 8 clase; cele necomplete au 6 sau 4 clase. În școalele cu 8 clase e cursul inferior (clasele I—IV) și cursul superior (V—VIII).

În Belgrad este și o *școală reală*, cu același program ca al școalelor acestea mai adăogându-se mecanica, tehnologia chimică, geometria descriptivă.

În 1895 erau în Serbia 26 școale secundare, ear acum sunt numai 11 ale *statului*: 5 cu 8 clase (2 în Belgrad și 3 în provincie), 4 cu 6 clase și 2 cu 4 clase. Școale *private* sunt în număr de 6 (2 cu 6 clase și 4 cu 4 clase).

Toate școalele secundare publice sau private sunt puse sub supravegherea Ministerului Instrucției.

Instrucția teologică se predă în Seminarul din Belgrad, care a fost înființat în 1836; ca elevi sunt primiți absolvenții a 4 clase secundare. Cursurile durează 4 ani.

În 1896 legea a hotărît să fie primiți în Seminar absolvenții școalelor primare elementare, ear cursurile să țină 9 ani; pentru aceasta legea prevede că Seminarul va fi transformat în internat, însă va trebui să se construiască o clădire specială.

Seminarul avea 224 elevi; suma înscrisă în buget era de 39.220 fr. Profesorii sunt asimilați cu cei din învățământul secundar, ca rang și leafă; ei și-au făcut studiile în Serbia și le-au desăvârșit în Rusia.

Suedia. — Invățământul secundar. — În anul 1891—98 erau în total 79 licee, și anume: 36 în cari cursurile țin 9 ani; 22 cu 5 ani; 17 cu 3 ani; 3 cu doi ani și 1, cu un an de cursuri. Liceele cu 9 ani se numesc *licee mari* sau complete; cele cu 5 și 3 ani, *licee mici*; ear cele altele, *pedagogii*. Dintre 36 licee mari numai 20 au învățământul complet: latin (clasic) și modern.

Liceele sunt conduse de «provizorii» (aleși pe termen de 5 ani), asistați de consiliul profesorilor; profesorii sunt numiți de *adunarea diocesană*. De drept, Episcopul e inspector general. Invățământul secundar depinde de Ministerul instrucțiunei, unde se află un *Birou special pentru învățământul secundar și superior*.

Afară de profesorii provizorii, cei titulari se împart în trei categorii: a) Profesori de clase superioare (lektorer); b) de clase inferioare (adjunker) și c) Profesori instructori. Elevii plătesc, când se înscriu, 10 cor. și în fie-care semestru o taxă, — în totul aproape 30 cor. Cei săraci sunt scutiți.

Licee private pentru băeți sunt numai 4, însă sunt foarte multe *școale preparatoare* pentru copiii cari intră în licee.

Pentru *fete*, sunt 120 școale secundare *private*, cari au 13.000 eleve; statul a înființat numai două: a) școala normală superioară (cu trei cursuri

obligatoare și 75 eleve); *b*) liceul de fete (8 clase); taxele sunt de 75 și 185 cor. Subvenția pentru aceste două școli se ridică la suma de 200.000 cor.

CLASA III-a

Invățământul superior. Instituțiuni științifice

Academiile din Iași și București pe vremea Fanarioților, fiind grecești, nu pot fi socotite ca obârșie a studiilor superioare, de oare-ce limba română era alungată din ele. Invățarea limbei române, după gonirea Fanarioților, a început în școalele primare, mai pe urmă în cele secundare, dezvoltându-se, în sfârșit, în școalele superioare.

Cursurile românești ale învățământului superior au fost întâiu alipite la școalele secundare, înființate în Principate dupe anul 1821. La 'nceput se preda numai Dreptul; mai apoi, din an în an se îmbogățiră cursurile cu obiecte nouă: algebra, trigonometria rectiliniară și sferică, filosofia, științele naturale, etc.

În ajunul Revoluției din 1848 cursurile superioare au fost suprimate, fiind restabilite d'abia sub domnia Prinților Știrbei și Gr. Ghica, ei au creat în Iași și București patru facultăți: 1. filozofică; 2. juridică; 3. teologică și 4. medicală. Facultatea filozofică cuprindea două secții: una literară și cea-l'altă științifică; facultatea medicală era înscrisă în regulament ca un deziderat, neputând fi realizată imediat din lipsă de elemente necesare; la 'nceput s'a înființat o școală de moșit și alta pentru a pregăti agenți sanitari.

Cursurile superioare se făceau tot în localurile școalelor secundare; d'abia în 1860 s'a înființat Universitatea din Iași ca instituție aparte și cea din București în 1863.

În realitate, învățământul superior a fost organizat pe baze serioase tot prin legea din 1864, care menținea cele patru Facultăți (litere, științe, drept și medicină) specificând că diplome de doctorat în medicină se vor elibera când toate catedrele facultăței vor fi ocupate; facultățile cele-l'alte pot conferi gradul de licențiat.

Invățământul superior se dezvoltă 34 ani cu organizarea legii din 1864, până în 1898, când a fost complet reformat.

Legea din 23 Martie, 1898. — Reorganizat învățământul secundar, suprima bacalaureatul și înființa certificatul de studii secundare, eliberat la finele cursurilor liceale; de altfel legea a admis trifurcarea. Incepând din

clasa a V-a studiile se împart în trei ramuri: clasice, științifice și moderne; această împărțea permite a se consacra, pe de o parte studiilor clasice, ear pe de alta matematicelor și științelor, un număr de ore mai mare de cât înainte. Prin urmare, studenții cari de-acum înainte vor face studii universitare vor fi mai bine pregătiți.

Legea din 1898 a mărit și lefile profesorilor de Facultate, modificând cu totul condițiile pentru alegerea lor. Acum sunt docenți, agregări și profesori; docenți pot fi ori-cât de mulți, nu sunt plătiți de stat, ci de studenți; ei alcătuiesc pepiniera viitorilor agregări și profesori. Pentru a fi docent se cere diplomă de doctor într'o specialitate, pentru care prezintă un memoriu; pe lângă acestea candidații sunt supuși unui examen de admitere.

Agregații și profesorii țin cursurile universitare esențiale sau dezvoltătoare, precum și conferințe și lucrări practice cari au raport imediat cu cursurile lor, ei pot ocupa posturile de director de seminar, de laborator sau institut universitar și șef de clinică la vre-unul din spitale; agregații pot fi ridicați la rangul de profesori, dacă au ocupat cel puțin 5 ani o catedră și s'au distins prin lucrări științifice sau prin valoarea cursurilor lor; numirea se face prin decret regal în urma unui raport motivat al Senatului Universitar, bazat pe avizul consiliului Facultății interesate.

Pentru catedrele vacante pot fi recomandați:

a) profesorii și agregații cari prezintă lucrări în specialitatea catedrei vacante;

b) *docenții* în activitate, cari au făcut cursuri fără întrerupere 3 ani cel puțin;

c) Români, cari ocupă o funcțiune echivalentă cu cea de profesor sau agregat la o universitate străină;

d) ori-ce alte persoane cari s'au distins prin lucrări științifice de mare însemnătate în acea specialitate.

Pentru o catedră de clinică vacanță se mai cere candidatului să fi fost intern la spitale, șef de clinică sau medic primar ori secundar.

Candidații trebuiesc să aibă diploma de doctor în specialitatea la care se prezintă. Pentru catedrele Facultății de teologie candidații trebuiesc să fie creștini-ortodoxi.

Agregații cu titlul definitiv și profesorii universitari sunt inamovibili; ei pot fi puși la pensie din oficiu după 30 ani de serviciu, după avizul, dat în secret și fără discuții, al senatului universitar; după 40 ani de serviciu ei pot fi puși la pensie de către Ministru, în urma avizului consiliului permanent; la vârsta de 75 ani împliniți retragerea e obligatoare. Profesorii păstrează titlul de «profesori onorari».

Profesorii universitari primesc o leafă de 900 fr. și agregații 500; suplinitorii iaă cît și agregații. Toți au drept la gradație, ca și cei-alți membri ai învățămîntului.

Profesorii și agregatii cari diriguiesc un institut, un laborator sau un seminar primesc o indemnitate de 300 fr. lunar în plus.

Administrarea Universităților. — Fie-care Universitate e administrată de un rector, numit prin decret regal pe trei ani și ales de pe o listă de 3 profesori, votați de consiliul universitar; rectorul primește o indemnitate de 500 fr.; el trebuie să fie în vîrstă de 40 ani cel puțin și să fi fost măcar 8 ani profesor universitar.

Afacerile interioare ale fie-cărei Facultăți sunt girate de un decan, ales de consiliul Facultății dintre profesorii în activitate, pe doi ani, confirmat prin decret regal; decanul poate fi reales și primește 150 fr. lunar.

Rectorul administrează Universitatea cu ajutorul Senatului Universitar, care se compune, în afară de rector, din decanii facultăților și câte-un profesor în activitate ales de fie-care Facultate.

Senatul administrează averea, se pronunță asupra cesiunilor privitoare la disciplina studenților și adresează în fie-care an Ministrului un raport asupra lucrărilor diferitelor Facultăți și îmbunătățirilor necesare.

Consiliul Facultății se compune din 3 profesori și agregatii; e convocat și prezidat de decan ca să stabilească orarul, discută chestiile privitoare la mersul studiilor și disciplină, pregătește regulamentele, cari trebuiesc supuse aprobării Ministrului.

Consiliul Universitar se compune din toți profesorii și agregatii și se întrunește fiind convocat de rector sau din proprie inițiativă, după cererea a 3 membri ai Senatului sau a 7 profesori. El consultat asupra chestiilor de interes general, ascultă raportul Senatului asupra averii Universității și votează budgetul acestei averi.

Universitățile și sub-împărțirile lor. — În România sunt 2 Universități: una în București și a doua în Iași.

Fie-care Universitate coprinde :

1. O facultate de teologie ortodoxă;
2. » » » drept;
3. » » » medicină;
4. » » » filozofie și litere;
5. » » » științe.

Studiile universitare cuprind: cursuri, conferințe și lucrări practice în seminare, institute și laboratoare.

Cursurile și conferințele publice sunt gratuite; pentru lucrări în laborator, fie-care student plătește o taxă spre a acoperi cheltueli de material; studenții săraci sunt scutiți.

Studenți, examene, diplome. — Ca studenți sunt înscriși numai absolvenții liceelor; diplomații Seminariilor se pot înscrie în Facultatea de teologie.

Studentii cari nu și-au dat examenele timp de 2 ani sunt șterși din registrele-matricole ale Facultății și se pot reînscris numai la începutul anului următor. Studentii pot alcătui Asociațiunii în urma autorizării senatului Universitar, care poate fi revocată.

Anul școlar începe la 1 Octombrie și se sfârșește la 30 Iunie. Fiecare Universitate dă diplome de licențiat, ear facultățile de medicină dau diplome de doctor.

Statistică.—De la 1864 până azi, numărul studenților, licențiaților și doctorilor a fost:

	București	Iași
Studenți în drept	6.071	2.225
» » litere	3.153	1.805
» » științe	3.835	1.606
» » teologie	930	—
» » medicină	6.408	1.076
Total	20.397	6.712

	București	Iași
Licențiați în drept	1.182	239
» » litere	268	110
» » științe	129	52
» » teologie	69	—
» » medicină	19	—
Doctori în medicină	499	95
Total	2.166	496

Sumele înscrise în buget pentru întreținerea Universităților s'au mărit din an în an; în 1864 se cheltueau numai 400.000 franci, în 1880, 575.000; 1.417.000 în 1890 și 2.110.799 fr. în anul 1898—99.

Juriul internațional în care am avut delegat pe D-l A. C. Cuza, a acordat acestei clase 17 recompense și anume: 2 mari premii, 2 medalii de aur, 5 medalii de argint și 8 de bronz.

Statistica generală a învățământului pe anul 1898

Școalele primare

	Școalele statului		Școale private	
	Școlii rurale	Școlii urbane	Asile, confesion. și grăd. de copii	Școlii private
Copii în vârstă de a merge la școală	685.450	107.625	—	—
Inscriși.	228.476	70.607	3.399	14.795
Prezentați la examene . .	135.545	56.168	3.097	10.438
Numărul școalelor	3.575	392	105	135
Institutori.	—	612	838	
Institutoare	—	739	—	—
Învățători	3.457	—	—	—
Învățătoare	885	—	—	—
Bugetul învățământului primar rural e de	5.436.228			
» » » urban »	4.485.772			
Total	9.922.000			

Școalele secundare

a) Băeți

	Inscriși	Prezentați la examen	Promovați	Profesorii
16 Licee clasice	9.964	8.681	6.465	411
17 Gimnaziile clasice	4.210	3.566	2.477	206
12 Licee și gimnaziile moderne. . .	2.536	2.110	1.539	120
6 Seminarii	695	667	593	67
6 Școli normale primare	862	843	792	93
Total	18.264	15.867	11.866	897

Bugetul învățământului secundar pentru băeți e de 4.763.979 franci din care :

- 1.411.580 fr. pentru liceele clasice;
- 909.543 » » gimnaziile clasice;
- 381.611 » » liceele și gimnaziile moderne;
- 556.979 » » seminarii;
- 998.916 » » școli normale primare.

b) Fete

	Inscrise	Presintate la examen	Promovate	Profesoare
13 Şcoli profesionale	1.908	1.599	1.149	121
8 Externate secundare	1.592	1.175	299	121
4 Şcoli normale primare	513	491	5	60
Total	4.013	3.265	1.453	302

Bugetul învăţământului secundar pentru fete e de 1.613.941 franci din cari :

581.721 franci pentru şcolile profesionale ;
 413.790 » » externatele secundare ;
 618.430 » » şcolile normale primare.

Şcoli private

	Inscrişi	Prezenţă la examen	Promovaţi	Profesori
15 Şcolile de băieţi	810	749	666	876
42 » » fete	1.805	1.518	1.426	

Universităţile

	Universitatea Bucureşti	Universitatea Iaşi
Facultăţi	5	4
Profesori	76	58
Studenti în drept	815	129
» » litere	394	117
» » ştiinţe	380	82
» » teologie	148	—
» » medicină	404	95

Bugetul Universităţii din Bucureşti e de . . fr. 1.370.133
 » » » Iaşi e de . . . . » 740.577
 Total . . . » 2.110.799

Rezumatul sumelor scrise în buget: *

	9.922.000	franci	pentru	învățământul	primar;
	6.683 743	»	»	»	secundar;
	2.110.799	»	»	»	superior.
Total . . .	18.716.542				

Învățământul superior străin. — Olanda a fost organizat prin legea din 1876, și se predă în gimnaziile și în Universități, școlile înființate de stat sau comune sunt publice, celelalte sunt private.

Gimnaziile pregătesc pe viitorii studenți universitari; fie-care comună care are o populație de 20.000 locuitori e obligată să înființeze un gimnaziu. Durata studiilor e de 6 ani.

Comunele au 29 gimnazii, din cari 25 primesc subvenție de la stat de 50% din cheltueile lor, dupe-ce s'au vărsat taxele școlare; aceste taxe variază între 70 și 100 florini, însă la gimnaziul din Kampen taxa e numai de 30 fl.

Pentru supravegherea gimnaziilor este un inspector special, care depinde de Ministerul de Interne.

Programul cuprinde următoarele obiecte: limba și literatura greacă, latină, neerlandeză, franceză, germană, engleză, istoria, geografia, matematicile, fizica, chimia și istoria naturală; limba ebraică și gimnastica sunt facultative.

Universitățile. Sunt 3 universități: la Leyde, Utrecht și Groningue. Amsterdam are o universitate municipală, creată în locul vechiului Ateneu, conform legii din 1876.

În fie-care universitate sunt 5 facultăți: 1. de teologie; 2. de drept; 3. de medicină; 4. de științe fizice și matematice; 5. de filozofie și litere.

Învățământul e predat de profesori, lectori și privați docenți; la Universitatea din Leyde erau în 1897 46 profesori și 4 lectori; la Utrecht erau 38 și 4; la Groningue 36 și 2; la Amsterdam 44 și 1. Studenții erau: la Leyde 856; la Utrecht 732; la Groningue 410; la Amsterdam 978. Durata mijlocie a studiilor e de 5 ani pentru teologie; 4 pentru drept; 8 pentru medicină; 6 pentru științele fizice și matematice; filozofie și litere.

Taxa anuală de 200 fl. plătită în patru rânduri. Facultățile pot conferi titluri de doctor; în 1896—97 au obținut diplome de doctor 78 studenți la Universitatea din Leyde; 42 la Utrecht; 30 la Groningue; 40 la Amsterdam.

Statul a cheltuit în 1896 pentru universități 1.669.200 florini.

Învățământul superior privat e complet liber. Sunt 3 gimnazii reformate: la Zetten, Amsterdam și Kampen; la Utrecht e un gimnaziu creștin, care are numai 3 clase; gimnaziile catolice sunt la: Amsterdam, Katwijk-pe-Rin, Ruremonde, Rolduc și la Sittard. Programul e același ca în școlile publice, în plus învățământul religios.

În Amsterdam este și o Universitate liberă, înființată în 1880, condusă de 5 directori, dintre membrii «Asociației pentru învățământul superior reformat».

Universitatea liberă are 3 facultăți: 1. de teologie; 2. de drept și a 3. de filozofie și litere. Sunt 114 studenți și 5 profesori.

Serbia. — Universitatea (școala cea mare) are trei facultăți: de filozofie, drept și științe tehnice; cursurile durează 4 ani în fie-care facultate.

Facultatea de filozofie cuprinde 4 secții (1. linguistica și literatura; 2. istoria și geografia; 3. matematicile și fizica, și 4. istoria naturală și chimia); cea de drept are 2 secții (1. jurisprudența; 2. economia politică); cea tehnică are 3 secții (1. construcții; 2. arhitectura; 3. mecanica).

Studenții unei facultăți trebuie să se ducă la toate cursurile și să dea examene.

Universitatea are seminare și colecții proprii pentru lucrările practice; seminarele sunt consacrate limbilor, istoriei, matematicilor și pedagogiei; colecții și laboratoare sunt: laboratorul de fizică, de chimie; observatorul astronomic și meteorologic; colecția geografică, mineralogică, geologică, zoologică; o grădină botanică.

În fruntea Universității e Rectorul, ales pe un an dintre profesori, asistat de decan și consiliul academic; fie-care facultate are câte un președinte, ales pe 4 ani. Profesorii se împart în ordinari și extraordinari; sunt numiți prin ukaz regal, în urma unui concurs. Mai sunt profesori agregati (docenți) și maestri, numiți de Minister.

Suedia. — Sunt două universități în Suedia: una în Upsala și a doua în Lund. «Institutul medico-chirurgical Carolin» din Stockholm e cea mai mare facultate de medicină din țară. Toate depind de Ministerul Instrucției.

Direcția *generală* a universităților o aŭ *cancelariu*, iar cea *immediată* rectorii, aleși pe doi ani. Administrația Universităților o împlinesc rectorii împreună cu *marele* și *micul consiliu academic*. Pentru institutul *Carolin* e rectorul, consiliul profesorilor și un decan, ales pe un an și îndeplinind funcția de vice-rector.

Sunt 4 facultăți: 1. de teologie; 2. de drept; 3. de medicină și 4. de filozofie, sub-împărțită în două secții, una literară și alta științifică. Durata studiilor e de la 5—9 ani; Universitățile dau titlurile de «candidat», «licențiat» și «doctor».

Durata studiilor variază între 5 și 9 ani. În 1898 erau în Upsala 1.506 studenți; în Lund, 628; în Institutul *Carolin*, 320. Cheltuețele, în același an, s'aŭ ridicat la suma de 1.607.195, în cari intră și veniturile particulare ale Universităților; pentru burse sunt fonduri speciale, în total 4.566.006 coroane.

Universităţi libere sunt în Stockholm și Gothenburg.

Învățământul tehnic are mare însemnătate în Suedia, din pricina solului, pădurilor, căderilor de apă și regiunile metalifere foarte întinse.

Învățământul superior științific se predă în Școala politehnică din Stockholm și în divizia superioară a Școlii politehnice «Chalmers» din Gothenburg; 4 școli tehnice *inferioare*, divizia inferioară a școlii «Chalmers» și Școala tehnică din Eskilstuna.

În Politehnica din Stockholm sunt 5 școli: *a)* arta de a construi mașini și tehnologia, cu 4 ani cursuri; *b)* tehnologia chimică, 3 ani; *c)* metalurgia și mineralogia, împărțită în mai multe clase: mecanica minieră (4 ani), usinele (3—4 ani) și știința minieră (3—4 ani); *d)* arhitectura (4 ani); *e)* poduri și șosele (4 ani).

Casa școlilor. — În anul 1896, se votează de Corpurile legiuitoare: «Legea pentru facerea clădirilor școlare primare și înființarea Casei Școlilor». Prin această lege «Casa instituită administrează toate fondurile create prin legi școlare în scop de a ajuta comunele la construirea localurilor de școli primare și de a administra, priveghia sa și controla toate fondurile destinate învățământului, provenind din legate sau donații».

«Casa Școlilor» fu înzestrată de stat cu 30.000.000 fr. pentru a împrumuta pe comunele cari au nevoie de școli.

Între fondurile, pe cari le administrează direct «Casa Școlilor», sunt:

a) venitul pământurilor ce au școlile rurale în comune; *b)* venitul din taxele pe examen ale elevilor pregătiți în particular; *c)* venitul din taxele școlare de la străini; *d)* venitul din amenzile învățătorilor pentru absențe, primarilor și reprezentanților legali ai copiilor, cari nu respectă dispozițiile legii pentru obligativitatea învățământului primar; *e)* Fonduri donate de particulari, etc.

Fondul diferitelor donații și legături, astăzi în posesia «Casei Școlilor» se urcă la peste *două milioane* de franci, împărțit în patru categorii:

1. Donații și legături pentru construcții de școli și întreținerea celor construite; 2. pentru înzestrări școlare și ajutoare de cărți și îmbrăcăminte; 3. pentru burse în țară și străinătate și 4. pentru întreținerea fetelor orfane și sărace din «Azilul Elena Doamna».

Dar opera cea mare a «Casei Școlilor» este clădirea școlilor rurale. Planurile-model, făcute de «Casa Școlilor» se împart prefecturilor de județe a comunelor respective. Până acum s'au clădit definitiv și funcționează 133 localuri, — 187 sunt recepționate provizor, iar 248 planuri

aŭ planuri definitive și împărțite prefecturilor, în total 586, din 783 hotărâte a se clădi.

Mijlocia cheltueleur anuale pentru clădirea și întreținerea localurilor de școale rurale e de 3.000.000 fr.

«Casa Școalelor» mai are grija de-a procura material didactic școalelor, cari nu corespund noilor nevoi pedagogice.

În bugetul anului 1897—98 «Casa Școalelor» a avut suma de 358.950 fr. pentru lucrarea materialului didactic.

În bugetul «Casei Școalelor» e o sumă specială (35.000 lei în 1900) pentru acordări de premii și plata celor acordate, scrierilor admise și aprobate de Minister pentru școlile primare și bibliotecile rurale.

Bibliotecile rurale sunt conduse de directorii său diriginții școlilor. În total sunt 320 biblioteci. Afară de cărți, bibliotecile sunt înzestrate și cu tablouri murale istorice.

«Casa Școalelor» a înscris în Buletinul său suma de 14.000 fr. pentru 75 cantine ale școlilor primare și profesionale, din cari 30 de noapte și 45 de zi.

În 1899, se începu publicarea și premiarea scrierilor *anti-alcoolice*, spre a se propaga prin școală, lupta contra alcoolizmului.

Se înstitui și o comisiune permanentă, care să supravegheze cărțile originale saŭ traduse și tablourile anti-alcoolice.

Până acum aŭ apărut 10 broșuri și o culegere de 20 *cuvântări* (pentru biserică). Dintre tablouri s'a executat numai unul.

Cartea de Aur a donatorilor «Casei Școalelor», va fi în curând gata.

La *expoziție* Casa Școalelor a presintat planuri și desemnuri de școli primare construite de dânsa și o însemnată colecțiune de material didactic. I s'a conferit, pentru întreaga sa activitate, *Medalia de aur*.

Academia Română

Prin decretul din 1 Aprilie, 1866, Locotența Domnească aprobă Regulamentul pentru formarea *Societății literare române*, cu misiunea specială: a) de a determina ortografia limbei române; b) a face o gramatică; c) a lucra un dicționar al limbei.

Societății i s'a dat de la început caracter național. Membrii, în număr de 21, fură aleși ast-fel: 3 din Moldova, 4 din Muntenia, 3 din Transilvania, 2 din Banat, 2 din Maramureș, 2 din Bucovina, 3 din Basarabia și 2 din Macedonia.

Societatea literară română și-a început activitatea în anul 1867. În statute, ea se numia *Societatea Academică Română*, împărțindu-se în trei secții: 1. Secția literară-filologică; 2. istorică-arheologică; 3. științele naturale.

Legea din 29 Martie, 1879, declară *Societatea Academică Română* ca *Institut Național*, sub denumirea de *Academia Română*, având de scop: «cultura limbei și a istoriei naționale, a literelor, a științelor și frumoaselor arte».

De la organizarea ei definitivă Academia ține ședințe în fie-care Vineri, afară de vacanțe; în sesiunea generală, care ține 25 zile înainte de Paști, se constată ce s'a lucrat, se acordă premii și se dă direcția lucrărilor viitoare, discutându-se cestiuni literare, științifice și istorice.

Activitatea Academiei se află consemnată cu de-amănuntul în *Anale*.

Ortografia a fost prima chestie mare, de care s'a ocupat Academia. În Septembrie 1867, a admis sistemul ortografic al lui Cipariu, care nu era nici latinizant de tot ca al lui Laurian și Massim de o parte și Eliad de altă parte, nici fonetic cum propunea Pumnul din Bucovina. În 1880 sistemul ortografic Ciparian a fost înlăturat, înlocuindu-l cu ortografia bazată pe principiul fonetismului combinat cu etimologismul, fără a se ține seamă, scriind românește, de forma latină originală a cuvintelor.

Gramatica a fost lucrată de Cipariu și premiată de Academie; partea întâia în 1868, iar a doua în 1876.

Chestia *Dicționarului Limbei române* a fost luată în cercetare în 1869, iar în 1870 au fost însărcinați mai mulți membri ai Societății să lucreze o literă, două, trei, după putință, în termen de cel mult 6 luni; materialul aveau să-l examineze și coordoneze Laurian și Massim, așa că de fapt ei ajunseră redactorii dicționarului, pe care l'au lucrat după ideile expuse de Massim, triumfând ast-fel etimologismul exagerat. Însă, de prin anul 1874 s'a simțit că *Dicționarul* era greșit în însăși concepția lui și s'a luat hotărîrea a se publica vechile monumente ale limbei române dinainte de secolul XVIII. În 1884 M. S. Regele a deschis sesiunea generală printr'o cuvântare, în care arată însemnătatea unui dicționar istoric și popular al limbei și făcu apel la Academie să lucreze alt dicționar, speșe de publicare luîndu-le asupra Sa. Cu acest dicționar a fost însărcinat d. B. P. Hasdeu, care l'a intitulat: *Etymologicum Magnum Romaniae*, iar după 14 ani dicționarul trecu în sarcina unei comisii speciale, compusă din D-rii D. A. Sturdza, T. Maiorescu, I. Kalinderu, Gr. Tocilescu și N. Quintescu, dându-se D-lui A. Philippide, membru al Academiei, continuarea lui.

În 1867 Academia întocmi un regulament pentru traducerea și publicarea în românește a autorilor clasici greci și latini; până acum s'au tipărit 7 volume. (Dion. Cassiu, Titu Liviu, Herodot, Demosthen [Filipice] etc.

Desbaterile Academiei sunt cuprinse în 34 vol. *Anale*, iar *Memoriile Secțiunilor* (Anale) în 36 vol. Discursuri de recepție sunt 8 vol.

Marea publicație a Academiei *Documente privitoare la Istoria Românilor*, începută de Hurmuzaki, se compune din 29 vol. după ani și documente.

S'aũ mai tipãrit de cãtre Academie : 10 volume din fondul *Principesa Alina Știrbei*; 9 vol. ale cãror manuscrise aũ fost premiate; 54 vol. lucrãri diverse.

Biblioteca se compune din 70.000 cãrți și broșuri (92,031 vol., dintre cari dublete 22.031), fãcând schimb de publicații cu 179 Academii, Societãți științifice și alte instituții de ãnaltã culturã; 49 albume, 66 atlase, 770 hãrți, 1497 stampe, 420 portrete.

Academia are și o foarte bogatã colecție numismaticã, cuprinðend monede de pe timpul ãntemeerii Principatelor Moldovei și Munteniei pãnã ãn secolul al XVI, monede moderne, iar pentru anii intermediari — de la secolul al XVI pãnã ãn timpurile mai noue — monedele sunt mai rare.

Academia are 17.200 *documente* romãnești, slavonești și grecești din anii 1385—1830, ãn 79 pachete, iar *manuscrisele*, ãn numãr de 2605, se ãmpart ast-fel :

1. Romãnești	1734	volum
2. Slavonești	236	»
3. Grecești	409	»
4. Latinești	42	»
5. Romanice	109	»
6. Germanice	36	»
7. Orientalia	39	»

Academia a instituit douã feluri de premii : 1. pentru manuscrise asupra unor anume subiecte, 2. pentru cãrți tipãrite. De la 1891 aũ fost 57 premii, ãn valoare de 269.000 lei, dintre cari :

a) Pentru subiecte date, s'aũ acordat 5 ãn valoare de 19.000 lei, rãmãnend 22 ãn valoare de 104.500 lei.

b) Pentru cãrți tipãrite, s'aũ acordat 26, ãn valoare de 119.500 lei, rãmãnend 4 ãn val. de 26.000 lei.

Averea Academiei se compune din fondurile : Academiei, Otteteleșeanu, Adamachi și T. Anastasiu :

Efecte publice, numerar, creanțe 4.038.000 lei.

Imobile cu venit anual de 319.200 lei.

Efecte publice ãn nudã proprietate 162.348 lei.

Imobile ãn nudã proprietate cu venit anual de 12.000 lei.

Intre premiile, instituite de Academia Romãnã, notãm :

Marele Premiũ *Nãsturel-Herescu*, de 12.000 lei, luat pãnã acum de Vasile Alecsandri, A. Odobescu și G. Coșbuc; acest premiũ se decerne din 4 ãn 4 ani cãrței socotite ca cea mai de valoare, apãrutã ãn acest interval de timp.

Anual se dau premiile statului : *Eliade-Rãdulescu* și *Lazãr*, de cãte 5.000 lei, cel d'ãntãiu pentru cãrți cu conținut literar, cel de al doilea pentru cãrți științifice.

Premiul *Adamachi*, anual, de 5.000 lei, decerne cărților cu conținut moral de ori-ce natură, fiind și câteva premii publicate pentru anume subiecte : Domnia lui Ștefan-cel-Mare, Alcoolismul în România, etc.

Premiile statului Eliade-Rădulescu și Lazăr se dau și lucrărilor cu subiecte propuse de Academie, ca : Fauna ichtiologică a României, Studiul vinurilor în România, etc. (Lazăr), Studiū comparativ asupra dialectelor și sub-dialectelor române, Epoca lui Mateiū Basarab și Vasile Lupu, etc. (Eliade-Rădulescu).

Premiul *Alexandru Ioan Cuza*, de 10.000 lei, pentru Istoria Românilor de la Aurelian până la fondarea Principatelor, Princesa Alina Știrbei (2), Anastase Fētu, G. San-Marin, Neuschotz (3), Alexandru Ioan Cuza, A. Bodescu.

Fundațiunea Vasile Adamachi

Prin testamentul său din 25 Februarie, 1892, V. Adamachi din Iași institue ca legatară universală Academia Română, lăsându-i o mare parte din avere, ale cărei venituri să fie întrebuințate la :

a) Dare de premii periodice acelora din scriitorii români, cari s'ar distinge în scrieri morale ;

b) Academia să trimită și întrețină la studii pe tinerii cari s'ar hotărî pentru științele exacte și positive, spre a servi la înființarea și perfecționarea fabricelor și industriei naționale.

Averea lui Adamachi era, după evaluarea testamentară, de 2.180.000 lei capital, cu un venit anual de 110.000 lei.

Se dau în fie-care an două premii de câte 5.000 lei unul, cărțile premiate au anume subiecte propuse de Academie, sau fără subiect determinat.

Burse se dau studenților facultăților de medicină și de științe din Iași, licențiaților facultății de științe din Iași și studenților și inginerilor eșiți din Școala de poduri și șosele.

Institutul Otteteleşeanu

Prin testamentul său din 19 Martie, 1876, Ioan Otteleşeanu institue, după moartea soției sale, ca moștenitor pe d. I. Kalinderu, cu obligația ca întreaga avere ce lasă să servească la «faverea unui institut de fete-românce, cărora li se va da creștere și educație de bune mame de familie, fără pretenție sau lux» ; prisosul peste bugetul anului se capitalizează spre a se da zestre acelor fete, câte 200 galbeni fie-căreia.

Din actul de danie al D-lui Kalinderu către Academie (19 Aprilie, 1893) se constată că venitul averei rămase era de 131.330 lei.

În ziua de 6 Octombrie, 1894, grație stăruințelor și activității chibzuite a D-lui Kalinderu, s'a inaugurat în comuna Măgurele, județul Ilfov, în curtea boerească restaurată) Institutul de fete Ioan Otteteleşeanu.

Fundațiunea Ioan Costache Agarici

Prin testamentul său din 16 Septembrie, 1895, Ioan Costache Agarici lasă Academiei moșia sa Moara-Grecilor și Muntenii-de-sus din județul Vaslui, din venitul căreia să se înființeze «o școală după sistemul școlilor profesionale cu internat, având un program cât se va putea mai practic și predându-se și din meșteșuguri acele de prima necesitate pentru agricultură».

Academia a înființat în toamna anului 1899 școala dorită de Agarici, cu internat; ea este organizată pentru 30 elevi, cu trei ani de cursuri și se primesc câte 10 elevi pe an. Acum școala are 30 elevi.

Pentru practica agricolă s'a dat școlii 50 hectare pământ din moșia Moara-Grecilor. Elevii fac și practică de ferărie și lemnărie, sub conducerea a doi maestri.

Societatea geografică română

Societatea geografică română a fost înființată în anul 1875 și inaugurată de Președintele și Protectorul său, M. S. Regele Carol I.

Scopul societății este :

a) de a mijloci, pe cât e cu putință, la propășirea și întinderea științelor geografice în general;

b) de a provoca studii țintind la perfecta cunoaștere a României și a țărilor vecine din punctul de vedere geografic, economic și comercial, întreprinzând ea însăși asemenea cercetări;

c) de a răspândi din punct de vedere pur științific și comercial, cunoștinți complete și pe larg asupra României și țărilor vecine;

d) de a răspândi printre Români științele geografice și noțiuni exacte asupra țărilor străine.

În societate sunt înscrși astăzi 550 membri, ea se bucură de o subvenție din partea M. S. Regelui, a A. S. Regale Principele Ferdinand și a Ministerului de Domenii.

În 25 ani veniturile sale au fost de 250.000 lei, ear cheltuelile de 200.000, prin urmare, are un excedent de 50.000 lei.

Societatea geografică ține în fie-care an conferințe, sub președinția M. S. Regelui; ea publică și un *Buletin trimestrial*, sub direcția d-lui Gr. I. Lahovary (Secretar General). *Buletinul* se trimite tuturor societăților de geografie din lume. Societatea e în legătură cu 95 societăți străine; în anul 1883 a creat premii anuale de 300, 200 și 100 fr. pentru elevii școlilor secundare cari obțin note mari la geografie.

În deosebi activitatea societății a fost consacrată geografiei celor 32 județe ale României. Dicționarele copriind descrierea județelor, plășelor,

comunelor, cantoanelor, localităților istorice, fluviilor, râurilor, pâraelor și torentelor, locurilor, insulelor, munților și dealurilor, câmpiilor și apelor minerale.

Descrierea județelor și plășilor insistă mai ales asupra climei, calității pământului, producerei agricole, industriale și comerciale și asupra căilor de comunicație.

Aceste dicționare separate au servit ca bază unei publicații datorită mai ales colaborării d-lor Gr. I. Lahovary, General C. I. Brătianu și Gr. Tocilescu, intitulată *Marele dicționar geografic al României*; lucrarea aceasta care va cuprinde în totul 5 volume, în folio, e aproape sfârșită.

Delegați de-ai societății au reprezentat-o la toate congresele geografice, ce s'au ținut în străinătate: la Bruxelles, în 1879; la Genua, în 1886; la Paris, în 1889; la Viena, în 1891; la Londra, Stuttgart și Berlin în 1899 și la Paris, la Expoziția universală, în 1900.

Societatea geografică română a luat la Expoziție o medalie de aur pentru publicațiile sale.

Institutul Meteorologic

Legea care crea, în 1883, Ministerul agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor prevedea, între altele, înființarea stațiilor meteorologice. Acesta este origina serviciului meteorologic oficial în România, căci observațiunile meteorologice particulare și izolate s'au făcut de multă vreme în această țară ¹⁾.

La crearea serviciului, (Decembrie 1884,) nu erau în toată țeara de cât 3 puncte unde se făceau observațiunile meteorologice: la București, Brăila și Sulina. În 1887 rețeaua meteorologică coprindea deja 49 de stațiuni:

- 1 de întâiul ordin, la București-Ferăstrău;
- 16 de al doilea ordin la Bacău, Brăila, Călărași, Călimănesci, Constanța, Craiova, Galați, Giurgiu, Herești (Ilfov), Iași, Pancești-Dragomirești (Roman), Sinaia, Strihareț (Olt), Sulina, Turnu-Măgurele și Turnu-Severin și
- 23 de stațiuni udometrice.

În urmă, numărul stațiilor a crescut din an în an așa că în 1895, erau 340 de stațiuni de diverse ordine.

În anul următor, s'a adăugat Institutului o secțiune specială *meteorologică* destinată a se ocupa cu comparațiunea și verificarea tuturilor măsurilor de precisiune, cu comparațiunea și verificarea periodică a *etalonelor* biurourilor de verificare de măsuri și greutate și cu inspectarea acestor

1) St. Hepites, *Climatologia Bucureștiană*, anul 1898.

biurouri, dându-se ast-fel titlul de *Institutul meteorologic și serviciul central de măsuri și greutateți*.

I s'aũ mai adãogat apoi un serviciũ chronometric și serviciul fiziceĩ globului, cãruia se clãdi un observatoriũ pentru magnetismul pãmẽntesc și pentru electricitatea atmosfericã.

In acest interval rețeaua stațiunilor meteorologice creștea neconținut așa cã pe timpul expoziției erau în ființã 385 de stațiuni meteorologice, dintre cari :

- 1 de întẽiul ordin, la Bucuresci-Filaret ;
- 49 de al doilea ordin ;
- 1 de al treilea ordin ; și
- 334 de al patrulea ordin sau udometrice.

In mijlocie fie-care district cuprinde 12 stațiuni meteorologice.

Relativ cu întinderea Romãniei, o stațiune udometricã se gãsește pentru 343 km. p., ear o stațiune climatologicã sau de al doilea ordin pentru 2737 km. p.

Observatoriĩ diverselor stațiuni cari compun rețeaua meteorologicã romãnã, sunt recrutați printre verificatoriĩ de mãsuri și greutateți cu reședintele în orașe precum și printre profesori și învẽtãtori.

Funcțiunea de observator meteorologic este gratuitã. Cu toate acestea Ministerul agriculturẽi acordã în fie-care an cãte o sumã de 3000 la 4000 lei persõnelor cari s'aũ distins prin observațiunile ce aũ fãcut în cursul anului.

Inființarea, echiparea și întreținerea diverselor stațiuni meteorologice privesc pe institut. Organizarea lor este în conformitatea prescripțiunilor comitetului internațional meteorologic.

Afarã de observațiunile climatologice propriũ zise, toate aceste stațiuni se mai ocupã cu înregistrarea tutulor fenomenelor naturale cari aũ o legãturã cu meteorologia precum : furtunile (orages), fenomenele de vegetațiune, inundațiuni, înghețul și desghețul rĩurilor și lacurilor, cutremurile de pãmẽnt, etc.

Toate aceste materiale sunt concentrate la Institutul meteorologic unde ele sunt clasate, calculate, studiate și publicate, împãrțite fiind între urmãtoarele servicii :

- 1. Serviciul observațiunilor și al bibliotecẽi ;
- 2. Serviciul climatologic ;
- 3. Serviciul fizicĩ globului ;
- 4. Serviciul instrumentelor de mãsuri și greutateți ; și
- 5. Serviciul secretariatului.

Institutul este în relațiuni cu 284 de instituțiuni științifice din diversele pãrți ale lumii și anume :

- 203 în Europa, afarã de Romãnia ;
- 8 în Asia ;
- 5 în Africa ;

58 în America; și
10 în Australia,
cărora li se trimite, în schimb, importante sale publicațiuni.

Trei sunt publicațiunile periodice ce sunt date la lumină de Institutul meteorologic.

- a) *Analele Institutului meteorologic al României*;
- b) *Buletinul lunar al observațiunilor meteorologice din România*;
- c) *Buletinul meteorologic*.

Afară de aceste publicațiuni cari apar în mod periodic, Institutul meteorologic a mai dat la lumină un număr considerabil de alte lucrări între cari :

1. *Materiale pentru climatologia României*, No. I—XIV;
2. *Contribuțiuni la Fisica Globului*, No. I—VI;
3. *Studii de Meteorologie agricolă*, No. I (publicate în *Analele Academiei Române*) și publicațiunile speciale făcute cu ocaziunea Exponzițiunei universale din Paris :

Organisation du Service météorologique de Roumanie;
Carte des stations météorologiques de Roumanie;
Régime pluviométrique de Roumanie;
Carte du Régime pluviométrique de Roumanie;
Album climatologique de Roumanie ¹⁾.

Societatea de Științi din București

La 24 Martie 1900 s'a înființat la București «Societatea de științi fizice» care, fusionând cu Societatea «Amicii știinților matematice» înființată la 24 Ianuarie 1894, a format, la 13 Ianuarie 1897, *Societatea de științi din București*.

Scopul acestei Societăți, este de a contribui la progresul știinților și de a desfășura și răspândi tot ce se cuprinde în domeniul știinților în țeară. Ea ține pe membrii săi în curentul progresului științific, prin stimulări la lucrări originale, prin discuțiuni și dări-de-seamă verbale și scrise, asupra diferitelor părți ale știinților, prin conferinți speciale și prin formarea unei biblioteci.

Societatea cuprinde 3 secțiuni :

- a) Secțiunea știinților matematice;
- b) » » fizico-chimice; și
- c) » » naturale.

---

¹⁾ Creatorul, organizatorul și Directorul acestui atât de însemnat institut este D-l Profesor și fizi-
cian Ștefan C. Hepites, membru corespondent al Academiei române.

Membrii sunt aleși de Societate și sunt de 3 feluri: membri de onoare, membri doritori și membri titulari reședinți și nereședinți. Numărul actual al membrilor titulari este mai mare de 100; printr'înși se găsesc cei mai însemnați ai noștri oameni de știință.

Societatea este administrată de un Biuroă compus dintr'un președinte, trei vice-președinți câte unul de fie-care secțiune, un secretar general, trei Secretari câte unul de fie-care secțiune, un casier, un arhivar-bibliotecar și de un comitet compus din 9 membri titulari câte trei de fie-care secțiune. Toate persoanele care alcătuiesc Biroul și Comitetul se aleg pe un an în ședința aniversară ce se ține în fie-care an la 24 Martie și la care secretarul general este ținut a face o dare de seamă asupra mersului Societății.

Lucrările membrilor societății se publică în *Buletinul* său din care au apărut până acum, în 10 ani de existență a societății, 9 mari volume cari, printre alte numeroase memorii științifice, cuprind 215 cercetări originale ale membrilor săi.

La Expozițiunea universală din Paris, Societatea a obținut pentru lucrările sale medalia de bronz.

Institutul de Bacterologie

A fost înființat la 1886, spre a studia epizootiile ce se ivesc în țeară. El ocupă azi un tărâm de peste 20000 m. p. pe cheul Dâmboviței, pe care sunt mai multe clădiri coprinzând diversele laboratorii, museul, școlile de tratament și de instalare, biurourile administrației și locuința Directorului.

Cele mai serioase și mai eficace, științificește, măsuri sunt luate pentru ferirea personalului și orașului de contractarea infecțiunilor, materialului și experiențelor ce se fac în institut.

Institutul de patologie și bacterologie depinde azi de Ministerul Instrucției publice.

Partea pur științifică a Institutului se împarte în 5 secții :

1. *In secția veterinară unită cu cea bacteriologică* în care s'a descoperit natura epizootiilor din România, ear pentru alte bóle (morvina) s'a găsit diagnosticul și mijloacele de vindecare.

S'a făcut studii asupra asociației dintre baccilul brânței și al pneumo-enteritei porcului, asupra agentului febrei tifoide a calului și a difteriei porumbelului.

2. *In secția de vaccinare* s'a redus mortalitatea turbărei la om la maximum de 5 la mie. S'a produs pentru prima dată serul împotriva turbărei, răpciugii și tuberculozei, ear acums e prepară în massă serul în contra difteriei și tetanosului. S'a studiat influența substanței nervoase normale

asupra unor boale nervoase și s'a constatat reacția particulară a leproșilor față cu tuberculina.

3. *In secția bacteriologică* s'a constatat existență și lățirea leprei și formele malariei din România; s'a mai constatat natura infecțiilor bilioase, a abcesului ficatului, a unor forme de infecții intestinale și de pemfigus. Pe lângă bacilul influenței, recunoscut de Pfeiffer, s'a constatat o serie de asociații bacteriene, cari joacă un rol însemnat în bronșită. S'a stabilit microbii infecției emoragice, ai scorbutului, ai nonei, etc. găsindu-se mijloace de dezinfectare mai ales pentru difterie.

4. *In secția chimică* s'a studiat principiile filtrării apei și mai ales principiul sterilizării prin precipitare. S'a făcut studii întinse asupra produselor de secrețiune a bacteriilor răpciugei, tuberculozei, etc.

5. *In secția patologică* s'a făcut studii asupra cadavrelor de la spitale, constatându-se invazia bacteriilor în boalele neinfecțioase. După cercetări întinse s'a putut trage încheerî asupra varietăților și limitelor de variare a bacteriilor. Studii asupra patologiei sistemului nervos, istologiei patologice a terminațiilor nervoase în mușchi, asupra genezei tumorilor, etc. etc.

Institutul de Bacteriologie sub conducerea zeloasă a eminentului său director, a devenit un centru de lumină, atât spre binele medicilor, studenților și agenților sanitari, cât și al populației.

Laboratorul de Chimie Organică

În anul 1887, 18 Noembrie, s'a anexat, pe lângă Catedra de Chimie Organică a Facultății de Științe de la Universitatea din București, un laborator de chimie, iar în 1888, 1 Aprilie, s'a înscris în buget suma de lei 28 mii anual pentru plata personalului și cheltueli de material.

Director al Laboratorului fu numit d. dr. C. I. Istrati, profesor de chimie, membru al Academiei române.

Lucrările practice pentru diferite preparații organice se fac după tratatele lui Jungfleisch, a lui Freundler, a lui Dupont și mai ales după a lui Fischer.

Eată lucrările săvârșite după program :

1. Nitrobenzină; 2. Anilina, (Reacțiunile Anilinei); 3. Acetanilida;
4. Sulfocarbonilida; 5. Ssulfocianatul de fenil; 6. benzoatul de etil;
7. Iodura de etil; 8. Iodoformul; 9. Aldeida salicilică; 10. Diazo-amidobenzina;
11. Separațiunile alcoolurilor amilice a fuselölilor; 12. Acidul benzoic prin oxidarea toluen-ului și prin extragerea din benjoin; 13. Săpunuri;
14. Chinoleina (Metoda Skraup); 15. Acidul sulfanilic; 16. Fenilhidrazina;
17. Fucsina; 18. Chinona; 19. Hidrochinona; 20. Verdele malachit;
21. Antrachinona; 22. Alizarina.

Căutarea carbonului, azotului, sulfului, fosforului și halogenilor în corpurile organice.

În 1889 d. dr. C. I. Istrati a prezentat la Expoziția Universală din Paris cercetările Laboratorului și a obținut medalia de aur. — La expoziția din 1900 Laboratorul a putut să se prezinte cu o frumoasă colecție de corpuri nouă.

Lucrările săvârșite în Laboratorul de Chimie organică au fost publicate: *a)* Buletinul Societății chimice din Paris; *b)* Dări de seamă a Academiei de științe; *c)* Asociația franceză pentru înaintarea științelor; *d)* Analele Academiei Române; *e)* *Buletinul Societății de științe fizice din București*; *f)* *Buletinul Societății de științe* (București).

Școala superioară de medicină veterinară

Școala superioară de medicină veterinară, a fost înființată la 15 Maiu 1861 după insistențele Doctorului Davila, care a fost în același timp fondatorul învățământului medicinei umane și al farmaciei în România (1855).

Cursurile anului I-iu, din lipsă de personal au fost organizate într'un mod cam rudimentar, în 1862 se făcu însă un program mai dezvoltat, împărțindu-se studiile în 5 ani. Din lipsă de specialiști unele fură incomplet predate, altele de loc¹⁾.

În anul 1864, decretându-se legea instrucțiunii publice, studiul medicinei veterinare fu clasat prin art. 257, ca învățământ superior, prevăzându-se înființarea unei *școli superioare de medicină veterinară*, pe lângă facultatea de medicină.

În anul 1883, înființându-se Ministerul agriculturii, învățământul medicinei veterinare, fu trecut la acest minister.

Până la acea epocă, afară de clinici și erborisații, toate cursurile se făceau numai teoretic, nu exista nici chiar sală de disecție. Pentru a putea prezenta piese anatomice ce li se cereau dupe însuși stăruințele lor — în scopul de a pune în evidență importanța disecțiunilor în medicina veterinară — unii aspiranți la concursul de veterinar de division clasa I, erau siliți să disece și să 'și prepare piesele în lunile de vară, în sala de disecție și autopsie a spitalului Colțea.

Prima sală de disecție fu instalată prin subscripție publică!²⁾

1) Primii Profesori ai școlii fură: Dr. Lucaș (Zootehnică), Dr. Enicoc (anatomia și teoria potcovei), Dr. Prokesh (Clinica veterinară), Engel (potcovitul), Dr. Eichenbaum (Anatomia), Dr. Dumitrescu (mica chirurgie), Dr. Stavrescu (Zoologia), Dr. Vlădescu (Mineralogia), Dr. Grecescu (Botanica), Preotul Brătășescu (Ist. Românilor și religia).

2) Ea fu așezată în strada Fântânei, colț cu strada Luterană, în imobilul d-lui C. Olănescu azi dărâmat, ear d-nul Grigore Triandafil fu unul dintre cei mai însemnați contribuitori.

Toate guvernele contribuind însă la complectarea organizării școalei veterinare, la 1 Aprilie 1900, ea se afla ast-fel alcătuită:

Studentii erau interni și externi: Internii se împărțeau în bursieri și solvenți.

Cursurile școalei cuprind 48 materii, predate de 9 profesori și 2 conferențieri, asistați de 8 șefi de lucrări. Medicul internatului face un curs de igienă umană, iar farmacistul școalei, exercitează studenții anului V-lea, asupra manipulațiilor farmaceutice.

Durata studiilor este de 5 ani cu 5 examene de fine de an. Pentru a obține diploma de medic veterinar se cere 5 examene de diplomă și o teză tipărită.

După trecerea celor 5 examene de diplomă, absolvenții trebuiesc să presinte și să susțină teza cu orî-ce subiect vroiesc a'și alege, în fața unui juriu de promovare compus din 5 profesori ai școalei.

În urma acestor probe, absolventul primesce o diplomă de medic veterinar, care-i dă dreptul să practice medicina veterinară în țară și să ocupe o funcțiune de veterinar, în serviciul civil sau militar.

Medicii veterinari sunt primiți în armată cu gradul de sublocotenent veterinar. După un an de serviciu militar, dau un examen și sunt trecuți în rezervă cu gradul de locotenent veterinar, sau optează pentru serviciul militar, când sunt obligați a continua cariera timp de cel puțin 6 ani.

Lucrările practice se fac în laboratoarele școalei cari sunt:

Laboratorul de anatomie,

Laboratorul de fiziologie,

Laboratorul de istiologie,

Laboratorul pentru microbiologie și anatomie pathologică,

Laboratorul pentru Terapeutică și medicină operatoare,

Laboratorul de botanică și zoologie,

Laboratorul pentru chimie și fizică,

Serviciul de clinică externă,

Serviciul de clinică internă,

Serviciul pentru clinica boalelor contagioase.

Pentru fiecare, din aceste servicii, sunt grajduri pentru cai, boi, oi, râmători și spitale pentru câni. Pentru câni există servicii deosebite, ale boalelor externe și interne, de cele contagioase râie și jigodie, precum și un serviciu cu totul deosebit pentru turbare.

Pentru boalele infecțioase curabile ca: febra tifoidă, tetanosul, etc., există boxe separate, iar pentru boale infecțioase incurabile ca răpciuga, etc., boxe și dependinți la o parte izolată, precum și o sală specială de autopsie.

În afară de acestea școala mai are o farmacie, manegiū, potcovărie, lângă care se află anexat un mic museū.

În institutul vaccinogen al școalei se prepară vaccin animal pentru toată armata și pentru unele servicii civile.

În timpii din urmă s'a înființat pe lângă școală și un institut zoo-technic.

Acest institut a cărui instalație s'a terminat la 1896, posedă 6 secțiuni:

1. *Secțiunea cabalină*, cu 16 animale reproducătoare din rasele: Română de munte, Română de Ialomița, Dobrogeană, Anglo-arabă, Ardenesă și Brabançonă, cari au dat 15 produși.

2. *Secțiunea bovină*, cu 17 animale reproducătoare din rasele Română de munte (Moldova), Schwitz și Siementhal, cari au produs 52 capete.

3. *Secțiunea ovină*, cu 46 animale reproducătoare din rasele: țigae neagră, țigae albă, țurcană, stogomană, spancă, merinos precoce și merinos Rambouillet, cari au dat 108 produși.

4. *Secțiunea porcină*, cu 16 animale reproducătoare din rasele: Yorkshire, Craonesă și Românească, (mangalița și stocli), cari au dat 71 produși.

5. *Secțiunea păsărilor*, cu spețele: găște de Toulouse, Emden și Românești; rațe de Pechin, Rouen și Românești; găini Brahma, Cochinchina, Yokohama, Paduane și Românești; porumbei călători.

6. *Secțiunea canină*, cu o pereche Braçq Saint-Germain, cari au dat 7 produși.

De și acest institut durează numai de 4 ani, s'a dobândit rezultate foarte remarcabile:

a) S'a constatat că oile merinos precoce și Rambouillet se pot aclimata cu mare înlesnire și produșii lor cu oaea spancă și țigae albă sunt remarcabili atât din punct de vedere al cantității și calității lânei pe care o au mai fină și mai abundentă, cât și din punctul de vedere al transmiterii caracterelor merinosului, căci produsele de încrucișare ale merinosului cu spanca, sunt, mai cu deosebire, asemănătoare merinosului.

b) Râmătorii Yorkshire s'au aclimatat și au resistat foarte bine la Institut, dând produși excelenți, dar mai păroși ca părinții. Incrucișarea acestei rase cu porcul ordinar și mai cu seamă cu Mangalița, sunt așa de importante în cât chiar după prima generație, dar mai cu osebire după a doua, s'a obținut produși foarte ameliorați având o precocitate destul de remarcată și forme foarte apreciate, în ceea ce privește producerea cărnei.

Rasele de vite Schwitz și Siementhal se aclimatează și se reproduc excelent. Corciturile lor cu rasele românești au dat rezultate deosebite: puțin importante acelea ce au rezultat din unirea Siementhalului cu vaca de Moldova, foarte excelente cele dobândite de Schwitz cu vaca Moldovenească, dar mai cu osebire cu cea de munte. S'a remarcat în deosebi influența ce are Schwitzul asupra proprietăților lactifere a vacii de Moldova. În ceea ce privește rasele de munte, experiențele din acest punct de vedere nu sunt încă complect dobândite, ca conformație însă, produse sunt foarte importante.

d) Cercetările făcute cu paserile, sunt earăși demne de remarcat, de oare-ce s'aŭ produs specimene admirabile din rasele de găini Brahma, Cochinchina și Paduana, găștele de Toulousa aŭ murit, rașele de Pechin n'aŭ resistat. Corciturile lor cu rasele românești sunt destul de importante.

În ceea ce privește caii, nici timpul și nici mijloacele nu aŭ permis să se poată trage concluziuni. Începutul este făcut și viitorul ne va da deslegarea problemelor; pare însă că corcirea între armăsarul anglo-arab și eapa românească sunt încurajatoare.

De la înființarea sa până în prezent, școala a dat aproximativ 224 de medici veterinari.

Școlile Comerciale

Învățământul comercial fu introdus pentru întâia oară în anul 1838 în clasa 4-a a școalelor primare din Iași, măsura aceasta nu ținu de cât un an. În 1850 i s'a dat mai mare atenție, căci s'a prevăzut crearea de școale speciale comerciale, cu durata cursurilor de cinci ani: trei pentru studiile elementare și doi pentru studiul special al comerțului său agriculturii, după voea elevilor. S'aŭ înființat două școale, prima în Iași, și mai târziu, alta în Galați; amândouă școlile nu aduseră folos. Cea din Iași fu suprimată în 1860, căci n'avea de cât 19 elevi.

În 1844, în Brăila, găsim un început de învățământ comercial tot în clasa a IV-a primară; în 1855 și 57 se făcuse un proiect pentru organizarea școalelor de comerț, în care trebuiaŭ să se predea cursuri generale și speciale comerciale, însă proiectul n'a fost înfăptuit, de oare-ce se părea nepractic. Tot pe-atunci se făcu încercarea de-a se crea pe acțiuni un institut comercial, dar fără isbândă.

În 1859 găsim în Ploești, în clasa a IV primară, cursuri comerciale. În 1860 guvernul propuse Adunării bugetul pentru crearea școalelor de comerț, însă creditele aŭ fost respinse.

D'abia în 1864, prin legea generală a învățământului, s'aŭ înființat școale comerciale, sub denumirea de școale reale, în București și Galați, durata cursurilor fiind de 4 ani. Pentru a fi primiți, se cerea elevilor atestat de 4 clase primare.

În 1877 școalele comerciale fură înzestrate cu un program nou, pentru care trebuiaŭ cinci ani, înființându-se alte trei: în Craiova, Iași și Ploești.

În 1883, instituindu-se Ministerul Agriculturii, Industriei și Comerțului, școalele comerciale fură luate de sub direcția Ministerului instrucției; se creă chiar o comisiune permanentă, compusă din 3 persoane, numite de Minister, care însă nu prea era consultată și învățământul nu progresă.

În fine, în anul 1894—95 se reorganiză complet învățământul co-

mercial, creându-se școli de întâiul și al doilea grad. Toți elevii sunt externi, și cursurile gratuite.

În școlile de gradul întâiu se admit elevi între 11 și 14 ani, cari au terminat 4 clase primare; durata cursurilor e de 3 ani. Programul e următorul: limba română, franceză, germană; aritmetica, geografia, istoria, corespondența comercială, schimbul și comptabilitatea; noțiuni de chimie, fizică; curs de mărfuri, caligrafia și desenul.

În școlile de gradul al doilea se primesc elevi în vîrstă de cel puțin 15 ani, cari au 4 clase secundare sau au făcut cursurile unei școale comerciale de gradul întâiu; durata studiilor e tot de 3 ani. Elevilor săraci se acordă 20 burse prin concurs. Obiectele ce se predau sunt: limba franceză, germană, italiană sau engleză; geografia politică, comercială și statistică; matematicile; fizica, chimia, istoria naturală, cursuri de mărfuri și tehnologie, comptabilitatea și corespondența comercială; drept comercial, maritim, administrativ și vamal; economia politică, caligrafia, desenul și igiena.

Amîndouă categoriile de școale au elevi externi; în cele de gradul al II-lea se dau cîteva burse de 40 fr. lunar. Atît cheltuelele pentru personal cît și pentru înzestrarea școlilor cu material didactic sunt în sarcina statului. Localurile școlilor comerciale de gradul al II-lea se dau de către stat, ear cele de gradul I-iu de comune împreună cu camerele de comerț. Fie-care școală are aparate de fizică, chimie, laboratoare și colecții de mărfuri.

Școlile de gradul I-iu eliberează certificate de absolvire, ear cele de gradul al II-lea diplome și certificate; diplomele se dau numai elevilor cari au nota medie 7 minimum, 10 fiind maximum. Diplomele și certificatele școlilor comerciale de gradul al II-lea dau dreptul la diferite slujbe și la reducerea termenului serviciului militar.

Eată și o statistică a elevilor eșiți din școlile de gradul al II-lea din București și Iași și a ocupațiilor lor:

a) București: 33 la Banca Națională; 20 la Banca Agricolă; 81 în diferite întreprinderi comerciale; 6 în Serviciul Comptabilității statului; 6 impiegați; 6 fac studii în străinătate; 6 fac serviciul militar; 1 mort; 26 cu ocupații necunoscute.

În total 186.

b) Iași: 15 la Banca Națională; 9 la Banca Agricolă; 41 în diferite Case de comerț; 7 comptabili în exploatare agricole și industriale; 5 funcționari; 5 fac studii; 7 emigrați; 3 fac serviciul militar; 17 cu ocupații necunoscute; 2 morți.

În total 111.

În România sunt 6 școale comerciale de gradul întâiu: în București, Iași, Craiova, Galați, Ploești și Turnu Severin, precum și 4 de gradul al doilea: în București, Iași, Craiova și Galați.

Întreținerea acestor 10 școli costă pe stat 484.346 franci.

Școlile comerciale în străinătate. — *In Belgia*, în afară de cursurile comerciale instituite în diferite școli și cari au dat rezultate excelente, mai sunt: un Institut superior de comerț în Anvers (250 elevi) și o școală superioară la Bruxelles.

În Institutul superior din Anvers elevii plătesc o taxă de înscriere de 25 fr., 200 fr. în primul an și 250 fr. în al doilea; înscrierea specială în biroul comercial costă 100 fr. și fie-care curs câte 30 franci. După cum se vede, e mare depărtare între taxele acestea și cele pe cari legea română le-a impus străinilor cari învață în școlile primare. *Trebuie să notăm că legea belgiană prevede gratuitatea pentru elevii belgieni și acordarea de burse de studiu, în sumă de 600 fr. cel mult, elevilor (belgieni) săraci; guvernul acordă «burse de călătorie» celor cari s'au distins la studii și au obținut diploma.*

Din anul 1884 până la 1894, trei-zeci «burse de călătorie» s'au dat de Ministerul afacerilor străine licențiatilor în științele comerciale spre a se duce în Japonia, Columbia, Republica Argentina, Singapoore, Calcuta, Australia, Mexic, Africa Australă și Guatemala.

Cheltuețele «Institutului» se ridică la 90.000 fr. din cari 45.000 fr. sunt dați de stat și 15.000 fr. de orașul Anvers; contribuțiile școlare sunt de 40.000 franci.

Actualmente, autoritatea școlară superioară din Belgia se ocupă cu organizarea celui de-al treilea an de studiu în Institutul din Anvers, care va cuprinde în special cursuri superioare de drept constituțional, administrativ și dreptul ginților; legislația comercială și maritimă comparată.

Diplomații Institutului din Anvers pot deveni consuli.

În Ungaria, prima școală comercială a fost înființată la Buda-Pesta în anul 1830, apoi s'au mai creat succesiv altele în următoarele orașe: Kolozvar (1839), Brașov (1841), Nagy-Kanizsa (1843), Kesmark (1845), Sopron și Arad (1848). Aceste școli erau private, subvenționate de comercianți sau corporații, și fură transformate în școli reale; pe urmă, însă, au redevenit comerciale.

Învățământul comercial a fost reorganizat în 1872, fiind luat de la Ministerul Agriculturii și Comerțului și dat sub direcția Ministerului instrucției. Atunci fură create:

a) *Școli primare de Comerț*, (cursuri de duminică și seara) care înlocuiesc școala primară de perfecționare.

b) *Școli secundare de comerț* cu trei clase.

c) *Școli superioare de comerț*.

În 1884 s'a renunțat la categoria a treia.

Cea mai mare parte din școlile primare superioare s'au transformat în școli primare de comerț (mai cu seamă de când s'a acordat absolvenților dreptul de a face un an serviciul militar).

Școlile superioare de comerț trebuie să aibă, afară de directori, cel puțin patru profesori; directorul e obligat să țină 10 ore de lecții pe săptămână și profesorii 18—20 ore.

Elevii diplomați ai școlilor superioare de comerț intră nu numai în cariera comercială sau financiară propriu zisă, ci și în funcții inferioare administrative; sunt admiși în Academia de comerț oriental, la cursurile pentru «amploiații» de la drumurile de fer, în institutele agronomice, în școala normală de comerț, și, ca auditori, la Universitatea de științe. Serviciul militar e tot de un an.

Școlile superioare de comerț sunt în număr de 37, din cari: 15 sunt întreținute de stat, 6 de comune cu subvenție de la stat, 5 numai de comune, 2 de comunități religioase, 4 de societăți sau corporații și 5 de particulari; 12 din ele sunt alipite de școlile primare superioare; cea superioară de comerț ortodoxă română din Brașov e alipită de liceu, iar celelalte sunt independente.

Internate sunt numai în două școli ale statului (Brașov și Kesmark), în Arad și în trei școli private: Kolozsvár, Pesta și Nagyvárad.

În 1883 s'a creat în Pesta un *curs de limbi orientale*, transformat în 1891 în *curs de comerț oriental*, în care se predă limba română, sârbă, bulgară, turcă, arabă, greaca modernă și italiană, pentru fie-care limbă sunt 6 ore pe săptămână, afară de italiana, care are 4; fie-care elev trebuie să învețe 2 limbi, iar limba arabă o învață numai acei cari cunosc pe cea turcă.

Elevii cari frecventează regulat cursurile, plătesc o taxă de 80 coroane anual; cei săraci sunt scutiți și pot avea burse chiar, cari se dau din fundații instituite de Ministerul Comerțului, de Corporații, de camerele de comerț sau de particulari.

În 1898/99 această școală a fost numită *Academia de comerț*, elevii diplomați pot fi întrebuințați în Muzele comerciale, pe cari Ungaria le-a creat în Constantinopol, Salonic, Filipopol, Rusciuc, București și Sofia; mai sunt primiți ca funcționari comerciali și administrativi în Consulate.

În 1898—99 s'a creat în Pesta, alipindu-se de universitate, o școală normală pentru învățământul comercial, a cărei cursuri sunt gratuite; la cursuri urmează studenții universitari și din școala politehnică.

În fine, s'a hotărât ca în ori-ce comună în care sunt 50 de ucenici comerciali în vârstă pentru învățământul obligator, să se creeze o școală anume pentru dâșii; dacă sunt mai puțini de 50, comunele sunt obligate se organizeze școli așa fel ca acei ucenici să capete cunoștințele necesare ca și într'un curs special.

Cheltuețele pentru aceste școli sunt în sarcina comunelor.

Cursurile durează 3 ani, câte 10 luni; ucenicii, cari au împlinit 12 ani, dar n'au atestat și nu pot fi supuși examenului de admitere, frecventează mai întâiu clasa pregătitoare, cursurile țin cel puțin 7 ore pe

săptămână și se predau seara, în zilele lucrătoare, câte două ceasuri, sau Duminica.

Când ucenicul intră 'n serviciu, patronul trebuie să'l înscrie fie în școala de ucenici, fie în școala primară superioară.

Afară de școlile acestea s'au înființat în 1891 cursuri de comerț pentru fetele cari au trecut cu succes examenul de clasa a IV-a primară superioară sau cari reușesc la examenul de admitere. Astăzi sunt 19 cursuri de felul acesta, din cari 5 în Pesta și 14 în orașele celelalte.

Aceste numeroase școli comerciale, cari în definitiv sunt o dezvoltare a învățământului primar, au produs rezultate excelente. Acum statul vrea să creeze o «Școală de studii înalte comerciale».

Rusia. — La începutul anului școlar 1899—1900 erau în Rusia 56 de stabilimente pentru învățământul secundar și anume: 19 școli de comerț, 12 școli comerciale, 9 clase comerciale și 12 cursuri de științe comerciale. Aceste școli sunt întreținute de diferite societăți și de particulari costând 1.300.000 ruble. Afară de acestea, în 25 școli reale dependente de Ministerul instrucției publice, în alte 4 tot reale, instituite pe lângă bisericile străine și în 3 școli private sunt și clase pentru învățământul comercial.

Olanda. — Învățământul comercial se predă în 3 categorii de școli: I. școli cari sunt tot una cu cele secundare; II. școli asemenea celor pentru învățământul primar superior, în cari se predă ținerea registrelor și corespondența comercială; III. cursurile făcute de «Alianța națională a funcționarilor comerciali din Olanda», de asociația «Mercur» și alte asociații comerciale sau chiar de către particulari.

I. Școlile din prima categorie sunt publice și private. Publice sunt:

1. *Școala de comerț bienal din Amsterdam*, în care se predă limbele moderne, matematicile comerciale, cunoașterea mărfurilor și chimia comercială, dreptul comercial, etc.

2. *Școala trienală de băieți din Rotterdam*, care are și cursuri de comerț.

3. *Școala industrială și comercială din Enschede* se compune din o școală secundară trienală, o secție comercială și alta industrială;

4. *Școala secundară trienală din Haga*, clasa a 3-a e împărțită în două, dintre cari una e consacrată învățământului comercial.

Printre școlile private, notăm: 1. *Școala privată de comerț M.-H.-C.-P. Dirks*, în Amsterdam. 2. *Școala secundară de comerț din Haga*, care are de scop a pregăti funcționari comerciali și administrativi; are 3 clase, cari pregătesc pe elevi pentru secția comercială. 3. *Instituția Augusta*, școală municipală de băieți în Hilversum; clasa a 4-a e secție comercială. Cursul e bienal.

II. Școlile publice asemenea celor pentru predarea învățământului primar superior sunt: 1. *Cursul de comerț din Delft*, înființat în 1898,

care durează 4 ani; lecțiile se țin dimineața și seara. 2. *Școala de repetiție* din Schiedam, alipită pe lângă o școală primară de băeți, are clase superioare pentru predarea limbilor și a cunoștințelor comerciale; ținerea registrelor în partidă dublă, etc.

Instituții private sunt: 1. «Esmeyer» în Rotterdam; 2. «Van der Velde» în Amsterdam, care are o secție comercială trienală; 3. Cursul de comerț al Asociației «*Folositor tuturor*».

Cursuri serale sunt în Utrecht, Amsterdam, Leyde și Rotterdam.

III. Cursuri datorite inițiativei «Asociațiilor și Alianțelor comerciale» sunt în Amsterdam, Alkmaar, Delft, Deventer, Haye, Groninque, Leewarden, Maastricht, Nimeque, Sneek, Utrecht și Zutphen, toate înființate de «Asociația națională a funcționarilor de comerț din Olanda», etc.

Școlile de Arte și Meserii din București și Iași și Școlile Județene de Meserii. România posedă două feluri de școli de meserii: 1. Școli de arte și meserii ale Statului, în număr de două, una la București și alta la Iași și 2. Școli de meserii regionale, întreținute de județe sau comune; școală de Ceramică la T.-Jiū; școală de meserii la Craiova, Ploești, Galați, Bêrlad. Din inițiativă particulară și creată cu conducerea directă a Statului, școala Vasile Paapa din comuna Valea Boului, Județul Prahova, unde elevii învață căruțaria și lucrarea buților (dogăria).

În aceste școale învățământul este clasic sau teoretic și practic¹⁾. Primul durează patru ani.

Orariul este așa întocmit în cât elevii nu stau de cât maximum două ore pe zi în clasă la studii, restul zilei stau în ateliere.

Școlile sunt organizate pe baza de internate, statul întreținând aproape jumătate din numărul elevilor, număr fixat de alt-fel în lege la art. 37, pentru ambele școli; restul sunt întreținuți din suma de 500 lei anual ce părinții plătesc la casa statului. În afară de aceasta, fie-care județ și fie-care comună capitală de județ sunt obligate a trimite, dupe importanța lor, și cu spesele lor proprii, câte unul sau doi bursieri fie în școala de la București, fie în școala de la Iași.

Atelierele. În afară de atelierul școalei, în care elevii capătă cunoștința instrumentelor și uneltelor de muncă, și fac exerciții practice pentru mai toate meseriile, fie-care din cele două școli de meserii, are un atelier de aplicație, în care, timp de două ani, elevul capătă cunoștințele practice necesare specialității ce-și a ales. Aceste ateliere au o organizare foarte completă corespunzătoare următoarelor specialități:

Divisiunea ferăriei: Ferăria, Lăcătușeria, Ajustagiul, Turnătoria, Cazangeria de fer și aramă, Tinichigeria.

Divisiunea lemnară: Dulgheria, Tâmplăria, Rotăria și căruțaria, Modelăria.

1) Vezi Legea Invățăm. Profesional, Art. 35—58.

Iar acum în urmă s'a înființat la școala din București și un atelier, pentru fabricarea aparatelor de sondage.

În aceste ateliere lucrul elevilor se plătește fie cu ora, fie cu bucata dupe importanța lucrării și dupe dificultatea de executare. În atelierele de aplicație ale școalelor de la Iași și București se execută foarte multe lucrări de valoare, aceste ateliere prin organizarea lor fiind capabile să producă lucrări în bune condițiuni de executare și soliditate. În același timp ele sunt destinate, prin însăși organizarea lor, a fi regulatoare de prețuri.

Rezultatele obținute pînă astăzi sunt foarte satisfăcătoare. Din aceste două școli s'au recrutat și continuă a se recruta mecanicii căilor noastre ferate. Foarte mulți din maeștrii atelierelor noastre particulare, mai ales în industriile incurajate de stat, sunt elevi ai acestor două școli. Câți-va din elevi au mers mai departe și au urmat cursuri speciale în școale sau ateliere importante din străinătate; la întoarcere în țeară au dat un prețios contingent de muncă pentru regenerarea țerei pe calea industrială.

S'a încercat în fine un sistem de a crea ateliere la orașe și mai ales la sate, acordându-se elevilor, absolvenți meritoși, ai acestor școli premii în bani și scule, pentru a se putea stabili, lucrul nu a reușit încă.

La Expoziția din Paris au luat parte 8 școli de meserii și anume: Școlile de arte și meserii din București și Iași și Școalele județene de la Buciumu (Iași), din Galați, Ploești, Roman, Valea Boului (Prahova) și Craiova.

Lucrurile sculptate și cele de fer bătut ale școlilor din București și Iași au fost cu osebire remarcate și laudate, fiind la înălțimea produselor similare ale industriei străine.

Școlile profesionale de fete în care învățământul este teoretic și practic în același timp au de scop a forma bune lucrătoare și a înavuți diversele meserii cu gospodine instruite și dibace la lucrurile trebuincioase casei.

Pe lângă Asilul Elena Doamna, au luat parte cu broderii, ruferie, dantele, costume naționale, rochii etc. bine lucrate și frumos prezentate, 20 de Școli și anume: Școala Madona Dudu (Craiova), Școlile normale de Institutoare (București și Craiova), Școlile profesionale «Prințesa Elisabeta» București, Buzeu, Caracal, Galați, Giurgiu, Peatra-Neamțu, Ploești, Roman, T.-Severin și Externatele din Bêrlad, Botoșani, București, Craiova, Focșani, Iași și Ploești.

Asilul „Elena Doamna“. — În trecut, monastirele aveau în deobște sarcina de-a ajuta pe săraci și a le da adăpost. Pe la sfîrșitul veacului al XVIII-lea, însă, săracii se înmulțiseră atîta de tare, mai ales în orașe, în cât Alexandru Ipsilante înființă o «Cutie a Milelor» (1780) pentru ajutorarea Copiilor găsiți; veniturile «Cutiei» se ridicară în scurt timp la

suma de 300.000 lei v. Copiilor li se dedea pe lângă îngrijirea materială și oare-care instrucție cu care să s'ajute în viață.

După războiul dintre Ruși și Turci (1787) se organizează în țeară inițiativa privată. Prin testamentul său din 1792, Mitropolitul Filaret făcu o danie însemnată în folosul «Cutiei».

Pe la începutul veacului al XIX-lea numărul copiilor întreținuți din veniturile «Cutiei» era de 200—210. În urmă veniturile «Cutiei» trecură la stat. În timpul Regulamentului Organic se făcu și un fel de statute pentru creșterea copiilor săraci.

D'abia la 1860 ajutarea acestor copii își ajunse ținta adevărată, căci, prin stăruința Generalului Dr. Davila, ei fură dați în îngrijirea Direcției serviciului Sanitar. Dr. Davila adună de pe la doici vre-o 40 copii pentru ca să le dea îngrijire bună și mai târziu, primele elemente de instrucție.

În 1861 copiii fură mutați în o casă privată din Dealul Cotrocenilor, punându-se temelie unei adevărate școli primare. Doamna Elena Cuza, vizitând în 1862 această școală, se hotărî să înființeze un azil și dete 1.000 galbeni pentru zidirea lui. În 18 Iulie, același an, Domnitorul Cuza aprobă planurile și în 29 Iulie se făcu solemnitatea punerii pietrei fundamentale. Poetul V. Alexandri dădu în folosul fondului Asilului poeziile populare culese de dânsul, numindu-le «copii găsiți ai geniului românesc». În 1863, 120 orfani, băieți și fete fură așezați în noul local, afară de copiii prea mici, lăsați pe la doici.

Sub Înalta ocrotire a M. S. Reginei Elisabeta, Asilul «Elena Doamna» se dezvoltă și se înființară 6 secții, numite specialități. În 1884 erau 440 eleve, nu numai orfane, dar și fete sărace; în același an, murind Dr. Davila, Asilul trecu sub administrația Ministerului Instrucției.

În 1893 Asilul fu organizat prin lege, coprinzând trei secțiuni:

1. Secțiunea primară, spre a servi ca școală de aplicație pentru elevele Școlii normale de învățătoare.
2. Secțiunea profesională (croitorie, rufărie, broderie, etc.).
3. Secțiunea normală, cu 5 clase, cu menirea de a da învățătoare pentru sate.

Pe lângă aceste trei secțiuni s'a înființat mai pe urmă *Secțiunea de menajii*, care produce bone de copii, menajere, spălătorese, bucătărese; această secțiune se află în oraș și e sub direcția D-nei Roth.

Pe lângă instrucțiune, fetele din Asil iaă parte, împreună cu menajera, la conducerea gospodăriei zilnice, lucrând și la grădinarie.

Anul trecut s'a înființat și o bibliotecă în Asil.

Expozițiunea lucrărilor Asilului a făcut obiectul deosebitelor laude și atențiuni, din partea Juriilor și a publicului. Pe lângă frumoasele broderii pe pânză fină și dantelele de o rară frumusețe, Asilul a expus o mare draperie de postav brodată cu flori de mătase și un *paravant* de mătase de

asemenea brodat cu flori foarte fine în mătăsurî, aparținând M. S. Reginei.

Școala de Poduri și Șosele e instalată în local propriu din anul 1886, având numeroase instalații pentru învățământul fizicei și chimiei; ele servesc la studierea sistematică a materialurilor de construcție și pentru a controla materialurile întrebuintate în clădirile Statului și ale particularilor.

Sunt trei categorii de instalații: *a)* pentru învățământ; *b)* pentru analizele chimice industriale; *c)* pentru lucrări științifice.

a) Amfiteatrul: Sala pentru studii calitative, făcute de elevi; sala pentru studierea produselor idraulice.

b) Sala pentru încercări chimice industriale; combustioni și fusiuni; camera calorimetrică; laborator pentru produse idraulice; încercări mecanice de metale, petre, etc.; motori și mașina electrică; ateliere pentru facerea epruvetelor metalice.

c) Laboratorul pentru lucrări științifice; camera neagră și microscopie; analize de ape; camera balanțelor; museul; biblioteca specială a laboratorilor.

În secția *A* un curent electric de 150 amperi intensitate și 120 volți tensiune, dând o putere de 18 kilowats, precum și o baterie Tudor de 300 amperi, sunt la dispoziția experimentatorului spre a săvârși compuneri și descompuneri chimice, etc.

În secția *B* pe lângă o sală mare bine pregătită pentru analizele chimice și industriale de tot felul, sunt alte săli cu instalații speciale pentru studierea combustibililor, produselor idraulice, încercări de metale, etc.

În trei-spre-zece ani de existență, laboratoriile Școlii de Poduri și Șosele au făcut aproape 12000 analize, dintre cari: 18225 (92⁰/0) pentru Administrația C. F. R., 1200 (6⁰/0) pentru diferite autorități și 391 (2⁰/0) pentru particulari.

GRUPA II

Opere de Artă

Pentru privitorul care a intrat în *Marele Palat* și s'a simțit covârșit de măreția artei străine, în deosebi de cea franceză, se înțelege de la sine ca Expoziția română nu putea să-i facă de cât o impresie slabă. Singură Franța, era reprezentată poate de nume cari au ilustrat veacul XIX, începând de la clasicii David, Ingres, Géricault, romanticul Delacroix, Chas-sériau, Puvis de Chavannes; școala de la 1830; — Corot, Rousseau, Millet,

puternicul sentimentalist al vieții rustice; — realistul Courbet; și venind pînă la impresioniștii Manet și Monet; — modernul Besnard, fire turmentată, Henry Martin, Carière, pictorul duioșiei, Hébert, Benjamin Constant, Bouguereau, Roll, Cazin, Bonnat, Carolus Durand, Amant Jean, Ménard, Simon, Cottet și atîți alții, care prin lucrările lor originale, adese-ori stranii și îndelung discutate, au făcut ca școala franceză să fie considerată astăzi ca cea mai puternică manifestare artistică a timpului.

Alături de Franța era Germania cu toți șefii ei de școale: Mentzel, Hans Tomas, Lenbach, Uhde, Herterich, Huck, Liebermann, Kaulbach, pictori mari deși mai toți influențați de reminiscențe artistice străine.

Lângă Germania era Anglia cu Burne Jones, amintind pe primitivi, Milais, Alma Tadema, Show și alții; Statele-Unite cu Wistler, Sargent Innes; Belgia, Olanda, Italia, Spania. Intr'un cuvînt, toate statele cu tradiții artistice au ținut să ia parte, cu tot ce au avut mai sus ca nume artistic, la splendita sîrbătoare ce Franța dădea lumii.

Noi Români, pe lângă faptul că suntem începători în viața artelor, am avut a lupta și cu alte împrejurări protivnice. Ast-fel, hotărîrea prea tîrzie din partea noastră de a participa la Expozițiunea Universală din Paris, s'a resimțit, mai mult de cît în orî-ce manifestare a poporului nostru, în pictură și sculptură.

Pe cînd toate cele-l'alte națiuni au făcut pregătiri serioase din timp și sacrificii mari pentru expozițiile lor artistice, tinerii artiști români au fost nevoiți să se înfățișeze cu lucrări făcute cele mai multe în pripă.

Un alt neajuns a fost acela că nici unul din artiștii noștri consacrați nu au figurat în Expoziția Română. Mai ales împrejurarea că D. Grigorescu, ajuns la Paris, a căzut bolnav și n'a putut expune frumoasele sale pânze, — în care se oglindește atît de viu și atît de mîndru viața de țeară a poporului român, și al cărui fel original de a concepe lucrurile și a le îmbrăca în tehnica-i măestrită, l'ar fi pus alături de cei mai distinși pictori ai lumii, — a fost pentru noi o împrejurare hotărîtor tristă. Mănunchiul de pânze alese, ce artistul ducea la Paris, ar fi rezumat momentele culminante ale carierei sale artistice, ale celor 40 de ani de muncă încordată în prinderea și realizarea frumosului. — Ne-a lipsit de asemenea Andreescu, încântătorul pictor-poet al minunatelor noastre toamne, care, cu tablourile lui de un sentiment melancolic, ar fi dat o idee străinătății de toamnele românești, lungi și pline de poezie. — Ne-a lipsit, în sfîrșit, Mirea. Adică cele mai puternice elemente ale artei noastre.

Un al treilea neajuns, provenit tot din prea tîrzia noastră deșteptare, a fost locul defavorabil ce ni s'a dat în Palatul Artelor, și unde lucrările românești erau expuse, am putea zice, în aer liber.

Tinerii români, cari au trecut peste toate aceste greutăți și cu curajul vîrstei lor au expus: Alexandrescu Titus, Aricescu Constantin, Artachino Constantin, Capidan Pericles, Deșliu Irina, Eliade George, Garguromin

Verona, Grant Nicolae, Gropeanu Nicolae, Kornea Olga, Loghi Kimon, Luchian Stefan, Mărculescu, Râmniceanu Virginia, Segal Arthur, Serafim Dimitrie, Simonide Mihail, Sperlich Emil, Strîmbulescu Hipolit, Tintoreanu Nicolae, Vermont Nicolae, Carniol, Fălcoianu Alexandrina, Mendel Artur, Popescu Gabriel, Bălăcescu Constantin, Hegel Wladimir, Marin Filip, Mirea Dimitrie, Spaethe Oscar, Storck Carol, Storck Frantz, Ghica Nicolae, Sterian George, P. Antonescu, sunt toți artiști de talent, dar care pînă astăzi nu au spus cuvîntul lor definitiv, fiind cei mai mulți cercetători încă, căutându-și calea, mulți earăși influențați de curente artistice în mijlocul cărora au trăit sau trăesc.

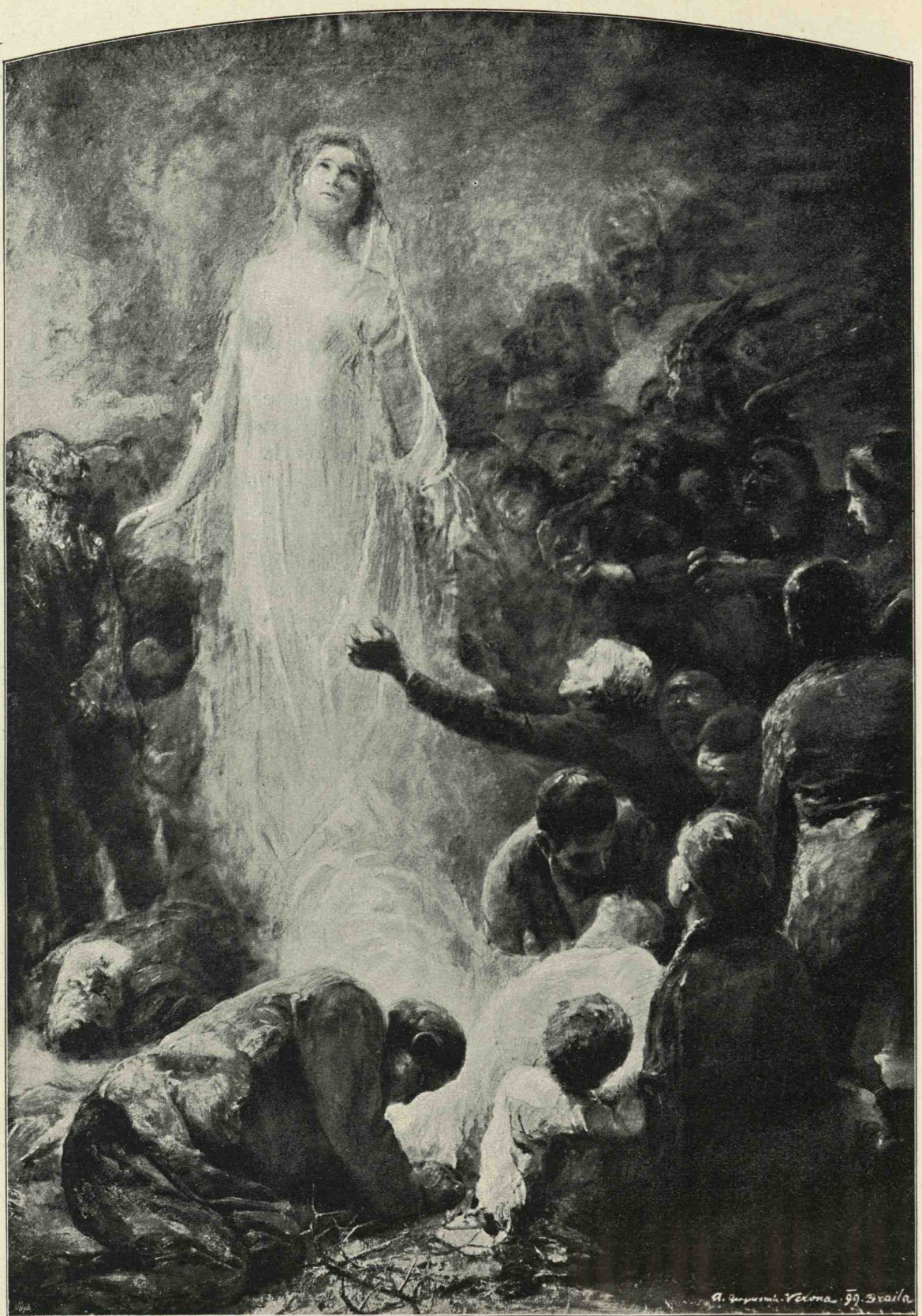
Eată cuvîntul, credem noi, pentru care juriul internațional n'a decernat grupului lucrărilor de artă românească decât recompense de a doua mână, față cu recompensele mari ce ni le-a acordat în celelalte grupări.

Cu toate acestea el a distins câteva nume de artiști români care fac deja onoare țerii lor și promet a evolua cu timpul spre plenitudinea talentelor lor. Așa, Pictorul Simonidy a obținut o medalie de argint pentru plafonul său intitulat: *Fortuna împărțind României darurile ei după Războiul Independenței*, lucrare de un colorit modern și c'o dispozițiune fericită de figuri, ca și pentru tabloul său: *Parfumuri de eamnă*, în care e multă poezie și mult gust. Sculptorul Frantz Storck a obținut de asemenea o medalie de argint pentru lucrările sale înfațișând: *Ispita, Nevinovăția*, etc., nuduri făcute cu multă artă, bine desenate și bine modelate. Arhitectului George Sterian i s'a acordat tot medalia de argint pentru proiectul său de «Primărie», încercare de reconstituțiune arhitectonică. Au avut medalie de bronz: d-șoara Deșliu, pentru lucrarea sa intitulată *Cântec*; Garguromin Verona, pentru tabloul său *Speranță*, de o frumoasă varietate de atitudini și de expresiuni în personagele ce-l alcătuiesc, și pentru *portretul d-lui L. G.*, în care e multă viață și un colorit puternic; Serafim Dimitrie, pentru lucrarea *Suzana la bae*, a cărei modelare și delicatețe de penel au atras atențiunea vizitatorilor; Strîmbulescu Hipolit, pentru portretul său de teatru intitulat *Don Juan*, unde personajul e bine plantat și bine desenat, ca și pentru pânzele sale *Suferință intimă și Pe stradă*, amândouă de o frumoasă armonie de culori; Popescu Gabriel, gravor român, pentru *Legenda română*, și un *portret*, amândouă de o tăetură artistică; Hegel, Bălăcescu C. și Mircea D. pentru busturile lor în sculptură; și P. Antonescu pentru proiectele și schițele sale de arhitectură. — Au obținut mențiuni: Capidan Pericles pentru portretul său de bărbat; Kimon Loghi pentru *Orientală* sa și *Ifigenia în Taurida*, lucrări de frumoasă inspirație și armonie; Mărculescu pentru *Interiorurile* sale; Vermont, Tintoreanu și d-șoara Fălcoianu.

Eată expoziția, eată recompensele obținute de arta noastră.

Dar, cum am zis mai sus, noi am fi putut fi cu mult mai bine re-

Garguromin Verona: „Șperanța“

prezență, dacă ne-am fi pregătit din vreme și dacă ar fi luat parte la expoziție toți artiștii noștri recunoscuți.

Mulți din pictorii ce au expus la Paris, au fost ei înșiși la Expoziție, și aceasta le-a putut sluji. Ei au văzut că tot ce imităm n'are nici o valoare. Dintre străini, puține și puțini au vorbit de pictura română. Până mai acum câțiva ani multe alte țări erau tot ca noi. Astăzi însă ele s'au degajat și au început a fi ceva prin ele înșiși. Tinerii noștri artiști ar trebui să înceapă să simtă și să conceapă românește, căci numai așa vom putea, la o altă expoziție, să ne afirmăm ca popor de sine stătător și în artă.

GRUPUL III.

Instrumente și proceduri generale ale literilor, științelor și artelor.

Clasa II. — Tiparul în România. — Deși *Liturgiarul*, prima carte tipărită pentru folosul Românilor datează de la 1406, totuși teascurile tipografice nu fură introduse în Muntenia decât la 1634, de către *Matviu Vodă Bassarab*, așezându-le în Mănăstirea Govora din Vâlcea, unde *Meletie* călugărul, priceput tipăritor și meșter turnător de slove, scoase tocmai la 1639 întâia carte: *Cazania dela Dumineca Vameșului*, în folio de 595 pagini.

Strămutată la 1642 la Câmpulung, apoi peste doi ani la Mănăstirea Dealului, tipografia aceasta se statornici la 1652 în Tirgoviște, unde sub privigherea și colaborarea mitropolitului Ștefan se publică *a doua îndreptare a legii*, ear sub direcția Mitropolitului *Teodosie*, scoase *Apostolul* în folio de 199 foi, în zilele lui Constantin Bassarab.

Mitropolitul *Antim*, înființă la 1690, pe când era egumen o tiparniță la *Snagov*, Episcopul *Mitrofan* o alta la Buzău în 1691, ear, cu prilejul înălțării sale în scaunul Episcopal *Antim* înființă la Râmnicul Vâlcei la 1705, tipografia care mai târziu avea să joace un rol însemnat.

În Moldova, tiparul fu introdus de către *Vasile Vodă Lupu* la 1640 și instalat în Mănăstirea celor Trei Ierarhi. Teascurile și literaliile trebuincioase îi fuseseră dăruite de Mitropolitul Kiewului Petre Moghilă. Prima carte ce se tipări aci fu *Cazania* Mitropolitului Vârlaam la 1643.

La 1679 tipografia reînviată de Mitropolitul *Dositei* care și publică printr'însa mai toate scrierile sale, ear către sfârșitul veacului XVIII-lea fu mult îmbunătățită de Mitropolitul *Iacob Stamate II-lea*.

Starițul *Dosoftei* *Calmuschi* instalează către 1802 în Mănăstirea Neamțului o tipografie care ajunsese la o mare dezvoltare pe la jumătatea vea-

cului trecut și din cauze politice — dupe câte-va intermitențe — fu închisă în 1883.

Cea d'intîiu «tiparniță» fu adusă în București sub *Duca Vodă*, în anul 1675, după stăruințele Mitropolitului *Varlaam*. Ântăia lucrare eșită de sub teascurile ei fu «Cluciul» (Cheia învățătorei). Ajunsă la mare înflorire sub domniile lui Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, cu ajutorul ei cărțile religioase și dogmatice se răspândiră în tot Orientul sub conducerea unor prelații ca *Antim Ivireanul* și *Damaschin* Dascălul din București.

Reînoită la 1742 de către Mitropolitul *Neofit* Criteanul, în zilele lui *Racoviță Vodă*, ea vede înființându-se — ca măsură de protecție — sub *Alexandru Vodă Ipsilante* la 1776, o fabrică de hârtie pe apa Leuta a moșiei Batiștea din județul Ilfov, de către frații *Nicolae* și *Iani Lazari*. În-tăia fabrică de hârtie se înființase pe apa Colentinei, lângă București la anul 1768, de către Biv vel Visternic *Dumitrașcu Racoviță*, sub domnia lui *Scarlat Vodă Ghica*.

Pe la 1793, starea tipografiei era atât de falnică, în cât Mitropolitul *Filaret II*, prin Anaforaoa din Aprilie acel an, ceru de la *Vodă Alexandru Moruzi*, oprirea intrării în țară a cărților tipărite peste hotar și trebuințioase bisericii române, nu numai să nu se producă «sminteli» ci și «în interesul prosperării tipografiei Mitropoliei».

Mihai-Vodă Șuțu crează censura și tipografia suferă mult din pricina ei, ear la 1807 *Mihaiu Racoviță* silește pe mitropolitul *Neofit* s'o ridice din mănăstirea *Colței* și s'o mute la Mitropolie. Incetul cu încetul întrebuițarea tiparului dă înapoi, așa că a 1817 nici mai eșea vre o lucrare de sub teascuri.

Până aci tipografiile erau strîns legate de biserici, avënd ca lucrători pe călugări, ca diriguitori pe Inalții Prelați și fiind așezate în monăstiri.

Sub Domnia lui *Caragea* tiparul devine o întreprindere privată. Doctorul *Const. Caracaș* în unire cu Biv vel Stolnicul *Răducanu Clineanu* și Biv vel Slugerul *Dumitrache Topliceanu* deschiseră la 3 Noembre 1817 în casele domnești de la Cișmeaua Mavrogheni o tipografie, avënd dela Domnie privilegiul — pe 20 de ani — de a fi singura «tiparniță» de cărți românești.

Exemplul acesta încuragiă și pe alții, căci la 1828 *Ioan Eliad Rădulescu* înființă în mahalaua *Dudescului* o tipografie, în care tipări cu începere de la 8 Aprilie 1829 întîiul ziar din țeară: *Curierul românesc*. Tipografia fu strămutată la 1831 în grădina *Eliad* din câmpul Moșilor și dăinui până la 1865.

În ea se tipări la 1830 *Buletinul Oficial al Țerei Românești*, la 1831 *lucrările obicinuitei obștesci Adunări*, la 1832 *Regulamentul organic*, la 1837 *Curierul de ambele sexe* și la 1848 *Proclamațiile și lucrările guvernului revoluției*.

În Iași George Assaki deschide la 1829 un atelier tipografic dând la lumină la 1 Iunie, același an, primul ziar românesc din Moldova *Albina*.

La 1829 se deschide în București un institut litografic — cel din-tîi — de către librarul Thiern, ear la 1835 Eforia Școalelor înființează tipografia Colegiului Național de la Sf. Sava, care ținu până la 1863. În ea se tipăresc, pe lângă cărțile didactice, *Magasinul Istoric* de A. Treb. Laurian și Bălcescu, *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, etc., etc.

La 1836 tipograful, autor al vestitelor calendare, *Zaharia Carcaleki* își instalează teascurile în București dând la lumină *Almanachul Statului*, *Vestitorul român*, *Pravila lui Caragea*, *Istoria bisericească* a lui Lesviodox și mergînd — în ultimul timp condusă de Petre Ispirescu — până la 1863.

La 1837 *Frederic Wallbaum* deschide primul atelier lito-tipografic pe care la 1846 îl cedează lui *C. A. Rosetti* și *Winterhalder* care îl ținu până la 1852 și unde se tipări *Pruncul român*. De la 1848 Rosetti fu ales pe atunci prim Staroste al breslașilor din București, în calitatea lui de tipograf-librar. Vin apoi, *Constantin Pencovic* cu stabilimentul său tipografic la 1838, *Anton Pann* cu al său de la 1839—1854, *A. Knof* la 1839, *Wallenstein* la 1840.

De la 1842—1850 deschid tipografii *Iosef Kopaing*, căruia urmează *Adolf Ulrich* și la 1864 *Iohann Weiss*, *Iosif Romanoff* la 1850, *Ferdinand Ohn* la 1852 și *George Lurtz* la 1859 deschid tipografii, mai mult sau mai puțin bine reputeate, ear de la 1855—1863 *Vasile Boerescu* proprietarul unei tipografii, dă prilej preotului Musceleanu și lui Nae Orașanu să 'și tipărească — pe lângă ziarele și publicațiunile de tot felul — scrierile lor personale.

În 1859 găsim tipografia «franceso-română» a lui *Gottlieb*, ear la 1858 *Rosetti* deschide tipografia ziarului său *Românul* care la 1873 trecu în proprietatea lui *A. T. Laurian* și la 1876 în cea a lui *Carol Göbl*, intitulând-o la început *Tipografia Românului* și mai târziu *Institutul de arte grafice*, sub care nume există și astăzi, fiind editorul lucrărilor Academiei. În Iași *Mihail Kogălniceanu* avea de la 1840—1850 faimoasa tipografie: *Cantora foaiiei sătești*, la 1850 *C. Ganea* de o parte și *Teodor Codrescu* cu *Dimitrie Gusti* de alta înființează tipografii, dintre care a celor din urmă *Buciumul Român* ținu până la 1863. *Costache Rosetti*, cumnatul lui Cuza-Vodă avea earăși tipografie în Iași unde *Adolf Berman* de la 1851 și *H. Goldner* de la 1855 esercitară meseria de tipografi în care *Teodor Balassan* și *Curierul* său se făcură atât de cunoscuți. Notăm în timpurile mai apropiate de noi tipografiile lui *Cesar Bolliac* 1863—1867, în care se imprimă *Trompeta Carpaților* și a lui *Nicolae Blaremberg* 1870 și 1883.

Tipografia lui *I. V. Socecă & Teclu* înființată la 1871 pe lângă ate-

lierul de litografie ce avea în tovărășie cu *Sander*, luă curând o mare dezvoltare prin publicarea operilor celor mai însemnați autori români și editarea cărților de școală în cele mai avantajoase condițiuni. Azi transformate într'un mare Stabiliment de arte grafice, stă în fruntea mișcării aceștia la noi.

Tipografia *Tribuna Română* a lui Nicolae Ionescu care funcționa în Iași de la 1865 fu strămutată în București unde fu cumpărată de *Emille Galli*, apoi de *Alex. Ciurcu*, la 1878, transformând ziarul *l'Orient* în *l'Indépendance Roumaine*, pe care mai târziu le cumpără George Em. Lahovari.

Luigi Cazzavilan, întemeie tipografia «Universul» la 1884, ear *George G. Cantacuzino* pe a «Voinței Naționale» la 1887. Pe lângă Imprimeria Statului, înzestrată cu cele mai perfecționate mașini și instalată în condițiuni excepționale, se găsesc azi 42 de tipografii în București, 12 litografii, 3 turnătorii de litere, 7 zincografii, 6 xilografii, 5 gravori, 6 depozite de hârtie (cu ridicata), 26 de fotografii, 10 fabricanți de cartonagii și 30 de legători de cărți (patroni).

În județe principalele tipografii foarte său azi în ființă sunt următoarele:

C. Lecca din Craiova la 1838, *Samitca* idem 1846, azi tipografia *Ralian și Samitca* este în plină activitate și se distinge prin edituri foarte interesante de cărți romantice și literare; *George Chișu și Teodorian* erau tipografi la 1864.

La Brăila *Ionită Pennescu* la 1838 și astăzi *Pericli Pestemalgioglu*.

Francisc Monferato la 1848 în Galați, unde astăzi *Frații Nebunelli* și *F. Schenk* au însemnate ateliere.

La Ploesci *C. Grigorescu*, mai de mult, ear azi mai fie-ce ziar are tipografia lui.

La Focșani azi tipografia lui *A. Codreanu*, ear de la 1859 la 1863 tipografia Comisiei centrale.

La Tirgu-Jiului a lui *Miloșescu* și așa în fie-ce capitală de județ se află câte o tipografie contribuind — în proporțiuni felurite — la răspândirea și înmulțirea publicațiunilor, dintre care cele cu mai multe tiragii sunt cărțile didactice și calendarele.

Ziarele ce se publică mai în toate capitalele județelor ajută mult la întreținerea și prosperitatea acelor tipografii, dintre care multe sunt de întâia mână ¹⁾.

1) Ca observațiune generală aceea ce s'ar putea imputa editorilor noștri este lipsa lor de îngrijire, și de eleganță în tipărirea cărților. Edițiunile artistice sunt foarte rare la noi. Trebuiesc fonduri însemnate, ca de pildă acele destinate pentru tipărirea de Academie, ori de Primăria Capitalei pentru «Istoria Bucureștilor», ca să vedem ieșind de sub teascurile române edițiunii frumoase, cu podoabe de icoane, de litere alese, de hârtie deosebită și de ilustrațiuni îngrijite. De alt-fel ce se tipărește la noi cade mai mult în mâinile clasei mijlocii, așa că editorii sunt nevoiți a lăsa la o parte edițiunile artistice din lipsă de cumpărători. Când clasele de sus vor începe să iubească cărțile românești, vom avea de sigur aceea ce ne lipsește azi.

Clasa 12. — Fotografia. — Cele mai vechi portrete fotografice cunoscute la noi nu depășesc anul 1850 și ele provin din străinătate sau cel mult de la fotografi trecători prin țeară. Cele mai multe șterse, fumurii, de abea vizibile la mare lumină — fiind trase pe plăci de metal — și-au pierdut cu totul contururile și azi trebuie să ghicești — chiar dacă cunoști persoana — că figura ei se află tipărită acolo. Obiceiul de a se fotografia nu s'a luat de cât târziu și — ciudată coincidență — fotografi nu s'a statornicit la noi de cât odată cu înființarea telegrafului. Până atunci portretele se făceau în pictură cu ulei sau în litografie — mai des în străinătate, rar în țeară. Cele mai vechi portrete fotografice sunt ale tinerilor — pe atunci — lupători în Muntenia și în Moldova pentru cauza unirei.

Dér dacă nu ne putem măguli de a fi contribuit cu ceva la perfecționarea procedurilor primitive ale lui Niepce și Daguerre, trebuie să recunoaștem că fotografi noștri au urmărit cu cea mai mare atențiune acele perfecționări și nu au lipsit de a le aplica cu mare măestrie.

Astăzi «artiștii» de la noi pot rivalisa, cu cei mai d'intăi fotografi din Capitalele Europei și Fr. Mandy, Duschek, Spirescu, Fanchette etc. pot produce platinotipii tot atât de perfecte ca ale lui Pirou ori Van Bosch de la Paris.

E departe vremea când în atelierul bătrânului Wollenteit, sus în sala Bossel, ori la Baier, de-asupra librăriei Socec de astăzi și la Szatmáry în strada Ienei, îți «făceaî posa» pe mușama, încordându-ți-se gâtul, priponit într'o crăcană de fer, pe la spate, așezându-ți-se mâinile și picioarele «tot rotund» și fixând ochii, să nu scipești, să nu misci, ba nici să nu răsufli prea tare și... începeai exercițiul acesta penibil de câteva ori, pênă ce zicea «Domnul maister» că e bun și seamănă.

Acum intri în atelier, ieși poziția ce îți place, ori îți e mai obișnuită și cât clipești din ochi — pe care 'i poți clipi în bună voe — artistul îți zice «merci» și chipul e tipărit în mod minunat pe hârtie de toate culorile, în formate de toate mărimile. Nici ghiară de fer pe la spate, nici «posă» după regulile artei ca să fie «tot rotund», ca odinioară.

Fotografia merge alături cu toate propășirile lumii și ea care este reproducătoarea credincioasă a realității nu mai poate admite aceea ce este silit, nenatural, deci neadevărat. Dragostea fotografiei a trecut, cu moda, de la profesionali la amatori, și avem în societatea noastră vre-o câți-va de o măestrie într'adevăr remarcabilă. Mai mult, s'a format cercuri de amatori fotografi, dintre cari Cercul înființat acum câți-va ani în București a făcut furor, ear în Brăila Cercul «Lumina» este azi în plină activitate.

Visitatorii Expoziției au avut ocazie să aprecieze calitățile fotografiilor noștri deși mai toți, au expus subiecte puțin interesante, portrete în mare parte, pe când tablourile de efect prezentate pe suprafețe mari ar fi atras și mai mult privirile și deci lauda lor.

Clasa 13. — Librării. — Ziare. — Legătorie. — Afișe. — Cea mai vechie *librărie* în București pare a fi librăria înființată în 1826 de către Francezul *Thiern de Menovile*, pe locul unde se află azi Palatul Regal.

Pe la 1830, librăria era ținută de brașoveni; ei aduceau cărțile din Ardeal.

În 1833, se stabilește censura în mod formal și riguros. Asemenea măsuri erau foarte împiedecătoare introducerii de cărți prin librării. Neguțătorii, cari se îndeletniceau cu vânzarea cărților, protestară și li se făcu oare-care îndulcire.

În 1836, deschid librărie Frații *Mihail și Simeon Hristidi*; tot în acel an se deschide și librăria *Romanoff*.

În 1837, iaă succesiunea librăriei lui *Thiern, Friedrich Wallbaum și Weisse*, cari înființară și un mare atelier tipografic.

În 1848, era în București librăria *Ioanid*, care publica traduceri de romane franceze.

În 1852, se aflau pe lângă librăria *Ioanid & Spirescu* (Lipscași), cariua îi urmă actuala librărie *Ioanițiu și librăriile lui C. A. Rossetti & Winterhalder* (în fosta casă Bossel) și *Adolf Ulrich*.

În 1855 se înființează o nouă librărie școlară *Ioanid*.

Tot în 1855, se înființează librăria *Sococă*, care există și azi, una din librăriile care a editat cele mai multe cărți didactice și literare.

În același an deschid o mică librărie *Rusu și Petriș*, ear *George Danielopulo* stabili o librărie importantă în gura Pasagiului, care trecu mai târziu în proprietatea lui *I. Niculescu*.

În 1870, se înființează librăria lui *Graewe*, care a fost multă vreme în serviciul librăriei *Adolf Ulrich* apoi librăriile lui *A. Spirescu, Bălănceanu și Wartha, Loebel și Popper, Grig. Luis și Szöllözy*. Azi se disting încă *C. Sfetea, E. Storck* (fost Müller), *Leon Alcalay și H. Steinberg*; acești din urmă foști anticari.

De atunci numărul librăriilor a tot mers crescând, așa că azi sunt în București 42 librării și papetării și 3 librării de colportage. Afară de librării, mai sunt în București un număr de vr'o 10 anticari de cărți, manuscrise, documente și obiecte vechi. Până în 1897, ei au stat multă vreme pe bulevardul Academiei, apoi au fost siliți să se mute pe bulevardul Elisabeta, lângă strada Brezoianu.

În Iași principalii librari au fost *Petrini, Lewandovsky, G. Daniel, Th. Codrescu și H. Goldner*.

În Craiova *Teodor Macinca, J. Lascar și Iosef Samitca* azi dispăruți și înlocuiți prin *Ralian și Samitca*.

În Galați e casa *G. D. Nebunelli* condusă azi de frați *Nebunelli*. Și mai în fie-care capitală de județ se gădesc — dupe localități — mai mult sau mai puțin importante librării.

Editori de muzică la noi — deși puțini la număr — au totuși meritul

de a stăruî întru crearea unui industrii ce are mult de luptat cu concurența străină. Pe lângă compunerile originale ale artiștilor noștri ei dau publicului colecțiuni de cântece naționale vechi și noi, aceea ce contribuie foarte mult la răspândirea și dezvoltarea gustului musical și la cunoașterea acestui tezaur atât de precios al poporului, care resumă și personifică întregul lui trecut de lupte, de speranțe, de suferințe și de glorie.

La sfârșitul secolului al XVI-lea Româniî nu aveau *ziare*, dar *gazetele* din Veneția se ocupaû de dênșii.

În secolul al XVII-lea nici cel mai mic semn de publicațiuni în țerele noastre, ear în veacul următor Domniî fanarioți, mai ales Mavrocordatiî și Ipsilantii, detere voe unor ziare germane și poloneze să vie în țeară, dar preferența se dedea — ca și acum de alt-fel — ziarelor și revistelor scrise în limba francesă. Așa găsim că *Journal des Savants* și *Mémoires de Trévoux* erau pe mesele mai multor boeri. *Mercure de France* publică în numerile din Iulie 1742 proectul de reforme elaborat pentru țerele române de Constantin-Vodă-Mavrocordat, cetitor neobosit al publicației *Le nouvelliste du Parnasse* (1731—1732) și al periodiceî *Observations sur les écrits modernes* (1735—1743) ale abatelui Desfontaines, care dedică lui Mavrocordat, în anul 1743, o traducere a Eneidei lui Virgiliû.

La Gazette de France se ocupa în 1714 de afacerile Țereî-Românesceî și publica corespondențe despre torturele îndurate la Stambul de Constantin Brâncoveanu și de fiiî sêi.

Cel d'întâiû ziar românesc fu acel scos de Eliade, *Curierul românesc*, care apăru în București în ziua de 1 Aprilie a anului 1829.

Inceputul făcut de Eliade avu îndată rêsunet.

În 1830 apăru *Buletinul oficial al Țereî Românești*; la 1831, *Buletinul obicinuiteî obștești Adunări*; la 1835 ziarul *Universul*, redactat de Iosif Genilie; la 1836, apare primul ziar francez în București, *Le Courrier de Bucarest*, redactat de Alfred Poissonière; Carcalechi scoase *Cantorul* saû *Vestitorul românesc*; tot în 1836 apare revista literară *Museul Național* a lui Simeon Marcovicî; *Gazeta Teatrului Național*, redactată de Eliade-Rădulescu.

La 1837 apare, sub direcția lui Eliade, *Curierul de ambele sexe*; la 1838 apare, în editura librăriei Wallbaum, cel d'întêiû ziar cotidian, *România*, redactat de Aaron Florian și Hill; la 1839, Winterhalder scoate un ziar umoristic *Magazia de veselie* saû *Românul glumeț*; la 1848 apare *România* a lui Baronzzi și Viișoreanu; tot la 1848 *Journal de Bucarest* (francez) redactat de Kun și Van-Saanen; *Pruncul Român*, redactat de C. A. Rosetti.

Între anii 1855—1865 apar ziarele: *Naționalul*, redactat de V. Boerescu; *Gazeta Tribunalelor*, *Nichipercea* și *Talmeș-Balmeș*, ziare umoristice, redactate de N. Orășeanu, *Timpul*, redactat de tipograful Busoiceanu.

La 1859, *Buletinul oficial al Țării-Românești* se transformă în *Monitorul Statului*; *Traian*, redactat de Rosetti; *Românul* care există încă și azi; *Țințarul* (umoristic); la 1862 *Monitorul medical*, redactat de dr. Vennert; *Monitorul comunelor*, ediție oficială.

La 1864, apare *Anunțatorul generației române* (hebdomadar) al lui Eugeniū Carada; *Constituțiunea* a lui Ion Pală; *Românul de Duminică*, *Reforma*, redactată de Ion G. Valentineanu; *Mima și copilul*, redactat de d-na Maria C. A. Rosetti.

La 1865, *Revista Dunărei* de Grigore Serurie, *Artistul*, foaie teatrală și literală de I. Anghelescu; *Clopotul*, jurnal secret, etc. etc.

Urmără să apară mai multe ziare și publicațiuni, cu o durată mai mult sau mai puțin lungă.

Adevărată eră a presei române începe odată cu izbucnirea războiului româno-ruso-turc din 1877—78. Pentru prima dată ziarul *Telegraphul* care apărea atunci avea cel mai mare tiraj, (15000 foi). Tot cu prilejul acestui însemnat eveniment se înființară și alte ziare cotidiene, ca: *Ziua*, *Vestea* (dispărute azi), *Războiul* și *L'Indépendance Roumaine*, cari apar încă și azi. Venirea corespondenților străini în capitală, rapoartele telegrafice ce le primeau și le transmiteau, fu un îndemn puternic pentru întemeierea ziaristicii noastre. Cam tot de pe atunci datează și înființarea în București a serviciului *Agenției Hvas*, transformat mai târziu, în 1889, în serviciul *Agenției Române*.

De la cele câte-va sute de foi de tiraj ce aveau ziarurile la începutul presei române, azi sunt ziare în București cari au în permanență un tiraj zilnic de 15000 și 30000 exemplare. În zile de evenimente mari, tirajul e mai însemnat.

Sunt patru agenții de publicitate, cari culeg anunțurile de pe la particulari, pentru a fi inserate în ziare. Din cantitatea neglijabilă ce publicitatea era acum 30 de ani pentru un ziar, azi a ajuns a fi una din resursele lui cele mai importante. Sunt ziare a căror publicitate atinge cifra de 30—40000 lei anual și mai mult încă.

Un factor care a contribuit mult la dezvoltarea presei în București, e și vnzătorul de ziare. Puțini la început, vnzătorii au ajuns azi a fi o corporațiune numeroasă și importantă, avnd și o societate proprie: *Deșteptarea*. Numărul lor se urcă la peste 150 în capitală.

Cele mai multe ziare apar în două și trei ediții; în ultimii ani, dintre ziarurile cari de obicei apăreau seara, între 4—6, unele din ele, cele cu tiraj mai cu seamă, au început să apară dimineața la 6, lucrându-se și compunându-se ziarul în timpul nopții.

În București apar azi 18 ziare *cotidiene* dintre cari: liberale 7, conservatoare 4, independente 3, socialist 1, germane 2, franceze 2, grecesc 1, oficial 1, populare 2.

Septemânale sunt: Umoristice 5, politice 2, literare 3, financiare 3, in-

dustrial 1, de mode 2, medicale 2, juridic 1, israelit 1, francez 1, populare 3.

Reviste bilunare sunt: Agricolă 1, medicale 4, de popularizare 3, comerciale 2, tipografic 1, pedagogice 6.

În Iași de la *Albina* lui Assaki (1829) au fost cu intermitențe, dupe cum Domnitorii permiteau sau nu, multe ziare între cari principalele fură: *Zimbrul*, *Foaia sătească*, *Steaua Dunărei*, *Unirea*, *Moldova*, *Propășirea*, iar de la 1866 libertatea presei dădu pretutindeni în țară un mare avânt ziaristiceii, așa că nu e capitală de județ, nu e orașel mai important, care să n'aibă ziarul sau ziarele sale.

Clasa 14. — Chărți geografice, atlase, topografie. — Lucrările acestea sunt de cât-va timp foarte dezvoltate la noi. Marele Stabilimente tipografice, ocupându-se de foto-litografie, fototipie, chromografie au putut cu ușurință să se dea la reproducțiuni cartografice atât de trebuincioase în școli și în diversele instituțiuni economice din țară. Printre acestea Atelierele Caselor Socec și Göbl sunt în frunte. Ele au dat o serie de chărți ale României și ale tuturor continentelor de o precisiune și de un desemn vrednice de laudă și dacă numai cea dintâia a obținut o recompensă, aceasta nu însemnează că cea de a doua stă mai pre jos în merite de cât densa.

Pe lângă aceasta trebuie să recunoaștem însă ca Institutul Geografic militar din București a prezentat lucrări cari l'au clasat — de la întâia vedere — printre cele mai însemnate instituțiuni cartografice din lume. Ele erau de o atât de covârșitoare superioritate, că membrii Juriului Internațional ai clasei respective — între cari se aflau cei mai distinși profesioniști, alături cu învățați și cu specialiști de cea mai mare valoare — nu au esitat de a le acorda Medalia de aur, rezervându-le Marele Premiū, pentru cele cu caracter exclusiv militar la clasa în care ele aveau să fie produse, mai târziu. Planșele, lucrate de mână, ale chărții fruntarie dintre România și Austro-Ungaria, au avut, mai ales, onorurile de cari cu tot dreptul trebuie să fim mândri, fiindcă nu s'au acordat afară de Franciei, de cât numai Germaniei și Rusiei.

Clasa 15. — Instrumente de precisiune și medalii. — Măsurile și greutatele, instrumentele de precisiune, aparatele de topografie și medaliiile cu procedeul lor de reproducțiune au avut o însemnătate caracteristică pentru noi, cari pêne aci ne desprinsesem a ne adresa tot străinătății, cu privire la densele. Casa *Bucher și Durrer* care a trimis pe cele dintâi, *Teirich & Comp.*, *Menu* și *Gavrilescu Petre*, care se îndatorase a trimite pe celelalte, ne au dovedit că și la noi se poate lucra în această direcție, deși concurența străinătății este cotropitoare tuturor silinților lor.

Un industriaș însă care cu răbdare, cu curagiū și cu multă vrednicie s'a deosebit de îndelungată vreme este fără îndoială M. Carniol și fiul, cari au un atelier de gravură în metal, de presat și vulcanizat cauciuc în dimensiuni mari, fondat în anul 1828 în București.

Modelele în Bronz și matricele în oțel ale medaliilor trimise la Expoziție au fost apreciate și au lăsat convingerea că dacă cel care le produce ar fi mai mult sprijinit ar deveni un artist de valoare.

Clasa 16. — Instrumente chirurgicale — orthopedie. — Cele mai meritorii silinți de a fonda o industrie ce ne lipsește aduc nu numai cinste, ci și câștig aceluia ce o întreprinde. În acest caz se află Casa *Fr. Broehm*, altă dată *Travisani & Broehm*, care de mai mulți ani are în București o usină pentru fabricarea instrumentelor de medicină și chirurgie, pe care continuăm totuși a ni le aduce din străinătate.

Lucrările prezentate de D. Broehm în persoană Juriului Expoziției au fost mult laudate și President al clasei acesteia era faimosul medic A. Pinar, un cunoscător și un specialist în materie. Aparatele sale orthopedice, instrumentele chirurgicale și mai ales trusele și lădițele cu toate instrumentele necesare medicului pe câmpul de război, au fixat mult timp atențiunea juriului și a vizitatorilor, bucurându-ne că și la noi se pot face lucrări de acestea, prețuite atât de mult la alții.

Ceilalți exponanți bandajisti sau dantiști au prezentat lucrări bine întocmite și de o netăgăduită valoare mecanică.

Clasa 17. — Instrumentele de Musică. — Musica a fost tot-de-auna tovarășa duiosă și dătătoare de însuflețire a vieții Românului. Glasul ei molcom, și dulce i-a inseninat sufletul și viersul ei șagalnic și sprinten i-a aprins scânteia veseliei în sânge.

Din vechime *surlarii*, *corniști* și *doboșarii* au pășit în fruntea oastei, ear pe Domnii pământeni *trâmbițașii*, *flautiști*, *pauceri* (țimbaliști), *fluerarii* și *cântăreții din liră* i-au însoțit la alaiuri.

De alt-fel la curțile noastre Domnești au fost tot-de-auna două soiuri de muzici: cea *pământeană* (lăutarii țigani) și cea *străină* (europeană și turcească — mehterhane și tubulhane), care cântău fie-care în deosebii sau toate împreună, după împrejurări.

Mehterhaneaua pare a fi fost musica Stabului Domnesc, alcătuită numai din Turci sub ascultarea unui *Mehterbașa* (capelmaister), având ca instrumente: șease *chindii* (tobe îmbrăcate cu roșu), *zimbalar* (cimbale, teasuri), *mici fluerase* (hautbois) cu sunetul foarte ascuțit și țipător, *naiuri* (flute de Pan), *dairale*, cum și câte-va *trombițe* imperfecte.

Tubulhaneaua era musica militară turcească, pusă sub ascultarea unui *islam-ceauș* (tambur major), având ca instrumente de căpetenie *tumbelchiul* (timpan), mici fluerase, zimbalar și trômbiți.

Lăutarii țigan, cântău de obicei din gură însoțindu-se cu *ghitare*, *cobze*, *viori*, *naiuri* și mai târziu cu *flaute*, *viole*, *contrabasuri*, *cimbale*, formând o adevărată orchestră.

Musica europeană menită ca de la Curtea Domnească să împrăstie gustul și dragostea armoniei clasice printre boeri, n'a avut nici odată mare căutare, de aceea și dispăru puțin câte puțin.

Unul dintre cele mai vechi instrumente de muzică ale poporului român se pare a fi *Buhaiul*, cu care flăcăii în noaptea de Sf. Vasile cutreeră satul colindând *plugușorul*.

De la Romani ne vine *buciumul* (buccinum sau buccina).

La noi ca și la Romani el servea odinioară oștenilor pentru a da alarmă de luptă și a băga groaza în dușmani. Azi el slujește ciobanilor în munți să adune oile răslețe la stână.

Cele mai frumoase exemplare au fost trimise la Exponiție de Direcția Generală a Penitenciarelor, Dumitriū George din București și Ministerul de Domenii. După cererea Ministerului Frances al Instrucțiunei Publice, am dăruit câte un exemplar dintr'insele Museului ethnografic de la Trocadero.

Vine acum seria fluerilor, care sunt de mai multe feluri și anume:

1. *Tilinca*, cel mai primitiv dintr'insele, format dintr'o țevă de lemn de soc, de paltin sau de răchită. E lung de 65—70 centimetri și gros ca de 60—65 milimetri.

2. *Trișca*, făcută din trestie, lung de 19 centimetri și având 6 găuri ovale la 11 milimetri una de alta. Sunetele sunt tari și ascuțite și cântă cu dênsele mai mult la joc.

3. *Cavalul*, lung de 82 și gros de 5 centimetri, e din lemn de paltin sfredelit, mai larg la un capăt de cât la celălalt (pe unde se suflă) și are șase găuri.

4. *Fluerul*, lung de 30 centimetri cu șase găuri.

5. *Naiul*, (instrumentul zeului Pan, *fistula* sau *syrinx*) e o adunătură de 8, 12, 18 și chiar 23 de țevi de trestie de diferite lungimi, dând fie-care o notă a gamei. La Romani avea 5, 6 sau mult 7 țevi și se întrebuința numai la danțurile câmpenești.

6. *Cimpoiul* (*Zampogna* italianește), este unul dintre cele mai vechi instrumente, chiar în anticitate. Chaldeenii, Asyrienii și Evreii l'au cunoscut sub numele de *sumponiale*, Grecii îl numeau *symphonia* sau *samponia*, la Romani *tibia utricularis* (utriculus, pânțece, burduf).

7. *Cobza* (*copuz* turcește) este vechia *alăută* (textudo, le luth, liuto, laoud, lăută).

Vine apoi 8. *Vioara* (violina scripca), instrument fabricat pentru întâia oară în Italia de Gasparo di Sala (1560—1610). Cei mai vestiți fabricanți au fost Stradivarius, Garnerius, Amati.

9. *Ghitara* (cithare, guitare), instrument maur, introdus de ei în Spania, de unde trecu apoi în Portugalia, Francia, Italia. În Germania fu introdusă la 1788 de Ducesa Amalia de Weimar, iar la noi pe la anii 1825, prin cântăreți germani și italieni, veniți dupa armatele de ocupațiune ale Rusiei.

Mischonznizky și *Martin Richard* din București au avut expuse la Paris frumoase cobze, naiuri, vioare, ghitare, cithere, tamburine, care

aŭ fost bine apreciate. Acest din urmă a avut și două mici cornuri de alamă pentru postași.

Penitenciarele statului aŭ expus frumoase fluere, buciume și naiuri, ear Școala de meserii din Iași trômbițe și basoane de alamă.

GRUPA IV

Material și proceduri generale ale Mecaniceii

Cu tot avântul luat de întrebuințarea mașinelor, la noi, construcțiunea mecanică este și va fi mult timp încă începătoare. Avem atelierele C. F. R., ale serviciului de navigațiunea și atelierele militare, înzestrate cu material necesar și executând lucrări de însemnătate, sunt ateliere particulare instalate în avantagioase condițiuni, dar ele nu aduc nici o schimbare stărei actuale, căci mașini perfecționate aducem din străinătate, bucuroși fiind, la nevoie, de a le putea repara în țeră.

O industrie ca aceasta prinde cu greu rădăcini acolo unde capitalurile sunt rare, lucrătorii prea scumpi și prea puțini, debușeurile aproape nule, ear perspectiva unei posibile concurenți cu întreprinderile străine de același fel, fără îndoială ilusorie.

Fabricele austro-ungare și germane ne trimit pe fie-care an tot felul de mașini, în condițiuni relativ nu tocmai oneroase, traficul se face cu atâta înlesnire în cât se pare că nici n'ar fi pentru ce să se creeze o industrie națională, în această direcție, când cea străină ne satisface cu atâta succes.

Eată pentru ce cu prilejul Expoziției nu am avut de expus nici mașini cu aburi, nici mașini motrice óre-care, fiind-că nu le producem, și m-am mărginit a presenta pompe de incendiü, material de pompieri și mașini unelte, fabricate la noi, pentru a intra în cadrul claselor 21 și 22 ale Grupului IV.

Suntem o țeră *eminamente* agricolă, în care mai toți cultivatorii aŭ mașini pentru munca câmpului și totuși nu avem nici chiar o fabrică de pluguri a noastră. Aducem și din America mașini și le plătim scump, dér pentru atâtea ramuri de industrii ce se întemeiază pe pământul nostru și prosperează mai toate, nu putem oferi de cât câte-va ateliere, în care nu toate mașinile și nici toate stricăciunile se pot repara. Primul avantajü acordat prin legea încuragiătoare a industriei naționale, este scutirea de vamă pentru mașini și părți de mașini importate din străinătate și aceasta e de ajuns celor cari nu îndrăsnesc să risce muncă saŭ capital pentru a în-

toarce în profitul lor sumele ce azi se duc cu chipul acesta, peste hotar. În Rusia, întreprinderile industriale străine sau pământene sunt aproape obligate să se adreseze fabricanților ruși pentru furnitura mașinelor și numai cu condițiunea de a întemeia usine puternice pentru fabricarea locomotivelor și celui-lalt material rulant pe pământ rusesc, a acordat Guvernul concesiunea liniilor ferate de Sud și Caucas, astăzi în plină dezvoltare. De altfel măsura aceasta avea o țintă socială mult mai însemnată. În adevăr aceste industrii întrebuițează lucrători al căror număr, salariu și îmbunătățire morală merge crescând din zi în zi. Prosperitatea domnește în jurul fabricilor, care devin astfel agenții cei mai siguri ai civilizațiunii și ai înăvuirii păturilor sociale cu care sunt în contact, stabilind un curent de interese și de legături comune între dênsele și restul țării.

Avântul și dezvoltarea industriei la noi, stavila cea mai sigură ce am putea opune fluctuațiunilor și surprinderilor nenorocite, de-ale căror urmări suferim azi atât de mult, nu se poate da decât folosindu-ne de pildele ce întâlnim în Belgia, Olanda, în Statele germane și chiar în Ungaria vecină unde ele sunt atât de vițe și atâta de priinciose.

Dintre cei 13 declaranți de a expune în aceste 2 clase, juriile de alegere nu au păstrat de cât 6, dintre cari Compania conductelor de apă din București¹⁾ prezintă pompe și mașini de perforat, Louis Leyendecker²⁾ (București) pompe și material destinat pompierilor, Hans Nissl³⁾ (Ploesti) o pompă de incendiu, Fabrica Jacques Catz⁴⁾ (Metalurgia română) mașini, unelte și George Fernic & Comp.⁵⁾ din Galați o mașină de perforat.

1) Turnătorie de fontă și bronz, atelier mecanic, Societate anonimă cu capital de 2.500.000 lei motoare de 8 și 10 HP aduce fontă brută (360.000 kg. anual) și alte materiale din străinătate și produc tot felul de obiecte turnate, vânzându-le fabricelor din țară și întrebuițându-le pentru propriile sale întreprinderi. Are 60 de lucrători.

2) Atelier de Construcție mecanică, cuptoare de apă și instalare de gaz, fondat în 1883, ear la 1887 a fondat fabrica de pompe și special cele de incendiu, cu un capital de 120.000 lei, având motor cu gaz aerian 4 HP, strungărie, forge etc. Materiile prime le aduce din afară. Are 20 de lucrători. Export nu face.

3) Atelier mecanic, turnătorie de fer și alamă, fabrică de pompe, întemeiate la 1884 cu 585.000 lei capital, are mașini, strungărie, mașine de găurit, geluit, ciocan cu abur, forță motrice de la 8—14 HP. Aduce materiile prime din afară și tot produsul îl desface în țară. Are 25—40 de lucrători pe zi.

4) A se vedea nota de la clasa 65 (mica metalurgie.)

5) Usină pentru construcții mecanice, turnătorie de fer, și bronz, înființate la 1893 cu 200.000 lei capital, având motor cu abur de 20 HP, ciocan cu abur, laminoare, mașini de făcut șuruburi, de tăiat metal, de găurit, de geluit, apoi 5 forge, 2 cuptoare de topit fonte, 1 bronzul, zincul, mori de măcinat pământ și cărbuni etc. Specialitatea: reparațiunii de vapore. Face din nou orice buci de fer, fontă, bronz sau oțel pentru bastimente de navigație, pentru mașini agricole sau industriale și obiecte de comerț.

Are greutatea așă procura lucrătorii speciali și conștiincioși în țară și pentru a'y forma singur i-ar trebui prea mult timp. Acesta este dupe D-sa și cauza pentru care industria ferului nu merge progresând la noi, bine înțeles și protecția vamală corespondență și mai ales exploatarea minelor de fer și de cărbuni din țara.

Aceste obiecte se află expuse în galeria din dreapta (jos) a Pavilionului regal și juriul internațional care le-a apreciat și le-a lăudat pentru bine condiționata lor întocmire, le-a acordat 3 premii: 1 Medalie de argint și 2 de bronz.

GRUPA V

Electricitate

Clasa 26. — Telegraf. — Poștă. — Telefon. — Posta datează de pe timpul colonisării Daciei de către Traian; bine înțeles că serviciul postal roman (*cursus publicus*) a funcționat numai pentru Impărat și pentru Guvernatorul provinciei.

Tocmai în veacul al XIV-lea, sub Radu-Negru, se organizează un serviciu regulat de curieri-călări, spre a duce ordinele guvernului în județe și a aduce mai grabnic știrile de la Curtea de Argeș (ștafete domnești).

În veacul al XVII se introduc pentru întâia oară *menziturile* (releurile) pe drumurile principale cu schimburi de cai; pentru transport slujiau niște căruțe ușurele (*olace*) la cari se înhămau câte 4 cai. În 1775 Ipsilante reorganizează *menziturile* spre folosința publicului, ear cheltuelile de întreținere le trecu la stat.

Personalul stațiilor postale se compunea dintr'un *căpitan de poștă* și din mai mulți *surugii*. Două căpitani de poștă cu reședința în București, erau însărcinați cu administrația.

Pentru corespondența privată nu era serviciu organizat.

În 1846 poștele fură date în antreprisă, antreprenorii obligându-se a transporta, pe lângă pasageri, și expediția statului ori particularilor de două ori pe săptămână.

În Muntenia erau 9 drumuri principale, servite de 3688 cai, ear în Moldova 6, cu 1396 cai.

Administrația poștelor ținea de Ministerul din Năuntru.

Pentru ștafete, atât oficiale cât și particulare, se plătea *progon pe doi cai*; aceste taxe s'au aplicat în Moldova la 1858, iar în Muntenia la 1860.

Schimbul cu străinătatea se făcea de consulatul rus și austriac, cari înființaseră birouri în fie-care județ, în urma autorizării date de Poartă.

Serviciul postal a fusionat cu cel telegrafic în 1864; în același an s'a promulgat *legea telegrafo-postală* în virtutea statului din 2 Maiu, cu ordonanța domnească din 5 Decembrie.

Prin această lege s'au micșorat taxele.

Poștele străine din țară. — Indată ce poșta și telegraful au trecut sub aceeași administrație, guvernul a reluat tratativele cu Rusia și Austria spre a suprima birourile lor postale. Prin încheierea convențiunii din 7 August 1858, recunoscându-se țerei noastre dreptul de-a se administra de sine, fără amestecul înaltei Porți, guvernul a început să desființeze acele birouri postale străine. În 1873 s'a descoperit că în Galați și Brăila funcționa încă un birou la Mesageriile franceze, dér și acesta a fost desființat.

Poștele de Cai. — La 1 Mai 1865, expirând vechile contracte cu antreprenorii poștelor, s'a prezentat și admis un proiect, care dedea mai multă autoritate guvernului asupra antreprenorilor. Subvențiunea fu scăzută la 277,400 lei vechi, ear numărul cailor fu de 3360.

În 1868 s'a înființat servicii zilnice de *diligente*; în 1874 exista un singur serviciu de poștă cu cai, între Ploești-Sinaia, pentru serviciul Casei Domnești și a miniștrilor.

Birourile postale. — În baza decretului No. 196 din 275 se înființară birouri postale, fie de către *Stat*, fie de către *Comune* ori județe, cele județene sau comunale trebuiau să aibă autorisarea Ministerului din Năuntru. Când un birou avea venit în medie anuală de 5000 lei, județul sau comuna puteau cere ca să fie întreținut de stat.

În 1893 Administrația telegrafo-poștală a fost autorisată să înființeze, la cerere, birouri în toate comunele, cari vor lua asupra-le cheltuelile de administrare. Prin noua lege din 1900 statul poate *da în concesiune* birourile de poștă, telegraf și telefon, sub denumirea de *birouri autorisate*, cari se înființază de regulă în comunele rurale și'n cele urbane cu o populațiune mai mică de 6000 locuitori; aceste birouri sunt încredințate persoanelor notabile sau comercianților din comună dându-li-se o remisă de maximum 50⁰/₀ din venit.

În 1873 birourile postale cu serviciu complet erau în număr de 83, afară de cele rurale, cele instalate în reședințele subprefecturilor și cele comunale. La sfârșitul anului 1900 erau 588 de birouri telegrafo-poștale, împărțite ast-fel :

- 137 cu serviciu complet ;
- 174 » » de poștă ușoară și mandate postale ;
- 16 ambulante ;
- 301 la stațiunile de cale ferată ;
- 466 agenții speciale de poștă rurală ;
- 10 autorisate ;
- 5 birouri de comisiune și expedițiune vamale.

Din anul 1900, mai în toate județele și'a instalat birouri telefonice, atât pentru interesele județelor cât și pentru a particularilor.

Depeșile. — Înainte de înființarea căilor ferate, depeșile, pe drumurile mari, se transmiteau prin curieri, fie călări la destinație fie cu căruțe sau

diligente. De la 1860 toate birourile postale fură puse în corespondență zilnică prin înființarea de diligente.

De la 1869, când s'a deschis prima linie ferată, București-Giurgiu, diligentele dispărură, ear statul luă măsuri ca toate trenurile de călători a companiei să facă serviciul de poștă.

Birourile ambulante. — Pentru prima oară s'a introdus în România, serviciul birourilor ambulante în anul 1775 pe linia București-Ițcani; birourile ambulante distribuiesc corespondența ce li se predă la pornire precum și în timpul cursei pe linie, formând apoi depeși pentru toate birourile din regiunea prin care trec.

Sunt 17 birouri ambulante.

Transportul pe uscat. — Transportul depeșilor și al călătorilor pe uscat se regulează de către Administrația Poștelor, după cum i se va părea că e mai expeditiv, sigur și economic. Mare parte din aceste transporturi se fac prin antreprize subvenționate de stat, publicându-se licitațiuni. Ori-cine poate călători dintr'o localitate 'n alta cu diligența, plătind taxele prevăzute; de la 1900 statul are drept de control asupra serviciului diligențelor, putându-le exploata în regie, său conceda; în acest din urmă cas antreprenorul transporta gratuit corespondența.

Transportul pe Dunăre. — În mod clandestin serviciul poștelor pe Dunăre se făcea de societatea Imp. Reg. Austro-Ungară; încheindu-se convențiunea poștală din 1868 între România și Austro-Ungaria, s'a oprit cu totul transportul poștei internaționale cu vapoarele, ci numai pe uscat, prin punctele Brașov și Ițcani.

Serviciul român regulat pe Dunăre început la 1 Maiu 1875, dela Vêrciorova la Sulina; dela 1899 Regia Monopolurilor face cu vasele sale serviciul poștei pe Dunăre (denunțându-se aranjamentul cu societatea Austro-Ungară).

Transportul pe mare. — Pentru transportul pe mare al depeșilor și mesageriilor pentru localitățile din Orient Administrația poștelor se servea de vapoarele societăților: Florio-Rubattino, a Lloyd-ului austriac, iar din 1896 de vapoarele S. M. R. care face cursuri regulate între Constanța, Constantinopol și Pireu.

Serviciul postal rural. — Spre a procura și țăranilor un mijloc de comunicare prin poștă, s'a înființat un serviciu de poștă rurală în 1872: la reședința fie-cărei sub-prefecturi legea prevedea un oficiu poștal, condus de un *expeditor rural*, plătit de județ și confirmat de Directorul General al Poștelor.

Serviciul însă era defectuos și a durat până în 1892, când s'a introdus *factorii rurali*, călări său cu cariolă. Slujba de *agent poștal* o îndeplinește notarul, având toate cele trebuincioase unui biurou poștal: timbre, imprimate, stampile, cutii de scrisori, etc. Pentru control s'a numit *delegați*, ajutori ai Inspectorilor de circumscripțiune.

Spre mai bună servire a populației rurale s'a introdus și serviciul mandatelor și coletelor postale, chiar și cu ramburs, până la 50 lei; telefoane sunt în foarte multe comune.

Pentru întreținerea și exploatarea oficiilor postale rurale statul și județele contribuiesc cu câte 50⁰/₀ din cheltueli.

Timbrele postale. — În România s'a introdus timbrele în anul 1854. Prima emisiune purta emblema unui vultur (Muntenia) și a unui zimbru (Moldova); dupe unirea Principatelor s'a făcut timbre cu ambele embleme la un loc; în 1864 s'a pus pe timbre efigia Domnitorului Cuza, ear în 1866 a Domnitorului Carol I.

În 1871 se întroduse timbre *telegrafice*, dar aũ fost desființate în 1873.

Cutiile de scrisori. — Iată o statistică a numărului de cutii de scrisori din România:

In 1875	aũ	fost	în	toată	țara	607	cutii
» 1886	»	»	»	»	»	850	»
» 1890	»	»	»	»	»	1.335	»
» 1895	»	»	»	»	»	4.038	»
» 1899	»	»	»	»	»	4.935	»

Exploatarea postală. — Poșta se exploatează azi în virtutea legei din 1900, sub formă de monopol, împreună cu telegraful și telefonul.

Monopolul poștal cuprinde transportul de scrisori închise sau deschise; de cărți postale; jurnale; imprimate de ori-ce natură; probe de mărfuri; hârtii de afaceri; trimiteri de bani sub formă de mandate postale, scrisori de valoare, gropuri și casete; colete postale pêne la greutatea de 5 kgr.

Traficul poștal internațional se face pe basa convențiilor și aranjamentelor internaționale.

Prima convențiune încheiată de România cu Austria datează din anul 1868 pentru schimb periodic și regulat de scrisori, imprimate, probe de mărfuri, etc.

În 1874 s'a ținut la Berna congresul postal internațional, din care a eșit *Tratatul uniunii generale a Poștelor*; în virtutea acestui tratat toate țările aderente alcătuiesc un singur teritoriũ și taxele sunt uniforme.

În 1897 s'a mai încheiat o convențiune specială între România și Bulgaria; în 1899 o convențiune cu Germania și un aranjament între România și Rusia cu Finlanda.

Exploatarea telegrafică. — Primele linii telegrafice s'a construit în anul 1854 de la Giurgiũ la Predeal prin București și de la Iași la Făl-ticeni, — pe o lungime de 353 kilom. În 1855 s'a înființat prima școală de telegrafie, condusă de oficiantul austriac Busch. Aparatele întrebuintate erau numai sistem *Morse* ear impiegații toți Austriaci. Școala dând bune rezultate, numărul impiegaților străini se micșora treptat pêne ce la 1869, toți erau numai Români.

Modul de taxare și de transmisiune a telegramelor a făcut obiectul legilor din 1864, 1871, 1880, 1892, 1895, iar acum legea din 1900 este în vigoare.

Serviciul telegrafic internațional se face pe baza convențiilor încheiate; cea d'întâiu, de la Paris, a fost în anul 1865. România are și convenții separate, încheiate cu diferite state europene și anume:

a) Aranjamentul din 1885 cu Austro-Ungaria și actul adițional din 1897;

b) Declarația telegrafică cu Rusia și Turcia din 1886;

c) Aranjamentul cu Bulgaria și Germania din 1896;

d) Convențiunea din Martie, 1900;

e) Aranjamentul cu Spania, Italia și Serbia din 1896.

Exploatarea telefonică. — Primele încercări de comunicațiuni telefonice s'a făcut în 1884, instalându-se un post telefonic între Ministerul de interne și Direcția Poștelor. Până în 1892 s'a făcut instalări de telefoane numai pe la autorități.

În 1892 s'a înființat prima rețea telefonică între Galați și Brăila, punându-se tot-odată la dispoziția publicului.

În urma legei din 1900 serviciul telefonic s'a dezvoltat foarte mult, de oare-ce s'a permis județelor să înființeze în comune posturi telefonice; exploatarea însă se face tot de Direcția poștelor, care contribuie cu 50⁰/₀ din cheltueli.

Organisarea administrativă. — Prima direcție generală a Poștelor și Telegrafelor datează din 1864. Legea de organizare din 1892, modificată în 1900, împarte administrația centrală în 3 secții; 1. Administrativă; 2. Exploatare; 3. Tehnică.

Personalul administrației centrale se compune din: a) Directorul General; b) Sub-director; c) Șefi de divisie; d) Șefi de birou cu ajutoare (sub-șefi); e) Șefi de lucrări tehnice; f) Un casier central — diriginte-contabil; verificatori, controlori, desemnatori, copişti, registratori, etc. etc.

Personalul serviciului exterior se compune din: a) inspectori, din care 2 sunt șefi de secție în administrația centrală; b) oficanți superiori și oficanți inferiori (I, II, III.); c) elevi și eleve (I, II, III).

Prin legea din 1894 s'a admis și împiegați auxiliari, al căror număr variază după necesitățile serviciului.

Atelierul mecanic. — Administrațiunea poștelor, telegrafelor și telefoanelor are un atelier mecanic, pus sub conducerea serviciului tehnic.

Acum atelierul e înzestrat așa că nu numai repară aparatele telegrafice, dar construște altele noi; elementele galvanice, construite în atelier, costă 3.570 fr., pe când în comerț costau 7000 fr. Aparatele de lucru se construiesc cu 20⁰/₀ mai efin.

În 1890 s'a instalat un motor cu gaz, așa că atelierul lucrează destul de repede. *Nichelarea* aparatelor se face tot în atelierul mecanic.

În 1888 s'a înființat și un atelier de ferărie și turnătorie, ca anexă la atelierul mecanic.

Actualmente atelierul e împărțit ast-fel:

1. Atelierul de aparate telegrafice și telefonice,
2. » » ferărie,
3. » » galvanoplastie,
4. » » tâmplărie,
5. » » turnătorie.

Mașinile sunt acționate cu electricitate prin *electro-motori*, parte sistem *Bergmann*, parte sistem *Schuckert*.

Personalul atelierului e de 60 lucrători.

Atelierul de telegraf al C. F. R. — Acest atelier înființat de Direcțiunea Generală C. F. în 1884 în scop de a face mici reparațiuni, a fost reorganizat în anul 1893 înzestrându-se cu toate mașinele trebuincioase ca se poate face nu numai ori-ce fel de raparațiuni, dar să și construiască din nou toate aparatele trebuincioase serviciului de telegraf și de semnalizări electrice, ear acum în urmă a mai fost însărcinat și cu toate reparațiunile precum și facerea din nou a unor părți de la aparatele electrice și mecanice pentru manevrarea acelora.

Numărul lucrătorilor întrebuințați aici variază între 30 — 40, aproape toți Elevi diplomați ai școalelor de meserii. — Un număr de 10 — 15 copii ai personalului inferior din serviciul C. F. R. sunt întrebuințați, mai întâiu ca ucenici și apoi, dupe câți-va ani de practică, dacă învață se lucreze bine, li se dă titlu de meseriași.

Atelierul de telegraf mai are de scop se formeze și personalul necesar pentru întreținerea liniilor și a aparatelor telegrafice, telefonice și de semnalare din peste 300 stațiuni și 1500 cantoane precum și la așezarea liniilor telegrafice și a aparatelor pe porțiunile de căi ferate care se construesc din nou.

GRUPA VI

Geniū Civil și mijloace de transport

Clasa 28. — Material de construcțiunea : var, ciment, ipsos, etc. — Peatra de var, foarte abondentă în părțile muntoase ale țerei, a dat naștere unei întinse exploatări ce s'a dezvoltat mai mult pe valea Pravei și a Siretului.

Din străvechi timpuri țeranii aduceau cu carul la oraș *varul* în bulgări sau praf, pe care 'l produceau arzând în cuptoare rudimentare, încălzite cu lemne, peatra aflată de cele mai multe ori la suprafața pământului. Pe valea Doftanei și a Troțușului, tot ei și cu același procedeu scoteau *trândul* (ipsos) din peatră și'l cărau la târg.

Industria aceasta prospera în proporție cu trebuințele publice astfel că ea rămase, veacuri întregi, în exclusivă indeletnicire a *vărarilor* și *trândarilor* țeranii, fiind clădirile mai puține și de mai măsurată întindere pe acele vremuri. Exploatațiunea nu a luat avânt și nu s'a perfecționat de cât în cea din urmă jumătate a veacului trecut, când construcțiunile publice și private luară o dezvoltare extra-ordinară.

Cuptoarele primitive și ogrăzile de baștină ale vechilor vărași fură înlocuite prin fabrici cu cuptoare sistematice, care produsera un material mai fin, mai îngrijit, de calitate și soiuri felurite, după cerințele artei și clădirilor moderne.

Varul negru, varul hydraulic, cimentul etc. necunoscute și aduse pêne atunci din țeri străine la noi devenira materii curente, indispensabile temeliiilor și zidurilor noastre, pe cari cu aplicarea metoadelor științifice, le produse în enorme cătățimi și în tot atât de bune condițiuni, ca cele străine, aceasta nouă ramură de industrie națională.

Materiile prime, luate din depositurile naturale ale țerei, sfărâmate și *omogeneisate* de mașini speciale, dosate apoi pentru alcătuirea diverselor fabricate se lucrează cu puterea apei și a aburului, trecând prin anume cuptoare și dau produse, dintre cari de pildă cimentul, zis de Portland, s'a dovedit a fi de o așa de superioară calitate, încât nici cel de Portland însuși nu'i trece înainte.

Transacțiunile comerciale fiind însemnate, negreșit că și numărul fabricilor a crescut cu dênsele și mai toate sunt prospere. Acum, pe lângă cele 12 de-a lungul Prahovei de la Breaza la Predeal, cele de la Poiana, Rucăr și Dragoslavele din Muscel, se mai ridică 2 la Gorj (Baea de aramă, Cernadia), una la Colanu în Dâmbovița, alta la Ponoare în Mehedinți, cea de la Ștefănești (Botoșani), de la Grozești (Bacău), 3 pe valea Doftanei etc. etc., cea mai de căpetenie din toate, este însă fabrica societății în comandită (I. C. Cantacuzino) de la Brăila, pentru fabricarea cimentului.

Această societate a fost înființată în 1888 cu un capital de 557.000 lei, fabrica a început să lucreze în Iulie, 1890; la sfârșitul anului 1899 capitalul total întrebuințat pentru instalații se urca la cifra de 1.906.614 lei 65 bani.

Calcarul se extrage din carierele fabricii din Dobrogea, în comuna Topol, plasa Hârșova, argila se ia de pe țărmurile Dunărei, unde se găsește în abundență; vaporul e produs de trei cazane, încălzite cu remășiți de petrol.

Amestecarea calcarului cu argila se face în așa proporție ca cimentul să aibă cea mai mare rezistență și să fie în același timp neschimbător. Pentru înlesnirea fuziunii fabrica întrebuintează magnezie neagră, (bioxid de mangan) adus din Iacobenî (Bucovina) în proporție de 16% din greutatea materiilor prime; astăzi, întrebuintându-se cuptoarele Dietz, proporția e micșorată.

Cimentul acestei fabrici e cu totul superior în calitate și a dat rezultate strălucite în toate încercările făcute; a fost întrebuintat în toate lucrările mari: fortificații, dockuri, tuneluri, poduri cu beton, podul de peste Dunăre, portul Constanța, etc.

Fabrica Societății în Comandită D. Erler & Co. S-rii, de la Azuga, întemeiată la 1884 pentru var hydraulic, produse var alb gras de la 1890 și ciment de la 1896, cu ajutorul celor mai perfecționate cuptoare, mori și mașini puse în mișcare de o locomobilă fixă Compound și alta cu condensare de 180 HP și de o turbină sistem Girard de 120 cai putere. Materiile prime le ia din țeară, ear cărbunii de peatră din Ungaria și poate produce zilnic 20.000 kgr. ciment Portland, 40.000 kgr. var hydraulic și 10.000 kgr. var alb gras, desfăcându'și întreaga producțiune în țeară. Fabrica constituită cu un capital fix de lei 567.214 și de rulment lei 260.439, întrebuintează continuu 220 de lucrători dintre cari 12 specialiști.

Mai vechi de cât dânsa sunt fabricile de var hydraulic Emanoil și B. Aldasoro de la Comarnic.

Cea d'întâiu datează la 1876 (azi în asociațiunea colectivă Ernest Manoil & Obled) cu un capital de 374.000 lei, având 4 mașini de sfărâmat sistem Morel, 3 sistem Grusan (à boulets), 1 tub sfărâmator (finisseur) Davidsen (Paris) puse în mișcare de o turbină de 110 cai putere. Materiile prime și le procură de la Breaza și Comarnic chiar, producând 120.000 kgr. pe zi, desfăcute în toată țeara și întrebuintând 96 de lucrători la cuptoare și moară și 30 căruțași, toți Români. Cea de a doua e întemeiată la 1876 cu 250.000 lei capital fix și de rulment, având un personal de 100—150 lucrători toți Români și producând între 1500—2000 de vagoane de marfă pe an, din care vinde în țeară între 500—600 anual.

Fabrica de Var hydraulic de la Grozești (Bacău) proprietatea D-lui Ulys Negroponte, e înființată la 1889, având mașină cu aburi și cazan de 25 HP., o moară cu ghiulele sistem Krupp Magdeburg și drum de fer Décauville — capital 163.000 lei — lucrători 45—60 și fabricând dupe consumație (toată în țeară) 150—300 vagoane pe an. Pentru o tonă de var hydraulic întrebuintează în 1.50—1.70 de peatră.

Industria dar este înfloritoare, ea într'un timp relativ mărginit a dat rezultate vrednice de laudă și ar fi ajuns, fără îndoială, mult mai departe dacă — în urma împrejurărilor prin care trecem de cât-va — lucrările nu s'ar fi împuținat, din cauza lipsei de construcțiuni însemnate, precum se făcea pêne atunci la noi. Și cu toate acestea dacă consultăm statisti-

cele oficiale cu privire la comerțul nostru exterior constatăm că în perioada 1893—1899, importul acelor produse a mers crescând, ear exportul a stat aproape nul pe loc.

Exportul nostru de ciment și plăci de ciment se face în Bulgaria (439.000 kgr.) și Serbia (10225 kgr.), ear cel de var și de ipsos în Rusia (508.500 kgr.) și în Austro-Ungaria (113.472 kgr.).

Desvoltarea acestei industrii a dat naștere și unei alteia — care ne-a liberat în oare-care măsură de neajunsurile importățiunei — fabricarea cuburilor, lespezilor, tuburilor și ramificațiunilor de ciment, gres, granit saū peatră artificială.

Avem în țeară câte-va fabrici care se disting acum în producerea acestor obiecte de prima necesitate pentru curățenia și hygiena orașelor, stradelor și curților noastre.

Cea de întâiū este fabrica de basalt artificial de la Cotroceni, care a expus la Paris o colecțiune foarte mult apreciată de lespezi și cuburi de asfalt și granit și cărămizi de tot felul, mosaicuri și blocuri de basalt artificial¹⁾.

A doua este fabrica de obiecte de ciment, de peatră artificială și de cărămizi, fondată de frații Rameder la Iași în 1895 cu un capital de 58.000 lei, care cu material prim luat din țară (Ciment Portland, nisip, prundiș) produce tuburi de canalisare și conducte, țigle de acoperiș, bordure, lespezi, plăci etc. în cantități însemnate, pe care le desface în localitate și în județe. Numărul ordinar al lucrătorilor este de 60²⁾.

Fabrica D-lor Ingineri Nicolae Cuțarida & Comp. din București produce de asemenea lespezi colorate, tuburi, coturi și ramificațiuni de ciment destinate canalisărilor de apă. Înființată la 1894, pentru tuburile comprimate, a introdus la 1897 fabricarea celor de sistem Mounier, având un capital de 50.000 lei și întrebuint 25 de lucrători, în mod regulat.

Tot în București mai este fabrica de tuburi de beton comprimat a fraților Bolintineanu.

Industria tuburilor de ciment saū de beton pentru canalisări, are o mare concurență în Societatea conductelor de apă metalice din București, care a procurat materialul necesar cu un deplin succes atât capitalei cât și orașelor Brăila, Râmnicul-Sărat, Sinaia, Buzău, Lacul-Sărat, Drăgășani, Iași (universitatea), Peatra-Olt (gara), Verești (gara) și orașului Botoșani, pe o lungime de mai bine de 100 kilometri³⁾.

Produsele acestea erau expuse parte în Pavilionul Regal (galeria din dreapta jos); parte în secțiunea din Palatul Geniului Civil în Câmpul lui Marte. Ele aū obținut 9 recompense și anume: 2 medalii de argint, 4

1) A se vedea amănuntele asupra acestei fabrici la Rubrica Ceramică, Grupul XII, Cl. 72.

2) Dacă ar avea scutirea vamală pentru accesoriile fabricării ar putea exporta.

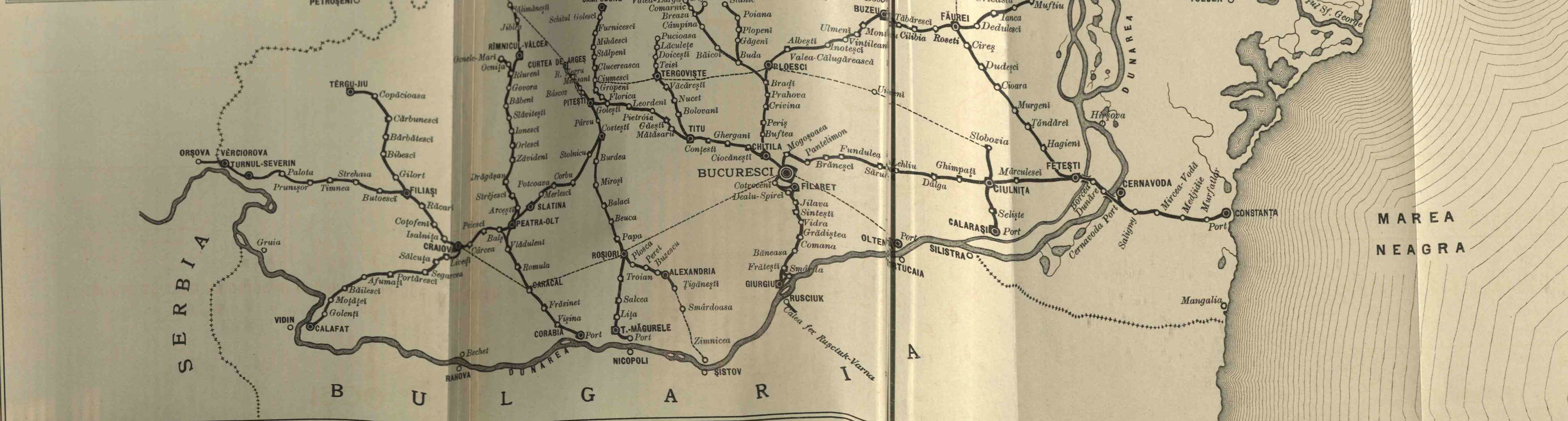
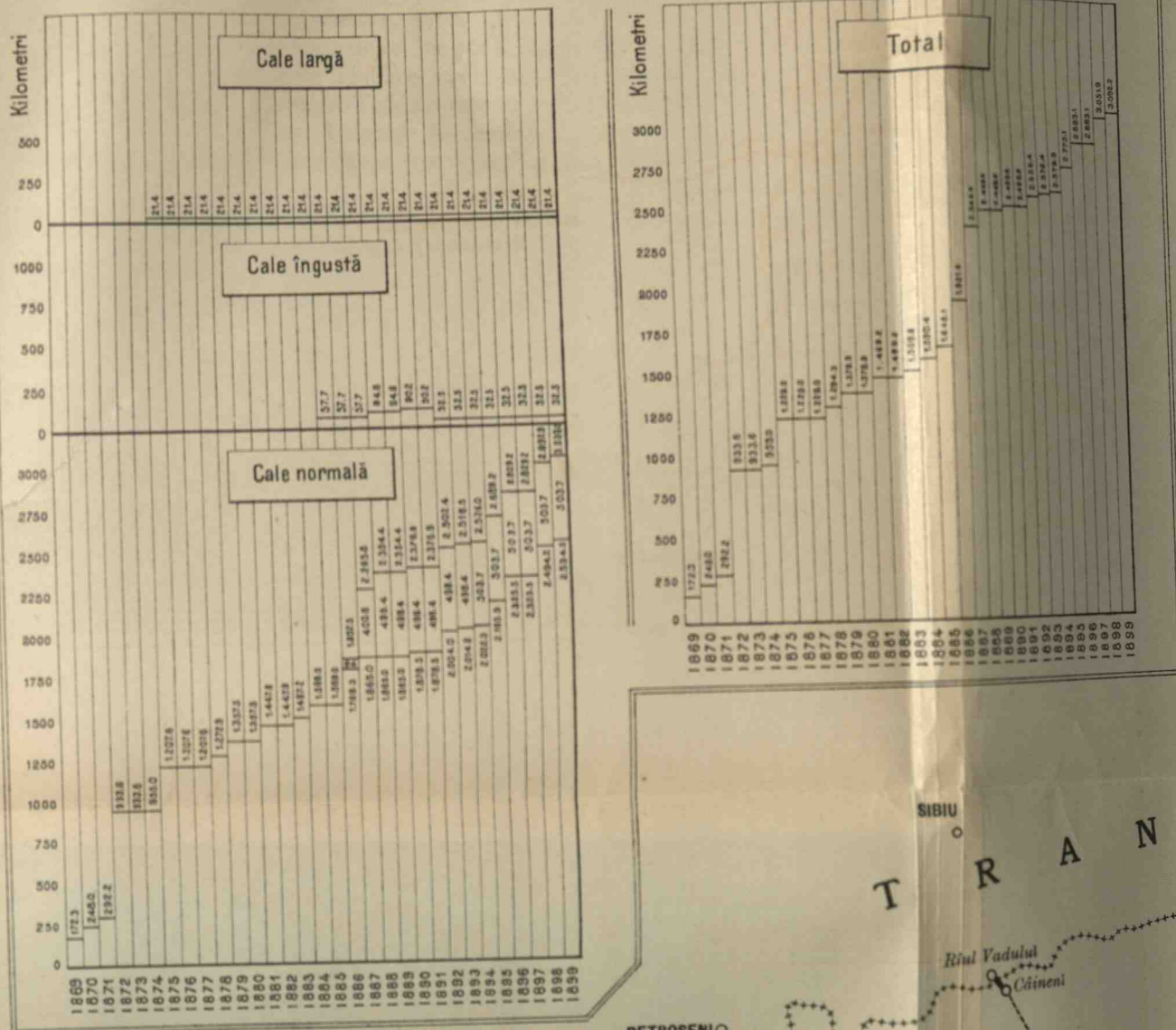
3) Vezi notița privitoare la această Societate, Grupa IV, Clasa 21.

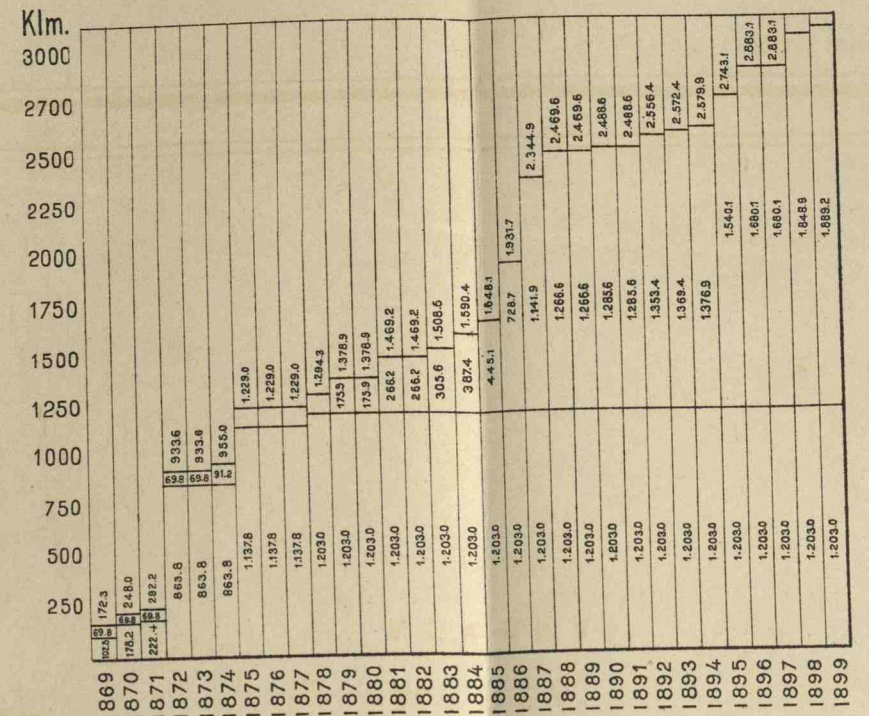
CAILE FERATE ROMÂNE

1900

Lungimea efectivă a liniilor în exploatare la finele anilor 1869-1899

Desvoltarea succesivă a Găilor Ferate din România

- Cale normală principală
- Cale normală secundară
- Cale îngustă
- Cale largă
- Linii în construcție
- Linii studiate
- Linii în studiu

MAREA NEAGRA

de bronz, 2 mențiuni onorabile și o medalie de Hors Concours acordată D-lui Inginer N. Cucu St. pentru un model de fontână încongelabilă care funcționează de mult în orașul Râmnicu-Sărat.

Clasa 29. — Căile ferate române. — Natura terenului agricol, distribuția bogăției minerale și forestiere, pozițiunea geografică, precum și considerațiunile strategice, au exercitat influența lor asupra traseului și caracterului deosebitelor linii de drum de fer în țeară la noi.

Lungimea liniilor ferate române este de 3294 klm. având 2.6 klm. pentru 100 klm. pătrați, sau 6.5 klm. pentru 1000 locuitori.

Traseul.—Artera principală a C. F. R. este de 820 klm. fiind îndreptată de-alungul și prin mijlocul țerei de la Vênciorova aproape de Orsova (frontiera ungară), pêne la Burdujeni, lângă Ițcani (frontiera austriacă). Această linie — ce trece prin Capitală — la 381 klm. dela Vênciorova și 439 klm. de Burdujeni, o pune în comunicație directă, prin trenuri internaționale, de o parte cu Budapesta, Viena, Paris și Londra și de alta cu Berlinul, Hamburg și Marea Nordului.

Din această artera principală pornesc, către Carpați, în ramuri de o lungime totală de 704 klm., dintre cari 3 : Peatra-Olt-Câineni-Riul Vadului, Ploești-Predeal, Adjud T. Ocna-Palanca, ating frontiera și comunică cu liniile ungurești, cele-l-alte șese leagă orașe principale, centruri industriale, exploatațiuni miniere și stațiuni balneare, între dênsele.

Din aceeași arteră principală 12 linii, de o lungime totală de 1119 klm. se întrepțează în mod lateral, către Dunăre strebătând câmpiile cele mai mănoase. Dintre acestea linia Costești-T.-Măgurele e pusă în comunicație, cu vaporul pe Dunăre, cu linia bulgară Nicopoli-Sofia și o alta București-Giurgiu-Smârda este în corespondență, tot prin vapoare, cu linia Rusciuk-Varna.

Linia București-Fetești-Constanța (port) leagă, prin Serviciul Maritim Român, București și Capitalele Europei cu Constantinopole, înlesnind astfel traficului internațional drumul cel mai scurt către centrurile Orientului.

Cele-l-alte linii deserveșc principalele porturi ale Dunărei și în special Brăila și Galați.

Din Iași pornesc 4 linii de 492 klm. lungime, către artera principală, legând partea această a țerei cu porturile Brăilei și Galaților, ear una Iași-Ungheni, cu cale largă, trece Prutul și se îmbină cu linia ru-sească.

O a cincea linie Crasna-Huși, cu cale strimptă, deserveșc partea țerei despre Prut și o linie de centură de 80 klm. pentru fortificațiuni, deserveșc împrejurimile Capitalei.

Caracterul traseului acestei rețele presintă avantajul liniilor cu cale dublă, formând cicluri, așa că în cazul unui trafic intens, trenurile încărcate pot porni de la saũ spre București, pe o linie și se întorc goale pe alta.

Istoricul construcțiunei. — Din punctul de vedere financiar construcțiunea C. F. R. prezintă două faze deosebite: de la 1866—1880 Statul construiește 1382 klm. de linii ferate pentru o valoare de 422.010.457 fr. (305.430 fr. kilometrul) prin concesionari străini; de la 1880 pînă astăzi statul a construit de-a dreptul — prin ingineri români — 1912 kilometri pentru suma totală de 282.925.297 fr. sau 158.411 fr. kilometrul. Acest din urmă preț kilometric este pe jumătate mai puțin ridicat, de cît cel kilometric al comisionarilor și acest rezultat este cu atît mai apreciabil cu cît în valoarea celor 1912 klm. intră lucrările de artă ale liniei Fetești-Saligny și construcția Podului peste Dunăre, în sumă de 34.995.844 fr.

Cea d'intîiu linie concesionată fu Cernavoda-Constanța, de 65 klm., construită și pusă în exploatare la 1860, Noembrie 4, de o societate engleză, sub direcțiunea lui Barelay, pe cînd Dobrogea se afla încă sub dominațiunea Imperiului Ottoman. Această linie a fost răscumpărată de Statul Român la 10 Decembrie 1882 pentru suma de 16.459.873 fr. sau 252.452 fr. kilometrul. Aceeași societate construi și linia București-Giurgiu-Smârda (Dunăre) de 74 klm. pentru suma de 14.306.488 fr. sau 203.796 fr. kilometrul. Exploatațiunea ei fu începută de stat la 1 Noembrie 1869, avînd o Direcție cu reședința în București.

În același timp o societate Anglo-Austriacă, sub direcțiunea lui Offenheim, obținu construcția și exploatarea liniilor Ițcani-Burdujeni-Roman-Pășcani-Iași-Veresti-Botoșani, sub numele de «Societatea liniilor Lemberg-Cernovitz-Iași», cu obligațiune, din partea statului român, de a garanta un venit net de $7\frac{1}{2}\%$ pentru un capital de construcțiune, socotit a 230.000 fr. pe kilometru.

Offenheim termină linia Ițcani-Veresti-Roman, de 102,2 klm., la 15 Octombrie 1869; linia Pașcani-Iași, de 75,7 klm., la 1 Iunie 1870 și linia Veresti-Botoșani la 1 Noembrie 1871.

Tot de o dată, statul român, în urma mijlocirilor Rusiei, construi linia Iași-Ungheni — cu cale largă — de 1 m. 54 și de 21,4 klm., pentru suma de 4.611.006 fr. sau 215.467 fr. kilometrul. Exploatarea începu la 1 August 1874, sub o direcțiune separată, care a reșezut în Iași pînă la 1 Ianuarie 1884.

O altă societate — Germană, — sub direcțiunea D-rului Strusberg asociat cu Prințul de Hohenlohe, Duce d'Ujest, cu Prințul Victor Hugo Duce de Ratibor și cu contele Carol de Lehndorf, obținu construcțiunea și exploatarea pe timp de 90 de ani, a liniilor: Roman-Mărășești-Tecuci-Galați-Bêrlad-Brăila-Buzău-București-Filaret-Vênciorova, de 932 klm., cu obligațiunea, din partea statului român, de a garanta pentru prețul de construcțiune de 270.000 fr. pe klm., un venit de $7\frac{1}{2}\%$, din ziua punerii liniilor în exploatare.

Consortiul Strusberg se grăbi să termine, pînă la 27 Decembrie

1870 linia Roman-Galați-București, pretinzând ca plata veniturilor garantate să înceapă de la 1 Ianuarie 1871.

Cu toate intervențiunile diplomatice, Statul refuză să dea satisfacere unei asemenea pretențiuni și aceasta fiind că liniile concesionate nu erau nici deplin terminate, pentru a fi puse în exploatare, nici construite în conformitate cu caetul de sarcini. Litigiul se termină prin resilierea concesiunii Strusberg, votată de Camere în Iulie 1871, când posesorii acțiunilor concesiunii fură invitați a constitui o nouă societate cu acțiuni garantate de Stat.

Societatea se constitui sub numele de: «Societatea acționarilor drumurilor de fer române», sub direcțiunea D-rului Reinhart. Acesta cedă, cu învoirea guvernului, construcțiunea liniilor neterminate de Strusberg, Companiei Austriace «Staatsbahn», cu privilegiul de a exploata întreaga concesiune pe timp de 20 de ani, pînă la 1893.

Compania Staatsbahn execută lucrările puse în exploatare, linia Roman-Brăila-București-Filaret-Pitești la 13 Septembrie 1872, și linia Pitești-Vêrciorova la 5 Ianuarie 1875.

În același timp Statul, prin o noă concesiune, sub direcțiunea lui Crawley, dispuse construcțiunea liniei Ploești-Predeal. Guvernul Ungar impuse condițiunea de a lega linia Vêrciorova cu rețeaua Ungurească prin Orșova, numai dupe ce România va da gata linia Ploești-Predeal; cum însă izbucni războiul cu Turcia în 1877, lucrările întreprinse de Crawley încetară și numai dupe terminarea lui fură reluate sub direcțiunea lui Guilloux, care termină și puse linia în exploatare pentru suma de 37.114.000 fr. sau 438.181 fr. kilometrul, la 10 Iunie 1879, când se făcu și racordarea oficială a rețelei române cu cele ungare prin Orșova și Predeal.

Statul nemulțumit de modul cum societatea Staatsbahn administra și exploata concesiunea și mai virtos din cauza hotărîrei acționarilor de a contracta un împrumut cu garanția ipotecară asupra drumurilor de fer române și a refuzului Societății de a transfera sediul social din Berlin la București, Guvernul lui I. C. Brătianu, după mai multe tratative, însărcină pe D-l Ioan Kalinderu de a negocia răscumpărarea liniilor cedate societății Staatsbahn. Negocierile deși foarte anevoioase și de mai multe ori aproape de a se rupe, isbutiră și Camera Deputaților în ședința de la 26 Ianuarie 1880¹⁾, votă cu o mare majoritate legea răscumpărării, prin care statul român realisa concesiunea capitalului acționarilor, prin obligațiunii de Stat, purtînd dobînda de 6⁰/₀, așa că la 20 Martie 1880, guvernul institui «Direcțiunea Princiară a C. F. R.».

Cât despre societatea Lemberg-Cernovitz-Iași, care refuzase propu-

1) În urma importantelor discursuri ale D-lor Deputați Dimitrie A. Sturdza, N. Fleva, raportorul legii și Emil Costinescu.

nerile de răscumpărare, și care, cu tot traficul cel însemnat al concesiunii, reclamă veniturile asigurate de Stat, pentru acoperirea celor $7\frac{1}{2}\%$ din capitalul construcției, Guvernul se văzu silit de a proceda la verificarea gestiunii ei financiare. O comisiune de control¹⁾ constată deci, că venitul brut era pentru anii 1883—1887 cu $9,36\%$ mai scăzut de cât cel al liniilor exploatare de stat, că cheltuelile de exploatare erau cu 98% majorisate, că cheltuelile de administrație se găseau a fi cu 200% mai ridicate, și cheltuelile de reparație a locomotivelor superioare de 92% .

Această stare de lucruri hotărî pe stat de a sequestra la 30 Octombrie 1888 liniile concesionate și la 22 Martie 1889 Camerile votară legea răscumpărării lor, ear liniile trecură sub administrațiunea Direcțiunii Regale a C. F. R. dependente de Ministerul Lucrărilor Publice.

Cu modul acesta România, care înainte de 1880 nu avea de cât trei linii izolate de 171 klm.; intră — după convențiunile din 1880 și 1889 — în posesiunea întregii rețele de căi ferate de 1382 klm., cu un material rulant compus din: 254 locomotive și 6435 vagoane, dintre cari 163 locomotive și 4290 vagoane fusese cumpărate de concesionari.

Liniile construite de stat. — Dupe războiul, dezvoltarea economică a țerei luă un astfel de avânt, că guvernul se văzu nevoit de a proceda de-a-dreptul la construirea unui mare număr de linii principale și secundare, cu cale normală.

Mai înainte se completează artera principală *Buzău-Mărășești* de 88.6 klm., la 1 Septembrie 1881 cu 121250 lei klm. apoi liniile *București-Fetești* 147.5 klm., la 6 Iulie 1887 cu 92938 lei klm.; *Făurei-Fetești* 88.5 klm., la aceeași dată, cu 97238 lei klm.; *Adjud-T. Ocna* 50.2 klm., la Septembrie 1887 a 119495 lei klm.; *Berlad-Vaslui* 53.3 klm., la 8 Iunie 1887 a 102596 lei klm.; *Vaslui-Iași* 66.5 klm., la 8 Mai 1892 a 144386 lei klm.; *Iași-Dorohoi* 15.3 klm., la Iunie 1896 cu 157433 lei klm.; *Pitești-Curtea de Argeș* 40.5 klm., în Noembrie 1898 cu 177802 lei klm.; *Craiova-Calafat* 102 klm., în Decembrie 1895 cu 120832 lei klm.; *Fetești-Saligny* 25.6 klm., a 1367187 lei klm., împreună cu marele pod peste Dunăre; *Filiaș-T. Jiū* 70.3 klm., în Iulie 1888 a 56682 lei klm.; *R. Vâlcea-Rîureni-Ocnele-Mari* 170.3 klm., Iulie 1898 a 57623 lei klm.; *Corabia-Port* 1.4 klm., a 57623 lei klm.; *Costești-T. Măgurele* 112 klm., la 7 Septembrie 1887 cu 40929 lei klm.; *Golești-Câmpulung* 55.3 klm., la 9 Iulie 1887 cu 75544 lei klm.; *Titu-Tîrgoviște* 31.7 klm., la Ianuarie 1884 a 52050 lei klm.; *Buda-Slănic* 34.1 klm., Decembrie 1883 a 143766 lei klm.; *Câmpina-Doftana* 5.2 klm., Noembrie 1883 a 143766 lei klm.; *Tîrgoviște-Pucioasa* 21 klm., Mai 1884 a 131842 lei klm.; *Slobozia-Călărași* (port) 47.3 klm., Septembrie 1887; *Bacău-Peatra* 57.7 klm., 7 Februarie 1885 a 43327 lei klm. de cale strîmtă, transformată

1) Instituită sub președenția Inginerului Inspector George Duca.

apoi în cale normală a câte 35958 lei kilometrul ; *Focșani-Odobești* 11 klm., Septembrie 1893 a 96058 lei klm.; *Leorda-Dorohoi* 21.7 klm., Decembrie 1888 a 109644 lei klm.; *Crasna-Huși* 32.9 klm., cale strîmtă, Octombrie 1890 a 80647 lei klm.; *Dolhasca-Folticeni* 25.1 klm., Octombrie 1886 a 55197 lei klm.; *Giurgiu-Basin* 5.5 klm., a 112706 lei klm.; *R.-Vâlcea-Fîblea-Rîul Vadului* 62.4 klm., Iulie 1901 a 416666 lei klm.; *Roșiori-Zimnicea* 31 klm., Iulie 1901 a 111000 klm.; *Saligny-Constanța-Port* 52.7 klm., a 153256 lei klm.; *Galați-Ghibărteni-Berlad* 120 klm. a 230800 lei klm.; *Tg.-Ocna-Palanca* 56 klm., Aprilie 1889 a 333026 klm.; *Calafat-Port* 6 klm., a 283333 lei kilometrul.

Din acest tablou se poate vedea că azi în țeară sunt 3294 klm. de linii ferate, care au costat suma totală de 704.935.754 lei, în afară de cele 79 klm. de linii înconjurătoare *București-Fortificații*. Mai trebuiesc scăzute încă: vechiul traseu al liniei *Cernavoda-Constanța* 65 klm., înlocuit cu noua linie *Saligny-Constanța* precum și o mică porțiune (*Ghibărteni Berlad*) încă neisprăvită din linia *Galați-Berlad*.

Totalul acesta kilometric va fi, (cu timpul), sporit prin linii a căror importanță a hotărît pe stat să facă de pe acum studii necesare. Aceste linii vor fi: *București-Oltenița* (port) 66 klm.; *Curtea de Argeș-Fîblea* 39 klm.; *Ploești-Tîrgoviște* 46 klm.; *Ploești-Văleni* 31 klm.; *R.-Vâlcea Cămpulung* 32 klm.; *Ploești-Urziceni-Slobozia* 116 klm.; *Tecuci-Făurei* 94 klm.; *Bacău-Vaslui* 79 klm.; *Dorohoiu-Noua Salită* 33 klm.; *Pașcani-Peatra-Neamțu* 42 klm.; *Hălăucești-Peatra-Neamțu* 40 klm.; *Tulcea-Constanța* 135 klm.

În total 734 klm., necesitând un capital de construcție de aproape 140 milioane lei.

Sporul acesta va fi cu atât mai însemnat, cu cât la aceste linii secundare se vor adăoga linii terțiare concesionate particularilor.

Material rulant. — Efectivul materialului rulant se compune din 464 locomotive, din cari 123 posedând frâna Westinghouse, 413 tendere, 42 pluguri de zăpadă, 1009 vagoane de călători, din cari 284 cu frâna Westinghouse, 92 vagoane poștale, 230 vagoane pentru bagaj și manipulațiuni, 9651 vagoane pentru mărfuri, din cari 6096 închise și 3555 deschise, 336 vagoane particulare de mărfuri, 19 vagoane ale Companiei internaționale de vagoane cu patură, 33 vagoane pentru casa regală, ministere, serviciul sanitar, penitenciare și trebuințele administrației.

Luminatul vagoanelor se face cu lampe de ulei de rapiță, sistem Lafaurie și Potel. În 74 vagoane ale trenurilor accelerate s'a instalat lumina electrică prin mijlocirea acumulatorilor.

Încălzitul. 700 de vagoane de cl. I, II, III, sunt încălzite cu aburi, cele-lalte cu sobe de coks interioare sau cu sobe de coks sistem May-Pappe, așezate afară din vagoane.

Atelierele C. F. R. — Direcțiunea generală posedă ateliere de re-

parațiune la București, Pașcani, Galați, T. Severin și Constanța. Dezvoltarea considerabilă a rețelelor ferate și creșterea tarifului, pricinuind mărirea parcului de locomotive și a materialului rulant, se hotărî la 1892 construcțiunea la București a noilor ateliere și strămutarea celor de la Pașcani la Iași, dându-le o mai însemnată întindere. Creditele acordate se ridicară la 14.600.000 lei (8.600.000 pentru București și 6.000.000 pentru Iași) și lucrarea începută se va termina la 1902.

Atelierele de azi ocupă 2000 de lucrători și sunt exclusiv afectate reparațiunii materialului de tracțiune și transport. Atelierele cele noue vor putea întrebuința 1500 de lucrători și vor avea 27 de locuri acoperite pentru locomotive și 120 pentru vagoane. Se speră că, în afară de lucrările obișnuite de reparațiune a materialului, cele 2 ateliere vor putea construi 10 locomotive și 200 vagoane pe an.

Traficul. — Elementele traficului presintă din punctul de vedere al încărcării următoarele *proportțiuni*: 11^{0/0} călători, 1^{0/0} bagaje și 88^{0/0} mărfuri; cu privire la parcursul acestor elemente proporția revine la 6^{0/0} călători, 1^{0/0} bagaje și 93^{0/0} mărfuri.

Ca număr, traficul călătorilor a fost împărțit în 4^{0/0} de clasa I a, 17^{0/0} clasă II-a și 79^{0/0} clasa III-a.

Traficul mărfurilor a fost de 1^{0/0} mare iuțeală și 99^{0/0} mică iuțeală.

Totalitatea mărfurilor cu mică iuțeală se descompune: 41^{0/0} cereale, 22^{0/0} cărbuni și petre de construcție, 18^{0/0} lemne, 3^{0/0} petrol, 2^{0/0} sare gemă, 1^{0/0} vin și restul de 12^{0/0} articole felurite.

Variațiunea mensuală a traficului anual se presintă cu un minimum pentru călători în Noembrie și pentru mărfuri în Octombrie. Cheltuelile de tracțiune pentru o tonă kilometrică au fost de 0,004.

Combustibilul necesar tracțiunii a fost: 187872 metri cubi de lemne, 98124 tone de cărbuni, 46461 tone de lignit și 6510 tone de petrol. Acest din urmă, prin întrebuințarea sa într'un mare număr de locomotive, a atins în anul 1899 o consumațiune de 16148 de tone.

Întrebuințarea rămășițelor (résidus) de petrol. — Primele cercări de a arde rămășiți de petrol în locomotive fură făcute la 1879, la noi, în două mașini. La acea epocă nu se dedea mare importanță acestor cercări, care nici nu dădură rezultate concludente și fură de grabă părăsite.

Alte cercări mai serioase fură făcute la 1887. Direcțiunea generală a C. F. R. așeză în două locomotive de mare iuțeală, tip Orléans, aparatele și instalațiunile trebuincioase pentru arderea rămășițelor de petrol. Aparatele erau sistem Urquhart, întrebuințate cu succes în Rusia. Rezultatele fiind satisfăcătoare, 11 locomotive fură, anul următor, înzestrate cu asemenea aparate și se luă hotărîrea de a transforma și alte locomotive, în acest sens.

La finele lui 1900 direcțiunea generală, posedă: 5 locomotive cu aparatul Urquhart, 285 cu al lui Holden, 1 cu al lui Körting, în total 286

de locomotive cu combustibile liquide și solide și 5 cu combustibile liquide numai.

Administrația. — Exploatarea întregii rețele a C. F. R. este făcută în numele și pentru beneficiul Statului, reprezentat de Direcția Generală, printr'un Director General și un Sub-director. Administrația centrală cuprinde următoarele servicii:

1. Serviciul Exploatațiunei, 2. Serviciul Intreținerii liniei, 3. Serviciul Atelierelor și tracțiunea, 4. Serviciul Secretariatului și contabilității generale, 5. Serviciul Economatului, 6. Serviciul Cantonismului, 7. Serviciul Lucrărilor nouă, 8. Serviciul Navigațiunei Maritime, 9. Serviciul Medical.

Rețeaua liniilor este împărțită în 6 circumscripții, având fie-care: *a*) o inspecție de exploatare, *b*) o inspecție de tracțiune, *c*) o divisiune pentru întreținerea căei.

Venituri. — Venitul brut în anul 1898 a fost de: 56.751.408 lei. Formațiunea fie-cărui din venituri este constituită prin superpoziția sumelor parțiale, adică: 35 bani ai călătorilor, 1 ban al bagajelor, 3 bani transportul mărfurilor mare iuțea, 57 de bani a celor cu mică iuțea și 4 bani ai altor venituri.

Venitul total al fie-cărui klm. exploatat a fost de 19462 lei. În Franța el s'a cifrat la 15808 fr., în Olanda la 23489, în Austria (Staatsbahn) 26591 și în Ungaria 25091 fr.

Tariful călătorilor este un tarif diferențial, adică cu atât mai eștin în cât distanța e mai mare.

Acest tarif comparat cu cel unguresc e mai eștin, căci eștinătatea acestuia nu e apreciabilă de cât de la 225 klm. în sus, remânând același pentru ori cât de mare distanță ar fi de acolo înainte.

Tariful român este mai eștin, cu toate că exploatația liniilor se face în condițiuni mai puțin avantajoase.

În adevăr sunt puține administrațiuni de căi ferate care să fi mărit numărul trenurilor de călători pentru a obține legături de folos în stațiile de ramificare.

Pe când aiurea legăturile acestea sunt făcute în scopul de a satisface — în deobște — curentul de călători ce se îndreptează din saă către Capitala țerei, neglijând celelalte curente, pe rețeaua română am ajuns ca fie-care centru de afaceri să aibă trenuri apropiate intereselor sale. În multe țeri călătorul ajuns într'o stație e adesea silit să petreacă noaptea, alte ori să aștepte ore întregi, pe când în aceleași condițiuni la noi așteptarea este redusă la timpul strict necesar manipulațiunei trenurilor.

Administrația, spre a ușura transportul populației rurale, a cărei interes se mărginesce în general pe o distanță de-aproape 25 kilometri, a redus prețurile pentru clasa a III-a la biletele dus și întors; de la 1—10 kil. la 0,50 bani, de la 11—15 kilm. la 0.80 bani, de la 16—20 kilom. la 1 franc și de la 21—25 kil. la 1 fr. 20 bani.

Luând în seamă greutatea ce au agricultorii pentru a-și procura muncitori, pe cari îi aduc de la distanțe mari, s'a introdus în trenurile de călători vagoane de mărfuri, prevăzute cu bănci ca pentru trenurile militare, care se pot comanda în fie-ce stație cu 24 ceasuri mai înainte. În aceste vagoane pot încăpea 50 persoane. Pentru aceste transporturi se plătește 1 franc de vagon pe kilometru, ceia-ce revine la 2 bani de călător pe klm. Așa că, pe o distanță de 226 klm. pentru care în Ungaria se plătește, de fie-care călător din clasa a III, 8 fr. 40 bani, pe liniile românești se plătește numai 4 fr. 50.

Tarife pentru Mărfuri. — Tarifele, în baza cărora se taxează transporturile pe drumurile de fer, se compune din:

1. Tarife pentru mărfuri cu mare viteză;
2. Tarife pentru mărfuri cu mica viteză

În tarifele pentru mare viteză sunt două taxe deosebite:

- a) tarif normal: 0.58 bani pentru 100 kgr. și 8 kilom.;
- b) tarif redus pentru mărfurile cari trebuiesc expediate urgent; carne, fructe, pește etc., 43 bani pentru 100 kgr. și 8 kil. Aceste taxe sunt diferențiale în raport cu distanța.

În tarifele cu mică viteză sunt trei categorii: a) tarifele pentru mărfurile în colete; b) tarifele pentru mărfurile cari umplu un vagon complet; c) tarifele speciale și excepționale.

Aceste tarife sunt în genere stabilite în considerația concurenței și încurajării dezvoltării produselor indigene.

În general tarifele noastre sunt mult mai mici de cât cele din alte țări, căci pentru o distanță de 150 klm. tariful pentru cereale e în România 81 fr. de vagon, pe câtă vreme în Ungaria e 92 fr. 40, în Austria 107 fr. Pentru distanțe mai lungi, diferența e și mai mare. Pentru 500 kil. tariful în România e de 125 fr., în Ungaria 207 fr. 90, în Rusia 195 fr. și în Franța 150 fr.

Cheltueile. — După statistica din 1898, cheltueile au fost de 38.383.619 fr. sau 13.163 de kilometru; pentru celelalte țări cheltueile au fost: 11.645 fr. de kilometru, Olanda 15.882 fr., Austria 16.340 fr. și Ungaria 24.741 fr.

Comparând veniturile brute cu cheltuelile, rezultă un beneficiu net de 18.367.789 lei sau 6299 lei de kilometru.

Docurile din Galați și Brăila. — Docurile din Galați și Brăila au fost începute la 1886 și sfârșite la 1891, fiind construite și amenajate în același fel.

Cheiurile sunt numai pe un țărm, în spre magasiile cu silosuri, celelalte țărmuri ale basinului precum și ale Dunărei sunt pereate; pontoanele de acordare sunt instalate pe țărmurile Dunărei, servind liniile maritime cu cursă regulată.

Intrarea în basin e înlesnită de o stavilă zidită și cu zăgaz de pari

Secția română a Genului Civil
(Champs de Mars)

eșind în fluviu. Linii de garaj și diferite aparate de manevră, dintre cari două macarale, sunt instalate pe țărmul basinului; un catart cu scripet, de 40 tone și un ridicător, ambele plutitoare, stau în basin.

În urmă, s'a anexat docurilor din Galați un fel de *radoub* cu o putere de 2400 tone; e compus din două jumătăți alipite, putând, însă, funcționa și fie care în parte.

Instalațiile docurilor, cari împresoară basinul, se compun, afară de magasiile pentru cereale făcute după un model special, din întreprizite de mărfuri, pivniți (hrube), șoproane pentru mărfurile de transit, diferite clădiri pentru administrație și una pentru producția forței motrice.

Magasiile pentru cereale se compune din două blocuri de silosuri, situate de-alungul cheului și despărțite de clădirea cu mașini; fie-care are o capacitate de 25.000 tone. Lungimea lor e de 120 m., lățimea de 30 m., înălțimea de-asupra solului e de 18 m.; pênă acum s'a construit numai blocul din dreapta, celalt a fost amânat. Totuși, instalația mașinilor e pregătită pentru lucrarea complectă. Blocul e împărțit, prin ziduri, în patru despărțituri, dintre cari cea din mijloc și cea mai importantă conține silosurile; în cele l-alte trei sunt așezate aparate mecanice.

Silosurile, de formă hexagonală, sunt în număr de 336, dintre cari 185 au capacitatea de 100 tone, ear cele l-alte 50 tone; toate au înălțimea de 17 m. Păreții lor și pardoselele anexelor sunt făcute în întregime cu beton de ciment legat cu fer.

Transporturile orizontale de cereale se fac prin ajutorul unor nemărginite fâșii de pânză acoperit cu cauciuc, purtate de niște suluri. Debitul unei fâșii e de 150 tone pe ceas pentru fie-care direcție, adică 300 tone în total. Transporturile verticale se fac prin ajutorul unor elevatori cu albioare (gaudets), cari au un debit de 150 tone pe ceas.

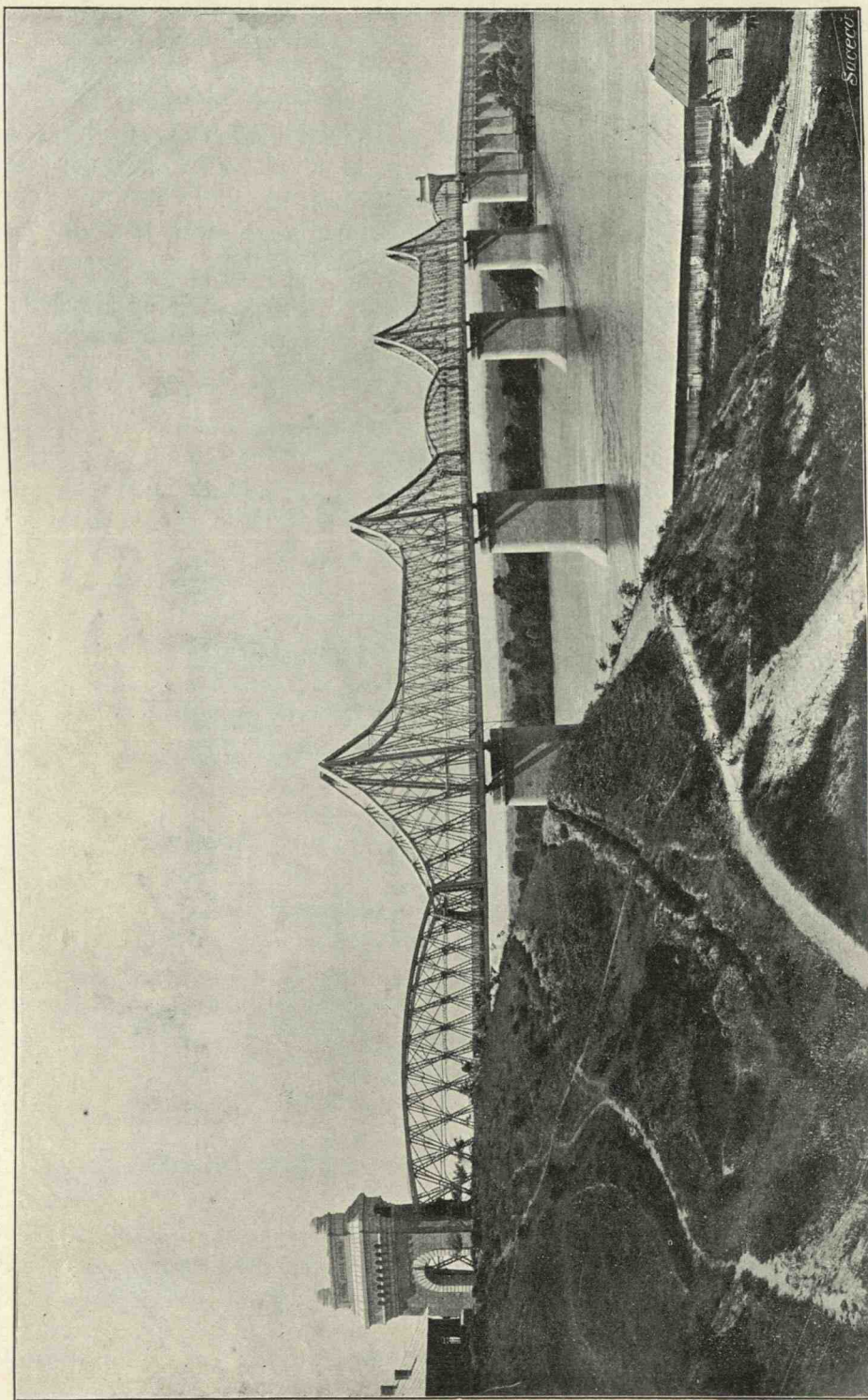
Cerealele, la intrarea și eșirea lor din magasi, sunt cântărite automatic cu ajutorul balanțelor sistem Reuther și Reisert; curățirea lor se face cu ajutorul sitelor mobile, cilindrice și trioarelor (alegătoare). Silosurile sunt aerate ca să se prevină sau să se impiedice încălzirea. Instalația de la început a fost complectată pe urmă cu aparate speciale pentru gruhitul (épointage) orzului.

Prin ajutorul diferitelor mașini se pot înmagazina 600 tone pe oră, încărcând în același timp 300 tone pe bordul vapoarelor; magasiile aduc o economie de 40 fr. din taxele asupra unui vagon (10.000 kgr.) cu cereale, în timpul trecerei de la calea ferată pe bordul unui vapor de export.

Direcția Generală a Serviciul Docurilor, al atelierilor, podurilor și șoselelor a luat la Expoziție *Marele Premiü*, în clasa 29 (grupul VI) expunând Modelul docurilor din Galați și Modelul magasiilor de grâne din Galați și Brăila.

Podul de peste Dunăre. — Guvernul român, hotărind să lege re-

Podul Regele Carol

țeaua drumurilor de fer cu Portul Constanța, de pe Marea Neagră publică în anul 1881 un concurs internațional pentru proiectul unui pod pe Dunărea, la Cernavodă. Premiul întâi nu fiind obținut de nici-un concurent guvernul hotărî ca lucrările să fie executate de inginerii săi și D. A. Saligny, inspector general și director al serviciului podurilor, fu însărcinat în 1887 cu facerea proiectului. Construcția fu adjudecată Companiei Fives-Lille, care execută lucrările sub direcțiunea Inspectorului General Saligny.

Punctul ales pentru așezarea podului se află la 280 km. de gura Dunărei; situație foarte nefavorabilă prin faptul că Dunărea, în acest loc, se compune din două brațe: Dunărea propriu-zisă și Borcea, despărțită prin o insulă supusă inundațiilor, lată de 13 km.; însă, situația liniei de la Cernavoda la Constanța, construită pe când Dobrogea era sub stăpînire Turcilor, impunea alegerea aceluși loc.

Numirea de *Podul de peste Dunărea* s'a dat podului de pe brațul principal al fluviului care e lung de 750 m. și la 30 m. de-asupra apei. Supra-structura se compune din două tălpoae cu console de 240 m. lungime, sprijinindu-se fiecare pe două picioare, pe extremitățile cărora se reazimă alte trei tălpoae semi-parabolice de 90 m. lungime.

Sondajele, găsind stânci de calcar la 31 m. sub etiaj și albia fluviului pînă la această adâncime fiind alcătuită din nisip, fundațiunile s'au coborît pînă la 28 m. 50 sub etiaj, și la 31 m. 50 sub nivelul obicinuit al apelor; astfel că picioarele sunt îngropate de la 18 la 22 m. în pământ, iar zidurile din stînga cari le susțin sunt îngropate la 32 m. Zidurile din dreapta se sprijină pe stîncă ce se vede în partea dinspre Cernavoda.

Valoarea acestor lucrări a fost de 9.928.338 lei.

Podul de peste Borcea a costat 3.834.217 fr. viaductele (de aproape 3 km.), 5.605.752 fr. terasamentele, pereurile și podețile (pe 21 km.) 5.876.410 fr.; pentru toate lucrările s'au cheltuit 35.000.000 franci.

Podul de peste Dunărea, sub denumirea de Podul «Regele Carol», a fost inaugurat în ziua de 26 Septembrie, 1895.

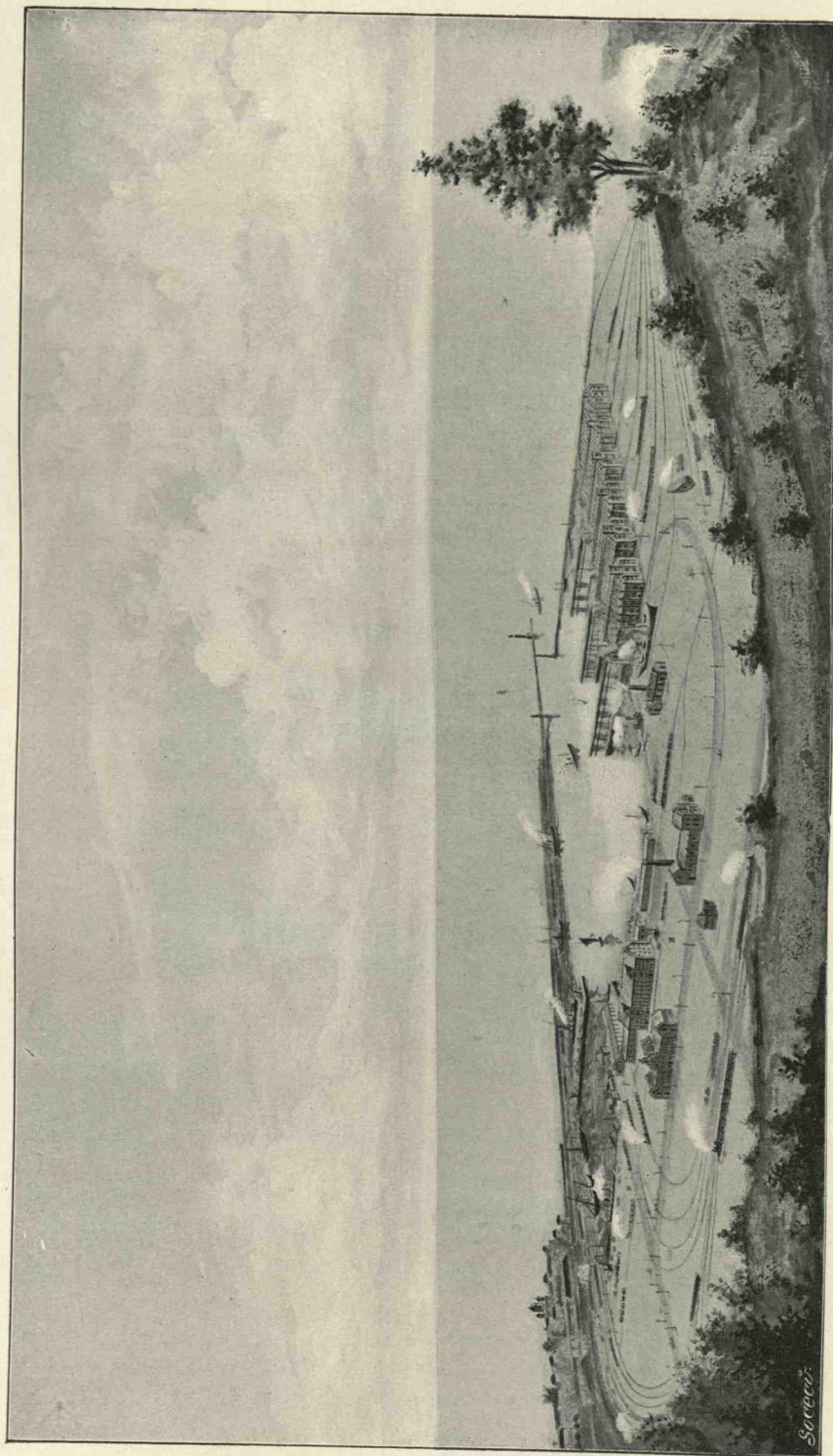
Portul Constanța.—În anul 1881 Sir Charles A. Hartley fu însărcinat cu studiarea și redactarea unui proiect al portului Constanța, a cărui devis se urca la suma de 21¹/₂ milioane de lei.

În anii următori s'au cerut avizul mai multor specialiști în lucrări maritime, anume: D-nu Franzius, Voisin-Bey și Guérard și în anul 1888 d-nu Inginer inspector I. B. Cantacuzin fu însărcinat cu redactarea proiectului definitiv, care a și fost scos în licitație.

Cu schimbarea Direcțiunei lucrărilor, în anul 1897, Inginerul inspector Gh. Duca introduse mai multe modificări avantajoase, și acest din urmă proiect figură la Expoziția Universală din Paris. (Fotografia dă vederea generală a portului).

Pentru justificarea dimensiunilor și a importanței ce s'a dat portului

Portul Constanța

Constanța, este de ajuns să se amintească ca situația lui este aproape aceeași ca și cum s'ar găsi la gurile Dunărei, fluviu navigabil pe o lungime de 2800 kil.

În proiect s'a prevăzut deci o suprafață adăpostită de apă de 80 hect. și o lungime totală de cheuri de aproximativ 5000 m., cu o adâncime de apă în fața lor de 8 metri.

Cheurile sunt distribuite ast-fel:

Pentru importul cărbunilor	700 metri
Pentru marina militară	500 »
Pentru exportul de lemne	320 »
Pentru serviciul maritim român	360 »
Pentru diferite mărfuri, cheuri prevăzute cu șoproane și întreprinderile necesare	560 »
Pentru materiale grele	290 »
Pentru exportul de cereale, cheuri prevăzute cu magasi cu silosuri precum și cheuri permițând descărcarea directă a vagoanelor în vapoare	1590 »
Un basin special pentru exportul petrolului, cheuri în lungime de	300 »
Un basin special al docurilor plutitoare, pentru reparațiunea vapoarelor, cheuri în lungime de	322 »

Liniele de garagiă care deserveșc cheurile de mai sus au o lungime totală de 45 km.

Toate instalațiunile mecanice vor fi puse în mișcare cu ajutorul electricității.

Ca clădiri, în afară de magasiile cu silosuri în număr de șase, de întreprinderi și șoproane s'a mai prevăzut următoarele: clădirea administrațiunii, a vamei, a căpităniei portului, a serviciului sanitar și a gării maritime.

Tot portul este adăpostit în contra vânturilor celor mai puternice și mai frecvente, care sunt cele de la est, prin un dig, numit *digul din spre larg*, de 1300 m. lungime, cu o direcție aproximativă nord-sud și prin un dig, numit *digul din spre sud*, a cărui direcțiune diferă puțin de cea de est-vest.

Pe lângă acesta se mai prevede *digul de intrare* care pleacă de la digul despre larg, normal pe acesta și în prelungirea digului de sud.

Costul total a lucrărilor prevăzute în acest proiect, ar fi de aproximativ 60 milioane lei.

În urma decedării Inspectorului Duca a fost însărcinat cu Direcțiunea lucrărilor Inginerului inspector A. Saligny, care prin dispoziția cheurilor și a basinelor interioare a mai obținut următoarele avantagii:

i. Suprimarea dragărei în stâncă, pentru o valoare de 2¹/₂ milioane.

2. Sporirea cu 38⁰/o a lungimei cheurilor, în aceeași incintă.
3. Obținerea unei plat-forme libere de 300.000 metri pătrați care se poate vinde.
4. Intrarea basinului de petrolău care fusese prevăzut în avant-port, a fost schimbată în interiorul portului, facilitând ast-fel intrarea vaselor în acel basin.

Expoziția Portului Constanța era compusă din planuri, vederi și 2 reproducțiuni, una a inginerului Regnard, înfățișând în relief pe o suprafață de 16 m. p. portul cu toate accesoriile lui și orașul Constanța cu case, monumente și edificii publice reduse în mod proporțional la scara întregii lucrări și o aquarelă reprezentând aceleași vederi.

Toate aceste figuraū în secțiunea specială ce aveam în palatul Geniului Civil din Câmpul lui Marte, fiind cu tot dreptul admirate de public și de juriul internațional care le-aū acordat o medalie de aur.

Drumurile. — Istoria drumurilor în România coprinde trei perioade:

I. Perioada drumurilor *în teren natural* de la originea Principatelor române pêne la promulgarea Regulamentului organic (XIII secol — 1832).

II. O perioadă *intermediară*, în care apar drumurile petruite (1832-1868).

III. *Perioada drumurilor petruite și întreținute*, de la aplicarea legei drumurilor (1868) pêne în zilele noastre.

În realitate, însă, istoria drumurilor începe de la promulgarea Regulamentului organic și numai de la 1868 marile lucrări de șoseluire aū luat avânt. Înainte de Regulament (1832) amândouă Principatele erau brăzdate de drumuri rudimentare, deschise prin câmpii, păduri sau munți.

În Muntenia erau: drumul de la București la Dunăre prin Giurgiu; București-Transilvania, prin Pitești, Curtea de Argeș, Turnu Roșu; cel din București spre Moldova, prin Urziceni, Buzău, R. Sărat și Focșani.

În Moldova erau: drumul de pe valea Bêrladului, care lega Iași cu Dunărea prin Vasluiū, Bêrlad, Tecuciū și Galați; cel de pe valea Siretului, care lega Focșaniū cu granița austriacă, prin Adjud, Bacău, Roman, T.-Frumos, Botoșani și Mihăileni; cel de pe valea Trotușului, legând Adjudul cu granița Transilvaniei prin T.-Ocna; cel de pe valea Bistriței, care ducea de la Bacău la Prisecani prin Peatra; cel de pe valea Moldovei, care lega Romanul cu Suceava (Bucovina) prin Folticenii; cel de pe valea Jijiei, care mergea din Iași la Cernăuți (Bucovina) prin Dorohoiū și Marmornița și, în fine, cel de pe valea Prutului, care lega Iașiū cu Galațiū, trecând prin Huși.

Drumurile nu erau de loc întreținute; erau prin urmare foarte rele, pline de băltoace, năpădite de praf când era cald, înecate în noroiū când ploaia fără a mai vorbi de greutateile întâmpinate la trecerea rîurilor, pe cari ploile le umflău repede; și călătorii erau siliți să aștepte scurgerea apelor ca să le poată trece.

Pentru a înconjura aceste multe greutăți, străbunii noștri aū creat un

serviciu de transport repede, legendarele «Poște» muntenești și moldovenești, căruțe foarte ușoare, făcute din lemn, la cari înhămau mai multe părechi de cai; «surugi» erau vestiți prin curajul și îndemânarea lor în mânărea cailor. Însă «poștele» nu aduseră mult timp folos populației locale, căci erau destinate anume pentru transportul curierilor de stat, trimișilor ordinari sau extraordinari și străinilor având scrisori de recomandatie către Domnitori; particularii, pentru a putea merge cu «poșta» trebuiau să obțină «carte de drum». D'abia în primii ani ai secolului al XIX-a particularii începură a se servi mai în voe de «poște», și tot pe-atunci se introduse din Occident «diligența»; dar și ea dispăru de când cu drumurile de fer.

Regulamentul Organic conține primele dispoziții legislative asupra drumurilor, împărțindu-le în două categorii; *drumurile mari* (naționale și județiane) și *drumurile mici* (vecinale și comunale) și prevede sumele ce se hărăziau anual pentru întreținerea drumurilor mari și a podurilor, precum și zilele de prestație (salahorie) ce erau consacrate drumurilor mici.

În 1843 legea hotărî că ori-care țaran e dator să muncească anual 6 zile la drumuri, că fie-ce sat are în sarcina sa numai 60 km., că zilele de prestație se fac în cursul anului și nu pot fi rămășiți de zile nefăcute.

În realitate, însă, prima lege care a regulat munca pentru drumuri și a organizat serviciile întreținerii și supravegherii lor, e cea din 21 Februarie 1847. Această lege crea o direcție și un comitet al lucrărilor publice pe lângă Ministerul de interne și hotăra ca lucrările să fie executate conform cu planurile și proiectele aprobate; legea din 1851 modifică oare-cari dispoziții: cele 6 zile de prestație fură suprimate și înlocuite cu o dare de 7 lei vechi, anual, percepută de proprietari de la țeranii de pe moșiile lor, și 6 lei vechi percepuți de la toți locuitorii fără excepție. În același timp se înființă o casă a drumurilor, o direcție generală pe lângă Ministerul de interne și o «Eforie a drumurilor», compusă din 5 membri aleși dintre marii proprietari, însărcinată cu prevederea lucrărilor, examinarea gestiunii financiare și exercitarea controlului general.

În urma aplicării (1864) legei de Comptabilitate generală a statului, toate veniturile fură centralizate la Ministerul de finanțe; prin urmare, cheltuielile pentru construirea drumurilor, începând de la 1 Ianuarie 1865 și până la 1868, au fost trecute în bugetul statului.

În 1859 erau aproape 262 km. de drumuri sistematice în Muntenia și 392 km. în Moldova; în 1867 erau 1.095 km. în amândouă Principatele, cam 0.2 km. pentru 1000 locuitori, în timp ce Franția avea 500, Austria-Ungaria 3 k. 730, Belgia 4 k. 140 și Rusia 0 k. 990 pentru 1000 locuitori.

În 1868, nouă lege organiză drumurile, împărțindu-le în 4 categorii: sosele naționale și județiane, drumuri vecinale și comunale.

Drumurile naționale sunt construite și întreținute de stat; cele jude-

țene, vicinale și comunale sunt construite și întreținute de județe prin zilele de prestații și diferite alte resurse. Zilele de prestație sunt: 3 pentru drumurile județene și alte 3 pentru cele vicinale și comunale.

În 1881 zilele de prestație pentru drumurile județene au fost suprimate și înlocuite cu o dare bănească (până la 2 zecimi adăugate la impozitul funciar, patentă și licență); prestația în natură a fost menținută numai pentru drumurile vicinale și comunale; în 1882, însă, o lege stabilă că județele pot întrebuița pentru drumurile județene zilele de prestație rămase de la drumurile vicinale și comunale, iar în 1886 altă lege ridică de la 3 la 5 numărul zilelor de prestație pentru drumurile vicinale și comunale. Tot legea această hotărâ ca personalul tehnic al județelor să fie numit direct de Ministerul lucrărilor publice.

Sub regimul legii din 1868 construirea și întreținerea luă o mare dezvoltare; în 1897 situația era aceasta :

Numirea șoselelor și drumurilor	In ființă	In construcție	In teren nat.	Total
	K I L O M E T R I			
Șosele naționale	2809.156	81.625	246.418	3136.199
» județene	4224.191	47.859	882.142	5153.192
Drumuri vicinale.	10817.468	528.642	7206.556	18551.666
» comunale.	61777.885	398.885	4538.564	11113.630
Total . . .	24027.996	1057.011	12873.680	37958.687

Șoselele naționale, dupe anul 1868, au fost lucrate în bune condiții și bine întreținute; nu tot așa putem spune despre drumurile vicinale și comunale, a căror petruire lasă mult de dorit, afară de județele muntoase în cari populația e mai deasă și materialul de împetruire mai la îndemână.

E vorba să se modifice legea din 1868 pentru a îmbunătăți personalul tehnic de care dispun județele, a mări resursele și a stabili pedepse.

În 1897, un kilometru de șosea națională cu întreținerea lui (personalul inferior și împetruirea) costa 754 fr. Lucrările de artă pe șoselele naționale sunt de lemn, necesitând prefaceri continue; încetul cu încetul se caută a înlocui lemnul cu zidărie, peatră sau metal.

De la 1887 la 1897 statul a cheltuit pentru lucrările șoselelor naționale suma de 37.084.947 fr. Tabloul grafic, publicat de Ministerul lucrărilor publice, ne dă cifrele următoare, împărțite pe ani, din totalitatea lucrărilor :

In 1867	1095 km. șosele.
» 1877	5165 » »
» 1887	12931 » »
» 1897	24027 » »

Clasa 30—31. — *rotărie*. — *Căruțe*. — *Trăsuri*. — *Șelari*. — *Curelari*. — Mijloacele de locomoțiune, astăzi atât de comode și de numeroase, au fost foarte mărginite altă dată și puțin lesnicioase, la noi. Calul de călărie și carul patriarchal cu boi au slujit îndelungă vreme pentru transportul oamenilor și lucrurilor. Țeara avea pe atunci puține drumuri și puține interese ce o legaă cu alte neamuri și pentru trebuințele din năuntru părea că-i eraă de ajuns cele moștenite de la bătrâni.

Când însă negoțul ori războaiele deschiseră drumuri largi străinilor printr'însa, Leșii îi aduseră *butcile* și *redvanele*, Muscalii *telega* și *chibitca*, Nemții *caleasca* și *careta*, Ungurii *căruțele* și Mocanii *chervanele* cu cai.

Fie-care ne lăsa, cu câte un obicei, un soi de *trăsură* după sine, ear Românul trăgea folos și se deprindea, ca de când lumea, cu dênsele.

Dacă în secțiunea respectivă am fi putut expune la Paris câte un model al trăsurilor cu care ne servim azi am fi avut: *phaétonul*, *diligenta*, *cupeul*, *cabrioleta* și *char-à-bancs-ul* franțuzesc, alături de *victoria*, *dogcarul*, *tilbury-ul*, *boggey-ul*, *break-ul*, *clarența* și *mail-coach-ul* englezesc, de *landaul* vienez și trăsură de *Neutitschein* austriacă, de *cariola* italianească, de *droșca* și *brîșca* rusească, de *căruța cu coviltir* (brașoveancă) ungurească, lăsând la o parte *săniile*, *căruțele orzărești* de la obor, *camioanele* și altele trăsurii mai mult sau mai puțin rustice. Menționez încă *bicyclul*, *tricyclul*, *motocyclul*, *petroleta* și *automobilul* care de cât-va timp numai au căpătat dreptul de cetățenie la noi.

Așa dar, întreaga serie a vehiculelor cutreeră țeara, de la oraștile Brașovului la Constanța și de la Mamornița pe stradele pavate cu blocuri de lemn ale Capitalei.

Și cu toate acestea industria trăsurilor de lux este pe atât de puțin dezvoltată, pe cât cea a căruțelor de tot felul este întinsă și prosperă la noi.

Și doar lemnul e abundant și cu totul nimerit pentru ast-fel de construcțiuni, în pădurile noastre, dovada că *rotăria* — străveche îndeletnicire a locuitorilor munteni — îndestulează toate trebuințele din năuntru și prin mijlocirea școlilor de arte și meserii a ajuns să dea produse tot atât de solide și de elegante ca cele din străinătate. Așa la Expoziție am avut trimise de la școlile din București, Iași, Bucium (jud. Iași), Valea Boului (Prahova) și Galați roți sau părți de roți, ear D-nii Novak (București), Avramescu și Cudriahof (Tulcea) au expus niște modele de roți în lemn de frasin, cu buceaua dintr'o bucată și alte articole de rotărie, minunat lucrate și bine apreciate de către cunoscători.

Dintre fabricanții de trăsurii de lux Anton Bulfinski 1) (Craiova), Franz

1) Atelier înființat la 1866, lucrează cu mâinile, luând lemnul din țeară, ear toate cele-l-alte materiale din străinătate. Producția este de 30 trăsurii pe an. Lucrătorii sunt străini, calfele toți Români.

Afacerile merg rău din cauza concurenței străine și prețurilor scăzute.

Novak¹⁾ și Hermann Rieber (București), expoziția noastră a avut un landau și un dog-car ale D-lui Novak și un coupé al D-lui Rieber, care au fost bine apreciate de public. Industria aceasta nu se poate numi însă națională fiindcă afară de lemn, nici unul dintre materialurile ce întrebuințează nu sunt din țeară, mai mult, ferăria, vine în mare parte fasonată din străinătate, alăturile, felinarele și mai toate accesoriile de nickel vin gata, așa că aici nu se face poate de cât corpul de lemn, roțile, tapițeria, ear toate celelalte părți sunt ajustate.

Școala de arte și Meserii din Iași ne trimisese o cabrioletă făcută în întregul ei din materiale luate din țeară, accesoriile, ferăria, alăturile (afară de materia brută) erau lucrate în atelierile școlii. Din lipsa de spațiu ea nu s'a putut expune.

Prin urmare mai avem mult pînă ce o fabrică va produce trăsuri, unelindu'și singură toate materialele și luând din țeară tot ce'i trebuie — și găsește de sigur aceste toate în industria națională — pentru dînele.

Cu totul de altfel găsim, industria cea atît de mult practică în țeară a *șelarilor, curelarilor și hămurarilor*, dintre cari 24 făcuseră declarațiuni de a expune, însă juriul central nu a ales de cât pe 7 mai de frunte printre dînșii.

Aceștia au lucrat șeile și hamurile expuse din pele tăbăcită în țeară, ear fabrica de efecte militare M. Th. Mandrea & C-ie a lucrat chiar accesoriile de alamă, nikel sau fer în atelierile sale.

În România căruțașii și călăreții sunt foarte numeroși, prin urmare hamurile și șeile — cel puțin a celor mai mulți (și ale tuturor celor de la țeară) au trebuință să se lucreze la noi, mijloacele neîngăduindu-le de a și le aduce de peste hotar. Eată pentru ce, în prima linie, lăsând capitalele de o parte, nu e oraș, tîrg sau chiar sat mai mare să nu aibă curelarul sau chiar curelarii săi care dreg, prefac și fac din nou tot ce trebuie cărușilor și călăreților. Este drept că țeranii au deprinderea a se sluji cu hamuri de frînghie, însă ori cum ar fi ele tot trebuie să aibă unele părți (cele de la pept, hăturile, opritorile) de curea, așa că meseria fiind lucrativă, ea a persistat și a progresat aproape pretutindena.

În orașe hamurile și șeile de lux sunt foarte numeroase și cele mai elegante și mai luxoase chiar se fabrică în țeară, rar să fie aduse din străinătate și în acest cas ele sunt mult superioare celor de la noi — dar de sigur mult mai scumpe.

Tăbăcarii noștri produc pele înadins pentru șelari și curelari și ma-

1) Fabrică înființată de Franz Jean la 1849, azi proprietatea D-lui Novak; Capitalul 120.000 lei, lucrează cu mâinile aducînd din străinătate ferul și toate celelalte materialuri, afară de lemn care e luat din țeară. Producția o vinde în țeară, lucrează însă și pentru M. S. Sultanul (Constantinople). Are 55 de lucrători dintre cari numai 12 sunt Români. A făcut 8 trăsuri și pentru M. S. Regele și A. S. R. Principele Ferdinand.

terialul fiind solid, bine pregătit, nu aŭ nevoie — de cât în mod excepțional și pentru anume confecțiuni — de a se adresa piețelor străine pentru procurarea materialului.

Acea ce le poate face supărare sunt însă mărfurile similare importate din Anglia împotriva superiorității cărora, este anevoe, chiar industriilor străine — să lupte, de aceea toți industriașii noștri cer urcarea taxelor vamale asupra articolelor acestora.

La Paris ni se trimisese din București (de către D-nii *A. Beckman* ¹⁾ un harnașament complet de general și un altul de oficer superior, expuse într'o vitrină aparte, *Schmidt Mihail* hamuri cu juguri, hături, căpestre, zăbale, opritori de pele și lac cu accesorii de alamă și *argent plâqué*, *Societatea de furnituri militare* (M. Th. Mandrea & C-ie) diverse părți de șelărie și curelărie militară, harnașamente complete, pentru artilerie și cavalerie, hamuri militare, bucăți detașate reportându-se la aceste furnituri ²⁾, *G. Constantinescu* o șea și capestre de lux, *Sentpétery D.* un harnașament complet cu căpăstru pentru oficer; ear din Focșani D-nii *Steinberg & Brüll* ³⁾ o șea englezească, cu chinga, căpăstru, curelele și valtrapul ei; din Constanța D. *Vaio Ion* o scară ce la întemplantare de a cădea călărețul, se desfăcea în mod automatic, de la partea din jos, pentru a împedeca ori-ce accident.

Aceste obiecte așezate în mod cu osebite original și artistic se află expuse în galeria din stânga jos în Pavilionul regal — Societatea de furnituri militare își făcuse singură instalațiunea pe o piramidă, ce se ridică pe platforma din centrul galeriei — ear Juriul internațional care le-a examinat cu un mare interes și publicul care le-a privit timp de 7 luni, aŭ rămas pe deplin mulțumiți de cum ele erau lucrate și prezentate.

Recompensele acordate aŭ fost 1 medalie de aur, 3 de argint și 4 de bronz.

Clasa 33. — Navigațiunea fluvială română. — Regia Monopolurilor Statului reuși în 1890 — cu toată concurența Ungariei — să închee cu Serbia un contract pentru furnitura exclusivă a săreii trebuincioasă consumațiunei sale.

Se luase hotărîrea de a face predările de-a dreptul în diferitele porturi ale Serbiei, în intențiunea de a ajunge cu încetul la creațiunea unui serviciu de navigațiunea pe Dunăre, liberând ast-fel statul, cu desăvârșire,

1) Atelier fondat la 1859 cu 125.000 lei capital, având în permanență 10—12 lucrători, materiile prime și le procură din țeară și din străinătate (alămărie, șiretură, țesături de lână și de in), ear produțiunea de la 100—120.000 lei anual o desfăce în țeară și afară din țeară (Serbia, Bulgaria, Turcia).

2) Pentru fabrica Mandrea & C-ie vezi nota de la clasa 86 (cisme).

3) Atelier de șelărie și curelărie înființat la 1858, procurându'și materiile prime în țeară și străinătate și desfăcând produsele sale atât la noi cât și afară. Numărul lucrătorilor e variabil dupe trebuință. Cere — pentru prosperarea acestei industrii — taxe vamale mai mari asupra mărfurilor similare engleze.

de tributul ce plătea societăților străine de transport. În primă-vara anului 1890 Regia cumpără — din milionul votat de Parlament — un *remorqueur*, de la Compania Austriacă de navigațiune de 680 cai putere, pe care l'numi «*Despina Doamna*» și 4 șlepurî de câte 300 de tone fie-care.

Acesta fu modestul debut al serviciului nostru de navigațiune pe Dunăre, înăugurat în ziua de 1 Noembre 1890 la Turnul-Severin.

În anul următor se mai cumpără *remorqueure* și șlepurî așa că în trei ani, parcul fluvial se compunea din 3 *remorqueure* și 32 de șlepurî de o capacitate totală de 17.480 de tone.

În cei doi ani următori Regia cumpără încă *remorqueurele* «*Bassarab*» de 700 de cai, «*Gherdap*» de 250 și încă 14 șlepurî de câte 650 tone unul.

Cu modul acesta ea nu numai își asigură și 'și dezvoltă transportul sărei în Serbia și în Bulgaria, dar putu să 'și ofere serviciile caselor de comerț pentru predarea produselor în diferitele porturi dunărene. De altă parte, necesitatea propriei existențe — fără a mai recurge la ajutorul străinătății — determină pe Regie a cumpăra șantierul companiei Austriace de la Turnu-Severin, mărindu' și îmbunătățindu' ast-fel că de la 1893 el este primul stabiliment de acest gen din părțile Dunării de jos.

În vederea însemnătății lucrărilor, un nou credit de 6 milioane permise Regiei să 'și mărească flota și să adauge instalațiuni mai perfecționate șantierului său.

Liniile de navigațiune se deschidea în măsură ce nevoile exportului deveneau mai întinse, ast-fel producătorii de petrol din Prahova și Buzeu având nevoie de nouă debușeuri față de enormele cantități produse de noile sondage, încheiară contracte pentru transportul mărfelor la Ratisbona.

Operațiunile se întindeau și se respândeau astfel peste tot locul și trebuința înmulțirii materialului devenia neapărată.

Regia cumpără încă trei *remorqueure* și două vapoare «*Cernavoda*» și «*Turnu-Măgurele*», acestea destinate transportului de călători și mărfuri între Turnu-Măgurele și Samovid, linie înăugurată la 1 Septembrie 1899 care leagă de adreptul București cu capitala Bulgariei.

În present parcul fluvial al serviciului de navigațiune numără 11 *remorqueure*, 14 vapoare de călători și 49 de șlepurî, plus 7 tanks adăogând alte 6 șlepurî aflate în construcțiune în șantierul de la Severin, care a fost din nou mărit cu clădiri, ateliere și inzestrat cu mașini în stare de a accelera mulțimea de lucrări în curs de execuțiune.

Valoarea totală a acestora este de 10.552.282 lei.

Serviciul de navigațiune, condus azi de o secțiune specială la Direcțiunea generală a Regiei în București, a instituit încă de la 1898 agenții în mai toate porturile Dunării.

Mișcarea călătorilor pe liniile locale s'a ridicat treptat de la 20.000

în 1894 la 432.000 în 1899; ear a mărfurilor de la 12.000 tone în 1892, la 162 300 în 1899, acestea în afară de cele 30—36.000 de tone de sare ce se transportă în Bulgaria și Serbia.

Serviciul fluvial al Regiei Monopolurilor a obținut o medalie de aur. El era instalat în secția specială ce aveam în Palatul geniului civil din Champ de Mars.

Serviciul Maritim. — Serviciul maritim este o întreprindere de Stat, inaugurată la 26 Septembrie 1895 pentru transporturi pe mare de călători, mărfuri și poștă.

El posedă 8 vapoare în valoare de 8.521.892 lei având o capacitate de 33.740 de tone și putând desfășura, în serviciul curent o forță totală pentru iuțea de 17.070 de cai indicați putere.

De o cam dată acest serviciu ocupă 223 de persoane dintre care 62 funcționează la Direcțiune, inspectoratul vapoarelor, și la diferitele agenții, pe când restul de 161 se subîmparte ast-fel:

Corpul oficeresc: 24.

Mecanici: 30.

Equipagiū: 107.

Dupe tabloul comperativ al curselor efectuate și al distanțelor străbătute de vapoarele serviciului de la 1895—1899 vedem că ele au făcut 1396 de călătorii străbătând 321.696 mile maritime. Veniturile produse în total pe toate liniile și pentru toate traficurile sunt:

La 1896:	437.002	lei	51	banii
» 1897:	1.053.730	»	92	»
» 1898:	2.827.184	»	78	»
» 1899:	2.907.164	»	41	»

Patru ani după ridicarea României la rangul de regat, s'au început lucrările pregătitoare pentru dezvoltarea ei economică, acordându-se prin două legi, ambele din 19 Martie 1885 creditele necesare (21 și 35 milioane lei) pentru îmbunătățirea și mărirea portului Constanța și pentru construcțiunea podului peste Dunăre și Borcea.

Prin decretul regal din 28 Aprilie 1895 se însărcinează Regia Monopolurilor statului cu înființarea și organizarea Serviciului Maritim Român, punându-i-se spre acest sfârșit la dispozițiune suma de 2¹/₂ milioane lei, luată cu împrumut de la fondul porturilor. Din acest fond s'au putut acoperi cheltuelile strict necesare pentru instalarea agențiilor, clădirea în porturi a magazinelor de mărfuri, cumpărarea primelor vapoare «Medea» de la Societatea austriacă de navigațiune pe Dunăre, la 31 Maiū 1895, cu prețul de 150.000 lei, și «Meteor», de la Ioan Carlisee din Londra la 3 Iunie 1895 cu prețul de 800.000 lei, precum și primele cheltueli pentru exploatarea serviciului.

În ziua de 26 Septembrie 1895 st. n. odată cu inaugurarea podului

peste Dunăre de la Fetești, prin care s'a stabilit legătura directă a Capitalei cu portul Constanța, s'a făcut și deschiderea definitivă a liniilor maritime Constanța-Constantinople și Brăila-Constantinople.

Puțin timp însă Serviciul Maritim a fost atașat Regiei monopolurilor Statului; Consiliul de Miniștri prin Jurnalul No. 2 din 30 Octombrie 1895, hotărî trecerea lui sub administrațiunea Căilor Ferate Române și prin legea din 3 Maiu 1896, se creă, pe lângă numita Direcțiunea Generală, un serviciu special, însărcinat cu exploatarea navigațiunei maritime, deschizându-se tot odată un nou credit de 10 milioane lei pentru cumpărare de vapoare și întîmpinarea cheltuelilor de exploatare.

Serviciul Maritim Român, deservea 3 linii:

1. Linia Dunăre—Constantinople	}	Călători, mărfuri și poștă.
2. » Constanța—Constantinople		
3. » Dunăre—Rotterdam, călători și mărfuri.		

Apoi a mai deservit în anul 1899 drept încercare și timp limitat:

1. Linia Constanța—Salonic și	}	Călători, mărfuri și poștă,
2. » Constanța—Pireu		

linii însă pe care a fost nevoit să le desființeze din cauză de lipsă de vapoare care să corespundă scopului în număr suficient.

Actualmente Serviciul Maritim Român, nu deservește de cât 2 linii:

1. Linia Constanța—Constantinople, călători, mărfuri și poștă.
2. » Dunăre—Rotterdam, călători și mărfuri.

Infintându-se liniile Constanța—Salonic și Constanța—Pireu, intențiunea era să ajungem pînă în Egipt; lipsa însă de vapoare, nu a permis încă realizarea acestui proiect.

Serviciul Maritim Român a obținut la expoziție în clasa 33 (Material pentru navigațiunea comercială) *Medalia de aur* pentru dări de seamă, cartea curselor și modelul vaporului Carol I.

GRUPUL VII

Agricultura

Clasa 35.—Material și proceduri de exploatări agricole.—Într'o țeară ca România, în care agricultura constituie principalul izvor de producere, materialul și procedeele în exploatările agricole, variază după împrejurări și culturile de săvârșit.

Marea, mijlocia și chiar mica proprietate întrebuintează instrumentele cele mai perfecte.

Plugul, unealta cea mai însemnată în agricultură, dovedește progre-

sul ce am făcut în ultimii 25 de ani, rar se mai găsesc pluguri vechi de lemn cu brăzdare de fer. Plugurile numite «universale», tip Saak, Flöther, Clayton, Ekert, construite din fer și oțel sunt aproape singurele unelte de arat acum întrebuințate, având unul, două, trei și patru brăzdare.

Adâncimea arăturilor variază dupe culturi; de la 0^m 10—0^m 15 sunt arături pregătitoare; de la 0^m 18—0^m 22 se consideră ca maximum pentru grâu și porumb. Pentru sfeclă adâncimea e de 0^m 25 și chiar 0^m 30. În general plugurile sunt trase de două perechi de boi pentru arătura pregătitoare, ear pe urmă de 3 și 4 perechi. Plugurile cu mai multe brăzdare slujesc la arătura a doua, care se face înainte de sémănat.

Ararea cu vapor începe a se întrebuința pe moșiile mari și la cultivarea sfeclei. Casa John Fowler, dupe ce a studiat împrejurările economice din țeară, a perfecționat și adoptat sistemul sėu de pluguri așa de bine cu condițiile culturale ale României în cât astăzi funcționează peste 40 mașini spre marea mulțumire a agricultorilor.

Grapa se întrebuințează în toate exploatațiile, dând rezultate mai bune de cât ori unde, de oare-ce pământurile noastre sunt tari și adesea năpădite de erburi periculoase.

Vălătucul se întrebuințează numai în cultura mare și mijlocie.

Mașinele de sémănat, de toate sistemele, se întrebuințează aproape în toate exploatațiile întru cât-va sistematice, de câți-va ani sunt preferate sémănătoarele în rânduri.

Totuși se obicinuește încă și vechiul mijloc de-a sémăna aruncând sémânța cu mâna.

Mașinele de cosit și secerat sunt întrebuințate numai pe moșiile mari. Secerătoarele, cu aparate de legat, aū dat destul de bune rezultate mai ales pentru grâu.

Cultura mică și țeranii se slujesc de secerătoare simple.

Treeratul. — Țeranii treeră și acum cu caii, se observă însă o fericită inovație: țeranii se asociază și cumpără mașini; de câți-va ani comercianții de mașini agricole ușurează această operație chiar pentru cultivatorii mijlocii.

Pe proprietățile mari treerătoarele funcționează perfect. Paele ne având valoare industrială, treeratul se face în lung, paele slujesc la facerea mindirilor, hrana animalelor și combustibil.

Pentru porumb țeranii întrebuințează pe-alocurea mașina mică de mână, ear proprietarii mari mașini cu vapor.

Alte instrumente avem: trioarele și aparatele pentru pregătirea seminței, coasa și secerea, săpile servesc la «prășitul» porumbului, etc., etc.

Clasele 38, 39.—Statistică.—Agronomie.—Produse agricole.—România, în configurațiunea ei generală, se aseamănă cu un amfiteatru mărginit, în părțile de sus, cu munții Carpați, de unde în cline treptate se coboară apoi pământul pënë la Prut și la Dunăre.

Patru regiuni, bine caracterisate, subîmpart întregul ei teritoriū.

Regiunea *munților înalți*, bună pentru cultura pădurilor și pășunatul vitelor; regiunea *munților mărunți*, prielnică pădurilor, pășunelor și în mică parte, agriculturii și pomilor roditori; regiunea *colinelor*, unde cultura viei și a pomilor roditori sunt cu osebire favorabile și regiunea *câmpiilor* — cea mai întinsă — unde cultura cerealelor este predominantă.

Fie-care din aceste regiuni are clima ei specială, precum osebită le este și natura geologică și mineralogică a solului.

Așa cele două dintâi sunt formate de terenuri de origine primară, secundară și terțiară (arhaică), regiunea colinelor e datorită formațiunilor pliocenice, ear câmpiile Munteniei și toată întinderea solului ondulat al Moldovei, la răsărit de Siret, este de origine quaternară sau diluviană, pe când partea Dunăreană este de formațiune modernă, aluviană. Solul arabil al țerei — atât de mănos și de darnic — este alcătuit dintr'un amestec de argil, de nisip subțire și de materii organice, în proporțiuni variabile, cu predominanța argilului. Acest *loess* prielnic producțiunii tuturor plantelor și mai ales grâului, e de culoare neagră, ear argilul dintr'însul, îi dă puțința de a reține apa suptă în timpul ernei, venind ast-fel în ajutorul culturilor în vreme de secetă.

Sistemele de cultură la noi aparțin *culturei extensive*, în cel mai larg înțeles al cuvântului. Imprejurările generale economice și sociale făcând ca pământul să fie factorul principal de producțiune, noi căutăm a' l face să rodească cât mai mult cu minimul posibil de capital și de muncă.

Așa ținând socoteala de influența climei, reliefului și naturei solului asupra aptitudinelor și diversității de producțiune din feluritele regiuni ale țerei, sistemele de cultură practicate acum în România se pot grupa în modul următor :

1. *Cultura forestieră*, caracteristică regiunilor muntoase, constituie singurul mijloc de întrebuințare a pământurilor cu cline rezezi, nepotrivite altor culturi.

2. *Cultura pastorală*, altă dată atât de întinsă, azi mărginită la localitățile unde nu se poate ara nici semăna și unde împrejurările economice o impun.

3. *Cultura arbustivă* caracteristică regiunii colinelor.

4. *Cultura cereală* care se practică pe întinsele câmpii ale Munteniei, Moldovei și Dobrogei și care atât ca suprafață cât și ca valoare bănească întrece astă-zi toate celelalte isvoare de venit ale țerei.

5. *Cultura legumelor*, singura care întrebuințează, în mod regulat, gunoiul vitelor ca îngrășământ, precum și irigațiunile.

Expoziția noastră agricolă a fost dintre cele mai strălucite și a fost admirată de toți.

România e mai întâi de toate o țeară agricolă și trebuia să dea un loc special expoziției cerealelor sale.

În producția agricolă, în primul rând la noi vine porumbul, apoi grâul, orzul, ovêzul, secară, meiul, etc., etc.

E interesantă comparația între producerea mijlocie a solului românesc și a altor țări, pentru cerealele enumerate mai sus:

Mijlocii obținute, împărțind totalul general al recoltei prin suprafața semănată.

	România	Rusia	St.-Unite	Franța
Porumb	12.88	10.4	21.2	18.0
Grâu.	12.94	9.5	10.4	16.0
Orz	14.08	11.0	19.0	18.2
Ovêz.	15.59	14.0	23.2	22.3
Secară.	14.12	10.5	10.4	15.8
Mei.	7.51	6.3	—	14.7

Porumbul¹⁾. — Cultivatorii noștri au expus diversele spețe ce produc, și anume: porumb comun, cincantin roș, galben și portocali, porumb pignoletto, dinte de cal.

O importantă exportare de porumb comun s'ar putea face în estul Franței, unde cultivatorii îl seamănă pentru a-l recolta verde și a-l întrebuința ca hrană pentru vite; ei sunt, deci, siliți, să reînnoiască în fie-ce an cantitatea cu care s'au aprovizionat.

În anii cei buni, într'un pământ proaspăt și fertil, producția porumbului trece de 56 hectol. pe hectar.

În anii răi scade la 12 hectol. ; mijlocia generală de producere poate fi socotită la 22 hectol.

Țările lumii, cari produc porumb, pot fi orînduite ast-fel, după cantitatea absolută :

1. Statele-Unite,	cu	650.000.000	hectolitri.
2. Austro-Ungaria,	»	39.806.000	»
3. Italia,	»	29.342.000	»
4. România,	»	22.175.000	»
5. Franța	»	9.655.000	»

Dacă se compară producția cu suprafața teritoriului, se constată că România ocupă primul rând ; și solul și clima sa priesc admirabil culturai porumbului.

¹⁾ A fost introdus în Muntenia la sfârșitul veacului al XVII-lea și în Moldova la începutul veacului al XVIII-lea din Italia.

Varietățile cultivate sunt :

a) *Porumbul comun din Muntenia* pe care'l seamănă cu deosebire țărani. Tulpina e puternică, frunzele abundente, știuletele de formă aproape conică; e foarte productiv.

b) *Scorumbnicul* se deosebește de porumbul comun numai prin forma știulețului care e mai mult cilindric.

c) *Porumbul comun din Moldova* (popușoiul), cultivat mai mult de țărani; e mai timpuriu de cât cel din Muntenia și'i priește când e cultivat în localitățile de la poalele munților. Tulpina e cam fragedă; știulețele de formă aproape conică.

d) *Porumbul comun cu grăunțe albe*, e o varietate timpurie, care e puțin cultivată numai în Oltenia.

e) *Porumbul cincantin*, e foarte mult cultivat în Moldova de agricultorii mari și foarte căutat în comerțul de exportare; în Muntenia nu și cunoscut.

Tulpina e mică, însă produce ramificații numeroase fructifere, purtând știuleți, cari au formă aproape cilindrică, lungi de 6—16 cm.

f) *Porumbul pignoletto* (*porumb roșiu*), se cultivă din ce în ce mai mult în Muntenia. Tot atât de bun ca porumbul cincantin; e mai timpuriu de cât porumburile comune, și foarte potrivit pentru solul și clima României.

g) *Porumbul dinte de cal*,¹ (sau porumb colțat) e foarte căutat pentru marea cantitate a grăunțelor și productivitatea sa. E cultivat cu deosebire de marii agricultori din Muntenia.

Compoziția chimică a porumbului. — Greutatea unui hectolitru variază între 83 kgr. (porumb *hângănesc* sau *moldovenesc*) și 75.4 kgr. (porumb comun cu grăunțe mari din Muntenia); porumbul pignoletto trage 80.6 kgr., ear cel numit dinte de cal 79 kgr.

Cantitatea de umezeală variază de la o specie la alta; cea care conține mai puțină, are mai multe substanțe utile.

Porumburile se clasează ast-fel din acest punct de privire :

Porumbul comun din Moldova	11.48 ⁰ / ₀
» pignoletto	11.76 ⁰ / ₀
» dinte de cal	12.16 ⁰ / ₀
» cincantin	12.18 ⁰ / ₀
» comun din Muntenia	13.29 ⁰ / ₀
Mijlocia	12.24 ⁰ / ₀

Amidonul, este elementul care determină valoarea porumbului când se întrebuintează la fabricarea alcoolului și a amidonului: din acest punct de vedere, diferitele specii se clasează ast-fel :

Porumbul dinte de cal	70.52 ⁰ / ₀
» comun din Muntenia	70.25 ⁰ / ₀
» cincantin (hibrid)	69.70 ⁰ / ₀
» pignoletto (hibrid)	68.68 ⁰ / ₀
» comun din Moldova	68.36 ⁰ / ₀
» cincantin	68.29 ⁰ / ₀
» pignoletto	66.66 ⁰ / ₀
Mijlocie în amidon e de	68.81 ⁰ / ₀

Dupe *materiile azotate* se judecă valoarea nutritivă a diferitelor speci de porumb, ast-fel:

Porumbul comun din Moldova	11.73 ⁰ / ₀
» pignoletto (hibrid)	12.93 ⁰ / ₀
» pignoletto	12.85 ⁰ / ₀
» cincantin	12.77 ⁰ / ₀
» cincantin (hibrid)	12.75 ⁰ / ₀
» dinte de cal	11.21 ⁰ / ₀
» comun din Muntenia	9.90 ⁰ / ₀
Mijlocia în materii azotate e de	10.76 ⁰ / ₀

în grăuntele întreg, saū 12.24⁰/₀ în substanța uscată.

Dupe cum se vede valoarea nutritivă a porumburilor, afară de ce comun din Muntenia, nu 'i inferioară grăului, din punctul de vedere al materiilor azotate.

Materiile grase se găseșc în mare proporție în porumbul pignoletto (5.40⁰/₀), ear în porumbul dinte de cal și cel comun din Muntenia în proporție de 4.07⁰/₀ și 4.05⁰/₀. Mijlocia pentru toate porumburile e de 4.61⁰/₀.

Celuloza se găsește în proporție mijlocie de 2.30⁰/₀ în toate porumburile; cenușa 1.20⁰/₀.

Statele-Unite, fiind cele mai mari producătoare de porumb din lumea întreagă e interesant să comparăm porumburile lor cu ale României.

	Porumburi americane	Porumb român
Greutatea de o sută grăunțe .	38 gr.	38 gr.
Apă	10.75 ⁰ / ₀	12.24 ⁰ / ₀
Materii azotate	10.— ⁰ / ₀	10.76 ⁰ / ₀
» grase	4.25 ⁰ / ₀	4.61 ⁰ / ₀
Celuloza	1.75 ⁰ / ₀	2.50 ⁰ / ₀
Cenușă	1.50 ⁰ / ₀	1.20 ⁰ / ₀
Hidrați de carbon (amidon, etc.)	71.75 ⁰ / ₀	68.81 ⁰ / ₀

Porumbul ca hrană a omului. — Am văzut că porumbul comun

din Moldova, pignoletto și cincantinul au aceeași valoare nutritivă ca și grâul, iar porumbul comun din Muntenia e un aliment de-o valoare inferioară. Totuși cu acest fel de porumb, se hrănește țeranul.

Mai mult, porumbul comun din Muntenia e din cele mai tărzii spețe, așa în cât în toamnele cam reci nu se coace în destul, va să zică e un aliment și inferior și vătămător.

Țeranul îl cultivă, fiind-că produce mult pe hectar.

Porumbul ca hrană a vitelor. — Se înlocuește astăzi o mare parte din ovėsul, ce se dă cailor, cu porumb.

În România în ce privește hrănirea vitelor, cea mai mare cantitate de porumb servește la îngrășarea porcilor; experiența a arătat că, pentru felul acesta de îngrășare, porumbul comun din Muntenia și cel numit dinte de cal sunt spețele cari dau rezultatele cele mai bune. Pentru îngrășarea berbecilor s'a constatat că pignoletto și cincantinul sunt de preferit.

Porumbul în fabricarea alcoolului. — Varietatea cea mai bună pentru fabricarea alcoolului este aceea care conținând mai mult amidon susceptibil de a fi transformat în glucoză și apoi în alcool, este în același timp, cel mai efin. Aceste condiții le îndeplinește porumbul comun din Muntenia și cel numit dinte de cal cari conțin 70.25⁰/₀ și 70.50⁰/₀ amidon și sunt mai efine de cât varietățile celelalte.

Grâul. — Porumbul, constituind din nenorocire și azi baza alimentației țeranului nostru, se consumă mai mult în țeară de cât se exportează; cu grâul e tocmai dimpotrivă. În adevăr, din recolta mijlocie anuală de 19.608.600 hectolitri, tabelele statistice ne arată că s'a exportat 10.888.700 hectol. la cari trebuie să mai adăogăm cantitatea de grâu prefăcută în făină în țeară și exportată.

Analisele grânelor noastre, făcute și expuse de Serviciul Dockurilor, dovedesc că au calitate excepționale, ceea ce le face să fie foarte căutate de morarii străini.

Eată rezultatele acelor analize:

Numele localităților de unde provine grâul	Compoziția chimică						Compoziția substanțelor uscate				
	Apă	Materii azotate	Grăsimi	Materie lemnoasă	Cenușă	Hidrat de carbon	Materii azotate	Grăsimi	Materie lemnoasă	Cenușă	Hidrat de carbon
Grâu din Muntenia . .	11.09	14.11	1.55	1.95	1.63	69.64	15.87	1.70	2.22	1.83	78.33
„ „ Moldova . . .	11.07	14.23	1.51	1.98	1.63	69.58	16.00	1.71	2.22	1.83	78.24
„ străin	11.16	13.17	1.58	2.12	1.67	70.30	14.82	1.78	2.39	1.87	79.14

Grânele românești sunt deci mai puțin umede de cât cele străine și mai

bogate în materii azotate, adică glutenul, așa de important pentru panificațiune, e în mare cantitate, mai ales în grânele din Moldova ¹⁾.

Caracterele fizice ale grâului.—Greutatea grâului românesc, la hectolitr, variază între 75 și 77 kgr. În 1895, (din pricina opăririi grâului) greutatea a fost numai de 72—75 kgr.

Greutatea *mijlocie* a 1000 grăunțe, exprimată în grame, e de 29.9 pentru grânele moi (tendre) și 36.2 pentru cele tari (dure). Grâul de toamnă cu spicul alb, și care e cel mai mult cultivat la noi, dă 38 gr. ²⁾

Puterea germinativă e, în mijlociū, de 96.5⁰/₀ pentru grânele de doi ani.

Din punctul de vedere al mezului, grânele noastre se pot împărți în trei categorii: sticloase (glacé), făinoase și intermediare.

Producția mijlocie a grâului de la un an la altul, pe hectar, a variat după cum se vede din tabela următoare:

În anul 1892 a produs 15.0 hectolitri pe hectar.						
»	»	1893	»	16.4	»	»
»	»	1894	»	11.0	»	»
»	»	1895	»	16.8	»	»
»	»	1896	»	16.7	»	»
»	»	1897	»	8.1	»	»
»	»	1898	»	14.0	»	»
»	»	1899	»	5.5	»	»

Oscilațiile mari, observate în această tabelă, se datoresc condițiilor climaterice; așa în anul 1894 a fost prea mare uscăciune, în 1897 a plouat prea mult, teribila secetă din 1899 a făcut ca producția grâului, în toată țeara, să fie aproape nulă.

Mijlocia ce ne dă această tabelă e de 12.94; însă, în anii obicinuți producția mijlocie pe un hectar trece de 14 hectolitri, cifră *mult inferioară celei din țerile occidentale*, în cari agricultura e foarte înaintată și se întrebuințează îngrășăminte, ear clima permite cultivarea soiurilor celor mai productive.

Dacă facem comparație între producția grâului în toată Europa și întinderea teritoriilor semăcate, vedem că România ocupă locul al doilea, Franca fiind întâia, Bulgaria a treia și Ungaria a patra.

1) Față de aceste rezultate, închee broșura Direcției Dockurilor, broșură răspândită cu ocazia Expoziției Uuiversale din 1900, în mai multe limbi, — suntem în drept, credem, a reclama pentru grâul din Moldova un rang foarte ridicat printre grânele din lume. În tot cazul nu se poate contesta că mai toate din probele expuse, ast-fel cum s'aū prezentat, fără nic-o preparație, specială, sunt, după compoziția lor, nisce grâne aproape ideale.

2) La expoziție am avut grâū de la D-niū Colonel Macca de 86⁰/₀, Marghiloman, Stoicescu, Friedman, Vernescu, Cantacuzino și alii de 80—83⁰/₀ Klgr. Nic' o probă de grâū nu a fost mai inferioară de 78⁰/₀ Klgr.

În România se cultivă aproape exclusiv grâul de toamnă (blé tendre) care e cel mai important dintre toate soiurile de grâne, și din acest soi se cultivă în general numai grâul bărbos; grâul cu spic alb și cu spicul roșu.

Grâul de toamnă cu spicul alb e cultivat pe întinderi mai mari de cât cel cu spic roșu; în cultură e socotit, și cu drept cuvânt, ca varietatea cea mai bună pentru comerțul internațional. Se caracterizează prin spicul de culoare albă, prin paiul în general puțin gros, ceea ce îl face ca în anii ploioși să fie culcat la pământ. Boabele sunt mai mici de cât ale grâului cu spicul roșu, mai dense, dând la hectolitrul mai mare greutate, de culoare închisă, cu mezul mai mult sau mai puțin sticlos.

Sunt trei varietăți principale de grâu de toamnă cu spic alb: grâul *Banat*, *românesc* și *bălțățel*. Grâul românesc are bobul ceva mai scurt, ear cel bălțățel are mici pete de culoare galbenă-aurie.

Grâul de toamnă cu spicul roșu, are spicul roșu bărbos, paiul mai puternic și rezistent, neputând fi culcat la pământ și prin urmare, mai productiv. Bobul e mai gros, de culoare mai deschisă de cât a grâului cu spic alb, mai moale și miezul (cassure) în genere făinos, arare ori puțin sticlos. Greutatea unui hectolitrul de boabe de grâu cu spic roșu e mai mică de cât a unui hectolitrul de grâu cu spic alb, ceea-ce explică preferința ce dau acestora din urmă cultivatorii.

Grâul bărbos cu spic alb, de primăvară, cunoscut sub denumirea de *Ghircă*, seamănă cu grâul de toamnă; calitatea bobului e excelentă, însă e puțin cultivat la noi din pricina producției, care nu-i regulată.

De câțva timp se cultivă în Dobrogea nu soiul de grâu de primăvară cu spic fără barbă, introdus din Rusia, sub denumirea de *Ulka*; grâul *Sandormica*, de primăvară, se cultivă pe o întindere foarte restrânsă, grâul *Arnăut* se seamănă tot în Dobrogea; bobul e lungueț și ascuțit, foarte căutat pentru fabricarea pastelor alimentare; însă soiul acesta de grâu de primăvară, din pricina climei, produce puțin.

Cultura. — În general, grâul se seamănă pe ogoare arate. Unii agricultori seamănă grâu mai mulți ani de-a rândul pe același teren, obiceiul cu atât de condamnat cu cât la noi nu se întrebuițează îngrășăminte. Statul însă care are moșii mari, impune arendașilor să lase paragine un sfert din suprafața totală arabilă ¹⁾.

Pentru grâul semănat pe ogoare, se ară de două ori, rar de trei ori; odată în luna Iunie sau Iulie, și a două oare înaintea de-a semăna. Adesea se seamănă grâul după porumb, numai cu o arătură; s'a constatat că în aceste condiții, fiind-că aratură e mai adâncă pentru porumb, pământul plivit și prășit, producția e mai mare. Cu toate acestea trebuie

1) Această condiție e fundamentală, sine qua non, în toate contractele de arendare ale Statului; ea e o cauză de reziliare sau cel puțin de despăgubiri.

ca grâul să fie semănat toamna de vreme, pentru a răsări înainte ca frigul să facă a înceta vegetația.

Cultivatorii noștri dau astăzi foarte mare atenție alegerii și pregătirii seminței, ceea-ce constituie un progres mare. Trioarele se întrebuințează în multe locuri.

Aproape toți marii cultivatori sulfatază grâul ce seamănă cu o soluție de 1—2⁰/₀ sulfat de cupru, spre a feri recolta de perderile ce pot ocaziona parazitalele criptogamice și în special málura.

Cantitatea de sémânță variază după pregătirea terenului și epoca mai mult sau mai puțin tãrzie, între 180—200 litri pe hectar, pentru semănarea cu mâna; pentru semănarea în linii, se face o economie de 30⁰/₀.

Valoarea industrială a grânelor române.—D-nul E. Fleurent, profesor la Muzeul național de arte și meserii din Paris, în unul din remarcabilele sale studii asupra grâului, făcând analiza grânelor franceze și străine trage următoarele încheeri asupra valorii lor industriale:

«In ce privește compoziția chimică, fixând valoarea alimentară și prin urmare de brutărie a diferitelor grâne, clasificăția e următoarea:

1. In primul rând al tuturor grânelor din lume, atât prin constanța compoziției lor chimice cât și prin marea lor bogăție, în gluten, care le asigură valoarea nutritivă de primul ordin, sunt grânele din *Rusia*.

2. In al doilea rând, cu calități aproape egale între ele, însă puțin inferioară grânelor precedente, sunt cele din *Algeria*, *Statele-Unite* și *România*.

3. In rândul al treilea, din ce în ce descrescând, sunt grânele franceze, din regiunile de Est și Vest, și cele din India.

4. In al patrulea rând, cu calități egale, sunt grânele franceze din regiunea de Nord și din împrejurimile Parisului.

«Proporția albumenului în grânele din România, observă d-nii V. Cârnă Munteanu și C. Roman¹⁾, e din cele mai favorabile: 83.57⁰/₀, în timp ce pentru grânele din Rusia e numai de 82.23⁰/₀—82.88⁰/₀; diferența se explică prin faptul că grânele române au învelișul mai suptire și prin urmare făina e ceva mai bună de cât a grânelor din Rusia.

Marea lor bogăție în materii azotate permite a fi amestecate cu alte grâne mai sărace, pentru a obține făină de calitate superioară, putând fi ușor panficată. De aceea și sunt căutate grânele noastre în comerțul internațional.

Comerțul de export al [grânelor.—Exportul grâului nostru se resumează în tabloul urmator.

1) Les céréales de la Roumanie. Br. 1900 Bucarest.

Țările de destinație	A N I I					Mijlocia
	1893	1894	1895	1896	1897	
Austro-Ungaria	717.405	999.139	892.301	238.104	984.866	766.363
Belgia	2.004.346	2.180.820	4.090.646	6.056.419	2.432.882	3.353.022
Bulgaria	16.068	13.882	4.155	7.074	168.880	42.012
Anglia	1.089.093	1.560.980	2.794.065	4.505.056	632.452	2.116.329
Franța	135.900	238.413	77.769	229.300	57.720	147.820
Germania	2.291.596	1.443.207	1.270.686	679.863	155.168	1.168.104
Grecia	11.003	3.619	338	333	185	3.095
Italia	546.560	87.087	470.572	358.159	25.011	297.478
Olanda	35.631	75.270	43.104	59.428	13.180	45.323
Rusia	3.918	12.057	3.159	14.849	797	6.956
Serbia	—	—	—	—	5	—
Spania	98.198	146.084	—	67.125	9.748	64.224
Turcia	71.772	75.544	20.258	32.154	3.068	40.559
Egiptul	—	—	—	—	1.080	216
Elveția	8.020	—	39.999	—	—	9.064
Portugalia	—	—	5.475	—	6.485	2.392
Totalul în cantități metrice	7.029.511	6.836.066	9.712.528	12.247.864	4.491.527	8.063.499

Se vede din coloana mijlociilor că Belgia ocupă primul rând printre cumpărătorii grânelor noastre; vin apoi Anglia, Germania, Austro-Ungaria.

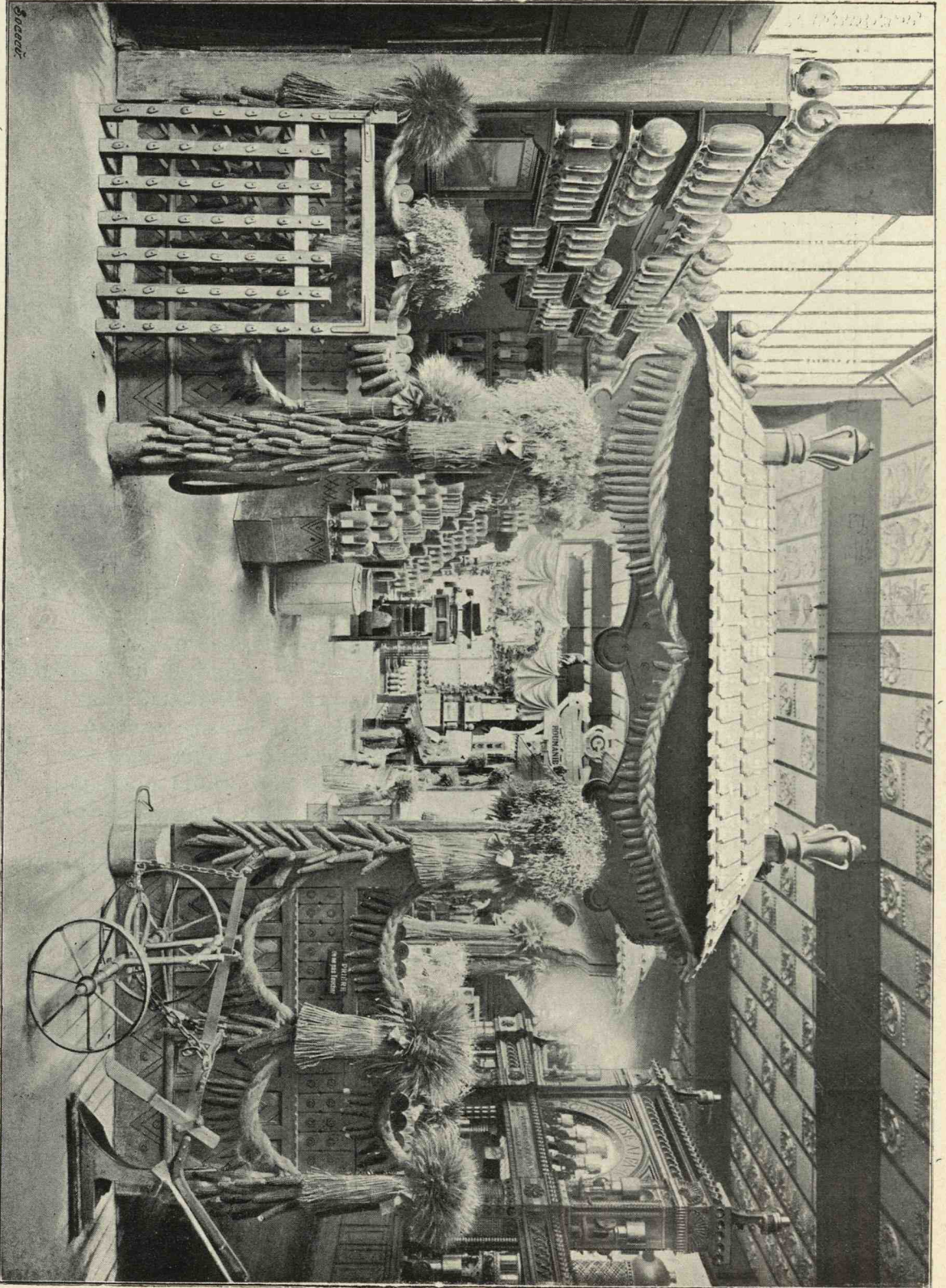
Trebuie să notăm că grânele, cari figurează în exportul în Austro-Ungaria, sunt destinate aproape exclusiv morilor din B. Pesta, pentru a fi amestecate cu cele ungueresci. Și faptul că grânele noastre sunt căutate în Ungaria chiar, când e acolo supra-abundență de grâu, constituie cea mai evidentă probă despre calitățile excelente ale acestui grâu în-lăturând prin aceasta toate criticele interesate ce s'au făcut grânelor noastre 1)

Secara. — Secara e cereală pentru terenurile slabe și clima aspră; e, relativ cu grâul și porumbul, mai puțin cultivată. Cheltuețele de cultură, fiind aceleași ca pentru grâu, cultivatorii noștri pretind că nu le poate da compensație producția mai abundentă a secarei, comparativ cu a grâului.

Prețurile secarei nu sunt atât de regulate, nici atât de bune ca acelea date, pe piețele noastre, grâului; paele nu pot fi întrebuintate la hrânirea vitelor, și apoi nici țeranii, nici orășenii, nu mănâncă de cât foarte rar pâne de secară.

1) «Le Bulletin de la Société des Agriculteurs de France» zice în numărul său din Iulie 1900: In Secția României, se poate vedea un imens tablou grafic, reprezentând rezultatele analizei comparate a grânelor române și străine. Suntem siliți a mărturisi că cel din urmă rang, pe acest grafic, îl ocupă grâul frances, mult mai puțin bogat în gluten de cât cele străine și în particular de cât cele românesci.

Secția agricolă la Expoziție

Cea mai mare parte din secara produsă se exportează, restul se împarte între distileriile de alcool; de când au dispărut vechile distilerii agricole moldovenesci (velnițele), cari consumau cantități destul de mari, cultura s'a micșorat simțitor și aproape toată producția trece granița.

Indemnăm pe cultivatori să nu părăsească cu totul secara; pentru terenurile slabe, ea poate înlocui cu folos grâul, care cere pământuri grase neexpuse la gerurile destul de mari ale ernelor de la noi.

Pe de altă parte, ca plantă furajeră verde, ar putea să joace în viitor un rol foarte important, atât pentru micul cât și pentru marele cultivator. Dacă ar fi semănată de vreme toamna, secara ar da primăvara ușor prima hrană verde atât de necesară vitelor, cari se nutresc eara cu pae și simt nevoea unui aliment regenerativ, mai nutritiv și mai de mistuit de cât hlujenii de porumb, cari sunt dați adesea vitelor netocați și nedrobiți.

Fiind-că lucerna nu-i încă răspândită azi printre țărani, pene vor putea pasce vitele în pășunile naturale, secara ar lua locul erbei, și ar fi un excelent aliment verde.

Din acest punct de vedere, secara e una din cele mai bune plante ale climei noastre, pe care agricultorii în general și țărani în special ar putea-o întrebuința ca aliment de tranziție, fără să peardă nimic, de oare-ce, după cosire se poate semăna porumb.

Varietățile cultivate în țară sunt: secara comună, care e inferioară, St. Hélène, Probstey și Schlausteedt.

Orzul. — De când a început să se consume bere mai multă, fabricile de bere s'au înmulțit și paralel cu ele, cultura orzului s'a întins.

Orzul comun, care era altă-dată întrebuințat în smalțeriile române, a perdut din fama sa, de când s'au importat varietățile de orz așa numite nobile, ca orzul Probstey, rar cultivat la noi, orzul Chevalier, Hana, Imperial, Juvel, cari se cultivă azi aproape exclusiv pentru fabricarea berei.

Moldova, fie din pricina climei sale, fie din pricină că agricultura se face după metode mai raționale de cât în Muntenia, are monopolul specialității producției orzului pentru smalțerii. Câteva încercări, făcute în Muntenia, n'au corespuns speranțelor cultivatorilor și rezultatele obținute pene azi dau dreptul la încercări nouă, însă cu varietăți mai rustice, ca d. ex. Hana. În schimb, orzul comun, varietatea care se poate semăna tot atât de bine toamna ca și primăvara, se cultivă rar în Moldova.

Mai rustic mai tare, orzul comun (éscourgeon) se seamănă de preferință toamna; în ernelle nu prea aspre și fără zăpadă, nu suferă nici-o stricăciune din pricina anotimpului și produce de două sau chiar de patru ori mai mult de cât orzul.

Producția de 50—55 hectol. la hectar nu-i așa de rară în anii buni, în mijlociu se produc 20—28 hectol. pentru orzul semănat toamna, și 10—20 pentru cel de primăvară.

Cele mai cultivate varietăți sunt Hana și Chevalier, cari sunt mai delicate de cât orzul comun și cer terenuri mai bune; ele se seamănă primăvara, căci nu pot răbda frigul și producția li se micșorează.

Mijlocia producției e de 10—16 hectolitri. Orzul comun e mult superior și se vinde cu cel puțin 3—4 fr. suta de kilograme.

Orzul nu-i bun ca hrană a vitelor, ear orzul comun foarte arare ori se întrebuințează singur în smalțeriile noastre.

Din 1893 România a început să exporteze cantități mari de orz și produsele sunt favorabil apreciate pe piețele străine.

În 1889, cultura orzului ocupa în România o suprafață de aproape 511.512 hect. și în 1896, după șapte ani, 607.000 hect.

În 1899 producția fu de 716.908.800 kgr. sau o mijlocie de 1.181 kgr. de hectar.

În 1894 exportul a fost de 290.369.800 kgr. crescând de-atunci din an în an.

Ovăzul. — E una dintre cele mai bune plante, întrebuințate ca hrană specială a cailor; e cultivat mai puțin de cât orzul, fiind-că micii cultivatori nu-și hrănesc cu ověz caii.

Varietățile ce găsim azi în țară sunt numeroase și de câțiva ani agricultorii caută să introducă o varietate tot atât de rustică, dar mai productivă, de cât cea comună.

Ovăzul de Ligaro, Triumph, Canari, Handebeker, printre varietățile importate, se cultivă câte puțin pretutindenea. Ovăzul negru, de și mai bogat în avenină și mai potrivit pentru caii de lux, se răspândește foarte cu anevoință; el degenerază repede dupe un an sau doi de cultură, cât nu e semănat pe dealuri și pământuri nouă, regiunea lui favorită, ci pe câmp spre Dunăre.

Pentru cultura ovăzului nu-i nevoie de nici un fel de pregătire a pământului; îngrășămintele chimice nu se întrebuințează nici-odată, ear locul ce are în asolamente e totdeauna dupe grâu și foarte rar dupe porumb.

În anii buni producția ajunge la 42 hectol. pe hectar, însa mijlocia e de 12—18 hectolitri.¹⁾

Expozițiunile se adresează, în prima linie, ochilor. Sub acest raport agricultura poate anevoe rivalisa cu grandioasele creațiuni ale artei și industriei, în afară de dobitoace, produsele agricole nu capătă însemnătate de cât prin cățățimea lor, căci fiind considerate în deosebii, ele sunt în deobște mici și fără nici un farmec exterior. De aceea e mare greutatea de a presenta publicului — într'o expozițiune — agricultura unei țări, în-

¹⁾ Articolele asupra Agriculturii și diversele cereale sunt opera Domnului *George Nicolescu*, Directorul Agriculturii în Ministerul Agr., Com., Ind. și Domeniilor, Delegat pentru Grupul Agriculturii în juriul Internațional al Expozițiunii Universale din Paris (1900).

tețind interesul celor nespecialiști și convingându-i de importanța ei economică.

De altminteri, neparticiparea agriculturii la marele expozițiuni internaționale, ar constitui o lacună însemnată în tabloul producțiunilor unei țări și ar compromite valoarea ei față de celelalte ramuri de industrie. De aceea nu am pregetat de a complecta la fața locului, prin explicațiunile amănunțite consemnate aci, înriurirea eserțitată de către expozițiunea cerealelor noastre, asupra mulțimei, explicațiunii pe care obiectele expuse nu le putea provoca, prin ele însăși.

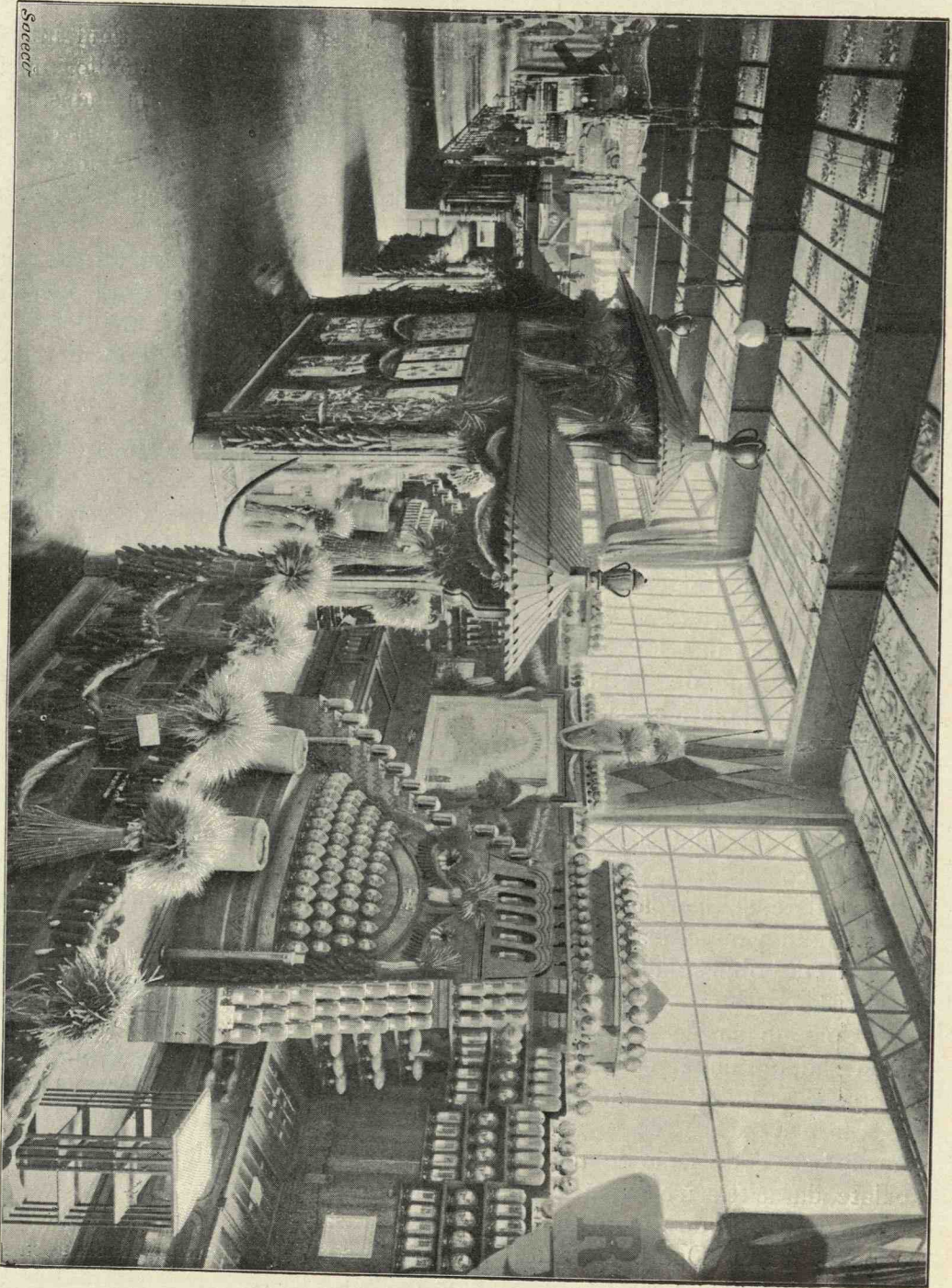
Expozițiunea aceasta s'ar fi putut negreșit mărgini la prezentarea câtorva tipuri saū a unor probe de cereale doveditoare ale unui grad special de superioritate, însă am ținut pe lângă dênsele a statornici, tot deodată și imaginea complecteii noastre activității agricole, clasată în mod metodic ușor de cercetat și de apreciat — dupe cum de altfel a și fost. Secțiunea noastră agricolă — așezată în partea galeriei mașinelor din spre școala militară — era pe cât de bogată pe atât și de cu multă originalitate alcătuită:

Pe o întindere de 180 m. p. se ridica o construcțiune de lemn alb de brad românesc, cu ornamente naționale în pyrogravură, făcută în atelierele arsenalului armatei din București, și care înfățișoasă — cu porțile ei cu pod și streășine șindrilito — împrejmuirea ogrăzii unui chiabur, care pe polițe mai scunde ori mai înalte și-ar fi așezat, dupe calități și categorii, toate felurile de grâne, de legume uscate, de semințe adunate de pe mănoasele lui ogoare. Clădării și șireaguri de știuleți roșii, galbeni și albi de porumb împodobeau tot coprinsul și atirnaū prin toate ungherile sub torsade de cânepă cenușie; znopii de grâu, de orz, de ověz, de in și de meiū își ridicau cu mîndrețe crestele mustăcioase pe la colțuri, ear prin geamul sticlelor de tot felul și de toate mărimile zîmbeau ochilor, nesățioși de a le privi, comorile de grâu ceacir, de ghircă, de arnăut, de Banat, cu boabele umflate și miezoase; de porumb roșu cinquantin, pignoletto, dinte de cal și moldovenesc, bătând care mai de care în fața aurului; de rapiță neagră cu bobul plin; de orzoică cu fața albă și de ověz bălan ori mohorît!

Colo un șir de borcane cu fasole albă, vinată, roșie, lătăreață, rotundă saū prelungă, cu mazere verde și galbenă, cu in, cu sâmință de cânepă, cu sâmință de maș, de muștar alb și negru, de rețină, cu bob alb, verde și oacheș, cu meiū, hrișcă și florea soarelui. De te întorciai, vedeai dincolo caere de lână de toate soiurile și de toate fețele, spălate și nespălate, dărăcite saū cum căzuse de sub foarfeci. Alătura alb și scămoșat, un smoc mare de bumbac, semănat și răsărit la Isacceă, doveditor că pe pământul Dobrogei poate, sub arșița soarelui nostru, să crească și să se cultive planta aceasta a zonelor calde.

Eacă mierea în faguri albi și portocalii, iat-o în sticle, limpede și sclî-

Secția Agriculturii la Expoziție

Sareca

pitoare: eată ceara stupilor și măcile de albine făcute cu meșteșug de Lipovenii de la Balabanca și de la Galați: ear albe, gingașe și ușurele ca fulgul, gogoșile de mătase, răsar, — cu totdinadinsul la olaltă — punând o notă aristocratică în colțul în care le-a așezat chiaburul ca să-și cinstească casa, plină, cum văzurăm, de toate.

În clasa 39 (Produse agricole alimentare de origine vegetală), unde am avut ca Delegat pe D. George Nicolescu, Directorul Agriculturii, erau 328 de exponanți (nominali și colectivii) cărora juriul internațional le-a acordat următoarele recompense: 5 mari premii, 85 medalii de aur, 76 de argint, 136 de bronz și 9 mențiuni onorabile. În total 311 premii, adică $94\frac{1}{2}\%$.

Clasa 40. — Lăptăria Domeniului regal Broșteni. — Administrația Domeniului Broșteni întreprinse la 1878 — cu un însemnat capital — creșterea vitelor, în vederea exportării în Austria a boilor de jug și de măcelărie. Încercarea avu succes la început. Vânzarea se făcea cu înlesnire și cu prețuri remuneratorii, ear locuitorii Domeniului profitaă într'o largă măsură de dênsele. Fu o epocă de prosperitate pe valea Bistriței, care însă nu dăinui mult timp, conflictul vamal închizând frontiera Austro-Ungară și punând capăt exportățiunii vitelor noastre, al căror preț ajunse a nu mai acoperi nici cheltuelile de întreținere.

Tamazlicurile formate cu atâtea îngrijiri și cheltueli fură, în cea mai mare parte, liquidate cu pierderi.

Dar cum locurile de pășune (aproape 10.000 de hectare) ar fi rămas mai neîntrebuințate, silită fu administrațiunea să înceapă alcătuirea altor turme — de astă dată — în vederea producțiunii laptelui și fabricățiunii brânzeturilor.

Această transformare absorbă mai mulți ani, ast-fel că de abea în 1892 lăptăria începu să funcționeze și să dea rezultate apreciable.

Din tabloul sinoptic de mai jos se poate cu înlesnire constata cum această industrie devine în realitate rentabilă, când este condusă în mod sistematic, producând brânzeturi de bună calitate, ce pot rivalisa cu cele de Gruyère și de Ementhal.

El poate da un îndemn prielnic proprietarilor de la munte, unde pășunile aū puțină valoare și întrebuințarea laptelui, în stare brută, devine anevoioasă, din cauza depărtării centrelor de consumățiune, pentru fabricarea și răspândirea în țeră a brânzeturilor condiționate — dupe anotimpuri — creându-și ast-fel un isvoar de venituri, constante și sigure.

Vitele sunt cu îngrijire alese, atât din punctul de vedere al producțiunii cât și al aclimațățiunii, crescând'o treptat — pe cale de selecțiune — dându-se preferența vițelelor eșite din vaci bune de lapte și din tauri de rasă curată, aleși în aceleași condițiuni.

Actuala turmă de la Broșteni coprinde elemente foarte diferite, din

	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	Mijlocia pe ultimii 5 ani
Turma										
Capete	53	110	110	143	142	146	144	157	149	147
din cari vaci cu lapte	52	69	80	102	113	124	119	122	111	118
juncani și tauri	1	41	30	41	29	22	25	53	38	29
Producțiunea										
Unt produs și vândut Kilg.	338	455	464	367	947	919	806	1126	1015	962
Viței » » buc.	18	55	47	60	94	91	41	45	51	64
Brânză remasă din anul precedent .	—	—	1995	2916	5620	5160	633	522	5979	3583
Brânză produsă anul cor.	2526	8345	6902	9278	10351	9333	10213	12826	10605	10665
Klg.	2526	8345	8897	12193	15971	14493	10846	13348	16584	14248
Brânză vândută klg.	2526	6350	5981	6573	10819	13860	10324	7396	7719	10018
Brânză rămasă la finele anului . .	—	1995	2916	5620	5152	633	522	5979	8865	4230
Rentabilitatea										
Capital la finele exercițiului . Lei	22692	40143	40443	45517	41211	30768	28920	63005	36429	34666
Amortisații efectuate . . . . . »	1897	4338	3721	4065	3282	900	4853	2940	3188	
Ernatul și Văratul . . . . . »	2680	4083	3400	4835	4995	5859	5987	6618	5658	
Salarii și alte cheltueli . . . . . »	10601	7836	7098	6735	7855	9314	9697	11833	9087	
Totalul cheltuelilor . . . . . Lei	15178	15302	14219	15635	16132	16073	20437	21391	17933	
Beneficiul net . . . . . »	5926	2442	6755	7977	7918	7770	9894	3349	7382	
Beneficiul brut . . . . . Lei	21140	17744	20974	23612	24058	23843	30331	24740	25315	
% din capitalul angajat . . . Lei	—	6 ⁰ / ₁₀	15 ⁰ / ₁₀	19 ⁰ / ₁₀	26 ⁰ / ₁₀	26 ⁰ / ₁₀	35 ⁰ / ₁₀	13 ¹ / ₄ ⁰ / ₁₀	24 ⁰ / ₁₀	
Beneficiul net la o (1) vacă cu lapte	49.70	30.50	66.25	70.60	63.86	65.30	81.10	30.17	62.20	

punctul de vedere al rasei: elvețiane, olandeze, bucovinene, române, Pîntzgau și altele, câte-va de rasă pură și cele mai multe corcitură.

În aceste condițiuni ea răspunde foarte bine scopului unic avut în vedere la formare; se obține un maximum de lapte dintr'un număr ho-tărît de vite.

În alăturatul Tabloù sinoptic format pe periodul 1892—1900, în care pentru numărul de capete ce aù compus turma se indică succesiv producțiune de lapte, de prăsilă și de brânză, față de rentabilitatea generală în care intră capitalul cu amortisările lui, cheltuelile și beneficiile socotit pe % din capitalul angajat și neto pe unitate de vacă cu lapte.

Clasa 41. — Produse agricole ne alimentare. — Plante textile. — În tot-dea-una țeranii noștri aù cultivat *în* și *cânepă*; femeile se ocupaù cu «topitul» și «melițatul»; peptănaù inul și cânepa, le torceaù și țeseaù.

Astăzi, fie că înșiși țeranii aù recunoscut că bălțile aduc malaria, fie din pricina invasiunei țeseturilor străine eftine, țeranii s'aù lăsat de obi-ceiul de-a-și face ei înșiși țeseturile trebuitoare, așa că inul și cânepa se cultivă mult mai puțin ca altă-dată. E în adevăr surprinzătoare constatarea că aproape toată cânepa, ce se întrebunțează la fabricarea frân-ghiilor în România, *se aduce din străinătate*.

Cânpa ocupa o suprafață de 4.966 ha. în 1899 și 6.077 ha. în 1900.

Producția a fost de 1.071.300 kgr. în 1899 și 2.035.000 kgr. în 1900.

Ar fi timpul să ne ocupăm de mijloacele spre a face să înflorească cultura plantelor textile.

La Expositiune am văzut niște mașini franceze de țesut foarte inge-noioase, cari melițeau cânepa, fără a o topi, printr'un metod special. Aceleași mașini peptănaù cânepa dărăcită. Instalarea acestor mașini la noi ar aduce multe foloase.

Rusia a importat cânepă, în 1898, 1.550 tone ear în 1899 750 tone; și acolo e în discuție aceeași problemă și se speră că guvernul va intro-duce sus-numitele mașini.

Varietatea de cânepă, cultivată în țera românească, n'are o denumire specială. Varietatea, zisă din Bologne, se cultivă puțin și numai pe moșiile mari, în deosebi pe domeniul Coroanei Broșteni din Moldova, unde e și o frânghiere. Anul acesta s'a început cultura intensivă cu varietatea din Bologne la fermele statului Laza și Studina, spre a produce sēmēnță, care să fie răspândită în țără. Topirea mecanică nu e cunoscută în România, de și acest procedeu se întrebunțează în străinătate și per-fecționându-se, va revoluționa industria textilă.

Inul ocupă locul al doilea dupe cânepă; se cultivă mai mult pentru a țese lucrurile necesare gospodăriilor țărănești. Varietatea preferată e din *Riga*, însă se găsește și cea din *Anatolia*.

Inul ocupa o suprafață de 20.860 ha. în 1899 și 13.253 ha. în 1900.

Producția a fost de 43.200 kgr. în 1899 și 276.500 kgr. în 1900.

Bumbacul nu se cultivă încă în mari cantități; încercările făcute în Dobrogea au dat oare-cari rezultate bune, însă nu se poate prezice nimic pentru viitor.

Guvernul francez acordă o primă de 70 fr. pentru un hectar de cânepă; prima s'a ridicat anul din urmă la 2 milioane.

Plante oleaginoase.—Dintre plantele oleaginoase trebuie să cităm în primul rând:

Rapița (colza și navetta, nap sëlbat) care se cultivă pe suprafețe mari, întretinând un comerț de export activ; rapița nu intră regulat în assolamente și nu ocupă un loc regulat în cultură, din pricină că vegetația sa e gingașă, ear clima noastră excesivă.

Navetta, de și produce mai puțin și are mai mică valoare comercială, resistă mai mult de cât colza frigului ernelor noastre; ea e și mai precoce, putând fi recoltată curând. Agricultorii noștri preferă navetta în loc de colza, care e mai delicată și târzie, putând fi recoltată în aceeași vreme cu orzul, ba une-ori d'abia cu câte-va zile înainte de secerișul grâului, ceea-ce împiedică lucrările agricole grabnice.

Suprafața ocupată de aceste două oleaginoase a fost de 58.260 hect. în 1899 și 248.640 hect. în 1900 cu o producțiune de 160.280 hl. în 1899 și 2.717.210 hl. în 1900.

Prețul variază între 80—110 fr. 7 hl. cari fac o «chilă».

Aproape toată producția colzei și navettei se exportă, servind la fabricarea uleiului. Grăunțele de colza sunt foarte apreciate de fabricanți pentru bogăția lor în materii grase.

Cultura acestor două oleaginoase ar trebui să fie mai întinsă, căci chiar când nu reușește pe deplin, nu e mare pierdere: pământul se'mbunătățește, prin cultivarea lor, fiscesce și chimicesce, căci colza și naveta sunt foarte potrivite în «siderațiunile» necesare la noi.

Agricultorii ar trebui să le semene dupe ridicarea paelor, să le îngroape bine prin o arătură adâncă pe toate terenurile destinate culturilor de primăvară.

Macul (Oeillette) e foarte puțin cultivat, de și reușește în pământul nostru și se vinde destul de bine. Statul a făcut experiențe în fermele-model, voind să 'l răspândească în țeară. Cultura de primăvară nu e prielnică în totdeauna, din pricina uscăciunei; încercările făcute toamna promit; experiențele continuă în această direcțiune.

Uleiul de nucă își perde din zi în zi însemnătatea sa; altă-dată se făcea în mânăstiri cu instrumente primitive.

Floarea soarelui e mai răspândită în Moldova; *Lipovenii*, stabiliți în jurul Galațului, Brăilei, și pe aiurea, se ocupă de preferință cu această cultură.

Clasa 42. — Insectele vătămătoare. — Ca insecte vătămătoare cităm:

1. Cele cari atacă mai ales culturile agricole: diferite forme de omizi,

(*Agrotis*, *Elatior*, *Crysomeles*, *Anisoplias*, *Risotrojus*, *Tannymecus palliatus*, *Eurycryon sticticalis*, *Cytonia*, *Hirta* etc.); dintre lăcuste mai însemnat e *Pachytulus*, *myratorium*, care se găsește în delta Dunărei; în fie-care an statul cheltuesce sume mari de bani pe de o parte spre a stârpi, ear pe de alta spre a le împedica de a năvăli în țeară. Anual se cheltuește între 10—50.000 fr.

Pagubele pricinuite aũ fost evaluate la 2.500.000 fr.; eată și suprafețele atacate după felul cerealelor:

Grâu (5 ha. 276 m. p.); orz (19.873.500); ověz (7.490); porumb (7.172); secară (1.624); rapița (553); stecle (409); mazere (58); lucernă (41); trifoiu (48); fânețe (2.441); varză (42); grădini (2.457).

2. Insecte care atacă viile: ântěiũ e *phylloxera*, apărută de prin 1884; și a distrus multe podgorii din țeră; apoi *Lettrus Cephalotes*, *Rynchites Cynia Herta*, *Cycidomia*, *Peritellus*, *Lopus*, *Tetrachynchus*¹⁾ etc.

3. Insecte cari vatămă arborii fructiferi; cităm: *Bostricus*, *Costus*, *Aphis*, *Bupestis*, *Iponomenta*, *Termites*,²⁾ etc.

Lupta contra insectelor e foarte anevoioasă; contra speciei *Extomiscelis*, care atacă mai cu seamă rapița (colza și naveta), agricultorii întrebuințează mai multe metode, însă fără rezultate satisfăcătoare în anii când invadează prea multe; cele mai bune rezultate s'a căpătat distrugând toamna larvele fie prin ardere, fie prin substanțe corosive.

Afară de filoxeră, cele-l'alte insecte cari atacă via nu sunt stârpite de viticultori, fiind-că nu prea face pagube mari; contra filoxerei s'a luptat la 'nceput în diferite moduri, pենe ce s'a recurs la altoirea cu vițe americane. Statul a înființat mai multe pepiniere de vițe americane, spre a studia și înmulți lemnul necesar pentru reconstituire.

Arborii fructiferi nu sunt de fel apărați, afară de curățirea de omizi, care se practică, însă, cu greutate de către țerani.

Insecte folositoare. — Cultura vermilor de mătase a fost din vremuri o industrie casnică înfloritoare, căci țerancele întrebuințează mătasea în țeserea ștergarilor și a broderiilor cu cari își împodobesc costumele și cămășile. Prisosul producției lor il vënd în orașe.

De altminteri clima României e potrivită pentru creșterea gândacilor de mătase; vara temperatura e destul de ridicată, așa că nu e nevoie de încălzire suplimentară a stratului gândacilor; aguzii (duzii) cresc pենe la regiunea munților.

În 1852 s'a introdus sēmânța din Italia și guvernul a înființat o pepenieră de aguzi (în întindere de 8 hect.) ear la Pantelimon o *crescătorie* model. În același an s'a împărțit prin sate aproape 400 000 aguzi.

1) A se vedea: *Lupta contra Filoxerei în România* de G. Nicolescu.

2) A se vedea lucrarea: *Starea arboriculturii în România* de același autor.

Boalele de cari suferea, în țările occidentale, gândacii de mătase, ridicară considerabil prețul sămânței și «coconilor». În 1859 toți se puseră să crească gândaci de mătase în orașe și în sate. Din nenorocire, în 1864 boalele ajunseră și la noi, ear prețurile scăzură de-odată.

În 1889 Ministerul Agriculturii începu să împartă gratuit țăranilor sămânță adusă din Italia; ear mai târziu se împărți sămânța din pepinierele instalate în școlile de agricultură.

Resultatul fu că populațiunea reîncepu să crească gândacii de mătase.

Producția, pentru 100 kgr. de sămânță este azi de aproape 90 kgr. de sămânță și 75.000 kgr. de coconi.

Fabrici n'avem, însă mare parte din producători țes borangic; valoarea industrială a acestor țesături e mică.

În Rusia, deși altă-dată crescerea gândacilor de mătase era foarte răspândită, mai ales în Caucas, acum e complect părăsită afară de Turkestan.

Astăzi se introduc în Caucas semințe celulare de origine străină și altele preparate în Tiflis; întrebuințarea sămânței celulare e mijlocul cel mai potrivit spre a face mai productivă sericicultura, însă ea e mai scumpă. În Rusia ca și în România nu sunt stabilimente speciale pentru depănare. În stabilimentele speciale se produc pînă la 2000 kgr. de gogoși la un kilogram de sămânță.

Prețul gogoșilor variază, în Caucas, între 45 și 70 copeici kgr.

România a importat 4328 kgr. fire de mătase, în valoare de 346.240 lei aduse din Germania mai ales (226.720 lei) și Austro-Ungaria (60.400 lei).

Și în Bulgaria guvernul împarte semințe, aduse din Franța, Italia și Asia-Mică. Producția anuală a gogoșilor e de 250.000 kgr. Prețul mijlociului e de 2—2 fr. 50 kgr. Depănarea se face cu îngrijire. În Stanimaka este, din 1893, o fabrică, în care se fabrică mătăsuri foarte frumoase. Bulgaria exportă coconi în valoare de 1.024.000 fr. în Franța și în Italia.

Albinele. — Mierea. — Ceara. — Din străvechi vremuri crescerea albinelor a fost o plăcută îndeletnicire a Românului. Felurimea florilor ce smâlteză plaiurile și câmpiile, de unde roiurile și agonisesc singure hrana și materialul rodului lor, puțința de a desface ușor și cu bun preț mierea și ceara stupilor, au fost prielnice îndemnuri de prosperitate a acestei culturi. Nu era grădină și bătătură, în care uleele pline de faguri să nu foiască de hărnicia albinelor; prisăcile — la umbra copacilor — adunați zi dupe zi chiupuri cu miere și turte de ceară pentru negustorii cari umblau din sat în sat, să le ridice pentru Țarigrad și ținuturile Turciei. Era o bogăție, pe care — lăsând coarnele plugului — o găsea Românul la ușa lui, fără multă stradanie, nici cheltuială.

La Munteni pe atunci în Vlașca, ear în Moldova la Vaslui se găsea cea mai parfumată miere și ceara cea mai albă și mai curată. Tradiția aceasta se păstrează poate și astăzi, deși Lipovenii de la Balabanca și

Galați își dau silința s'o întindă pênă pe amêndouë laturile Dunării, cu produsele stupinilor lor.

De la o vreme însă cultura această își încetinise mersul așa că la 1873 de abea vre-o 300.000 de stupi se găsea în toată țeră, când cu o sută de ani mai nainte, Domnitorii trebuia să oprească prin praviță, anume «să nu se ție mai mulți stupi de cât ține locul fie căruia, nu cum-va mulțimea lor să zăhăiască pe megiași»¹⁾.

De câtă-va vreme însă și mai ales în urma impulsiei dată de Domeniul Coroanei, cultura aceasta pare a interesa din nou pe agricultorii noștri. O fabrică model a fost instalată la Cocioc și altele de asemenea la Bigaz, Mălini și Dobrovăț, înzestrate cu stupi Dzierzon, cu modificările introduse de Berlepsch. S'a experimentat și stupii Alberti și Langsroth.

Statul face și el cultură la unele pepiniere astfel că particularii, nu aș de cât a urma asemenea pilde pentru a stărui și a merge înainte, pe această cale.

Efectele, de altfel s'a putut constata la Expoziția noastră unde 69 de persoane făcuse declarațiuni de a expune miere, ceară și unii modele de stupi și faguri sistematici. Județele Fălciu, Ialomița, Ilfov, Mehedinți, Muscel, Neamțu, Prahova, Putna, Râmnicu-Sărat, Tulcea, Vaslui, Vâlcea și Vlașca, erau, pe lângă celelalte, mai cu prisos reprezentate în această mișcare.

Produsele a 16 dintre dênșii aș fost cu osebite apreciate la Paris și în adevăr că ceara, mierea și uleele lor merita să fie distinse atât prin calitatea superioară, cât și prin gustul osebit cu care erau prezentate ochilor D. Hermes de la Cotu-Vameșului (Roman) a avut faguri minuțați și bătură fermentată din miere.

Să sperăm dar că importul ce se făcea pênă acum de miere și de ceară pentru trebuințele publice va descresce și va înceta și că cultura albinelor luându'și avântul de altă dată, va îndestula nu numai cerințele interioare, dar va ajunge să îmbogățească comerțul nostru de export cu produsele sale atât de plăcute și de folositoare. Juriul internațional ne-a acordat 10 premii, dintre cari 6 medalii de argint, 2 de bronz și 2 mențiuni onorabile.

Invățământul agricol²⁾. — Legea din 1893 pentru organizarea învățământului agricol în România prevede că învățământul e gratuit, cuprinzând școale de ântâiul și al doilea grad.

Școala superioară. — Ca școală superioară avem: Școala Centrală de agricultură de la Herăstrău, a cărei scop e de a forma personalul

1) *Cantemir*. — Descriptio Moldaviae.

2) Invățământul agricol așezat în Programul general al Expoziției la Clasa 5-a, este considerat ca o anexă a Grupului Agriculturii.

didactic al școlilor practice de agricultură, personalul fermelor-model, administratori buni de moșii, precum și personalul de care are trebuința Ministerul Agriculturii.

Pentru a fi admiși, concurenții sunt supuși unui examen; ei trebuie să aibă vârstă de 16 ani și să fi terminat 4 clase gimnasiale. Absolvenții de licee sunt primiți de-a dreptul.

Elevii sunt interni și bursieri ai statului, județelor sau comunelor. Se primesc și elevi cu plată.

Durata studiilor e de 4 ani, din cari 2 și jumătate pentru cursuri în școală și un an și jumătate pentru practică la fermele-model ale Statului.

Se predă: agricultura generală, specială și asolamentele; economia forestieră, politică, statistică și rurală; matematicile și geniul rural; anatomia și fiziologia animală; zootehnia și noțiuni de medicină veterinară; botanica, geologia și mineralogia; comptabilitatea agricolă; horticultura și viticultura; entomologia specială; fizica; chimia generală, agricolă și tehnologia agricolă; dreptul administrativ și legislația agricolă.

Școlile practice. — Scopul acestor școli e de-a da elevilor noțiuni elementare de agricultură și de-a obicinui pe elevi cu practica unei culturi raționale.

Astăzi avem școli la: Strihareț, Păncești-Dragomirești, Armășești, Roman și școala lui Iordache Zosima.

Elevii trebuie să aibă 16 ani împliniți și să fi isprăvit patru clase primare; sunt supuși unui examen. Elevii sunt interni. Durata studiilor e de doi ani. Elevii cari obțin diploma sunt obligați de-a lucra un an și jumătate la fermele-model pentru a-și complecta experiența. Elevilor meritoși li se dă, la eșirea din școală, un premiu: vite, instrumente agricole sau semințe.

Cursurile sunt teoretice și practice; cele teoretice se fac în special earna, tratând despre: noțiuni de agricultură, creșterea și întreținerea vitelor, horticultura, comptabilitatea simplă, aritmetica și noțiuni de agri-mensură.

Școala de silvicultură. — Școala de silvicultură din Brănești (Ilfov) primesce elevi interni, bursieri ai statului, preferindu-se fiii de silvicultori.

Durata cursurilor e de trei ani și jumătate, din cari doi pentru studii teoretice și un an și jumătate pentru aplicațiuni sistematice; în stagiul acesta de 18 luni elevii primesc o indemnitate de 120 de fr. lunar.

Programul cuprinde: silvicultura, plantațiunile și semănarea; botanica, mineralogia, zoologia și geologia; geometria, algebra inferioară și trigonometria; topografia și desemnul planurilor; noțiuni de drept administrativ; regularea cursurilor de apă; meteorologia și climatologia; studiul vântului și pescuitului; excursiuni forestiere; drumuri și poduri; fizica și silvicultura; drept silvic; Comptabilitatea; administrațiunea și statistica silvică.

Pe lângă această școală este și una de brigadierii silvici.

Afară de acestea, mai sunt două școli de viticultură; în Focșani și Drăgășani, depinzând de Ministerul Instrucțiunii publice; în pepinierele viticole și pomologice se țin cursuri practice de două ori pe an. În pepiniere, pe vremea altoitului, învățământul practic al altoirei viței și arborilor fructiferi se dă gratuit tuturor celor cari vor să învețe. Cincisprezece zile, primăvara și toamnă, tot la pepiniere, se țin conferințe de către institutori, preoți și alții asupra lucrărilor și produselor viticole, pomologice și agricole.

Fermele-model. — Fermele-model au fost create prin legea din 1893, cu scopul de-a îmbunătăți cultura și rasele de animale domestice.

Absolvenții diplomați ai școlilor practice și centrale de agricultură fac un stagiū de 1 an și jumătate spre a se deprinde cu lucrările practice și administrația rurală.

În 1893 se hotărise înființarea a 3 ferme: Laza (Vasluiū), Studina (Romanați) și Hatarale-Isvoarele (Ilfov); numai cele două d'întăiu saū înființat fiind înzestrate cu un capital de instalațiile și de exploatare de 500.000 fr.

Ferma Laza are 1869 hectare. Arăturile se fac cu pluguri cu vapor și pluguri cu boi; primele ajung pêne la 25—35 cm. adâncime, celelalte până la 16—22 cm.

La Laza se practică sistemul cu patru asolamente: leguminoase, grâu, paragină, cereale de primăvară, ast-fel:

Categoria I-a	{	Grâu Ovăz Leguminoase	}	Prășitoare	{	Grâu Orz Trifoiū
Categoria II-a	{	Grâu Orz Trifoiū	}	Prășitoare	{	Grâu Ovăz Leguminoase

Clădirile și curtea ocupă o suprafață de 6 h. 1.200 m. p. Construcțiile au costat 276.099 fr. împărțiți ast-fel:

Mașinele au costat 91.310 fr. 85 bani.

Vitele fermei Laza sunt în număr de 850, dintre cari: boi 102, iepe 17, porci 142, miei 214, vaci 23, berbeci 121, oi 147, etc. etc.

Lefurile personalului fermei se urcă la suma de 20—22.000 fr. anual.

Ferma Studina, organizată în urma celei de la Laza, are o suprafață cu mult mai mare: 3400 hect. Are aceleași instalațiuni și funcționează în aceleași condițiuni.

Resultate obținute cu fermele-model sunt foarte încurajătoare; în-

fluența, pe care au exercitat-o asupra agriculturii regionale, e văzută mai ales în Moldova.

Fiind instituțiuni nouă, fermele trebuie să se organizeze încetul cu încetul și vor ajunge adevărate centre de studii, de încercări agricole, un izvor de producere și de demonstrații agricole foarte importante pentru țeara întreagă. Rolul lor, mai cu seamă încercările de îmbunătățire a raselor de oi și cai, va fi cu desăvârșire important; se vor produce semințe selecționate și îmbunătățite. Avantajele pășunelor artificiale; marea însemnătate a asolamentului în culturi și «siderațiunile» de toamnă pentru culturile de primăvară; atâtea alte cestiuni, cari sunt în legătură cu condițiile speciale pentru producerile agricole, vor constitui obiectul și rolul fermelor-model.

Învățământul agricol în străinătate. — Intre statele, care fac mari sforțări pentru îmbunătățirea și răspândirea învățământului agricol, în primul loc e, de sigur, **Belgia**.

În Belgia învățământul agricol are scop a da țăranilor cunoștințele practice pentru a-și cultiva mai bine câmpurile, contribuind de-a dreptul la prosperitatea națiunii.

Statul întreține un Institut agronomic superior, instalat la Gembloux, având și o fermă de 69 hect. Numărul elevilor era, în 1900, de 140. Durata studiilor e de 4 ani; în anul din urmă elevii sunt împărțiți pentru specializare, în trei secții: ape și păduri, chimie și industrii agricole, agronomie și didactică.

Mai sunt 3 grade de învățământ agricol:

În gradul al 3-lea, studiile țin 3 ani; în al doilea și în întâiul grad, numai doi ani.

Sunt 16 școli religioase de agricultură. Cursuri speciale agronomice se mai fac în 30 școli secundare ale statului și în 32 școli private subvenționate.

Și fetele urmează învățământul agricol; e o școală superioară, a cărei studii durează doi ani. Fiecare elevă plătește 300 fr. pe an.

Mai sunt: o școală profesională de agricultură și alta pentru fabricarea brânzei.

Școlile de gospodărie au ca scop de-a da fetelor de țăranii o instrucțiune potrivită cu ocupațiunea lor principală, făcând din ele gospodine inteligente și active.

Acum sunt 10 asemenea școli. Dimineața se țin cursurile teoretice; ear dupe amiază exercițiile practice. Cursurile țin un an.

Mai în toate comunele rurale s'au organizat cursuri de agronomie pentru adulți, dând ast-fel țăranilor mijloacele nouă și bune de cultivare. Cursurile se fac în 15 lecții.

Și în cazărmi se țin cursuri agronomice, pentru ca soldații să se întorcă pe la vetrele lor instruiți, în stare de-a 'și cultiva bine pământul.

turile. Școalele de *lăptărie*, ale-căror cursuri țin patru luni, sunt întreținute de Ministerul Agriculturii.

Rusia. — În Rusia sunt 4 școale superioare de agricultură: *Institutul de economie rurală din Moscova* (fondat în 1894); *Institutul silvic din St. Petersburg* (fondat în 1899); *Institutul de economie rurală și păduri* din Nouă-Alexandrie (fondat în 1869); *Cursurile superioare vinicole*, cari se țin din anul 1894 lângă grădina imperială din Nikitsky (Crimeia).

Pe lângă Institutele Politehnice din Riga și Kiev sunt secții de economie rurală. Mai sunt: 11 stabilimente secundare de învățământ agricol și 110 școale inferioare de agricultură.

Francia. Învățământul special agricol francez este predat în Institutul național agronomic și Școalele de aplicare ale Institutului agronomic.

I. *Institutul Național Agronomic* a fost înființat în 1870 la Paris cu menirea de a forma proprietarii agricultori, profesori speciali, administratori capabili, agenți pentru administrarea pădurilor, directori și preparatori de stațiuni agronomice, directori și chimiști pentru industriile agricole, ingineri agricoli, etc.

Pentru cercetări experimentale Institutul agronomic are ferma «la Faisanderie», din Joinville-le-Pont.

II. *Școlile de aplicație ale Institutului agronomic.* — a) *Școala de ape și păduri de la Nancy* primesce pe elevii diplomați ai Institutului agronomic, fiind școală de aplicație a Institutului. b) *Școala de Herghelii* (haras) pentru ofițeri (3 în fie-ce an) cari învață arta hipică. S'admit și elevi liberi, cari plătesc o taxă de 1.000 fr. Durata studiilor e de doi ani.

c) Sunt 3 școli naționale veterinare: în Lyon (înființată în 1762), pe domeniul Alfort (1776) și Toulouse (1828).

Școlile veterinare primesc elevi interni, semi-interni și externi, prin concurs. Internii plătesc 600 fr. pe an, semi-internii 400 și externii 200; sunt și 140 burse pentru elevii săraci. Tinerii, cari aș diploma de veterinar, fac numai un an armată.

d) *Școli naționale de agricultură* sunt 3: la Grignon (înființată în 1826), la Montpellier (1892) și Rennes (1895), primind, prin concurs, elevi interni, semi-interni, externi și auditori liberi, cari plătesc 25 fr. lunar. Când nu sunt destui candidați naționali, se primesc și străini, însă numai ca externi și auditori liberi. Durata studiilor e de doi ani și jumătate și doi ani pentru școala din Rennes; țelul acestor școale e să producă tineri, cari să știe conduce domeniile rurale și să poate preda învățământul agricol.

Tot în clasa această intră școala de horticultură de la Versailles (înființată în 1873), cea de lăptărie de la Mamirole (1888) și cea pentru industrii agricole din Douai (1893).

e) *Școlile practice de agricultură* (23 la număr) s'au înființat în 1875;

ele aparțin județelor sau particularilor, statul supraveghind programele și plătind lefile personalului, durata studiilor fiind de 2 și 3 ani.

f) *Fermele-școale* (5 la număr) au fost înființate prin legea din 1875, pentru învățământul agricol; elevii-înșiși (cel puțin 24) muncesc la fermă, plătindu-li-se maximum 300 fr. anual. Statul plătește personalul didactic și primele de alocare, câte 270 fr. de elev, directorilor.

Olanda. — Învățământul agricol exista pe la anul 1816, fiind predat la Universități de profesori speciali; în 1842 s'a înființat școală privată, însă a durat numai pînă la 1870; în 1876 învățământul agricol luă avînt prin înființarea *școlii Naționale de agricultură din Wageningen*. La început această școală avea trei secții: una pregătitoare, a doua primară și a treia secundară; elevii se grămădiră în mare număr, căci sperau că vor căpăta ocupații în plantațiile din coloniile neerlandeze. Tocmai pentru acest scop se dădu mare importanță agriculturii din zonele tropicale și în 1896 școala națională de agricultură fu reorganizată, împărțind-o în patru secții; avînd fie-care câte un director:

1. Școala secundară quadrienală, care servește în același timp ca școală pregătitoare pentru Școala națională superioară de agricultură și silvicultură;

2. Școala de agricultură, care e bienală, secundară, avînd un curs pregătitor și unul special de un an, pentru învățarea agriculturii din regiunile tropicale;

3. Școala de horticultură, tot bienală, secundară, avînd și un curs special de doi ani pentru învățământul superior horticol;

4. Școala superioară de agricultură și silvicultură, care se sub-împarte în: 1) un curs de agricultură pentru Olanda și 2) pentru regiunile tropicale.

Statul a mai înființat *Școli naționale de agricultură și horticultură*, ale căror cursuri se țin numai earna: 6 de agricultură (Groningue, Goes, Sittard, Schagen, Dordrecht și Leenwarden) și 4 de horticultură (Naaldwijk, Aalsmer, Tiel și Boskoop). Cursurile sunt bienale. Învățământul e mai mult teoretic de oare-ce școlile acestea sunt destinate pentru acei cari au cunoștințe practice de agricultură și horticultură.

Statul subvenționează și *Cursurile de eamnă de agricultură și horticultură*, cari se țin 6—10 ore săptămînal, sub direcția unui inistitor, brevetat pentru învățământul primar de agricultură și horticultură.

Mai sunt 4 *școli profesionale* subvenționate; școala de lăptărie din Bolsward și una de horticultură și silvicultură pentru coloniile societății de binefacere din Frederiksoord. *Cursurile speciale* sunt organizate de «Societatea de agricultură și horticultură».

În fie-ce district este câte un Expert în produsele lăptoase; ei vizitează fermele, supraveghiază lăptăriile, fac expertize.

La stațiunea agronomică din Hoorn este un institut de bacteriologic, unde sunt 20 vaci pentru expertize științifice asupra lăptăriilor.

Scoala veterinară din Utrecht a fost înființată în 1821; cursurile durează 4 ani; în 1898—99 avea 7 profesori și un director, ear elevi 60; învățământul veterinar a fost organizat în 1874 prin lege. Pentru școlile de agricultură nu este legislație specială.

Crescerea vitelor. — **Vitele cornute.** — România, și în special Moldova, era vestită odinioară prin vitele sale cornute. Agricultură, fiind mai puțin dezvoltată, rămâneau locuri vaste pentru *crescerea vitelor* și pășunat.

Statistica din 1897 evaluează la 2.138.315 numărul boilor. Boii din România se împart în patru categorii: *a)* tipul Moldovenesc; *b)* tipul Bucșenescu; *c)* tipul din Ialomița; *d)* tipul de munte.

A) Boii moldovenesci sunt mari, cu coarne lungi în formă de liră; botul de culoare neagră ca ardesia, urechile mici și pėjoase, gâtul bine dezvoltat, grumazul scurt și îngust, grebénul eșit. Culoarea cenușiă deschis.

Vaca din Moldova nu prea' bună de lapte. Cele cari dau 10—12 litri pe zi sunt excepții. Totuși laptele e de calitate superioară, foarte bogat în unt; se găsește pênă la 6—7⁰/₀.

Boul din Moldova atinge dezvoltarea sa completă la vârsta de 5 ani și chiar 6. În privința muncii, boul din Moldova e fără pereche. Cele mai frumoase tipuri de boi de soiul acesta sunt pe moșiile: Darabani (V. Lascar), Manoleasca (Stroici), Țibănești (P. P. Carp) etc.

B) Tipul Bucșănescu a răspândit în toată țera și în special în Moldova. Boul bucșan e puțin mai mic; în totul e considerat ca o varietate a tipului moldovenesc; culoarea e cenușiă-închis. E mai bine proporționat.

Vaca dă puțin lapte.

C) Tipul din Ialomița provine din împerechiera vacilor din Transilvania cu tauri moldovenesci.

Vacile dau puțin lapte.

D) Boul de munte e mic; coarnele scurte și aplecate înainte. Urechile sunt mici și negre.

Vacile dau mult lapte, pênă la 10 litri pe zi; laptele e bun, dând pênă la 4¹/₂ ⁰/₀ unt.

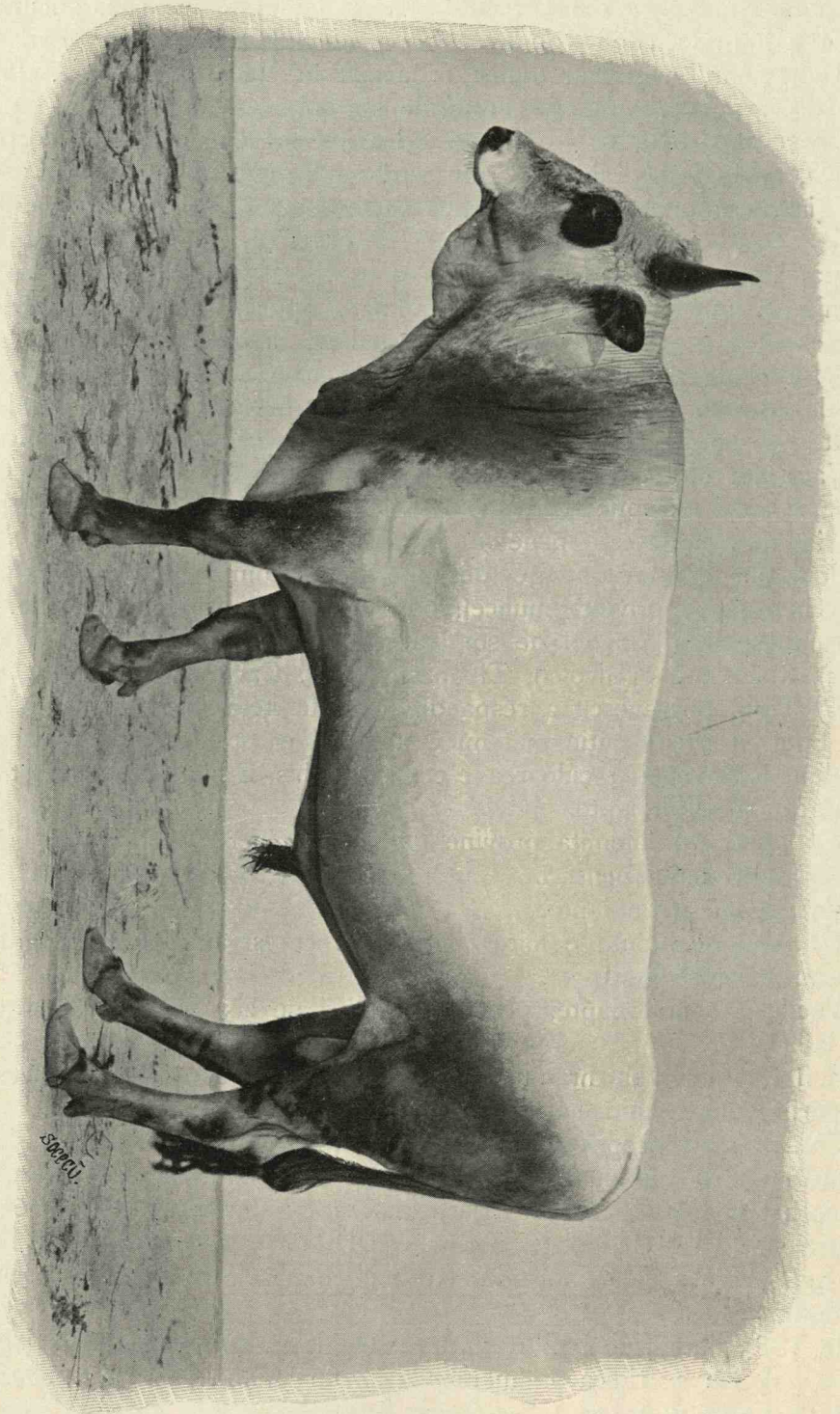
Boii țeranilor sunt hrăniți foarte prost, ear earna nu sunt apărați de intemperii. Sunt hrăniți cu: porumb, pae și puțin fân.

Câți-va mari proprietari, cari își îngrijesc mai bine vitele, au și făcut încercări pentru îmbunătățirea raselor, încrușișând rasa Schwitz, rasa Simmenthal și Olandesă. Incrușișările cu rasa Schwitz au dat pênă acum rezultatele cele mai bune. La ferma regală din Periș s'a introdus rasa din Algau, care se aclimatisează excelent și păstrează calitatea de-a da mult lapte.

În 1883 importul boilor, vacilor, vițelilor, etc. din Austro-Ungaria, Rusia și Turcia se ridica la mai mult de un milion franci; în 1898 era numai de 248.600 fr.

Гаур

1870

Уаца

Зеееиз

Exportul, începând din 1861, a fost:

De la 1861—1867 mijlocia a fost de	2.600 000 lei
» 1868—1875 » » »	6.100.000 »
» 1876—1878 » » »	11.250.000 »
» 1878—1883 » » »	5.800.000 »
In 1895 exportul a fost de	6.793.910 »
» 1898 » » »	1.693.200 »

Calul. — După statistica anului 1897 sunt în România 670.909 cai, din cari: 454.324 în Muntenia, 142.396 în Moldova și 74.189 în Dobrogea. În vechime calul românesc era vestit, excelent pentru cavaleria ușoară, fiind cumpărat de străini fie pentru armată, fie pentru a îmbunătăți rasele lor.

Calul nostru provine din încrucișarea rasei Ariane cu cea Turaniană, amestecată mai târziu cu caii turcești.

Caii noștri se pot împărți în 4 tipuri: 1. moldovenesc, 2. de munte, 3. din Ialomița și 4 din Dobrogea.

Cel mai frumos tip e cel din Moldova și în special din Moldova de sus. Calul moldovenesc nu-i înalt (1^m.40—1.45), atingând arare ori 1^m.50—1^m.52; ochii sunt foarte vii și inteligenți; urechile mici și mobile; capul cam mare, coama stufoasă, atârând într'o parte; coada lungă ear copitele solide, neavând nevoe de potcoave. Articulațiunile picioarelor sunt puternice și mușchii bine desvoltați, vizibili. Culoarea e variabilă.

Calul din Moldova rabdă căldurile și gerul cele mai mari, trăind tot anul în aer liber sau în niște grajduri cu totul primitive.

Calul de munte seamănă cu tipul moldovenesc, însă e mai mic.

Calul din Ialomița provine din împerecherea tipului unguresc cu cel din Basarabia; mijlocia înălțimei e de 1.50—1.60.

În *Dobrogea* sunt 4 feluri de cai: 1. Calul adevărat dobrogean, care e de rasă turcească, foarte bun de călărit; 2. *Calul originar din Basarabia*, adus de Ruși, epele slujesc la muncă agricolă; 3. *Calul originar din Transilvania*, care se găsește în comunele locuite de Români; acest tip e identic cu cel din Ialomița și servește la necesitățile armatei; 4. *Calul dobrogean încrucișat* din celelalte 3 tipuri, nu presintă nimic caracteristic.

Pentru îmbunătățirea rasei cailor s'a înființat de stat o herghelie națională la Cislău; bugetul anual e de 130.000—150.000 fr. Un deposit de armăsari e în Slobozia (Ialomița).

Tot pentru îmbunătățirea raselor s'a regulat cursele de cai — cu premii — în București, Constanța și Botoșani.

Din 1897, comisiunea de remontă își procură o parte din caii necesari armatei din țară; restul din Rusia și Austro-Ungaria.

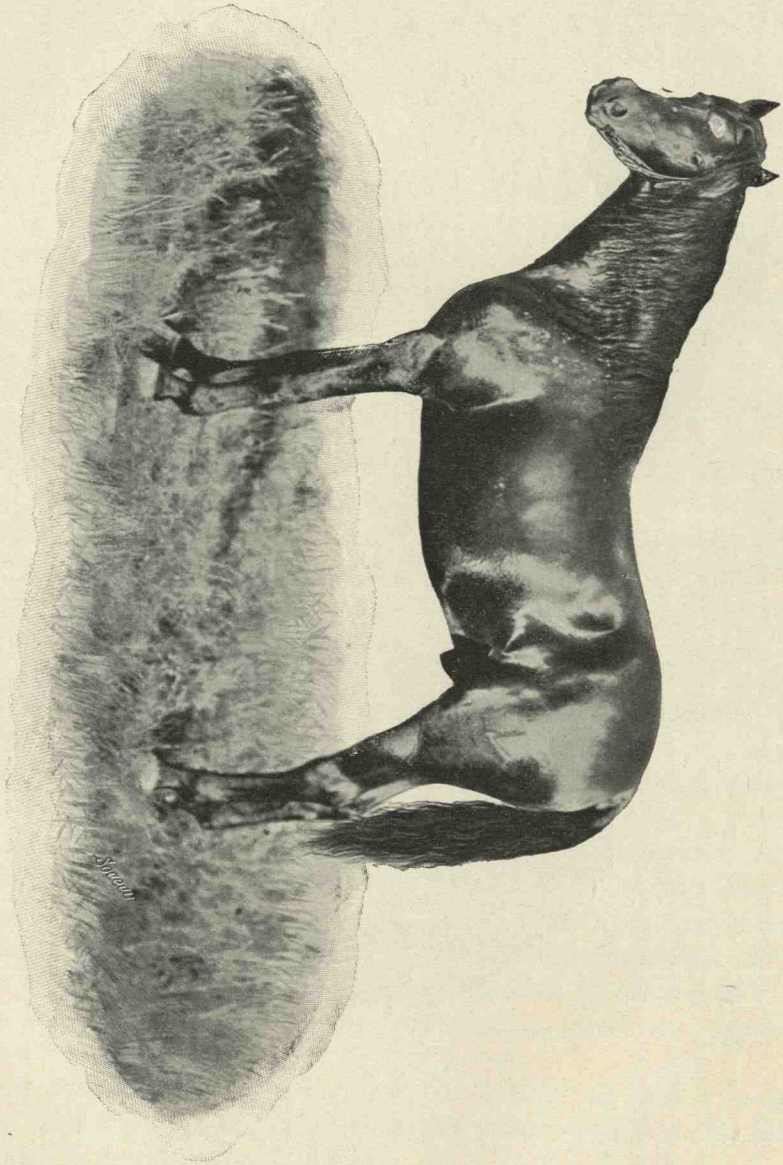

Cal Dobrogear

Ármágar Þoldoungur

Eată un tablou de importul și exportul cailor de la 1861 încoace :

Anii	Importul (valoare)	Exportul (valoare)
1861	1.283.640 lei vechi	870.365 lei vechi
1875	829.641 lei	290.730 lei
1885	1.062.313 ,	280.289 ,
1895	1.519.600 ,	158.400 ,
1897	2.450.700 ,	46.200 ,
1898	1.407.000 ,	69.300 ,

Oile. — Dupe statistica din 1897 erau în România 6.847 825 de oi, din cari: 4.112.378 în Muntenia; 1.868.928 în Moldova și 866.519 în Dobrogea. În 1860 erau 4.411.087; în 1888 erau 4.973.280; în 1890 erau 5.002.390 oi.

În anul 1897 erau după tipuri:

50.000	Pol-spanca
1.500.000	Țigaia
1.200.000	Stogoșa

Ear restul pêne la 6 milioane tipul țurcana, cel mai răspândit din țară și cel mai inferior în privința lânii.

Tipul spanca provine din împerecherea rasei merinos cu țigaia; acest tip era răspândit altă dată în Moldova, acum e în Constanța.

Partea principală a acestui tip de oae e lâna, de culoare în general albă, fină, apropiindu-se de cea a oilor merinos. Anual o oae dă 3—3¹/₂ kgr. lână.

Oile acestea dau puțin lapte, bogat în unt.

Tipul țigaia se poate împărți în două grupe: *alb* și *negru*. *Grupul alb* se numește și *mocănesc*, de obicei oile n'au coarne; ale berbecilor sunt foarte puternice, cu basă largă triunghiulară, cu o lungime aproximativă de 60—70 c.m. Tipul țigaia e îndrăzneț; dă lână bună, de la 2—2¹/₂ kgr. Se întrebuintează la fabricarea postavurilor. Din peile de miei se fac căciuli.

Grupul negru diferă numai în privința înălțimei și colorii de cel alb, dă pêne la 2 kgr. de lână. Se află mai mult în Dobrogea, pe țărmul Mării Negre.

Tipul țurcana face parte din aceeași familie ca oaea *Tzackel* din Austro-Ungaria. Crește mai mult în munți. Berbecii au coarne (arare 4) în lungime de 80—90 cm. Acestor oi trebuie foarte puțină îngrijire. Din lâna lor se fac sumane și haine țărănești în țară. Cantitatea anuală de 2¹/₂—3¹/₂ kgr.

În nordul Moldovei s'a încrucișat tipul țurcana cu rasă din Crimeia, căpătând specimene reușite.

Berberc țigala

Berberc merinos

Oile sunt bune de lapte.

Tipul stogoș provine din încrucișarea țigaei cu țurcana.

Dă anual 2—3 kgr. lână. Oile sunt bune de lapte.

Pentru îmbunătățirea tipului de oi spanca s'au făcut împerecheri de Ministerul Agriculturii, la oeria din Constanța (1897) cu rasa merinos. S'au făcut și încrucișări între rasa merinos precoce și țigaia, obținând rezultate bune.

Rasa țigaia albă a fost încrucișată, la ferma Studina, cu o rasă engleză, foarte bună pentru carne.

Eată și o tabelă de valoarea importului și exportului de oi, începând de la 1861 :

Anii	Importul (valoarea)	Exportul (valoarea)
1861	485.472 lei vechi	850.995 lei v.
1875	36.525 lei	1.511.035 lei
1885	296.125 »	1.628.273 »
1895	— »	573.570 »
1898	12.490 »	353.340 »

Porcul. — In 1897 erau 1.079.322 porci și anume: 691.181 în Muntenia, 333.848 în Moldova și 54.292 în Dobrogea. In 1870 erau 1.051.130; în 1884 erau 886.441, iar în 1890: 926.124 porci.

Astăzi porcii din România se pot împărți în 3 tipuri 1. cu urechi drepte (în sus); 2. cu urechi ascuțite (mangalița); 3. cu urechi aplecate.

Tipul cu urechile drepte e cel mai primitiv și s'a început înlocuirea lui, căci se îngrașă cu greu; seamănă cu mistrețul.

La Institutul zootehnic din București s'au făcut încrucișări cu rasa Yorkshire căpătându-se specimene bune.

Tipul cu urechile ascuțite se mai numește *Mangalița*, Mongol, etc. Sunt două varietăți: Mangalița albă și Mangalița neagră.

Varietatea albă are păr creț; rîtul negru, mic; ochii mici și rotunzi, nasul cilindric; gâtul e scurt de tot; membrele sunt subțiri și scurte. Culoarea albă, puțin galbue.

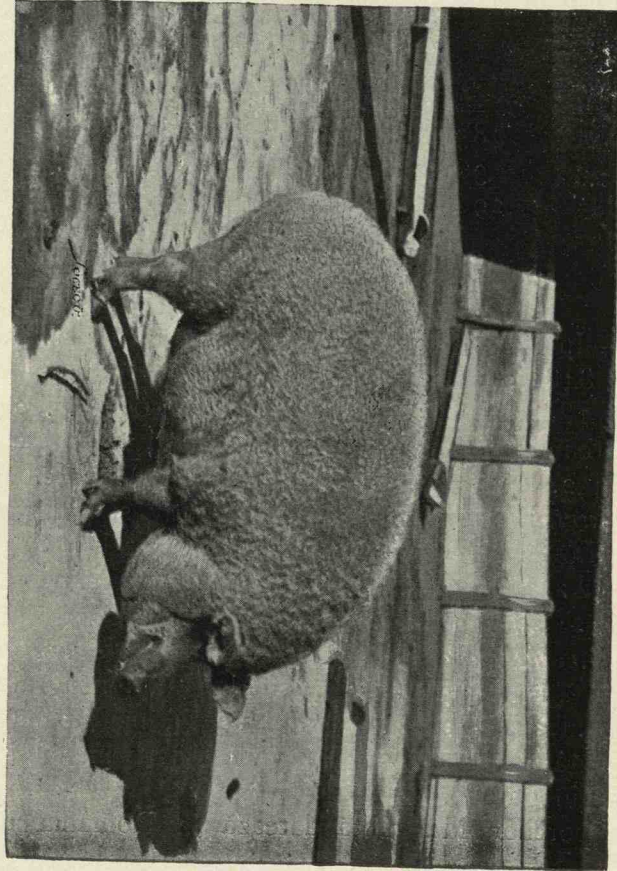
Creșterea porcilor Mangalița datează în România de vre-o 30 de ani.

Varietatea neagră are aceleași particularități, afară de culoare și precocitate.

Amândouă varietățile se îngrașe lesne și bine.

Tipul cu urechile aplecate (atârinate) seamănă cu rasa din Podolia, existând de multă vreme în țară. Urechile sunt groase și lungi; capul grosolan și lat; pânțele mare și peptul puțin dezvoltat. Coada groasă și dreaptă. Se dezvoltă cu greu. Carnea e delicioasă. — Scroafele sunt mai fecunde de cât cele Mangalițe.

Porc Գանգալիա

Eată un tabloû de valoarea importului și exportului de porci.

Anii	Importul (valoare)	Exportul (valoare)
1861	123.200 lei vechi	14.610.420 lei v.
1875	34.307 lei	4.814.288 lei
1885	6.000 »	2.102 512 »
		851.640 »
1897	700 »	775.250 »
1897	—	2.038.700 »

GRUPA VIII

Horticultura-Arboricultura

Clasa 43-45. — Români, ca și strămoșii Români, iubesc cu deosebire arborii și florile. Grădinile frumoase și livezile cu pomi roditori au fost întotdeauna podoabe scumpe ale caselor românești. În afară de parcurile Regale, marii proprietari, cari își au, mai ales în Moldova, principala lor așezare la moșii, întrețin — ca datină de la moși strămoși — grădini de toată frumusețea, sere sistematice, unde cultivă florile și plantele cele mai alese și mai rari.

Cine nu'și aduce aminte de splendidul parc de la Măgurele, al lui Iancu Otteteleşanu, unde lumea din București se desfăta la 1-iu Maiu? Grădina de la Socola a lui Mihaiu Vodă Sturdza — mare cât o moșie și întreținută cu multă îngrijire — era una din minunățiile Iașului.

Dér parcul de la Stânca Rosnovanului, de la Ruginoasa lui Cuza-Vodă, de la Svorîștea lui Moruzi, de la Salcea lui Pașcanu, de la Fântânelele Princesei Schönburg-Waldenburg; cel de la Cucu al lui Plagino, de la Florești al lui G. Gr. Cantacuzino, de la Bufta al Prințului Știrbey și câte altele împrăștiate în toate colțurile țerei.

Statul, credincios păstrător al acestor tradiții și sprijinitor al progresului științific, are la Cotroceni o însemnată grădină Botanică, cu bogate specimene de flori, de plante, de arbori și cu erbare coprinzând, pe lângă altele, aproape întreaga floră a României.

La Slobozia-Galbenu D. C. Datculescu, la Iași Grabovetzky, la București Rothan, Clouard, Wastelly și alții, cultivă exclusiv pentru comerț tot felul de flori și de plante, îndestulând, pe-o scară întinsă trebuințele publicului.

Rar se mai aduc acum la noi flori din străinătate, de alt-fel ar fi de prisos și grădinarii care se încearcă—pe timpul carnavalului—să și le procure de la Nizza sau de aiurea, se aleg de multe-orî cu pagube simțitoare.

Acea ce lipsește, în adevăr, la noi este o școală practică de grădinărie, din care să easă oameni pricepuți întru cultivarea florilor, plantelor, arborilor pentru a nu mai avea recurs la străinii, mai totdeauna puțin capabili, dar foarte pretențioși și plini de cusururi.

E drept că pe la școlile—mai ales rurale—se dau notiții și se face ceva practică de grădinărit, însă nu e sigur dacă cei cari au asemenea îndatoriri, sunt înșiși în măsură de a fi buni învățători, de vreme ce cursuri speciale, pentru dănșii asupra materiei nu se predau nicăeri.

Pe Domeniul Coroanei cultura grădinilor este impusă ca o datorie locuitorilor.

Cultura pomilor roditori, practică cu osebite în regiunea dealurilor, constituia—în vremi—o specialitate a livezilor boeresci și mănăstiresci, căci țărani ocupați cu munca câmpului și cu creșterea vitelor le lăsău în voea lui D-zeu. Astăzi dăinuesc aproape aceleași deprinderi, foarte puțin țărani caută să și îmbunătățească roadele pomilor; ei își au livezile cu pruni, pe care le culeg toamna, își fac țuică, la Marte pun câte odată pe băeți să le curețe de omizi și atâta tot; pe când tot clasele mai înalte se ocupă cu crearea și selecțiunea varietăților de fructe.

Districtele unde cultura pomilor este mai răspândită sunt: Mehedinți, Gorju, R.-Vâlcei, Muscelul, Argeșul, Peatra-Neamțu, Bacău, Suceava, Fălciu și Iași,—regiunea dealurilor noastre le este foarte prielnică.

Prunul.—Cultura prunilor ocupă mai bine de 50.000 de hectare, deși este cu totul primitivă. Țăranul și proprietarul, cari fac plantațiuni pentru fabricarea țuicei, îngrijesc foarte puțin de pomi, așa că nu e mirare ca pogoane întregi să se usuce, ori să fie prada omizilor. Avem în țară peste 12 varietăți de prune, afară de cele străine. Acestea sunt: *Pruna vânăta* (de toamnă), *Pruna grasă*, *Pruna de Tuleu* (grasă și de toamnă), *Prunele ciorăști* (vâratice), *Pruna gătlănoasă* (prune cu gât), *Prune popești*; *Corcodușe*, *Prune ciorchinele*, *Prune ursești*, *Prune scorțoase și băligoase*. Cele străine sunt: *Reine Claude*, *Prune de Monsieur*, *Bleu de Belgique*, *Imperiale violette*, *Mirabelle*, *Simonis* etc.¹⁾

Un hectar de pruni dă între 200 și 250 de kilograme de prune, din care se scoate de abea 25—30 de litri de țuică, căci țărani o fabrică și o distilează în rele condițiuni, pe când cea făcută de proprietari sau de specialiști e distilată cu îngrijire și dă un produs plăcut și ales.

1) Vezi pentru amănunte asupra arboriculturei, Cartea D-lui G. Nicolescu «État de l'arboriculture en Roumanie» — Bucarest, 1900.

Mijlocia producțiunei, în cei din urmă șapte ani, a fost:

In părțile Munteniei de 385.531 hectol. 41 litri

In părțile Moldovei de 25.902 » 23 »

adică în total: 421.433 hectol. 65 litri.

De aci se poate vedea că cultura prunilor este mai întinsă în Muntenia din pricină că băutura țuiceii este mult mai răspândită în această parte a țerei. De alt-fel cultura unui hectar de pruni costă 345 lei și produce — socotind hectolitrul de țuică 40 lei — cel puțin 800 lei, dând un câștig netto de 455 lei pe hectar. Țuica veche și de bună calitate vînzîndu-se 70 sau 80 lei hectolitrul, se poate ușor vedea ce beneficiuri poate trage cultivatorul dintr'o livadă de pruni.

In Moldova se fabrică puțină țuică, căci țeranul Moldovean o găsesce prea puțin alcoolică și prea scumpă.

Din prunele ferte se mai face o marmeladă numită *povidlă* sau *magiun*, pentru mîncare și un fel de pastă scorțoasă numită *pistil*.

Mărul.— Clima noastră e foarte prielnică culturai merilor, cari cresc peste tot locul; dear această cultură n'a luat nici o extensiune, fiind că la noi nu se face vin din mere și varietățile lor deși numeroase se păstrează cu greu earna.

Cel mai bun soiū dintre mere este *mărul crețesc*, din care cele mai frumoase specimene se găsesce în județele Argeș, Prahova, Râm.-Sărat, Putna, Bacău, Neamțu și Suceava;

Mărul domnesc este de asemenea foarte răspândit în partea muntoasă, mai ales a Moldovei;

Merele călugăresci (mari, galbene, parfumate și tari la miez) se găsesce pretutindenea;

Merele dulci nu sunt căutate și nu se pot păstra;

Merele roșioare se găsesce cu osebite în Districtul Argeș;

Merele pere, care se păstrează foarte bine pînă în Martie, sunt foarte puțin răspândite;

Merele gurguețe, cultivate numai în Moldova, se păstrează foarte bine pînă la Februarie;

Merele țigance, varietate ordinară, se găsesce numai în Moldova și se păstrează ca și *merele viești*, destul de bine;

Merele tomnatice, al cărora miez e acrișor și tare, se păstrează pînă la Martie;

Merele orzești se păstrează cu greu, dar sunt bune la mîncat;

Merele pătulate, care nu se găsesce de cât în județele Gorj, Vâlcea și Neamțu, sunt mari rotunde și puțin turtite, dulci și plăcute la gust. Se păstrează foarte bine pînă la Maiū. Pepinierele particulare le-au introdus alături cu cele mai bune varietăți străine.

Cu toate acestea — afară de puține exepțiuni — cultura mărului la noi a rămas foarte primitivă.

Comerciul este cu totul local. Export nu se face.

Părul crește pretutindenea în livezi sau grădini, pe câmpii une-ori în stare selbatecă sau altoite.

Varietățile aflate la noi sunt: *pere orzatică sau orzești*, *pere galbene*, *pere Sântilești* (St. Ilie), *pere codolate*, *pere tămăioase sau busuioace* (foarte parfumate), *pere prasade* (dulci, plăcute la gust și cu un miros deosebit), *pere boerești sau domnești*, *pere ernatice*, *pere motrone*, *pere petroase sau porcești*, *pere Sântămărești* (Sf. Maria), *pere ciorăști*, *pere de foi*, *pere bârcănești*, *pere turcești*, *pere ruginite*, *pere înecăcioase*, *pere rădășănești*.

Export nu se face. Importul de pere e mai ales din Ungaria.

Nucul crește destul de bine pretutindeni, dar regiunea lui favorată este aceea a dealurilor și a munților. De aceea îl găsim foarte frumos și abundent în regiunile viilor, apoi în județele Gorj, Vâlcea, Argeș, Muscel, Dâmbovița, Prahova, Bacău, Neamțu și Suceava.

Nucile se consumă în înauntrul țerei, cu toate că exportul lor s'ar putea face cu înlesnire și cu bun câștig în Franția, unde nucile sunt mult căutate.

Lemnul de nuc foarte prețuit pentru tâmplărie și foarte cu înlesnire de obținut la noi, a fost exportat, în anii din urmă, în mari cantități în Franția și Germania.

Cireșul. Pământul și clima noastră sunt atât de favorabile culturai cireșului că îl găsim pretutindenea, la câmp, la deal și la munte. Mai rar în Moldova de cât în Muntenia, el este foarte abundent în Argeș și în Muscel. *Dragănelele* de Pitești sunt foarte renumite. *Vișinul* este tot atât de abundent peste tot locul.

Gutuul se găsește pretutindenea, dar cu rodul lui nu se face nici un comerț.

Caisul resistă cu greu gerurilor dela noi, de aceea și este puțin cultivat.

Piersicul foarte gingaș de felul lui, se cultivă cu băgare de seamă prin grădini într'ales, deși sunt foarte mulți de o calitate ordinară prin vii.

Migdalul și Smochinul, cel dintâiu cultivat prin grădini și prin vii (Dealul-Mare), cel de-al doilea foarte rar prin grădini.

Castanul crește foarte bine la noi, la câmpie și la munte unde se găsesc chiar pădurii întregi de castani (Tismana, jud. Gorj), dând fructe prielnice pentru hrănit rimătorii.

Alunul umple pădurile dând un rod minunat, fără de nici o cultură. Mici dar uleioase, alunele noastre sunt foarte bune la gust.

Coacăzul și Smeura se găsesc cel dintâiu în grădini și prin vii, cea de-a doua umple pădurile de la munte.

Pepiniere particulare. Numărul pepinieriștilor particulari este destul de restrâns în România și totuși sunt toți străini. Pepinieriștii de la noi au

mai ales, de scop vânzarea arborilor și plantelor de apartament, de cât creațiunea de varietăți nouă sau selecțiunea varietăților indigene. Ei au introdus varietățile franceze cu preferență asupra altora.

Cu toate acestea trebuie să facem o deosebire pentru D-nul C. Dăculescu care și a dat multă silință și a făcut mari jertfe pentru a crea o pepinieră model. De asemenea D-nul G. Gr. Cantacuzino are o foarte frumoasă pepinieră la Florești, pentru usul proprietăților sale.

Pepinierele Statului. Statul a înființat pepiniere la Petroasa, la Vișan, la Istrița și la Golești-Badi, nu însă pentru a face concurență pepinierelor străine ci pentru a răspândi conștiințele practice ale arboriculturii printre proprietari și țărani, a introdus cele mai bune varietăți străine potrivite cu clima și pământul țerei, a selecționa și a înmulți cele mai bune varietăți indigene, pentru răspândirea în țară a varietăților de soiuri străine și pământene.

Lucrătorii întrebuințați la pepinierele statului sunt țărani din satele învecinate, cari lucrând mereu sub direcția Inspectorului pepinierii și a unui grădinar, se deprind a altoi, a planta și a cultiva arbori dupe regulile științei. Mai târziu se tocimesc la proprietari și aplică ce au învățat.

De altă parte Ministerul dăruiește câte trei-zeci de copaci roditori fie-cărei școli rurale, pentru ca cele 5 hectare acordate de lege școlilor țărănești, să servească la dezvoltarea cunoștințelor necesare culturii arborilor fructiferi pentru băieții de țeran, cari dobândesc în același timp și cunoștinți generale de agricultură și grădinărie.

Pepiniera de la Petroasa (Buzeu) are o întindere de 32 hectare, dintre cari 10 hectare de vie românească, un câmp de experiență pentru studiul și adaptarea la clima și pământul nostru a deosebitelor vițe străine și o plantațiune de pomi roditori servind de școală (2 hect. $\frac{1}{2}$).

Pepiniera de la Istrița (Buzeu) are o întindere de 230 de hectare. Ea a fost creată, de la început pentru cultura viței americane trebuincioase viilor distruse de filoxeră. Un hectar și jumătate a fost rezervat pentru școală.

Pepiniera de la Vișan (Iași) are 25 hectare dintre cari 5 sunt cu vie, ear restul cu pomi roditori.

Pepiniera de la Golești-Badi (Argeș) ocupă 20 de hectare și e special afectată culturii pomilor roditori.

În fine această cultură s'a introdus în 1899 și în pepinierele de la Strehăia, Focșani și Drăgășani.

Statistica comerțului fructelor pe periodul 1892—1897 este următoarea:

Fructe proaspete

(In kilograme)

	1892	1893	1894	1895	1896	1897
Import	202.376	249.854	976.926	833.419	1.297.404	958.368
Export	831.298	470.059	1.154.844	1.285.007	1.423.745	968.617

Fructe uscate, afumate, opărite

Import	611.743	737.987	463.585	453.484	388.387	473.069
Export	1.223.897	1.299.974	1.426.668	1.737.095	2.794.804	1.232.333

Aproape totalitatea fructelor acestora se exportează în Austria, așa că avem pentru 1897, exportate:

Fructe proaspete. . . . 933.823 kil. valorând 280.147 lei
 Fructe uscate, afumate 1.223.413 „ „ 611.709 lei

Importul se repartisează pentru anul 1897, precum urmează:

	Bulgaria	Austro-Ungaria	Turcia
Fructe proaspete . . .	111.459 kil.	208.024 kil	636.113 kil.
Fructe uscate, afumate	6.612 „	—	527.968 „

La Expoziție *Serviciul Viticol* al Minist. Agriculturii expuse o colecțiune de arbori fructiferi din pepinierele statului — cari au fost plantați în fața Pavilionului Regal, ear

Domeniul Coroanei foi și muguri, frunze și fructe de esențe forestiere.
 — Recompensele obținute sunt: 1 Medalie de aur și 1 mențiune onorabilă.

GRUPUL IX

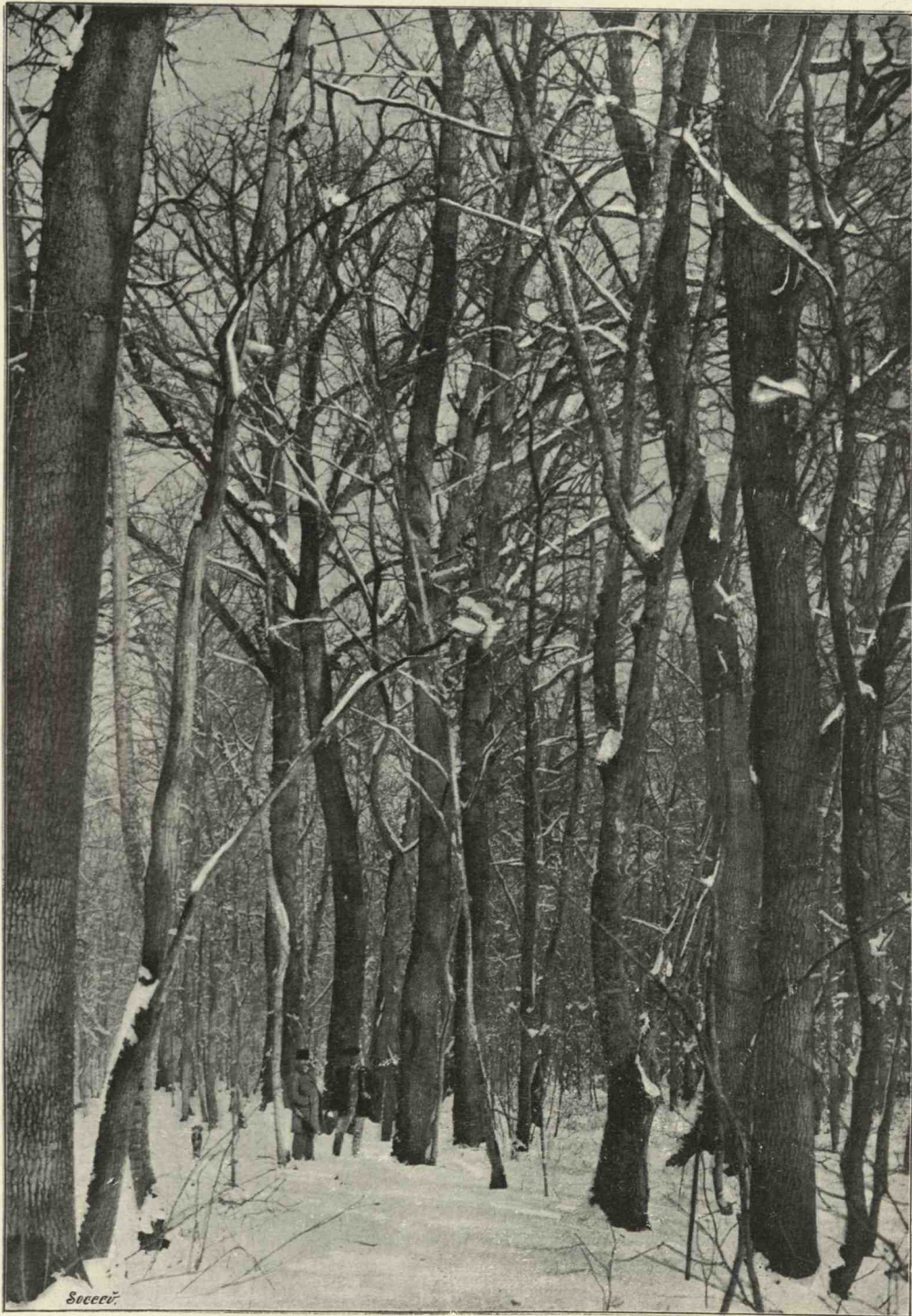
Păduri, vânat, pescuit

Clasa 49 și 50. — Pădurile. — Domeniul forestier al României cuprinde 2.774.058 hectare, astfel împărțite:

Proprietatea Statului	1.085.033 hectare
„ stabilimentelor publice.	125.986 „
„ Domeniului Coroanei	70.188 „
„ particularilor.	1.492.842 „

Pentru *administrația și exploatarea* întinselor sale păduri Statul a

Pădure de stejari

creat un corp forestier care a obținut o pozițiune bine stabilită dupe secularizarea averilor monăstirești. Decretul din 24 Martie 1860 hotărăse atribuțiunile Directorului General al pădurilor, al cărui serviciu se afla pe atunci la Ministerul Cultelor.

De la acea dată el a avut să sufere felurite schimbări trecând pe la mai multe ministere și făcând parte din administrația specială a pădurilor și Domeniilor Statului, pînă ce în mod definitiv a trecut la Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, unde formează astăzi Direcția pădurilor¹⁾. Administrațiile Spitalelor Civile din București, a Sf. Spiridon din Iași și a Bisericei Madona Dudu din Craiova, cari posedă 98.741 hectare de păduri, au agenți forestieri.

Administrația Domeniului Coroanei dispune de asemenea de un corp regulat de silvicultori, guarzi și agenți domeniali. Dintre pădurile particulare foarte puține au agenți.

Intre aceste sunt ale M. S. Regelui, Princesei Schönburg-Waldenburg, d-nii P. P. Carp, Ghica-Comănești, Prințul Știrbei, cari au angajați, între alții, forestieri germani, pentru administrația pădurilor lor.

Legislațiunea.—Codul forestier, azi în vigoare, a fost promulgat la 1881.

Sunt supuse regimului forestier:

Pădurile Statului și comunelor,

Pădurile stabilimentelor publice, ale comunităților și bisericilor,

Pădurile posedate de particulari în indivisiune cu Statul și cu alte persoane civile.

Aceste păduri nu pot fi exploatate de cât dupe un amenajament.

Articolele 11 și 13 din codul dela 1881 supun regimului forestier și pădurile particulare situate în regiunea munților, precum și cele ce servă de apărare liniilor ferate și drumurilor. Ele trebuiesc amenajate de forestierii Statului.

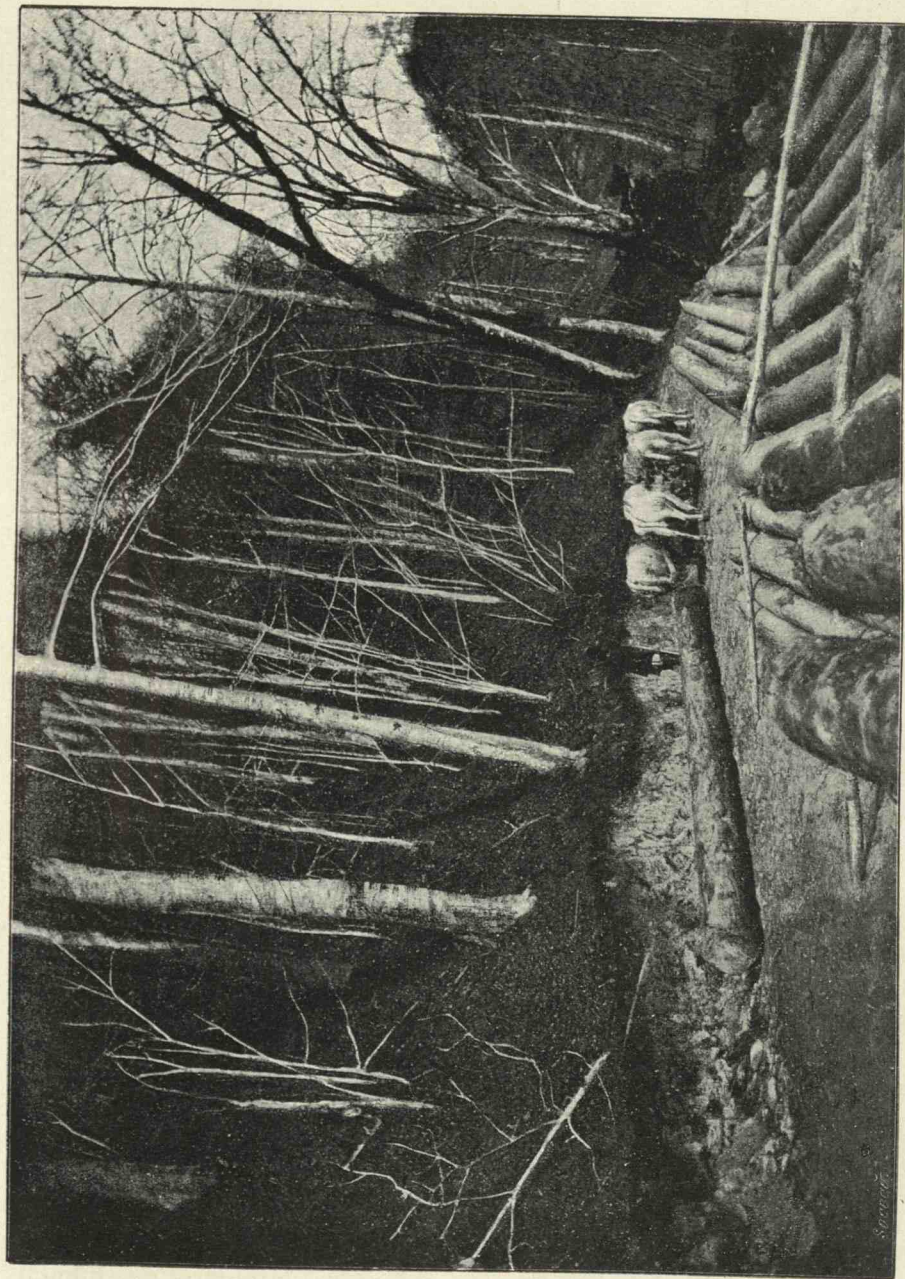
Legea instituesce, pe lângă Minist. Domeniilor și un Consiliu tehnic al pădurilor, menit a controla toate lucrările privitoare la pădurile supuse regimului forestier. El aprobă sau modifică amenajamentele propuse, resolve chestiunile de deștelinare și se ocupă de toate cestiunile tehnice.

Țăranii, înainte de legea rurală de la 1864, aveau drept la culesul gătejelor, în virtutea clăcii și a învoelilor formate cu proprietarii. Astăzi pădurile Statului nu sunt grevate de nici o servitute și dreptul în cestiune al țăranilor nu mai există.

Compoziția și starea masivelor. — Lanțul Carpaților — ce for-

1) Serviciul Silvic Central (Direcția pădurilor) se află sub direcția unui Inspector forestier (Șef de Secțiune) având sub ordinele sale trei birouri, conduse de inspectori și 4 ajutoari: biroul plantațiilor și construcțiilor, biroul exploatărilor, amenajărilor și produselor accesorii; biroul contenciosului, personalului, materialului și învățământului. În tot 16 persoane.

Țădure de fag și brad
Transportul lemnelor tăiate pene la calea ferată funiculară

mează fruntaria de Nord și Vest a României — are forma unei semi-luni, din partea concavă a căreia pornesc numeroase ramificațiuni ce se perd în câmpiile întinse la răsărit pînă la Prut și Marea Neagră și la miază-zi pînă la Dunăre.

Vêrfurile înalte ale munților sunt în deobște pleșuve. Vegetațiunea lor forestieră este înlocuită cu vaste pășuni, situate la 1800 m. altitudine.

Indată după regiunea pășunilor încep pădurile în care se găsește *Pinus maghus* pe întinderi destul de mari; mai jos — pînă la 1300 m. altitudine, *moliftul* alcătuesce singur marile masive, pe când și mai jos bradul apare fie singur, fie amestecat cu molift. Sub 1000 m. de altitudine bradul și fagul alcătuesc singuri pădurile, cel d'întîiî însă rărindu-se și cel de-al doilea acoperind, din ce în ce, spații mai întinse.

În regiunea colinelor, care începe de la 800 m. altitudine, găsim fagul pur, care apoi, pe clinele expuse către sud-vest este amestecat cu stejar roșu, în care caz acesta crește în pîlcuri.

Cu cât înălțimea devine mai mică, fagul se face mai rar și stejarul se îndesese, așa că de abia în fundul văilor, amestecat cu carpen îl mai găsim, pînă ce piere cu totul. Stejarul și gorunul constituiesc atunci masivele singuri, ear stejarul pedunculat se ivesce sporadic în văi, la baza colinelor.

Elementele principale ce intră d'er în alcătuirea desişurilor din regiunea colinelor sunt: fagul, gorunul și stejarul. Elementele secundare sunt: stejarul pedunculat, jugastrul, carpenul, frasinul, ulmul, plopul, mesteacănul, mărul și cireșul. Cornul și alunul sunt foarte comuni în această regiune; aninul negru și aninul cenușiu formează singuri zăvoaele văilor regiunii muntoase și ale regiunii colinelor.

Regiunea câmpiilor începe de la 250 m. altitudine. Ea e caracterizată prin masive de stejar pedunculat pur sau amestecat cu frasin și cer; se găsesc și păduri numite *de șleav* compuse din stejar pedunculat, jugastru de câmp, jugastru tătăresc, teiū, carpen, ulm, mesteacă, gârneață și plop alb.

Pe malurile rîurilor și ale Dunărei se află zăvoae alcătuite din sălcii, plopi și anini.

Pe terenurile nisipoase de pe marginea Mărei Negre, la Cara-Orman și Letea sunt păduri — degenerate — de stejari pedunculați puri.

Din punctul de vedere al însemnătății, în alcătuirea masivelor, esențele se pot înșira în ordinea următoare: fagul, stejarul și varietățile sale, moliftul, bradul și celelalte esențe precum teiul, carpenul, frasinul, ulmul etc.

Dintre toate, fagul îmbracă cea mai mare întindere de pămînt în țără la noi.

Particularii desțelinează pădurile, din zi în zi mai mult, mărindu'și

domeniul agricol în dauna celui forestier; singur Statul, Domeniul coroanei, stabilimentele publice își păstrează încă întregimea pădurilor lor. Le exploatează, adevărat, dar în mod sistematic și reconstituant al fondului exploatat.

Statul posedă azi 9.530 hectare de păduri de salcâm de la 5—16 ani, provenind din plantațiile începute la 1884 în nisipurile mișcătoare ale Dunărei și Bărăganului.

Statul posedă o întindere de păduri mai mare de 100.000 hectare, în 2 județe: *Neamțu și Tulcea*.

În 8 județe (*Muscel, Argeș, Bacău, Vâlcea, Gorj, Dâmbovița, Prahova și Mehedinți*) el posedă păduri a căror întindere variază între 40 și 80 de mii de hectare.

În alte 8 județe (*Dolj, Buzău, Vlasca, Suciava, Putna, Constanța, Ilfov și R.-Sărat*), domeniul forestier al statului oscilează între 20 și 40.000 de hectare.

Pădurile Domeniului Coroanei sunt împărțite în 9 județe. Cele mai întinse se află în județul Suciava (40.459 hectare) și la Neamțu (12.592 hectare).

Pădurile stabilimentelor publice sunt împărțite mai în toate județele, afară de Covurlui. Cea mai mare întindere e în Prahova (28.846 hect.) și în Argeș (17.163 hect.).

Dintre județe, apoi, 4 au mai mult de 200.000 hect. de pădure: Gorjul 231.888 hect.; Neamțu 215.611 hect.; Vâlcea 226.381 hect.; Bacău 206.657 hect.; în alte patru cu 140—200.000 hectare și anume: Muscelul 148.600 hect.; Suciava 144.782 hect.; Argeș 144.099; Putna 140.716; iar 5 districte coprind de la 80—140.000 hect. de păduri: Mehedinți 136.526 hect.; Dâmbovița 110.501 hect.; Prahova 125.621 hect.; Buzău 105.881 hect.; Tulcea 116.436 hect.

Cu privire la esențe ele se subîmpărțesc ast-fel:

Rășinoase curate: brad și molift.	119.636	hect.
Fag curat sau amestecat cu rășinoase.	210.239	»
Esențe amestecate: fag, stejar, carpen, ulm etc.	267.848	»
Stejar curat sau predominant	275.738	»
Lemn alb: plop, salcie etc.	38.652	»
Salcâm	9.530	»

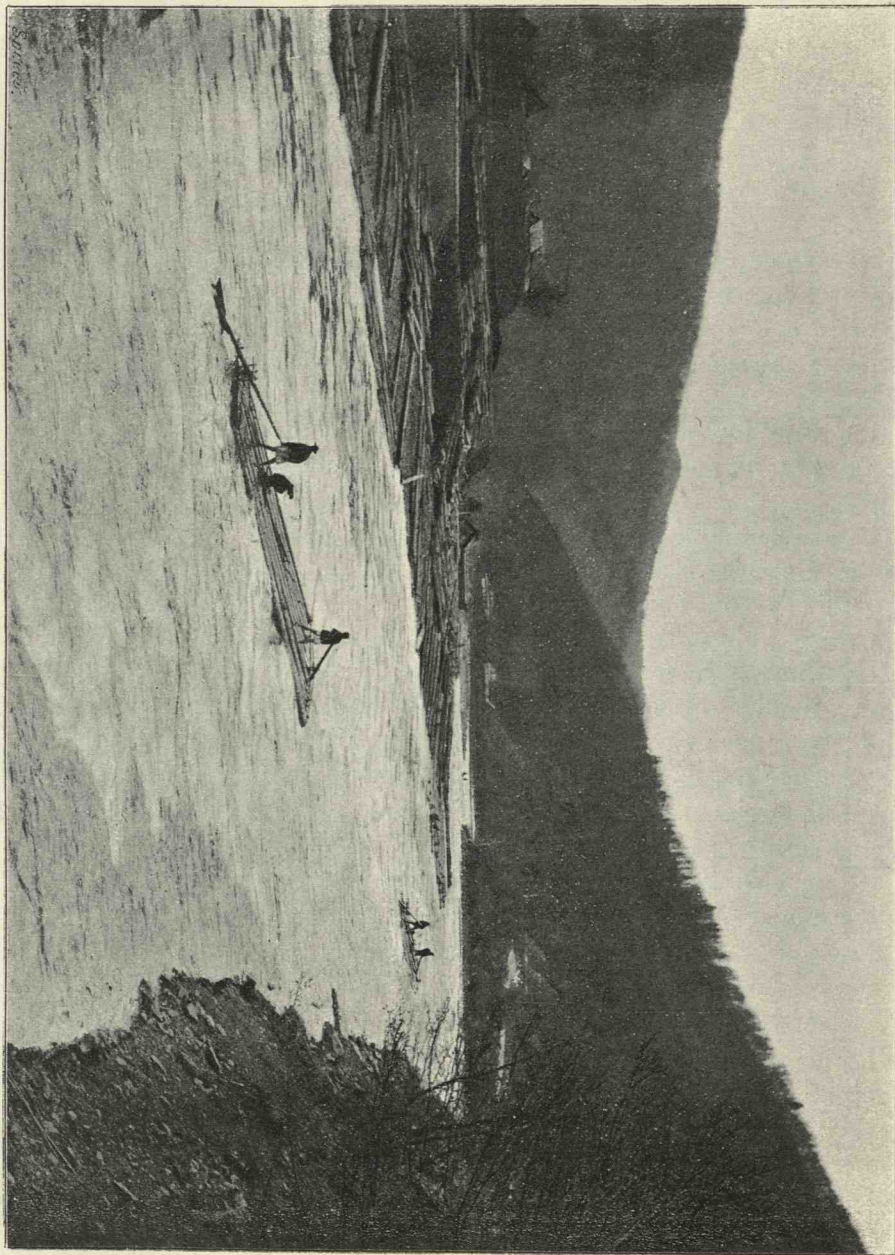
Total . . 921.643 hect.

Districtele care coprind mai multe rășinoase sunt: Neamțu (67.369 hect.), Bacău (14.927 hect.), Muscel (19.778) și tot cele două d'ântăiū au mai mult fag curat sau amestecat cu rășinoase, adică Neamțu (64.110 hect.) și Bacăul (30.451 hect.).

Cele cu mai multe esențe amestecate sunt: Argeșul (34.167 hect.), Muscel (23.286 hect.) și Tulcea (29.581 hect.).

Plute pe Bistrița

Stejarul pur se găsește în Tulcea (46.569 hect.), Mehedinți (30.647 hect.). Vlașca (27.058 hect.). Dolj (23.314 hect.). Din 1122 de păduri ce posedă Statul, 725 au fost puse în exploatare de la 1889 și reprezintă o suprafață de 599.084 hectare.

În cele 397 rămase (322.560 hect.) nu s'a făcut nicio exploatare, ele găsindu-se mai mult în munți unde mijloacele de transport lipsesc cu desăvârșire.

Tratamentele ce se aplică celor 725 de păduri astăzi cu curs de exploatare sunt :

Tăere simplă 159.077 hect., tăere compusă 106.605 hect. Crâng regulat 51.949 hect., crâng gradinarit 109.602 hect. Metoda tăerii rase 171.851 hect.

Valoarea mijlocie a unui hectar de păduri în România este de 431 lei. S'a vândut cu 675 lei în Ilfov, 710 în Dâmbovița și 228 (lemn alb) în Brăila.

Valoarea de mijloc a unui arbore în tăerile de crâng este de 6 lei 55 bani. Prețul cel mai ridicat este de 22 lei 60 bani, în Olt pentru stejarii seculari.

Venitul total al pădurilor Statului din cele 32 de județe pe periodul dela 1889—1899 a fost de: . . . . . 39.685.912 lei, iar *cheltuielile* pe același period de 10 ani . . . . . 14.581.486 „ așa că statul a avut *venit curat*. . . . . 25.104.486 lei, pe timp de 10 ani sau 2.510.000 lei venit pe an.

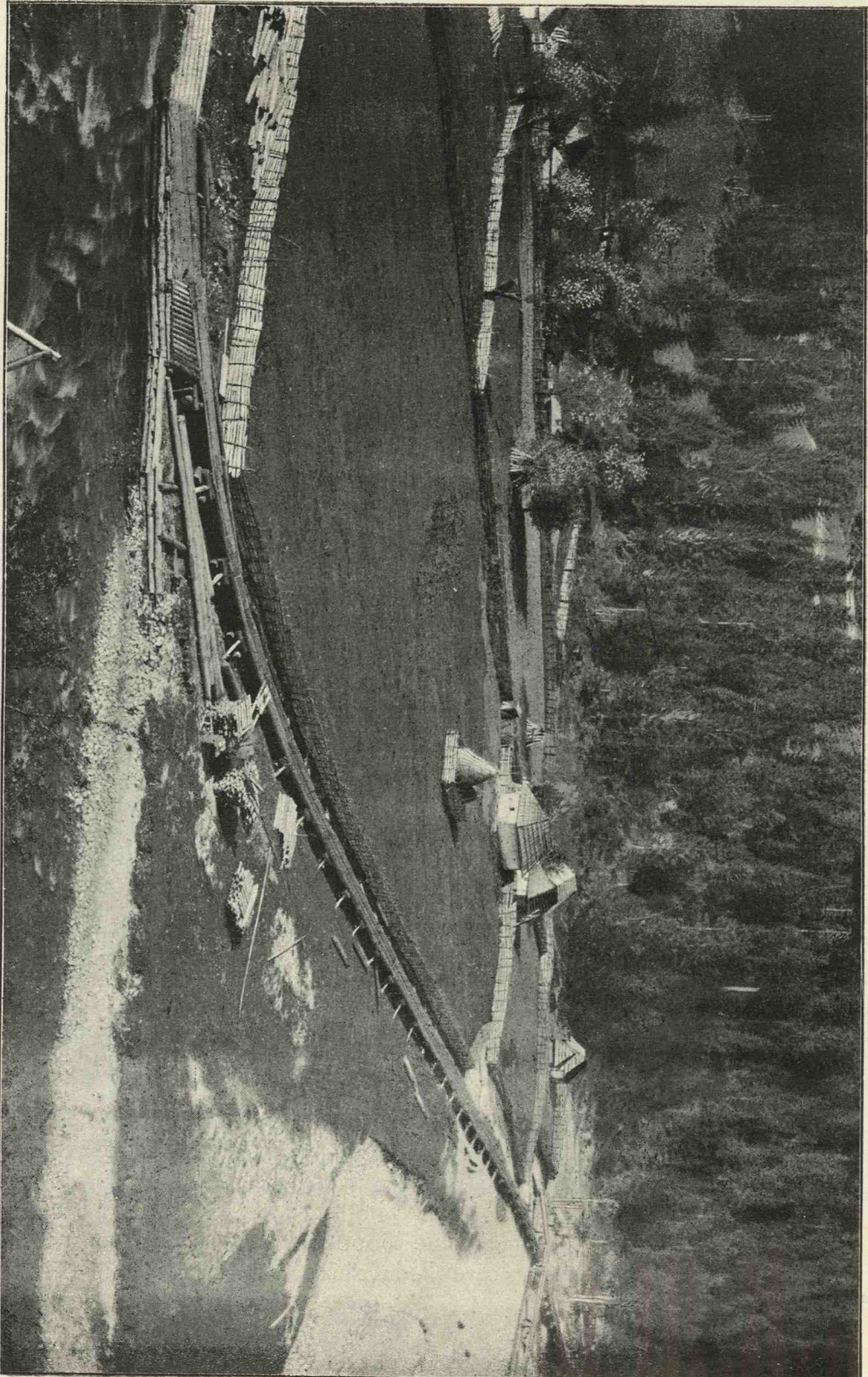
Astfel *venitul brut pe an și pe hectar* a fost de 3 lei 60 bani și *venitul net, pe an și pe hectar* a fost de 2 lei 30 bani.

Județele cari au dat cel mai mare venit au fost: Ilfov, 16 lei 15. de hectar pe an, Vlașca 11 lei 80, Teleorman, 11 lei 75. În județul Gorj venitul a fost de abea de 75 bani. În Austria și Franța venitul net al pădurilor este de 10—20 fr. pe hectar.

Mijloacele de transport. — Ca artere principale pentru transportul lemnului România dispune de 2916 kilometre de linii ferate și de râurile flotabile Bistrița și Oltul. Aceste mijloace de transport sunt însă departe de a fi indestulătoare, căci pădurile, cele mai multe, sunt depărtate de râuri sau de căile ferate. Ar fi dar trebuința de a se stabili căi de *uluțe seci* în năuntrul pădurilor. Statul pănă acum, în lipsa de mijloace a făcut foarte puțin pentru domeniul său forestier. De aceea mai nicio pădure de munte nu i'a fost exploatată. Acolo unde vânzările au fost făcute pe termene lungi și tăerile s'au întreprins pe întinderi mari, antreprenori au construit drumuri de fer Decauville funiculare, canale, uluțe etc. Așa e în pădurea *Tarcău* (jud. Neamțu) unde exploatarea e concedată pe 40 de ani pe o întindere de 6000 de hectare. S'a construit o cale ferată de 20 kilometre, care îl înlesnesce să care lemnele pănă la Bistrița.

Uluu uscat pentru transportul lemnelor

Domeniul Coroanei, poate fi—precum am văzut mai sus—luat de model în privirea mijloacelor multiple și lesnicioase ce întrebuițează pentru transportul lemnului din pădurile sale în exploatare.

Lemnele române au fost foarte admirate la Expoziție, cu toate că eram alături de expoziția Canadei și în apropiere de cea a Ungariei și Rusiei.

Multe case și neguțători însemnați au cerut amănunte asupra situației, regimului, legislației și mijloacelor de exploatare și de transport a pădurilor noastre, astfel că dacă s'ar întreprinde exploatațiuni sistematice, comerțul și exportul ar trage cel mai mare profit și lemnele noastre—cu preferința altora de mai puțin bună calitate și din mari depărtări aduse—ar putea ușor să se răspândească pe piețele străine pentru traverse, tâmplărie, construcțiuni și altele multe.

Cum Statul însă nu poate angaja capitaluri pentru exploatarea domeniului său forestier atât de întins, va trebui—pentru a avea un bun profit dintr'însul—să aibă recurs la capitaluri străine care ar pune în valoare aceste însemnate bogății.

De alt-fel aceste exploatațiuni ar fi mult înlesnite prin noua lege asupra drumurilor de fer de interes particular.

Ar trebui de asemenea studiat mijlocul cel mai prielnic de întrebuițare a lemnului de fag. Avem imense păduri aproape compuse numai de această esență, care injectată cu creosot sau cu alte compozițiuni chimice apropiate dă traverse de o rezistență și o trainicie mult superioară lemnului de stejar. Fagul este unic earăși pentru mobile de lemn încovoiate după sistemul Thonet.

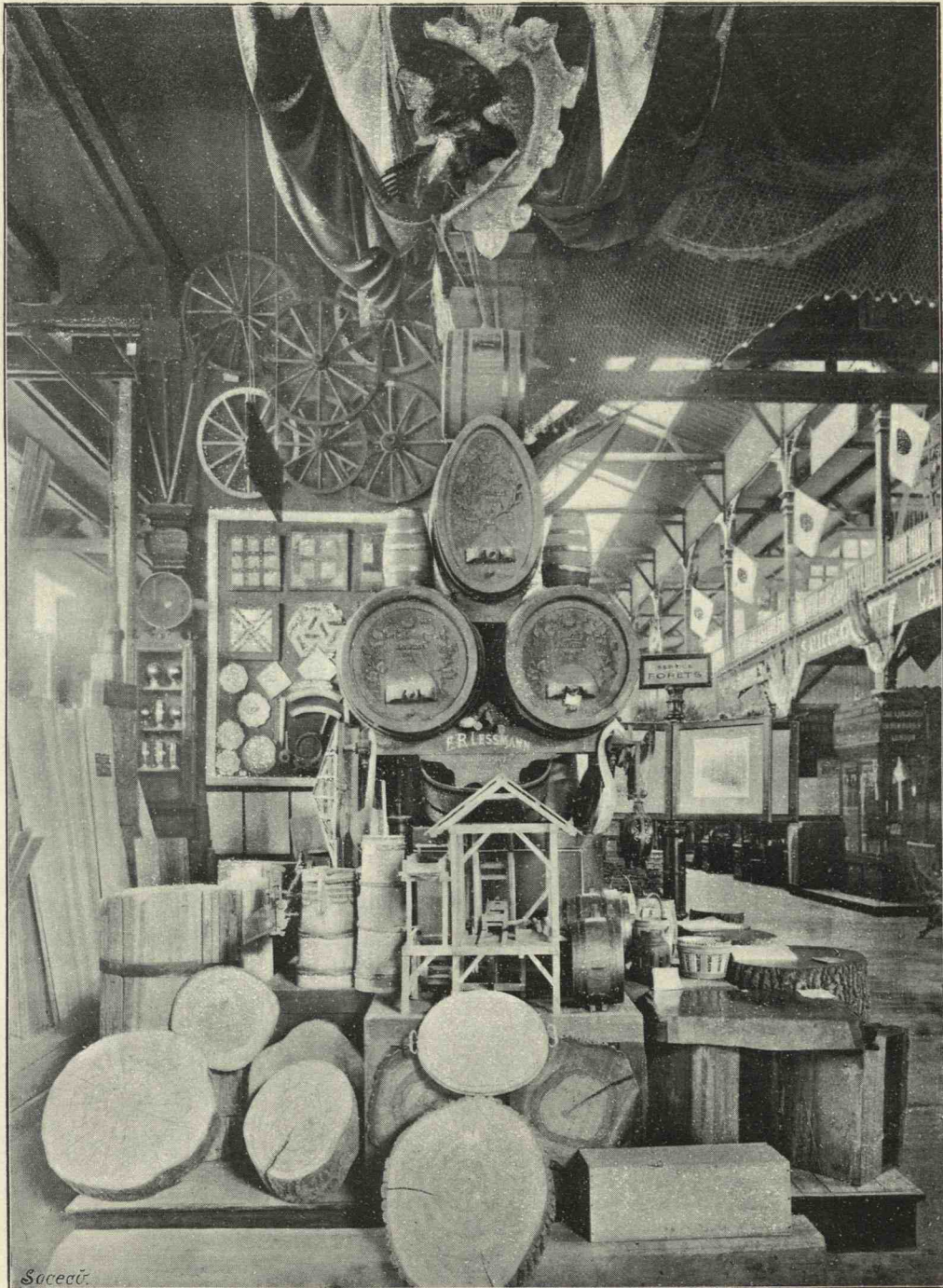
Este earăși, după exemplul ce am văzut la țările păduroase reprezentate în Expoziție, un mijloc de întrebuițare lesnicioasă a fagului: *distilațiunea*, pentru diverse întrebuițări industriale. Această metodă ar avea avantajul de a se putea executa la fața locului deci ar economisi marile cheltueli de transport.

Ca o dovadă că lemnele noastre au fost foarte bine apreciate la Expoziție este că ni s'au cerut și am dat mai tot stocul ce aveam în secțiunea noastră Școalei forestiere din Nancy, Museului Comercial din Philadelphia și din Cambrai, Museului Comunal de la Dunkerque, Museului popular de la Lipsca, Museului Oriental de la Berlin și la mai mulți amatori și mari neguțători.

Dintre cei 33 de exposanți ce am avut, dintre cari 22 nominali și 11 colectivi, Juriul internațional, în care am avut ca Delegat pe Domnul *P. Antonescu-Remuș* a acordat 22 de premii și anume: 2 Mari Premii, 3 medalii de Aur, 10 de Argint, 6 de Bronz și 1 Mențiune onorabilă.

Amenajamentul pădurii de pe moșia Regală „Poeni”.— Moșia «Poeni» este un domeniu cu o suprafață de 2326 hect. 1246 m. p., în

Sucea.

Secțiunea pădurilor la Expoziție

care se cuprinde 242 hect. 2396 m. p. poeni (livezi de cosit), așa că pentru terenul cu pădure nu rămâne de cât 2083 hect. 8850 m. p. De la 1868 proprietate Regală, această moșie păduroasă este situată în județul Iași, 8 kilom. de la capitala județului. Localitatea aparține regiunii «colinelor», cel mai înalt deal având altitudinea de 460 m. Pădurile se compun exclusiv din foioase, enumerate aci dupe frecvența lor în masiv : fag, carpen, teiș, plop, paltin, arțar, frasin, stejar, ulm, mesteacăn etc. Produsul principal este lemne de foc, care se transportă de locuitorii cu carele cu boi pêne la depozite lângă șoseaua națională, de unde se desface pe prețuri relativ bune, exclusiv pentru trebuințele orașului Iași. Valoarea unui stângen de lemne tari în comparație cu același volum de lemne moi, este cu ceva mai mult ca îndoită. Exploatarea de lemne de lucru și de construcție se mărginesce la o mică cantitate de lemne de stejar pentru doage, piloți, etc., și de lemne de plop și teiș pentru grinzi și căpriori de casă.

Diferitele studii de detail, în basa cărora s'a determinat valoarea reproductivă a masivelor, și pentru orânduirea claselor de masiv în cadrul amenajamentului, sunt cele următoare :

1. Cercetarea unui număr suficient de arbori tipii, tăiați din fie-care parte a pădurei. Determinarea vârstei lor spre a găsi din conținutul cubic, creșterea anuală. Fasonarea și așezarea lemnelor eșite din acești arbori tipii, în măsura obicinuită, (Stânj. și Decast.).

2. Cubagiul prin toate cele 174 parcele, în basa a 127 locuri de încercare, cărora li s'a dat mărimea de la 0,075 hect. pêne la 1 hect. întreg după importanță. Locurile de încercare s'a delimitat prin semne durabile, spre a le putea regăsi ori și când pentru verificări ulterioare.

3. Determinarea creșterilor anuale medie pentru întreaga pădure.

4. Inglobarea pe cât s'a putut mai în formă regulată a parcelelor în cantoane și perioade de exploatare și repopulare.

5. Regularea ordinului de urmare a perioadelor de exploatare în întreaga revoluție, după vârsta medie și depărtarea de la depozitele de vnzare.

6. Impărțirea tăerilor premergătoare (lămuririlor) pentru fie-care perioadă în parte.

Eată recapitulăția rezultatelor obținute din toate cercetările pe care se bazează amenajamentul, și care ne arată totalurile cantităților de lemn, ce le vom avea la dispoziție la finele fie-cărei din cele patru perioade.

PERIOADE ȘI CANTOANE	LEMNE TARI		LEMNE MOI		Lemne tari	Lemne moi
	Pe 20 an stânjeni	Pe 20 an stânjeni	Pe 20 an stânjeni	Pe 20 an stânjeni	Pe 1 an stânjeni	Pe 1 an stânjeni
Perioda I (cant. III. (1889-1909))	7315.40	} 13149.05	2097.82	} 2935.19	657.45	146.75
» V.	5833.65		837.57			
Perioda II ( )	6395.99	} 11731.34	3717.06	} 5233.72	586.56	261.68
» IV.	5335.35		1516.66			
Perioda III ( )	8007.50	} 15943.15	1121.92	} 10186.00	797.15	509.30
» I.	7935.65		9064.08			
Perioda IV ( )	5809.81	} 11689.25	4573.24	} 9201.42	584.46	460.07
» II.	5879.44		4628.18			
(1949-1969))	5879.44		4628.18			
	52512.79	52512.79	27556.33	27556.33	2625.62	1377.80
	80	80069.12	80	4	4	
	= 656.41	80	= 344.45	= 656.41	= 344.45	
		= 1000.86		= 1000.86		

Cantitatea exploatabilă pe fie-care an este de 656.41 stânjeni lemne tari și 344.45 stânjeni lemne moi, egală cu creșterea anuală totală de 1000.86 stânjeni peste toată întinderea pădurei. Acest volum maximal se taie pe fie-care an, și se repartizează în: «Lămuriri», «Tăieri preparatoare», «Tăieri de însămânțare» și «Tăieri definitive», în raport cu mersul mai prompt sau mai încet atât al reproducerei masivelor afectate, cât și al desfacerei lemnului, conformându-ne ast-fel principiului celui mai elementar al unei bune gospodării forestiere, care — cum se știe — nu constă numai în o utilizare a fondului în sensul obținerii celei mai înalte rente posibile, dăr pasagere, ci mai întâiu de toate în conservarea acestui fond, spre a se asigura în mod cât mai nelimitat *durata* rentei ce ne poate da o pădure.

O rezervă pentru cazuri extraordinare, destinată viitorului, prin care se va ameliora fondul produs al moșiei în mod simțitor, se formează prin împădurirea cu stejar a tuturor poenilor mai puțin productive, ale căror întindere exagerată stă chiar în disproporție cu trebuințele de nutreț pentru vitele locuitorilor. Prin aceste împăduriri se va mări în scurt timp, suprafața terenului cu pădure cu însă vr'o 100 hectari. Plantațiunile în curs deja de vr'o 15 ani, sunt în cea mai bună stare și promit un viitor frumos.

Aceste lucrări prezentate în 5 mari volumuri și o cartă murală au obținut la Expoziție o *Medalie de aur*.

Clasa 52. — Vênatul. — Clima și pământul României sunt prielnice tuturor soiurilor de păsări și de dobitoace sălbatice și domestice. Așa vara avem păsările călătoare din zonele calde și eara putem vena fiare sălbatice ca în nordul Rusiei. «De alt-fel puține sunt dobitoacele — dintre

cele cunoscute în Europa — pe care să nu le întâlnim în pădurile și pe câmpiile noastre. Rărirea populațiunei în raport cu întinderea pământului a prilejit într'atât prăsirea fearelor la noi, că unele au devenit vătămătoare satelor și ogoarelor. Cu toată libertatea vânătoarei¹⁾, cu toată plăcerea Românilor pentru densa, totuși pădurile sunt, pene în preajma orașelor pline de dobitoace ce, în alte țări, de-abia se găsesc în codri și în munți.

Printre patrupelele carniere avem: ursul, lupul, vulpea, pisica sălbatică, râsul, nevăstuica, belchița, dihorul, vidra, bursucul și ariciul. Toate pot fi venerate dar cele mai de căpetenie sunt ursul, vulpea și lupul.

Printre rozătoare avem: veverița, hârciogul, mișunelul, țincul pământului, sobolanu (de câmp și de pădure), poponețul, sobolul și epurile, care e vânatul cel mai plăcut și mai răspândit din țară.

În munți se găsesc cerbi, căprioare, capre negre, ciute etc. Printre pachiderme avem pe porcul mistreț, foarte sălbatic.

În nainte vreme vânătoarea dobitoacelor sălbatice era foarte întinsă, din cauza comerțului de pei și mai ales a trebuințelor locale. Peile de epuri sunt mult căutate pentru export, însă Bucureștii, Iașii și alte orașe principale consumă o cantitate însemnată, pentru diversele lor fabrici. Peile de urs, de lup, de vulpe, de râs, de vidră, și altele se întrebuințează pentru căptușiala vestmintelor de earnă. Industria cojocarilor și blănarilor era în floare, la noi, pe când se purtau hainele orientale și blănilor scumpe erau la mare vază. Azi blănilor se aduc din Rusia și mai ales de la Lipsca (țirgul european de blănării).

Pasările sunt numeroase atât la munte cât și la câmp. Printre cele prădalnice avem vulturii mari, și vulturii cenușii (cu gâtul golaș), șoimul, uliul, heretele, buha mare, bufnița, boul de baltă, cucuveaua și corbul de noapte.

Ulii, cari pusc în creeriile munților, se coboară une ori pe câmpie și răpesc mieii și oile. Vulturii negri, cenușii și albi, cutreeră cu sutele Bărgănanul hrânindu-se cu stîrvurile vitelor de prin întinsele lui pășuni.

Sfrancioaga, corbul, cioara, coțofana, gaița, cioaca, cocoșu de sihlă, grangurul și graurul reprezintă grupul pasărilor corace.

Plăcuta și grațioasa familie a pasărilor cântărețe este bogată la noi în speciile sale, așa avem: mierla neagră, sturzul, ciocârliia de câmp și ciocârliia moțată, pițigoii, codobatura, presura, cintezoii, sticletele, scatiul, botgrosul, vrabia, rândunica, lăstunul și altele.

Acățătoarele sunt: pupăza, prigoarea, cucul, ghionoia, turtureaua, porumbelul sălbatic și vârtopul.

¹⁾ Vânatul este astăzi supus unei legi destul de complete și de aspre, care oprește în timpuri anumite ale anului orice vânătoare. Această lege e pe cale de a fi reformată pentru a-i da și mai multă eficacitate.

Domeniile Regale și cele particulare sunt supuse regimului acestei legi și vânatul este cu totul oprit pe dănele, în ori ce timp, fără expresa învoire a proprietarilor.

Cucul prevestitor al primăverii, e de bun augur pentru țăranii când îi cântă, pentru atâtăea dată, în dreapta.

Galinacele sunt numeroase : cocoșul de anini sau sălbatec, găinușa, ierunca, potârnichea, prepelița, dropia mare, spărcaciul și nagîțul. Toate sunt bune de vînat, însă prepelița, potârnichea și dropia se vînează, mai ales, primăvara și toamna. Dropia, mare ca o curcă, cu penele galbene cenușii trăește în pustiul Bărăganului. Potârnicșile și prepelițele sunt atât de numeroase că toamna le prind cu plase mari, trase cu cai peste secerișuri.

Becașinele se găsesc în locurile băltoase. Barza, pasere călătoare, își face cuibul pe casele țăranilor și e considerată ca un bun augur de dînșii. Ea de altfel face multe servicii agriculturii distrugînd o mulțime de reptile.

Dintre paserile aquatice se găsesc la noi rața, lebăda, gâsca sălbatică, pelicanul, lișița, pescarul, cufundașul, califarul și altele. Prundurile și insulele Dunării sunt pline de bande de pelicani gușați cu pene albe ale apelor.

În clasa aceasta a expoziției noastre am avut o foarte frumoasă colecție de animale sălbatice și de paseri împaiate ale Domeniului Coroanei, o colecție de animale din țară, blăni și piei trimise de Alter David din Folticeni. Animale de vînat și paseri din Delta Dunării expuse de serviciul respectiv din Ministerul de Domenii, S. Prager pele de urs foarte mare și frumos lucrată, Stănescu și fiul din Craiova piei diverse.

Am avut Jurat suplimentar pe D. L. Racine, ear recompensele obținute au fost 3 medalii de aur și 2 de argint.

Clasa 53. — Pescuitul. — Încinsă de Dunăre, străbătută de o mulțime de ape curgătoare, posedând bălți și eleștee întinse, România este una din țările cele mai bogate în pesci.

Pescuitul care în tot-deauna a avut mare importanță la noi, se săvêrșește mai cu seamă în Dunăre și pe litoralul Mării Negre, aparținînd țerei de la Vilcov pînă la Mangalia, împreună cu lacul Razim¹⁾.

Produsul pescuitului, socotit la aproape 100 milioane de kilograme pe an, este în mare parte consumat în țară. Marele număr al zilelor de post prevăzute de religiunea ortodoxă²⁾, face ca poporul să consume o mare cantitate de pește proaspăt, sărat sau afumat.

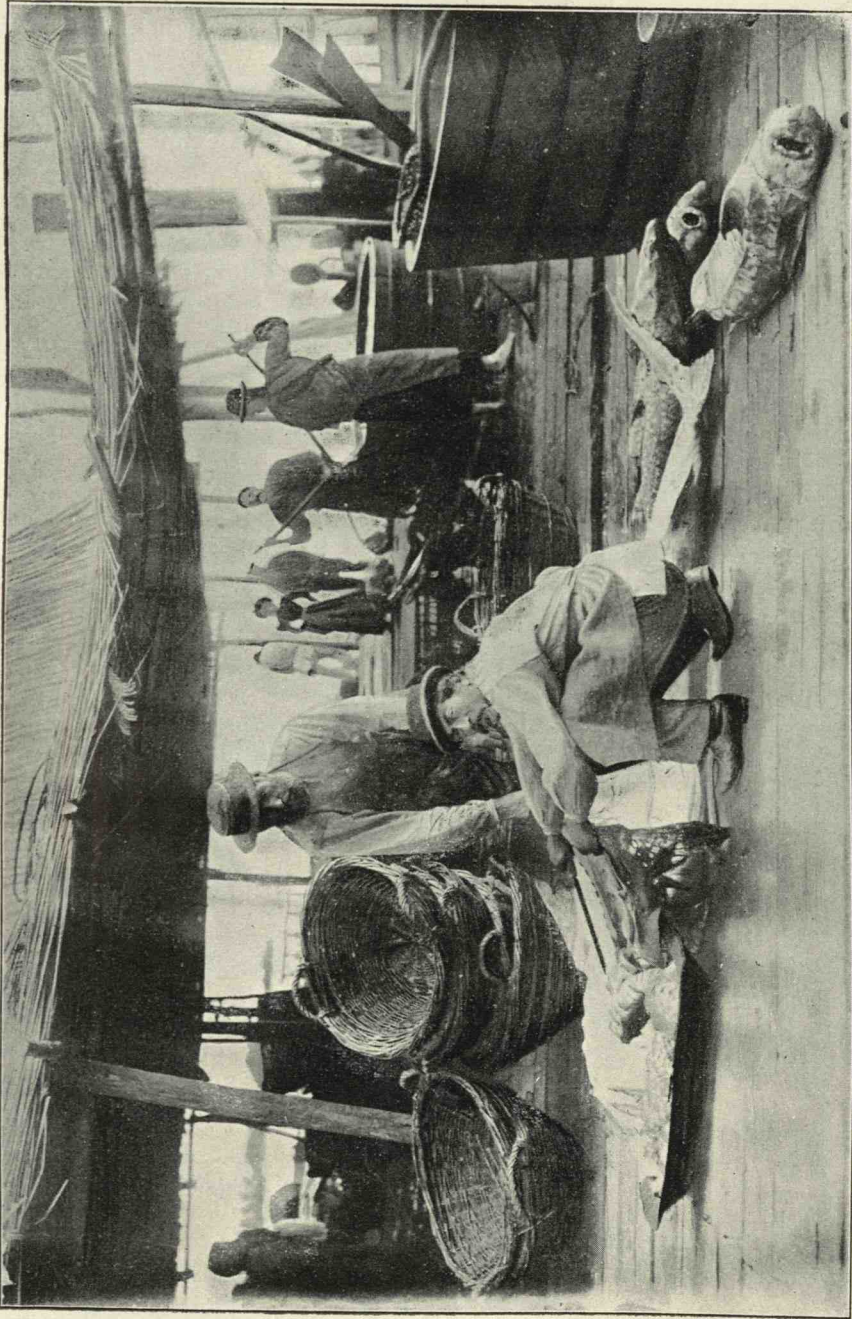
Domeniul pescuitului pe Dunăre se împarte în 3 regiuni :

1. Regiunea Dunării strîmte (1 kilometru de lărgime mijlocie) se desfășură pe un parcurs de 215 kil. de la Vêrciorova la Lom-Palanca.

1) Lacul Razim are o întindere de 80.000 de hectare.

2) 90 de Mercuri și de Vineri, 35 de zile postul Crăciunului, 49 postul Paștelui, 14 zile al S-tei Marii și 18 zile al Sft. Petru, fac în total 202 zile de post.

Extragera icrelor de Fforun

2. Regiunea lacurilor, lungime de 360 kil. de la Lom-Palanca la Silistra, cu o lărgime de 2 kil. aproape.

3. Regiunea lagunelor, coprinzând Delta, întinzându-se de la Silistra pînă la Reni, pe o lungime de 260 kilometri.

Produsele pescăriilor la noi sunt pe cât de numeroase pe atît și de variate. Printre acestea se pot socoti și principalele varietăți de nisetru și de cegă, din cari Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, precum și Muzeul de Zoologie a trimis cele mai frumoase specimene. Celelalte specii sunt: morunul, nisetrul, cega, păstruga, crapul, viza, știuca, șalăul, bogzarul, cosacul în bălțile Dunărei; în eleștee se află linul, plătica, caracuda, carasul, știuca, roșioara, bibanul, tiparul; în apele curgătoare trăesc: somnul, mreana, scobarul, loștrița, mihalțul; în apele de munte se află păstrăvul; în bălți și eleștee se găsesc raci și scoici. Din Mare extragem barbunii, chefalii, scumbrile, espadonul, sola, calcanul, stridiile și altele¹⁾.

Ca derivat al pescuitului trebuie notate icrele negre, cari se culeg pe tot parcursul Dunărei, căci morunul se urcă pînă la Forțile de Fer pentru a-și depune ouăle. Pescăriile cele mai însemnate ale Dunărei și litoralului Mării fac parte din Domeniile Statului și sunt administrate de o direcție specială din Ministerul Agr. Ind. Com. și Domeniilor. Lacurile și eleșteele teritoriale ce se găsesc pe domenii private aparțin proprietarilor lor, pescuitul în rîuri este liber.

Altă dată exportul pescilor era în floare, căci îi trimiteau, împreună cu icrele și scoicele, în Galiția, Podolia, Austro-Ungaria, Rusia, Constantinopole, Grecia și insulele Archipelagului. Dér de 30 de ani încoace situațiunea s'a schimbat foarte Consumația interioară creștea în raport cu populația țerei, și cătașimea pescilor scădea neconținut.

Așa, pe când în 1880 exportam 3.129.583 de kilograme

și importam 2.111.149

în 1896 exportam 1.730.432

și importam 9.000.000

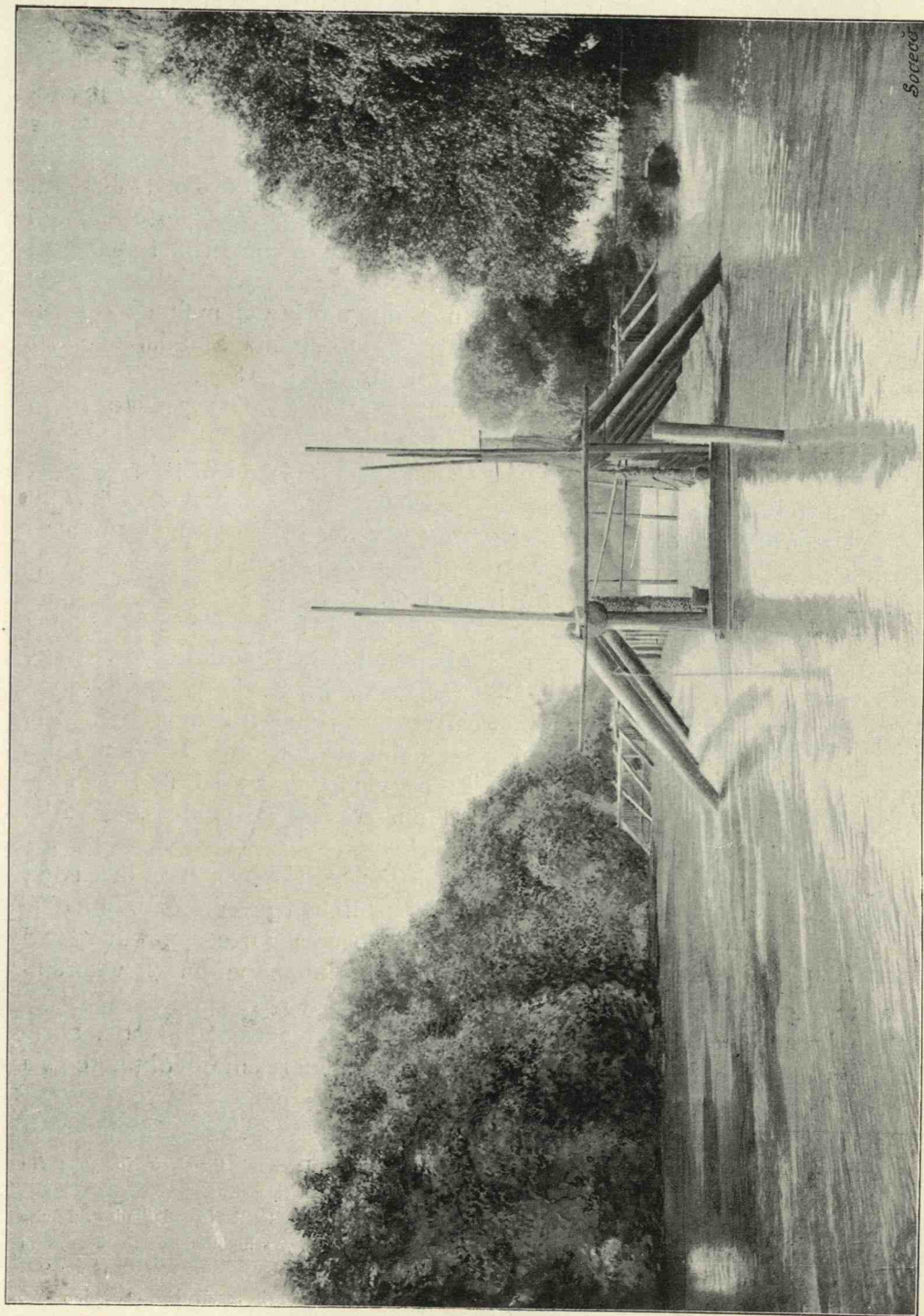
» adică 7 mi-

lioane de lei.

1) In apele Dunărei, în Prut și în Marea teritorială, precum și în lacurile ce comunică cu dênsele, pescuitul e înterzis de la 1 Aprilie — 1 Iunie pentru speciile următoare: *Acipenser huso* (morun), *Acipenser Guldenstaedti* (nisetru), *Acipenser Otenatus* (păstruga), *Acipenser Gmelisii* (bogzar), *Acipenser ruthenus* (cega), *Acipenser Schybe* (viza) și toate varietățile morunului; apoi șalăul și toate varietățile lui (*Lucioperca sandra* și marina), crapul (*corpes-carpio*), linul (*tinca vulgaris*), știuca, carasul, racii și sardelele. Păstrăviul (*salmo fario*) sunt interziși a se pescui de la 15 Sept. pînă la 1 Ianuarie.

De asemenea pescuitul chiticilor de prasilă (din toate speciile fără excepție), afară numai în scopuri științifice sau de protecțiune a pisciculturii artificiale. Chiar când e permis pescuitul, peștele nu se poate prinde și consuma dacă nu are dimensiunile cerute de Regulamentul asupra pescuitului. (Vezi Regulamentul asupra legii pescuitului, art. 20—24).

Sorococ

Leasă pentru prins pește

Guvernul, alarmat de o asemenea situațiune, luă cele mai serioase măsuri pentru a stavila răul, și a desvolta producțiunea împedcând devastatiunea pescelui de pe teritoriul său.

O lege asupra pescuitului fu notată și promulgată în 1896¹⁾ și condițiuni speciale fură impuse arendașilor marilor lacuri de pe Domeniile Statului. În același timp Ministerul Agriculturii creă un serviciu special al pescuitului și începu exploatarea în regia a pescăriilor din Dobrogea.

Efectele acestor măsuri și-au dat curând roadele, căci peste trei ani cifra exportului se urcă la 3.606.926 kil. și cea a importului scăzu la 5.551.173 kilograme.

Ast-fel exploatarea în regie produse de 3 ori mai mult de cât sumele oferite la licitație pentru arendarea pescăriilor, dând Statului un venit anual de 1.350.000 lei în loc de 426.000 cât lua la 1894.

Pe lângă aceasta produsul pescuitului a crescut de la 7 milioane în 1895, la aproape 13 milioane kgr. în 1900.

În periodul 1899—900 crapul singur a produs 5.356.814 kilograme.

Exportul nostru se compune din pesce scump: *Crapul și Șalăul* în Austro-Ungaria, *Morunul și Nisetrul cu icrele lor* în Rusia și Germania; pe când pescele ce importăm este un produs ordinar din Rusia, sărat și a căruia valoare bănească e puțin însemnată.

Pentru ca exportul să se facă în condițiuni favorabile atât pentru interesele Statului cât și al pescarilor, Guvernul a luat măsurile următoare, de o cam dată, pentru aceasta: Direcțiunea C. F. R. și-a procurat vagoane frigorifice și a stabilit un serviciu regulat, între România și Austria unde pênă acum pescarii noștri au găsit debușul lor principal — mai ales pentru transportul crapului, pe care'l pot vinde cu 25 lei 100 de kilograme, pe piața Vienei, pe când crapul din Austria se vinde de la 2 lei 50 c. — 3 lei kilogramul tot-deauna.²⁾

Cifrele oficiale ale exportului nostru în Austro-Ungaria sunt în: 1894 358.201 și 3.322.668 kgr. în 1898 și exportul merge crescând.

Cu toate acestea el nu represintă de cât o mică parte a producțiunii totale, evaluată aproape la 80—100 milioane kilgr. pe an și valorând de la 32—40 milioane lei.

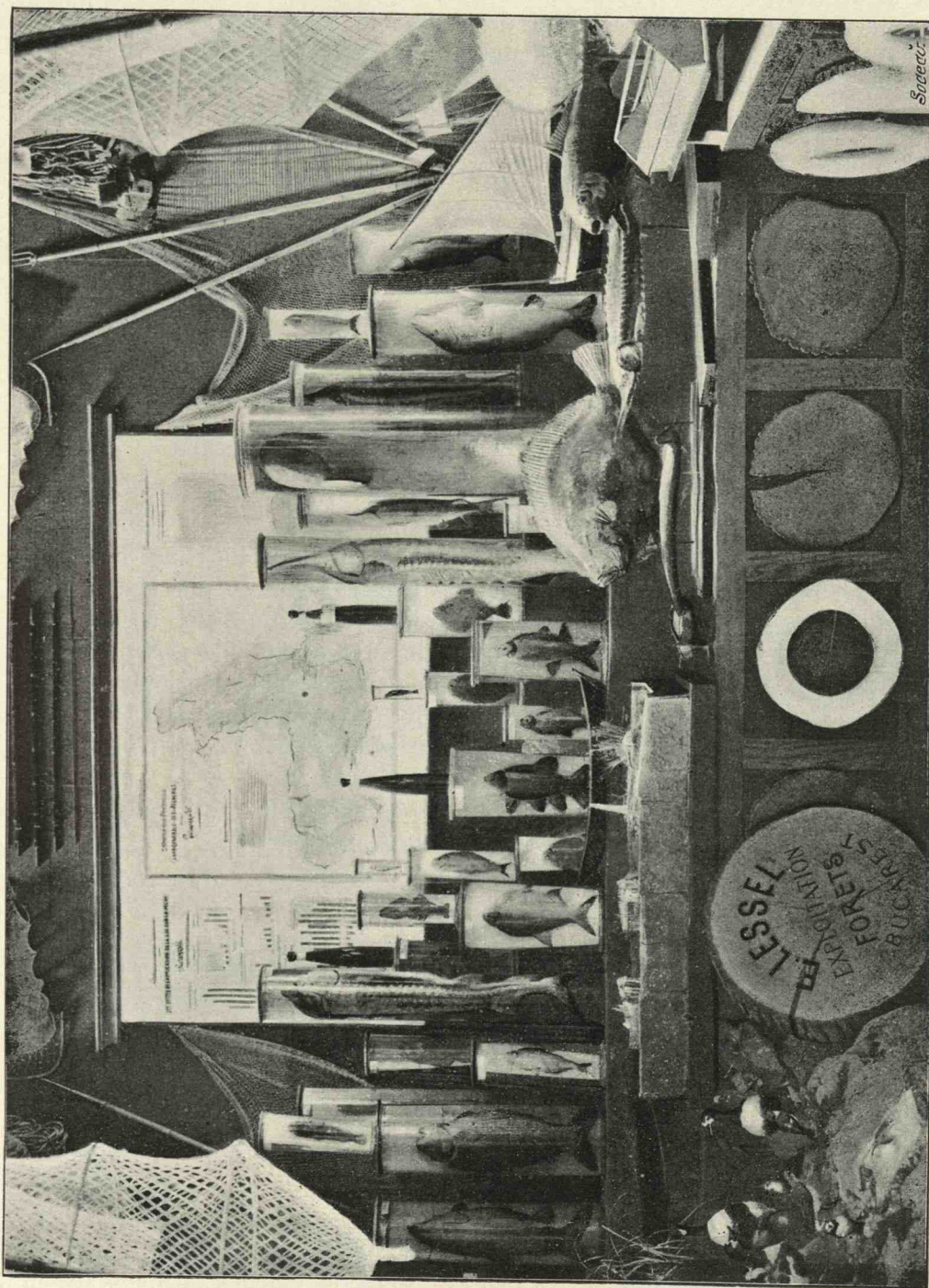
Sub impulsionea dată de Guvernul român, în această direcție, apreciindu-se de către vecinii noștri țermurenii bunele rezultate obținute s'a

1) Legea pescuitului, votată de Camera, a fost promulgată prin Decretul Regal cu No. 3904 din 7 Oct. 1896 și publicată în Monitorul Oficial No. 153 din 10 Octombree aceleiași an.

Regulamentul pentru aplicarea legii a fost sancționat prin Decretul Regal No. 2648 din 14 Iulie 1897, publicat în Monitorul Oficial No. 109 din 15 August, coprinzând și schimbările ce i s'au adus în urmă publicate în Mon. Oficial No. 110 din 17 August 1897.

2) Datele statistice sunt luate din: *Antipa*, Legea pescuitului și rezultatele ce a dat. Br. Bucuresci 1899 și: *Antipa*, Die Fischerei-Verhältnisse Rumäniens, München 1901.

Secțiunea pescuitului la Expoziție

luat și de dënșii mësuri de a aplica același regim în apele lor și o convențiune cu Rusia a fost încheiată de curënd în acest sens.

Pescăriile Statului sunt exploatate—în prezent—unele în regie de către Guvern sub controlul unui Inspector, șef al Serviciului din Minister și a celorlalți șefi de arondisment, cari prelevează pentru Stat 10% în natură din produsul pescăriilor și le vinde la licitație prin mijlocirea și asistența agenților fiscalului; cele-lalte sunt arendate, prin adjudicațiune însă tot sub regimul legii pescuitului.

Portul unde se concentrează și de unde pornesc produsele pescăriilor noastre este orașelul *Cădirletz* la gura canalului St. Gheorge al Dunărei. Acolo sunt cherhanalele cele mari pentru păstratul și lucratul pescelui și a icrelor și acolo acostează vapoarele de transport în țără sau în străinătate.

În țără sunt mai multe ateliere pentru fabricarea sculelor, năvoadelor, plaselor, bărcilor și altor instrumente de pescuit, puține se aduc din străinătate.

Expoziția noastră a fost bogată în exemplare de pesci conservați în spirt cu formol sau împăiați. Ei au fost trimiși de Museul de Istorie Naturală din București, speciemenele cele mai mari dintr'ênșii au fost dați dupe închiderea expozițiunei, Museului de Istorie Naturale din Paris, ear ceilalți Societății de Naturaliști de la Levalois-Perret.

Ministerul Domeniilor avea o colecțiune însemnată de instrumente, instalațiuni, bărci, fotografii, publicațiuni, pentru pescuit și harta pescăriilor din țără, ear D. G. Bassarabeanu, arendașul domeniului Brăilei, modele de bărci, cherhanale și de leasă pentru prins peșcele. Membru în Juriul internațional am avut pe D. George Sterian.

Recompensele acordate au fost: 3 Medalii de aur și 1 de argint, pentru 3 Expositanți și un Colaborator (Dr. Antipa).

GRUPUL X

Alimentațiunea

Clasa 56. — Morăria. — Făina de grău. — Malaiul. — Pastele alimentare. — Industria morăriei ocupă la noi un loc de întâietate, atât prin silințele ce'și dă de a se ține în curentul perfecțiunărilor mecanice, cât și pentru însemnatele jertfe bănesci ce face întru aceasta. Așa, de pildă ea a adoptat înainte de 1887, cilindrele de măcinat — inventate în Ungaria — care au transformat cu totul materialul morăriei, înlocuind

pietrele; pe când morile franțuzesci, de abea în acel an făceau cercări cu cilindre, credincioase vechiului sistem de a măcina cu vestitele pietre din carierele de «Silex molar», de la Ferté-Sous-Jouare.¹⁾

Dupe o statistică din 1896²⁾, numărul morilor perfecționate din țară, se ridică la 98, calificate precum urmează:

LOCALITATEA	Numărul morilor	Capacitatea în valoare de 10 000 kgr măcinate pe zi	Cał de abur	Cał de apă	Capitalul normal vrsat, în lei	Lucrători	OBSERVAȚII
Muntenia . .	64	125	5.450	1.180	9.960.000	1.356	Sunt 10 mori în București, 9 Ploști, 7 Brăila, 6 Craiova, 3 Pit-șii, apoi 2 și 1 în celelalte orașe, în număr de 19: 5 Botoșani, 6 Iași, 3 Galați, 3 Bacău, 2 Bêrlad, 2 Vaslui, apoi câte 1 în 11 orașe. 2 Constanța și câte 1 în 3 orașe.
Moldova . . .	29	56	2.669	455	5.680.000	639	
Dobrogea . .	5	3 ³ / ₄	165	30	235 000	86	
Total . .	98	180 ³ / ₄	8.284	1.665	15.870.000	2.083	

Cea mai importantă — ca producțiune — era moara fraților *Galiatatos* (Brăila)³⁾ care macina 10 vagoane pe zi, veneau apoi moara fraților *Olmazu* și fraților *Assan* (București) cu 7 vagoane, *Millas & fiu* (Brăila) 6 vagoane, morile *A. A. Popovici* (București), *Societatea morilor cu abur* (Botoșani), frații *Christoforatos* (Galați), *Beligrădeani* și *Lazăr Fermo* (Craiova) câte 5 vagoane, *St. Stancovici* (București), *Principele Stirbet* (Buftea), *Hagi Jecu & Boiciu*⁴⁾ (Ploiești), *Christoforatos & Candianos* (Brăila), *Aron Abramovici* (Botoșani)⁵⁾, *Millas & fiu* (Galați), *Societ. Doamna*

1) *B. G. Assan*: Industria Morăriei în România. Br. 1896, București.

2) Această statistică e făcută de Inginerul *Loeffer*, constructor de mori și este rezultatul a 7 ani de studii și cercetări personale. O altă statistică a morilor, n'a existat și nici nu există în țară. Astăzi avem 102 mori, cu o capacitate de producțiune de 222 vagoane pe zi. Decî de la statistica lui *Loeffer* producțiunea li s'a mărit cu 23%.

3) Cea mai mare și mai puternică moară cu vaporî este a D-ului Panajoti F. Violatto (Brăila), care a început să funcționeze la 1899 cu un capital fix de 2.500.000 lei și 500.000 capital de rulment, avînd mașini — automate — cu forța normală de 1000 cai. Intrebuințează grâu din țară putînd măcina 20 de vagoane, de 10.000 kilo în 24 de ore. Alimentează toată țera și face export în Turcia, Asia mică, Archipelag, Egipt și în alte părți ale Europei. Are 200 de lucrători (40 de femei).

4) Fondată de 40 de ani, avînd 40 de lucrători. Firmă neschimbată de la constituirea ei.

5) Intemeiată la 1875 cu 500.000 lei capital fix și 1 milion de rulment. Are un motor cu abur de 175 cai putere, petre de moară franceze, valțuri, site universale, dupe ultimul sistem al morilor din Buda-Pesta. Macină grâu și porumb din țară, pentru consumația interioară. Are 60—70 lucrători români. Moara a ars la 1880 și a fost reconstruită la 1888.

(Peatra Neamțu)¹⁾ câte 3 vagoane; toate cele-lalte măcinând cantități mai mici, pênă la $\frac{1}{2}$ vagon pe zi.²⁾

Se notează că în calculul capitalului de 15.870.000 lei, nu intră de cât instalațiunile și construcțiunile proprii ale morilor, lăsând la o parte silosurile, magasiile și alte cheltueli neprevăzute, precum și valoarea terenurilor, ast-fel că toate la un loc pot însuma cifra de 23—25 de milioane lei capital angajat în morile românesce, afară negreșit de capitalul rulant, mult mai însemnat de cât acesta.

Salariul lucrătorilor trece peste 1 milion și jumătate de lei, ear personalul superior ca: Șefi morari, șefi mecanici, personal de biuroă, magazineri etc., însumând un număr de peste 400, priimesce aproape 600.000 lei anual salarii. Bucurescii sunt leagănul și centrul morăriei române.

Dacă făina de Botoșani³⁾ are un renume recunoscut, aceasta ține mai mult la calitatea grânelor măcinate, de cât la perfecțiunea morilor de acolo. În Bucuresci s'a înființat, la 1853, ântêia moară cu vaporî, de către George Assan⁴⁾, în cele-lalte orașe aburul s'a introdus mult mai târziu. Se scie că la Brăila existau din vechime morile de vânt.

Tot Capitala posedă cele mai multe și mai perfecționate mori.

În adevăr, pe când morile din Bucuresci pot măcina 36 de vagoane pe zi, cele din Brăila nu macină de cât 26 de vagoane, cele din Ploești 15, din Botoșani 13, din Craiova 11, din Galați 9 vagoane etc.

1) Intemeiată la 1883 cu capital fix de 150.000 lei și 200.000 de rulment, având o mașină stabilă de 60 cai putere, sită de apă de 13 cai putere și luminată cu electricitate. Macină grâu din țără, câte 10.000 kgr. pe zi, pentru consumația interioară. Are 50 de impiegați și lucrători. Proprietatea D-lui Theohari.

2) Sistemele de măcinare ale acestor stabilimente se pot clasa ast-fel:

17 morî au adoptat sistemul modern *cu cilindri de oțel* (valzen),

15 » » păstrat vechiul sistem *cu peatră francesă*,

21 » » combinat amândouă aceste sisteme ear restul de mai puțină importanță intră în categoria morilor țărănesce. Sistemele de mișcare adoptate de dênsele sunt următoarele:

30 morî au adoptat sistemul motor cu aburî,

15 » » » » » apă (hidro-motor),

4 » » » » » mixt,

1 » » » » » motor cu gaz,

1 » » » » » motor cu cai efectivî 16.

Cele-lalte sunt dupe sistemul strămoșesc.

În privirea luminatului: 14 morî au lumina electrică, 25 uleiă lampant de petrol, 4 uleiuri vegetale și restul cum pot, dupe împrejurări.

3) A fost recompensată cu *Marele Premiū* la Expozițiunea din Paris (1900).

4) Moara înființată la 1853 — fiind prima usină cu vaporî din țără — cu un capital fix de 800.000 lei și 1 milion de rulment. Are o mașină cu vaporî de 300 HP, site plane și macină grâu din țără, 70 tone pe zi. Face export în străinătate. Are 100 de lucrători. Astăzi ea e proprietatea fraților George Assan unul inginer mecanic (Liège) și celăl-alt licențiat în științe comerciale și himice (Anvers).

Morile din București macină mai mult de cât trebuie consumațiunei locale, așa că ele trimit făina în tot restul țerei.

Dar în situațiunea de astăzi, exepțându-se morile din Galați și Brăila, care au combustibilul mai estin (Tona cărbuni Cardiff costă la Galați 26 lei și la București 37) și pot, pentru producerea făinei să amestice cu înlesnire felurile de grâne de care au trebuință, — întregul produs al cerealelor fiindu-le la îndemână, — morile din năuntru țerei cu greu vor face export din cauza multelor neajunsuri, dintre cari cele mai de căpetenie sunt: a) *Scumpetea transportului*; b) *nebeneficiarea de avantagiile acordate prin legea de la 21 Aprilie 1887, pentru încuragiarea industriei naționale*; c) *activitatea cu mult inferioară capacității lor de producțiune*; d) *Lipsa de debușuri pentru exportul făinei noastre* (dacă nu superioară în ori-ce cas rivala făinei ungueresci, răspândită în toată lumea) și această din cauza puținii încuragiări a industriei morilor, cari transformând cerealele în făină; le dă imediat o îndoită valoare, făina costând de 2 ori cât grâul brut.

Făina de grâu. — Este cunoscut că România, cu pământul ei de aluviune negru și mănos, cu clima ei temperată, cu Dunărea și riurile ce o udă din toate părțile este țera menită pentru producțiunea cerealelor. Grâul este deosebit — ca frumusețe și ca greutate — printre toate celelalte, de aceea și cultura lui a mers tot crescând.

În 1880 suprafața cultivată era de abia 500.000 de hectare, la 1886 ea se îndoise, ear în perioada dela 1894—1898 ea ajunsese în mijlocie la 1.476.910 hectare, cu o producțiune de 19.606.910 hectolitri, adică 13,28 hectolitri la hectar.

Din această cantitate s'a exportat sub formă brută, o sumă mijlocie de 52,20⁰/₀; sub formă de tărâțe și făină 1,70⁰/₀; s'a transformat de industrie și s'a consumat în interiorul țerei 26⁰/₀ și s'a întrebuințat pentru sămânță (a 200 kgr. de hectar) 20,10⁰/₀.

Pentru a fixa compozițiunea și valoarea nutritivă a făinei produsă de grâul nostru, Stațiunea agronomică și Institutul central de chimie din capitală, au analizat făina eșită din principalele mori ale țerei și rezultatul acestor cercetări, ne dă dreptul de a afirma că ea este întru totul dintre cele mai desăvârșite!

În adevăr făina de grâu cea mai fină coprinde, în termen de mijloc: 13⁰/₀ apă, 10⁰/₀ substanțe azotoase (tărâțe), aproape 1⁰/₀ materii grase, 2,4⁰/₀ zahăr, 3⁰/₀ gomă și dextrină, 69⁰/₀ amidon (partea hrănitoare), 0,3⁰/₀ celulosă și 0,5⁰/₀ cenușă.

Făina de grâu, mai puțin fină coprinde: 12,80⁰/₀ apă, 12⁰/₀ tărâțe, 1,4⁰/₀ materii grase, 2⁰/₀ zahăr, 4⁰/₀ gomă și dextrină, 66⁰/₀ amidon, 1⁰/₀ celulosă și 1⁰/₀ cenușă.

Așa clasând făinurile după finețe (numire obicinuită în comerț) se observă că cele mai fine, sunt cele ce coprind mai mare câtime de hidrați de carbon (amilum triticum), adică amidonoase asimilabile.

Făina calitatea I-a (sau în comerț marcată cu o) are 68—72⁰/₀ amidon
 » » II-a (în comerț No. 2, 3, 3¹/₂) are 48—58⁰/₀ »
 » » III-a (» » No. 4 și 5) are 48—58⁰/₀ »
 » » IV-a (» » No. 6 și 7) are 40—48⁰/₀ »
 ear No. 8 este mai mult o făină de țărăte cu un minimum de amidon, dar în schimb relativ bogată în gluten, gumoase și dextroaze¹⁾.

Resultă dér, din cele de mai sus, că făinele noastre au o compoziție foarte normală, dovedind superioritatea calităților și fiind, întru aceasta identice făinelor calificate ca cele mai bune în cele-lalte țări și că lucrul stă și în practică astfel, mă mărginesc a aminti marele succes reputat de făina românească la expoziția de la Rotterdam 17—27 Iunie 1899 și de la Amsterdam 1—6 Iulie, același an. În adevăr eată între altele, cum se rostesc Delegatul Ministerului Agriculturii Ind. Com. și Domeniilor în raportul său asupra acestor expozițiuni :

«Succesul a fost mare:

1. Pentru că neguțătorii Olandezi au avut ocaziunea de a cunoaște că industria morăriei în România este o mare industrie de export, pe care țările, care au nevoie de făină, pot compta și tot de o dată li s'au atras atențiunea asupra unei eventuale afaceri, ce s'ar putea întreprinde cu producătorii noștri;

2. Pentru că s'a certificat de către inși-și toți brutarii, cari au lucrat făina noastră în timpul expoziției și printr'inșii chiar de presa lor, «că făina românească este incomparabil mai spornică de cât cea americană, ungară și indigenă, mai bună la gust și mai frumoasă la culoare,» calități constatate, cari au statornicit curentul că «făina românească să fie mai preferabilă, chiar fiind ridicată în preț, de cât celelalte făinuri, ce se consumă pe piața olandeză.»²⁾

Acest bun renume nu a făcut de cât să crească și să se răspândească și în alte țări cu prilejul Expozițiunei din Paris, unde făina noastră a fost clasată printre cele d'ânteiu făinuri din lume, acordându-i-se cea mai înaltă recompensă: *Marele Premiū*, ce nu s'a acordat de cât Franciei, Statelor-Unite, Rusiei și Ungariei.

Ar trebui dér ca — dupe atâtea constatări de superioritate, dupe atâtea succese — comerțul nostru de export al făinei, să fie dintre cele mai rodnice și pentru țără și pentru producători.

Din nenorocire — cercetând statisticele în această privire — vedem că din cele aproape 20 milioane de hectolitri de grâu ce recoltăm pe an, de abea 3200 de vagoane (decī 320.000 hectl.) de făină

1) D-r Bernat Lindway, loc cit., pag. 11, 14, 15.

2) Raportul D-luī Const. Băicoianu, Delegatul Minist. de Agr., Ind., Com. și Domeniī pentru pregătirea și organizarea Expoziției de făină din Rotterdam și Amsterdam.

trimiteam la 1894 în străinătate și anume 3000 în Turcia și 200 în celelalte țări.

Și cu toate acestea este în adevăr netăgăduit că întreaga noastră economie națională, ar câștiga îndoit și întreit, dacă exportul cerealelor noastre și în special al grâului s'ar face mai virtuos sub formă de făină.

Am arătat mai sus pricinile pentru care acest comerț nu poate lua avânt — pricini aduse în mod solemn la cunoștința guvernului de către congresul morarilor din Focșani, de la 1896 — așa că ar fi de mare interes ca C. F. R. să acorde făinei destinate exportului tarife cât mai reduse — dupe exemplul Ungariei — și Direcțiunea S. M. R. să scadă, în același timp, taxele sale pentru transportul din porturile Dunărei, sau din Constanța pentru porturile străine din răsărit și din apus.

Numai astfel industria făinei noastre excelente ar lupta cu folos pe piețele lumii cu făina ungurească rivala sa, care fabricată cu grâul cumpărat de la noi și a făcut cale și renume pînă la marginile lumii¹⁾.

Malaiul. — Cea mai aprigă concurență a făinei de grâu, în alimentație la noi, este făină de porumb sau de popușoiu (malaiul). Acest aliment, care în Europa — afară de Italia, Spania, o parte din Ungaria, Istria, Croația, Slavonia și Bosnia — nu servește la hrana omului, se întrebuințează la noi, pe o scară mai întinsă de cât făina de grâu.

Pe când făina de grâu (pânea) se obicnuiesc în orașe, făina de porumb (mămăliga) se întrebuințează de populațiunea rurală, ba se poate zice că malaiul este aproape singurul aliment al țăranilor noștri²⁾. Consumația cartofilor, fasolei și altor substanțe amidacee se face în cantități mici, comparativ cu aceea a malaiului.

În perioada 1894—1898 suprafețele cultivate cu porumb au fost în mijlocie de 1.905.420 de hectare, cu o producțiune de 24.549.000 hectolitri, adică 12.88 de hectolitri de hectar, deci foarte slabă.

Din această cătățime se exportă pe an 45,75⁰/₀, pentru fabricarea spiritului se întrebuințează 10,52⁰/₀, pentru sămânță 2,35⁰/₀, iar pentru hrana țăranilor și nutrețul vitelor 41,38⁰/₀, deci mai puțin de jumătate întregei producțiuni. E colosal!

Porumbul întreg la bob păzit de umezeală și alte avarii se păstrează aproape nelimitat, fără a denota vre-o perceptibilă schimbare în compoziția lui; îndată însă ce se sfărâmă bobul, prin măcinare sau răjnire, proprietatea conservării încetează, căci malaiul capătă foarte ușor un gust amar și un miros de rîncezeală. Atunci malaiul este *încins*.

De aci se deduce că dacă porumbul în boabe este un obiect foarte bun de export, porumbul măcinat, adică malaiul poate rămânea nealterat

1) Vezi și lucrarea D-lui C. I. Băicoianu «Câte-va cuvinte asupra politicei noastre vamale și comerciale de la 1875 pînă în prezent», 1 vol. Bucurescî 1901; pag. 33 — 35 și 59.

2) Locuitorii Dobrogei se hrănesc mai mult cu pâne de secară.

abia câte-va zile — deci în astfel de condițiuni este un obiect impropriu exportului. Consumatorul pentru a nu fi silit să se hrănească cu malaiū alterat, este aproape ținut ca de la moară să'l treacă de-a dreptul în ce-unul de mămăligă, altfel poartă cu dânsul un aliment primejdios sănătății. Aceasta cu atât mai mult cu cât la noi țăranii preferă malaiul eșit din măcinarea bobului întreg fără prealabila eliminare a germenului, care cuprinde o mare cătime de materii grase și ale cărui proprietăți hygroscopice predispune făina să se încingă și să mucegească.

În America, unde pâinea de porumb joacă același rol ca mămăliga la noi, se fragmentează mai întâi bobul pentru a'i scoate germenul (inima), apoi se ciuruește și se vântură pentru a'le depărta cămașa și se pune la măcinat cu cilindri de fer. Produsul astfel obținut se mai vântură și se ciuruesce odată, pentru a ajunge să fie făină granulată (granular meel). Cu procedeul acesta Americanii — cei mai mari producători de porumb din lume — au ajuns să dea făinei de porumb aproape aceeași întrebuințare ca celei de grâu.

Fac prăjituri, budinci, pesmeți și tot felul de paste alimentare dintr'ênsa, care au un gust foarte plăcut, se pot foarte bine păstra și sunt minunate pentru mâncare.

Lângă expoziția lor de cereale, Americanii aveau la Paris, un fel de cantină unde nu se găteau bucate de cât cu porumb întreg sau redus în făină și ele erau foarte gustoase și igienice.

Malaiul are aceeași compozițiune ca și bobul porumbului, deci măcinat dupe procedurile bătrânesci nu cuprinde de cât 41—46% de hidrați de carbon (amylum maiidis), pe când dacă ar fi produsă dupe metodele morăriei moderne, făina de porumb — porfirisată ca și cea de grâu aproape liberă de țărâțe, ar da un coeficient de 60—70% de amidon (hidrați de carbon), constituind în adevăr un aliment prielnic sănătății și hranei omenesci.

Morăritul porumbului din punctul de vedere tehnic modern nu face nici un progres la noi, de vreme ce aproape pretutindenii se transformă în făină, de mori cu petre obicinuite și cu ajutorul unei ciuruii foarte primitive. Abia ici și colo prin centrele mari se poate găsi o calitate de făina mai fină, mai curată și mai gustoasă, ce se numește *malaiū de lux*, însă nu există la noi mai nici o moară care să se ocupe în mod special cu producerea făinei bine condiționate de porumb¹⁾.

Cu prilejul Expozițiunei am putut vedea malaiul cu care se hrănesc

¹⁾ Moara din Brăila a D-lui Nedelcu P. Chercea, întemeiată în anul 1895 cu 55.000 lei capital posedând 2 motoare cu abur de 12 și 16 cai putere, se ocupă, pe lângă măcinatul grăului, de curățitul orzului și de producerea făinei de porumb a câte 6000 kilg. pe zi, desfăcând'o în țără. Are 8 lucrători în permanență. Cealaltă făină socotită la 150.000 kilg. pe zi, o trimite, dupe declarația sa, în străinătate (Turcia). A obținut, pentru eselența calității de făină de porumb — singura probă ce am avut la Expoziția din Paris — *Medalia de Bronz*.

țeranii din Italia, Spania, Ungaria, Iliria, Croația, Bosnia, Dalmația etc. și am constatat că e cu mai multă îngrijire măcinat și cernut, apropiindu-se, dacă nu întrecând, în unile din aceste țări, malaiul nostru de lux, rămânând malaiul ordinar ca aliment al celor mai nevoiași dintre locuitorii și al vitelor dătătoare de lapte și pasărilor. Din cauza consumațiunii exclusive a malaiului de către țeranii noștri trebuie să lămurim aci — ca un îndreptar în alegerea produsului acestuia pentru densii — că malaiul eșit din varietățile de porumb numite dinte de cal și cinquantino, precum și din cele cu culoarea galbenă închisă, portocalie și chiar roșie — atât de căutate de consumatori — este de o calitate hrănitoare mai inferioară, celui eșit din porumburile comune, așa numite țărănești, românești, de culoarea galbenă deschisă. Partea nutritivă-asimilabilă predomină în aceste din urmă, pe când în cele d'antîiă prezintă un coeficient care poate merge descrescând de la 45—150%.

Deci țeranul să nu se bucure de malaiul cu fața galbenă închisă, frumoasă la vedere, căci e plin de elemente tărîtoase greu asimilabile și deci împrorii nutrițiunii.

O cestiune ear de mare însemnătate decurgînd din hrana exclusivă cu mămăliga este aceea a *calității* și mai vîrtos a *maturității* porumbului în momentul culesului, cunoscut fiind că malaiul produs de porumbul încă crud ca și de cel avariat, coprinde într'ensul germenule unei boale crunte și mortale: *pelagra*.

Singurul preservativ ar putea fi măcinarea porumbului, dupe metodele morăriei moderne, prin care s'ar elimina principiile vătămătoare, adică părțile grase și fibroase ale bobului, lăsând numai curat părțile amidonoase (*amylum maiidis*) singure prielnice nutrițiunii.

Italia, care suferea ca și noi de flagelul pelagrei, pentru a înlătura urmările fatale ale recoltelor compromise de porumb, a inaugurat în Lombardia un sistem de irigațiune, ce dă, de când este aplicat, rezultate întru tot satisfăcătoare, fiindcă nu mai are porumb nereușit, necopt, nealterat etc. ¹⁾

Oare acest exemplu nu s'ar putea imita și la noi?

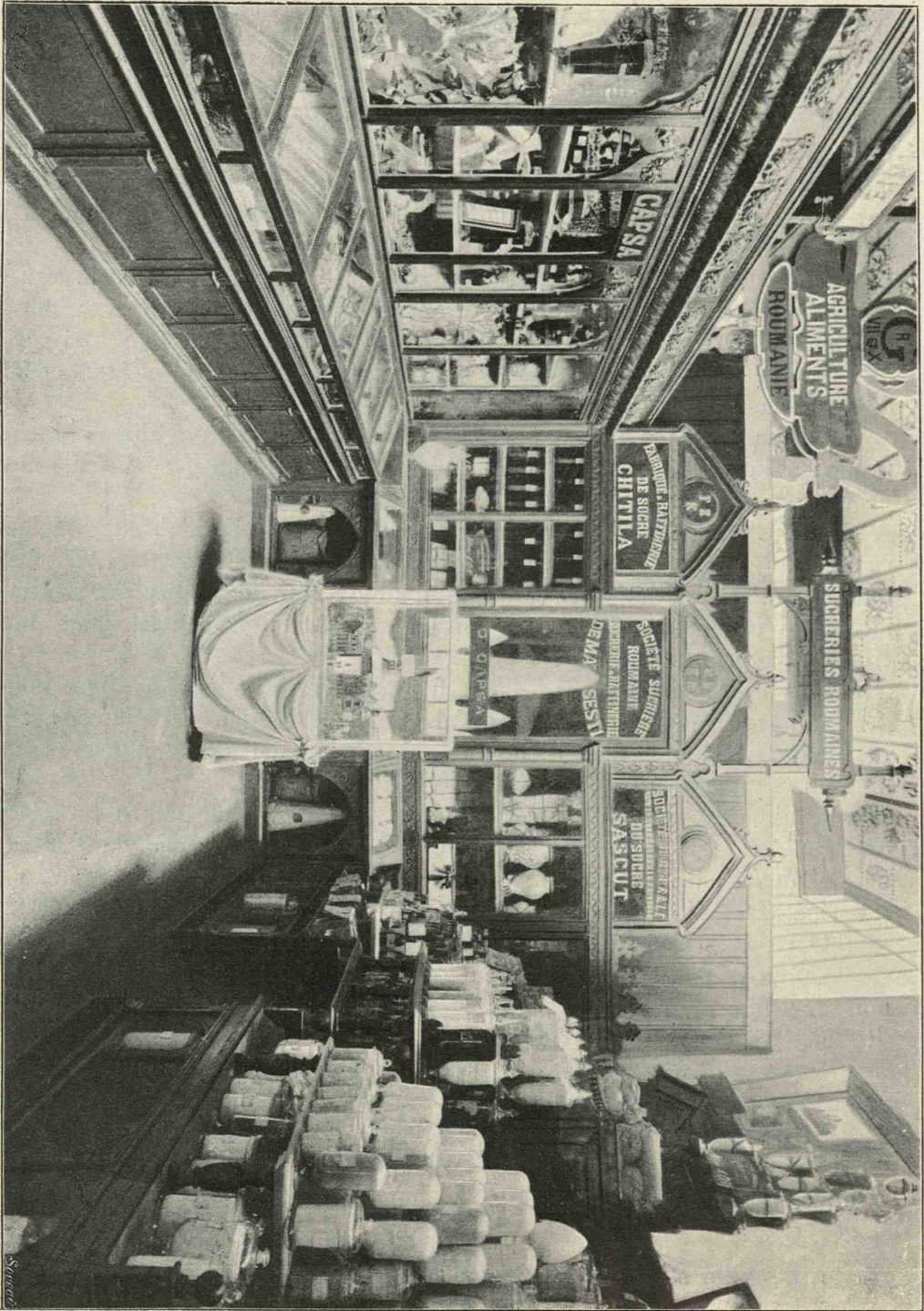
Culturile de porumb deși pe întinderi colosale sunt totuși supuse, la noi, capriciilor vremii, căci dacă plouă prea mult rămân crude, dacă nu plouă de ajuns nu leagă și nu dau rod.

Paste alimentare. — Industria «fidegiilor» există de mult în țera românească și stă în strânse legături cu morăria, materia primă a fabricării produselor sale fiind grîsurile și făina. Era vestită în Bucuresci fabrica de fidea a lui Solacolu ²⁾ de pe Podul Tîrgului de afară (Calea Moșilor) și îndelungă vreme a alimentat ea singură o bună parte a consumațiunii.

1) *D-r Bernat Lindway*, loc. cit., pag. 57—65.

2) Intemeiată la 1853 cu capital de 150.000 lei, funcționând cu motor de abur producția zilnică este dupe împrejurări, materiile prime din țără, lucrătorii variază în număr, exportează în Orient.

Secțiunea alimentară la Expoziție

Succes

Trahanaua, iofcalele și alte asemenea articole gospodăresci ce umpleau cămarile părinților noștri, au pierdut patriarcala lor însemnătate, de când pastele italiene, franceze și chiar foile de plăcintă orientale, au ajuns a fi obiecte căutate și prețuite ale industriei naționale.

Legea asupra încurajării industriei (1887) le protejează și astăzi, pe lângă fabrica sus-citată, mai avem una foarte însemnată la Galați ¹⁾ și alta de proporțiuni mai modeste la Constanța ²⁾.

Toate însă produc articole de cea mai bună calitate, fabricate cu multă înlesnire — printre lucrători, fetele sunt în mai mare număr — și ar putea lega, chiar relațiuni de export cu străinătatea, de n'ar fi tarifele C. F. R. și S. M. R. prea ridicate pentru puterile lor.

Clasa făinurilor și pastelor alimentare a fost foarte bine și bogat reprezentată la Expoziția din Paris. Au luat parte 34 de mori, 24 nominal și 10 colectiv, cu toate speciile de fabricate, începând dela materia primă, apoi grîșurile, făinele de toate felurile și tărâțele, toate de cea mai deosebită calitate. Juriul internațional — în care am avut ca Jurat pe D-l *George Th. Ghîțză* a cercetat cu mult interes toate probele și a fost atât de mulțumit în cât a premiat pe câte-și 35 exposanți ce am avut.

Premiile acordate au fost: 1 mare premiu, 7 Medalii de aur, 16 de argint, 8 de bronz și trei mențiuni onorabile.

Clasa 58. — Industria conservelor alimentare. — Industria conservelor datează de puțină vreme la noi; avem conserve de carne, pesce, fructe și legume. Procedurile pentru a obține conservele sunt: uscarea, sărurile antiseptice, refrigerațiunea industrială și eliminarea aerului său metoda Appert, întrebuințată cu succes pentru fructe și legume.

Prima fabrică de conserve de carne, înființată la 1850 de *Patzac*, produce: salam, mezeluri, șunci și cârnățării diferite. În 1874, d. *Staicovici* ³⁾ înființă în București fabrica sa de conserve din legume de tot felul, la care a adăogat și fabricarea conservelor de carne în cutii de 400 grame pentru armată. Inceputul fabricii de mezeluri și cârnățarie a d-lui *I. Abele* datează din anul 1875 ear în mod sistematic funcționează de la 1887. Fabrica

1) Proprietatea lui Joseck Ludvig & Co., Societate în comandită simplă, întemeiată la 1894 cu 131.000 lei capital fix și 49.000 de rulment. Posedă mașinile cele mai moderne puse în mișcare de un motor de 25 cai putere. Cu materii prime din țară produce 1250—1500 kgr. paste făinoase, macaroane, fidea, etc. pe zi. Trimite în țară și în Bulgaria, mai departe nu poate din cauza scumpetei transportului. Are 25—38 lucrători.

2) Proprietatea lui M. Zafiratos, întemeiată la 1898 cu 15.000 lei capital. Motor cu abur putere de 6 cai, produce 200 kilgr. de macaroane pe zi. Are 9 lucrători.

3) Fabrica de conserve de carne *D. Staicovici*, București, înființată în 1874; capitalul e de 30.000 fr. întrebuințând 40 lucrători.

Proprietarul e furnisor al Ministerului de Răsboi.

Carnea se conservă perfect, bulionul e bun, gustul foarte plăcut; nefiind materii grase, conservele se pot mânca fie reci, fie calde.

Conservele de legume se fabrică, în mari cantități. *Procedul e mecanic*, prin mașini cu aburi.

*M. Economu*¹⁾ (București), de conserve din legume, pește, carne și muștar, s'a înființat în 1890; fabricarea ciocolatei și alte produse de cofetărie le-a adăogat în 1893. În 1893 s'a înființat în Iași fabrica *E. Noak*, de salam, delicatose și conserve de carne. Fabrica *fraților Oroveanu* din R.-Sărat s'a înființat în 1895, însă azi nu mai funcționează; de asemenea fabrica *Iulian Oprescu*, de conserve din legume și pește, fu înființată în 1885, dar i s'a retras beneficiile legii de încurajare. În fine, fabrica de conserve alimentare, sardelile rusești și salam a d-lui *Waller & Comp.* din Azuga, s'a înființat în 1897. La 1898 s'a înființat fabrica «Prahova» din Ploești, tot de conserve și mezeluri²⁾.

Capitalul lor e următorul :

a) Fabricile care funcționează : 1.502.014 fr. din cari : 800.250 fix și 701.764 fond de exploatare ;

b) Fabricile care nu funcționează : 118.807 fr. din cari : 105.807 fix și 13.000 circulant.

Cea mai mare parte din materiile prime, întrebuințate în fabricarea conservelor alimentare, se iaă din țără. Legume : ardei, anghinare, bame, bob, mazere, fasole, dovlecei, pătrunjel, patlagele, sparanghel, tarhon, etc. Fructe : vișine, prune, caise, persici, pere, mirabele, zmeură, coacăze, etc. Pește : morun, nisetru, țiri, scrumbițe de Dunăre, heringi, etc. Carne : porc, vacă, vițel.

În anul 1899, an de criză, cele șese fabrici de conserve au întrebuințat materii prime de 914.850 lei—612.690 lei pentru proveniențe din țără și 302.160 fr. pentru cele străine.

În 1898 producția fabricilor a fost în valoare de 1.319.542 fr., ear în 1889, 1.165.683 fr.

S'a vândut : în 1898 de 1.374.199 fr., în 1899 de 1.260.326 fr.

1) Fabrica *M. Economu & Comp.*, de conserve alimentare și de carne, fructe candite, ciocolată, bonboane, etc. Capitalul e de 400.000 fr. Se întrebuințează mașini speciale pentru fiecare fabricat, puse în mișcare de un motor de 24 cai putere.

Materii prime : zahar, fructe, cacao, etc.; din străinătate se aduce numai cacao boabe. Fabrica produce anual : 100.000 kgr. halva, 60.000 rahat, 30.000 ciocolată, 50.000 bonboane, 20.000 fructe candite și marmelade, 150.000 conserve, etc.; toate se vând în țără.

Numărul lucrătorilor variază între 40 și 140.

Proprietarul fabricii dorește ca statul să înapoeze taxele percepute pentru materiile prime coprinse în fabricatele destinate exportului, căci ast-fel ar putea concura cu produsele străine atât în privința prețului cât și a calității.

2) Fabrica «Prahova», Ploești, s'a înființat de C. I. Nissim în 1898, pentru conserve din carne, legume, pește; are un capital de 75.000 fr. din care 50.000 fix și 25.000 pentru exploatare.

Fabrica lucrează cu 15 mașini, mișcate de un vapor de 10 cai putere; întrebuințează materii prime numai din țără, afară de tabla necesară pentru facerea cutiilor, adusă din Anglia.

Producția zilnică e de 1.000 kgr. sau 2.000 cutii de 500 gr. și 1.500 de 1.000 gr. Fabricatele se vând în țără, (afară de București) și în Bulgaria 60.000 cutii. Numărul lucrătorilor stabil e de 8 bărbați și 25—30 femei. Cutiile pentru conserve în mărime de 200 gr. pênă la 3.000 gr. se fabrică loco.

Avantajele, acordate celor 6 fabrici de conserve, se cifrează la suma de 37.801 fr. anual. Aceste avantaje se pot mări prin faptul că se reduc cu 45⁰/₀ taxele de transport a fabricatelor; ele mai pot varia și dupe venitul net al fie-cărei fabrici, dupe vama pe care o perde statul de la mașinele aduse, etc.

Importul și exportul fructelor aū fost în anii 1898 și 1899 :

	1898		1899	
	Kilograme		Kilograme	
	Import	Export	Import	Export
Fructe proaspete . . .	1 309 845	943.558	1.009.085	2.838.911
' uscate	522.318	5.050 589	143 182	2.781.773
Legume ver.ī	278.681	775.322	266.133	883.770
' uscate	1 000 653	26.224	54.778	33 574

Am importat mai mari cantități din Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia, Serbia, Grecia, etc. Din Bulgaria am cumpărat în 1899, 51.859 kgr. mașinuri de prune, în valoare de 19.115 fr.

În Belgia unde fabricarea conservelor este foarte întinsă, guvernul a pus o taxă de 15 fr. la 100 de kgr. de conserve străine. Cu chipul acesta marile usine belgiane aū luat o așa desvoltare în cât pot concura cu stabilimentele cele mai însemnate din Europa.

Mai ântâiū ele aū înlăturat cutiile lipite cu cositor, cari dedeaū adesea loc la otrăviri, înlucindu-le prin cele ermetic închise, ce aū marile avantagii de a primi legumele câte-va ore dupe culegere, păstrându'și chiar aroma lor naturală. Produsele lor apoi sunt tot-d'a-una alese, din calitățile cele mai deosebite, având asupra celor germane și chiar franceze avantajul de a'și păstra aproape gustul nealterat prin o îndelungată trecere de timp.

Cei nouă exposanți ce am avut din această clasă, în secțiunea alimentară, ale căror produse frumos prezentate, aū atras osebita atențiune a juriului internațional, aū obținut toți recompense și anume: 4 medalii de argint, 3 de bronz și 2 mențiuni onorabile.

Clasa 59.—Zahărul.—Cultura sfeclei.—Cofetăria.—Ciocolata etc. De multă vreme agricultorii noștri făcuseră cercări de cultura sfeclei, care dintre toate plantele este cea mai avantajoasă din punctul de vedere al sistemului de rotațiune și ca plantă industrială cea mai sigură pentru garantarea beneficiilor. De la reușita acelor cercări depindea și crearea industriei zaharine, la noi.

Din nenorocire primele culturi nu deteră rezultatele așteptate și descuragiați, agricultorii le lăsară la o parte. Ziarele și revistele străine spuseseră — cu acest prilej — că sfecla nu se poate cultiva în România

și deci fabricile de zahăr nu se pot înființa la noi. De aproape 20 de ani, lucrurile s'au schimbat, însă, cu totul.

Sfecla se cultivă, cu mare folos, ear rafineriile și fabricile de zahăr se clădesc, una după alta, pline de încredere în viitorul prosper, al acestei ramure de industrie română.

Pentru a spulbera orî-ce critici și îndoeli asupra favorabilei culturî a sfeclei la noi, Stațiunea agronomică din București a făcut — în timp de mai mulți ani — cercări, cari cu privire la calitatea sfeclei produsă în țeră, și la solul și condițiile de vegetație aū dat rezultatele următoare :

CALITATEA SFECLEI	1894	1895	1896	1897	1898	1899
Greutatea sfeclelor fără foî	572	456	466	477	513	362
» » decapitate	441	358	387	353	371	290
Materii uscate	18.0	18.2	20.7	16.4	18.0	19.3
Zahăr	14.8	15.0	17.5	13.3	15.1	16.4
Conținutul de curățenie	81.7	83.1	83.6	79.2	83.4	85.2
Materii ne-dulci	3.2	3.2	3.2	3.1	2.9	2.9
Zahăr în sfeclă	13.8	—	15.3	—	14.0	15.4

Proporția zahărului a mers deci crescînd și a atins în 1899 aceleași rezultate ca și în țerile unde se cultivă în mari cantități de timp îndelungat.

În adevăr în Belgia sfecla dă de la 13.70—14.61⁰/₀ zahăr, ear cea din Rusia 14.06—15.17⁰/₀. Aceste rezultate atestă îmbunătățirea procedurilor de cultură și însemnătatea selecțiunei artificiale larg aplicată în Rusia, sfeclelor zaharine, în câmpurile de selecțiune înstituite pe lângă unele fabrici. De alt-fel hectarul în Rusia produce mai mult de 325 de quintale de sfeclă.

Solul României, ca cel al Rusiei, se află în unele condițiuni cari permit sfeclei de a resista cu succes deselor și prelungitelor uscăciuni ale climei. Aceste condiții sunt :

1. Capacitatea de a absorbi și de a ține în rezervă mari cantități de apă ; 2. adâncimea lui ; 3. lipsa complectă de animale parazitare, cari strică adesea în alte țeri recolta sfeclelor ; 4. strângerea, în timpul ernei, a unei cantități de apă, îndestulătoare — de ordinar — primei perioade de vegetațiune.

De altă parte s'a constatat că epoca, cea mai prielnică, la semănatul sfeclei este a doua jumătate (stil nouă) a lui Martie. Producțiunea pe hectar este atunci de 25.800 kilgr., pe când ea nu se urcă de cât la 21.400 kilgr., când e semănată la sfîrșitul lui Martie saū în primele zile ale lui

Aprilie și la 13.600 kilgr. când se seamănă la sfârșitul lui Aprilie. Producțiune în ori-ce cas mai mică de cât cea din Rusia.

Când se seamănă, mijlocia distanței dintre linii trebuie să fie de 30—35 cm., cu observația că în pământurile mai sărace, distanța trebuie să fie mai mare. Semințele cată, apoi, să fie cât mai mari, de oare-ce resistă atunci mai mult uscăciunei.

Făcându-se încercări cu îngrășămintele chimice — Stațiunea Agronomică — a constatat că cele azotate și calcare priesc foarte mult pământului nostru, pe când cele fosfatate și potasice îi sunt indiferente.

Producțiunea, cu salpetru chilian, a fost de 39.400 kilgr. și cu salpetru amestecat cu suprafosfate de 40.100 kilgr. la hectar.

Varul a avut un efect și mai mare și a urcat recolta pênă la 56.420 kilgr. ; ear varul amestecat cu gunoiu de la vite a dat 68.800 kilgr. la hectar. Ca varietăți, rezultă — din aceleași încercări — că varietatea de sfeclă Vilmorin este cea mai potrivită solului nostru și proporția zahărului este mai ridicată, de cât a celor-l'alte varietăți.

Recolta trebuie făcută în prima jumătate a lui Septembrie, când sfecla coprinde cătățimea cea mai mare de zahăr.

Dupe socotelile făcute pênă acum, se poate deduce că producția la hectar egalează, la noi, pe aceea din Boemia și Moravia, fiind superioară celei din Ungaria. Afară de aceasta, trebuie să se țină seamă că în România se fac mai puține cheltueli, de oare ce s'a putut obține — fără îngrășămintele — de la 35.000—40.000 kilgr. la hectar în județul Roman și în județul Buzăului unii proprietari au recoltat — în aceleași condițiuni — chiar 60.000 kilgr. la hectar. Producțiunea mijlocie trebuie însă socotită la aproape 25 000 kilgr. de hectar. Trebuie notat earăși că pământurile Moldovei dau sfecele superioare celor din Muntenia, afară de județul Dolj, pe Domeniul Coroanei Șegarcea, unde cultura se face dupe cele mai nouă metode.

Cheltuelile pentru un hectar de sfeclă se urcă la 264 lei 60 b. Aceste rezultate unite cu încuragiările date de Stat fabricilor de zahăr, au dat un avânt binefăcător industriei zahărului. De unde pênă acum câți-va ani nu aveam de cât o fabrică constant în acțiune (cea de la Sascut)¹⁾

1) *Societatea generală pentru fabricarea și rafinarea zahărului*, în România. Societate anonimă este creată cu un capital de 12 milioane franci, din care 9 milioane deplin liberate și 3 milioane obligațiuni. Ea posedă: A) Fabrica și rafinăria de la Sascut (jud. Putna), întemeiată de mai bine de 20 de ani, prima fabrică de zahăr clădită în România la 1875 de către Ephrussi, Ginsberg, Lemoine & C-ie apoi cumpărată la 1888 de Casa de Bancă din București Elias Frères și acum trecută Societății anonime sus numite. Ea are o capacitate de lucru de 400.000 kilgr. de sfeclă pe zi, producând jumătate zahăr rafinat și jumătate fiină. În campania 1898—99 a lucrat 55.000 de tone de sfeclă și în cea de la 1899—900, 26.000 de tone. Are în timpul lucrului 380 de lucrători și e legată cu drumul de fer al Statului. B) Fabrica-rafinerie de la Roman, cu o capacitate de lucru de 750.000 kilgr. de sfeclă pe zi, are 16 generatori cu vaporii de la suprafață de 2200 m. p. Forța motrice e desfășurată de 3 mașini cu vaporii de 1500 cai

și o altă intermitență (cea de la Kitila)¹⁾, astăzi avem, încă două în activitate (Mărașești²⁾ și Roman³⁾ și una în construcție (Ripiceni). Exportul zahărului se bucură, la noi, de o primă de 16 bani la kilogram și fabricarea este pe lângă aceasta, protegiată de către tarifele vamale.

Eată cifrele importului și exportului de zahăr la noi în anii din urmă :

ANII	ZAHĂR BRUT		ZAHĂR RAFINAT	
	Import	Export	Import	Export
1894	250.460 lei	32 lei	16.005 924 lei	10 285 lei
1897	168 719 »	—	7 402.810 »	207 »
1898	161.905 »	—	8.096 209 »	153 »
1899	36 510 »	—	4 622.747 »	—

Zahărul ce importăm este aproape exclusiv din Austro-Ungaria.

În Rusia importul zahărului străin a încetat cu totul în cei din urmă 10 ani, pe când exportul s'a urcat aproape la 10.000.000 de quintale metrice și pe măsură ce producțiunea creștea, prețul zahărului se estenea. Așa de la 1881—1885, era de 76 fr. 100 kilgr. și azi 100 kilgr. e de 48 fr.

În Bulgaria (Sofia) s'a clădit de curând o rafinărie de zahăr de către nisce capitaliști Belgiani și Bulgari.

Desvoltarea industriei zaharine ar putea crea o nouă industrie la noi: conservele de fructe, pentru prosperarea căreia n'ar avea agricul-

putere, acționând nisce dynamos de egală forță, cari transmit energia prin transport electric de forță; forța aceasta e împărțită între diversele servicii ale usinei prin 46 de dynamos receptorii a căroră putere variază între 125 și 6 cai putere.

Usina a căreia clădire este de 12.400 m. p. se află așezată pe un teren de 98 hectare aparținând Societății și e racordată cu linia ferată a Statului. Rafinăria capabilă de a rafina 100.000 kilgr. de zahăr pe zi, rafinează zahărul produs de ambele fabrici ale Societății. Această producție se descompune astfel :

1. 60.000 kilgr. zahăr cubic; 2. 20.000 kilgr. căpățină de 3 și 5 kilgr.; 3. 20.000 kilgr. zahăr pisat. Usina aceasta a costat 5.500 000 fr. și e dispusă ca să primească aproape 2000 de tone de sfeclă pe zi, prin mijlocul a 7 poduri cu basculă. Încălzirea amânduror fabricelor de la Sascut și Roman se face cu petrol din țără, putând înmagazina amândouă 500 de vagoane de petrol.

1) Înființată de Prințul Nicolae Bibescu, apoi mult timp părăsită și reînființată de Dim. Cesianu; dupe moartea căruia a trecut la Societatea ce o posedă astăzi, având un capital de 2.500.000 fr. deplin vărsat. Fondul de rezervă și amortisire ridicându-se la circa 800.000 fr. E instalată cu mașinile cele mai perfecționate de fabricare și rafinare, putând lucra 5000 de vagoane (a 10.000 kilgr.) sfeclă într'o campanie. Lucrul începe între 15—20 Septembrie și se termină la finele lui Ianuarie. Sfecla se cultivă $\frac{3}{4}$ de țărani cari cultivă 1—2 pogoane și $\frac{1}{4}$ de proprietari pe 20—100 hectare. Se administrează de un Consiliu de 9 membri, un Comitet executiv de 5 membri și un Director tehnic.

2) Proprietatea unei Societăți anonime pe acțiuni, cu 2.750.000 lei capital deplin vărsat având de administrator-delegat pe D. Hector D. Elonomos. Înființată la 1897, având mașinile cele mai perfecționate pentru fabricarea și rafinarea zahărului, în cantitate de 7 vagoane (70.000 kilgr.) zahăr rafinat pe zi. Lucrătorii în plină campanie 7—800 zilnic. Sfecla se cultivă pe moșiile societărilor.

3) Proprietatea unui Sindicat străin și a D-lui C. G. Vernescu.

torii de cât să 'și îngrijească, mai de aproape, livezile și speciile lor de poame, lucru atât de ușor și de puțin costitor, pentru dênșii, care ar trage profituri însemnate din ele. Pe lângă aceasta fabricațiunea bonboanelor, pastelor, dulcețurilor și tuturor articolelor de cofetărie ar ajunge, cu drept cuvânt să primeze în comerțul nostru exterior, de vreme ce astă-zî chiar — are o mare cautare și o reputațiune consacrată la toate expozițiunile naționale sau străine, cu cele mai înalte recompense. Este cunoscut că ramura cofetăriei are o deosebită însemnatate în industria română. Bonboanele fabricate la noi pot rivalisa cu ale celor mai vestiți specialiști din Europa. Case însemnate ca a lui Grigore Capșa ¹⁾ și G. Riegler din Bucuresci au întreprins de curând și fabricațiunea ciocolatei, tot atât de fină, ca a celor mai însemnate mărci din Franța ori Elveția.

În Belgia industria dulcețurilor a luat o mare întindere, în urma scăderii taxei de acsiz asupra zahărului acordată de stat în 1897.

Expozițiunea zahărului și produselor cofetăriei, era instalată în secțiunea noastră alimentară și presenta un aspect pe cât de bogat, pe atât de variat și de plăcut.

Pe lângă fabricile de zahăr care trimisese diverse specii, calități și siropuri de zahar, arătând mersul al fabricațiunei, de materia primă, pênă la bucata sau căpătână de zahăr rafinate, Casa Capșa din Bucuresci era reprezentată cu tot felul de bomboane, dulcețuri, compoturi, fructe, paste, prăjituri și ciocalată, Casa M. Economu (idem) cu bomboane, ciocalată în plăci, paquete și bomboane, cacao, etc. Colectivitatea micilor cofetari cu tot soiul de preparate, ear Casa Bella-Vista din Galați cu famosul ei rahat cu fisticuri.

Celor 17 exposanți, împreună cu zisa colectivitate, Juriul internațional, în care am avut de reprezentant pe D-l *Const. C. Mano*, a acordat 15 premii și anume: 4 medalii de aur, 4 de argint, 3 de bronz și 2 mențiuni onorabile.

---

1) Casa Capșa, fondată de frații Capșa la 1852 a trecut la 1867 sub direcția actualului ei proprietar D. Grigore Capșa, fost senator, membru în Consiliul Comunal, etc., unul dintre cei d'întîi industriași și comercianți români. Elev al lui Boissier din Paris, își organizează de la început întreprinderea pentru producțiunea cofeturilor, prăjiturilor, înghețatelor, apoi a ciocolatei și în fine a bucătăriei fine, instalând cel mai de frunte restaurant din Bucuresci și un otel de ântêia mână. Capitalul fix și de rulment al stabilimentelor sale este de 2 milioane lei, ear lucrul îl face cu brațele și câte-va sisteme mecanice, puse în mișcare cu brațele. Tot materialul necesar industriilor sale îl ia D. Capșa din țără afară de acele pe care nu le poate găsi de cât în străinătate. Producțiunea zilnică variază cu epocile anului, cu ocasiunile și mai ales cu numărul comandelor ce i se fac, comande pe care le trimete în țără și în detalii în toată Europa. Are un număr de 80 de lucrători — dintre cari unii sunt adevărați maeștri, — practicanți și femei.

D. Capșa, Comandor al Coroanei României, Oficer al Stelei, Oficer al Legiunei de onoare, etc. etc. a fost obiectul celor mai meritoase recompense la toate expozițiunile, la care a luat parte, așa: la 1867 a obținut — expunând în secțiunea cofetarilor francezi — două mențiuni onorabile, la 1873 a avut Diploma de merit, la Viena, la 1889 a fost premiat cu o medalie de aur și în 1900 cu un mare premiu și două medalii de aur.

Clasa 6o. — Viticultura. — Istoricul. — Cultura viței datează în România din vremea când diferitele popoare au început a se așeza în valea bogată și frumoasă a Dunărei.

Sciții locuiau pe țărmul stâng al Dunărei sau România de astăzi, și iubeau la nebunie vinul, dar nu simțeau tot atâta gust să cultive vița; lenea, călătoriile neîntrerupte, caracterul și obiceiurile nomade ale acestui popor ne îndreptățesc să credem că era mai de grabă bun să consume vinul, ear nu să planteze vii.

Din contră, Agatirsii, popor mai liniștit, stabil, harnic, locuiau înaintea Dacilor Transilvania de azi, unde cultura viei, a albinelor și exploatarea minelor de aur constituiau ocupația lor de căpetenie. Credem că din aceste două popoare, probabil că Agatirsii au introdus în țară via.

Mai târziu Dacii, popor mai agricol și foarte amator de viticultură, ghicind foloasele ce ar putea trage dintr'ênsa, i'au dat atât de mare dezvoltare în cât beția se introduse repede în obiceiuri și regele Buerebista (anul 50 a. Ch.) ordonă să se distrugă viile, crezând că va stîrpi vițiul cu desăvârșire. Aceasta dură pînă la venirea Romanilor, cari reîncepură să cultive viile rămase ast-fel pînă în zilele noastre.

Mai pe urmă, de la 700—1290 cultura viei se întinde, începând a ocupa cele mai frumoase și bune poziții ca «Valea Vinurilor», localitate situată la granița Transilvaniei. În ultimele veacuri cultura viței, sub protejirea diferiților Domnitori, s'a dezvoltat încetul cu încetul în Moldova și Muntenia. Frumoasele vii din Drăgășani datează de pe vremea domniei lui Matei Basarab, 1512—1522. Mai există încă în Drăgășani, ca amintire a acestei epoci, via Bărăția, înființată de comunitatea catolică.

Se crede chiar că ea a fost punctul de plecare al celei mai mari părți din plantațiile vîlcene.

Podgoriile Odobești, Panciu și Nicorești din Moldova, sunt de asemenea foarte vechi; vinurile pe cari, altă dată le vindea Moldova Rusiei, Poloniei și Turciei proveneauă din aceste podgorii.

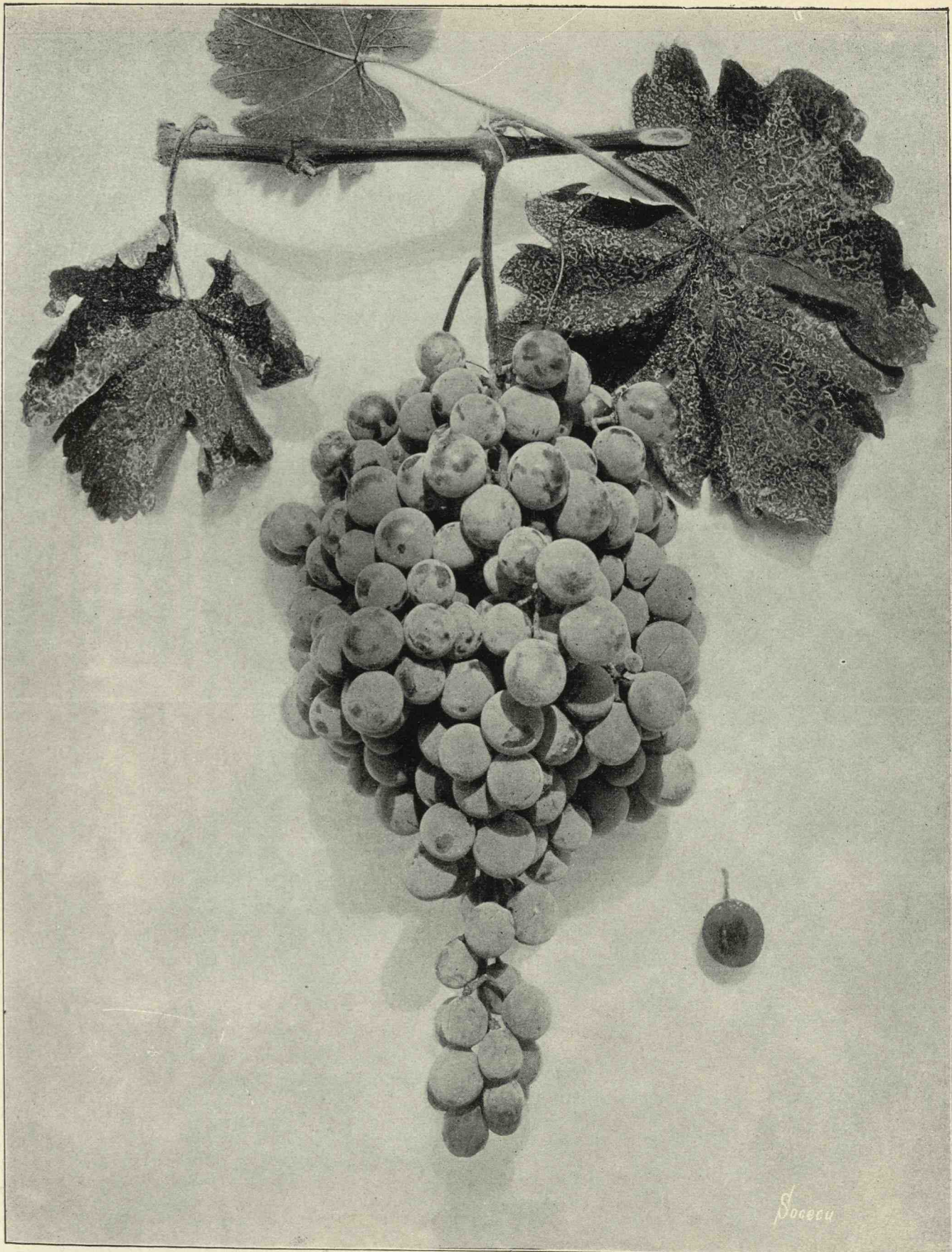
Alexandru Papadopol-Calimach, în cronica județului Tecuci, istorisescă localitatea Nicorești, renumită pentru vinurile sale roșii, era cunoscută sub denumirea Policin, care a fost schimbată în Nicoară, în cinstea marelui vornic, care guverna Moldova de jos, sunt acum 400 de ani.

De asemenea, viile din Dealu-mare, cele din Dîmbovița și Muscel sunt destul de vechi; ele au prosperat mai ales dupe anul 1500, adică sub domnia lui Negru-Vodă, a lui Mihai Viteazul, a lui Radu V-a, etc.

Viile din Cotnari, Moldova de sus, pare că datează din vremea lui Ștefan cel Mare, care a importat butuci de viță *Tokay* din Ungaria; cu această ocazie el aduse mai multe familii de Unguri, pe cari le așeză chiar în Cotnari, în partea ce se numesce și azi Valea Ungurului.

În Cotnari se află mai multe vii, cari erau ale Domnitorului; cea mai însemnată, cunoscută sub numele de via Rosnovanului, e azi aproape

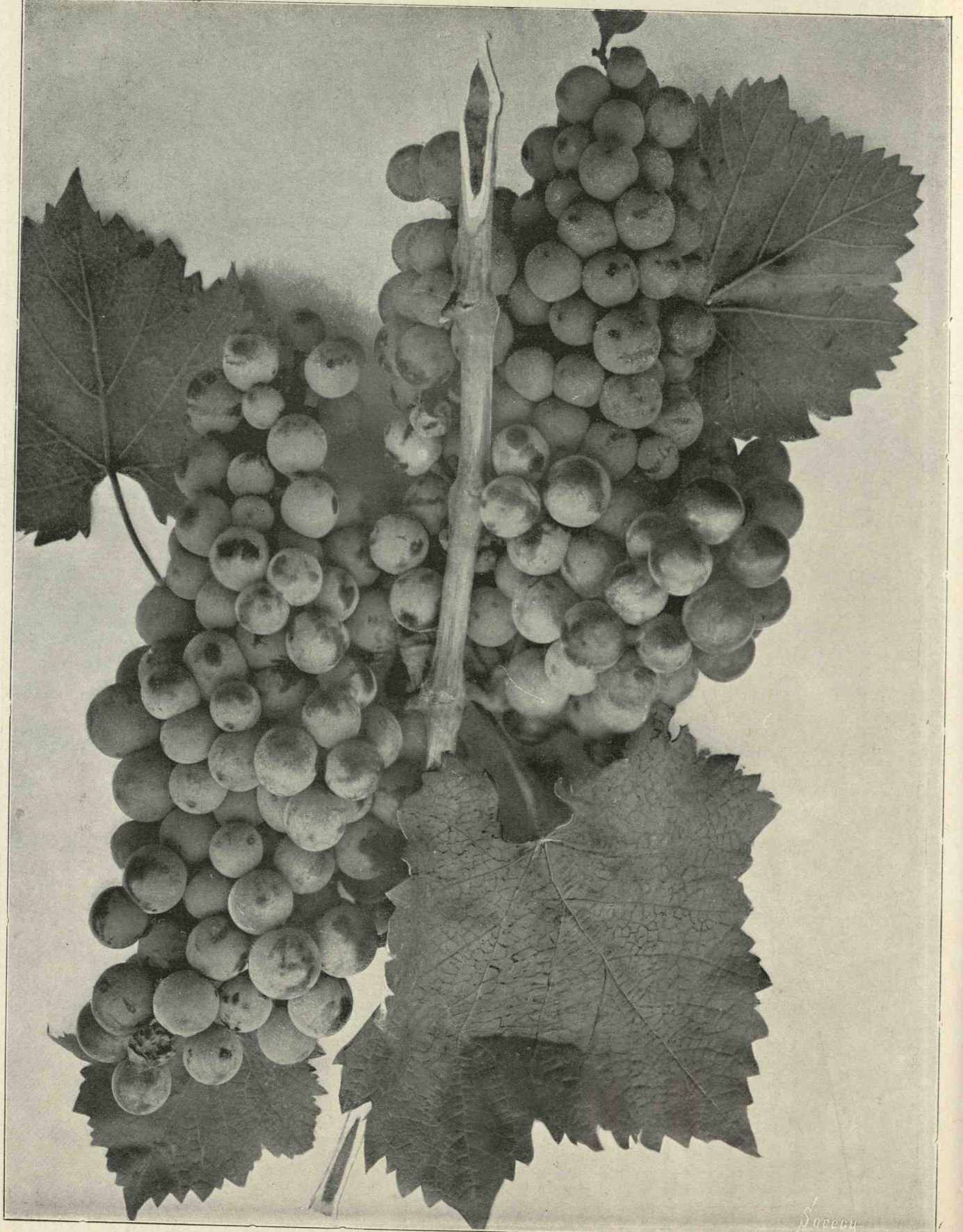

Sococu

Brachina (Debedint, Polić, Prigorski)

Суспензия

distrusă de filoxeră. Aceste vii, plantate aproape exclusiv cu vița numită «Grasă», producea cele mai bune vinuri albe. La Cotnar mai sunt încă trei hrube, tot din timpul lui Ștefan cel Mare, însă ruinate.

Mai notăm că vechile noastre legături cu Orientul ne-au permis să importăm un mare număr de vițe orientale, fie pentru vinuri de masă, fie pentru pimniță; aproape toate soiurile de struguri de masă cu boabe carnoase și cele ce se păstrează, ca diferitele soiuri de coarnă, mușcată, etc. sunt de origine asiatică.

Câteva varietăți, foarte repute pentru producțiunea vinurilor, provin fie din Ungaria, ca «Grasa»; altele: *Cabernet*, *Gamay*, *Semillon*, *Sylvaner*, *Rülander*, *Rissling*, provin din Franța, Germania, sau Austria. In ce privește importul varietăților occidentale, putem spune, că, afară de «Grasa», celelalte au fost importate cam de pe la începutul veacului trecut pînă în zilele noastre.

Vițele americane, afară de *Isabela*, care datează de 30—40 ani, au fost introduse începînd din anul 1889, în urma studiilor pentru reconstituirea viilor distruse de filoxeră.

Importanța culturală. — Deși via ocupă o suprafață relativ restrînsă, totuși nu'i mai puțin adevărat că importanța ei culturală e destul de mare pentru a constitui o bogăție națională.

Cultura viței a mers progresînd din 1860 pînă în 1899, ocupînd azi o suprafață de trei ori mai mare¹⁾. Din nenorocire, întinderea culturii viei a fost oprită din pricina flagelului filoxeric, care a început să bîntue din anul 1884, așa că o sumă de hectare erau în realitate părăginite, așteptînd a fi reconstituite.

Eată un tablou, care arată mersul filoxerei și creșterea ei anuală :

ANII	Suprafața viilor filoxerate anuale		Suprafața viilor filoxerate și creșterile anuale		Suprafața viilor filoxerate din țără și creșterea plantațiilor		Suprafața viilor neatinsse	
	Hectare	Metri	Hectare	Metri	Hectare	Metri	Hectare	Metri
1884	910	—	910	—	—	—	—	—
1888	24.995	7.779	19.392	7.779	163.697	5.085	138.701	7.306
1890	30.464	9.533	1.400	7.473	163.183	8.110	132.718	8.577
1892	33.124	0.263	1.205	2.629	181.565	6.442	148.441	6.179
1894	40.089	2.632	5.211	9.679	185.564	9.236	145.475	6.604
1896)	49.793	2.317	5.483	3.298	196.786	5.000	146.993	2.683
1897)								
1898	56.071	3.867	6.277	8.252	198.379	7.500	142.308	3.633
1899	61.597	6.512	5.526	2.645	198.428	2.500	136.830	5.988

1) La 1860 erau 125.000 de pog., la 1884 137.000 de hect. și la 1899 198.000 de hect. de vii.

Se poate zice că un hectar de vie în România trebuie să dea un produs net de 450 fr. (22.5 hl. vin à 20 fr.), obținut prin recolte, ceea ce pune via în primul rând al agriculturii cu recoltă maximă. Acest venit brut trebuie ridicat la 787.50 pentru podgoriile fine, cari dau vin, plătit cu cel puțin 35 fr. hectolitrul.

Produsul net al unui hectar de viță e socotit la 335—670 fr. Pentru această excelentă situație e de ajuns un capital, la început, de abia 600 fr. în vechile plantații, afară de valoarea solului.

Pentru primul capital de creațiune de 1.000 fr. (coprinzând și valoarea solului) venitul mijlociū anual fiind de 335 fr. ar urma că acel capital produce 35.50⁰/0.

În aceste condiții și mai ales în partea deluroasă a țerei, via și cultura ei este un izvor însemnat de avuție.

Statul, pentru a păstra această avuție, face tot ce-i stă în putință; astfel, de la invazia filoxerei, care amenința viticultura, s'au luat măsuri foarte serioase, fie pentru a apăra viile neatınse, fie pentru a reconstitui pe acelea distruse¹⁾.

Suprafața viilor din țeră e azi mai mare de 198.428 hect. din cari 61.597 hect. parte distruse, parte atacate de filoxeră.

Valoarea fonciară a acestei suprafețe e de aproape 503.154.000 fr. socotind 3.700 fr. hectarul (coprinzând și valoarea solului), ear a regiunilor bântuite e de 49.247.000 fr., socotind 800 fr. hectarul, deci o pierdere din pricina filoxerei, urcându-se la 178.561.000 franci.

Clima. — În ce privește clima din punctul de vedere viticol, România este foarte favorisată și pentru a ne da socoteală de aceasta, resumăm în tabloul următor mijlociile de temperatură lunare (centigr.), comparativ cu cele observate în Basarabia, Provence și Languedoc:

Temperaturile (centigr.) mijlocii pe anotimp și an.

	România	Basarabia	Provence	Languedoc
Èarnă	—1.2	—4.4	2.3	7.4
Prima-vară	11.2	9.2	10.0	13.0
Vară	21.8	20.9	19.9	21.2
Toamnă	10.9	10.1	12.2	14.9
Anul	10.6	8.9	11.1	14.1

Ca observații fenologice, notăm de asemenea că:

Inmugurirea viței se face după localități, cam pe la 24 Aprilie (calindar gregorian) cu o temperatură de 12⁰.2;

1) Măsurile, luate pentru combaterea filoxerei și apărarea intereselor viticultorilor, sunt resumate de Serviciul viticol în publicația: «Lupta contra Filoxerei în România», 1900, de D. G. Nicolescu. Directorul Agriculturii în Min. Domeniilor.

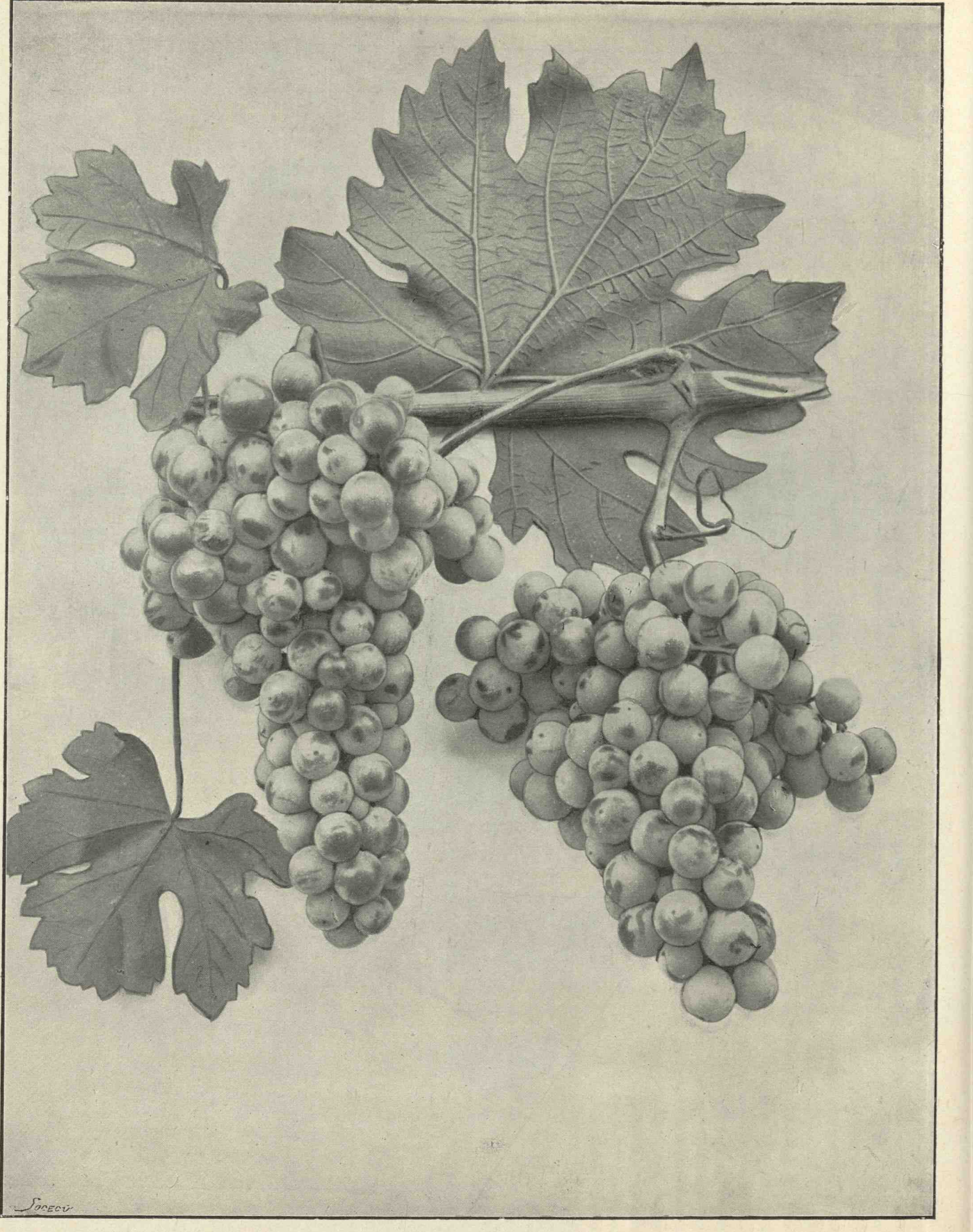

SOCETU.

Crampoșle (Drăgășani)

Frunza dă cam pe la 9 Mai, cu o temperatură $14^{0.4}$ și cu o sumă totală de temperaturi de 200^0 ;

Inflorirea e cam pe la 11 Iunie, cu $18^{0.2}$ căldură și o sumă totală de temperaturi de 595^0 ;

Epoca de coacere pe la 24 Septembrie cu $21^{0.4}$ și o sumă totală de temperaturi de 2.243^0 .

În zece ani de observații făcute de Institutul Meteorologic din București, evoluțiunea vegetativă s'a produs în 152 zile cu 3.048 grade de căldură.

Varietățile cele mai timpurii se găsesc în Moldova, iar cele târzii în Oltenia și Muntenia propriu-zisă.

De și ernele sunt adesea foarte friguroase, rar se îngroapă vița în coasta dealului ca să fie apărată de înghețuri; această operație se practică de preferință pentru plantațiile de la câmpie sau cele de pe terenuri joase. În Moldova, clima fiind în genere mai aspră iarna, îngropare viței e un procedeu cultural aproape general.

Vara e de obicei destul de călduroasă și foarte adesea secetoasă; ast-fel că boalele criptogamice nu fac stricăciuni așa de mari ca în anii cu ploți multe, ca în 1897 și 1898 de pildă.

Toamna lungă, e anotimpul cel mai frumos în țară; strugurii se coc bine și culesul se face în totdeauna în condiții bune.

Terenuri și regiuni viticole. — Din punctul de vedere al terenurilor, avem două regiuni viticole bine deosebite.

Cea d'ântâiu, pe care vom numi-o a dealurilor, se întinde în Muntenia de-alungul lanțului Carpaților și ocupă ultimile coline sau ramificații, cari se perd în câmpiile Dunărei, urmează linia căii ferate Turnu-Severin-Focșani, fiind mărginită, de o parte de drumul de fer, și de partea cealaltă de către Carpați, afară de câteva podgorii renumite din Mehedinți și Dolj, cari se află la dreapta căii ferate, spre câmpie.

A doua regiune e mărginită la stânga de calea ferată în toată lungimea ei pînă la Focșani și, la dreapta, de șesul mare al Dunărei de la Severin pînă la Galați, și de aici, ridicându-se în susul apelor Siretului pînă la Focșani și mai departe.

În Moldova, nu e ca în Muntenia o regiune bine determinată; putem spune că sunt mai multe centre viticole, ca d. ex. Odobești și Panciu, Nicorești, Huși, Vaslui, Tîrgu-Ocna și Cotnari, socotite ca cele mai importante; împrejurimile acestor localități, întinzându-se în diferitele județe, ca nisce mici centre secundare, și cari produc totuși multe vinuri bune.

Dupe poziții, expunere și butuci, se obțin și diferite calități de vinuri.

Muntenia, prin varietățile și cultura ei, produce vinurile cele mai bogate în alcool, mai groase și mai tari.

Moldova, din contra, produce vinuri mai ușoare, mai puțin alcoolice, afară

de câteva podgorii, ca aceea din Cotnari, Uricani și altele, de-o importanță comercială mai mică.

În ce privește rezultatul probabil al vițelor americane, destinate a reconstitui viile noastre devastate de filoxeră, ele, putând rezista insectei, date fiind pământurile noastre așa de bune, bogate și adânci, vor reuși să se înrădăcineze în țară.

Cu privire la calcarul, mult temut de vița americană, în cea mai mare parte a casurilor, nu vom avea să ne îngrijim.

Pământurile noastre de vii nu sunt calcare, în înțelesul cuvântului viticol și agrologic; noi n'avem vii în pământuri așa de calcaroase ca acelea din Charentes, din Champagne, etc. unde reconstituirea e anevoioasă și unde vițele americane n'au ajuns încă să se prindă și să producă atâta cât pot produce.

La cele 1.049 terenuri, trecute în rândul celor bogate în calcaruri, din 20 de județe, s'a găsit o mijlocie de 1.9⁰/₀ calcar.

Vii și cultură.— Varietățile de vițe, cultivate în țară, sunt numeroase; cele mai însemnate, din punctul de vedere al fineței și producțiunii, sunt:

Finete. — a) Varietățile, ce produc vinuri fine albe: *Armaș, Berbecel alb, Berbecel mare, Berbecel ruginit, Chimighiera, Cârloganca, Coconița, Crâmpoșie mică, Coarnă albă, Creață, Cruciuliță, Fetească albă, Gordin mărunt, Grasă, Iordan alb, Pârciă, Poama fetei, Rin verde, Slăvită, Timpurie, Zghiheră albă.* — b) Varietățile, ce produc vinuri rose: *Braghină, Vulpe, Corniță roșie.* — c) Varietățile, ce produc vinuri roșii: *Braghină neagră, Cabernet, Căldărușă, Fetească neagră, Negru virtos, Zghiheră neagră.*

Producțiune. — a) Vinuri albe: *Albă, Galbenă, Plăvae, Bambal, Crâmpoșie mare, Gordan alb, Gorgan, Mustoasă.* — b) Vinuri roșii: *Seimea, Braghină, Rosculească.* — c) Vinuri negre: *Bulgar Negru, Negru moale, Negru virtos, Seină.*

Via se cultivă: *In furcă*, fără araci (ca la viile oloage), în județele: Mehedinți, Dolj, Romanați și aproape în toată Dobrogea; *în tăere cu punte*, cu araci, (genul Dr. Guyot): Vâlcea, Gorj, Olt, Argeș, Muscel, Dâmbovița, Prahova, Ialomița, Ilfov, Covurlui, Brăila și Buzău; *în tăere în umbrelă*, cu araci (genul Chintre), în toată Moldova, începând din R.-Sărat.

Pentru plantațiile *în furcă*, distanța între plante nu depășește 0,70 cm.; pentru *tăerea cu punte*, plantațiile se fac cu 6—800 butuci pe hectar; la cea din Moldova se pun 1.000—1.200 butuci pe hectar.

Vinurile celor mai însemnate podgorii ale țerei se obțin din varietățile notate în tabloul următor:

Sosescu

Gordin (Dealu Mare)

Suavei

JUDEȚELE	V I I	VARIETĂȚI PRINCIPALE său fundamentale
Mehedinți și Doljiu	Rogva Orevița Plenița Golul-Drincea Cârcea Palilula	Corb, Braghină, Negru moale, Seină sau Murgă, Berbecel, Gorgan.
Vâlcea	Drăgășani	Crâmpoșie, Cârlogancă, Gordan alb, Coarnă albă, Negru vârtos.
Prahova	Dealul Mare	Gordin, Timpurie, Bășicată, Negru vârtos, Ne- gru moale, Coarnă.
Buzău	Sărata Valea Teancului	Negru vârtos, Negru moale, Bășicată neagră, Bășicată, Om rēu, Cruciuliță albă.
R.-Sărat	Tâmboești Vârtejcoi Dălhăuți Faraoani	Galbenă, Plăvae, Verde, Negru vârtos, Negru moale, Poamă mare, Mustoasă.
Putna	Odobești	Galbenă, Verde, Plăvae, Creață, Mustoasă, Ne- gru vârtos, Negru moale, Grasă.
Tecuci	Panciū Nicorești	Băbească Neagră, Crăcană, Fetească, Galbenă, Plăvaie.
Fălciu	Imprejurimile Hușului Socola	Mustoasă, Poama fetei, Plăvae, Franțușie, Iordan, Fetească neagră, Zghihară albă și neagră.
Iași	Udricani Bucium Cotnari	Fetească albă, Franțușie, Galbenă, Iordan, Mus- toasă, Fetească neagră, Grasă, Fetească, Fran- cușie, Fetească neagră, Iordan, Mustoasă.

Centre vinicole și Vinuri.— Centrele vinicole din țără, în ordinea importanței lor comerciale, sunt:

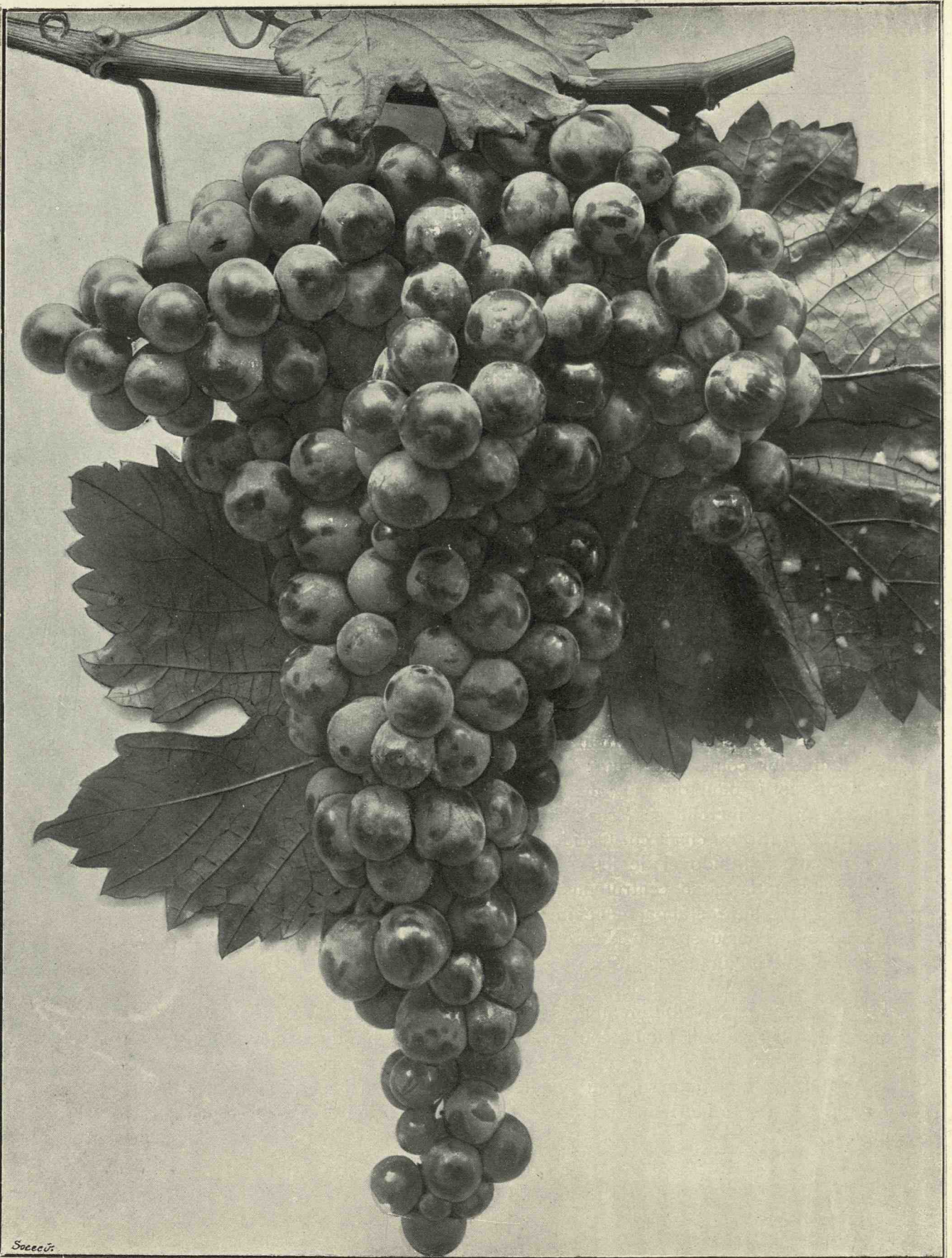
Odobești, unul din cele mai vechi centre viticole, e foarte de mult cunoscut prin comerțul ce făcea cu Rusia, Turcia și spre sfârșitul secolului trecut (1899) chiar cu Occidentul. Poate fi considerat ca regiunea de căpetenie a Moldovei de jos.

Prin situația sa în centrul unei mari regiuni viticole, care se prelungește departe spre stânga, pînă în județul R.-Sărat, iar de partea cealaltă pînă la Panciū și chiar Nicorești, Odobești constituie centrul de producție cel mai renumit din țără.

Data fiind marea întindere ce se dă cultivei viței în această regiune, producția abundentă, e obținută adesea printr'o cultură forțată, alegând varietăți cari dau în anii buni pînă la 80 și chiar 130 hl. de hectar.

Vechile vii împrejmuite, plantate cu varietăți fine și situate pe coastele dealurilor bine expuse, dau vinuri superioare, cari se vînd relativ de două sau de trei ori mai scump de cât vinurile obținute în viile despre câmp.

Producția podgoriei Odobești trece, în anii mijlocii, de 50.000 hectol., ear în anii buni, de 100—135 hectolitri la hectar ¹⁾.

Panciū, nu departe de Odobești, constituie un sub-centru viticol, fiind o continuare a regiunii, în care Odobești sunt punctul principal.

Podgoriile acestea se alcătuesc din viile comunelor Crucea de jos și Crucea de sus, la cari se mai adoagă și viile din împrejurimile târgului Panciū.

Vinurile din Panciū sunt tot așa de bune ca acelea din Odobești, calitatea lor variază însă dupe situația și vechimea plantărei viei, precum și a varietăților de viță.

Producția podgoriei Panciū se ridică în anii buni la 20.000 hectol. ceea-ce dă o recoltă mijlocie ceva mai mică de cât a Odobeștilor adică 90.100 hectol. la hectar. ²⁾

Nicorești e regiunea din jud. Tecuciū, cuprinzând târgul Nicorești și comunele vecine. Viile sunt situate pe coline, bine expuse la miază-zi. Localitățile principale de producțiune și calitate sunt: Piscul Corbului, Coasta Lupei, Nicorești de sus și de jos, Sârghii, etc. Cele mai vechi plantații sunt cele de pe Piscul Corbului, apoi vin cele de pe Coasta Lupei.

Suprafața totală e de 1.550 ha. alcătuiind 975 proprietăți, producând aproape 15.000 hectol. de vin în anii buni.

În genere, vinul e roșu, ușor și îmbetrânind câștigă calități superioare ceea-ce 'l face să fie preferit de consumatori în locul vinurilor roșii alcoolice din Mehedinți și Dolj.

Comerțul podgoriilor Nicorești e destul de însemnat; sunt căutate vinurile roșii și câte-va albe, cari ocupă, totuși, rangul al treilea.

Prețurile variază după ani și localități; vinurile din Coasta Lupei se vînd cu 20—30 lei hectol. și cele-l-alte cu 10—20 lei (vinuri nouă).

Huși și împrejurimele sale.—Viile din Fălciū, cunoscute sub denumirea de regiunea viticolă Huși, sunt vestite prin marea lor producțiune și estinătate.

Vinurile seamănă ceva cu cele din Odobești și mai ales cu cele din Panciū; în majoritate sunt albe și ușoare de consumat.

În Moldova, după Odobești și Panciū, Huși constituiesc centrul cel mai însemnat viticol și comercial, mai cu seamă de la construirea liniei ferate.

Orașul Huși, are, în împrejurimele sale mai mult de 1.157 hectare de vii, situate în amfiteatru pe colinele frumoase, cari împrejmuesc valea unde este așezat.

1) Vinurile din Odobești și localitățile renumite ca Vărsătara se vînd 25—40 lei htl., cele din Jariște și Pășești 15—30 lei htl.

2) În Panciū prețurile variază între 15—30 lei htl., ear la localitățile mai puțin regulate 8—20 lei. În 1893 vinul a scăzut la 5 lei htl., ear la 1898 s'a ridicat la 50 lei htl.

Cele mai bune vii sunt plantate pe dealurile: Ochiul, Draslovețul, Saca, Coțoiu, Valea-Mănăstirei, Pleșu, Ograda, Turbata, Dricu; ordinea localităților e și a calității vinurilor.

În general viile sunt ale viticultorilor, cari locuiesc în Huși, afară de cele situate pe înălțimele Turbata, Saca și Dricu, cari sunt ale Ungurilor stabiliți de mult pe acolo, poate în aceeași vreme cu cei aduși de Ștefan cel Mare la Cotnari. Dupe toate probabilitățile cultura viei era foarte dezvoltată prin anul 1460 când a venit Husiștii alungați din Ungaria și cari a fost învoiți să se așeze în județele: Fălciu, Bacău și Vaslui. Acești Unguri erau foarte pasionați pentru cultura viilor și se presupune că ei a adus oare-cari varietăți, între altele *Frenșiseia*, cunoscută în Bavaria sub numele de *Frenchis-Traube*.

Producerea în întregime a podgoriei Huși propriu zisă, se ridică la 57.000 hectol. adică o mijlocie de 50 hectol. la hectar, în anii buni.

În genere vinurile sunt albe și roșii în destul de mare cantitate; cele albe sunt aproape incolore, ca acelea din Odobești, însă, îmbetrânind, bat puțin în verde; cele roșii a culoarea slabă, rubiniu-deschis.

Centrul comercial al vinurilor e însuși orașul Huși căci, el are cea mai mare suprafață cu vii, pe lângă care mai sunt: Răducănenii, în legături comerciale mai mult cu Moldova de sus; Drănceni, Oltenesti, etc.

Cotnari și împrejurimele sale. — Aceste podgorii sunt însemnate dintr'un îndoit punct de vedere: antaiu istoric și al doilea calitativ; vinul de Cotnari fiind cunoscut în lumea întreagă.

Toți călătorii, cronicarii sau specialiștii cari s'a ocupat de viticultura europeană, a vorbit de Cotnari. Unii, ca Jullien, zice, vorbind de Cotnari că vinurile sale «pot figura printre cele mai bune ale globului», căci, «dacă acele vinuri sunt păstrate trei ani într'o pimniță adâncă și bine boltită, se fac aproape tot atât de tari ca rachiul cel bun». ¹⁾

Marcus Bandinus, care călătoria prin țeră în 1646, zice că vinurile din Cotnari erau escelente.

Prințul Cantemir, vorbind de regiunea viticolă coprinsă între Cotnari și Dunăre, notează că vinurile cele mai bune se află la Cotnari, aproape de Hârlău.

«Il socotesc, zice, mai bun de cât vinul de Tokay, pentru că, cu cât îmbetrânesce, se face mai tare, și chiar arde ca rachiul. Trebuie să fie cineva zdravăn beutor să poată bea trei pahare fără să se 'mbete, însă nu pricinuesce nici odată dureri de cap. Culoarea acestor vinuri se deosibesce de a altora, căci, cu cât e mai vechi, cu atâta e mai verde» ²⁾.

De-asemena Prințul Nicolae Suțu, spune că vinul de Cotnari e tot

1) A. Jullien. — *Topographie des vignobles connus*. Paris 1832, pag. 446.

2) Cantemir. — *Descriptio Moldaviae* (1700), Edit. Acad. Rom.

atât, dacă nu chiar mai bun de cât vinul superior de Rin, și-l numesce cu drept cuvânt: Floarea României și Mărgăritarul Moldovei.¹⁾

Astăzi chiar, în marele centre străine de consumație, vinul bun de Cotnari se vinde foarte scump.

Podgoria e de origine foarte veche, se presupune că datează dinainte de anul 1447, dér că, din timpul domniei lui Ștefan cel Mare, 1467—1504, a luat o mai mare desvoltare, îmbunătățindu-și soiul vițelor.

Dupe Marcus Bandinus, se presupune că numele chiar de Cotnar s'a luat de la numele *Gutnar*, primului plantator de viță în această regiune. Există și o vie, care se crede a fi plantată de primii Unguri sosiți în același timp cu *Gutnar*, saū puțin timp dupe densusul. Această vie era a Domnitorului, apoi a trecut în stăpânirea familiei Rosnovanu din Iași.

Faptul pare verosimil, căci într'ênsa se găseău butuci foarte vechi numai de «Grasă» fără să fie amestecați cu alte varietăți, afară de câțiva de mușcat, într'un colț depărtat.

Tot din această vie s'a răspândit câte puțin soiul «Grasa» în Moldova; din nenorocire, filoxera a distrus-o aproape cu totul, și proprietarul actual, d. Greceanu, își dă multe silinți s'o reconstitue cu aceeași viță luând lăstari de pe câțiva butuci, cari produc foarte puțin.

De și Marcus Bandinus susține în cronică sa asupra țerei Moldovei că viile din Cotnari au început de la *Gutnar*, din nisce documente de pe vremea lui Petru Voevod, 1447, Alexandru II, 1444, și din cronicarii Nicolae Costin și Postelnicul Manolache Drăghici, reese că viile din Cotnari erau cunoscute înainte de 1400, că existaū chiar prin anul 1359, pe vremea fundărei Principatului Moldovei.

Este foarte probabil că pe vremea lui Ștefan cel Mare, Cotnarii s'au desvoltat mult, și chiar cultura viei s'a îmbunătățit prin importarea unor vițe superioare din Ungaria.

Podgoria Cotnari nu-î mare, sunt d'abia 557 hectare, la cari se mai pot adăoga podgoriile vecine:

Băiceni, care are	145 hectare,
Bădeni, » »	188 »
Ceplenița, » »	165 »

producând vinuri albe foarte bune, având oare-care asemănare cu cele de Cotnari, — mai ales dacă varietatea «Grasa» e în abundență.

Podgoria principală Cotnari e alcătuită din viile situate pe dealurile numite: Cătălina, Petrosul, Rediul, Cotnar, Mândrului, Sărata, Turcilor, Rosnovanul, Valea-Ungurului, Prisacani, dintre cari cea mai mare parte staū cu fața spre miază-zi și alcătuesc un amfiteatru frumos, având înainte-î

1) Pr. Nicolas Soutzo — *Notices sur la Moldavie* (1850).

Valea-Largă, străbătută de șoseaua națională Târgul-Frumos — Hârlău — Botoșani.

Producția vinurilor din Cotnari nu-i mare, mai întâiu din pricină că vița e prea bătrână, și apoi fiind că astăzi cultivarea lasă de dorit. Ca mijlocie a producției s'ar putea lua cifra 30 hl. la hectar în anii buni.

În genere vinurile sunt albe și se învechesc cu greu, fiind că sunt bogate în alcool și materii extractive; d'abia după 4—5 ani capătă limpeziciune perfectă de oare ce fiind bogate în zahar și fermentația fiind anevoioasă mai ales în pimițele adânci, limpezirea se face încetul cu încetul.

Vinul din Cotnari e amețitor și în majoritatea casurilor, e bun numai ca vin de dessert.

Pentru ca aceste vinuri să atingă maximum calității lor, trebuie să stea 8 sau 10 ani în butoaie, fiind bine umplute când scad și «trase» regulat.

Comerțiu întins nu se face cu vinurile din Cotnari, fiindcă sunt prea scumpe și puține.

În viile renumite ca: Rosnovanu, Gherghel, Paraclis, Adam și altele, prețul e între 60 și 180 lei hectolitru; cele-l'alte se vând cu 35—120 lei.

Vinurile vechi, *ruginite*, se vând cu 250—300 lei hl., ear în butelii ajung pêne la 2.000 lei și mai mult.

Principalele depozite de vin din Cotnari sunt în Botoșani, Iași și Hârlău.

În Cotnari foarte arare ori se găsesc cantități mai mari de vinuri, fiindcă le iaă negustorii îndată dupe culesul viilor; sunt totuși câteva pimițe alese, ca aceea a d-lui Vlădoianu din Cârjoaia, cea de la Paraclis a Statului, în cari prețurile vinurilor de la 3—8 ani variază între 250—300 lei hl.

Dealul Mare e renumit prin vinurile sale, albe, foarte delicate și aromate, fiind cele mai bune vinuri de masă, mult superioare celor din Moldova. Cuprind 10⁰ alcool și învechindu-se câștigă calități superioare, păstrându-se foarte ușor.

Vinul de Dealul Mare alimenta mai cu seamă pimițele cele mai însemnate și mai bine îngrijite din București, vînzându-se (cel alb) cu 40, 50 și chiar 70 lei hectolitru; nici-odată prețul n'a fost sub 25 lei; vinurile roșii se vînd cu 10 pêne la 25⁰/₀ mai scump.

Județul Prahova, cu mult înainte de construirea liniei ferate Ploești-Predeal, făcea comerțiu foarte activ cu Transilvania, pe «Calea Buților» ce ducea la Brașov.

Drăgășanii. — Această podgorie, situată în județul Vilcea, coprinde viile de pe Dealul Oltului și cele din împrejurimele orașelului Drăgășani, situat în valea Oltului. Acest centru viticol e cunoscut chiar în străinătate, fiind-că multe vinuri aū trecut frontiera în Germania, Elveția, Franța sau aiurea.

Dealul Oltului, cel mai apropiat de orașelul Drăgășani produce vinurile cele mai bune, fiind-că proprietarii aū căutat să îmbunătățească cultura, plantând varietăți alese.

Vinul e în genere alb, foarte bogat în alcool și materii extractive; învechindu-se, capătă un gust foarte caracteristic de pământ și e un minunat vin de masă.

Producția acestei podgorii nu'i mare, fiind-că nici struguri nu se prea fac mulți; arare ori trece de 20 hectol. la ha. așa că în totul se produc 150—180.000 hectol.

Vinurile din Dealul-Oltului se vënd cu 25 pênă la 60 lei hectolitru; celelalte cu 20—40 lei; vinurile roșii sunt ceva mai scumpe; vița Cabernet produce vin, care se vinde în totdeauna cu 50—80 lei hectol. ear cele obținute cu soiuri albe de la Rin, se vënd cu 50—100 lei.

Mehedinți. — In acest județ sunt mai multe centre viticole:

Imprejurimile orașului Turnu-Severin; viile sunt situate pe dealurile ce împrejmuesc orașul, suprafața totală e de 2.000 hectare, întinzându-se pe dealurile Ceretu, Curila, Piatra Albă, Erghevița, Bistrița și Hinova; vița se cultivă de la Schela Cladovei, Breșnița, Simian pênă la Hinova, fiind bine apărată de vânturile reci de nord. Altitudinea e de 100—250 m.

Vinurile sunt mai adesea rose, alcoolice (11⁰—12⁰/0); prețul variază între 20 și 100 lei hectol. după ani.

Rogova e o podgorie de primul ordin, situată mai sus de Hinova, și se compune din viile comunelor Scăpaș, Flămânda, Poiană Mare, etc. Altitudinea e de 280 m. produce vinuri mai bune și mai colorate de cât T.-Severin. Vinurile de doi ani se vindeaș pênă la 200 lei hectolitru.

Orevița, e cea d'întăi podgorie din țeră, prin calitatea vinurilor ce produce; coprinde viile din comunele Poroina-Mare, Fontânele negre, Porinița, Vinjul-mare, Bucura și Corlățelul, toate situate pe dealuri mai mult saș mai puțin repezi, cu fața spre miază-zî.

Vinurile superioare ce produce această podgorie, se datoresc nu numai viței ci însuși solului, care e în general cvartșos, feruginos și silico-argilos, încalzindu-se tare vara.

Vinurile vechi se vënd pênă la 400 lei hectol. ear cele noue cu 30 pênă la 100 lei.

Golul Drincea, ca și Orevița, era renumită în țeră prin calitatea vinurilor sale; se compune din viile Drincea, Oprișor, Punghina, Gemenii, Vladaia și altele.

In Doljiș se află câteva podgorii importante ca: Plenița, Carcea, Salilula și altele, cari produc vinuri excelente roșii și roze, asemănătoare celor din Mehedinți¹⁾.

1) Eată statistica importului și exportului de vinuri, calculată pe mijlocia periodului de an 1890—1899, după datele Min. de Finance:

Import . . . . . 2.486 hl. = 553.056 lei
Export . . . . . 18.156 hl. = 1.186.308 lei

Autorul acestui studii este D. G. Nicoleanu, Directorul Agriculturii din Min. Domenilor.

Saccu

Deary vêtos (Dehedintü, Polijü)

Secțiunea băuturilor noastre, așezată lângă a Suediei în galeria mașinilor, la Expozițiunea din Paris, presenta la intrare forma unei bolte de viță de asupra căreia stetea un butoiu mare de stejar cu cercuri de fer. De amândouă părțile ușei erau alte două butoaie cu grupe de sticle mari și mici, care se repetau apoi în guirlande, trofee și piramide pretutindeni, amestecate cu viță de vie și struguri. De partea laterală se afla o dublă vitrină de 10 metri de lungă și 1^m 50 de largă care coprindea, așezate pe podgorii și pe categorii de exposanți, vinurile albe și negre, în sticle pecetluite capsulate și etichetate, iar în năuntrul secției pe stelagii și pe pereți erau clasate spirtoasele dupe specii și calități. Lângă peretele din stânga se înălțau 3 mari dulapuri de stejar sculptate în care se aflau buteliile și butoalele de bere ale fabricelor din București: Bragadiru, Luther și Oppler.

În această secție am avut 214 tipuri de băuturi, coprinse în 2369 de sticle (vin și rachiū), din cari 660 au fost puse la dispoziția juriului internațional — ce funcționa la Intrepositul dela Quai St. Bernard — pentru a fi degustate și apoi recompensate. — Dintre cei 75 de exposanți nominali și o colectivitate de 19 mici cultivatori ce am avut în Clasa Vinurilor, am obținut 75 de premii și anume: 2 mari Premii, 13 medalii de aur, 31 medalii de argint, 15 medalii de bronz și 14 mențiuni onorabile.

Clasa 61. — Băuturile spirtoase. — Distileria face parte din economia rurală, căci printr'ensa produsele agriculturii se transformă în produse de mai mare valoare, iar drojdiile slujesc la îngrășatul vitelor, și câte odată chiar a solului. Velnițele sau povernile erau totuși într'o stare mai mult primitivă și numai de vre-o 30 de ani au început să funcționeze după cerințele progreselor moderne.

Astăzi se găsesc în țară 40 de fabrici de spirt,¹⁾ dintre cari unele pot rivalisa cu cele mai de căpetenie din străinătate.

Băuturile spirtoase ce se fabrică la noi sunt:

Țuica, rachiū de prune obținut prin distilarea produsului eșit din fermentarea prunelor.

Distilarea se face cu un alambic compus dintr'o căldare, un capitel, un serpentin și un refrigerent.

Fabricanții de rachiū de prune, numiți *țuicari* sunt în număr de aproape 30.000 și se pot da în toată libertatea la fabricarea țuiceii care, dupe legea din 7/20 Octombrie 1900, este supusă unei taxe fiscale de 5 bani pe decaltru și grad centigrad.

Țuica are apoape 25⁰—30⁰ C. de putere alcoolică.

Rachiul extras din vin, din tescovină sau din fructe, ce se prepară în același fel ca țuica.

Basamacul, sau spirtul rectificat de cereale, a cărui putere alcoolică

1) Fabricile de spirt de bucate erau până la 1885 în număr de 51, la 1889, rămaseră numai 44 și astăzi avem 40.

Expoziția vinurilor și spirtoaselor

este redusă, amestecându'l cu apă curată pênă la 25^0-30^0 C. și punându'i o esență aromatică oare-care.

Consumația alcoolului băut fiind liberă altă-dată, basamacul era foarte vătămător sănătății, fiind fabricat din spirt necurat, pe când acum toate alcoolurile ne putând fi puse de cât rectificate în consumațiune, răul acesta este înlăturat.

Cognacul, se obține prin distilarea vinului cu aparate foarte perfecționate. Numărul fabricanților de cognac este cel mult de 20 în toată țera.

Licorurile sunt fabricate supunând alcoolul la o nouă distilare, dupe ce mai ântăi a fost amestecat cu diverse esențe și diverse siropuri de zahar.

Alcoolul de industrie fabricat din cereale, a căruia producțiune e supusă variațiunei taxelor—dese ori modificate—și controlului exercitat de fisc, în următoarele condițiuni:

Taxe.—Pênă la 1867, producțiunea alcoolului industrial nu era impusă. La 1867 fu impus—împreună cu berea—în mod neînsemnat, dată fiind exploatarea taxei în antrepriză. La 1874 se aplică taxa de 6 bani pe *Grad Wagner* (alc. abs. 40^0 W) adică, 84 bani pe grad C. și Decalitru, sau 18 lei 40 bani pe Hect. alc. abs. La 1882 se adoptă *gradul Centigrad* pentru taxarea puterei alcoolice urcându-se la 2.5 bani pe grad C. și decalitru, sau 25 lei Hect. de alc. abs. La 1885 taxa se urcă la 4 bani de Gr. C. dându-se o primă de încurajare de export de 2.5 bani alcoolurilor industriale și 1.5 bani celor de fructe și vin pe grad și decalitru; ear berea la 1 leu 50 bani decalitru. Țuica și alcoolul de vin erau impuse cu o taxă proporțională pe hectar.

La 1886 taxa alcoolului fu urcată la 8 bani pe grad și decalitru, berea la 2 lei decalitru, apoi fu scăzută la 5 bani pe grad și decal. pentru alcool, la 3 lei pe decal. pentru bere și taxa pe hectar de pruni și vii—un moment înlocuită prin 4 bani pe grad—reînființată. La 1896 se ridică ear la 8 bani pe grad și decal. ear berea scădea la 1 leu 50 pe decal.

Prima de export fu reînființată cu 2 bani pe grad și decal. ear la 1898 se scăzu la 1.5. În fine la 21 Iunie 1899 taxele acestea fură ridicate la 12 bani, ear la 8 Octombore același an scăzute la 10 bani pe grad și decalitru. Taxa pe hectar fu suprimată și înlocuită prin o taxă uniformă de 5 bani pe grad și decalitru.

Controlul.—Pentru controlul fabricațiunei, taxarea băuturilor și supravegherea magaziiilor, Statul s'a servit de la 1879 numai cu Agenți speciali cari au locuința permanentă în fabrică chiar.

Recipientele constătătoare a băuturilor fabricate, au fost pênă la 1886 de metal sau de lemn, ce steteau închise în timpul lucrului și la sfârșitul fie-cărei distilări erau cotite, înscriindu-se cătățimea obținută în registrul de debit al taxelor.

Experiența dovedind însă că acest sistem de control era cu totul

superficial și constatându-se, pe lângă aceasta, fraude însemnate săvârșite de către fabricanți, cu toată privityherea Agențiilor, se adoptă, conform legii din 2 Martie 1886, controlul cu aparatele-comptoare și anume cu *Comptorul Fraților Siemens* din Charlottenburg (Prusia), aparate ce funcționează astăzi în toate fabricile permanente de alcool industrial.

Progresele realizate. — Până la 1877, fabricile de alcool de cereale, rădăcini etc., erau, în deobște, înzestrate cu aparate de tot primitive și aproape toate erau socotite mai mult ca întreprinderi agricole, de cât industriale.

Cu ocaziunea războiului din 1877—1878 producțiunea spiritului luă o mare întindere și beneficiile realizate de fabricanți îi încurajară să-și desvolte și să-și îmbunătățească fabricarea spiritului de cereale.

Povernele și velnițele considerate ca fabrici agricole, în număr de mai bine de 100 până la 1880, aveau instalațiuni ordinare și erau cele mai multe de lemn, ba chiar într-o parte a țerei nu exista nici un aparat rectificativ, astfel că toate băuturile erau date consumației în stare brută, pe când în restul celălalt, spiritul fusese întotdeauna rectificat.

Drept aceea creșterea taxelor, controlul sever introdus de fisc, produsele rele obținute cu sistemele primitive și lipsa de mijloace pentru instalațiuni moderne, contribuie la disparițiunea multora dintre aceste vechi și defectuoase fabrici, îmbunătăținduse și crescând totuși producțiunea.

Eată mersul producțiunii alcoolului industrial de la 1886—1899:

De la 1886—1891 producția s'a ridicat la 152.000 hl. alcool absolut și crescând mereu, în 1894—1895 producția ajunge la 287.670 hl. alcool absolut din cauza bunei recolte de prune, în 1896—1897 producția scade la 162.000 hl. alcool absolut, pentru ca în anii 1898—1899 producția să ajungă la 311.000 hl. alcool absolut cifra maximă.

Dér progresele realizate nu consistă numai în prosperitate producției, ci mai ales în mărirea fabricilor și perfecționarea sistemelor de lucru.

Dintre cele 40 de stabilimente ce avem astăzi în funcțiune permanentă, șese din județul Dorohoiu și trei din județul Botoșani¹⁾ întrebuințează pe lângă cerealele și cartofii la fabricarea spiritului. Cele-lalte nu lucrează de cât cu cereale²⁾.

1) Cele din județul *Dorohoiu* sunt la: *Ibănești* (C. & M. Fischer), *Svoriștea* (H. & Fr. Costiner), *Tureatca* (Froim Fischer), *Hănțești* (I. & P. Goldhamer), *Rădăuși* (N. Moscovici), *Hudești* *Marți* (I. Frank).
Cele din județul *Botoșani* sunt la: *Deleni* (Leon Juster), *Corni* (H. & Fr. Costiner), *Dumbrăveni*, (L. & S. Costiner).

2) În Rusia cartofii sunt materia primă de căpetenie pentru fabricarea spiritului, apoi și în mică proporție, vine secară, malțul verde, porumbul, melasa și malțul uscat.

În Austria, unde micile exploatațiuni sunt cele mai numeroase, fiind 37.429 la număr, pe când cele mari de abia 1029, se întrebuințează, de cele mică fructele și de cele mari cartofii și porumbul, pentru fabricarea alcoolului.

Proporțiunea anuală — dupe mijlocia celor din urmă trei ani — se presintă în Austria astfel:

Cartofii sunt cultivați de către fabricanții înșiși.

Fabricile de spirt se pot sub-împărți, în :

a) Fabrici vechi, cari deși posedau — de la început — aparate perfecționate, au fost refăcute aproape din nou și mărite ast-fel că au acum o îndoită și întreită putere de lucru. Acestea sunt cele de la Bragadir, Bereasca, Ghidigeni, Kițoc și Tețcani;

b) Fabrici reconstruite și înzestrate cu aparate întru tot perfecționate, 25 la număr;

c) 10 construite de curând cu instalațiuni de mașini dintre cele mai noue și bine condiționate.

Cu privire la puterea lor de producțiune avem fabricile de la :

d) Bragadir¹⁾ și Kițoc²⁾ cari pot lucra pe zi mai mult de 30000 de kilograme de cereale.

e) Ghidigeni, Mărgineni și Tețcani, lucrând mai puțin de 20000 klg.

f) Buda-Palanca, Bucov-Gabriel și Clucereasca pînă la 18000 klg.

g) Delenii, S. A. Iosif, Ringhileștii³⁾, Bolintinu, Bereasca, Corni⁴⁾ și cu Drăgușanii aproape 15.000 klg.

Alcool de consumațiune: 1.884.000 hl.; alcool combustibil denaturat: 122.000 hl.; alcool pentru industrie: 105.000 hl.; alcool pentru export: 241.000 hl.; rachiū de fructe: 100.000 hl. Total: 2.412.000 hectolitri.

Drojdiū uscate sau presate: 131.500 quintele; rămășiț de distilărie: 2.607.000 quintele.

Valoarea acestor produse se cifrează la 142.300.000 florinī.

1) Înființată la 1882 pentru fabricarea alcoolului și a drojdiilor presate, cu 2.000.000 lei capital, din care 500.000 pentru rulment. Are mașini stabile cu puterea de 120 cai și de 40 cai pentru transmișiune. Intrebuințează orz, porumb, secară din țără producēnd 10.000 de litri alcool rafinat de 96/12 grade centigrade.

Dupe indestularea consumațiunei din năuntru exportă în străinătate: la Trieste, Marsilia, Rotterdam, Hamburg, Constantinopole, Beyruth, Alexandria (Egipt), porturile Levantului și Asiei Micē. Are 105 lucrători, dintre cari 80—90 Români. Cu resturile cerealelor fabricate îngrășă anual 2000—2200 boi, ear guniul vitelor îl întrebuințează la îngrășarea pămēntului moșiei. — Situată com. Bragadiru, jud. Ilfov. De la 1 Aprilie 1901 scăderea primei de export de 1 ban de grad a făcut, afirmă D. Bragadiru, în cestionarul trimis Comisariatului general, exportul imposibil în Rusia, Germania, Austria și Belgia, cari au prime mari de export și concurează pe fabricanții noștri. Dorința sa ar fi să se ridice prima de export ear la 2 bani 1/2 de grad.

2) Proprietatea D-lui Panait Sp. Topali, în comuna Munteni, jud. Vasluiū, înființată de părintele său Sp. Topali la 1883 cu capital fix de 900.000 lei și de rulment 1.500.000, când funcționează, are 2 mașini stabile cu o putere totală de 35 HP. Intrebuințează orz, secară, porumb pentru produs spirtul, ear la combustibil lemne, toate luate din țără.

Produce 10.000 litri de spirt brut și absolut pe zi. Trimite în țără și apoi în Turcia, Francia și Austria (Trieste). Are 70 de lucrători în fabrică plățiți cu câte 30, 40 și 50 de lei lunar fie-care.

Pentru prima de export cere minimum 1 ban și 50/0 de grad, altfel, zice D-sa, industria spirtului nu va mai putea exista.

3) Proprietatea fraților Goilav (Botoșani), fondată la 1895, pentru fabricarea spirtului și îngrășarea vitelor. Are un capital de 500.000 lei. Mașini cu abur de 40 HP, întrebuințând cereale. Produce pe zi 3300 litri spirt, pe care l desface parte în țără, parte în Orient. Are 60 de lucrători, fabrica se încălzește cu pae, țiteiū și lemne. A încetat exportul de la reducerea primei.

4) Proprietatea D-lor H. & Fr. Costiner (Botoșani), întemeiată la 1854, cu un capital de rul-

h) Ibăneștii, Dumbrăvenii, Svorîștea, Corneștii, Izlazu, Nanov și Bacău¹⁾ de la 10—12.000 klg.

i) Celelalte 23 de fabrici pot lucra de la 5000—8000 klg. pe zi. Mijlocia anuală a materiilor prime lucrate în cei din urmă 10 ani este de: 61.070 tone de cereale, 7.600 tone de cartofi și 706 tone de melasă.

Aparatele sistematice întrebuițate la fabricațiune sunt cele pentru fermentațiune, distilare și rectificare.

Consumația spiritului brut este oprită și delinquenții aspru pedepsiți. Berea și alcoolul destinate exportului sunt scutite de taxe, alcoolul însă a fost exportat numai în vremurile când Statul acorda fabricanților prima de export, de 2.5 bani, în potriva scăderii căreia nu încetează de a protesta cu toții.

În general producțiunea noastră de alcool a fost exportată, mai cu seamă în Orient adică: Turcia, Grecia, Egipt, Asia Mică și puțină cantitate în Austria (Trieste), Franca, Germania etc.

Alcoolurile noastre au fost puse — pe toate piețele străine — de nu mai sus decât totdeauna alături, cu cele mai bune produse similare ale altor țări și au fost de apururi foarte sus cotate.

Spiritul de bucate întrebuițat pentru proceduri industriale este de asemenea scutit de taxe. Industriile cari au beneficiat de acest avantajiu sunt: fabricile de parfum, de săpun, de lacuri, chibrituri etc. Scutirea e acordată după decolorarea și denaturarea alcoolului, deci după ce a devenit impropriu consumațiunii, fapt ce este supus controlului, înaintea predării materialului destinat ziselor industriei. Alcoolul, consumat în interiorul fabricelor de către fabricanți și lucrători este de asemenea scutit de taxe în proporția de 0,40 centilitri de 25⁰ de cap. Drojdia rămasă după extragerea alcoolului servă la îngrășarea vitelor din grajdurile — foarte spațioase și comod întocmite — a mai fiecărei fabrici, care în vremuri favorabile pot îngrășa pe an până la 25.000 capete. Parte din aceste vite se consumă în țară, parte se exportează, acolo unde este cu putință. Așa de câți-va ani exportul de vite se face în Italia și Rusia de către cum-părători străini, veniți inadins în țară pentru aceasta.

---

ment de 100.000 lei, produce spirt rafinat, având mașini cu abur de 30 cai putere. Întrebuițează cartofi, porumb, orz, secară, toate din țară și poate da pe zi 20.000 grade sau 2500 decaltri, pe care le desface în țară. Are 60 de lucrători. Fabrica a fost clădită la 1854 de Nicolae Cănanău și reconstruită după sistemul nou la 1891, de către actualii proprietari. Reclamă dreptul de a exporta vite cornute în Austria și prima pentru spiritul de cartofi egală cu a celui de cereale.

1) Proprietatea D-lor Iosef Hemmerle & C-ia, Succesorii lui Jacques Brunner, Societate în comandită cu 1.100.000 lei capital social. Instalația completă pentru producerea și rafinarea de la 5—6000 litri alcool 96/99⁰ în 24 oare. Are 2 mașini de 40 și 50 cai putere. Întrebuițează cereale din țară. Trimite marfa în țară și dacă ar avea o primă suficientă — ar trimite-o și în străinătate. Poate îngrășa 1200 vite marț în grajdurile sale, unde are 90 de argași, iar la fabrică 40 de lucrători.

În resumat industria alcoolului se află azi la noi în condițiunile următoare:

1. Avem 46 de fabrici în funcțiune posedând aparatele cele mai bine condiționate pentru o perfectă fabricațiune;
2. Puterea lor de producțiune se ridică pînă la 350.000 hl. alc. abs. pe an, extrase din aproape 100.000 de tone de diferite cereale, rădăcini, molecule și alte, ca materii prime;
3. Consumația în țară represintă 78⁰/₀, în fabrică 1⁰/₀, procedurile industriale 3⁰/₀, pierdute 6⁰/₀ și exportul 12⁰/₀;
4. Toate fabricile la un loc pot îngrășa pe an 25.000 de capete de vite, servind parte în țară și restul pentru export;
5. Alcoolul este impus cu 10 bani de grad și decaltru, adică 100 lei hectolitru de alcool absolut;
6. Controlul fabricațiunii se face prin aparate-comptoare Siemens;
7. Percepția taxelor se face la eșirea alcoolurilor din magaziile fabricilor;
8. Alcoolurile întrebuințate la proceduri industriale interne sunt scutite de taxe;
9. Alcoolurile exportate beneficiază de o primă de export, fixată în fie-ce an de legea bugetară, pînă la concurența de 2 bani pe grad și decaltru sau 20 lei de hectoltru de alcool absolut.
10. Numărul comercianților noștri *angrosiști* de vin și de spirt se urcă pe anul 1900—1901 la 175 în toată țera. În deobște ei vînd spirt și vin la un loc, așa că nu se pot deosebi pe categorii.
11. Producătorii rachiului de vin sunt în foarte mic număr și suma scapă fîscului, impositul percependu-se exclusiv asupra cultivei viei; cît despre producătorii de rachiū de fructe (țuicarii), numărul lor se poate urca la 30.000, din cauză că toți proprietarii de livezi fabrică rachiū de prune.

Numărul distilatorilor-licoriști este foarte restrâns, cifra exactă nu e cunoscută fiind că distilațiunea se operă asupra alcoolului care a achitat taxele și deci e liber de alt control.

12. Societăți de temperanță, ca acele din Rusia cu stabilimente proprii din care este exclusă consumația băuturilor spirtoase, nu există la noi, dar avem societăți antialcoolice — între care cea mai bună și mai activă e cea din Iași — care combat abuzul vinului și rachiului prin conferințe și prin scris.

13. Numărul total al debitelor de băuturi spirtoase este, pentru periodul 1900—1901, de 19.228, dintre cari 19.053 *detailiști* și 175 *angrosiști*. — Debitanții sunt supuși reglementelor de poliție rurală și sanitară.

Luând mijlocia periodului de anii 1890—1899, avem:

Producțiune de spirt și licoruri: 221.306 hl. = 8.852.240 lei.

Import idem idem: 2.351 „ = 436.620 „

*Consumațiune*¹⁾ *de spirt și licoruri*: 191.694 hl. = 7.667.960 lei
Export *idem* *idem*: 11.615 „ = 397.060 „

În clasa spirtoaselor am avut 56 de exposanți nominali, și o colectivitate de 16 exposanți. Probele de alcool industrial, de țuică, de rachiu, licoruri, cognac, rom și alte băuturi analoge au fost foarte bogate și întru tot favorabil apreciate de Juriul internațional.

Instalațiunea secției acesteia era foarte originală și atrăgea cu deosebire atențiunea și laudele tuturor.

O observațiune generală pe care trebuie să o pun în cunoștința fabricanților de spirtoase, este aceea făcută, chiar înainte de începerea operațiunilor Juriilor, de către autoritățile competente, că: ori-ce băutură purtând un nume sau o calificațiune de origină, alta de cât a felului său a provenienței sale, va fi considerată *ca un falsificat* și de drept discalificată și deci scoasă afară dintre cele supuse cercetării și aprecierii Juriilor competente.

Câte-va dintre probele trimise de exposanții noștri purtau nume franceze sau străine ca: Cognac, Chartreuse, Pipermint, Crème de Cacao, Bitter și altele, ast-fel că — pentru a le pune la adăpostul ori-cărei bănueli, — am fost nevoit a le aplica alte etichete cu indicațiuni apropiate conținutului, doveditoare însă provenienței lor din România.

Rigoarea în această privire era atât de mare că nu s'a permis Americanilor a trece, ca ale lor, băuturi ce purtau bună-oară indicațiunea: *Licoare în felul Chartreusei*, sau *Cognacului*, răspunzându-li-se, cu drept cuvânt, că și una și alta erau localități franceze, adoptate ca mărci franceze recunoscute în comerț și ar fi să li se aducă un însemnat prejudiciu dacă s'ar permite să fie aplicate unor produse venind din alte țări și aceasta numai spre a le da un lustru și o valoare mercantilă mai mare în ochii publicului. Am intervenit — de atunci — către Ministerul Comerțului, pentru a se pune capăt acestui rău obicei, care este un abuz reprehensibil.

Recompensele obținute în număr de 55, sunt ast-fel sub-împărțite: 1 Mare Premiū, 15 medalii de aur, 17 de argint, 14 de bronz și 8 mențiuni onorabile.

Industria Berei. — Deprinderea de a se bea bere s'a răspândit numai de vre-o 20 de ani printre Români, înainte o bea numai străinii. Totuși primele fabrici de bere datează de mai bine de 30 de ani la noi; acestea au fost cea a lui Oppler și a lui Luther, din Capitală. Astăzi avem în țară 20 de fabrici de bere producând aproape 100.000 de hectolitri pe an, din care cea mai mare parte e consumată la noi și foarte puțină trece în Turcia și în Bulgaria.

1) Se adaugă la aceste cifre și consumațiunea țuicei de: 200.000 hl. = 8.000.000 lei. Cifrele acestea sunt luate din Statistica generală a Ministerului de Finance privitoare la mișcarea alcoolurilor.

Pentru fabricațiunea berei se întrebuițează 2500 de tone malț și 40—50 tone hămeiū, ca materii prime. Malțul este produs din orz indigen, în fabrici chiar, pe când hămeiul este parte cultivat în țără și cea mai mare cantitate este hămeiū de Saaz (Boemia) sau de Spalt (Bavaria). Consumațiunea altă dată mărginită în Capitală sau în orașele mari, tinde a pătrunde și prin cele mai mici centruri, rămânând de abea satele, pene acum, necotropite de obiceiul acesta.

Eată produțiunea fabricelor de bere din țără în 1899—1900:

Bragadiru (Bucuresci)¹⁾ 3.126.528 litri; Luther (Buc.)²⁾ 2.422.950 litri; Oppler (Bucuresci) 1.896.580 litri; T.-Severin 414.410 litri; Azuga 302.935 litri; Ploil (Galați) 257.241 litri; Zimbru (Iași) 242.760 litri; Bacău 119.875 litri; Constanța 111.009 litri; Brăila 71.577 litri; Popăuți (Botoșani) 63.422 litri; Anadolchioi (Constanța) 56.025 litri; Giurgiu 40.850 litri; Opișani (Suceava) 24.608 litri; Pitești 15.200 litri; Tergoviște 12.789 litri; Calafat 11.500 litri; Huși 8.760 litri; T. Jiul 3.600 litri. Total 9.209.369 de litri.

Taxa către Stat fiind de 15 lei pe hectolitru, fiscul avea deci de încasat pe acest period suma de 1.209.949 lei 70 bani. Taxa comunală este de 20 lei la hectolitru în Capitală plus 4 lei mahalitul.

Eată mijlocia activității fabricilor de bere pe periodul de ani 1890—1899:

<i>Produțiune:</i>	59.123 hl. = 2.364.920 lei.		
<i>Importul:</i>	212 » = 10.600 »	5.918 lei taxe percepute.	
<i>Consumațiunea:</i>	49.527 » = 1.981.080 »	1.055.318 »	»
<i>Exportul:</i>	95 » = 4.750 »		

1) Situată în Bucuresci Calea Rahovei, proprietate a d-lui Dim. Marinescu-Bragadiru. Fondată la 1 Aprilie 1895 cu un capital fix de 2 milioane, are un capital de rulment de 1 milion lei. Are mașini cu abur de 120 cai putere. Lucrează cu orz și orzoaică din țără și hămeiū din Boemia (Saaz), producând zilnic 12.000 litri de bere, al căruia deuseu e în interior și prea puțin în străinătate (Egipt-Alexandria). Intrebuițează 60 de lucrători, dintre cari 20 sunt străini. Reclamă contra marilor taxe fiscale și comunale și exprimă dorința — pentru răspândirea acestei bături, care e abia de 3½—4 grade alcoolică și deci contribuie la combaterea alcoolismului la noi — să se scadă taxa fiscală și comunală la câte 5 lei de hectl. În Germania toate taxele se urcă de abea la 4 centime de litru.

2) Situată în Bucuresci, Strada Belvedere și fondată de Erhard Luther la 1869 pentru fabricarea berei, malțului și a gheței de conservare, cu un capital fix de 1 milion și 500.000 lei de rulment. Posedă două mașini cu abur, dând o putere de 120 cai fie-care și posedând atelierile sale pentru lemnărie, dogărie, ferărie și aparate mecanice.

Produce 40.000 hectl. de bere pe an (240 hectl. pe zi, malț 50—150 vagoane dupe vnzarea berei) de trei calități: Lager, à la Pilsen și à la Pschorr, afară de o bere specială pentru export. În pinițiile unde se conservă berea se produce frîgul prin mașini având o putere de 280.000 calorii pe oră. Exportează foarte puțin, din cauza marelui cost al transportului și a înapoerii vaselor goale ce costă aproape tot ca transportul lor pline.

Are acum 20 de meseriași și 40 lucrători în fabrică, afară de șefi și simplii argași. Se plânge contra excesivelor taxări, ce împiedică industria berei să prospereze. De la 15 Iulie 1890 fabrica se află proprietatea D-nei Sofia Luther, azi soția D-lui Marinescu-Bragadiru.

Hămeiul, pe care agricultorii noștri ar putea foarte bine să-l cultive și să-l dea fabricelor de bere, se aduce în cea mai mare parte din străinătate, în cantitățile și valorile următoare :

Anii	Cantități	Valoare
1897	42.770 klg.	171.104 lei
1898	43.472 »	173.888 »
1899	56.341 »	225.364 »

Industria aceasta este dăr în plină activitate și dezvoltarea ei nu depinde de cât de la calitățile produse, cari fiind *toate* de o superioritate netăgăduită, ar putea suferi chiar fără export taxele în adevăr mari cu care este impusă, fiind-că consumatorul român, nu cată la preț când i se dă lucru bun.

Azi în Austria sunt 103 fabrici mari de malț și 83 de fabrici de bere care exportă malțul. Dintre acestea, 67 fabrici sunt în Moravia, 23 în Boemia, 4 în Silesia și 9 în Austria de jos.

Exportul malțului se ridică azi la 24.844.117 fiorini, fiind cea mai mare parte trimis în Germania, Elveția și la Hamburg.

În Belgia sunt 3181 de fabrici de bere cari produce 13.706.842 de hectolitri pe an.

În Bulgaria s'au întemeiat de câți-va ani mai multe fabrici de bere, dintre cari 2 la Sofia, producțiunea lor se urcă la 50.000 hectolitri pe an, ear materialul întrebuințat este identic cu cel de la noi.

În secția băuturilor noastre la expoziție au expus cele trei mai mari fabrici de bere din țară: Bragadiru, Luther, Oppler cu produse alese și proaspete; de asemenea Fabricile unite române (București) și Polizu Eftimie (Ploesci), ape gazoase artificiale și limonade gazoase diferite, ast-fel că din 6 exposanți 5 au obținut recompense și anume: 2 medalii de aur, 2 de argint și 1 mențiune onorabilă.

GRUPA XI

Mine, Cariere, Metalurgie

Clasa 63. — Mine și Cariere. — Exploatarea bogățiilor subsolului este puțin dezvoltată și datează de puțin timp la noi. Industria minieră este poate una dintre manifestațiile activității economice ce s'a ținut mai strâns legată de soarta politică a poporului român. Câteva urme ce găsim despre întrebuințarea unor materii minerale în trecut, dovedesc câte progrese a

făcut această industrie aiurea și deci cu ce greutate a trebuit să luptăm pentru ca ea să fie atât de înapoiată în țară. Cu toate acestea pământul nostru ascunde multe bogății minerale, de care s'aŭ folosit pe cât le-a stat în putință cei care — în alte vremuri — aŭ avut trecătoarea saŭ stăpânirea în cuprinsul hotarelor sale. Așa, dupe excavațiunile și scoriile de la *Furul mic* (Buzău), *Furul mare* (R.-Sărat), dupe șanțurile de la *Gemenea* (Muscel) și mai ales dupe rămășițele grămadite la *Baia de Aramă* (Mehedintși) se poate constata că exploatațiunii miniere rudimentare aŭ fost cândva întreprinse în acele locuri.

De altă parte multă vreme țiganii aŭ spălat nisipurile Oltului și Buzăului ca să adune *aur*; *sarea* — astăzi sistematic extrasă din minele statului — era de prin veacul al XVII-lea dătătoare de bune venituri¹⁾, ear *păcura* de mai bine de 300 de ani era întrebuințată de țeranii la unsul carelor și la diferite leacuri²⁾.

Exploatarea produselor acestora se prelungesc pêne la noi, dând bune profituri Domnitorilor și mai marilor țerei. Istoricii și învățații mărturisesc despre asemenea îndeletniciri, arătând chiar anume locuri unde s'ar mai putea găsi și scoate la față alte minerale, alte bogății³⁾.

Pentru a da însă peste o exploatare, într'adevăr industrială a produselor subsolului nostru, trebuie să ajungem pêne aproape de sfârșitul veacului trecut, când marile întreprinderi de lucrări publice, atrăgând capitaluri străine în țară, provocară cercetări științifice asupra resurselor ei, adeverind în mare credința obștească despre existența și abundența — dar și neîntrebuințarea — lor. Ingineri-minerologi căutară și studiară petrolul, săpară puțuri, deschiseră cariere, puseră la îndemâna societăților bănoase și active elemente de lucru, pêne atunci necunoscute și treptat pe valea Prahovei, în munții Bacăului, Vâlcei, Muscelului se ridicară coșuri înalte de fabrici, se clădiră cuptoare, se instalară mașini și unelte de tot felul, dând viață, lumină și putere locurilor singuraticice și sterpe de odinioară.

Materiile de construcții formează una din ramurile exploatarea miniere, bogate și folositoare.

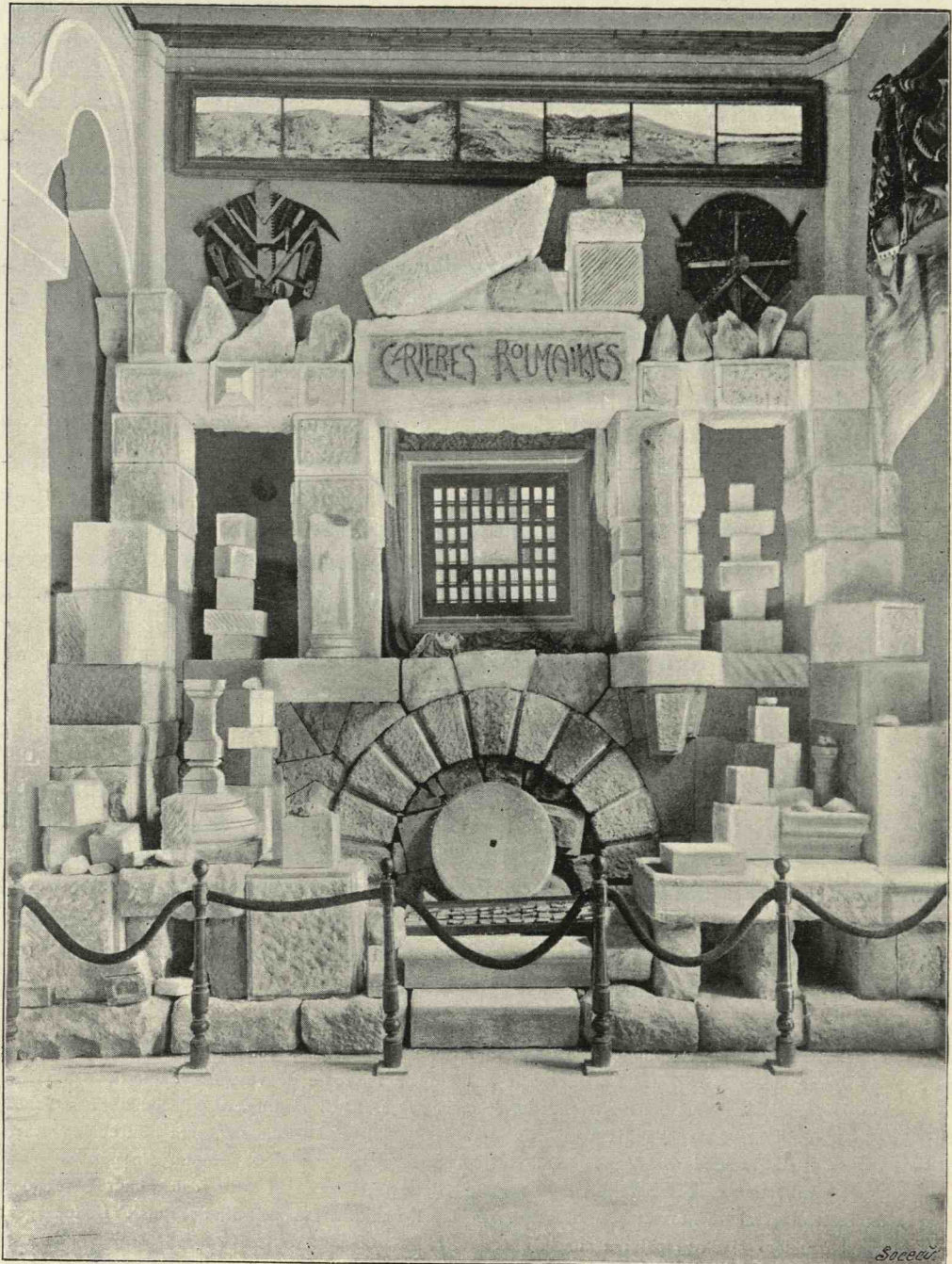
1) Diaconul Paul de Aleppo povestesc în descripția călătoriei sale, cu Patriarhul Macarie, pe la noi, că pe vremea aceea (1650) sarea și nisipurile aurifere, erau isvoare de venituri domnești.

2) În «Codex Bandinus», ediția Academiei Române, se arată că păcura scoasă de locuitorii satelor *Tițești-Lucăcești*, din județul Bacău slujia pentru unsul osiilor și oblojelile țărănești. Aceeași întrebuințare avea și în Vâlcea și Prahova, unde o adună țeranii din smîrcurile petrolifere și de-adreptul din pământ.

3) Cantemir, Carra, Bauer, Sulzer, de Peyssonel, Baicevra, Parrant și alții dau lămuriri prețioase asupra mineralelor și mai vărtos asupra foloaselor pe care Domnitorii fanarioi din Secolul XVIII le trăgeau din «otcupul ocnelor» și din «spălarea aurului».

În prima jumătate a veacului XIX von Engel, Andreas Wolff, frații Tunusli, von Karáczy, Wilkinson, de Hagemester, Kogălniceanu, Demidoff, Boué, N. Soutzo, Neigebauer, Hoddin, Leiser și diverse «chisoave și anaforele și documente», arată avantajile exploatarea minelor și chiar câteva localități unde se găsesc isvoare nouă. (*Le Sous-sol de la Roumanie*. — C. Alimăneșteanu, br. 1900).

Expoziția Carierelor de piatră și marmură

Formațiunile cretacee și terțiare ale țerei și în particular ale Dobrogei, produc minunate petre de construcție.

Pênă mai deună-zi nu se cunosceau — ca materiale de prima calitate — de cât peatra de la *Gura-Văii* și de la *Albești*, dér de-alungul liniei Cernavoda-Constanța și în coprinsul celor două județe dobrogene și mai ales la *Asanlar* sunt deposite de petre, cari ca bogăție și calitate se presintă în condițiuni foarte avantajoase chiar pentru străinătate.

În ce privesce *granitul* pentru pavele și alte întrebuintări, avem masivul de la *Greci*, de la *Iacob-Deal* — de-alungul Dunărei — ce pot concura avantajos cu cele străine ca preț și calitate. Dupe experiențe făcute, peatra aceasta suporta ca rezistență la presiune, o greutate de 2500 kgr. pe centimetru pătrat și perde la usură 7 grame — aproape — la 1000 de învîrtituri ale mașinei Derry și sub o greutate de 250 kgr. pe cm.².

Jurasicul și formațiunile mai vechi ne oferă frumoase probe de marmură, la Bujor, Tulcea, Niculițel, Isaccea, Canara, Hagi-Ghiol, Olănesci¹⁾.

Materialurile și pământurile întrebuintate la fabricarea varului, cimentului, sticlei, faianței ordinare, olăriei, basaltului, etc. se găsesc, în abundență și în numeroase locuri, de acea și industriile lor sunt mult mai răspândite și înfloritoare.

Pe Domeniul Coroanei se găsesc frumoase specimene de marmură, de granit și de petre de construcție, ear la Mălini sunt calcaruri marnoase compacte foarte fine, ușor de tăiat în lespezi, ce ar putea fi întrebuintate ca petre litografice. La Borca sunt cariere de peatră de var.

Petre litografice se găsesc și la Bezdât, proprietatea Baronului Barbu Bellio. O exploatare însemnată de granit se face la Poiana-Țapului pe o proprietate a M. S. Regelui.

D-l Andrieș de la Peatra-Neamțu a prezentat la expoziție alabastru extras de pe proprietățile sale. Cariere de peatră de construcție se mai află la Grozești (Bacău) proprietatea D-lui Ulyse Negroponte, la Câmpina-Șatrile ale Prințului Dimitrie Știrbey și la Roman proprietatea D-lui Prosper Vojen.

Cu toate acestea, în privirea carierelor de peatră și a materialelor de construcție, deși s'a făcut multe în țeră — în special pentru cele d'ântîi — nu posedă încă mari instalațiuni metodic exploatate, spre a răspunde în condițiuni economice și într'adevăr avantajoase, la numeroasele și diversele noastre trebuinți.

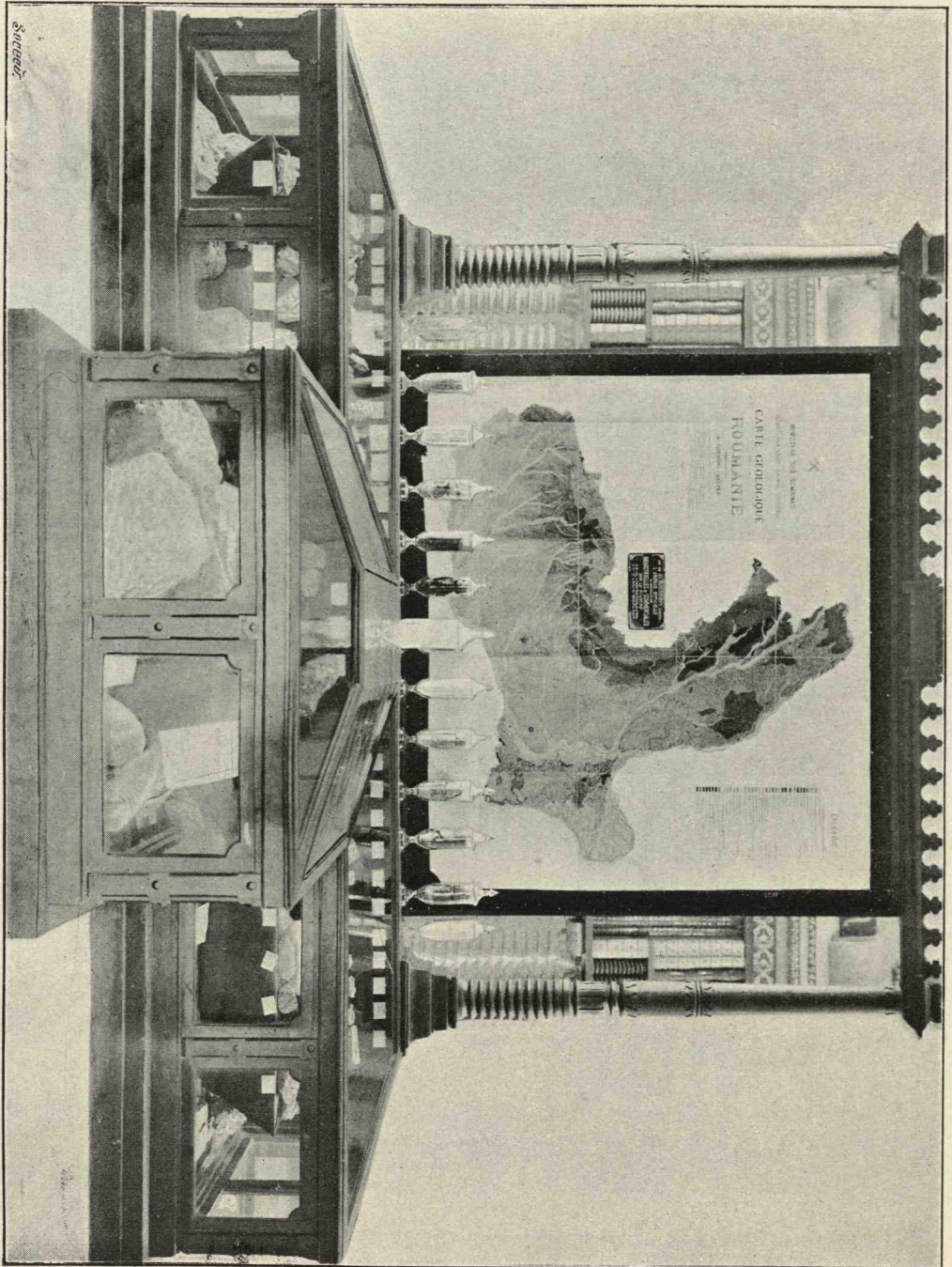
Materiale avem prea destule, capitalurile însemnate, pentru a le pune în valoare ne lipsesc și trebuiesc capitaluri însemnate.

Produsele carierelor de peatră aũ fost expuse în Pavilionul Regal

1) Petrele de moară se găsesc în Gorj, Dâmbovița, Buzău, Bacău, Neamțu, Suceava și mai ales în județul Iași, la Hârlău ale cărui cariere sunt cele mai renumite.

Peatra calcară a fost exploatată din vechime la noi și calitățile ei sunt atât de superioare că sculpturile cele atât de fine și de originale ale Catedralei de la Curtea de Argeș, clădită la 1520, erau executate în calcar numulitic, foarte abondent împrejurul orașelului episcopal.

Charta Geologică și colecția de minerale și minereuri la Expoziție

(galeria de jos, în capetul de lângă ușa din dreapta). Era o construcție monumentală, făcută din diverse materiale îmbinate împreună de sculptorul Santalena din București, având la mijloc un Tabloă cu 35 de probe de marmură din Dobrogea, aparținând Serviciului Minelor din Ministerul Domeniilor. Impresiunea era impunătoare, ear aprecierea Juriului internațional — în privirea ei și celei din Secțiunea Domeniului Coroanei, mai mică dar foarte bine reprezentată — a fost nu se poate mai favorabilă, amândouă obținând: *un Mare Premiū*.

Minereuri. — Cercetările făcute de Serviciul Minelor au dovedit, pînă acum, existența a *nouă* regiuni de minerale și anume:

In Dobrogea: 1. Regiunea Lozova cu Islam-Geaferca, Balabanca, Carapcea; 2. Regiunea Carapelită, ușor de legat cu vecina ei Lazova, deși cu totul diferită în formațiunile ei; 3. Regiunea Iakar-Bair, Valea Ghebilke; 4. Regiunea Camena, Altân-Tepe.

In România cis-danubiană: 5. Regiunea Baia de fer, Nedeiul, Valea-Rudăreasă, Ciungetul-Săliște, Valea lui Stan, Valea Băiașilor; 6. Regiunea Valea Făgățelului, Valea lui Vintilă, Valea Bădeanca (Muscel); 7. Regiunea Valea Purcelului, Argintăria (R.-Sărat); 8. Regiunea Borca, Neagra, Broșteni (Suceava); 9. Regiunea Baia de Aramă (Mehedinți).

Analisele acestor regiuni au dat următoarele compozițiuni minerale: *Pyritele, chalcopyritele și malachitele* din Valea lui Stan, Valea Sohoroasă coprind pînă la 7⁰/₀ oxyde de Cuprum și au dat, prin spălături și analise urme de aur. Aurul din probele de la Săliște, se presintă pînă la 100 de grame la tonă.

Probele de la Ciunget au dat pînă la 3⁰/₀ oxyde de Cuprum și 34⁰/₀ fer.

Minereurile de la Lozova: 10⁰/₀ Cuprum, pînă la 20⁰/₀ fer, și urme de Manganes și aur.

Cele de la Amzalar: 39⁰/₀ fer, 0,76⁰/₀ Cuprum și urme de manganes.

Hematitele din regiunea Carapelită dau: 59⁰/₀ fer și urme de manganes. Probele de la Altân-Tepe 60⁰/₀ fer, 11⁰/₀ manganes și 4⁰/₀ Cuprum.

La Altân-Tepe se găsesc blocuri foarte mari de magnetită și hematită, ce zac neîntrebuințate în mijlocul pădurei.

Aceste rezultate științifice sunt foarte interesante, însă studiul lor din punctul de vedere industrial este de abia început și se speră să fie cu totul mulțumitor pentru a îndemna pe capitaliști la întreprinderi, ce nu vor lipsi să producă însemnate foloase.

Nisipurile aurifere nu au fost încă studiate, deși pot să aibă un mare viitor. În privirea lor se știe numai pînă acum că în aluviunile Olutului, Argeșului, Dâmboviței, Moldovei, Bistriței, etc. se culegea altă dată aur, dar cercetări sistematice nu au fost încă nicăeri organizate. Am crezut că prețiosul mineral este în neînsemnată cantitate și nu s'a mai ocupat nimeni de dînsul, când acum patru ani serviciul minelor, făcînd întîmplător câte-va spălături, a găsit la *Gemenea* o terasă de 50 km. pătrați,

între Dâmbovița și Argeșel, care este auriferă, pe țărmii ambelor râuri și ce urcă în unele puncte la aproape 60 m. de asupra nivelului apei. De-asupra platoului se văd urme de vechi săpături. Spălăturile destul de somare au dat aproape 6 grame în *paillete* la metrul cub de nisip. În asemenea condițiuni este, deci, firesc lucru să aducem tot ce ne trebuie din străinătate, ear industriile respective să fie nule la noi.

Lignita și Huila. — Formațiile geologice mai tinere de cât sarmaticul conțin, în România, bogate zăcăminte, de combustibil având o putere calorică variind între 3.300 și 6.000 calorii. Aceste straturi abundă în numeroase locuri din Muntenia, având o grosime între 0.3 și 6 m., și ocupând întinse suprafețe.

De vre-o 14-15 ani se extrage lignita în România; întrebându-se mai ales amestecată cu petrolul și dând rezultate excelente.

În adevăr, 700 kgr. de lignită și 300 kgr. remășiți de petrol înlocuesc ca evaporare, de apă, o tonă de cărbuni Cardiff. Cu alte cuvinte, având lignita (al cărei preț e de 7 lei 50 tona) cu remășiți de petrol, (cari costă 40 lei tona) se obține un combustibil de 21 lei 40 tona, care e egală, ca putere calorică, cu o tonă de Cardiff, care costă 48 lei.

Producția lignitei s'a ridicat de la 18.000 tone, în 1897, la 87.000 tone în 1899.

Afară de aceste lignite, cari dau numai 2.500—3.300 calorii, mai sunt și altele (la Brândușa, Piscu cu Brazi și Zănoaga), cari dau 5 850—7.300 calorii, ear cele din Mehedinți, Vâlcea, Buzeu, R.-Sarat, Putna, Bacău și Suceava dau în mijlociu 5.500 calorii. La Șotânga, Doicești și Laculeț (Dâmbovița), Societatea Minieră Română exploatează de la 22-26.000 tone pe an, având de principal consumator pe Soc. de Basalt.¹⁾

Mai trebuie să cităm și antracitele din Schela,²⁾ Larga, Ștefănești și Drăgoești a căror aspect fizic s'apropie de huila. Probe de la Schela au dat 88.60% și uscate, fără apa din carieră, 98% C. Aceste din urmă calități nu sunt încă exploatare.

Legislația. — Vechile codici românesci nu se ocupă de mine. Codicele Caragea și Ipsilanti, cari datează din primii ani ai veacului al XIX-lea, par a considera minele ca aparținând celui d'ântâiu care le ia în stăpânire.

Dupe Codul Calimach (art. 509, cap II) minele ar fi proprietate absolută a statului. Regulamentele Organice din Moldova și Muntenia (1832)

1) Societatea anonimă pe acțiunii, pentru exploatarea cărbunilor de pământ și a mineralilor din țară, înființată în Decembrie 1889 cu 100.000 lei capital. Societatea a obținut de la Stat concesiunile pentru cărbuni de la Brânduși și Piscu cu Brazi (Dâmbovița) cari au fost expuși la Paris. O Societate franceză «Première Société des Charbonnages» a luat exploatarea acestor mine, constituindu-se cu un capital de 5.000.000 lei.

2) Exploatată din 1897 de către D. Dincă Skileru în mod sistematic. A trimis la Expoziție o frumoasă bucată de anthracit.

Expoziția Cărbunilor
(Lignită, Anthracit)

recunosc că proprietarul suprafeței e și proprietar al sub-solului, cu condiția să exploateze mina; la din contra, Domnul și Adunarea pot ceda mina unei a treia persoane, care trebuie să plătească o despăgubire proprietarului.

Dupe această epocă s'aŭ produs mai multe proiecte de legi, dar n'aŭ fost votate. In 1895 D. P. P. Carp, pe atunci Ministru de Domenii a propus Legea Minelor care fu adoptată de Camere și promulgată, apoi modificată în 1900.

In virtutea Legei Minelor ori-cine, dacă e autorizat de Ministerul Industriei, poate face excursiuni și cercetări la suprafață, cu scopul de a descoperi zăcăminte miniere.

Descoperindu-se zăcămintul Statul, din propria'i inițiativă saŭ provocat de cineva întrebă pe proprietarul pământului dacă poate exploata mina. Dacă nu poate, Statul are dreptul de exploatare, de-a dreptul, saŭ să'l cedeze alt-cuiva.

Dacă proprietarul exploatează mina, cel care a descoperit-o devine co-părtaș la concesiune și primesce o despăgubire proporțională de o fr. 50⁰/₀ din venitul net.

Statul concede dreptul de exploatare pe timp de 75 ani; acest drept e imobiliar, se poate transmite ca ori ce alt bun, e susceptibil de ipotecă și privilegiu, deosebit însă de proprietatea suprafeței.

Dreptul Concesionarului cu toate aceste caractere se întinde și asupra clădirilor, mașinelor, puțurilor, galeriilor și asupra ori-căror lucrări, cari fac parte integrantă din mină.

Concesionarul poate renunța la concesiunea unei mine, dacă n'are creditori, saŭ dacă toți creditorii consimt la renunțare; Ministerul trebuie să fie înștiințat cu șese luni înainte de părăsirea lucrărilor, afară de cazuri de forță majoră. Mina delăsată poate fi exploatată de stat saŭ cedată altei persoane.

Exploatările miniere și explorările nu constituiesc acte de comerț și nu sunt supuse patentelor. Contestațiile se judecă de către tribunalele civile. Intinderea perimetrului cedat nu poate trece de 1000 ha. pentru minele de huilă și 600 ha. pentru cele-l'alte mine.

Concesionarii minelor plătesc statului o taxă fixă anuală și alta proporțională cu venitul net al exploatăreii. Taxa fixă se stabilește după mărimea perimetrului, ne putând trece de 50 bani de hectar. Taxa proporțională e de 2⁰/₀.

Afară de aceasta, concesionarul trebuie să plătească proprietarului, când acesta nu'i co-părtaș la mină, 5⁰/₀ din venitul net.

Exploatatorii de cariere și isvoare minerale plătesc statului numai 1⁰/₀ din venitul net.

In puterea acestei legi s'aŭ acordat mai multe concesiuni în special pentru zăcămintele de petrol și lignită.

Organisarea serviciului minelor. — Serviciul minelor face parte din Direcția Industriei și Comerțului de la Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor. Serviciul minelor e însărcinat cu controlarea bogăției miniere, adică exercită controlul administrativ și de poliție minieră asupra tuturor exploatărilor din țară, acordă concesiuni pe proprietățile particulare, face statistica minelor și fixează despăgubirile cuvenite Statului, potrivit dispozițiilor legii.

Serviciul minelor depinde și de Direcția Domeniilor statului pentru tot ce privește administrația și exploatarea în regie a minelor statului.

Șeful serviciului e inginer de mine, asistat de alți 9 ingineri, dintre cari doi sunt însărcinați cu conducerea exploatărilor în regie pe domeniile statului, al treilea cu inspectarea regiunilor miniere, alți trei supraveghează aplicarea legii în circumscripțiile ce au în seamă.

În curând, un inginer de mine, asistat de agenți speciali, va fi însărcinat cu controlarea mașinilor cu aburi.

În România nu este școală de mine. Toți inginerii serviciului sunt foști elevi ai Școalelor de mine din Franța, Austria și Germania.

Nu avem nici serviciu al hărții geologice. Doi geologi și un petrograf sunt atașați la serviciul minelor spre a coordona și complecta informațiile și observațiile geologice, adunate de către inginerii de mine în (explorările) cercetările lor. Amândoi geologii fac excursii pentru a îmbogăți harta geologică a țării.

Pe lângă serviciul tehnic se află un laborator de chimie, având doi chimiști și doi ingineri de mine.

Statistica. — Serviciul minelor sfârșesce acum statistica minerală a anului 1899. Extragem următoarele cifre:

Lignita 100.000 tone, consumate în țară;

Petrol 320—350.000 tone, în mare parte exportate sub formă de petrol brut sau rafinat.

De la 1 Aprilie la 1 August, 1900, eată cât petrol s'a exportat în diferite țări:

Petrol brut: Anglia, 13.033.399 kilgr.; Austria, 3.070.041 kgr.; Germania, 2.707.959 kgr.; Bulgaria, 442.895 kgr.; Turcia, 133 424 kgr.; Belgia, 20 kgr.; Ungaria, 11.180 kgr.; Rusia, 600 kgr.; Franța, 82 kgr. În total 19.373 tone.

Gaz (petrol lampant): Anglia, 3.696.237 kgr.; Austria, 266.564 kgr.; Germania, 1.959.032 kgr.; Bulgaria, 1.173.543 kgr.; Turcia, 2.229.911 kgr.; Belgia, 4.675 kgr.; Italia, 3.327.977 kgr. În total 12.551 tone.

Benzină: 1.000 tone.

Rămășiți: 3.162 tone în Anglia.

Minele străine. — **Ungaria.** — La Expoziția Universală din 1900, Ungaria a expus în grupul XI foarte numeroase probe din exploătările sale miniere.

Minele de aur. — Mai întâi minele de aur din Transilvania și din regiunea Nagybanya.

Regiunea auriferă din Transilvania se întinde din partea sudică a munților, de la Maros pînă la riul Aranyos (Riul de aur). Stâncele cele mai vechi, schisturile cristaline, sunt acoperite cu petre calcare mezoice și gresii terțiare. Din aceste straturi ies rocile eruptive (trachit, roca verde, dacitul, etc.).

Vinele, cele mai multe aurifere, se află mai cu seamă în rocile eruptive, uneori în schistul cristalin, în peatră calcară și gresie.

Aurul când e curat, când amestecat în sulfură și telură. Vinele de telură auriferă se află mai ales în Nagyag; aur nativ în Verespatak, Bucium, Rudazdraholcz, Kajanell, etc.

Pentru exploatarea aurului din Transilvania sunt 130 de întreprinderi miniere. Cele mai importante sunt în Nagyag, Verespatak, Ruda, Brad, Boicza, Kajanell, Vulkoj, Bucium și Nagyalmas.

În regiunea Nagybanya sunt minele din Kereszthegy, Veresviz și Kapnikbanya, dintre cari unele sunt ale Tezaurului, altele a diferitelor societăți, producând cele mai mari cantități de pirită aurifere; aur onativ se găsește numai în minele din Veresviz.

In mina din Nagyag sunt 653 lucrători și a produs, în 1898, 107 kgr. aur, 268 kgr. de argint, adică o valoare de 387.186 coroane.

Mina Szent-Kereszt-Orla din Verespatak întrebuințează 370 lucrători; în 1894 s'au extras 45 kgr. de aur și 23 kgr. de argint.

Mina din Boicza are 456 lucrători; în 1898 a produs 212 kgr. de aur și 171 kgr. de argint, în valoare totală de 720.558 coroane.

Mina celor 12 Apostoli din Ruda are 1.258 lucrători; în 1898 s'au extras 877 kgr. aur. De la 1889 la 1898 producția a fost de 6.970 kgr. aur.

Mina Muszari din Brad are 600 lucrători și a produs, în 1898, 408 kgr. aur.

Mina Veresviz din Nagybanya are 330 lucrători, producând anual: 127 kgr. aur, 242 kgr. argint și 800 kgr. plumb.

Minele de argint, plumb și cupru. — Se găsesc în regiunile Selmeczbanya și Körmöczbanya, în Ungaria de sus și în Nagybanya.

Minele de antimoniū. — Se află în comuna Banya, comitatul Vas, în Magurka, Dubrava și Kirally-Lubella, comitatul Lipto, în Roiznyo, Betler și Csucsom, comitatul Gömör, și în comuna Remete, comitatul Szepes.

Mina Magurka are 170 lucrători; în 1898 a produs 11.100 quintale de minereū sărac, 3.167 quintale de minereū mediocru și 610 quintale de minereū de antimoniū ales.

Minele din Banya, Rozsnyo, Bettler și Csucsom au produs în 1898: 5.060 quintale^m de antimoniū regal; 188 quintale^m de antimoniū nelucrat, în valoare totală de 290.000 coroane. Toate au 110 lucrători.

Minele de bismut. — Se află pe teritoriul comunei Résbánya, muntele Blidas; sunt 224 lucrători și s'au extras, în 1898, 33.450 quintale metrice de minereu.

În total s'au extras: $3\frac{1}{2}$ kgr. aur, 38 kgr. argint, 3.057 kgr. bismut, în valoare de 70.000 coroane.

În totul, în 1898, producția minieră a fost de 13.182.054 coroane.

Din această producție statul a avut 28.13⁰/₀, iar societățile particulare 71.88⁰/₀.

Serbia. — Caracterizare generală. — Mine. — Cariere. — Cele patru lanțuri muntoase diferite, care alcătuiesc peninsula balcanică, anume: Alpii, Carpații, Balcanii și masivul Rodopilor, se încrucișează în Serbia, dezvoltându-și bogăția alcătuirii lor geologice. Așa fiind, caracterul geologic al Serbiei e foarte complicat, căci represintă în mic principalele elemente geologice ale întregii peninsule.

La vestul Serbiei sunt munți cu același tip alpin ca în Bosnia: la est sunt ultimele ramificații ce vin din Banat și Balcani, și a căror constituire geologică e foarte asemănătoare. În sfârșit la sud și în centru, Serbia e ocupată de masa cristalină a Rodopilor.

De alt-fel, întreaga Serbie e brăzdată de un număr mare de linii vulcanice, în cari se găsesc diverse zăcămintे minerale.

Aurul. — Zăcămintele de aur fură cunoscute încă de pe vremea Romanilor; prin veacul al XIV-lea și XV-lea se făcură exploatări în basinurile Pek-ului și în Poreka-Reka.

Până acum câți-va ani se cunoscău numai zăcămintele secundare, în depozite diluviale și aluviale: Timok, Pek și afluenții lor. De curând s'a constatat existența aurului și în straturile primare, deosebindu-se trei tipuri:

1. Aur în vine cuarțoase, în terenuri cristaline;
2. » » » » » roci serpentine;
3. » » » » » rocile trachitice sau amestecat în piritile rocilor eruptive.

La nordul Serbiei aurul se află în terenul cristalin dintre Dunăre și Timok.

Mercurul s'a găsit în multe localități, însă n'a fost bine studiat. Zăcămintе mai importante găsim în muntele Avala și în regiunea statelor din Brajici.

Plumbul. — Serbia e foarte bogată în minereuri de plumb; unele conțin oare-cari cantități de argint și aur. Centrele mai importante sunt: Podrinje, Avala, Kosmaj, Rudnik, Kopaonik, Kuplje și Kucajna.

Zăcămintele de plumb din Podrinje sunt exploatare de stat. Vena din Postenje e exploatată până la adâncimea de 100 m. prelungindu-se 300—400 m. Predomnesce minereul compact de carbonat de plumb, dând 55—65⁰/₀ plumb.

Muntele Avala, aproape de Belgrad, e exploatat de Societatea privilegiată «a minelor din Ripanj» de la 1895, ocupând 48 de câmpuri miniere. Producția anuală se ridică la 8.000 tone minereu; pentru extragerea minereului sunt mașini cu vapori, de 118 cai putere. Usine nu sunt; minele se exportă.

Minele din Rudnik sunt cedate pe cinci-zeci ani, din 1894, ocupând 217 câmpuri miniere.

Zincul. — Zăcămintele de zinc sunt amestecate cu pirită și calcopirită în localitățile Kucajna, Zavlaka și pe Rudnic.

Minereul din Kucajna dă 50—55% zinc.

Arama. — Mai însemnate sunt minele din Povljen, la sudul județului Valjevo. Sunt două mine; una în Rebelj și cealaltă pe Vis, aproape de satul Brezovica. Minereurile sulfurate dau 10% aramă; zăcămintele secundare din Rebelj dau 15%. Minereuri de aramă se găsesc și în Majdanpek, unde s'aù făcut exploatare încă de prin anul 1870, însă producția la sută a aramei e mică. — Mașinile au putere de 447 cai.

Impregnații de aramă în terenurile de gresie roșie se află în mai multe localități, însă în cantități foarte mici.

Antimoniul. — Astăzi se exploatează antimoniu din zăcămintele Zajaca, lângă Guceva; minereurile bogate dau 56% antimoniu, cele sărace 25%, — conținând și urme de arsenic.

Nichelul și *Cromul* se găsesc în mari cantități și sporadic.

Ferul. — Industria ferului nu'i dezvoltată în Serbia, de și minereuri de fer sunt destule. Cele mai importante zăcămintele sunt cele de fer magnetic, în terenurile cristaline, pe Kopavnik, Vlasina, în județele Vranja, Krajina; apoi în centrul Serbiei pe Vencac, și Baronja (județul Plodrinje).

Combustibili minerali. — În Serbia sunt mai multe formații de terenuri carbonifere. În general se prezintă în bazine izolate, sau sunt situate la marginea marilor bazine neogene, de-alungul Savei, Moravei și Dunărei. După vîrsta lor geologică, avem:

1. Huilă din sistemul carbonifer;
2.   »   liasică și cretacică;
3. Lignită terțiară (veche);
4.   »   lignoasă terțiară (nouă).

Cariere. — Serbia e bogată în petre de construcție; se găsesc multe varietăți de granit, marmoră, petre litografice și de mori, cari pot fi comparate cu cele din străinătate. Totuși se exploatează carierele numai pentru trebuințele țerei, pe de o parte din lipsă de cai de comunicație, pe de alta fiind-că nu s'aù făcut studii îndestulătoare asupra calității petrelor.

Bulgaria. — **Mine.** — **Cariere.** — Serviciul Minelor, înființat în 1890, depinde de Ministrul Comerțului și Agriculturii, ocupându-se de tot ce

se rapoartă la mine, cariere și ape minerale dirige explorările și exploatarea minelor statului.

Numărul inginerilor naționali e mic, fiind și mai împuținat încă prin faptul că statul îi întrebuințează la exploatarea minei de lignită de la Pernik. Pe lângă secția Minelor e un Consiliu al Minelor, care decide în ultimă instanță, lucrând sub președinția Ministrului Comerciului și Agriculturii.

Cât timp Bulgaria a fost sub stăpânirea Turcilor, se exploata numai o mină de fer la Samokof. Dupe proclamarea Independenței (1878) statul bulgar începe exploatarea minei de lignit din valea Mochino (27 kil. depărtare de Sofia). Până în 1891 s'aŭ exploatat 105.000 tone, consumate de Capitala țerei și căile ferate. În 1891 statul a deschis mina de la Pernik, situată în același basin cu Mochino. De la 1891 la 1899 producția minei a fost de 542.740 tone, din cari s'aŭ vîndut 459.925 tone. În 1892 se votă legea asupra minelor, în virtutea căreia se dau permisiile de explorare, pe termen de 2 ani.

În general în Bulgaria sunt foarte multe mine, însă cea mai mare parte saŭ nu sînt studiate de loc, saŭ numai în parte.

Lignita e cea mai importantă, aflându-se în basinul Pernik-Mochino Vladaya (Sofia); Tuden, Karnul, Bistrița, Katina, Peinkurovo (Sofia); Dobov-Dol (Kustendil); Brestovo și Mericileri (Stara-Zagora); Kayadjik și Kobardja (Haskovo) și lângă Lom-Palanka.

Minereuri de fer sunt la Samokof, conținând 53⁰/₁₀ fer.

Minereuri de manganes sunt la Varna, Sliven și Haskovo.

Minereuri de cupru, de și exploatare, însă nestudiate, sunt în mai multe localități, ca: Kara-Bair, Milkiovți, Placalnița, etc.

Minereuri de plumb se află în Rodopi și în județele: Kustendil, Tru, Vrața, etc.

Carierele. — În regiunea muntoasă sunt multe cariere, cari de și sunt exploatare, n'aŭ fost studiate din punctul de privire al clasificărei și importanței lor. De asemenea, din pricină că n'aŭ fost strict supravegiate, nu se scie cât aŭ produs. Aproximativ, s'aŭ extras un milion de metri cubi de peatră de construcție, nisip, etc., și trei sute cincizeci de mii m. c. de argilă.

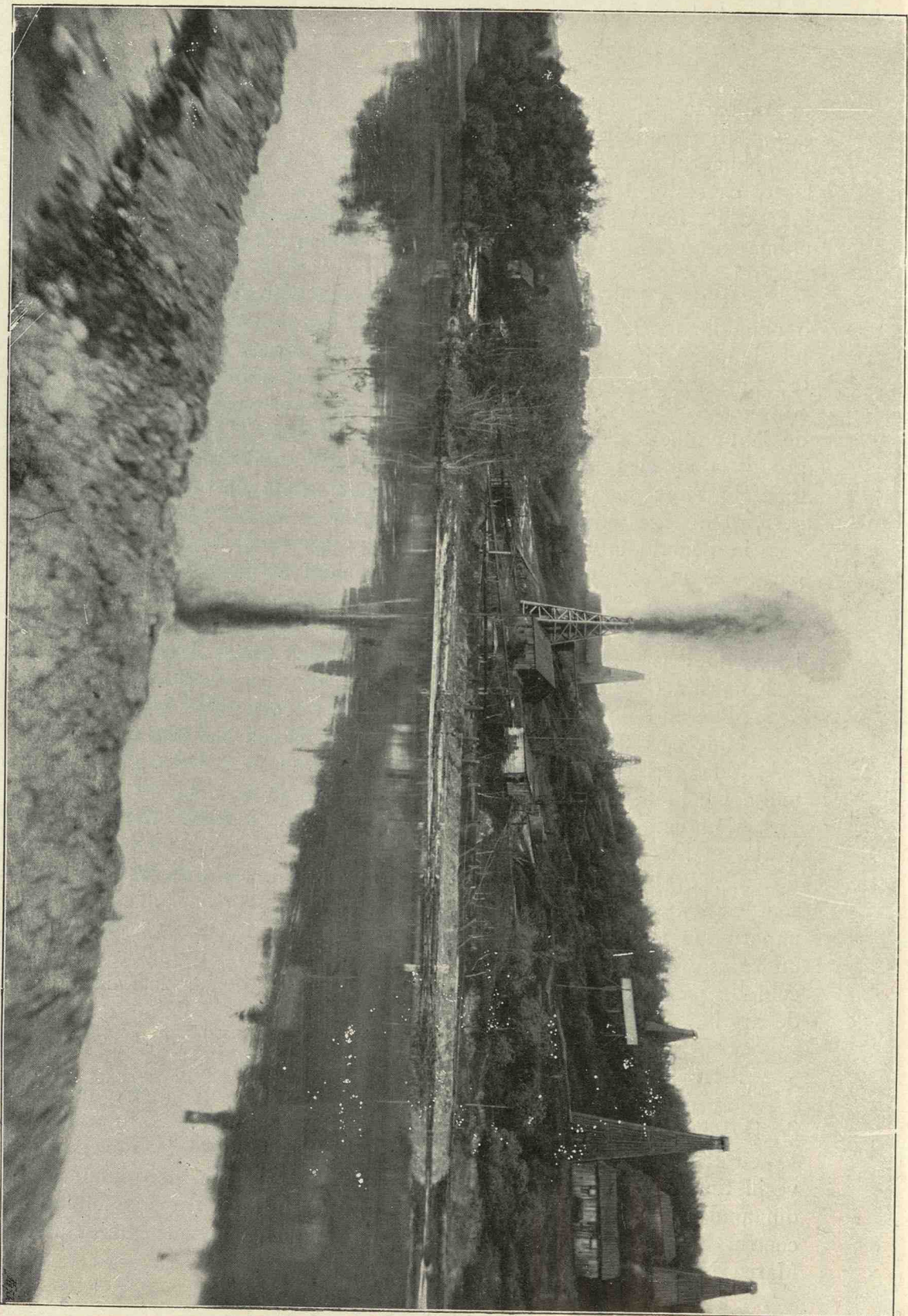
Argil refractar se găsește lângă Tciukurovo și Bistrița.

Petre litografice sunt la Neguciovo.

Marmurile mai importante sunt cele din Berkovița, (neexploatare) și de la Belovo (exploatare) situate pe linia Sofia-Plovdiv.

Petrolul. — În România, unde păcura se întrebuința din cele mai vechi timpuri numai pentru unsul osiilor, exploatarea petrolului a luat, din anul 1859, o vedită desvoltare, grație ușurinței transportului către centrul Europei pe Dunăre, și în basinul Mediteranei saŭ către Suez pe Marea Neagră.

Expoziția Petrolului
Exploatarea de la Câmpina a «Stelei Române»

Terenurile petrolifere, situate în general la 250—500 m. altitudine de-asupra nivelului mării, se întind pe coasta meridională și orientală a Carpaților, de la Govora, în județul Vâlcea, pîn' la Văratec, în județul Neamțu, coprinzînd o zonă de 400 kil. lungime pe aproape 20 kil. de lățime, adică o suprafață de 80.000 hectare¹⁾.

Petrolurile românesce se compun aproape exclusiv din carbon și hidrogen. S'au constatat numai urme de corpuri oxigenate și mici cantități de sulf și azot. Compoziția lor chimică variază între 86.17 carbon cu 13.79 hidrogen (petrol din Cămpeni) și 87.57 carbon cu 11.37 hidrogen (petrol din Sărata-Tohani).

Culoarea petrolurilor românesce variază de la galben deschis transparent și de la roșu deschis transparent, la cenuși și negru opac. Caracteristica lor comună e fluorescența verzue.

Densitatea e cuprinsă între 0.7833 (petrol din Cămpeni) și 0.9050 (petrol din Sarata-Tohani). Aproape toate fac explozie sub 0° și ferb între 25° C. și 62° C.

Supuse distilării, petrolurile brute românesce au dat, în greutate, produsele următoare:

1. *Esente ușoare*, distilând între 0° și 150° C. de la 0% (Sarata-Tohani) la 49.12% (Slobozia-Vrăjitoarea);

2. *Uleiuri lampante*, distilând între 150° și 300° C., de la 28.32% (Cămpeni) la 58.12% (Sarata-Tohani);

1) Fără a anticipa asupra descoperirelor care se vor face de sigur, fie în zona petroliferă limitată mai sus, fie în afară de această zonă, în câmpiile care mărginesc imediat dealurile cu anteclinuri petrolifere, serviciul minelor Statului a constatat pînă astăzi prezența petrolului pe o suprafață, care e aproape cât un sfert din zona petroliferă sus-zisă, evaluând la «minimum 20000 hect. suprafața terenurilor unde negreșit trebuie să se instaleze sonde», spre a scoate prețiosul ulei.

De altă parte, d. C. Alimănișteanu, inginer al Școalei de Mine din Paris, care, în calitate de șef al serviciului minelor statului a putut să se ocupe de cestiunea petrolului, în o broșură ce a publicat asupra sub-solului României, cifrează după cum urmează terenurile petrolifere române: «Dacă luăm ca bază studiile cele mai riguroase și observațiile trase din lucrările săvârșite în țară, se poate da ca absolut sigură cifra de 1.500 vagoane pe hectar, adică, pentru 20.000 hectare, 30,000,000 vagoane, care, calculate pe prețul de 250 fr. fie-care reprezintă o valoare de 7 și jum. miliarde franci.

Această evaluare a terenurilor petrolifere românesce e redusă poate la a opta parte reală, căci suprafața socotită e numai un sfert din întinderea zonei petrolifere, ear producția de 1500 vagoane de hectar e (numai) mijlocia producțiilor, pe care exploatarea le-au avut pînă în prezent în mijlociu.

În adevăr, după cifrele d-lui Alimănișteanu, din 40 hect. câte au fost exploatate de la 1857 la 1896, s'au extras 118.000 vagoane de câte 10 tone de petrol, de unde reese o producție mijlocie de 2.650 vagoane de hectar, și nu 1,500 numai.

Aceasta e bogăția zonei petrolifere românesce; valoarea sa se poate, deci, aprețui la 60 miliarde franci aproape!

Și cifra aceasta nu trebuie să mire pe nimeni, dat fiind faptul că în 1899, o singură sondă a societății *Steaua Română*, sonda No. 12 din Cămpina (Prahova), a produs 70 vagoane ulei pe zi, timp de 39 zile, adică o valoare de 682.500 fr. Mai pe urmă s'a micșorat puțin producția, der n'a încetat. (Asupra petrolului din România, comunicare făcută la congresul Petrolului din Paris, în ziua de 23 August, 1900, de către d. N. Cucu-Stărotescu. (Vezi și *Țara Noastră* de d. P. S. Aurelian, pag. 148—157).

3. *Rămășiți*, de-asupra 300⁰ C. de la 13.37⁰/₀ (Câmpeni) la 58.12⁰/₀ (Sarata-Tohani).

S'a constatat că petrolurile cele mai bogate în benzină sunt cele din Plasa Teleajen, din Slobozia-Vrăjitoarea, Poiana Verbileu, Apostolache și Cașin (mai mult de 20⁰/₀), iar cele mai bogate în uleiuri lampante sunt cele din Câmpeni, Poiana Verbileu și Berca.

Toate petrolurile românesce conțin parafină (de la 15 la 29⁰/₀).

Petrolul a fost exploatat în mod constant de-abea după 1859; din statistica acestui an se vede că s'a exportat petrol în valoare de 150.114 lei.

Exploatarea a mers crescând neîncetat și în ultimii ani a luat o vedită desvoltare. Eată, în cifre rotunde, producția câtor-va ani:

Anul	Extracție în vagoane de 10 tone
1863	360
1873	1.400
1897	15.000
1899	30.000

În România exploatarea se face prin puțuri largi pentru adâncimi de 150 m. câte-odată, și prin mijlocirea găurilor cu sonde pentru adâncimi ce trec de 400 m.

Pentru a săpa un puț, în general se trage un pătrat cu laturi de un metru și jumătate, sau o circumferință cu un diametru de un metru și jumătate, apoi cu ajutorul târnăcopului și lopeței se sapă.

Ajungând la adâncimea de trei metri, se instalează un fel de vârtej macara pentru a coborî și ridica lucrătorii, precum și spre a scoate pământul. Țeranii, cari obișnuiesc a lucra cu felul acesta de puțuri, n'aū nevoie de mari instalații: doi trunchi de arbori bifurcați sunt așezați pe laturele puțului, de-asupra s'așează un tub, înzestrat cu două ciuturi de lemn, cari servesc la scoaterea pământului. Spre a te scoborî sau urca, lucrătorul încalică pe o ciutură, care slujesce așa de ascensor.

Pe măsură ce lucrul înaintează părății puțului sunt căptușiți cu scânduri sau crângi de arbori. În felul acesta se pot scoborî lucrătorii pênă la o adâncime de maximum 180 sau 200 m.; însă, se înțelege lesne câtă vreme trebuie spre a săvârși atâta muncă.

Aceste puțuri sunt săpate pênă se dă de prima pătură de petrol (sunt trei de toate) care se află între 50 și 150 m. Când această pătură e secată, se sapă une ori pênă la a doua, care se află mult mai în adâncime, însă munca e foarte anevoioasă, de oare-ce gazul care se desvoltă în puț, face aerul de nerespirat și trebuie trimis aer lucrătorilor, cari lucrează în fund, cu ajutorul unor foale mari.

Și pentru exploatare instalația e rudimentară: un manej de cai înfășoară pe fusul caprei o frânghie trecând peste vârtejul de de-asupra

puțului. La capetul frânghiei e un burduf, care, scoborându-se în fundul puțului, se umple cu petrol și se urcă sus. Un lucrător îl deșertă într'un jgheab, care dă într'un rezervoriu.

Dintr'un puț de acestea se pot scoate zilnic *patru tone*.

În terenurile, al căror sub-sol e alcătuit din roce tari, se pune un cilindru gol, c'un diametru de aproape 20 cm. în mijlociū, înzestrat la bază cu o coroană de diamante de mică valoare. Acestui instrument i se dă o mișcare rotativă, intrând ast-fel în rocele cele mai tari ca un sfredel. Pentru a arunca afară sfărmăturile se întrebuițează apa sub presiune.

În terenurile mai puțin tari se întrebuițează sistemul canadian, cu cablu. Un turnuleț de 10—20 m. înălțime susține o macara, pe care trece o frânghie tare sau un cablu de metal, de care atârână o dalta enormă. Prin ajutorul unei mașini cu vapor sau al unui motor electric, se ridică sau se lasă dalta cu mare iuțeață pênă la 60 lovituri pe minut.

Sfărmăturile se iaū din fund cu nisce linguri sau pompe de nisip.

Cu cât dalta pētrunde mai în adânc se așează în puț tuburi de metal cari susțin pāreții și cari, făcându-se puț, alcătuesc o coloană cilindrică, cu un diametru care variază între 15 și 25 c. m. și merge pênă 'n fundul sondajului...

Se întēplă une-ori că se rupe cablul și dalta remâne în fundul puțului cu câte va sute de metri de cablu. Se întrebuițează atunci un *«fishing tools»* (instrument de pescuit): bare mari de fer dințate, ascuțite, convexe, în formă de săgeți, care se coboară în puț legate de un cablu. Instrumentul prinde cablul, scoțēndu'l cu totul afară. Însă se întēplă că dalta și cablul sunt așa de bine 'nfășurate și așa de strânse în țeavă, în cât nu se mișcă de loc. Alt mijloc nu'i atunci de cât a scoate întreaga coloană de țevi care poate fi de câte-va sute de metri.

Se sapă ast-fel pênă se dă de un zăcământ de petrol; totuși, acum nu se mai opresc la primă sursă, ci se continuă săparea pênă la a treia unde petrolul e de mai bună calitate și'n mai mare cantitate.

Când se dă de isvor puțul în deobște erupe: masa de petrol aruncă instrumentele și țîșnesce pe gaură afară pênă la o înălțime de 20 m. și chiar mai sus. În acest caz se pune o bārnă de-asupra găurei puțului, spre a împedica petrolul de a țîșni așa de sus și a se perde în aer. El cade într'un basin din jurul puțului, de unde se scurge în jgheaburi ¹⁾.

1) Sondajul *Sospiro* al exploatărei d-luī G. Gr. Cantacuzino, la Drăgăneasca (Prahova), avea ca iuțeața de explozie o coloană de petrol de 0 m. 25 de diametru la eșirea sa din tuburi. Această coloană dedea diferite colori pe o circumferință de vre'o 50 m. diametru și 40 m. din înălțime, căzēnd în o ploae fină și curgēnd pe suprafața pământului pênă la micul torent Provița, pe care l-a umplut în cinci zile, fără să se poată opri eruperea. Când gazul, a căruī presiune provocase acea bruscă tășnitură, se isprăvi, sondajul a fost pompat timp de doi anī. Am comunicat în altă notă cazul sondei No 12 de la Cāmpina a societăței *Sitaua Română*, care a aruncat 2.730 vagoane de petrol în 39 zile de erupere și care a fost pompată mult timp dupe aceasta.

Când se sfârșește eruperea, — ea poate dura mai multe săptămâni și chiar luni, — se începe exploatarea cu sonda.

Sonda e un fel de cilindru gol, de 6-15 metri lungime, deschizându-se la fund cu o supapă. Acest cilindru e legat de-un cablu, pe care lucrătorul îl lasă să se coboare pînă 'n fundul puțului. Atingînd fundul, supapa se deschide, sonda se umple și mecanicul ridică aparatul pînă ce sonda ese din puț. Alt lucrător o împinge puțin la o parte, mecanicul desfășura câți-va decimetri de cablu, și sonda, punîndu-se pe pările puțului, își deschide supapa; uleiul curge și sonda 'și reîncepe lucrul.

Pentru toate aceste mișcări, trebuie o forță motrice destul de mare, și, cum cazanele cu vapor sunt periculoase, căci pot da naștere la incendii, ele sunt puse la distanță mare de puțuri. Mai multe conducte, plecând de la aceste cazane, aduc aburul necesar pentru trei ori patru puțuri.

Cu toate acestea și acest fel de instalație are neajunsuri.

Pericolul de foc e micșorat, dar nu înlăturat, așa că puțul erupînd și răspîndind gazuri inflamabile, cazanele din împrejurimi trebuiesc stinse.

Pentru aceasta s'a introdus la Cîmpina și Buștenari sistemul exploatarei prin electricitate.

Societatea de electricitate din Sinaia a instalat, mai jos de acest orașel, o uzină în stare a produce 1000 cai vapor din cari transportă 550, sub formă de curent electric de o tensiune de 11.000 volți, pe o linie trecînd prin Posada, Comarnic, Breaza, Cîmpinița și Doftana.

La Doftana se află stația de împărțire și o stație de rezervă, co-prinzînd o mașină cu vapor de 150 cai, care poate servi în caz de accident pe linie și chiar, mai târziu, să producă o putere ajutătoare.

La stația de împărțire curentul din Sinaia și cel produs la stația de rezervă se întrunesc și sunt trimise în Cîmpina și Buștenari, unde, înainte de a ajunge la motoare, tensiunea de 11.000 volți e redusă la 500.

Motoarele electrice sunt foarte simplu construite și mici. Pentru a înlătura pericolul de foc, colectorul și comutatorul sunt ermetic închise sub un glob de sticlă pus pe o coroană de cauciuc. În acest chip nici o scîntee nu se produce în aerul din afară.

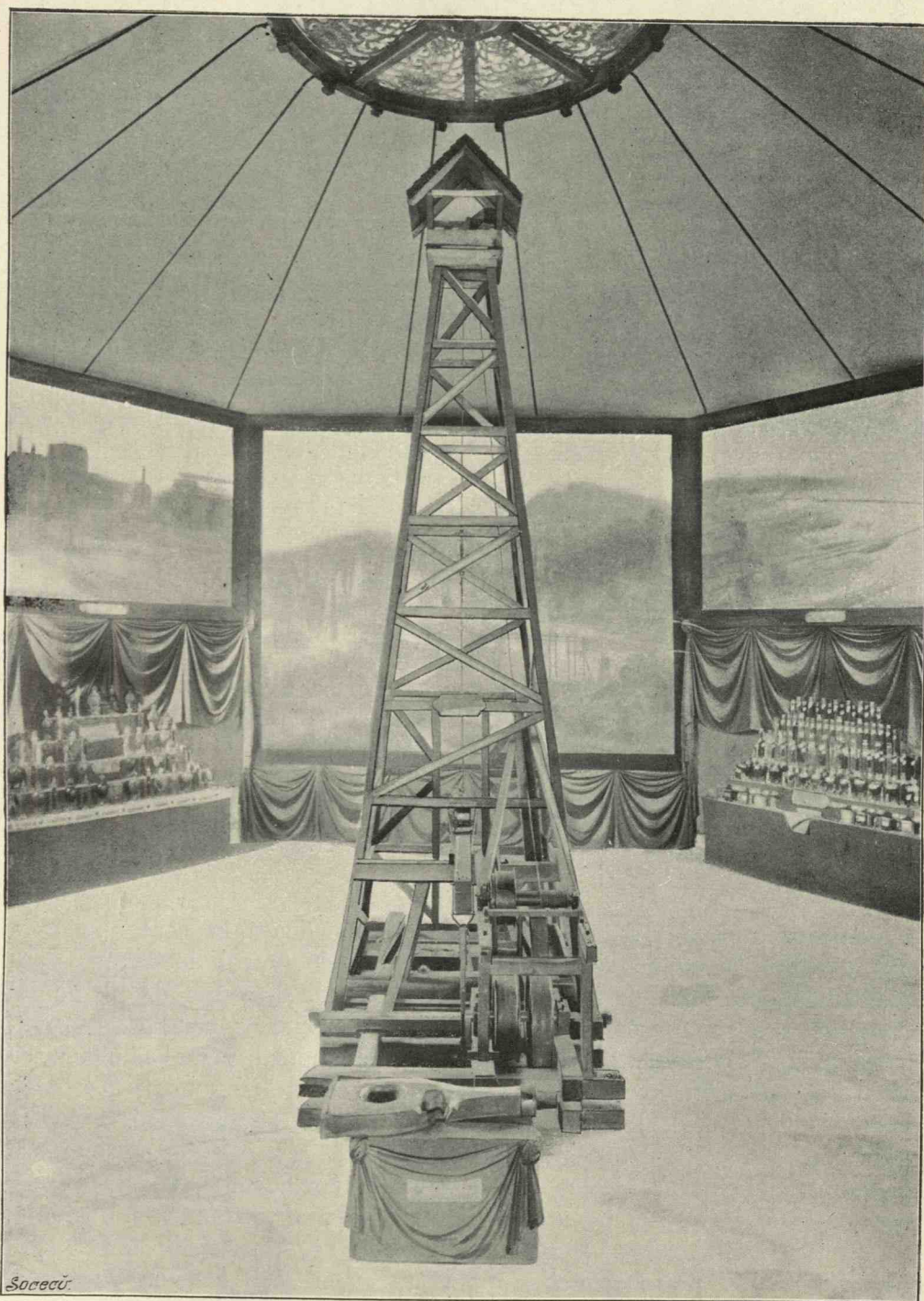
Pentru găurire (forage) se întîmplă une-ori că mașina trebuie să producă o putere de 50—60 cai într'un minut, spre a înlătura vre-o pedică. Însă motoarele produc numai de la 30—40 cai putere.

Compania a înzestrat motoarele sale cu acumulatori care, în virtutea forței câștigate, poate da și 100 cai putere.

Puterea, pe care stația de împărțire Doftana o poate acum produce, e de 550 cai, însă se lucrează continuu spre a putea produce 1750 cai-vapor putere.

D-nul d-r C. I. Istrati, profesor la Universitatea din București, expuse în Pavilionul român al Expoziției internaționale din 1900, Paris, într'o vitrină, probe de rocile întîlnite de o sondă pînă la 176 m. adân-

Sorcev

Expoziția Petrolului
Interiorul Pavilionului de la Vincennes

cime, la Slon (Prahova). Eată tabloul succesiunii acelor roci cu grosimea stratului lor :

ROCIILE	Grosimea stratului	Adâncimea de la suprafață	ROCIILE	Grosimea stratului	Adâncimea de la suprafață
	Metri			Metri	
1. Humus; marnă argiloasă	25	25	16. Argile puțin numeroase, micacee	2	97
2. Marnă argiloasă compactă cu impregnații bituminoase	14	39	17. Gresii micacee, fine argiloase	1	98
3. Marnă argiloasă, pe alocurea schistoasă, cu intercalații de foi de silex	6	45	18. Argile roșii	4	102
4. Gresie cenușie micacee, puțin calcară	2	47	19. Argile albe compacte	2	104
5. Argile roșii	4	51	20. Argile roșii	4	108
6. Argile cenușii	7	58	21. Argile cenușii	32	140
7. Argile impetrite	15	73	22. Argile compacte cenușii	2	142
8. Argile și marne argiloase cenușii	4	77	23. Gresii foarte argiloase micacee	2	144
9. Gresii compacte albe în volume mici	2	79	24. Gresii calcare	2	146
10. Argile roșii	2	81	25. Argile în plăci și schisturi	2	148
11. Argile cenușii, alternând cu gresii foarte fine micacee argiloase	6	87	26. Marne foarte argiloase compacte	1	149
12. Argile cenușii	2	89	27. Marne argiloase	5	154
13. idem idem cu ciment argilos	2	91	28. Argile negricioase	4	158
14. Argile cenușii deschise	2	93	29. Gresii micacee calcare	8	166
15. Marne compacte	2	95	30. Argile marnoase	1	167
			31. Gresie calcară	9	176
			. . . . .		
			32. Petrol		
			33. Gresii micacee biluminoase		

Adesea ori sonda dă de o crăpătură puțin înclinată, în care apa e la fund, petrolul la mijloc și gazurile desvoltate de petrol de-asupra, apăsând amândouă lichidele prin tensiunea lor. Dacă sonda dă de fundul crăpăturii, apa, sub presiunea gazului, țâșnesce cu putere; când s'a isprăvit, începe a țâșni petrolul. Dacă sonda pătrunde numai pînă la jumătatea crăpăturii, petrolul, care se află de-asupra capetului sondei, țâșnesce; restul trebuie pompat. În sfârșit, dacă sonda intră numai pînă la partea (superioară) de sus a crăpăturii, numai gazurile es afară, ear petrolul trebuie pompat. Datorită acestor împrejurări, în unele sonde vedem că țâșnesce întâia oară apa și pe urmă petrolul, ear alte ori amândoi de-odată.

Când petrolul curge de-odată, avem ceea ce Americanii numesc *flowing-wells*, când petrolul trebuie pompat, avem de-a face cu *pumping-wells*.

La sfârșitul anului 1898 numărul puțurilor și sondajelor se împărția ast-fel :

Județele petrolifere	P U Ţ U R I		S O N D A J E	
	Productive	Neproductive	Productive	Neproductive
Dâmbovița	107	35	—	—
Prahova	355	410	24	37
Buzei	87	3	4	10
Bacău	8	114	40	8
Total	557	562	68	55

Câte-va uzine, dintre cari unele destul de importante, scot din petrolul brut românesc : *benzine, motoroline, petroluri lampante* de diferite calități, *uleiuri minerale de îngrășare, parafine, etc.*

Eată după o statistică oficială, numărul uzinelor, producția lor și cantitățile în deposit la 1 Martie, 1900 :

JUDEȚELE	Numărul Uzinelor	Fabricația de la 15 Decembrie până la 1 Martie 1900			In deposit la 1 Martie 1900		
		Benzine	Petroluri lampante	Uleiuri	Benzine	Petroluri lampante	Uleiuri
		T O N E			T O N E		
1. Bacău	23	51	440	—	30	1290	—
2. Buzei	5	36	508	3	34	570	6
3. Covurlui	1	1	27	9	—	8	4
4. Dâmbovița	12	619	872	114	909	1312	304
5. Ilfov	2	112	183	—	304	168	146
6. Neamtu	5	—	17	—	—	10	—
7. R.-Sarat	1	—	—	—	1	2	—
8. Tutova	1	—	5	9	—	10	13
9. Vaslui	1	—	24	—	—	10	—
10. Putna	1	—	—	10	—	—	10
11. Prahova	28	3252	10427	4012	1874	4117	2792
Total	80	4071	12503	4237	3152	7501	3275

Dintre aceste uzine, cea mai importantă e cea din Câmpina (Prahova) a societății *Steaua Română*, uzină care avea în deposit la 1 Martie, 1901 :

1.140 tone de benzină
3.151 » » petrol lampant
2.379 » » uleiuri.

După importanța depositului lor, vin apoi: M. Câmpeanu (Dâmbovița) la Târgoviște, M. Grigorescu, la Viforâta (Dâmbovița).

Societatea *Aurora*, la Ploești (Prahova).

În 1899 totalul producției a fost de 300.000 tone, din cari s'a consumat în țeră vre-un sfert, ear 200.000 tone au fost exportate, fie ca petrol brut, fie ca derivate.

Consumația internă crește în fie-ce an, de oare-ce petrolul înlocuesce cărbunele la încălzirea uzinelor, locomotivelor, căilor ferate și de cât-va timp, la încălzirea cazanelor vapoarelor.

Și exportul va lua mare desvoltare, din pricină că fabricile străine întrebunțează mult petrol.

Petrolul nostru a fost expus în pavilionul său propriu în anexa a Expoziției din Parcul Vincennes. *Serviciul minelor* din Min. Domeniilor, cu probele sale de petrol brut, distilat, rafinat și cu analizele și derivatele sale — printre care materiile tinctoriale, — *Societatea Steaua Română* cu produsele întinselor sale exploatațiuni din județele Prahova, Dâmbovița, Buzeu și Bacău, cu felurite specimene de petrol distilat de uleiuri, de materii grase și de produse solide extrase din păcură, cu o serie întreagă de luminări de parafină, cu sonda sa, așezată în mijlocul pavilionului, cu tablourile minerale indicând localitățile principalelor sale lucrări și fabrici; *Berca Petroleum Company Limited* (C. Costa-Foru) cu profilurile și modelele sale de sondagiū, Societatea Internațională «Amsterdam» cu probele ei de petrol și toți ceil'alți exploatatori au contribuit că expozițiunea noastră să fie cel mai interesant centru de studii al industriei petrolifere, ear Pavilionul să fie ales pentru o ședință a Congresului de petrol, ce pentru prima dată s'a ținut la Expoziția din Paris. Succesul a fost foarte mare și Juriul internațional, în care aveam de delegat pe D. Inginer Henri Cremer, ne-a dat cele mai înalte recompense, adică: 3 mari Premii; 6 medalii de aur, 7 de argint și 2 de bronz.

Sarea. — Dintre toate țerile carpatine numai Transilvania poate fi comparată cu România în privința numărului și întinderii zăcămintelor de sare.

În România aceste zăcămintele nu sunt sincronice, ci provin din două formații de vârstă diferită:

1. Sarea se află în paleogen; se mai află și în unul din etajele aligocenului și, poate, chiar în eocenul superior.

2. Sarea se află în miocen și, în această formație, se întinde ca o zonă de lățime variabilă de la est, Galiția, pêne în Oltenia; acesta e etajul «schlier» al geologilor austriaci, cunoscut în deosebi ca formațiune saliferă sub-carpatină sau elvețiană.

Se mai află sare în straturi, cuiburi și chiar masive în terenuri mai tinere, găsită cu ocazia sondagelor făcute pentru căutarea petrolului.

Isvoarele, mlaștinele precum și lacurile sărate, cari se află în câmpie

fie în Moldova, fie în Muntenia, sunt apariții, saline locale, neavând nici-o legătură cu zăcămintele de sare.

Formația saliferă paleogenă. — Eată în linii generale schița geologică a Carpaților români: Arcul Carpatic, din Bucovina pînă în Ialomița, e alcătuit aproape în întregime de un complex de roci de gresii și marnoase, mesozoice și terțiare vechi, în general cu puține fosile și pe-alocurea fără; acest complex de roci se numește «flysch»-ul carpatic. Neocomienul e considerat ca limită inferioară, oligocenul ca limită superioară; a «flisch»-ului. Din valea superioară a Ialomiței paleogenul se coboară spre câmp, ear lanțul Carpaților se prelungesce, alcătuit din roci eruptive vechi și schisturi cristaline, pînă la defileul Dunărei: aceasta e zona cristalină a Carpaților.

Formația saliferă paleogenă conține numeroase masive saline, cari pe-alocurea iaă forme de stânci. O serie de masive începe de la Tîrgu-Ocna (Bacău) prelungindu-se spre sud, singurul masiv de sare paleogenă în exploatare; întinderea acestui masiv e prețuită la 4 kilom. Pe afluentul stîng al văii Slănicului sunt toate indiciile că se află un mare masiv anticlinal, la est de cel din T.-Ocna.

În valea Putnei e un masiv de sare în satul Coza; mai spre sud, aproape de satul Herăstrău, la 4—5 kil. se găsește sare în torenții Hajma și Misina, care aparține foarte probabil unui singur masiv mare. În valea Balosu se află alt masiv, la depărtare de 8 kil. de «flisch». La unirea torenților Dragan și Tapaș se află alt masiv de sare, și 'n fine altul în valea Zabala, numit Nereju. Aici stânci de 30 m. înălțime se ridică pe țărnel stîng al riului, care și-a croit albia în sare.

Alte masive paleogenice sunt: Jitia (R.-Sărat), Lopatari (Buzeu), Sotriile (Prahova).

Formația saliferă sub-carpatică. — Rocile, cari compun formația saliferă sub-carpatică, sunt de gresie, marn, gips și un tuf dacitic.

Saliferul sub-carpatic e bogat în zăcăminte de sare. Sarea se află în masive, cuiburi, straturi sau incrustată în rocile marnoase. Prima regiune coprinde nordul Moldovei pînă la insula oligocenică din Vizanti; aici găsim numai rari surse saline, mai abundente în jud. Bacău.

A doua regiune e foarte bogată în sare și se prelungesce pînă la Teleajăn. Zăcămintele mai mari sunt: Valea Sărei, Monteoru, Reghiu, Andreăș, Dealul Sărei (Jitia), Lopătari, Lopătăreasca, Negosina, Cănești, Năeni, Rușavăț, Salcea, Păcureți, Opăriți, etc.

A treia regiune coprinde insulele Ocnița și Lăculeț, și masivele: Poiana, Slănic, Cernești, Telega-Doftana, Vulcănești, Buștenari, Doftănești, Lăculeț, Ocnița, etc.

A patra regiune e zona Câmpulung, cu puține izvoare sărate. A cincea regiune e cea din Ocnele-Mari, foarte limitată, avînd un enorm masiv la Ocnele-Mari.

Masivele de sare. — În România sarea gemă se află în cuiburi, straturi și masive. Cuiburile și stratele de sare se găsesc cu ocazia sondajelor pentru petrol; grosimea lor variază; puterea lor e în mijloci de 20—30 m. Cuiburile sunt sfărâmături ale marginii unui masiv.

Cuiburile și straturile de sare n'au nici-o importanță în România, fiind-că se exploatează numai masivele.

După sondajele făcute, sigur că masivul Ocnele-Mari are o lungime mai mare de 3 kil.; admitând lățimea de 500 m. și adâncimea de 100 (până acum a ajuns exploatarea la metrul 70) Ocnele-Mari au un volum de 150.000.000 m. c. sau 330 mil. de tone.

Dimensiunile minime ale masivului Tîrgu-Ocna sunt: lungimea de 4 kil.; lățimea 300 m. și adâncimea 100 m. Avem 120 mil. m. c. sau 264 mil. tone.

Exploatarea Statului se mărginesc la 4 masive: T.-Ocna, Slănic (Prahova), Doftana și Ocnele-Mari. Țeraniile din Vrancea (între Putna și Milcov) extrag numeroase cantități de sare pentru propriile lor trebuințe.

Exploatarea în vechime mai erau la Telega, Gura Slănic, Ocnița, Crozești, Opăriți etc.

După analizele făcute de d. dr. Istrati sarea de minele Slănic și Doftana conține următoarele carburi:

Slănic:

Prima calitate (99.80% Na Cl.) fără miros; un kgr. conține	21.99 c. c. gaz
» » miros tare de petrol; » » »	117.23 » »
Calitatea a doua, (98.68% Na Cl.) fără miros » » »	11.36 » »

Doftana:

Prima calitate (99.89% Na Cl.)	1 kgr. conține	21.21 c. c. de gaz
A doua » (98.47% » »)	» » »	29.84 » » » »
A treia » (98.68% » »)	» » »	26.45 » » » »

Analiza gazurilor, afară de carbuni naturate și nasaturate, se dă o cantitate de oxigen 8.2—19.6% azot și lipsa completă de CO².

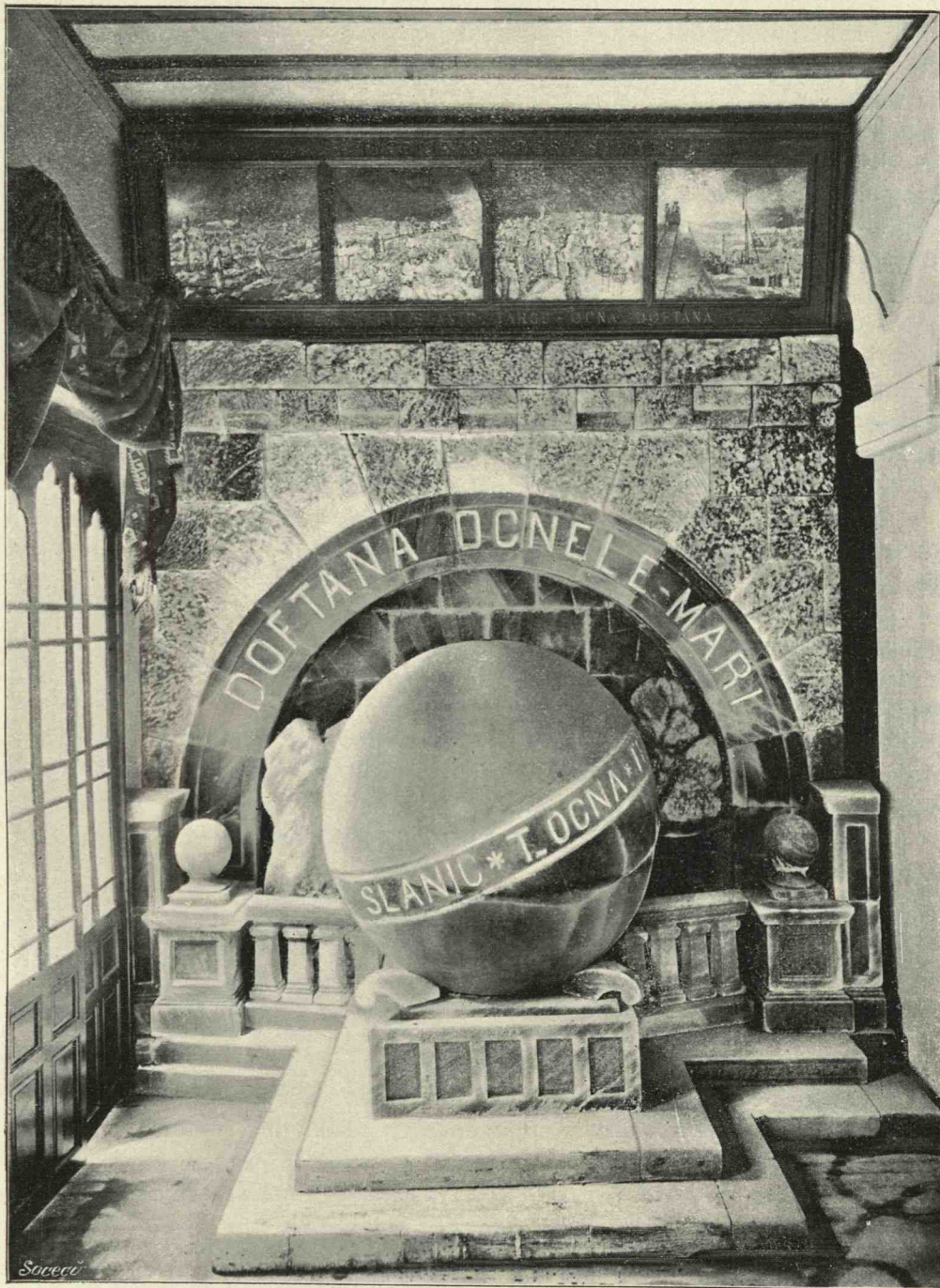
Foarte arare-ori se găsesc mari pungi de *grisou*.

Zăcămintele de sare în terenurile neogene mai tinere sunt la: Buștenari, Recea, Țintea, Băicoi, Șoimari, Moreni, Colibași, etc.

Isvoare, conținând clorură de sodiu, se găsesc în toate părțile «flisch»-ului și neogenului.

Lacuri sărate de câmp se găsesc în Muntenia în mare număr, și anume: Lutarița, Balta Albă și Balta Amară (R.-Sărat); Lacul-Sărat, Lazu, Ianca, Plopul, Lutul-Alb, Batogul și Plosca (Brăila); Lacul Amara și Fundata (Ialomița); în împrejurimile orașului Tîrgu-Măgurele e un mic lac, ear în Dolj, în comuna Jighera, sunt două lacuri: Vârcan și Chișchileaua.

Expoziția Sărei, Globul de 10.000 de kilograme

Analizele acestor ape ne arată că ele conțin, afară de clorură de sodiū, sulfați de sodiū și de magneșiū în foarte pronunțate proporții.

Istoricul salinelor. — Nu se poate preciza data începerii exploatării zăcămintelor de sare în România, însă trebuie să admitem că se exploatău de foarte multă vreme, dat fiindcă se găsesc escavații lângă minele actuale.

În România exploatarea și vinderea sărei constituie un monopol al Statului *ab antiquo*. Regulamentul organic din 1831, consacrand acest drept, menține în salinele exploatare în acel timp vechile angajamente cu proprietarii solului; totuși, deschizând de-atunci salina Doftana în locul celei de la Telega, Statul a răscumpărat terenurile proprietarilor.

De la Regulamentul Organic până la sfârșitul anului 1861 exploatarea salinelor a fost cedată prin adjudecare în ambele Principate. La 1 Ianuarie, 1862, Statul creă un serviciu deosebit, punându-l sub dependența Ministerului de finanțe, prin care administrează salinele. La 1 Aprilie, 1881, acest serviciu a fost alipit de Regia tutunurilor, de care depinde și astăzi.

Vinzarea sărei în detal nu e monopolizată de stat, ci e absolut liber.

Minele în exploatare sunt: Slănic și Doftana (Prahova), Tîrgu-Ocna (Bacău) și Ocnele-Mari (Vâlcea). Aceste saline sunt legate prin linii ferate de arterele principale de comunicație.

Incepând din anul 1881 exploatarea salinelor se face în mod sistematic prin ajutorul mașinilor cu abur pentru extragerea sărei; instalații pentru lumină electrică, în locul celei cu petrol; mori cu abur pentru a fărîmița sarea; mașini pentru tăiat sarea la Slănic etc.

Sarea se transportă de la salină la depozit cu o mică locomotivă.

Sarea se vinde de Regie, fie chiar la saline, fie la depozite, cari sunt în număr de 33. La saline se vinde sarea pentru consumația internă; la depozite se transportă sarea și pentru consumația internă și pentru export în Rusia, Serbia și Bulgaria.

Depozitele pentru granițe: Galați și Iași (Ungheni) pentru Rusia; Giurgiu, Severin și Vêrciorova, pentru Serbia; Giurgiu, Galați și Brăila, pentru Bulgaria.

Serbia importă sare din România din anul 1890; primul contract a durat până la 1895, ear din acest an s'a reînnoit pe 8 ani.

Prețul sărei de export se fixează de Consiliul de Administrație al Regiei cu aprobarea prealabilă a Consiliului de Miniștri.

Soda. — Bogatele noastre mine de sare gemă duc, natural, la fabricarea sodei, care se întrebuintează astăzi în mare cantitate în România. În 1897 s'au importat 2.617.957 kgr. de sodă, a căror valoare a fost de 2.094.366 fr.; în 1898 s'au importat 2.979.251 kgr. în valoare de 2.383.491 fr., iar în 1899, 2.684.216 kgr. în valoare de 2.147.373 franci. De aci reese că mijlocia celor trei ani a fost de 2.760.000, în valoare de 2.211.000 fr. în cifre rotunde.

Aceste cifre cuprind numai importul sodei brute; mai trebuie să adă-

ogăm și valoarea numeroșilor derivați și compuși ai sodiei importate, care se ridică la suma de 3 milioane franci.

Prin înființarea fabricelor de sodă, ar rămănea în țară această sumă de cinci milioane, în plus s'ar putea exporta, fie sodă brută, fie derivații ei.

Sarea se afla expusă în aripa stîngă a Pavilionului Regal, în două monumentale construcții și anume: una în formă de boltă avînd în mijloc un bloc de sare albă, (dintr'o bucată) de 10.000 kgr. greutate, ear alta reprezentînd secțiunea unei galerii dintr'o mină, cu toate felurile de sare extrase din ocnele noastre.

Chărți, diagrame și tablouri diverse însoțeau și lămureau această atât de însemnată parte a industriei noastre miniere.

Juriul internațional a acordat Ministerului de Domenii 1 Mare Premiū.

Clasa 64-65. — Marea și mica metalurgie. Fie din aproape obșteasca noastră îndeletnicire cu agricultura, fie din lipsa de inițiativă, ori din neîntervenirea Guvernelor de pe vremi, pentru a provoca sau a încuraja creațiunea unei industrii metalurgice, această ramură de activitate este foarte înapoiată la noi.

Bogațiile subsolului nostru — afară de sarea și de cîtva timp petrolul — sunt necunoscute și neexploatate, mijloacele de a le pune în valoare lipsindu-ne, ear în ce privesc produsele derivate dintr'ênsele, ni le-am procurat și ni le procurăm cu prea multă ușurință de la străini, pentru a căuta — sub boldul nevoei sau al câștigului — să le alcătuiim noi înșine. Cu toate acestea legea de încurajare a industriei naționale, pare a fi produs o favorabilă mișcare în această direcțiune. Așa, de unde pînă la 1887 aveam — afară de școalele de arte și meserii — puține ateliere și aproape nici o fabrică de produse metalice — de atunci vedem întemeindu-se în țară usine și fabrici care lucrează fierul, arama, fonta și altele.

Se înțelege că scutirile vamale și avantajile acordate de lege le-au dat un puternic îndemn de muncă, însă ființa și progresul lor nu depind de această prielnică împrejurare, ci mai vîrtos de condițiunile stărei noastre economice interne.

Pentru a aprecia situația industriei noastre metalurgice, dupe 14 ani de încurajare industrială n'avem de cît să cercetăm statistica Direcțiunii vămilor pentru anii 1883 și 1900, cu privire la:

1. Produsele metalurgice importate din străinătate, — considerate ca materii prime pentru industria națională, pot primi încă o transformare industrială oare-care — care sunt scutite de vamă.

2. Produsele metalurgice importate din străinătate, — fabricate fiind, daū produsele de mai sus — care ar putea fi sau sunt fabricate în țară.

Așa vom constata că, am importat din:

Categoria I pentru 1883 = 36.430.121 kgr. și 1900 = 34.738.864 kgr.

Categoria II „ „ = 23.656.563 „ „ „ = 38.825.080 „

Total general . . . 60.086.684 „ „ „ = 73.563.944 „

F)etalurgia

și vom stabili că în timp de 17 ani importul materiilor prime a scăzut cu 1.691.257 kgr., ear importul produselor metalurgice manufacturale a crescut cu 15.168.517 kgr.

Observăm în același timp că din cele 18 articole de produse metalurgice manufacturate, coprinse în Categoria II, de abea 8 (pânza de fer, obiectele de tuciū, ferăria groasă, grilajuri, paturi de fer, obiecte de fer, obiecte smălțuite, obiecte de tinichea) care se bucură de o protecțiune vamală, variind între 20 și 70% din valoare (cu osebirea cuelor de sârmă și niturilor a căror fabricațiune se face în nisce condițiuni deosebite), au reușit să înlocuiască într'un mod simțitor similarele străine. Și cu toate acestea, pêne azi, avantajile legei de încurajare sunt acordate la 15 stabilimente metalurgice, având 1359 de lucrători și investițiuni industriale pentru 6.770.474 lei 68 bani, ear scutiri anuale de vamă, în sumă de 659.271 lei 50 bani. Cu chipul acesta o producțiune anuală de 10.000 tone (în cifră rotundă) e protegiată cu o sumă de 3.500.000 lei, din care cea mai mare parte nu revine marei industrii de turnătorie și construcții, ci fabricațiunei broascelor, balamalelor sau altor produse de acest fel și oalelor smălțuite.

Deși cifrele de mai sus nu pot fi luate într'un mod absolut, drept baza unor conclusiuni hotăritoare pentru resolvarea problemei întemeerii unei mari industrii metalurgice în țeră, ele, împreună cu faptul prosperității puțin satisfăcătoare a stabilimentelor existente, sunt o dovadă mai mult, că dezvoltarea acestei industrii, nu ca *sarcină împovărătoare pentru interesele obștesci*, ca în țerile absolut protecționiste, ci *pe calea naturală, este subordonată în țera noastră avântului agriculturii și celor lalte ramuri productive*. Intr'adevăr dintre stabilimentele mici și mari ale industrii metalurgice din țeră, acelea sunt mai bine așezate și mai sigure de soarta lor, care s'au născut din nevoile zilnice a celor lalte ramuri producătoare a țerei și au crescut cu ele. Nu taxele vamale, reducerile tarifului de drum de fer sau scutirile de dări către Stat vor putea să asigure acestei industrii o stare mai sănătoasă pentru present și mersul înfloritor pentru viitor; ele sunt cel mult nisce accesorii și adesea orî paliative înșelătoare. Industria metalurgică din țeră nu este și nu va fi un factor de sine stătător, ci ea este chemată să rămână un accesoriu al celor lalte industrii mai potrivite cu bogățiile țerei și însușirile populațiunei ei. Cu dezvoltarea celor lalte industrii va cresce și ea și ceea ce'i trebuie ei nu este atât protecțiunea directă, cât de mare să fie ea, ca sporirea trebuințelor, ce numai prin alte industrii i se va putea da.

Imbunătățind d'er producțiunea agricolă, mijloacele de manipulare și de transport a produselor ei, sporind industria agricolă și cea extractivă, creând o industria textilă, atât de bine potrivită cu calitățile și dispozițiunile populațiunei sărace de prin mahalalele orașelor, înmulțind într'un cuvânt producțiunea în toate cele lalte ramuri și aplicând și produselor

sale principiul de la care va pleca viitorul tarif vamal, — țera va fi făcut tot ce industria metalurgică trebuie să aștepte de la dânsa.

Produsele metalurgice din Expoziția noastră erau așezate în galeria din dreapta (jos) a Pavilionului regal, ocupând partea din mijloc a galeriei. Acolo fabrica *Jacques J. Catz* (Metalurgia română) avea o grandioasă construcțiune (în formă de boltă cu opt stâlpi) alcătuite numai din obiecte de menagiū în zinc smălțuite, aurite, nichelate, argintate sau plumbuite¹⁾. *Compania generală a conductelor de apă* din București expuse: statui și baso-reliefuri de fontă, ornamente de fontă și articole de ferărie²⁾; fabrica *Emil Costinescu* (Sinaia) avea o măreață coloană foarte artistic alcătuită din cue și sîrmă de toate felurile și mărimile, *Dumitrescu Tănase*³⁾, *Fermo Menachem & fiul*, *Niculescu Nae* (București), *Raiciu P.* (Giurgiu) și *Săvulescu D.* (Rușii de Vede) expuseseră cazane și utensiliile de menagiū de aramă; *Focșaner & Grünberg*⁴⁾ și *Geldern O.* (Galați) cue și o mașină de făcut cue; *Adolf Solomon* (București) mobile de fer, *Weitzner C.* potcoave, *Weighel F.* galerii pentru sobe de fer bătut, *Wolff Er.*⁵⁾ obiecte de bronz și ferărie pentru clădiri, *Haug I.* din Ploești, *Popescu G.* (Bacău) și *Șoroaga V.* (Roman) expuneau broasce de siguranță inventate de dênșii, *Schettini și Bianchi* somiere metalice, *Frații Ortony* (Iași) obiecte diverse de metal și ferărie lucrată.⁶⁾

1) Atelier de mașini, unelte și canzangerie cu anexă de bulonerie, turnătorie de fontă, fer și alamă, articole de menagiū de fer și fontă smălțuită. Fabrica a fost construită la 1893 numai cu ultima ramură, sub firma *Jacques I. Catz & Co.* (Societate în Comandită simplă), ea la 1898 a constituit în Belgia o Societate anonimă sub firma «*La Métalurgie Roumaine*» adăogând cele 2 de 'ntâi ramuri cu un Capital de 1.200.000 fr. în acțiuni de 100 fr. plus 600.000 fr. obligațiunii a 500 fr. titlul, purtătoare de 5% pe an, amortisabile în 30 de ani.

Forța motrice 150 cai efectiv, 90 mașini unelte în valoare de 450.000 fr., 6500 m. p. suprafață clădită. Atelierele încălzite cu abur lunate cu electricitate. Materiile brute (fer și fontă) din străinătate și țiteul (din țără). Are 250—450 lucrători din cari 200 Români. Producțiunea din 1899 s'a urcat la 773.000 lei. Exportează în Orient și în Indi. Fabrica situată pe dealul Filaretului (București).

2) Vezi notița de la Grupul IV cl. 21.

3) Atelier de cazangerie (București) înființat la 1863. Are 30 de lucrători. Lucrează pentru comerțul interior. — Premiat la toate expozițiile din țără.

4) Treferie de sârmă și fabrica de cue (Galați) înființate la 1894 cu 350.000 lei capital, având 2 mașini cu abur de 140 cai putere, 35 mașini pentru fabricarea cuelor, 26 tambure pentru tras sârmă și 15 cilindre pentru curățit cuele. Materia primă (fer laminat) o aduce din străinătate, producând 12.000 kgr. cue pe zi, pe care le vinde în țără. Are 60—80 de lucrători, mai toți Români. Se plânge de concurența străină.

5) Atelier de construcție, fonderia de metal, înființat la 1877 cu 600.000 lei capital, având mașini perfecționate cu abur de 20 cai putere și motor cu benzină 6 cai putere. Materia primă o aduce: 1. ferul și alte metale din străinătate, 2. combustibilul, hârtia, alama și arama veche din țără. Produce 700.000 lei marfă pe an și o desface în țără, Ungaria, Bulgaria și Egipt. Are 150 lucrători din cari 104 Români.

6. Fabrica de obiecte de metal și ferărie lucrată înființată la 1893 (Iași) cu 126.661 lei capital fix și 48.212 de rulment. Are mașini diverse mișcate cu abur și cu mâna pentru lucratul ferului. O

Juriul internațional apreciând aceste lucruri, bine întocmite și frumos prezentate a acordat 20 de premii celor 33 de exponanți și anume: 1 medalie de aur, 6 de bronz și 7 mențiuni onorabile.

GRUPA XII

Decorațiuni și mobile pentru locuinți și edificii publice.

Clasa 66. — Decorațiuni fixe. — Felul și forma podoabelor întrebuințate la clădirile noastre — pînă tîrziu în veacul trecut — au fost pe cât de simple pe atât și de neînsemnate, din punct de vedere artistic.

Din documentele ce mai avem astăzi, pentru a dovedi o mișcare apreciabilă în această direcție, aproape toate sunt rămășiți ale înrîurilor străine, statornicite dupe vremi la noi, sau înfăptuiri ale măștrilor, din alte țări, aduși de Domnitori, pentru a le nemuri — în lemn și 'n peatră — întemplări de seamă ale vieții ori domniei lor.

Bisericile și monăstirile — ce se ridică pretutindenea — mărturisesc despre vitejiile, cuceririle și iubirea de oameni, pentru pomenirea cărora le zideaș ei, dupe puterile întemeietorilor de nu dupe măreția privilegiului.

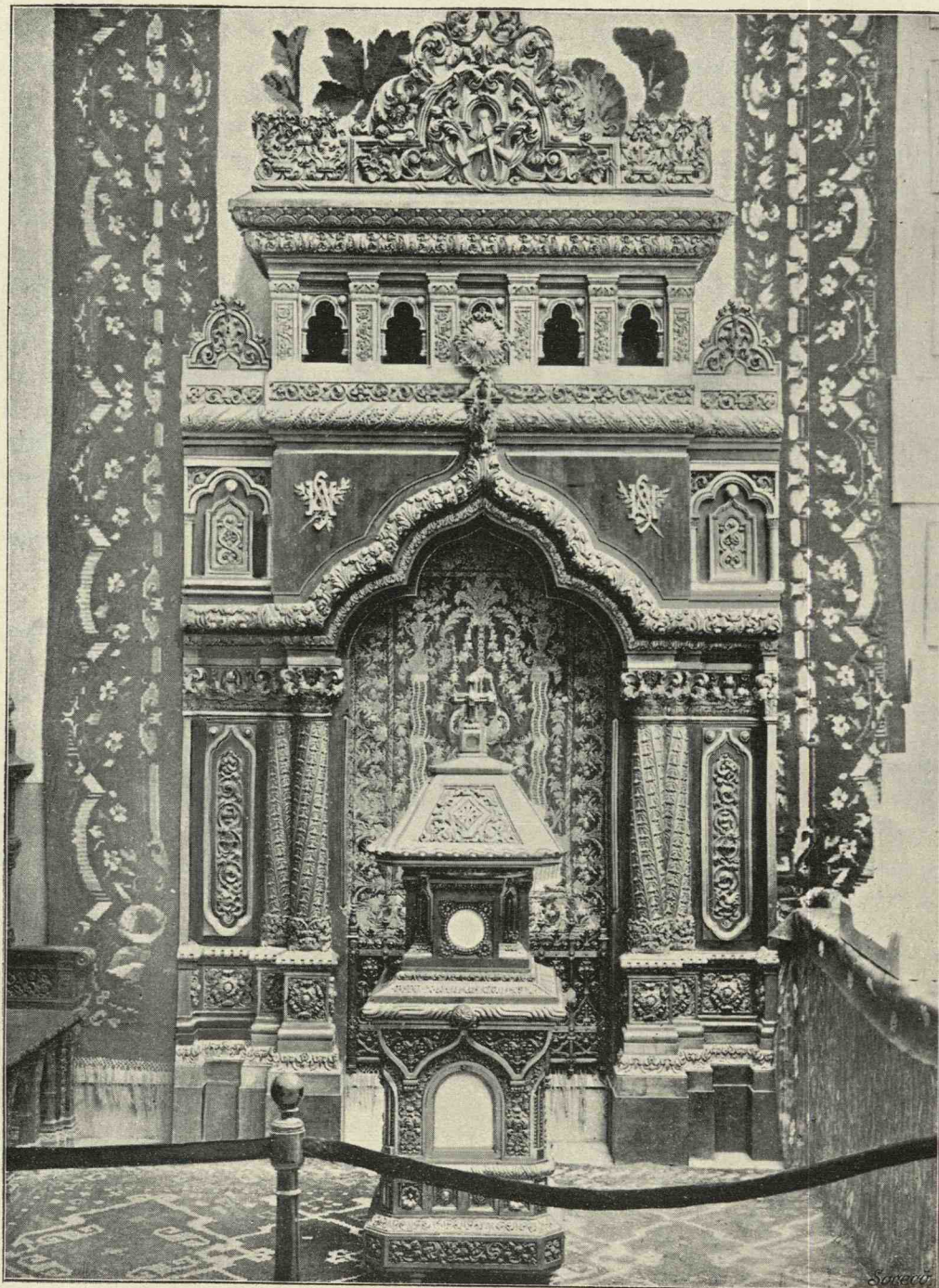
Hieratice, naive, puținele *florile, glafurile, perghelurile, scosurile* și *zugrăvelile* ce aflăm în străvechile clădiri, rari au o mai întinsă ori mai măeștră desfășurare într'altel; pe când la Curtea de Argeș, la trei Ierarchi, la Horezu și câte-va încă, ele se revarsă în cele mai strălucite bogății și frumuseți de artă, ce ne înalță și ne mândresc în năzuința de a le socoti isvorite din firea și datinile, azi caracteristice pămîntului și neamului nostru.

Popor cucernic dar nevoit a lupta — veacuri întregi — în protiva numeroșilor dușmani, Români nu aveau nici îngăduială, nici plecare de a se deda clădirilor. Casele lor, cu ziduri groase și boltite, cu ascunzători și cule, cu ferestre înguste și sus ridicate de la pămînt, cu uși căptușite și zăvorite cu fer, aveau înfătoșarea unor cetățui, de la meterezele cărora se apărau de jafuri și de năvăliri.

Din această pricină ele erau puțin confortabile și mai puțin îngrijite în alcătuirea lor. Cămări mici, joase în tavan, lipsite de aer și de lumină, pereții dați cu var, scândurile abia împreunate, scările de lemn drepte,

mașină cu abur 10 HP și motor cu petrol 6 HP. Aduce materiile prime din afară. Producția — care ar putea rivalisa cu cea din Germania și Austria — o desface numai în țară. Dorește ca Banca Națională să ajute acest comerț în plasarea portofoliului și taxele vamale de import să fie sporite asupra articolelor similare de fer și alamă, fabricate de densusul.

Poarta monumentală aurită
(Școala de arte și meserii din București)

sprijinite pe stâlpi «ciopliți din bardă», ear spre ori-ce podoabe din lăuntru, ici și colo câte o fridă în care se așează icoanele și candelarele aprinse.

A trebuit contactul cu societatea grecească și introducerea — pe urma Domnilor fanarioți — a portului și deprinderilor bizantine, pentru ca traiul cel sobru și sever de altă dată — portul odinioară atât de arătos și de bărbătesc — și casele — aproape fără formă — să ia prefacere împreună cu gusturile, apucăturile și cerințele sociale.

Moliciunea năravurilor, întinderea și desvoltarea relațiunilor, încolțirea simțimentului estetic, prilejiră, mai ales în locuinți, o însemnată îmbunătățire. *Ceardacurile* și *sagnasiile*, le aduseră căldură și lumină prin ferestrele lor deschise la soare, streășinele podite și scoase de-o jumătate de stângen, din acoperământ împrejur, le ocrotiră de ploii și de vânturi, ear odăile de odihnă și cămările de primire își lărgiră și și înălțară pereții. Flori săpate cu cuțitul ori arse cu ferul împodobeau stâlpii, încondeiați aiurea cu zugrăveli, ca și ușile bine încheiate în canaturi și scrise cu meșteșug în felurite fețe. Ușorii și tocurile ferestrelor se făcură din lemn de stejar geluit, când nu erau de peatră cioplită sau chiar de marmură, ca la Țarigrad, ear pe scânduri se 'ntinseră covoare moi de Khorasan și scoarțe muntenești de lână smăltate cu flori. In biserici, tâmplele și ușile altarelor erau acum sculptate și poleite, jilțurile Domnilor și Episcopilor, stranele dascălilor de lemn scump lucrat, ca horbota cu minunate chenaruri și flori, ear lumînările de ceară ardeau în sfeșnice și policandre de alamă lustruită, asemenea celor de la Moskva și de la Kiew.

Așa treptat s'au făcut și clădirile publice și locuințele tot mai frumoase, tot mai comode, materialul construcției s'a îmbunătățit și formele au luat o îndreptare din ce în ce mai artistică.

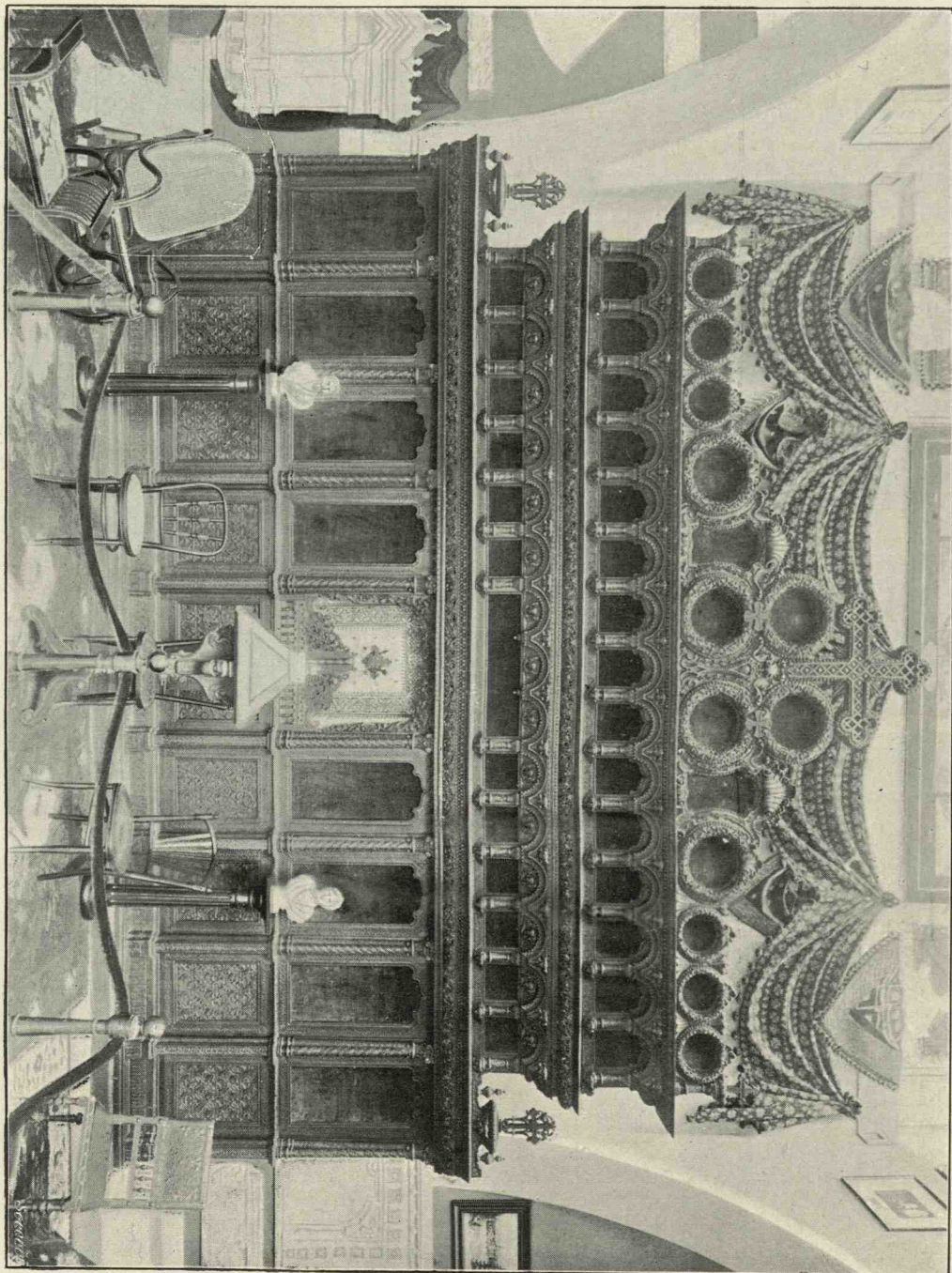
Astăzi podoabele sunt chiar prea numeroase și prea mult bogate, în dauna adesea a bunului gust, mania construcțiunilor de stil bântuind pretutindena și pe toată lumea. Sunt printre dâsele clădiri publice și private de o netăgăduită valoare, a cărora puritate de linii e însoțită de o armonioasă ornamentare, făcându-le să fie elegante și solide tot deodată.

Amănuntele din năuntru nu sunt eară și mai puțin la înălțimea celor din afară.

Parquete de mosaic sau de marqueterie fină, stâlpi de marmură, pereți stucați sau tapetați cu oglinzi, cu stoffe scumpe, sau cu hârtie, tavane cu sculpturi de ipsos și picturi de preț, uși sculptate sau zugrăvite în același stil ca mobilația camerei, ferestre cu geamuri ilustrate și încuetoari de bronz argintat sau de nickel, lămpi și policandre de cristal de Veneția ori de metal, din care electricitatea se răspândește, strălucitoare și blândă — ca lumina zilei — peste mobile de lux și peste obiecte de artă de cea mai netăgăduită valoare.

Confortul și exigențele traiului modern au transformat fie-ce locuință

Câmpă de biserică de nuc sculptat
(Penitenciarul de la Măstăra)

într'un adevărat muzeu de lucruri alese ; ear măreția și splendórea edificiilor publice, crestează în tablele progresului, cu neperitoare caractere creațiunile civilizațiunei și geniului omenesc la pragul veacului care începe. . .

Obiectele prezentate, în această clasă, de către exposanții noștri au avut o deosebită însemnătate, prin modul cum au fost lucrate și prin caracterul lor cu totul artistic.

Ast-fel Școala de Arte și meserii din București, a expus : O poartă monumentală de lemn sculptat și aurit, reprezentând toate stilurile naționale, o bancă de nuc de o fineță și o bogăție de sculptură într'adevăr admirabile, un cetelnic de biserică, o candelă de bronz, scaune sculptate etc., etc.¹⁾

Atelierul Penitenciarului de la Mislea, o tîmplă de biserică de nuc sculptat, un iconostas, un tron episcopal (dupe modelul celui de la Ho-rezu), o strană de biserică și un cetelnic, de asemenea cu bogate și variate sculpturi²⁾.

Penitenciarul de la Slănic, un cerb sculptat într'o singură bucată de lemn de nuc³⁾.

Buchcr și Durrer, parquete de deosebite esențe de lemn și sculpturi în lemn⁴⁾.

E. Lessel, uși, parchete, marqueterie fine⁵⁾.

E. Rosen și fiul, parchete și mozaic de lemn⁶⁾.

Dietz Wilhelm, decorațiuni de ipsos⁷⁾ și Herlicka H. idem⁸⁾.

**Clasa 69—75. — Mobile. — Covoare. — Țesături pentru tapi-
țerie. — Sticlărie. — Aparate de încălzit și de luminat. — Edificiile**

1) Vezi capitolul de la Grupa I, privitor la școalele de meserii.

2) Lucrează tot felul de mobile, precum și diferite alte obiecte de sculptură și tâmplărie. Cu sculptura se ocupă minorii, ear cu cele-lalte deținuții majori. Plata lucrului se face dupe un tarif stabilit de Direcțiunea Generală a Închisorilor : așa începătorii au 15 banii pe zi, ear cei l'alți 30, 50, 80 banii și 1 leu, după aptitudin. Atelierul are o mulțime de comande, cari se execută — sub privigherea autorității — cu cea mai mare îngrijire. (Vezi Istoria Închisorilor din România de Gr. Dianu, pag. 97, 98 și 143).

3) Lucrare executată de un fost ceasornicar (azi de 70 de ani) condamnat la muncă silnică pentru omor.

4) Vezi nota de la Clasa 69, Grupul XII.

5) Fabrică de chereștea, tâmplărie și mobile, lemne de foc, etc., are mașinul de abur, herăștrae și unelte mecanice, producând lucrările cele mai însemnate cu privire la aceste specialități. Are pêne la 400 lucrători.

6) Vezi nota Clasa 69, Grupul XII.

7) Stabiliment înființat la 1884 cu 180.000 lei capital, producând decorațiuni plastice pentru ornamentul fațadelor, decorațiuni interioare de tavane, pereți, monumente, etc. A executat asemenea lucrări la principalele edificii publice și case private din țără. Materiile prime : ipsos, ciment rapid (vicat), cleiul, pământ humos și le procură din țără. Are lucrători sculptori, modelatori, turnători, stucatori, străini și pământeni.

8) Atelier înființat la 1888. Capitalul actual 108.291 lei. Are 30 lucrători, 8 ucenici și 4 salahori. Materiile prime le ia din țără, afară de schellak și federweiss, din străinătate. Venzarea anuală 120.000 lei, desface în țără cea mai mare parte, apoi exportează în Bulgaria.

publice și mai ales locuințele private sunt de cât-va timp la noi, obiectul unei sollicitudinii, aproape exagerată, ca podoabe și instalațiuni.

Tendința firească ce avem de a da lucrurilor proporțiuni mai întinse de cât scopul și întrebuințarea lor, face ca armonia dintre bunul gust și confort să fie adesea sacrificată unui lux nefolositor dér bătător la ochi.

Întrebuințarea necumpătată ale așa numitelor forme și linii de stil, mulțimea ornamentelor și varietatea culorilor, împerecherea celor mai rafinate producțiuni artistice cu obiecte de o uimitoare banalitate formează caracteristica multor clădiri sau instalațiuni din țeră.

Dacă este o lacună sau o deșănțare a sentimentului estetic, ele nu sunt poate atât datorite lipsei de cultură sau necumpânitei priceperi, cât înrîuririi cotropitoare a splendorilor artistice de pretutindenea, din cari și din toate odată, ne-a ars dorul să vedem o cât mai bogată amintire, o cât mai măeastră înfiripare, răsădindu-se pe pământul nostru.

Și faptul e vătămător numai într'atâta că ne dă rele apucături de viață, deprinzându-ne tot cu lucruri alese și scumpe — mai presus de vrednicia ce avem a le produce și făcându-ne să urmărim un ideal artistic străin de firea și de datinele noastre.

Cum însă nimic nu se dobândește fără de muncă, fără de luptă, este o datorie ântâietoare pentru noi de a sfărâma falsa credință că în artă numai alții pot și fac bine, ear noi — nedestoinicii — vom fi pururea birnicii lor.

Și deci eată lumea la lucru!..

Mobile. — Marele belșug de lemne în țeră a făcut, ca el să fie materia cea mai întrebuințată nu numai la clădirea caselor, dér încă la săvârșirea unui mare număr de obiecte trebuincioase populațiunei rurale. Altă dată, industria mobilelor era legată cu tâmplăria; fabricanții de mobile mărgininu-se a produce articolele cele mai simple, ce se deosebeau foarte puțin, prin lucrul și formele lor, de produsele tâmplăriei. Aceste două industrii nu fură la început de cât mici industrii rurale, dupe cum aũ rămas și acum în unele locuri.

În orașe, boerii, când deprinderile Occidentului luară la noi locul celor orientale, își aduseră mobilele de la Viena. Puțin câte puțin gustul mobilierului european se răspândi în toate orașele și importul lui luă o mare întindere.

Dér mobilele străine, venind de departe, costău foarte scump și nu toată lumea putea să și le procure; se înființară deci fabrici și ateliere de mobile la noi, care luară în puțin timp avânt, așa că la Expoziție ne-aũ trimis foarte frumoase produse¹⁾.

De altă parte școlile de meserii aduseră însemnate servicii, din acest

1) *Fabrica de parchete, scaune și unelte de tâmplărie* din Bucuresci a D-lui *M. E. Rosen*, înființată la 1893 cu capital fix de 350.000 lei și de rulment 200.000. Are putere de abur de 80 cai și cazan de

punct de vedere, dând industriei lucrători pricepuți și cum varietățile noastre de lemne sunt întru tot minunate, pentru lucrul mobilelor, am putea foarte bine să nu ne mai aducem nimic din străinătate.

Pe lângă aceasta, câte avantagii am avea dacă s'ar crea la noi mai multe fabrici de mobile din lemn *incovăiat*. Se scie că ele, foarte răspândite în Austria, unde fabricațiunea a fost introdusă de frații Thonet, sunt de lemn de fag ale cărui fibre foarte drepte și compacte pot fi mult micșorate ca grosime fără ca lemnul să'și peardă din soliditatea și rezistența sa. Această calitate a fagului a și dat puțința de a'l încovoia în ori-ce fel de formă fără de a'l mai înclei. Fagul se mlădiază prin mijlocirea aburilor — crescându-i-se astfel tăria, ce se mai mărește și prin procedeul de a strânge și a uni mai multe bucăți împreună, cu suruburi ear nu cu clei.

Avem atât de multe păduri de fag în țeră, că industria aceasta ar găsi, materia primă, aproape degeaba și ușor s'ar putea, pe lângă fabrica de la Azuga și cea de la Iași (Fortuna), astăzi în activitate, să se întemeze și altele, pentru a da o dezvoltare cât mai întinsă acestui produs, întrebuințat și căutat pretutindenea, al cărui monopol îl are pene acum — Casa Thonet din Viena.

---

180 cai, mașină dinamică 10 cai putere pentru lumina electrică. Materia primă o ia din țeră, numai nukul american îl importă. Produce anual marfă între 250—300.000 lei valoare. Are 30 lucrători speciali la mașine și 40 cu ziua. Arată că industria această ar merge bine dacă ar fi protegiată prin urcarea taxelor vamale pentru articolele similare din străinătate. Nu exportează.

Atelierul de mobile sculptate și de stil al D-lui S. Emanuel (București), fondat la 1880 cu capital fix de 100.000 și de rulment 250.000 lei. Are un atelier de sculptură, 1 de strungărie, 1 de tâmplărie, 1 de tapijerie cu 35 lucrători. Iși procură lemnul din țeră, ear stofele și placagiul din străinătate. A făcut mobilierul Fundațiunei Universitare Carol, Curței de Contur, Casei de Depuner, diferite Ministere, parte din Palatul Justiției, Institutul Botanic și alte Palate administrative și de justiție din judeje.

Atelierul de mobile de lux al D-lui Lévi Held (Iași), întemciat la 1884 având pe lângă imobilul propriu 37.000 lei capital, lucrează cu mânele, întrebuințează lemnul brut din țeră, placagiul și stofele din străinătate. Are 15 lucrători. Nu exportă. Arată că înainte când taxa vamală era de lei 150% kgr., industria sa mergea mai bine, ear de când taxa a scăzut la lei 50% merge descrescând. Dorește să se înfiinjeze o Bancă pentru meseriași.

Fabrica de marchetărie, parchete, mobile, ustensili de menajiu, etc., etc. a D-lor Fr. Iosef Bucher & Robert Durer (București), înființată la 1884, având 2 mașini și căldări de câte 100 HP, și 98 de mașini speciale. Personalul se ridică la 250 de lucrători. Ar putea exporta cu succes și face concurență chiar străinătății, dacă ar fi ajutat cel puțin de comercianții și administrațiile din țeră, cari aduc din afară mai scumpe și mai puțin solide lucruri — ce ar găsi în mai avantajioase condițiuni la fabrica D-lor.

Atelierul de mobile sculptate și de lux al D-lui Sternberg a fost înființat la 1870 în Galați, lucrând stejarul, nukul, teiul, părul, mahonul și alte lemne scumpe, în diverse stiluri, cu incrustații, alămur, mosaic etc., ocupând 32 calfe și 20 ucenici, pe care'i învață meșteșugul tâmplăriei, sculpturii, tapijeriei, în atelierul său. Produce pe an mobile de 75.000—80.000 lei desfăcute în țeră și are un capital de 100.000 lei.

În București sunt mai multe ateliere de mobile între cari cele mai principale sunt: al lui Prager și Biller, Schmidinger, Marin V. Ganz, în afară de atelierele școalei de arte și meserii și alte ateliere mai puțin însemnate.

Școlile și marile administrațiuni, au început să-și procure mobilierul de la fabricile din țără.

Covoare, stofe pentru mobile (tapițerie). — Producțiunea aceasta este una din ramurile cele mai răspândite și mai lucrative a industriei casnice naționale. Femeile, mai ales din părțile muntoase ale țerei, se ocupă în deosebi cu țesutul scoarțelor, dintre cari unele sunt cu totul vrednice de admirat, nu numai pentru soliditate și trăinicie, dăr încă pentru alegerea și combinarea norocită a culorilor, finețea lucrului și originalitatea florilor și chenarurilor. În această privire este însă de observat că — de câtva timp, — caracterul acestor țesături degenerază nu numai prin calitatea materialului întrebuițat dăr mai virtos prin combinarea fețelor și motive-lor. O tendință de modernizare ale acestora, sugerată lucrătoarelor de la țără de nisce cărțuli cu chipuri și zugrăveli străine, face ca cele mai multe să nu mai fie scoarțe românesci, cunoscute prin îmbinările cu totul speciale de linii și de fețe, în desenurile lor, moștenite de la bătrâni — ci bulgăresci, sêrbesci (cu paseri, flori, oameni, animale, arbori), ba unele chiar asemenea covoarelor turcesci sau europene, firesce caricaturate.

Speculațiunea și dorință de câștig au împins pe unii neguțătorii să împâneze satele cu modeluri de acelea, după care fac comande *în stilul modern*, compromițând în același timp și gustul publicului și originalitatea unei atât de interesante industrii. Lucrul e ajuns atât de departe în cât cu ocaziunea Expoziției Comisariatul General s'a văzut silit, pentru a putea obține scoarțe într'adevăr naționale, să dea el însuși nu numai modelele ci și materialul trebuincios pentru lucru.

Faptul acesta cunoscut autorităților înalte, a dat îndemn înființării unui Muzeu de artă națională, în care Ministerul Instr. Publice adună exemplarele cele mai alese și mai originale ale industriei casnice, formând în același timp o colecțiune complectă de costume țărănesci, din toate județele.

Cu chipul acesta modelele cele mai frumoase și mai interesante vor fi la dispoziția celor ce vor dori să le studieze și vor servi la trebuință de îndreptar și de control, produselor industriale. Printre orășeni, gustul stofelor și velințelor naționale este foarte mult răspândit, de aceea asociațiunile și institutele, ce au de scop înaintarea și înflorirea industriei casnice române, ca *Societatea Furnica*¹⁾, de sub Înaltul Patronagiū al M. S. Reginei, Asilul Elena Doamna, Direcția Generală a Inchisorilor (cu atelierul de la Plătărești), Atelierele de țesătorie de la Monastirile Agapia, Horezu și Văleni — subvenționate de Minist. Domeniilor —, In-

1) Societatea Furnica a lucrat pentru Comisariatul General al Expoziției un mare covor, din lână de oi merinos din Dobrogea, care se afla expus în Pavilionul Regal, la catul I, pe rampa coridorului din fața scării. Acest exemplar minunat și rar printre scoarțele dela noi, se află acum în muzeul industrial al Minist. de Domenii (București).

stitutul de țesătorie S-ta Maria, dirigit de D-na Olga Mironescu, Școala de Sericultură Vitlimescu-Mironeanu de la Iași și persoane private ca D. D. Djaburov (București) și Gheorge Ionescu (Dorohoiu), D-nele Elena Gradișteanu, Tudorița Pavelescu, Maria Istrătescu, Maria Iamandi, Zoe Filitis și mai ales D-ra Felicia Racoviță de la Golești, călugărițele din unele Monastiri (Țigănești, Nămăești, Varatecu) și altele produc cât mai frumoase, mai bogate și mai variate stofe de mobile, covoare, scoarțe, velințe, draperii, perdele, învelitori de mese, perine etc. etc., fie-care dupe felul și întrebuintarea lor, de lână, bumbac, mătase, ață, brodate cu fir de aur sau de argint, cu beteală, fluturi, mătăsuri, lână colorată și acestea în cele mai bune și mai lesnicioase condițiuni¹⁾. Cine nu are, de pildă, în casa sa un pat îmbrăcat cu hram alb sau roșu, atât de moale la pipăit și de resistant timpului și usărei; cine nu și întinde cu dragoste picioarele pe o scoarță, al căruia chenar amintesce vietatea și mulțimea florilor câmpului și odihninduși capul pe o perină țesută cu fir și mătase, își plimbă bucuros ochii în preajma, luminată de razele dulci, cernute de afară prin borangicul subțire al perdelelor prinse la mijloc cu bete mocănesci bătute cu fluturi și tivite cu mărgelile!..

E arătos, dulce la privit, e trainic și eftin! Dacă cel puțin casele de pe la moșii ale bogătașilor ar fi îmbrăcate cu mobile și cu stofe din țără, li s'ar deprinde ochii cu dânsese, ar înțelege că le sunt de trebuință și ar da îndemn de lucru și de îmbunătățire, unor atât de prețioase ramuri de industrie națională.

Și toate aceste stofe și velințe sunt lucrate cu mâna, în răsboae de lemn încheiate cu cue de lemn și legate cu sfoară. Instrumente primitive negreșit, dér producătoare, de atâția mari de ani, ale acelorași și acelorași lucruri ce constituesc, împreună cu multe altele, fondul datinelor și lucrurilor noastre naționale, pe care le cinstim și le iubim și cată să le apărăm de ori-ce știrbire, de ori-ce stricăciune.

1) Pentru a da o dovadă despre întinderea acestei industrii în țără, arăt aci că peste trei sute de persoane făcuse declarațiunii Comisariatului General de a expune la Paris lucruri de aceste casnice dintre cari mai mult de 250 erau țărance lucrătoare.

Juriile județene și Juriul central au ales ce a fost mai bun și mai frumos pentru Expoziție, ear restul l'a înapoiat depunătorilor.

Județele care trimisese mai multe au fost: Ilfov, Constanța, Dîmbovița, Dolj, Mehedinți, Muscel, Roman, Vâlcea și Prahova, aproape toate celelalte au trimis câte mai puțin.

Atelierul D-lui *George Ioannescu* (Dorohoiu) pentru scoarțe și covoare, a fost întemeiat la 1898 cu 10.000 lei capital, având permanent 10—12 lucrători. Instrumente de lucru are: resboae orizontale (nu pe perete) fără suveică însă numai pentru urzeală, căci firele desenurilor se țes cu degetele printre firele de urzeală și apoi se bat cu spata.

Materile prime întrebuintate sunt luate și anume lâna albă țigae din Județul Dorohoiu și Dobrogea — de cea mai fină calitate, pentru bătae — ear pentru urzeală se ia de cea mai ordinară pėjoasă. Lâna se dărăcesce, se toarce și se prepară aparte, culorile se aduc din străinătate. Producția e dela 180—200 metri pătrați anual, vânduți numai în țără.

La Paris aceste obiecte erau expuse în Pavilioul Regal și anume velinețele și scoarțele, pe scări, pe la uși și la ferestre, ear covoarele pe pereți. Stofele de mobile, draperiile, perdelele erau parte în dulapuri (la Grupul XIII), parte servind la ornamentațiuni, deci având întrebuițarea la care erau destinate și foarte mult prețuite de public.

Ceramica. — Industria *olăriei* a fost o îndeletnicire de baștină în țara românească și arta de a mănui lutul, de a'i da forme, pe cât de variate pe atât și de gracioase, de a'l împodobi cu gingașe desenuri și a'l îmbrăca cu felurimi de vopsele smălțuite s'a practicat din străvechi vremuri pentru indestularea locuitorilor de la sate și din orașe cu o mulțime de unelte trebuincioase gospodăriei.¹⁾

Totuși — ca atare — ea nu a făcut simțitoare progrese, căci atât materialul, cât și formele mai n'au primit schimbări, — de la cele primitive pêne astăzi — în cât cine ar voi să studieze fazele noastre istorice, luându-le drept documente, n'ar avea un bogat nici instructiv material. Pentru străini ele au însă atracțiunea necunoscutului și mai ales a bizareriei formelor și culorilor — totdeauna plăcute — ale smălțuelei.

Așa la Paris — cu toate că adusesem o mulțime de străchinii, de ulcioare, de cane și alte mici produse de acestea, nu ne-a mai rămas nici una, într'atâta Francezii, Englezii și Americanii le căutaă și ni le-au cerut, ca obiecte de curiozitate pentru colecțiile lor.

Domeniul Coroanei trimisese o colecțiune frumoasă de olărie, având forme și culori cu totul noue. Erau unele cu smalț galben și altele cu smalț verde închis care au plăcut cu deosebire și din cari, cu învoirea Administrațiunei, am dat câte-va exemplare Doctorului Ochs, directorului museului «Die Volkskunde» din Lipsca.

Dér acestea erau întocmite în chip cu totul osebit, cu o îngrijire și cu proceduri anume, pe cari olarii noștri nu au deprinderea nici mijloacele de a le întrebuița.²⁾

Prepararea argilului refractar pentru farfurii și porcelan, nu s'a introdus pêne acuma la noi, se studiază însă în mod serios cestiunea și în curând societatea de basalt și ceramică de la Cotroceni își propune să adoage și această ramură de producțiune, la multiplile sale fabricate.³⁾

1) Vasele întrebuițate de țărani români sunt de culoare roșie, neagră sau albă cu felurite ornamentări ce amintesc une ori pe cele curat etrusce. Pământul de oale se găsește mai pretutindenți, și în foarte multe sate se fabrică olăria ordinară de o mare varietate de forme adesea grațioase. Județele cele mai renumite pentru olăria lor sunt: Romanași (satul Obega), Prahova (Brazii, Puchenii), Dâmbovița, Mehedinți, Muscel (Câmpulung), Covurlui (Tziglina), Suceava (Lespezi), Tulcea, Tutova și Vâlcea.

2) Cu prilejul Expoziției 50 de olari făcuse declarațiunii de a expune dér produsele lor au fost găsite de Juriile locale și de Juriul Central atât de puțin favorabile, că Comisariatul General a însărcinat pe Societatea de Basalt de la Cotroceni să'i facă — dupe anume modele — o serie de străchinii, ulcioare, oale, cane, vase, etc. smălțuite și înflorate, pe care Minist. de Domenii le-a expus la Paris.

Materialul era același ca al olarilor, procedul și mai ales cocerea erau mai îngrijite.

3) Societatea de basalt artificial și de ceramică de la Cotroceni a fost constituită la 22 Iulie 1885

Produsele ceramice de construcțiune: cărămizi, tuburi, olane, ornamente, lespezii etc., au luat, de vreo 20 de ani încoace o mare desfă-

cu un capital de 1.500.000 lei. Durata societății fixată la 30 de ani se poate prelungi de Adunarea Generală. Capitalul actual se ridică la:

2.500.000 lei acțiunilor complet liberate,
2.500.000 » obligațiunilor,
1.594.806,25 rezerve.

Obiectul principal al Societății este fabricarea și vânzarea tuturor felurilor de ceramică, precum: Basalt artificial, faianță, porcelan, cărămizi (de toate speciile), olane, carelaje de gres, tuburi, olărie, sobe, obiecte de gres, produse refractare, produse smălțuite pentru decorațiunea edificiilor, etc. De doi ani ea fabrică și asfalt, etc. etc.

Pentru a lărgi și mai mult cercul activității sale, și a căuta articole de fabricațiune necesare și cerute de consumațiunea publică, Societatea a luat chiar în anul curent dispozițiunea de a studia în mod serios, fabricarea faianței și a porcelanului, folosindu-se de cunoștințele noului său șef de fabricațiune Inginerul George Capșa, care a făcut studii speciale în arta ceramică, pe lângă cele mai însemnate fabrici din Germania și Franța 1).

Ea se mai ocupă, în fine, și de lucrări de pavage și carelajii a curților, uliilor, trotuarelor, cheurilor, piețelor și altele.

Administrațiunea este încredințată unui Consiliu de 9—12 membri, dintre care face parte și Directorul General.

Societatea posedă o fabrică — situată pe șoseaua Pandurilor, între bariera Cotroceni și Dealul Spirei — ocupând o suprafață de 107.575 m. c., legată, printr'o linie de juncțiune, cu gara Dealul Spirei.

Fabrica primesce și expediază 1500—2000 de vagoane de mărfuri pe an, în afară de expedițiunile ce se fac, cu trăsurile, în oraș.

În fabrică funcționează:

16 cuptoare mari de ceramică, numite «cu foc direct» (feu renversé),

12 » » cu gaz (brevetate),

1 cuptor mare circular Hoffmann, cu 18 camere, pentru arderea cărămizilor, olanelor, etc.

6 cuptoare speciale pentru sobe și ceramică smălțuită.

Uscătorile au o suprafață de mai bine de 25.000 m. c.

Fabrica e luminată cu electricitate și are o instalațiune completă pentru cas de incendiu.

Mașinile, uneltele și instalațiunile — cari provin în mare parte din Franța — se compun, între altele de 3 mașini cu vapor, dintre cari una de 250 cai vap., 3 mari căldări (una e de rezervă), o foarte importantă instalațiune hydraulică făcând să funcționeze 12 mari prese pentru basalt și alte produse ceramice (250 de atmosfere) și 30 de prese de mână.

Un mare atelier propriu, face toate reparațiile trebuincioase.

Numărul lucrătorilor întrebuințați tot anul, se urcă la 500—600, dintre cari o treime sunt femei și copii.

Societatea de basalt pe lângă multe și frumoase specimene de: cărămizi, pline și goale — de toate mărimile — refractare, smălțuite și de basalt; olane diverse, produse refractare și smălțuite, tuburi, coturi, ramificațiuni, sifoane, bucăți speciale pentru acide, toate de basalt; lespezi, blocuri, careuri de basalt și gres, sobe smălțuite mari și mici, o completă instalațiune pentru bae și alta pentru bucătărie, ornamente smălțuite și alte, ce a trimis la Exponțiunea din Paris, a făcut toate ornamentele exterioare și invilitoarea de olane, smălțuite după anume deseneuri ale arhitectului P. Antonescu, pentru pavilionul de tutunuri, care atât prin forma lui originală, cât și prin bogăția și frumusețea podoabelor lui, a produs cel mai fericit efect asupra publicului, deși era mic și se găsea lângă construcțiunea de dimensiuni monumentale.

1) Raportele Consiliului de Administrație și al cenzorilor, prezentate Adunării Generale a Acționarilor la 27 Maiu (9 Iunie) 1901, pag. 3—4.

șurare, din cauza avântului întins al clădirilor și al lucrărilor de interes public, din toată țera așa că fabrica de la Cotroceni, cea de la Roman, de la Simileasca¹⁾ și chiar atelierele private²⁾ au expus la Paris, lucrări de o deosebită importanță. Cea de'nței mai ales produce sobe de faianță cari pot rivalisa cu ale lui Hardmuth & Comp. dela Viena; tot ea a fabricat ornamentele smălțuite ale Pavilionului de tutun. Ele au prezentat de asemenea și o serie complectă de cărămizi refractare, pline sau găurite, ear fabrica de la Cotroceni întrebuințează blocuri, lespezi, mosaicuri de gres și de basalt artificial la facerea trotuarelor, și la pavarea curților.

Cu toate acestea suntem departe de a face față tuturor trebuințelor din năuntru, căci importul de produse ceramice a rămas aproape staționar cota celor din urmă 3 ani.

Sticlăria. — Acest articol de ântêia necesitate a făcut obiectul unei industrii speciale la noi, încă de pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea. In adevăr găsim trecută, în condicile vămilor de pe atunci, *Sticlăria de Tîrgoviște*, ce provenea dintr'o fabrică instalată la Șotânga, ear Banul Dumitrache Ghika, întemeiă, în același timp, o altă fabrică de sticlă pentru a preîntâmpina neajunsurile pricinuite de către samsarii fabricilor străine, cari se purtau «foarte puțin omenesce» cu negustori români³⁾.

Silințele patriotice și jertfele boerilor fură însă zadarnice, concurența străină sleindu-le mijloacele și nimicind pe toate tărâmurile încercările industriale din țeră. Dupe mai bine de 100 de ani vom găsi earăși fabricațiunea această reluată la noi, de către Societatea Română de sticlărie din Azuga⁴⁾.

Producțiunea, consistând la început, din obiecte ordinare, a mers îmbu-

1) Fabrică de produse ceramice de la Simileasca (Buzău) a d-lor *Braniski* și *Brüll*, înființată la 1895 cu un capital de 180.000 lei, având o locomobilă de 16 HP, ce conduce mașinile pentru malaxat și presat cărămizii și tuburi, cum și morile de măcinat pământul și peatra. Intrebuințează argile diferite și cremenă din țeră, ear pământ refractar din străinătate și produce: dale, pavele de basalt artificial, cărămizii refractare, tuburi smălțuite, etc. în 1 și 2 vagoane de 10.000 kgr. pe zi, pe care le desface numai în țeră. Are 60—120 de lucrători. Fabrica e pe cale de a introduce fabricarea sobelor de teracotă, vase diferite și mai multe articole nouă.

2) Atelierele D-lor Donola Leandru și Nicolae Cutzarida (București).

3) *V. A. Urechii*. Istoria Românilor. Vol. IV, pag. 233.

4) *Societatea anonimă pe acțiuni*, înființată la 9 Martie 1893, pe termen nelimitat, pentru fabricarea și Comerțul tuturor felurilor de sticlării. Capitalul social la înființare de 250.000 lei este acum îndoit. Societatea a mai emis obligațiuni în valoare de 500.000 lei. Afacerile mergându-și bine, Societatea avea și exploata 2 fabricii importante, una la București și alta la Azuga; din cauza însă a *supraproducerii* și a *concurenței* provenită din conlucrarea celorlalte fabricii din țeră, a închis și a vândut pe cea din București Fabricilor Române-Unite pentru apele gazoase.

Marfa ce se vinde în termen de mijloc pe an este de 650.000—700.000 lei, dér ea s'ar putea urca — cu instalațiunile actuale — pênă la 1.200 000 lei. Debușeul este aproape jumătate în țeră, ear export face puțin în Bulgaria și Constantinople, mai mult ca cercare, fiindcă prețurile obținute sunt minime.

nătăindu-se pêne a da tot felul de fabricate comerului, încuragând, prin acest exemplu, întemeierea și altor fabrici, în coprinsul țerei.

Astăzi avem patru fabrici de sticlărie în funcțiune, care îndestulează aproape toate trebuințele din năuntru cu privire la sticlăria albă, șlefuită și turnată, în potriva căreia, fabricile străine în condițiuni egale, cu greu ar putea lupta pe piețele noastre.¹⁾

Se împorțează negreșit multă sticlărie încă, dér ea este mai mult de lux și se raportă la geamuri și oglinzi, cu osebite, căci aceste articole nu se lucrează pêne acum la noi. Sticla colorată, gravată și montată pe metal saū combinată și sticlăria de fantăsie se importă mai mult de afară.

Acea ce pare ciudat însă, este că fabricațiunea butiliilor de ori-ce fel, a sifoanelor pentru apă gazoasă și a recipientelor pentru acid sulfuric etc., nu ia avânt, din cauza neputinței de a lupta în potriva concurenței fabricelor străine, cari având materiile prime, produsele chimice și combustibilul în condițiuni mult mai avantajoase de cât cele din țără, le pot vinde mai estin. Ar fi mijloc de remediat la aceasta, urcându-se taxa vamală asupra-le de la 4⁰/₀, cum e azi, măcar la 10⁰/₀ de kilograme.

Un alt inconvenient este concurența ce fabricile din țără își fac între dênsele, așa că — dată fiind și supraproducțiunea — ajung a'și paralisa une-

1) Fabrica de la *Hecl-Lespeny* (Suceava), întemeiată la 1896 de defunctul Mayerhoffer, apoi trecută în exploatarea firmei Iacob Cohen și Iosef Kraid, engrosiștii de sticlărie din Bucuresci, azi rămasă numai asupra lui Iacob Cohen. Capitalul fix e de 100.000 lei și cel rulant de 223.400 lei, ear vnzarea se urcă la 600.000 lei anul, exportând pentru 100—150.000 lei în Turcia și Asia Mică, ear în Bulgaria pentru câteva zecimi de mi. Fabrica are cuptoare Siemens perfecționate cu 12 oale, și încălzite cu gazul extras din lemnul de fag, consumând ast-fel cam la 25 m. c. pe zi, ear anual 8—10.000 m. c.

Materiile prime sunt: nisip (Galiția), Potasă și Sodă (Austria), var (România), apoi pae, pământ refractar (Thon) (Germania). Se fac încercări și studii pentru înlocuirea nisipului și thonului, experiența nu e însă concluentă, pêne acum. Producțiunea este: Sticlărie ordinară (albă și verde), idem șlefuită și cristăl, idem colorată, decorată, presată saū turnată, Smalț, buteli și ori-ce articol de sticlărie dela cele mai fine pêne la cele mai ordinare. Lucrătorii în număr de 141 sunt Boemi, deși fabrica a avut o școală pentru scos călfi, dér n'a dat rezultate fiind nevoiți lucrătorii români să meargă la munca câmpului. Totuși $\frac{1}{3}$ din ei sunt azi Români (calfe și ucenic) între cari și un maestru sticlar. — Producția zilnică e de 758 socuri.

Fabrica dela Bogdănesci (Bacău), proprietatea fraților Samuel și Mayer Weisengrün, înființată la 1888 pentru industria sticlei suflate. Este situată la 51 kilometri de Gara Onești, pe valea pârăului Curița, în mijlocul pădurilor. Capitalul fix 80.000 și rulant 30—50.000 lei, materiile prime (chiar paele de secară pentru ambalaj — puțin lungi la noi) le aduce din străinătate și producția este de 60.000—65.000 socuri de diferite specii de sticlă (110—120 vagoane de 2500—3500 kg.) aproximativ 320—330.000 lei anual, din care se acordă pentru vnzare rabat de 20—40%. Desface marfa numai în țără, încercarea de export în Orient nu a reușit. Lucrătorii sunt în număr de 130, dintre cari 30 maiștri suflători, 2 șlefuitorii, restul calfe și ucenic, având între 4000—5500 lei pe lună salarii. Ei posedă o casă de bolnavi cu un fond disponibil, făcut prin reșineri de 3% fe-căruia pe lună. Cere protecția producerei de sticle de cognac și sticle verzii care nu e destul de protegiată.

Fabrica de la *Storești* este foarte rudimentar instalată și produce sticlă de cea mai ordinară calitate.

ori activitatea, precum s'a întâmplat cu Fabrica din Bucuresci care s'a văzut nevoită de a liquida. De aceea, în lipsa unui cartel, ei vënd cu prețurile din străinătate, așa că consumatorul nu are nici un câștig, de e sau nu produs din țără, pe când fabricanți dacă s'ar înțelege ar putea să-și creeze lor și cumpărătorilor o situațiune mult mai avantajoasă, care ar stavila, sau ar micșora importul în mod simțitor, dând industriei naționale un atât mai mare avânt.

Un desiderat vrednic de a fi luat în considerațiune este acela al mijloacelor de transport pe C. F. R. ce sunt — pare se — insuficiente. Se zice în adevăr, că pentru sticlării trebuiesc vagoane speciale, ele fiind împachetate în baloturi voluminoase și foarte ușoare, așa că se întâmplă cu vagoanele actuale de 5000 kgr. să nu se poată încărca de cât o greutate reală de 1800—2000, ear plata este pentru greutatea nominală — de unde o diferență ce face să se urce prețul produsului fără de care l'ar vinde negreșit mai eftin. Aceasta explică, întru cât-va, adoptarea prețurilor străinătății.

În *Belgia* fabricarea oglinzilor și geamurilor a luat o mare întindere. Exportul a ajuns în 10 ani 1889—1898 :

	<u>Oglinzi</u>	<u>Geamuri</u>
1889	10.227 000 lei	24.619.000 lei
1898	22.381.000 »	42.658.000 »

și aceasta din cauza înlesnirilor fabricațiunei (materile prime la îndemână, combustibilul eftin, transporturile multiple și jos taxate, cererile numeroase) și sindicării fabricanților cari cu o unitate comună de prețuri luptă contra importațiunei și 'și susțin produțiunile, de alt-fel protejate prin tarifele vamale.

Pentru trebuințele Expositiunei Universale din 1900, *Belgia* a contribuit într'o mare măsură cu oglinzile și geamurile ei, fiind-că fabricele însemnate din Nordul Franciei — care le produc în deobște — sleise cu totul stocurile lor și din cauza crisei cărbunilor nu mai puteau fabrica altele.

În *Rusia*, unde industria nu există de cât de vre-o 30 de ani, sunt 294 de sticlării, producând împreună pentru 21.583.000 de ruble de sticlărie, geamuri, oglinzi etc.

Fabricele rusești întrebuințează lemnul ca combustibil (2.431.000 m. c.), cărbunii de pământ (39.461 tone), rămășițele de petrol (6.502 tone) și turba (10.656 tone) pe an.

La Expositie ceramică și sticlăria erau așezate în galeria din dreapta jos în Pavilionul Regal și anume: ceramica pe perete în grupe, figuri și motive, executate dupe planul și desemnurile speciale date de Comisariatul General, servind de ornamentație a secțiunei și de fațadă pentru expu-

nerea produselor felurite, între cari cele trimise de fabrică de basalt de la Cotroceni, erau de toată frumusețea.

Sticlăria se afla expusă într'o vitrină de stil românesc cu poliți de geamuri, așezate dupe categorii de produse și anume cea de lux în năuntru, ear cea-l-altă și de fantasié afară.

Sticlăria fină de masă a fabricelor de la Azuga, serviciul de sticlă colorată a fabricei Heci-Lespezi și serviciul gravat și șlefuit al celei de la Bogdănesci, au fost cu osebite apreciate de Juriu și de public.

Aparate de încălzit și luminat. — Aparatele industriei de încălzit și luminat au fost introduse în a doua jumătate a veacului trecut la noi. Până atunci casele se luminau cu lumînări — de seü, de ceară sau de stearină ¹⁾ — și se încălziau cu sobe de cărămidă, după forma rusească, — oarbe, cu unul sau mai multe fumuri, — adică cu sau fără stâlpi de olane.

Lumînările — și azi întrebuițate în unele împrejurimi — au fost înlocuite mai întâi cu lămpile de uleiü de în, apoi cu cele de rapiță, apoi cu cele de petrol — și de vre-o 15—20 de ani cu lămpile de gaz aeriform, perfecționate prin aplicarea «becului Auer», ear acum în urmă și în puține locuri cu lumina electrică. ²⁾

Sobele bătrănesci, — întrebuițate adesea, cu preferență asupra celor moderne — au fost înlocuite la început cu sobe de tablă de fer, apoi cu sobe de tuciü, în felurite forme și calități, pentru lemne, cărbuni de pământ sau cocks, dupe localuri și împrejurări.

Introducerea sobelor de teracotă sau de porcelan este cu totul recentă. Ele — până a nu se fi fabricat în țeră — se aduceau mai ales de la fabrica Hartmuth & C-ie din Viena, care un moment a fost dispusă chiar ași face o instalațiune mai însemnată în Bucuresci.

Mașinele de bucătărie sunt puse în aplicație, poate de 30—40 de ani la noi, de când contactul cu străinătatea a devenit mai frequent și mai intim, căci până atunci mai toată lumea se slujea de vetrele mari cu cotlon, pe care se așezau pirostrii pentru fertul oalelor cu mâncări. Cup-toarele de pâne și de prăjituri erau în deobște așezate afară, la un loc deosebit.

Până a nu se înființa fabrica «Cometul» ³⁾ din Bucuresci, toate aceste mașini se aduceau de la Pesta și de la Viena.

1) La începutul veacului toate casele erau luminate cu lumînări de seü, numai Domnitorul avea dreptul de a arde lumînări de ceară. De la 1830 s'a luat deprinderea să ardă toată lumea lumînări de stearină.

2) S'a făcut încercări de luminare cu acetylenă, cu un aparat al D-rului Steiner din Bucuresci, dar nu a avut succes, producând explozie și rănire.

3) Fabrica «Cometul» proprietatea D. Adolf Solomon din Bucuresci a fost întemeiată la 1887, cu un capital de 65.000 lei pentru produțiunea Sobelor sistem Meidinger, adăogându'y dupe un an și pe a mașinelor de bucate. — Afacerile întinzându-se, a crescut și usina și capitalul așa că astăzi cu imobil, mașini și suma de rulment el se ridică la 400.000 lei, ocupă până la 180 de lucrători și a desfăcut în toată

Acum locuințele noastre — instalate cu tot confortul și luxul modern — sunt cu prisos prevăzute cu aparate mecanice de luminat și de încălzit, dintre cari parte sunt aduse din străinătate, ear parte sunt confecționate în țară. Aparatele de luminat sunt mai toate aduse din afară, căci încă pînă acum nu avem fabrici în puțință de a îndețula trebuințele și — ce e mai important — exigențele de eleganță și de gust ale publicului nostru, în privirea lor.

Și ele constituesc un element foarte însemnat, decî costisitor al mobilierului nostru, pentru ca industria națională să se desvolte și în această direcțiune cu folos și succes.

Este drept că materiile prime — ferul brut, tuciul, tabla, sîrma, bronzul, alama etc. — necesare la asemenea fabricațiuni se importează de aiurea, chiar de către atelierele ce sunt azi în ființă la noi, dar orî și cum ele ar putea să își întinză producțiunea, cu toate greutățile și neajunsurile ce au — între care cea mai de căpetenie este, lipsa totală de lucrători în această ramură.

Pe lângă Școlile de arte și meserii ale statului cari fabrică, între altele și aparate de luminat, sunt în țară mai multe ateliere cari produc lămpi, candelabre și chiar policandre de stil, dintre care unele au fost expuse cu succes la Paris.

Așa atelierul Teirich & C-ie¹⁾ și F. Weigel²⁾ din Bucuresci și Ortony³⁾ din Iași, cari sunt în puțință a fabrica asemenea obiecte, au totuși

țără de la înființarea sa pînă la finele anului 1900 13.000 de sobe și 4.000 de mașini de bucate, a căror valoare trece peste 1 milion 800.000 de lei.

La început se aduceau gata toate bucățile și părțile construite ale sobelor și mașinilor și doar se încheiau și se lustruiau în țără. Acum fabrica nu are nevoie de cât de materiile brute din afară, căci are turnătoră sa proprie încă de la 1899 și un atelier de nichelat așa că tot se face — fără osebite — de către dînsa.

Lucrătorii aduși din Belgia, Germania, Francia și Austria astăzi s'au înapoiat în țările lor fiind-că elevii români de pe lângă ei, au învățat meșteșugul și lucrează în locul lor. Unii se află chiar lucrători și maistri în alte fabrici și în stabilimente militare ale Statului.

Fabrica de Basalt de la Cotroceni produce sobe de faianță, cari au avut mult succes la Expositiunea din Paris. Două — dintre cele mari — au fost chiar vîndute pe loc la nisce fabricanți francesi.

În atelierul lui *B. Gaiser* din Bucuresci se fabrică de asemenea sobe de fer și de fontă, de toate formele și mărimile.

1) Atelier mecanic de turnătorie de alamă, bronz și zinc, întemeiat la 1873 cu 225.000 lei capital avînd diverse mașini pentru lucrul metalului. Producția o desface în țără, în Bulgaria și Turcia. Are 40 de lucrători români și străini.

2) Construcțiunii de fer de tot felul, lucrări artistice de fer. Atelierul stabilit la 1867 cu 150.000 lei capital, avînd mașini diverse și motor de gaz 6 HP. Materie primă din străinătate, în anul 1900 a întrebuințat de afară

Kgr. 395.392 = Lei 107.020.45
din țără > 61.832 = » 25.348.55

Kgr. 457.230 = Lei 132.369.—

producînd anual marfă de la 260.000—310.000 lei, desfăcută numai în țără. Are 80—100 de turnători.

3) Fabrica de obiecte de metal și fer lucrat, înființată la 1893 cu 150.000 lei capital avînd mașini

greutăți fie din lipsa de protecțiune îndestulătoare, fie că concurența străină îi împedecă a risca muncă și capital, fără de un profit bănesc sau un succes deosebit.

Pentru industria sobelor de faianță și de fontă este contrariul căci gustul și trebuința publicului s'au îndreptat în spre dênsele așa că importul străin să nu le facă mult rău. De aceea și industria lor este prosperă și afară de fabricile de Ceramică și fabrica «Cometul», sunt o mulțime de alte ateliere în țără care se ocupă de a înmulți și a îmbunătăți negreșit producția.

Articolele acestea erau expuse la Paris în Galeria din dreapta (jos) în Pavilionul regal și au fost bine apreciate, căci Juriul internațional a acordat 5 premii, celor 6 exposanți ce am avut.

Eată lista completă a recompenselor obținute de cei 48 de expoșanți ce am avut în aceste 7 clase din Grupul XII, dintre cari 11 erau colectivî coprinși în 2 grupări (la mobile 3 și la tapițerie 8): 1 medalie de aur, 6 de argint, 19 de bronz și 12 mențiuni onorabile.

GRUPA XIII

Fire. — Țesături. — Vestminte

Clasa 80—83. — Țesături de cânepă, bumbac, lână, mătase.— Torsul și țesătoria lânei sunt industrii foarte vechi în țările române.

Fabricarea postavurilor, împletiturile sau flanelăria și zăbuneria se află întemeiată la noi de prin veacurile trecute. În documentele publicate de D. V. A. Urechia, se vorbește de rufetul abagiilor, cari lucau marfă de aba ; rufetul zăbunarilor și șalvaragiilor, cari lucau pânză și postavuri din țără ; găitânarii erau alăturați la rufetul croitorilor, fiind puțini.

Zăbunarilor, a căror meserie era de a face zăbune și anteree, zise voinicești, cu bumbac și cu lână, Domnitorul țerei le impunea să aibă marfă gata de vânzare, spre a îndestula pe țeranii cari veneau de pe afară.

Stofele de șaiac, aba sau dimie, brânele, cergele, puse în comerț de călugări, atestă existența industriei țesutului de lână în România.

și turnătoare de metal mișcate de un motor cu aburî 10 HP și unul cu gaz 6 HP, importă materie primă, ear producțiunea o desface numai în țără. Dacă taxele de import asupra articolelor fabricate de fer și alte metale, ar fi măi urcate, ar putea ține concurența cu străinătatea și îmbunătăți mult producțiunea.

Printre fabricile vechi se menționează: Fabrica de postav, înființată în 1767 de Vel-Clucer Radu Slătineanu la *Pociovăliște*, în Ilfov. În Moldova, la *Chipărești*, a existat o fabrică de postav pînă la anul 1810, înființată de Domnitorul Gr. Ghica în 1774. Fabrica de testemeluri de la *Mărcuța* s'a înființat în 1800. În 1803 marele vornic Gr. Ghica înființă o fabrică nouă de testemeluri și alta de șaluri, mintene și ghermezituri de mătase și fir.

Pe la 1850 s'a înființat stabilimente mai importante pentru fabricarea postavului de către M. Kogălniceanu la *Neamțu*, N. Băleanu la *Dragomiresci* (Dâmbovița) și Dim. Simu la *București*.¹⁾

Astăzi sunt 18 fabrici de țesătorie, împletituri și frânghierie, cari beneficiază de avantajile legii pentru încurajarea industriei naționale și anume:

a) *Fabrici de postavuri și găitane*: Rhein, Scheeser & Comp, Azuga²⁾ (înființată în 1887); Heinrich Schubert, București (1860); Buhuși³⁾ (Societate anonimă, 1885); A. Lipa Juster, Piatra-N.⁴⁾ (1888); I. Garoflid, Buzău (1884).

b) *Împletituri*: Societatea de tricotaaje (1887); Giacomo Regio (1895); Fr. Bäsken⁵⁾ (1892); Cecilea Basseches (1891). Toate aceste fabrici sunt în București.

1) V. A. Urechia, Istoria Românilor, Vol. I și IV.

2) Fabrica de postav a firmei *Rhein, Scheeser & Comp.*, Azuga (Prahova), s'a înființat 1886 (Societatea în Comandită). Capitalul întrebuițat, fix și rulment, e de 2.400.000 fr. în clădiri și mașini, 1.600.000 fr. ruland, — în total: 4 000.000 fr. Fabrica întrebuițează 280 mașini perfecționate pentru țesut, tors, etc. Forța motrice e: 2 turbine de apă, 285 HP; o mașină de vapor, de 350 HP. Lâna se ia din țără și din străinătate, ear culorile din străinătate.

Fabrica consumă anual 600.000 kgr. lână, producând postavuri groase și subțiri cum și tot felul de țesături de lână, cari sunt vândute în țără.

Numărul lucrătorilor e de 375—400.

3) Această fabrică a fost înființată în 1885 de răposatul Colonel *Eugeniu Alcaz*, astăzi e în posesiunea Societății anonime: «Societatea pentru industria textilă».

Capitalul total e de 3 000.000 fr. din care 2.000.000 fix și 1.000.000 rulment. Instalația completă pentru fabricarea postavului: Boiangeria, Spălătoria, Tersătura, Țesătoria, etc. are forța motrice de 350 cai putere. Lâna, vopselile, uleiul mineral, etc. se cumpără din țără și străinătate.

Producția zilnică e de 5.000 fr. vînzându-se atât în țără cît și în străinătate.

Numărul lucrătorilor e de 330—350, din cari 80% Români și 20% străini.

4) Această fabrică de postav a fost înființată de *A. Lipa Juster* în 1888. Capital e de 925.000 fr. din care 475.000 fr. fix, ear 450.000 pentru exploatare.

Fabrica cumpără din țără cea mai mare parte din lâna necesară și foarte puțină din străinătate. Forța motrice e de 130 cai putere (abur). Producția e de 800 kgr. postav (fire) zilnic, vînzându-se în țără.

Numărul lucrătorilor e de 120—150.

5) Fabrica de tricotaaje *F. Bäsken* s'a înființat în Maiu, 1892; capitalul întrebuițat e de 80.000 fr. din care: clădiri, mașini și instalații 50.000 fr., ear capitalul ruland e de 30—40.000 fr. anual.

Fabrica lucrează fără motor.

c) *Țesături de pânză*: Crompton (1894); Drăghicianu & Comp. (1887); Elena Năsturel (1882)¹⁾.

d) *Frânghierii și sforării*: N. Banu, Brăila (1883); C. Welter, Ploești (1884); Drăghiceanu (Secția frânghiilor), București²⁾ (1889); M. Wachtel³⁾, Iași (1886); F. Birman, București (1886); Frații Simianu, R.-Vâlcei (1887); toată în Capitală.

Capitalul fabricilor de țesătorie e: Instalații, teren, clădiri, mașini, — 7.255.799 fr.; fond de exploatare, — 5.661.906, în total: 12.917.705. Notăm însă că mai sunt și alte fabrice și ateliere⁴⁾, afară de cele enumerate mai sus, așa că e mult mai mare capitalul angajat în această industrie.

Materiile prime întrebuințate sunt: lâna indigenă și străină, grăsimi, droșuri și diferite culori, fuiore de cânepă, fire de in, de cânepă și bumbac, fire de ramie, jută, manilla, fire de mătase, catran, etc.

Fabricile au consumat lână, în ultimii 3 ani, cantități și valori, în proporțiile următoare:

Ca materiile prime întrebuințează: bumbac ($\frac{3}{4}$) și lână ($\frac{1}{4}$) cumpărate din străinătate și vândute după fabricare, în țară.

Numărul lucrătorilor variază între 25—40, mai mult femeii.

Fabrica Bäsken e cea mai veche pentru vestoane bărbătești.

1) Atelier înființat la 1888 cu 100.000 lei capital, având lucrătoare țerance, care dupe ce învață lucrează pe la casele lor. Aduce bumbacul și inul din Anglia și Austria, putând produce 300 metri pânză militară într'o zi. Dorește ridicarea taxei vamale la țesăturile de pânze străine și cere comenzi.

2) Fabrica *Drăghiceanu & Comp.* coprinde frânghieria (lucru de mână) și industria de țesătorie mecanică. Țesătoria fu înființată în 1889, ear frângeria la 1886.

Capitalul total e de 530.000 fr. din care 360.000 fr. fix și 170.000 de rulment.

Fabrica are: mașini pregătitoare, de «apretură», 100 războaie mecanice perfecționate, mișcate de o mașină cu vaporii, de 50 cai putere. Ca materiile prime se întrebuințează: cânepă peptănată și jută în fire groase; fire de in și bumbac simple, albite și vopsite, fire de cânepă și de jută suptiri, cumpărate din străinătate: Ungaria, Belgia, Austria.

Pe zi se pot produce: 300 kgr. frânghierii și 1.800 m. pânză de diferite calități. Materiile fabricate se desfac numai în țară.

Numărul lucrătorilor e aproximativ 200, calfe și salahori în secția frânghieriei, — 5% străini, ceilalți Români; în secția pânzării sunt: maeștri, țesătoare, depănători și lucrători cu ziua.

Țesătoria e acum mărită atât în clădiri cât și în mașini de cel puțin trei ori cât era la început. Proprietarii cer să fie mai protejați la furniturile guvernului, ear cu viitoarele tarife vamale să se măriască taxele pe produsele similare importate.

3) Fabrica mecanică de frânghierie, sforărie, țesătorie, fițiluri de luminări și bumbăcel pentru pescari a fost înființată în 1886 (în parte) sub firma *M. Wachtel* (Iași). Capitalul întrebuințat se urcă la 657.762 fr. banii 90. Forța motrice se compune din: un motor cu aburii de 100 cai putere, unul cu benzină de 10 cai putere.

Ca materiile prime fabrica întrebuințează: cânepa, jută, bumbac, manilla, etc. parte cumpărate din țară, parte din străinătate.

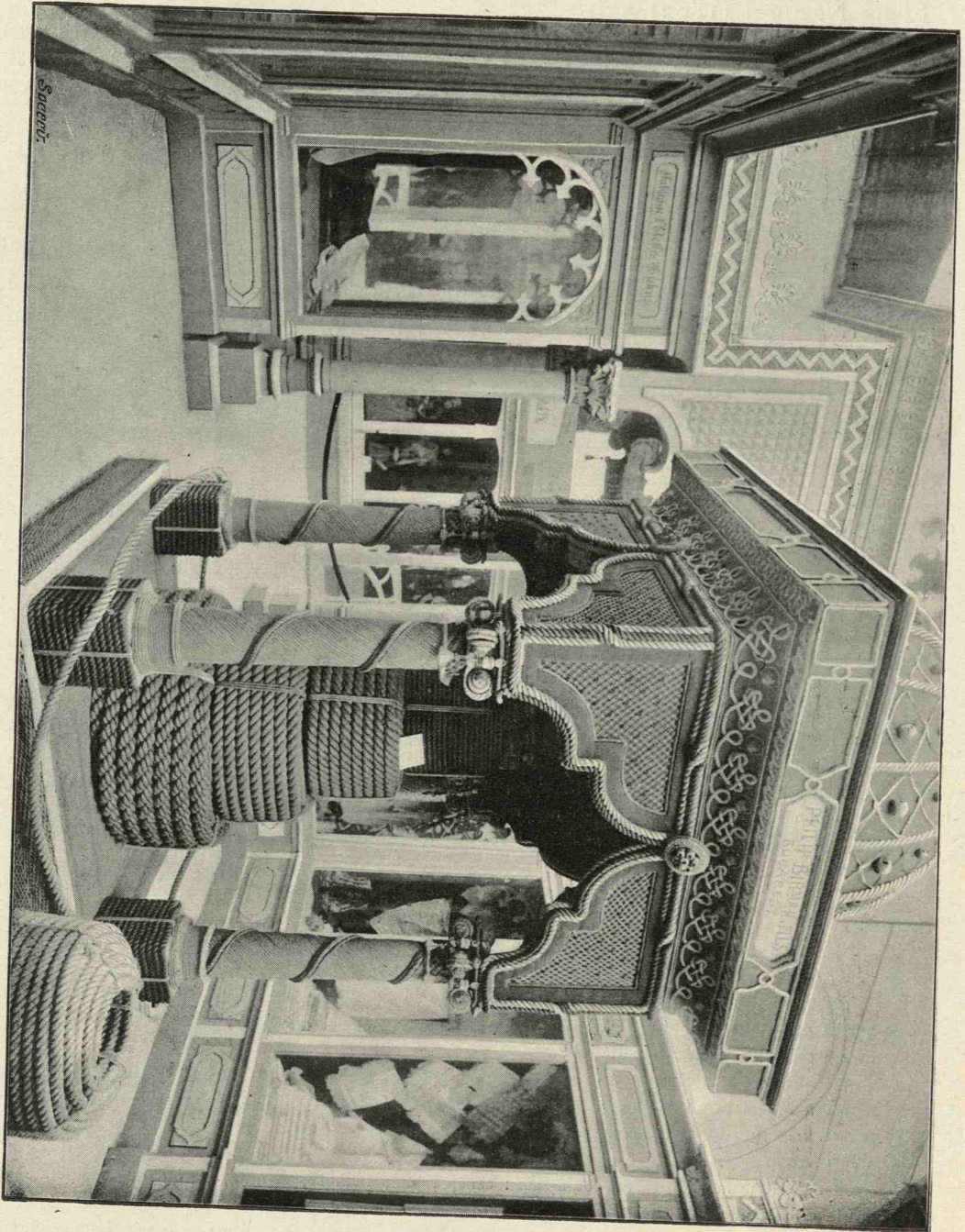
Fabrica produce anual 400.000—500.000 kgr. în valoare de 600.000—750.000 fr. vînzându-se în țară.

Numărul lucrătorilor e de 120—170 lucrători, dintre cari: 5 maeștri, 40—50 calfe și restul ucenicii.

Observații: În anul 1895 s'a înființat secția *sforărie*, care este *unica* în țară.

4) Vezi pag. 376.

Secțiunea țesăturilor la Expoziție
Pavilionul casei Filip Birman & fil (frângerii)

a) Lână indigenă :

	Kgr.	la ‰	Valori în lei	la ‰
1897	1.193.463	788	1.449.868 90 b.	676
1898	832.202	722	1.014 115.55 »	519
1899	766.153	733	887.836 15 »	596

b) Lână străină :

1897	319.793	212	694.583.90 b.	324
1898	311.798	272	937 829.80 »	488
1899	285.852	267	601.620.85 »	404

Importul și exportul lânii în 1899 a fost :

Import	527.246 kgr.	949.043 valori
Export	1.858.314 »	3.344.965 »

Pe lângă încurajarea națională, Statul susține fabricile de postav din țară cumpărându-le o parte din fabricate cu bani gata și preț fix pentru armată.

Eată un tablou de produsele fabricilor și valoarea lor.

Fabricile	1897		1898		1899	
	Kgr.	Valori	Kgr.	Valori	Kgr.	Valori
Fabrică de postav . . .	687.054	4.160.201,40	794.555	4 387.418,55	644.778	4.776.370,15
» » găitane . . .	738.520 m.	14.370,40	—	17.514,80	567.020	11.280,40
Total . . .		4.174.571,80		4.405.933,35		4.787.650,55
» » tricotații . .	—	97.501,70	—	121.563,—	—	737.604,16
» » țesut	605 756 m.	518.383,50	923.965	699.669,35	932.889	770.640,23
» » frânghiї . .	—	—	833.606	1.261.640,—	594.840	976.852,07
Totalul produselor de țesătorie		4.790.457,—		6.488.805,70		7.272.847,01

Combustibilul întrebunțat este : țițeiul, benzina, cărbunii și lemnele de foc, în valoare de 200.299 fr. 30 bani.

Avantagiile acordate fabricilor de țesătorie se cifrează în anul 1899 la 406.808 fr. 23 bani; ear scutirile de vamă pentru materii prime importate se cifrează la :

150.704.85	în anul 1897;
239.915.58	» » 1898;
184.640.—	» » 1899.

În anul 1899 am importat postavuri fabricate 503.141 kgr. în valoare de 5.297.466 fr.; stofe și țesături de lână împletite, ușoare; 1.256.010 kgr. în valoare de 31.398.120 fr.; articole de bonetărie; 17.858 kgr. în valoare de 446.450 fr.; de ceprăzărie: 77.492=2.432.760 fr.

Comerțul industriei țesutului este cel mai important; în anul 1899 am cumpărat din străinătate materii textile și industrii derivate, materii prime și fabricate, 21.768.000 kgr. în valoare totală de 130.987.296 fr. și am vândut 2.157.000 kgr. în valoare de 4.347.433 fr.

Țările, din cari importăm mai mari cantități, sunt: Anglia, Austro-Ungaria, Germania, Italia, Franța, Belgia, Elveția, Turcia, etc.; ear țările, în cari exportăm mai mari cantități, sunt: Austro-Ungaria, Franța, Serbia, Rusia, Turcia, Germania, Bulgaria, etc. ¹⁾

1) *Alte fabrici și mici ateliere de țesătorie* sunt:

a) Atelierul *Teodora Pavelescu*, de cusături, țesături, broderii și costume naționale, — în borangic, lână și bumbacuri, — întemeiate la Câmpulung, în 1870.

Ca materii prime se întrebuințează: borangic, produs de lucrătoarele d-nei Pavelescu, lână și borangicuri din țără, ear din străinătate s'aduc: bumbac, arnicuri, mătase, culori, etc.

Atelierul produce mărfuri ce se vând în București, în țără, în Germania și Anglia.

Doamna Pavelescu a trimis lucrările sale la toate Exponziile, din țără și străinătate și a obținut medalii de aur, de argint, de bronz, mențiuni onorabile.

Are războaie sistem nou și vechi și lucrătoarele s'ele sunt țărăncele de la Câmpulung.

b) Țesătoria *Al. Zamfirescu*, cu războaie mecanice «România», înființată în 1896. Războaiele, 5 la număr, au pedale, așa că sunt puse în mișcare prin puterea lucrătoarelor.

Materiile fabricate sunt: pânză simplă, pentru armată, vârgată, în culori, bazarină, ștergare în patru ițe pentru armată, stofe de lână în patru și șase ițe, cari se vând în țără.

Fie-care război țese 30 metri pe zi; femeile primesc 5 bani de metru, plata lucrului.

c) Fabrica *Max I. Schapira*, pentru dimie, flanele, ciorapi și flanele tricotate, înființată de Em. C. Ispirescu în 1886, vândută lui Em. Henritzi, și apoi, prin licitație, trecută actualului proprietar în 1897.

Capitalul e de 125.000 fr. din cari: 75.000 clădiri și mașini, ear capital de rulment 50.000 franci.

Fabrica avea: 3 maeștri străini (din Boemia și Ungaria) și 32 lucrători și lucrătoare, Români, — un contabil și cu un voiajor israeliț; un vapor de 12 cai putere, încălzit cu păcură saă cu lignit românesc.

Materiile prime întrebuințate: lână de oae din țără, vâpseli și diferite materii chimice din străinătate. Fabrica producea zilnic: 6—8 duzini de flanele tricotate și 5 bucăți (120 m.) dimie, plus ciorapi, etc.

De la început fabrica a mers în pagubă, din pricina concurenței fabricatelor străine; acum fabrica e închisă, pînă la votarea noilor convenții comerciale.

Se cere ridicarea cu 60—80% a taxelor de import pentru flanele și dimie.

d) Fabrica *Strul Burăh Fleandă* pentru sumane, în Tirgu-Neamțu, înființată în 1888, cu un capital de 10.000 franci.

Mijloace de lucru: mașini simple de scărmanat lână, de întins fire și de țesut sumane, conduse de un manej cu un cal. Ca materii prime se întrebuințează lână, din țără și din străinătate: Viena și Breslau.

Fabrica produce zilnic 200 m. sumani vînzându-se prin diferitele orașe din țără: Iași, Botoșani, Roman, Bêrlad, Focșani, etc.

Lucrătorii sunt 15. Proprietarul se plînge contra vămei exagerate asupra lănei ce importă.

e) Țesătoria și cusătoria închisoarei de femei din *Plătărești*, întemeiată în 1885; capitalul, în total, e de 60.000 franci. Se întrebuințează: 24 războaie mecanice, 3 de lemn, mari, sistem vechi și 9 mașini de cusut, manevrate de 75 deținute.

Ca materii prime: s'aduce din străinătate bumbac, lâna se cumpără din țără, ear cânepa e cultivată de deținute pe terenul închisoarei.

Se produce zilnic: 850 m. pânză și 150 bucăți rufărie cusute pentru închisorii, — vîndute armatei și închisorilor, la particularii foarte puțin.

Sunt: 60 țesătoare, 5 torcătoare și 10 cusătoare.

La Exponziția din 1900 s'au trimis lucrări din bumbac și lână.

Obiectele acestor 4 clase se află expuse în Palatul Internațional al *firelor, țesăturilor, și vestimentelor*, (Champs de Mars) unde aveam o secțiune proprie în catul de sus, (lângă Germania, Portugalia, America și Olanda) compusă din vitrine, în stil românesc (foarte arătoase) cu două fațade și în mijlocul cărora Casele *Wachtel* și *Birman* ridicaseră câte un Pavilion separat, foarte frumos alcătuite din tot felul de frânghii, sfori, pânzetură și alte produse ale fabricilor lor; ear Drăghiceanu din București și exposanții colectivi expuseseră într'o mare vitrină totalitatea produselor lor. Postavurile subțiri și groase, țesăturile țărănești pentru vestimente, stofele de mobile, pânzeturile, mai ales cele naționale și cu osebite cele de la Plătărești și deasupra tuturor borangicurile și stergarele noastre au produs mult efect și au avut mare căutare în ochii publicului. Lâna expusă de Școala Veterinară a fost cu tot dreptul admirată pentru finețea și culoarea ei.

Juriul internațional, în care — pentru Clasa 83 — am avut de delegat pe D. G. D. *Mirea*, a acordat celor 43 de exposanți nominali și 109 colectivi (aceștia socotiți drept 4 exposanți la premiare) ce aveam în clasele de mai sus, 32 de premii și anume: 1 mare Premiū, 1 medalie de aur, 9 de argint, 12 de bronz și 9 mențiuni onorabile.

Clasa 84. — Dantele, broderii, pasmanterii. — Măestria și originalitatea produselor din această clasă, au făcut nu numai valoarea reală ci și însemnatul succes, de care ele s'au bucurat în expoziție. Costumele naționale atât de arătoase și de caracteristice, se fac mai prețioase prin varietatea, bogăția și particularitatea broderiilor, alesăturilor și pasmanteriiilor cu care sunt împodobite; ear cămășile țărănești au un farmec deosebit prin îmbinarea atâtor culori și dibăcia cu care mătăsurile, firul, arniciul, fluturii reproduc pe pânza lor subțire și creață, *isvoadele* minunate, rămase de la moși strămoși.

Cu toate acestea exemplarul cel mai de preț ce am avut, a fost o plăpămioară de horbotă (gen Venețian) lucrată cu o rară finețe din fire de mătase, de către *Majestatea Sa Regina* pentru micul Principe Carol, purtând pe dânsa devise de vitejie și de noroc, urări de glorie și de fericire, pe cât de duioase, pe atât și de calde pentru Augustul copil.

Doamna *Ana Roth* (profesoară de broderie la Asilul Elena Doamna) — a expus de asemenea un mare tabloū — înfățișând punerea în mormânt a Mântuitorului, în broderie de fir de aur și de mătăsuri, care era o măeastră

f) Atelierul *Eduard Schmidt* de țesut fețe de mese, șervete, prosoape, otrepe și pânză lată și îngustă, — declarat la tribunalul din Bêrlad în 1895. Capitalul fix e de 4.400 fr. ear rulment, în 6 anî de 40.000 franci.

Inul și mașinele de tors in, se aduc din străinătate. Un războiū produce zilnic 2—15 m. dupe cum lucrul e mai subțire sau mai gros, produsele se vënd în țără.

Atelierul are 4 lucrători, străini; acum are 1 calfă, și o fată, Români.

și bogată lucrare de artă¹⁾. *Administrația Domeniului Coroanei* avea frumoase cusături executate în atelierile sale școlare.

Societatea *Furnica* se prezintă cu dantele de ață și de mătase, cu broderii de tot felul, fie aplicate pe vestminte sau părți de vestminte naționale, fie în bucăți deosebite; pe cât de frumoase, pe atât și de variate ca stil și ca podoabe²⁾. *Asilul Elena Doamna* avea două artistice bucăți brodate pe atlas și postav, cu mătăsurile colorate. Pasmanteria militară a fost reprezentată de către D. V. *Georgescu* (București), iar Doamna

1) Atelier înființat la 1894, având 20 de lucrătoare, executând broderii bisericești, decorative (mobile, rochiile, etc.) și de fantazie, însă numai de comandă. Materialul și-l aduce din Germania, Austria și Franța. Lucrează mai mult pentru Curtea Regală Princiară, Minist. Cultelor și Eforia Spitalelor Civile (broderii bisericești). Tabloul expus aparține Min. Cultelor.

2) Societatea «*Furnica*» datează oficial din anul 1882, sub patronajul M. S. Reginei. În fapt însă «*Furnica*» exista încă din anul 1853, când d-na Elena C. Cornescu a întemeiat o Asociație de Doamne, cu menirea de a dezvolta industria casnică în România.

Până în 1869 centrul Asociației era în Golești, (jud. Argeș) unde se făceau comenzi de costume naționale, scoarțe, țesături, la țărancă și călugărițe. În 1882 Societatea *Concordia* se contopesc cu vechia Asociație a Doamnelor, sub denumirea de «*Furnica*», dată de M. S. Regina, care de la venirea sa în țară a luat sub înaltul său patronaj această întreprindere de binefacere.

Prima expoziție a produselor țărănești s'a făcut în localul societății *Concordia*, 1887.

Spre a se înființa un Bazar special s'a emis 1000 obligații nominale, a 25 lei una, garantate cu mărfurile Bazarului, cesibile numai către Români. (Aceste obligații au eșit la sorți și au fost retrase din circulație).

Cu sumele oferite de M.M. L.L. Regele și Regina și câte-va doamne din Societate, s'a înființat un fond de binefacere spre a veni în ajutorul lucrătoarelor sărace, și al acelor care s'a distins la lucru.

Scopul Societății «*Furnica*» a fost de a încuraja și dezvolta industria casnică, a înființa sucursale în diferitele orașe ale țării, a propaga întrebunțarea produselor industriei casnice, a împărți modele spre a se putea păstra în toată țara adevăratul stil românesc și în sfârșit, a înființa Bazare, în care să se vândă tot felul de produse ale industriei noastre casnice.

Lucrătoarele Bazarului se împart în trei categorii:

a) Țărancile și mărginașele de la orașe, care țes pânză, maramă de borangic, brodează costume, cămași, șorțuri, învelitori de patură și fețe de mese, prosoape, șervete, etc. Tot țărancile țes pânză pentru cămăși militare, în cantitate mică însă. Numai pentru țeserea a 50.000 m. de pânză se întrebunțază câte va sute de femei, afară de cele care cos.

b) Călugărițele din monastiri, precum cele de la: Paserea, Țigănesc, Nămănesc, Agapia, etc. care țes materii de lână, șaiacuri pentru haine bărbătești, precum și materii fine pentru cele femeiești.

c) Conducătoarele de lucrări și cele care nascocesc modele; acestea însă lucrează numai pentru mulțumirea lor personală, fără nici un fel de câștig material.

În 1900 Capitalul Societății «*Furnica*» era de 55.465 fr. 64 în mărfuri și 29.297 fr. 28 în numerar.

Produsele se vând parte în țară, parte în străinătate. Grație intervenției M. S. Reginei, o casă importantă din Londra a contractat cu Societatea «*Furnica*» facerea unor bluze cu broderii românești, bluze foarte mult căutate. Se primesc chiar rochiile elegante de stoffe englezești spre a fi brodate în stil românesc. În aproape 5 ani comenzile s'a urcat la suma de 37.836 franci.

Și din Paris se primesc comenzi de costume românești; mai ales Societatea produce mari cantități de benzi (galoane) pe care doamnele franceze le întrebunțază ca garnituri de rochiile. Casa Worth, Redfern și Aymé Maillart fac us de aceste broderii pentru garnisirea rochiilor.

«*Furnica*» s'a prezentat la diferite expoziții internaționale din Tuluza, Paris, Londra, Bruxelles, dobândind medalii de aur și de argint.

Maria Ion (Iași) cu frumoasa'i batistă, *Djaburov* și *Elian de la Gruvia* cu perinele lor cusute cu fir și mătăsuri, *Theodora Pavelescu* cu broderii și alesături naționale, *Rodacalat Maria* (Galați) cu dantelele sale și exposanții colectivi de dantele cu lucrările lor, au contribuit a îmbogăți și mai mult prețioasa noastră colecțiune. Museul industrial al Min. de Domenii expunea în 2 vitrine separate o mulțime de broderii, adunate într'adins din diferite părți ale țerei pentru a da o idee despre «isvoadele» întrebuințate și deosebirile prilejite, prin înrîuriri și alte împrejurări artistice, între dênsele.

Juriul internațional a acordat câte un premiū fie-căruia dintre cei 14 exposanți ce am avut și anume: 4 medalii de aur (una M. S. Reginei), 7 de argint, 2 de bronz și 1 mențiune onorabilă.

Clasa 85. — Costume naționale. — Cojoace. — Dintre toate industriile, azi în ființă la noi, industria vestmintelor țărănesci este poate cea mai vechie și aproape singura, având un caracter național. Nu e, într'adevăr casă la câmp ori la munte, în care să nu fie întins *rězboiul*, deopotrivă vrednic — sub harnicile și măestrele degete ale fetelor și nevestelor — să țeasă pânza și stofele din care ele lucrează apoi, cămășile, fotele, vilnicele, mintenele și mantalele înflorate cu cusături și cu găitane.

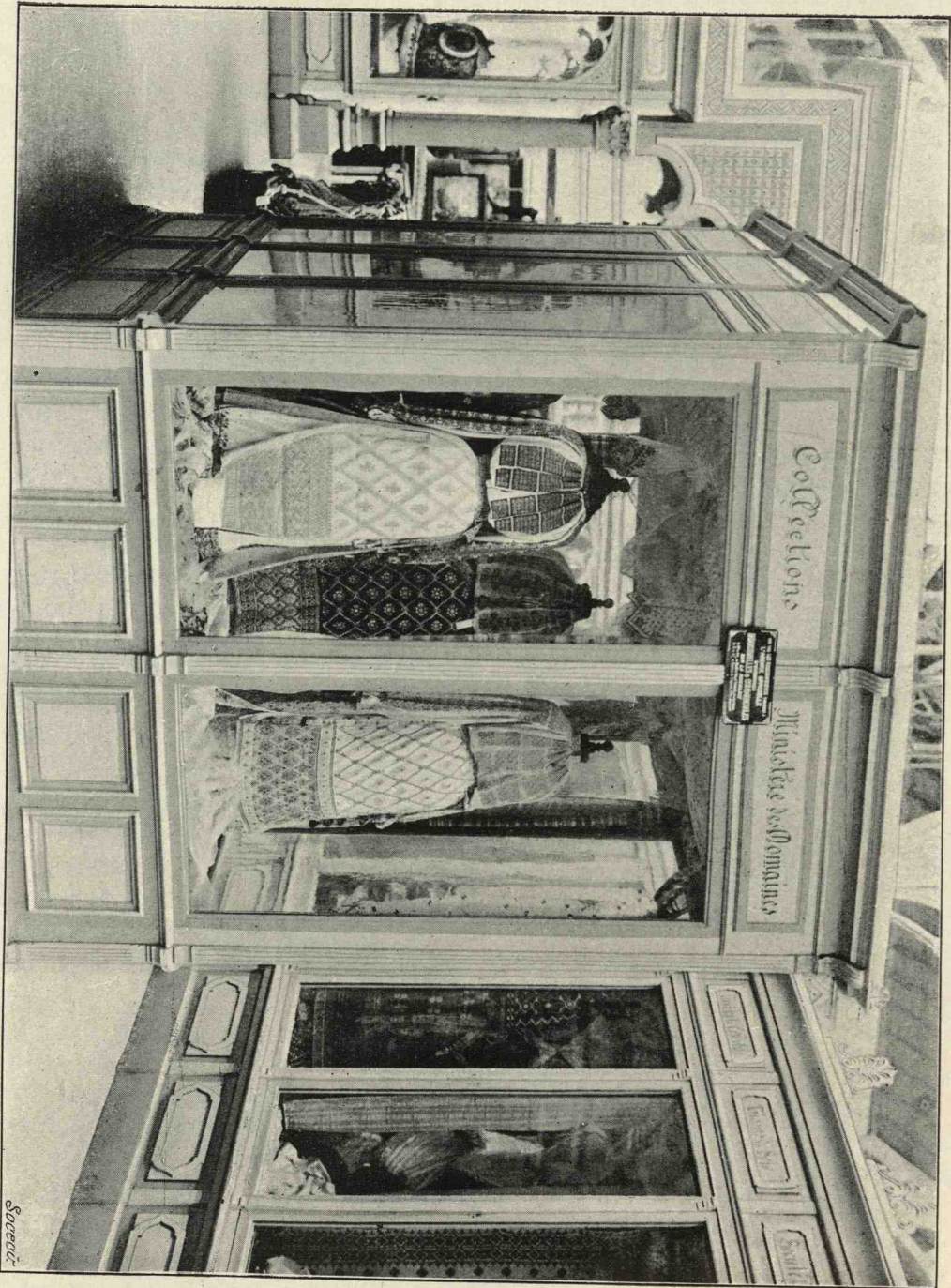
Și dacă pretutindenî portul lor este frumos, el nu are aceeași asemănare pretutindenî. Fie croiala, fie așezarea *isvoadelor*, ori podoaba mai bogată sau mai simplă a *câmpurilor* și *pământurilor* cusătorei, fie modul de a îmbrăca cutare ori cutare parte a vestmintelor, fie chiar culoarea lor sau felurimea *alesăturilor*, sunt de ajuns pentru a hotări partea țerei, de unde vin: cele de la munte fiind mai împodobite, cele de la câmp mai simple și unele și altele însă bogate și arătoase.

Așa costumele din Gorj, de la Rucăr, din Vrancea, dela Neamțu, printre județele de munte și din Romanați, din Olt, de la Râmnic, Bêrlad, Roman, printre cele de câmp sunt vestite pentru finețea, bogăția și originalitatea cusătorelor și croelei lor. Ele și au păstrat neatins caracterul național românesc, moștenit dela strămoși, pe când multe dintre celelalte vestminte ale județelor mărginașe au suferit atingeri de ale influenței unguresci, leșesci sau bulgăresci.

Cu toate acestea, toate au un farmec deosebit și atrag privirile, îndemnate a le cerceta mai de aproape. Ele au pironit atențiunea a sutimi de mii de trecători, în timpul Expozițiunei și au deșteptat interesul cunoscătorilor și maeștrilor străini. Lăsând la o parte vestmintele Chinezilor și Japonezilor foarte bogate în broderii, costumele noastre naționale au făcut, alături de cele unguresci, poloneze, spaniole (pentru a nu cita de cât pe cele mai strălucite) o adevărată senzație prin eleganța și frumusețea lor.

Și mai îmbucurătoare pentru noi, era împrejurarea că mai toate eșiau din mâni țărănesci, fără altă instrucțiune de cât cea deprinsă de la

Expozitia costumelor nationale

părinți, pe când vestmintele străinilor erau confecționate de către maiștri croitori, ceaprazari și blănari. Cojoacele albe de piele de oae, cusute cu mătăsuri colorate, minteanele și mantalele oltenesci albe cu broderii de găitane negre, fotele de mătase și de lână impodobite ca chenaruri de fir și de fluturi, betele bătute cu fluturi și tivite cu mărgelile, cămășile cu fustele lor, vâlnicile și stergarele diafane, în alcătuirea cărora fantazia cea mai pitorească se îmbina cu cea mai minunată dibăcie erau documentele prețioase ale unei activități rodnice și a unei manifestațiuni artistice, făcând parte din temeurile firei și datinelor țăranelui nostru.

Fără îndoială că dacă modelele prezentate de *Furnica* au fost interesante, nu mai puțin cele expuse mai ales de *Ilie Tunghioiu*¹⁾ (Câmpulung) precum și de *Olga Macovei* (Nereju-Putna), de *G. Stănescu și fiul*²⁾ (Craiova), de *T. Mateescu* (București), de *Djaburov* (idem) și de cei 83 exponanți colectivi *toți țărani*, au avut fie-care o notă particulară interesantă sau caracteristică³⁾.

Costumele naționale admirate de străini, au fost și cumpărate de dâșii, ca cele mai plăcute amintiri ale Expoziției.

D. *Sigmund Prager*, marele comerciant de blănării din București, trimisese o foarte importantă colecțiune de tot felul de blăni, atât confecționate (mantale, pelerine, jachete, căciuli, etc., etc.) cât și naturale (pele mare de urs, de vulpi etc.), care au dat o frumoasă dovadă despre importanța și bogăția acestei industrii în orașe, precum cojoacele mari și mici, dedeaū despre însemnătatea ei la țără.

D-nii *O. Wladimir*, croitor din București, a expus livrelele confecționate de D-sa pentru Curtea Regală, ear *Ilie Popp*, un frac și o jachetă de postav negru fabricat în țără.

Ministerul Domeniilor avea specimene strălucite de costume țărănesci complete, de cojoace, de bete, din mai multe județe și un elegant costum roșu de surugiū, cu manta lungă cusute cu găitane albastre și galbene, de cel mai plăcut efect.

Juriul internațional a acordat celor 16 exponanți ce am avut, între cari o colectivitate de 83 de cococari, croitori naționali și țesători de la țără, (socotită drept o persoană la premiare) 15 medalii și anume: 3 medalii de aur, 3 de argint, 5 de bronz și 4 mențiuni onorabile.

1) Atelier fundat în Câmpulung la 1881, având 20 de resboae românesce cu 20 de lucrătoare în permanență; de asemenea 8—12 fete special pentru brodat. Materia primă (fir, lână, mătase) le aduce din străinătate, ear borangicul din țără. Vinde numai în țără.

2) Vezi nota la Grupa IX, clasa 52.

3) Unul din aceste ateliere, de pildă al D-nei *Elena Preotul Diaconescu*, este înființat la 1888, cu mai multe resboae și 10 lucrătoare în permanență, procurându'și materiile prime din țără și producând anual peste 500 de bucăți de diverse specii — dupe comande. Marfa o desface numai în țără.

Clasa 86. — Industrii diverse ale îmbrăcăminteii. — In clasa aceasta compusă din 29 de exposanți nominali și 5 grupe de exposanți colectivî, cuprinzând 33 de persoane, erau întruniți cămășarii, cismarii, pălărierii, umbrelarii, corseturile, bonetăria, florile artificiale, și diverse alte ramure ale acestei atât de întinse și de prospere industrii.

Obiectele bine confecționate, cu gust prezentate într'un cadru frumos, au făcut impresiune prin soliditatea materialului, prin finețea lucrului și prin *fasonul* lor, conform cu exigențele eleganței și ale modei. Ast-fel fiind ele erau o interesantă dovadă ce, înainte de ori-ce alte cercetări, putea călăuzi judecata lumii asupra-ne.

Ele arătau că Societatea românească înțelege și practică delicateța și rafineria modernă și că privită din punctul de vedere al acestei manifestațiunii exterioare, ea a ajuns, dacă nu a trecut marginile, cele mai depărtate, ale progresului.

Și poate că era necesară o astfel de mărturie. In adevăr — nu numai în Franția dar și aiurea — țera noastră cunoscută pe laturea politică, militară și comercială este aproape un pământ neexplorat sub punctul de vedere social. Mulți ne confundă cu Turcii, cu Ungurii ori cu Slavii, necunoscând datinile, deprinderile și traiul neamului nostru.

Așa am fost întrebați de persoane sus puse pe treptele sociale — dacă la noi acasă purtăm tot haine de acelea cu care eram îmbrăcați la Paris, dacă femeile de la noi poartă șalvari ori dacă costumele noastre naționale erau un port de fantăsie, împrumutat de la Bulgari.

Răspunsul cel mai nimerit l'ar fi putut da, pentru a nu menționa aci de cât pe puținii producători, fabricanți sau neguțători, (dintre cei cari fac ori vînd articole de îmbrăcăminte la noi) participanți la Expoziție și anume: *Casa Jobin*¹⁾ și *Kraus & Socaciu* (București) cu cămășile și rufăria lor, *S. Fain*²⁾ și *Simionescu* (București) cu pălăriile de toate formele elegant confecționate în atelierile lor; *Focănescu Ștefan*³⁾ cu cismulițele lui de dame atât de fine și atât de ușoare, *C. Gheorghii*, *Progresul*, *C. Stătescu* (București), *Bucowski* (Galați), *Schuster* (Craiova), *Popescu Stelian* (Brăila) și alți 20 de cismari bărbătesci,

1) Atelier instalat la 1886 cu capital variând de la 10.000 lei în sus, dupe sesoane, avînd 4 lucrătoare permanente pe lângă altele ce are afară. Aduce madapolam, olandă, flanelă, mătase etc., etc. de afară. Produce dupe comande și numai în țără.

2) Atelier fondat odată cu Magazinul la 1858. Capital fix 70.000 lei și 150.000 de rulment. Lucrează cu mîna. Aduce formele de pîslă, mătășurile, panglicele, pelea, etc. din străinătate. Lucrează 6—8 pălării de bărbați și 10—12 de damă pe zi. Vînde numai în țără. Are 4 lucrători și 8 lucrătoare. — Fabricația pălăriilor există în țără de 60 de ani. Acum 40 de ani erau 5, azi sunt peste 100 de pălării. Se fabrică la noi o parte de pălării numite *galeți* și *haute-forme*, ear restul se aduce din străinătate, fiind vama estină. Pentru a da o măi mare întindere acestei industrii, se cere înființare de stărostii (prudhommes) pentru regularea diferendelor dintre patronii și calfe.

3) Atelier înființat la 1885 cu capital de 30.000 lei, are 10 lucrători. Material adus din străinătate. Lucrează aproape 2.000 de perechi de încălțăminte pe an. Vînde în țără și chiar în străinătate. Este furnisorul Curței Regale de la 1886.

dintre cei mai vestiți, cari au ridicat reputațiunea încălțămintei lucrată în România pînă la înălțimea celei din Franca, Anglia și Austria.

Nu aveau de cît să privească cismăria expusă de *Fabrica de echipamente militare*¹⁾, pentru a se încredința despre valoarea unei producțiuni ce cu drept cuvînt face onoare industriei naționale.

Dér fabricele de impletituri de lână, de mătase, și de bumbac²⁾ înfățișând o colecțiune dintre cele mai alese, și mai variate!

*Stroer și Kohler*³⁾ cu nasturi de sîdef, *Caterina Davidel* cu florile artificiale, *Emilia Orkisz* cu evantaliile, *Villimescu-Mironeanu* cu produsele școalei de sericultură, și alții încă⁴⁾, veneau să protesteze în protiva unor atît de fantastic înapoiate cunoștinți, asupra unui popor ca al nostru viu, harnic și ridicat prin propria'i virtute la viață și la lumină.

În această clasă am avut 34 de exponanți nominali și 33 colectivî, ear juriul internațional ne-a acordat 23 de premii și anume; 1 medalie de aur, 4 de argint, 10 de bronz, și 8 mențiuni onorabile.

1) Înființată la 1892 (Societate pe acțiuni) cu 1.000.000 de lei capital. Are mașini cu care lucrează deplin cismele fără a fi nevoie de mână, ele sunt conduse de un motor cu 70 HP cu aburî. Din tot conșumul aduce numai 10⁰/o piei din străinătate. Fabrica poate produce 1.000 perechi de cisme pe zi, afară de hamuri, raniți, șei, corturi, uniforme, furnituri spitalicesci etc. Debușul în țără. Când e în activitate fabrica are 500 lucrători.

2) Fabrica de *tricotage* e înființată de Zweifel & C-ie la 1897 cu capital de 450.000 lei, în acțiunî (2.250) a 200 lei fie care deplin vîrsate. Are local propriu, cu lumină electrică, calorifer, ascensorii etc. și coprinde pentru fabricațiune 3 secțiuni: impletitură, țesătura și impletitură circulară. Produce vestoane de dame, bărbați, copii, flanele, ciorapi, broboade, mantile, rochițe de copii, flanele normale sistem Jaeger. Materiile prime mare parte din țără (lână, mătase) și restul din străinătate. Produce pe zi marfă pînă la 5.000 lei. Debușul în țără.

3) Fabrica de nasturi de sîdef (București) înființată la 1892 cu capital fix de 53.000 și de rulment 47.000 lei. Are mașini (strunguri) 52. Întrebuințează sîdef brut pe an 10.000 kgr. și produce zilnic între 70—100 *grossuri* de nasturi. Fabrică de asemenea nasturi de manșete, de pept, gulere și alte articole de galanterie în diverse cantități. Lucrătorî 25—50 pe zi, din cari $\frac{2}{3}$ bărbați și $\frac{1}{3}$ femeî. Vinde numai în țără, ear de i se va acorda scutirea de vamă cerută, pentru câte-va articole de la Ministerul Industriei, va putea și exporta.

4) *Societatea de vine-facere «Munca»* fu înființată în 1885, sub înaltul patronaj al M. S. Reginei Elisabeta. Scopul societăței e, a procura femeilor nevoiașe de lucru acasă.

Ca lucrătoare sunt admise toate femeile sîrace, fără deosebire de naționalitate sau religie, cari au certificat de bună purtare, eliberat de preotul parohiei săi de 3 proprietari și delegatul mahalalei. Comanșele se dau și se primesc de doamșele societare.

Lucrătoarele, când sunt bolnave, sunt îngrijite de doctorii Societăței, plătindu-li-se și medicamentele. Afară de aceste ajutoare, societatea înlesnesce pe lucrătoare săși cumpere mașini de cusut, așa că astăzi toate (1.500 la număr) au mașini.

Fetelor tinere, când se mărită, li se dă 40—100 lei după merit. La Crăciun societatea împarte fie-cărei lucrătoare bonuri de 300—500 kgr. de lemne.

În 1898 și 1899 Societatea «Munca» a dat următoarele ajutoare :

1898 : 41.664 lei pentru lucru ; 7.407 lei diferite ajutoare.

1899 : 92.879 » » » 7.623 » » »

De la 1885 pînă la 1899 s'au dat cu împrumut 10.643 lei.

Pentru lucrătoarele văduve și familiile lor s'au construit în 1898—99 case în valoare de 18.796 lei.

Societatea «Munca» are localul său propriu.

GRUPA XIV

Industria chimică

Clasa 87. — Arte chimice și farmacie. — Dacă învățământul și practica științifică a chimiei a luat un mare avânt sub activa implușiune, la început, a lui *Davila*, apoi a eminentului său colaborator Dr. *Bernat Lindway* și a Doctorului *Const. Istrati*, industria produselor chimice este însă puțin înaintată la noi.

Totuși fabricațiunea săpunului ordinar și de câți-va ani a săpunului parfumat, a lumînărilor de ceară și de stearină, a uleiurilor vegetale, a un-sorilor, lacurilor, vopselelor, petrolului rafinat, parafinei și altor derivate dintr'insele a luat o oare-care desvoltare.

In adevăr fabricele de săpun și lumînări ale lui: *Moritz Strich*¹⁾ (Peatra Neamțu), *Sotir Ionescu*²⁾ și *G. Nicolaevici*³⁾ (Brăila), *Stella*⁴⁾ (București), *Keller*⁵⁾ (Pitesci), *Moessner*⁶⁾ (Galați), *Roșca* (R.-Sărat), *Pasculescu* (Ploesci) și *Sfectorof* (Tulcea); fabrica fraților *G. & B. Assan*⁷⁾ (București)

1) Înființată la 1884 cu un capital de 10.000 lei, având mașini de presat, tăiat, stanțe etc. cu care întrebuințând uleiuri din străinătate și seuri din țară, fabrică săpunuri și parfumerii în cantitate de 1.000—1.200 kgr. pe zi, pe care le desface numai în țară. Are 20—25 lucrători.

2) Fabrică de săpun, lumînări de stearină și de ceară (bisericesci), întemeiată la 1882 cu 186.785 lei capital, având un motor cu abur 8 HP și 3 cazane mari cu foc și 36 de lucrători. Materiile prime: unt-de-lemn 58.540 kg., ulei de cocos 22.692 kg., talc 36.700 kg., silicat de sodă 12.190 kg., colofan 58.570 kgr., stearină 50.900 kg. din străinătate; seii crud 98.970 kg. din țară și topit 58.570 parte din țară, parte din străinătate. Vinde numai înăuntrul țării.

3) Industrie de săpun, lumînări de stearină (salon) și bisericesci, fondate la 1870 cu 120.000 lei capital și având un cazan cu abur 4 HP și altele cu foc direct, materiile prime — asemenea celor de sus — și le procură din străinătate și produce săpun 190—1500 kgr. pe zi, ear lumînări de la 300—400 kgr. pe care le desface în țară. Are 20—30 de lucrători.

4) Fabrică de săpun — special de toaletă — parfumerii, lumînări de stearină și cerneală, înființată la 1883 (proprietatea D-lui Iulius Hofmeier din Vier-a) cu un capital fix de 175.000 și de rulment 400.000 lei. Lucrează cu 1 cazan de abur 13 HP. o mașină de aburi 6 HP și alte cazane mari și mici; 1 peloteuse, 6 mașini de pilit, 6 prese, 4 mașini de tăiat, 18 de turnat lumînările, etc., etc., producând cu materii prime, parte din țară (seii, hârtie, etichete, lăzi de împachetat, sticle, cartoane), parte din străinătate (uleiuri vegetale, sodă, stearină, uleiuri volatile, colofan etc.) mărfuri în valoare de 2.000 lei pe zi desfăcute numai în țară. Are 45 de lucrători.

5) Fabrică de săpunuri și lumînări de seii datând de la 1856 și producând — fără instalațiunii cu aburi, nici mașini moderne — tot cu materiale parte din țară, parte de aiurea 3.000 kg. săpun și 2.500 kg. lumînări pe an, vândute în localitate.

6) Industria de lumînări de stearină și de săpunuri datând de la 1890 cu capital de 400.000 lei, producând cu mașini perfecționate lucrând cu aburi, 5—800 kgr. lumînări și 4—5.000 kg. săpun pe zi desfăcute în țară. Are 40—60 de lucrători.

7) Fabrică fondată la 1853 cu 1.800.000 lei capital, având motor cu aburi 300 HP și extrăgând

de lacuri, culori și uleiuri vegetale, cea a lui *Müntzer*¹⁾ de ipsos, lac și uleiuri, ale succesorilor *C. Ressu & C-ie*²⁾ și *Max Fischer & C-ie*³⁾ din Galați, de vacs, unsoări și alte produse chimice, distileriiile societății «Steaua Română» etc., etc., dau dovadă de o vie și rodnică activitate și luptă pentru consolidarea și propășirea acestei industrii atât de trebuincioasă țerei.

Din cei 64 de declaranți înscriși în aceasta clasă jumătate și-au trimis produsele la Expozițiunea din Paris, mai toate prezentate cu vrednicie și putând susține cu onoare comparațiunea cu produsele similare, expuse de cele-lalte țări alătura de dênsele.

Silințele sunt mari, destoinicia demnă de laudă și recompensele priimate de la Juriile internaționale incuragiătoare, rezultatele practice însă sunt departe de a fi la nivelul trebuințelor și îndestulării publice.

Creațiunea fabricelor de sodă ar desvolta la noi prepararea produselor chimice derivate dintr'ênsa, a căror importațiune s'a ridicat în anul 1899 la 2.684.216 kgr. sau 2.145.373 de lei valoare.

Pentru menținerea în progres a săpunurilor ordinare se cere de către fabricanți scutirea materiilor prime de taxe vamale mai ales pentru săpunul cenușiu foarte mult întrebuițat; pentru săpunul fin menținerea, cel puțin a taxelor actuale, de și sunt neîndestulătoare neprezentând de cât 10⁰/₀ din valoarea lor.

uleiurile prin Benzină și prese hydraulice. Materiile prime: rapiță, in, cânepă, uleiuri minerale pentru grăsimia consistentă și uns mașinele (din țără); copaluri, gume-exotice din Asia, Africa, Australia, terebentină, colorii în praf, materii chimice, palm, cocos etc. (din străinătate). Fabrica de uleiuri poate lucra 1 tonă și 1/2 de grâne uleioase pe zi. Are 100 de lucrători. Producțiunea anuală este de 1.200.000 kgr. uleiuri și 2.400.000 rămășiță pentru nutreț. De la 1893 a înființat și o fabrică sistematică de lacuri. Marfa se desface în țără, resturile uleioase se duc în străinătate.

1) Fabrică de uleiuri vegetale, lac și ipsos, întemeiată la 1899 cu 926.000 lei capital, având 4 prese Anglo-Americane și diverse mașini. 1 mașină de aburi stabilă 50 HP și 1 locomobilă fixă de 30 HP (de rezervă). Materiile prime (200 vagoane de semênța de in, rapiță, cânepă, nuc și floarea soarelui) producând 2.500 kg. uleiuri, 1.000 kg. ipsos și 500 kg. lacuri pe zi, care toate se vând în țără, afară de turtele ce nefiind căutate la noi, se desfac în străinătate. Are 28 de lucrători.

2) Industria de vacs în cutii, produse chimice, obiecte galvanizate, bidoane și cutii litografice, fondată la 1888 cu 210.000 lei capital, având mașini cu putere de la 1 cal pênă la 24 cai de aburi și o presă cu aburi pentru litografie. Materiile prime din țără și din străinătate și anume: Lamarina, tablă albă, fer cercuri, fer vergele, zink, cositor, sârmă, nituri, uleiuri diverse, lacuri idem și colorii litografice, păcură, țigăi, scânduri, cue, vitriol, acid muriatic, țiperig, oțeluri, stanțe etc., produc 20.000—25.000 cutii litografice de diverse mărimi, 300—400 bidoane, 3.000—4.000 căldări galvanizate, 1.000—1.500 kgr. vacs, 400—500 kgr. unsoări diverse pe zi. Marfa se desface mai mult în țără, dar se exportează și la Constantinopole și în Bulgaria cu litografi în limbile cerute. Lucrători 40—45 fete, 20—25 băieți. Acum în urmă a început fabricarea țesălelor de cai.

3) Fabrica de vacs, unsoări pentru pele, mașini, căruțe, pomadă pentru curățat alămuri, creioane colorate (fără lemn), cutii de tinichea, bidoane albe sau luxos litografiate, table de reclame, obiecte de tablă de fer zincuite, fondată la 1887 sub numele de «Albina» cu 235.000 lei capital, având 60—110 lucrători, dupe trebuință și producând cu materii prime din țără și străinătate 300—400 kgr. vacs pe zi, ear anual circa 40—50.000 bucăți obiecte zincuite, 2.000.000 cutii de diverse mărimi și întrebuițări, desfăcute cea mai mare parte în țără, și mică debușeură în Orient și chiar încercări reușite în Anglia.

Uleiurile de mâncare (de in și rapiță) nu pot concura cu cele de măsline și sesam, din cauză că taxa vamală ce o acuită la intrare aceste din urmă e minimă și ar fi de dorit să se urce la 35⁰/₀ kgr. ca pentru uleiurile vegetale. Ast-fel s'ar încuraja un produs al țerei.

Farmacia. — In anul 1853, doctorii Carol Davila și Nicolae Crețulescu au organizat școala de medicină și farmacie, care mai târziu fu transformată în internat militar. Până la această dată exercițiul farmaciei, medicinei și medicinei veterinare era pe mâna străinilor. Cea mai mare parte din farmaciele existente în România sunt înființate de către Sașii supuși austro-ungari. Ei au obținut dreptul de înființare în baza autorizațiunii dată de către Domnii țerei până la 1859. In 1870 școala de Medicină a fost transformată în Facultatea de Medicină având școală de farmacie atașată ei. Școala Veterinară a devenit o instituțiune independentă.

Exercițiul farmaciei se află, conform legei sanitare din 1893, pusă sub controlul Ministerului de Interne, prin consiliul sanitar superior și prin comisiunea farmaceutică. Practicarea farmaciei în țără este conferită de către Facultatea de Medicină din București sau printr'o diplomă a unei Universități străine recunoscute. In cazul din urmă se cere un examen.

Sistemul de limitare a numărului farmaciilor care domină în Germania, Rusia, etc., există de asemenea în România. Legea sanitară prevede o farmacie la 5000 locuitori în orașele mari, una la 3000 în orașele mai mici. Farmacia-filială se poate înființa într'o comună unde există un medic. Concesiunea unei farmacii-filiale se acordă numai proprietarilor de farmacii definitive și din acel oraș, concesiunea se acordă pe un termen fix de ani.

Actualmente se află în România 190 de farmacii definitive și 16 filiale, în timp ce numărul asistenților recunoscuți sau nerecunoscuți care pot ocupa numai o pozițiune subordonată, până când o vacanță se presintă, e aproape de 450.

După regulamentul de organizare interioară a farmaciilor, fie-care farmacie trebuie să aibă un laboratoriu pentru alcătuirea preparatelor galenice și a unor anumite produse chimice.

Există și la noi un început de industrie chimico-farmaceutică al cărei debușeu se mărginesce însă numai la comerțul interior. Productele acestei industrii sunt de obicei: diverse extracte, pastile, tablete comprimate, specialități precum: gudron, coaltar etc., care pot rivaliza cu produsele similare străine și ar fi și în interesul țerei de a se lua măsuri din partea guvernului pentru îngreunarea dacă nu interzicerea completă ale acestor produse străine pentru ca ast-fel acest început de industrie, încă în fașă, să poată lua un avânt.¹⁾

1) Laboratoriile farmaciilor A. Altân, Berlandt, M. Stoenescu (București), Atanasiu Olărescu și Barberian (Constanța), Bogdan, Iordan (Mehedinți), Gregoriade (Bérlad), Ițcan (Râm. Sărat), Nicolescu (Galați), Straus și Werner (Roman) produce preparate originale care au fost expuse la Paris și au atras osebita atențiune a specialiștilor din Juriul internațional.

Laboratoare de chimie. — Primul laborator întemeiat în țară a fost acel atașat la școala de medicină de către D-r Davila, a căruia direcțiune o încredință D-rului A. Bernat-Lindway. Acest Institut a fost și este frecventat de către studenții facultății de medicină și școalei de farmacie. El depinde azi de Ministerul de Interne și poartă titlul de «*Institutul Central de chimie*», destinat a face toate analizele și cercetările chimice oficiale. Activitatea sa a fost și este foarte însemnată. Pentru Expozițiune el a prezentat 2 Vitrine mari și elegante coprinzând:

Vitrina A, Derivate de ale petrolului nostru brut (Benzină ușoară și grea, uleiū lampant ușor și greu, parafină ne epurată și epurată, coke, ceryl paraffinogen, ozokerită fosilă și epurată prin fusiune, roci schistoase și nisipoase, asfalt epurat și asfalt zis mastic) preparate în Institut în scopul de a controla metodele moderne de extracțiune, de epurațiune și analiză a compozițiunei, precum și pentru examenul și controlul proprietăților lor tehnice.

Vitrina B, Analize de sare gemă și consumațiune alimentară luată din minele de la Ocnele Mari, Doftana, Telega, Slănic, din cari exportăm în Rusia, Turcia, Bulgaria și Serbia. Analizele grăului și făinei morăriei moderne, (Ghirca, grău sticlos și arnăut). Analize de porumb și derivatele lui obținute prin măcinare, uleiū de porumb. Analize ale apelor minerale pentru băi de la Govora, Vulcana, Virfurile, Cozia, Grozesci, Solonți și Jighiera (lac sărat), sulfatul de sodă. Apoi ale apelor minerale de băut de la: Șarul Dorna, Borca, Căciulata, Sărata-Monteoru și Băltătesci.

Aceste analize se află consemnate în Broșuri imprimare în limba francesă și română, cari s'aū distribuit în timpul Expoziției publicului.

Institutul de chimie organică sub direcțiunea d-lui D-r C. Istrati este o creațiune mult mai recentă, deși nu mai puțin însemnată prin serviciile aduse sciinței și mai ales prin lucrările originale și descoperirile de o înaltă valoare ale eminentului său Director.

E de ajuns a reaminti că cu prilejul Expoziției de la 1889 D-r Istrati a expus un produs original al său *Franceina*, care i-a fost premiat cu o medalie de aur și cu prilejul Expoziției din 1900 a expus între altele o lucrare originală asupra zahărului extras din strujenii de porumb și profilul unui sondagiū de petrol arătând compozițiunea geologică a straturilor pământului nostru de la suprafață pêne la pătura petroliferă.

Laboratoriile de chimie speciale sunt, ăfară de acestea pe lângă facultățile de medicină și de sciinți ale Universităților din Bucuresci și Iași, precum și pe lângă fie-care Liceū, la școala de Poduri și Șosele, la școalele comerciale și la facultatea de farmacie.

Instalațiunea produselor chimice și farmaceutice în Secțiia specială din Palatul respectiv al câmpului lui Marte. a fost bine apreciate de Juriul internațional. În special lucrările Institutului Central de chimie a obținut o excepțională și îndoită recompensă acordându-se 2 *Mari Premii*, dintre

care unul D-rului Bernat directorul său. Cele-lalte premii acordate au fost: 2 medalii de aur, 3 de argint, 4 de bronz și 11 mențiuni onorabile pentru 32 de exponanți.

Clasa 88. — Industria Hârtiei și a Cartonului. — Cel mai vechiu indiciu de existența unei fabrică de hârtie în România datează din veacul al XVI-lea; este un document al lui Petru-Vodă (1583) a căruia hârtie, foarte grosolană, are ca marcă de fabrică armele Moldovei. D. Hasdeu deduce că hârtia a fost fabricată în Moldova, de oare-ce la acea epocă, numai hârtia fabricată în țeră purta ca marcă armele țerei.

În Transilvania exista o fabrică de hârtie încă din anul 1539.

În 1643 se pare că exista o fabrică de hârtie înființată de Mateiu-Basarab aproape de Câmpulung ori Tirgoviște. Alte fabrici găsim: Nicolae și Iane Lazăr, pe apa Leuta (Ilfov); Mitropolitul Dositeiu, (sub domnia lui Alex. Moruzi) instală o fabrică pe apa Sabarului, la Ciorogirla (Ilfov) pentru trebuințele tipografiei mitropolitane. În Moldova era fabrica Agăi G. Asachi (Piatra N.), înființată în 1841 și care avea privilegiul de-a aproviziona cu hârtie toate cancelariile publice; se întrebuinta anual materiale în valoare de 5.600 lei și se producea hârtie și mucava din cărpe în valoare de 8.900 lei. Lucrători erau 14, 10 bărbați și 4 femei.

În Decembrie, 1865, Climent Henthard d'Arcy ceru autorizarea de a înființa cu concursul câtor-va capitaliști, o mare fabrică de hârtie aproape de București, prezentând și un proiect, după care instalațiile ar fi costat 333.331 lei. Dupe căderea Domnitorului Cuza cererea lui d'Arcy fu pusă la dosar, în 1866.

În 1881 se promulgă legea pentru înființarea unei fabrici, care să aprovizioneze serviciile cu hârtie (cel puțin, 200.000 kgr.). Concesiunea fabricii se da pe timp de 12 ani. O Societate se constituie, cu un capital de 1.500.000 fr. în baza acestei legi și fabricarea începu a funcționa în 1884. Aceasta e origina fabricii Letea, înființată de «Prima societate română pentru fabricarea hârtiei».

În 1882, însă, se înființase în Bușteni o fabrică de hârtie și carton de către frații Schiel din Brașov.

Prin legea din 1898 s'a acordat tuturor fabricilor de hârtie din țeră (Letea, Bușteni, Câmpulung, Scăeni) pe termen de 15 ani, dreptul de a preda hârtie autorităților.

În 1900 existau în țeră:

1) 4 fabrici de hârtie, din cari două (Bușteni și Scăeni) produc și carton ordinar din lemn, pae și maculatură;

2) 2 fabrici, producând exclusiv carton ordinar;

3) 1 fabrică de pastă de lemn, — care e în realitate o dependență a fabricii din Scăeni spre a-i produce pasta de lemn necesară.¹⁾

¹⁾ Fabrica de Hârtie și de mucava C. & S. Schiel (Bușteni), fondată la 1882, capital fix 1.078.947

Capitalul fix al tuturor fabricelor era de 7.468.000 fr., ear instalația cuprindea: 20 defibratori, putând produce 20.000 kgr. pastă uscată în 24 ore; 10 mașini de carton; 16 de pastă; 1 pentru celuloză, 1 m. lă-țime; 7 de hârtie, din cari una rotundă, — toate producând zilnic 29.000 kgr. hârtie.

Puterea motrice e dată de 20 turbine, reprezentând o putere hydraulică de 2480 cai și 13 mașini cu vapor, cu 1.030 cai putere, — în total 3.510 cai-vapor.

Capitalul circulant era (1900) de 2.305.000 fr. aproximativ.

Fabricile de hârtie și carton produc: hârtie de scris și de tipar, de calitate mijlocii, hârtie de împachetat satinată, nesatinată și colorată, carton din lemn, pae și maculatură.

Fabricile Letea și Bușteni produc și hârtii mai fine din celuloză albă sașă din cârpe. În anii 1899 și 1900 producția totală a fabricelor a fost :

Anii	Cantități	Valori
1899	6.697.000 kgr.	3.910.000 lei
1900	7.050.000 »	4.160.000 »

Producția pe categorii, în toate fabricile a fost în 1899 următoarea :

Hârtie specială (timbru, scrisori, etc.)	20.000 kg.
Carton fin (cărți poștale, de vizită, etc.)	76.000 »
Hârtie de scris, calitatea I, II, III (80.000 kgr. cal. I)	1.782.000 »

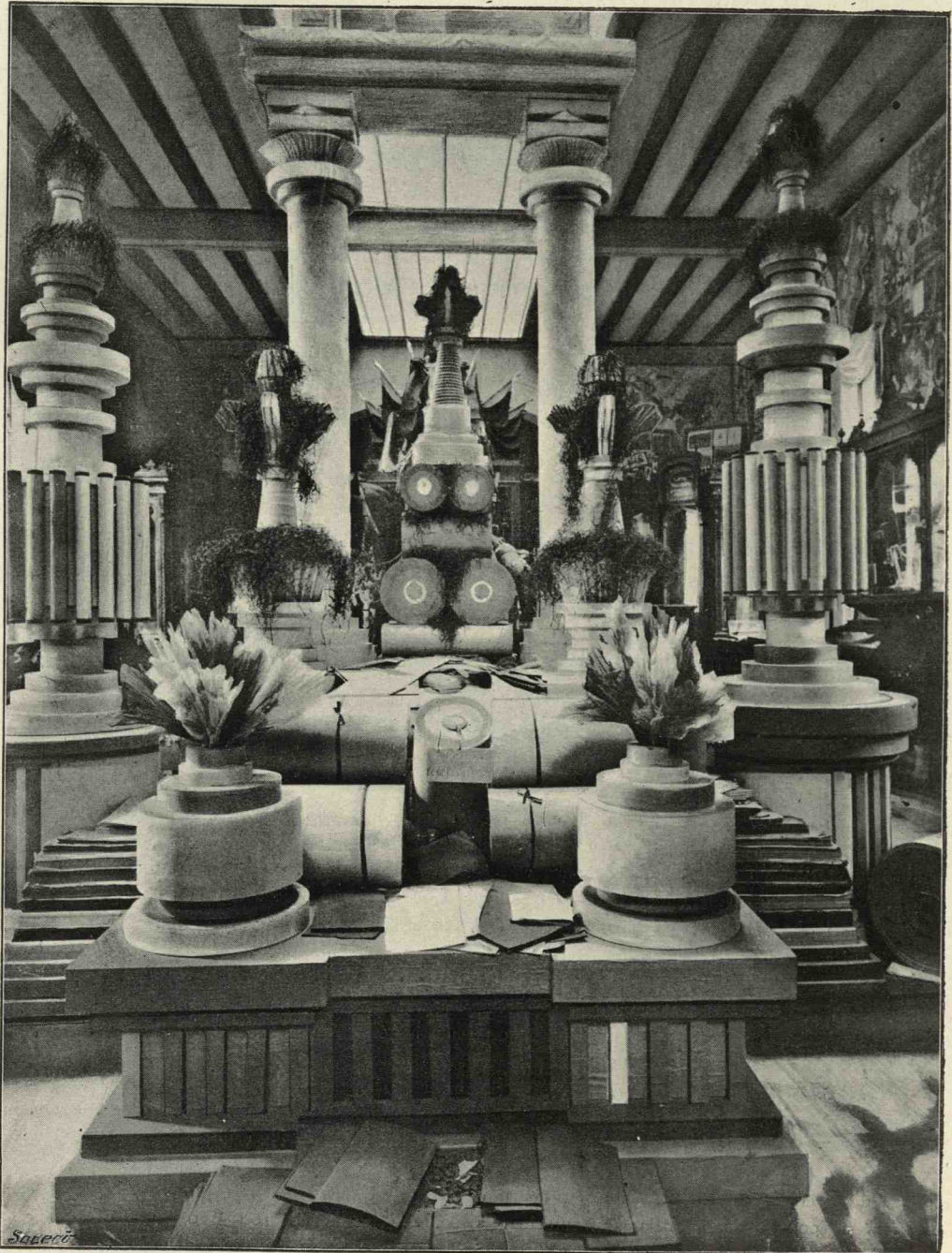
1 lei 35 bani și 994.907 lei 40 bani de rulment. Are 11 turbine de 700 cai putere și o mașină cu abur de 300 HP. Materii prime: sdrențe, pae, lemn de brad, celuloză, maculatură, var alb, sodă, sulfat de aluminiu, reșină americană, clorură de var, vopsele. Produce 8000—11000 Kg. în 24 ore, desfăcându-le în țără. A găsit deuseu afară numai pentru mucava și anul curent va începe exportul. Are 373 lucrători din cari 287 bărbați și 86 femei, sașă 263 Români și 110 străini.

Fabrica de Hârtie *de tot felul* de la *Letea*. Societate pe acțiuni, fondată în anul 1885, capital fix 3.000.000 lei, 600.000 fond de rulment. Are 1 turbină de 400 cai, 2 de 500, 3 de 75 și un motor cu abur de 125 cai plus 3 alte motoare cu 60 cai. Materii prime, celuloză din străinătate, cârpe și pastă de lemn din țără, producând 8000 kgr. pe zi, toate desfăcute în țără. Are 300 lucrători Români. — Fabrica construită la 1885 ear la 1887 și la 1893 a fost repusă în mare regulă, ear la 1898 a fost mărită.

Fabrica de Hârtie și mucava de la *Scăeni* și fabrica de pastă de lemn de la *Cheia* (Prahova) a lui G. Thenen, înființate, prima la 1899 și a doua la 1882, cu capital de 196.078 lei 70 bani pentru rulment și fix 800.000 lei. — Instalațiune completă de mașini moderne conduse de 1 turbină de 100 cai, apoi mașini cu abur de 140 HP alimentate de 2 cazane a 100 și 120 m. p. suprafață. Fabrica de la Cheia este condusă de o turbină de 200 cai. Materii prime din țără și străinătate, producând 3000—3500 kg. pe zi la Scăeni și 3000—3500 la Cheia, desfăcute în țără. Numărul lucrătorilor 100—120 pe zi.

Fabrica de Carton U. Negroponte de la *Grozești*, fondată la 1899 cu 150.145 lei capital, 40—60 lucrători. Materii prime: lemn de brad, producând carton brut și alb și carton gudronat pentru învelitul caselor, pe care le vinde în țără, în câtime de 15—35 vagoane pe an. Pentru 1000 kgr. carton trebuiesc 3000 kg. lemne.

Expoziția fabricilor de Hârtie
(Letea, Schiel, Ioanide, Scăeni, Grozești)

Hârtie de tipar	1.308.000 kg.
Carton ordinar și cătrănit	903.000 »
Hârtie sugătoare	3.000 »
Plicuri	5 000 »
Hârtie de împachetat	2.700.000 »

Toată producția fabricelor de hârtie și carton se vinde în țară; în 1899 vânzarea a fost de 5.956.000 kgr. în valoare de 3.641.000 fr.

Consumația totală în 1899 a fost:

	Din țară		Din străinătate	Total
Hârtie de scris și tipar: 2.965.000 kgr.	$\left. \begin{array}{l} 1.600.000 \text{ de scris} \\ 1.300.000 \text{ de tipar} \\ 65.000 \text{ carton fin} \end{array} \right\}$		923.000 kgr.	3.888.000 kgr.
» » împachetat . 2 330.000 »			95.000 »	2.245.000 »
Carton . . . . . 661.000 »			859.000 »	1 520 000 »
	<u>5 956.000 »</u>		<u>1.877.000 »</u>	<u>7.833.000 »</u>
	(3.641.000 fr.)		(1.590.000 fr.)	(5.231.000 fr.)

Sacrificiile, făcute de stat în favoarea industriei hârtiei și cartonului se ridică la peste 430.000 fr. Administrațiile publice iaă hârtia de care au trebuință, de la aceste fabrici.

Instalațiunea monumentală a fabricelor de hârtie la expoziție se afla în galeria stângă de jos a Pavilionului regal și coprindea de la materiile prime intrate în fabricațiune, pênă la cele mai fine produse albe, colorate, veline, satinete, etc.

Examinete de amêndouê subcomisiunile Juriului clasei 88 (fabricațiunea hârtiei), hârtia fabricelor noastre a fost găsită destul de bună, față mai ales cu puținul timp de când ele funcționează și cu calitățile ce se trimisese la Paris. Ar fi fost de dorit ca pe lângă marele suluri de hârtie pentru ziare să se fi trimis câte-va probe de cea mai fină producțiune ce sunt ele în stare să facă, pentru a fi judecate în mod comparativ, pe când așa câte-și 4 fabricile trimisese aproape aceleași formate cu mici deosebiri de calitate, în ce privește mai ales soliditatea și satinarea lor.

Juriul internațional le-a acordat fie-căreia câte un premiu, și anume: 1 medalie de aur, 1 de argint și 2 de bronz.

Clasa 89. — Tăbăcăria este o industrie de mult îndrodusă la noi. Fânețele grase și întinse — atât de prielnice creșterii vitelor, atrăgeau în țară tamslicuri și turme numeroase, așa că materia primă fiind la îndemână, meseria tăbăciturii putea să prospere și să se răspândească peste tot locul.

Tabaci, învoiți a se așeza la 1666 sub Radu-Vodă, unde sunt și astăzi, devenira în curênd una dintre breslele cele mai puternice, al cărui renume, nu sunt mulți ani, împunea — în unele ocașii — opiniei publice Bucurescene. Peile lucrate de dênșii cu mult meșteșug, aveau pe atunci o mare vază și se cereau în țera nemțească și în țera turcească. Pe

lângă aceasta ele indestulau trebuințele din năuntru ale poporului de jos, căci peile subțiri, destinate încălțăminteii boerilor, se aduceau tot din afară ca și astăzi.

Puțin câte puțin, cotropită de producția străină, în protiva căreia nu putea lupta, tăbăcăria noastră începu să dea înapoi, pînă ce, de când cu Tariful protecționist și cu legea din 1887, luă din nou avânt.

Așa de unde pînă mai anii trecuți aduceam din afară atât pele tăbăcită cât și articole de curelărie și pelărie, acum ele se fabrică cu pele tăbăcită în țară. Materia primă pentru tăbăcări este pele crudă de boi, vacă, vițel, bivol, oae, capră și porc, iar materiile taninoase sunt: coaja de stejar, de brad, colțani, scumpie, etc.

Tăbăcăriile sau fabricile de pelărie, cari se bucură de avantajele legii pentru încurajarea industriei naționale, au un capital (teren, clădiri și mașini) de 1.288.205 fr. 36 bani, și un fond de exploatare (capital circulant) de 3.283.984 fr. 67 bani; în total: 4.572.190 fr. 03 bani.

Eată lista fabricilor acestora: *Gr. Alexandrescu* (București)¹⁾; *Frații Comșa și N. Coman* (T.-Jiü); *Marenco* (Schick et Paneth) (Pitești); *V. Gheorghiu* (Ploesci); *M. G. Trandafirescu* (București); *B. Weithase & Comp.* (București)²⁾; *Frații Șimianu* (R.-Vâlcei); *T. Sapatino* (București)³⁾; *Frații Stanciu* (R.-Vâlcei)⁴⁾; *M. Gelber* (Iași)⁵⁾; *Frații Mihăilescu* (Ploesci). Celelalte mai puțin importante sunt în număr de peste 30⁶⁾.

1) Fabrica întemeiată la 1890 cu capital fix de 500.000 lei și 600.000 rulment are mașine sistematice conduse de o locomotivă stabilă de 55 HP. Materia primă din țară și materiile tanante ca 90% iar 10% din străinătate. Produsul zilnic valorează 3—5000 lei și 'l desface în țară. Lucrătorii 120—125 zilnic, dintre cari 1/4 străini.

2) Fabrica fondată la 1867 cu 25.000 lei capital. Posedă un Cazan cu abur 50 m. p. suprafață cu 6 1/2 atmosfere și mașină culcată de 35 HP. Materiile prime cea mai mare parte din țară, foarte puțin din străinătate. Produce 700—800 kgr. gătită pe zi și o desface numai în țară. Lucrătorii 70—75 dintre cari 2/5 străini. Cere urcarea vamei la pele de vițel, vax, gems, cheveau, și *mai ales vax franțuzesc*, din care se face mult și bun în țară.

3) Fabrica întemeiată la 1882 cu 600.000 lei capital fix și 1.200.000 de rulment. Mașinele sunt conduse de un motor de 35 HP. Materiile prime din țară, puține din străinătate, produce 2000 kgr. diferite pe zi și le desface în țară. Lucrătorii 110, speciali 50 și 60 hamali.

4) Fabrica fondată la 1886, capital fix 50.000 și de rulment 120.000 lei. Mașinele conduse de un motor de 12 HP. Materiile prime tot ca la celelalte fabrici, produce anual 4000 bucăți pele desfăcute în țară, 27 lucrătorii.

5) Fabrica «Tăbăcărie Concordia» pentru produs pele de talpă, fondată la 1888 cu 400.000 lei capital. Are mașini perfecționate și un motor de 25 HP. Toate peile din țară. Valoarea și extract de tanin, din străinătate. Produce 320 kg. pe zi, valoare 1000 lei. Vinde în toată țara. Are 40 lucrătorii. — Cere ca taxa pentru încălțăminte gata să se ridice la 800 și 1000 lei % kg.

6) Dintre acestea cităm aci Fabrica lui *Anton Băilescu* din Ruși de Vede, înființată la 1835, capital 25.000 lei, produce 10 piei pe zi, are 5 lucrătorii; a lui *S. Filderman* din Bacău întemeiată la 1886 cu 300.000 lei capital, are motor cu abur de 30 de cai, produce de 35—40.000 lei pe lună și are 60 de lucrătorii; a lui *Israel Gross* (Roman) fondată la 1875, cu 30.000 lei capital, lucrează cu mâinile (8 lucrătorii).

Mai în toate orașele țerei sunt peste 250 alți industriali de peie, însă fără să beneficieze de legea de încurajare. 1)

Acești lucrători sunt constituiți în societăți de ajutor mutual, fără caracter oficial, nici personalitate morală, nici sprijin guvernamental. Ei lucrează 10 ore pe zi.

Materiile prime întrebuințate în tăbăcării sunt: peile crude și materiile taninoase:

Peile crude se iaă din țeră saă se importă din Ungaria și America.

Peile americane se aduc din Paraguay și Buenos-Ayres. Cele din Ungaria se aduc de la Budapesta și Komorn. Chipsurile se aduc din India și China prin Hamburg, Anvers și Havre. Peile brute de miel sunt importate în cantități mari prin Lipsca 2).

Materiile taninoase, întrebuințate de cele 10 fabrici, cărora li s'aă acordat beneficiile legii pentru încurajarea industriei naționale, în cursul anilor 1898 și 1899, cantități și valori aă fost: 47.6 la sută.

Colțanii în proporție de 35⁰/₀ se aduc din Ungaria, ear mirobolanul și valonea se aduc din Orient.

Am avut și un mic export de materii taninoase: 25.523 kgr. în valoare de franci 15.314, în Austro-Ungaria și Bulgaria.

Fabricile de pelărie produc: 1) talpă și opinci tăbăcite; producția talpei se urcă la 950.000 kgr.; 2) diferite pielării: vacsură, iufturi, tovale, blăncuri, meșini, ghemsuri, etc.; 3) două fabrici (a fraților Comșa și a fraților Simian) produc și marfă de curelărie: hamuri, hățuri, chingă, căpestre, etc.

Producția totală a celor 10 fabrici se cifrează în anii 1898, 1899:

1898		1899	
Kilograme	Valori (leŃ)	Kilograme	Valori (leŃ)
1.581.682	4.742.039,95	1.393.701	3.464.160,28

Comerțul peilor crude și tăbăcite, curelării, cizmării și diferite obiecte

1) Direcția Generală a Penitenciarelor are o tăbăcărie la închisoarea de la *Mărgineni* unde se tăbăcesc peste 20.000 de opinci pe an, necesare arestanților. Arestanții lucrători sunt plătiți cu câte 53 de bană pe zi.

La *Bucovița* este o tăbăcărie specială a armatei, în care lucrul se face de către condamnații din acea închisoare, dupe un anume Regulament în această privire. Numărul arestanților trimiși zilnic la lucru e pênă la 150, cărora li se plătesce ast-fel: 1 leŃ celor ce aă o meserie fixă, 60 bană la cei cară lucrează peile, 30 bană la salahoră. Plata cu bucata variază de la 1/2 ban pênă la 20 bană, din care Statul nu reține nimic ca primă de încurajare. Din plata zilnică însă Statul reține 5 și 6 părți din 10, dupe categoria pedepsei condamnatului.

Se produce tot felul de peie și de talpă pentru trebuințele armatei.

2) Pe lângă acestea mai importăm pei de castor, de căprioară (ghems), pei *glacés*, pergament, peie satinată, parfumată (mir de Rusia), pei de lac, pei colorate, lustruite tară saă moi pentru încălțăminte oră lucrării de galanterie.

de pele, pe anul 1899, cuprinde la import: 1.867.803 kgr. în valoare de 10.953.798 lei ear la export: 1.548.081 kgr. în valoare de 2.593.725 lei.

Cele 10 fabrici de pelării întrebunțează o forță de 201 cai, cu aburi și 8 cai hidraulici.

Avantajele de cari se bucură aceste fabrici se urcă la 89.795 fr. 27 bani anual sau pe 15 ani: 1.346.929 fr. 05 bani.

Peile tăbăcite erau expuse la Paris în Galeria din stânga, jos, a Pavilionului regal, cele mai gingașe în dulapuri, cele-l'alte afară. Aveam tot felul de material de la talpa (vita întreagă) trimisă de fabrica Gelber din Iași, pêne la pelea de lac și pelea colorată trimisă de Gr. Alexandrescu și Weithase din București, plus o pele de vițel despărțită în 4 părți, fie care lucrată într'un fel deosebit de Avram Socar din Roman.

Producțiunile noastre au făcut cea mai bună impresiune prin calitatea materialului și modul îngrijirii lucrului, asupra juriului internațional, în care am avut de Delegat pe D-1 Teodor D. Florescu, acordându-ne 12 premii pentru cei 12 Exponanți ce-am avut și anume: 1 Mare Premiū, 3 medalii de aur, 7 de argint și 1 de bronz.

În **Ungaria** industria tăbăcării este foarte prosperă de când mica industrie a cedat pasul marilor tăbăcării de la Buda-Pesta, Ujpest și din Ungaria de sus. Ele consumă, în afară de peile vitelor mari, 150.000 de pei de vițel și 1.000.000 de pei de oae. Peile de vite cornute sunt pe an ca la 120.000.

În Ungaria și Slavonia sunt 15 mari usine care se ocupă cu extrasul taninului din stejar. La Lipto-Ujar se scoate taninul din coaja de brad.

Tăbăcării Unguri nu vor să întrebunțeze *taninul*, căci materia tanantă e foarte abondentă și efină și deci refuză ei de a părăsi vechile proceduri, bine cunoscute lor, pentru o metodă nouă a cărei eficacitate pare problematică pentru dênșii.

De aceea cea mai mare parte a taninului produs este trimis afară, mai ales în Austria și Anglia (în 1898, s'a trimis pentru 5.651.970 cor.).

Peile unguresci față de peile noastre au fost clasate mai jos la Exponiție; ear dintre toate peile expuse la Paris cele mai superioare au fost ale Americii și în special ale Mexicului.

Clasa 91. — Tutunul și chibriturile. — Regimul pêne la 1879. — Cultura tutunului durează de mult în România și a fost liberă pêne în 1864, când s'a instituit Monopolul vnzării tutunului. De la această dată cultivarea tutunului se făcea pentru Regie sau pentru export; plantatorii trebuiau să obțină autorizare specială, pentru cel puțin 50 arii; întreaga recoltă trebuia dată Regiei.

Dacă tutunul era cultivat pentru export, trebuia să facă mențiuni în autorizația de cultură, care se acorda numai persoanelor solvabile, putând garanta căși vor îndeplini angajamentele.

Exportarea se făcea pêne la 1 August, a anului următor, mai acordân-

du-se o lună, când se constata că tutunul era intact; dupe 1 Septembrie cultivatorul plătea o taxă de magazinaj magaziilor Regiei, unde era obligat să depună tutunul.

Monopolul tutunurilor fu abolit în 1867; comerțul redeveni liber, cu următoarele condiții:

Pentru tutunurile străine se percepeau, la exportarea lor, fără deosebire de calitate, aceste taxe :

Pentru 1 kgr. de tutun, aproape 5 fr.

» 100 țigări, » 5 »

» 1 kgr. de tabac, » 7 »

Debitanții de tutunuri, fie străine, fie indigene, trebuiau să aibă brevete de la Regie, fiind împărțiți în mai multe clase, dupe cât vindeau lunar:

Clasa întâia plătea aproape 1480 fr.; cl. a doua plătea aproape 740 fr.; cl. a treia plătea aproape 370 fr.; cl. a patra plătea aproape 185 fr.; cl. a cincea plătea aproape 37 fr.

În 1868 se acordă prin lege libertatea cultivei cu condiția ca tutunurile pentru consumație în țară să fie supuse unei taxe de 40 bani la kilogram, taxă percepută de agenții fiseului.

În 1872 se cedează monopolul tutunului unei Societăți private, pe 15 ani, împărțit în trei perioade, cu creșteri de 2⁰/₀ pentru fie-care perioadă. Societatea era obligată să-și aleagă domiciliul legal în țară și să se supună jurisdicției tribunalelor românești.

Veniturile brute, cari în 1872—73 fuseseră de 11.976.794 lei au atins, în 1877—78, cifra de 21.637.681 lei adică o creștere anuală de 10.2⁰/₀.

Regimul actual. — În 1879, din pricina contrabandei și cultivei ilicite, Societatea denunță contractul.

În ziua de 7 Aprilie, 1879, Statul luă din nou asupra-și administrația monopolului tutunurilor. Societatea vându Statului stocul ei de tutunuri, în valoare de 3.488.805 fr. precum și materialul pentru cutii, țigarete, etc. în valoare de 150.000 fr.

Toate construcțiile și mașinele trecură în proprietatea Statului.

În 1887 se votă legea, care durează și azi în privința Monopolului tutunului; dispozițiile ei principale sunt:

Numai statul e în drept a vinde tutunuri indigene și străine, sub toate formele, de toate calitățile și pentru orice trebuinți. Acest drept de monopol este exercitat de o administrație specială sub Controlul unui Consiliu de Administrație, compus din nouă membri și un director general. Membrii Consiliului și directorul general sunt numiți prin decret regal dupe propunerea Ministrului de finanțe, pe termen de 3 și 5 ani. Nici-o cheltueală mai mare de 3000 fr. nu se poate face fără aprobarea Consiliului de Administrație. Funcționarii trebuiesc să fie Români sau naturalizați.

Funcțiile și plățile sunt fixate prin legea asupra Administrărei finanțelor Statului, ear numărul lor e fixat prin bugetele anuale.

Cumpărarea materiilor prime, cultura, fabricarea și vnzarea se face de Stat.

Cumpărarea materiilor prime. — Cea mai mare parte din tutunuri provin din cultura indigenă, și reprezintă 86⁰/₀ din greutatea totală și 47⁰/₀ din valoare. Restul s'aduce din Macedonia (Iaka), Asia-Mică (Smirna) și Grecia (Volo și Argos). Cantitatea adusă e de aproape 440.000 kgr. anual. Se mai cumpără în fie-care an aproximativ 100.000 kgr. de tutunuri din: America (Statele-Unite, Cuba, Brasilia), Asia, Sumatra sau din Europa (Olanda și Ungaria) pentru țigări.

Cumpărarea tutunurilor străine se face prin adjudecare publică, pe baza probelor presintate de concurenți. Cantitățile adjudecate se predaă: jumătate la iscălirea contractului, ear cealaltă cantitate după șese luni.

Primirea tutunurilor cumpărate se face de o comisie, compusă din funcționarii superiori ai Regiei. Se cumpără anual de 2—3.000.000 lei tutunuri străine, din cari 80⁰/₀ provin din Macedonia și Asia mică.

Stocul de tutun străin sau indigen variază între 6 și 9.000.000 kgr. cu preț mijlociū de 0.85—1 leū kgr.

Celelalte materialuri: hârtia, cartonul, tinicheaua, cărbunele, etc. etc. se ridică la suma de 500.000 lei anual, din cari hârtia e 80⁰/₀.

Hârțiile și cartoanele se iaū din țeră; hârtia pentru țigări s'aduce din Franța; hârtia specială din Germania; tinicheaua, cărbunele, cuțitele, din Anglia și Germania, etc. Se fac experiențe pentru înlocuirea cărbunelui cu rămășiți de petrol.

Cultura tutunului. — De foarte multă vreme datează în România cultura tutunului, fiind introdusă de Turci căci, pământul e gras și clima favorabilă. Se exportă chiar tutun în Franța, Turcia, Rusia, Austria.

Cultura tutunului e supusă dispozițiilor următoare:

Tutunul se cultivă numai în virtutea unei autorizări speciale, eliberată de Regie. In luna Octombrie, Regia publică prețurile ce va plăti pentru diferitele calități de tutunuri recoltate în anul următor precum și întinderea terenului rezervat tutunului în fie-ce comună.

Cultura de export s'admite numai pe 10 hect. de comună; cultura pentru Regie e de cel puțin 1/4 hect. de cultivator.

Sub pedeapsă de amenzi s'aū luat măsuri de control prin agenți speciali, atât în privința suprafețelor cultivate cât și a cantităților ce vënd cultivatorii Regiei.

Numai Regia poate importa tutunuri. Ori-ce persoană, care va avea asupra-și tutun în foi sau fabricat, e amendată.

Dupe instituirea Monopolului, suprafața cultivată cu tutun a scăzut enorm; în 1879 s'aū cultivat numai 2249 hect. producând 760.000 kgr.

Pentru a menține uniformitatea produselor sale, Regia importă în

fie-care an sămënță din regiunile cele mai renumite din Macedonia, costând anual 6—18.000 lei.

Intre 1 și 10 Martie se face semănarea; între 1 și 10 Maiu se face transplantarea, ear recolta dupe 15 Iulie.

Regia are astăzi 15 magazii regionale, putënd conține pênă la 6.000.000 kgr. tutun indigen și 500.000 străin:

9 magazii în Bucuresci; 1 în Isaccea (Tulcea); 2 în Ghimpați (Vlașca); 2 în Găesci (Dâmbovița); 1 în Vlădueni (Romanați).

Cultura tutunului e autorisată în următoarele districte: 1) Ilfov; 2) Ialomița; 3) Dâmbovița; 4) Romanați; 5) Tutova; 6) Tulcea; 7) Vlașca. In ultimii ani s'aũ făcut culturi de încercare în Vâlcea și Muscel.

Suprafața totală cultivată cu tutun variază între 4 și 5 mii de hect. împărțită între 15—20.000 plantatori; producția anuală variază între 2.500.000 kgr. și 3.000.000; valoarea e de 1.500.000, pênă la 2.000.000 lei. Producția mijlocie e de 250—300 kgr.

Pentru fabricarea tutunurilor sunt două manufacturi: una în Bucuresci și cealaltă în Iași. Valoarea terenurilor, construcțiilor, mașinelor și cantităților brute de tutun e de 11.000.000 lei.

Manufactura din Bucuresci are 1.200 lucrători, dintre cari 1.000 femei. Forța motrice e produsă de două mașini orizontale, de 100 cai putere.

Manufactura din Iași are 500 lucrători, din cari mai mult de 400 femei. Mașina motrice are 20 cai putere.

In 1898—99 Regia a cheltuit lei 10.520.477,82 pentru cultivarea tutunurilor și cu personalul.

In primul an al exploatării de către stat a monopolului tutunurilor beneficiul a fost de 12.684.310 lei, ear în 1898—99 a fost de 29.347.488. Crescerea anuală a beneficiilor a fost de 7.90⁰/0. In total, în timp de 20 ani, de când se exploatează în regie monopolul, Statul a avut un beneficiu net de 436.155.569 lei.

Produsele Regiei române se cer și în străinătate (calități superioare) mai ales de negustori detaiști din Germania.

Prețul vânzării pentru export e cu 35—40⁰/0 mai scăzut de cât produsele similare vëndute în țără.

Chibriturile. — Amnarul oxigenat, inventat în 1823 de Chancel, nu s'a răspândit aproape de loc în țările române, unde se întrebuinta amnarul cu cremene, care dăinuesce și astăzi printre țărani.

Chibriturile inventate, în 1832, aũ fost întroduse la noi d'abia prin anii 1840—1845, pênă în anul 1879 chibriturile s'aduceau de la fabricile din Stiria și Boemia.

Primele fabrici de chibrituri în România fură instalate în Iași și Bucuresci, aceasta de a doua fiind mai importantă.

Fabrica din Bucuresci-Filaret a fost înființată de o societate de 12 persoane, în 1877, cu un capital de 400.000 lei mărit în 1880 cu încă

200.000 lei. Fabrica începu să lucreze în 1897, Aprilie. Din cauza perderilor, fabrica fu închiriată în 1881; în 1881, 1882 și 1883 se fabrică câte un miliard de chibrituri, cu perdere însă, din pricina concurenței austriace.

În urmă instalațiile fabricii fură mărite, producând anual 2 miliarde chibrituri rotunde sau pătrate, cu gămălia din fosfor alb și minium, sau fosfor alb și colorat cu potasium. Cutiile au forma cilindrică sau de paralelipiped. Se mai fabrică și chibrituri de lux, în cuții foarte cu îngrijire lucrate.

Fabrica din Iași, instalată în 1878, cu un capital de 100.000 lei, producea pe an 400—500.000 chibrituri, cu bețele rotunde, cu gămălia de fosfor alb și minium, în cutii cilindrice de carton.

Fabrica din București-Cotroceni, înființată în 1880, cu un capital de 120.000 lei, fu instalată în proaste condiții; proprietarul ei a vândut-o în 1884 arendașilor fabricii Filaret, cari au închis-o.

În 1886, când se introduse Monopolul, funcționau două fabrici: București-Filaret și cea din Iași, prin legea monopolului Statul își lua dreptul de control asupra fabricelor, putând la nevoie să introducă chibrituri străine. Vânzarea se făcea de Regia Monopolurilor tutunurilor, sub administrația șefilor de depozite.

Prețurile erau ast-fel fixate: 100 chibr. cinci bani; 200 chibr. zece bani; 250 chibr. zise regale, 20 bani; 300 chibr. zise salon, 30 bani; 75 chibr. suedeze, 10 bani.

În 1887 se promulgă legea care acordă monopolul fabricării chibriturilor, monopol alipit pe lângă Regia Monopolurilor. În virtutea acestei legi fabricile existente fură cumpărate de Stat; constatându-se că numai fabrica București-Filaret poate produce cantitatea de chibrituri trebuitoare țerei, Statul a desființat cele-lalte două fabrici.

Aprovizionarea cu materialele necesare fabricării se face prin licitație publică, odată pentru toată cantitatea, în același timp cu materialele pentru manufacturile de tutun, saline, etc. Lemnul, dextrina, amidonul, gudronul, hârtia, cartonul, alcoolul, petrolul, parafina, etc. se ia din țară; stearina, acidul nitric, miniul, fosforul, terebentina, anilina, cloratul de potasiu, etc. se aduc din străinătate.

Fabrica București-Filaret e construită pe o întindere de 7 hectare, pe un platou care domină tot orașul, în fața gării, legată prin o linie ferată de restul rețelei pentru înlesnirea venirii materialelor și plecării fabricatelor.

Fabrica are două motoare, dintre care unul de 70 cai putere pentru atelierul de bețe; cel de-al doilea, de 20 cai putere, servește la fabricarea cutiilor de lemn.

În 1898—1900 fabrica a produs 5.675.332.000 chibrituri. Personalul fabricii se compune din: 1 director, 1 chimist, 6 funcționari, 8 șefi de atelier și supraveghetori, 500 lucrători (30% bărbați, 48% femei și 22%

copii). Ziua de lucru e de 10 ore. Cheltueile anuale de fabricație variază între 650.000—700.000 lei. Prețul mediu al unui milion de chibrituri e de 113,15 lei.

În 1897, Aprilie, s'a înființat o Casă de ajutor a lucrătorilor.

Cheltuelile și câștigul sunt variabile; câștigul net a fost în 1888—1889 de 1.216.210 lei și 26 bani, iar în 1898—1899, 1.914.461 lei și 21 bani, adică o creștere de 57⁰/₀ în timp de zece ani.

Tutunul în boccele (foi) și în cutii (tăeat sau transformat în țigări și țigarete) a fost expus într'un foarte elegant Pavilion pe cheul d'Orsay, alături de Restaurantul nostru. Acolo se făcea și vânzarea produselor Regiei noastre. Instalațiunea foarte artistic executată în București și montată la Paris de D-nu *Scarlat Corveni* se compunea din panoplii formate din țigarete, țigări, cutii sau părți de cutii și de pachete de țigări, cu dibăcie așezate pentru a forma motive de cel mai arătos efect. Peretele din fund era ocupat de un Tabloul reprezentând stema țerei, alcătuită întregă din chibrituri a căror gămlăii erau muiate în colorii apropiate subiectului.

Juriul internațional a acordat pentru această clasă 6 premii, dintre care 1 mare premiu (Regiei Monopolurilor), 1 medalie de aur și 4 de argint, colaboratorilor sei.

GRUPUL XV

Industria diverse.

Clasa 92 — 100. — Papeterie. Cuțitărie. Giuvaergii. Argintari. Bronz, fontă și ferărie de artă. Perii. Marochinerii. Tableterie și împletituri de răchită. Obiecte de călătorie. Jucării. — Papeteria a dat naștere unui comerț foarte activ însă nu există ca industrie în țară. Câteva case fac registre și caete; dar în general să mărginesc, a broșa și linia hârtie adusă din străinătate ori de la fabricile din țară. Se fac și plicuri. Furniturile de birou se importă aproape toate.¹⁾ Cea mai importantă papeterie este a Casei Socecă & C-ie din București.

Cuțităria se aduce exclusiv din străinătate.

Argintăria era într'o vreme înfloritoare în țera românească. Pe când

¹⁾ Fabrica *Progresul* (Gheorghiu & Rădulescu) din *Ploescă* s'a înființat în 1880. — Numărul lucrătorilor e de 180. Ca materiile prime întrebuințează: hârtie, pânză, pele, clei, sfoară, cerneală, sârmă, mucava, etc. Producția zilnică se ridică la valoarea de 1.200 lei vânzându-se în țară.

Capitalul fabricii e de 800.000 fr.

monăstirele noastre erau închinat Sf. Munte, călugării greci aduseseră mulți argintari, mare parte Macedonenii pricepuți în îmbrăcarea cu aur și argint a icoanelor. Astăzi icoanele acelea se aduc mai ales din Rusia și foarte puțini meșteșugari se mai ocupă cu lucrarea lor, la noi. D. *Radivon*¹⁾ a prezentat la Expoziție câteva icoane, cari însă nu avea un interes artistic deosebit.

Giuvaerurile se importă. Cele fabricate, — foarte puține — în țară sunt copii de pe modele străine. De alt-fel în astă privire am fost pururi tributari străinilor.

Astăzi se fac încercări spre a se înființa și la noi industriile periiilor, marochineriei, tableteriei, etc. însă aceste începuturi sunt încă foarte modeste; dealtmintrelea industriașii noștri luptă cu multă greutate contra concurenței articolelor aduse din afară. În definitiv la noi fabricanții caută să producă lucruri eftine.

Industria cuferelelor și a obiectelor de călătorie e puțin dezvoltată. Fabricanți mai însemnați sunt: *P. Milker* București, *Zigmann*²⁾ (Ploești) și alți câți-va dăr toți aduc materialul din străinătate și lucrează obiectele aici.

Clasa jucăriilor era ocupată numai cu obiectele trimise de Casa Bucher & Durer (București), fabricate în țară, cu material din țară. Deși nu prezintă toate un caracter deosebit de originalitate, având cel puțin meritul de a fi un produs îndigen, care a fost — ca atare — bine apreciat.

Pentru toate aceste industrii am avut la Paris 48 exposanți, dintre cari 28 individuali și 28 colectivi. Am obținut în total 26 premii, și anume: 1 medalie de aur, 5 de argint, 12 de bronz și 8 mențiuni onorabile.

1) *Th. Radivon*, București, comerț și industrie de argintărie, bijuterie și ceasornice. Capitalul întrebuințat: 500—550.000 fr. avere proprie și 300.000 fr. marfă. Atelierul are 6 lucrători bijutieri, 3 argintari și 2 gravori, pentru monograme, cari lucrează cu mâna, ciocanul, pila și instrumente mici, producând zilnic obiecte în valoare de 60—100, afară de reparații. Pentru medalii și măturii de botez se întrebuințează mașini.

Ca materiile prime: aur, argint și alamă, din țară și străinătate.

Magasinul Radivon (cu 6 vnzători) desface mărfurile mai mult în țară.

Recompense: Medalie de aur: 1898; medalie de argint 1900. Brevetul de furnisorul curței: 1891.

Alte ateliere:

Lazăr Moise și fiu, Ploesci: Obiecte de argintărie pentru biserică și particulari. Atelierul fu înființat în 1854 și întrebuințează ca materiile prime: aur și argint. Un lucrător.

D-sa la Paris a prezentat reproducerea în argint a bisericei Domnița Balașa din București.

2) Atelierul de cufere și geamantane *B. Zigmann*, Ploesci, înființat în 1872. Capitalul e de 4,000 lef. Ca materiile prime întrebuințează: scânduri, pele și pânză din țară, ear garniturile din străinătate.

Atelierul are 2 lucrători, putând produce zilnic 6—8 cufere și geamantane, cari se vnd în țară.

GRUPA XVI.

Economie națională. — Higienă. — Asistență publică.

Clasa 104. — Cultura mare și mică. — Legea fundamentală, care a regulat proprietatea rurală, e cea din anul 1864, August 15. Această lege recunoaște dreptul de proprietate al clăcașilor asupra pământurilor ce erau atunci în stăpînirea lor, în schimbul unei despăgubiri în natură dată proprietarilor.

Legea împărți populația rurală în trei categorii:

A) Clasa țăranilor *clăcași*, adică aceia cari avuseseră pământuri fie pe proprietatea boerului, fie pe a statului, în schimbul zilelor de lucru făcute proprietarului. Clăcașii fură împărțiți în trei clase:

1. Cei cari aveau 4 boi și o vacă (*fruntași*), aveau drept la 11 pogoane (Muntenia) și 5 fălci și 40 prăjini (Moldova);
2. Cei cari aveau 2 boi și o vacă (*mijlocași*), aveau drept la 7 pogoane, 19 prăjini (Muntenia) și 4 fălci (Moldova);
3. Cei cari aveau numai o vacă și munceau cu brațele (*palmași*) aveau drept la 4 pogoane și 15 prăjini (Muntenia) și 2 fălci 40 prăjini (Moldova).

Aceste pământuri li se dădea afară de cele pe cari le aveau dînșii în sat, ca loc pentru casă și grădină.

B) A doua clasă era a *vêduvelor fără copii, a bătrânilor, neputincioșilor și țăranilor neclăcași*, adică acei cari n'aveau, în sat, locuri în jurul caselor lor. Acestora li se dădea: în *Muntenia*, 1.537 m. p. pentru locuitorii de la câmp și 1.152 pentru cei de la munte; celor din *Moldova* li se dădea 1.790 m. p.

C) În fine, clasa *țăranilor cari nu puteau ridica nici-un fel de pretenție asupra proprietăților particulare*, trebuind să obțină terenuri din proprietățile statului.

Anume:

1. Toți țăranii agricultori cari, la promulgarea legii, aveau în sat numai locuri de casă și grădini, nefind însă clăcași;
2. Vechii clăcași pe cari nu'i ajunsese rîndul cu pământuri din cele două-treimi din proprietatea împărțită; ei trebuiau să și părăsească vetrele și să se așeze pe proprietățile statului.
3. Insurații, fii de clăcași, însurați în 1863 și 1864, cari n'aveau la promulgarea legii, pământuri.
4. Țăranii cari slujeau sub arme, când s'a promulgat legea împrietăririi.

Acestei clase de împrietăriți s'a dat 11 pogoane.

Lipsurile acestei legi au fost împlinite de către legea vinderei bunurilor Statului în loturi.

Din statisticile Ministerului finanțelor și al domeniilor, reese că s'au împroprietărit 402.903 (78⁰/₀) clăcași, cu 1.798.224 ha. 3636 m. p.; văduvele și neputincioșii au fost în număr de 60.561 (11.8⁰/₀), cu 12.068 ha. 9324. m. p.

Insurăteii și cultivatorii ceilalți au fost împroprietăriți mai târziu și numai pe proprietățile statului.

În total, din pământurile date țăranilor, două părți au fost din proprietățile particularilor și numai o parte din ale statului.

Pentru pământurile date, țăranii trebuiau să plătească, odată cu dările fiscale, o sumă fixă pentru amortisarea capitalului, în timp de 15 ani. În 1880 însă nu se încasaseră toate datoriile, așa că s'a făcut conversiunea obligațiilor rurale 10⁰/₀ în obligații de stat 6⁰/₀.

Ministerul Domeniilor a prezentat în această clasă o foarte frumoasă chartă și un memoriu, — întocmite de către Inginerul-șef al Biuroului de Hotărnicii D-1 Ioan Brătescu — arătând în chip foarte luminos aplicarea împroprietăririi țăranilor la noi. Juriul internațional în care am avut ca delegat pe D. Mih. G. Cantacuzino a acordat Minist. de Domenii o medalie de aur.

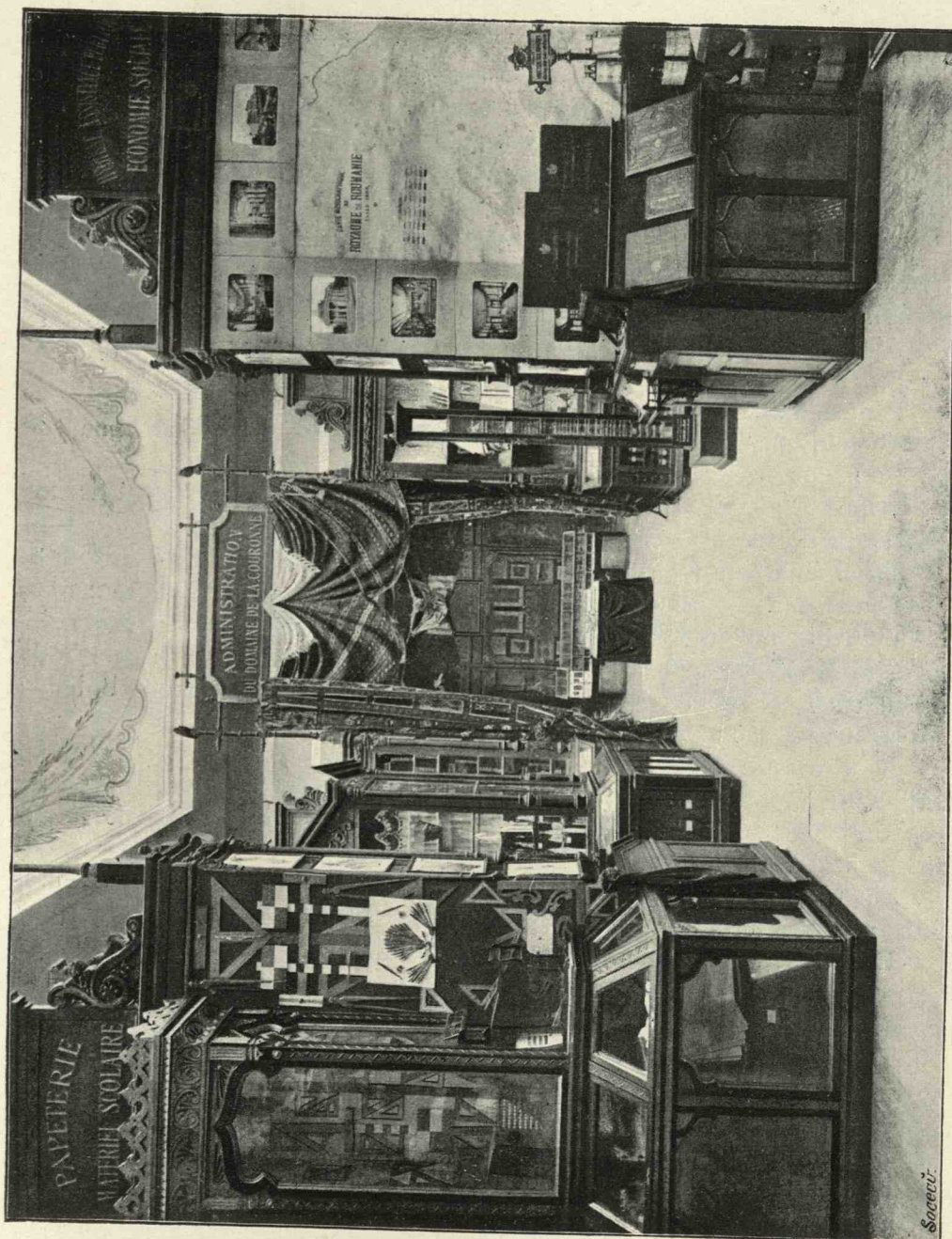
Clasa 108.—Instituțiuni pentru desvoltarea intelectuală și morală a muncii. — Am arătat în capitolul special al *Domeniului Coroanei* câte binefăcătoare așezăminte de propășire morală, pe lângă atâtea îmbunătățiri materiale, au fost create pe proprietățile Domeniului. Școli, biserici, ateliere de lucru manual, biblioteci sătesci, choruri musicale, scene teatrale, cursuri pentru adulți, societăți mutuale și cooperative, asociațiuni de prevedere și măsuri de asigurare în caz de lipsă sau de recolte rele. Locuitorilor li s'a îmbunătățit traiul, îmbunătățindu-li-se locuințele și igiena satelor. Se dă locuitorilor copaci roditori pentru grădini, ale cărora metode de altoire li se arată de către institutori, li se dă gratis sămânța pentru creșterea gândacilor și profită de cele mai bune proceduri pentru cultivarea industriei albinelor.

Juriul internațional a acordat Domeniului Coroanei o îndoită recompensă, conferind atât neobositei administrații cât și eminentului Administrator câte un Mare Premiu.

Clasa 109. — Instituțiuni de prevedere. — Societatea Funcționarilor Publici. — La începutul anului 1882, din inițiativa câtor-va funcționari de la Ministerul de finanțe, s'a înființat în Bucuresci Societatea funcționarilor publici. În ziua de 1 Iulie, același an, societatea a început să funcționeze.

Din această societate fac parte, ca membrii activi, toți funcționarii statului, ai județelor, comunelor și stabilimentelor publice de binefacere, femeile și copii lor dacă se înscriu și plătesc cotisațiile fixate prin statute.

Economie națională, Higienă, Asistență publică

Taxa de admitere e de 8 franci; lunar membrii mai plătesc 1 leu și jumătate la sută din leafa ce au dupe buget.

Scopul societății e: a) să dea ajutoare membrilor activi, când n'au funcții, sau sunt bolnavi, sau infirmi; să ajute pe veduvele și copiii funcționarilor răposați; b) să adune și fructifice sumele depuse de bună voe de membrii societății.

Societatea e pusă sub președinția de onoare a A. S. R. Principelui Ferdinand, președinte activ fiind d. D. Protopopescu, asistat de 2 vicepreședinți și 8 membri.

Fondul de bine-facere al societății se urca, la 31 Derembrie, 1899, la suma de 2.218.829 fr. 91 bani.

Ajutoare medicale s'au dat în sumă de 485.771 fr. 83.

Ajutoarele pentru membrii fără funcție s'au urcat la suma de 854.449 fr. 66.

Pentru decese societatea a dat 293.023 fr. 65.

Sumele depuse spre fructificare se urcă în 1899 la suma de 71.026 fr. 64, în efecte publice, 5%.

Astăzi Societatea își are locul său, «Palatul Societății funcționarilor publici», la intrarea aleei Kiseleff, în capătul Calei Victoria.

Juriul internațional i-a acordat o medalie de aur.

Clasa III. — Știința Higienei. — Apele minerale românești. — Lacul Amara e situat în jud. Ialomița, între satele Amara și Slobozia-Nouă, la N.-V. de orașul Slobozia. E proprietatea statului. Instalații de băi nu sunt, ci numai câte-va cabine, construite de arendaș. Bolnavii stau prin satele din împrejurimi.

În urma analizelor făcute, s'a constatat că apa e identică cu cea din Lacul-Sărat, conținând urme de acid boric, litium, fer și materii organice, e clasată între apele clorurate-sodice, sulfatate magnesiene. Nămolul n'a fost analizat încă.

Se tratează: afecțiunile scrofuloase, ulcerele cronice, reumatisme, cloro-anemie, sifilis, hemi-plagie, etc.

Bălțățesci. — Localitatea Bălțățesci e în județul Neamțu între orașul Peatra și mănăstirea Neamțului. Sunt 4 izvoare: Carol, Elisabeta, Independența, Cuza Vodă.

Din analizele, făcute de d. Dr. Bernat, rezultă:

a) Apele Bălțățesci, din punctul de privire al compoziției lor, sunt nealterate, de când sunt ele cunoscute;

b) Aceste ape pot fi clasate în prima ordine între apele *cloro-sodice-salante*, (foarte sărate) și în a doua ordine ca ape *natriu-sulfatice (sal-glauberice)* cu magneșii ca clorură, bromură și iodură;

c) Apele de la Bălțățesci nu trebuiesc considerate ca ape de spălarea stocurilor de sare, ci ca ape *lixivice* (leși) compuse din sărurile licescente ale masivului de sare din regiunea nordestică a Moldovei.

«Sarea de Bălțătesci» e compusă din :

Sulfat . . de sodiü	până la	43 ^{gr.} 55 ^{0/0}
Carbonat » » . . . . » »		0, 06 ^{0/0}
Clorură . » » . . . . » »		0, 88 ^{0/0}

Compoziție care o apropie de Sarea de Carlsbad și Vichy.

Bivolari situați într'o poiană, pe malul stâng al Oltului, în drumul ce duce de la satul Jiblea la mănăstirea Turnul, jud. Argeș.

Înainte de anul 1885 s'au descoperit trei izvoare în Bivolari, având o temperatură de 25⁰. Apa e *cloro-sodică puțin sulfuroasă, termală*, cuprinzând ceva iod în tratamentul balneo-terapeutic.

În 1892 se descoperi un izvor *termal feruginos, fără urme de sulf*, cu temperatura de 25⁰. Mai pe urmă s'a regăsit și izvorul sulfuros.

Borca ese dintr'un singur izvor, pe domeniul Coroanei Borca, jud. Neamțu, în valea riulețului Borca. Poziția e splendidă.

Apa e limpede, incoloră, efervescentă, inodoră, la gust cam sărată. Debitul izvorului în 24 ore e de 1.440 litri. Compoziția apei e: *alcalino-sodică și cloro-iodurată*.

Izvorul Brădet în pădurea statului «Brădet-Turburea», comuna Brădet, jud. Argeș. Apa e limpede, incoloră, conține: clor, acid carbonic, acid sulfuric, oxid de fer, de aluminiu, de calciu, de magneziu, de sodiü și de potasiu.

Din analizele făcute reese că apa Brădet e caracterisată în prima ordine prin *hidrogen sulfurat și sulfometale*, ear în a doua ordine prin *bicarbonați calcaro-magnesiani și sodici*, precum și cloruri și sulfați.

Breazu. — Pe valea *Breazului*, jud. Iași, lângă orașul Iași, se află două izvoare cu apă amară: Alexandru cel Bun și No. 2.

Apa e incoloră, cu o slabă nuanță gălbue; gustul e amar, fără miros; e un excelent purgativ, ușor și plăcut, fiind mai puțin amară de cât apa de Buda, pe care tinde a o înlocui la noi.

Se recomandă contra congestiunilor și dispozițiunilor inflamatoare a organelor principale: boale de stomah, ficat, splină, hemoroizi.

Apa Breazu e autorizată de Consiliul sanitar superior și se vinde în sticle de 1 litru.

Căciulata. — Izvorul numit Căciulata e în jud. R.-Vâlcea, pe malul stîng al Oltului.

Apa din izvorul Căciulata e în prima ordine *cloro-sodică* și cantitativ așa excepțional de favorabil constituită, în ce privește clorura de sodiü, în cât are caracterul *diatetic*, adică de băut curativ. Al doilea constitutiv important al apei Căciulata este *sulfat*, reprezentat în prima ordine prin *hidrogenul sulfurat* în absorbțiune și într'o doză așa favorabil limitată în cât nu provoacă idiosincrasia.

Apa e limpede, incoloră, miros de hidrogen sulfurat, gust alcalin, slab alcalino-sărat. Debitul e de 5.760 litri în 24 ore.

Din nenorocire, însă, izvorul Căciulata e totdeauna supus inundațiilor Oltului.

Călimănești. — Băile Călimănești sunt situate pe marginea Oltului, la extremitatea de nord-vest a satului Călimănești, plaiul Cozia, jud. R.-Vâlcea.

Apele de la Călimănești erau cunoscute încă pe la începutul veacului trecut ca tămăduitoare a gușei.

Astăzi se întrebuințează în stabilimentul de băi: apă de băut și pentru băi. Apa pentru băi a fost analizată de d-nii Bernat și Saligny, reeșind că apele Călimănești sunt *mai bogate în constitutive de sulf* de cât cele mai renumite ape: Aachen, Aix-les-Bains, Barèges, Cauterets, Baden, Töplitz, etc. etc. Boalele tratate cu mai mult succes sunt: reumatismul, sifilisul, scrofuloza, artherita, etc.

Ape de băut poartă numele de izvorul No. 6; dupe d. dr. Bernat, această apă e *cloro-sodică, sulfuroasă și iodurată*; gustul îi e amar pronunțat, mirosul hidrogen sulfuros. Se tratează cu această apă: boalele de ficat și splină, anemia, boalele sistemului digestiv și respirator, etc.

Cozia. — Izvorul mineral *athermal*, Cozia e în jud. R.-Vâlcea, pe malul stâng al Oltului. Apa e limpede, cu puține flocoane negre în suspensie; dacă e expusă la aer mai mult timp, se depune un sediment alb, compus în cea mai mare parte din carbonat de calciū și puțin sulf. Gustul e plăcut sărat (clorosodic) și alcalin, miros slab de hidrogen sulfurat și cu reacțiunea alcalină. Conține: iod, clor, acid carbonic și sulfuric.

Apa Cozia poate fi clasată între apele *clorosodice slab iodurate și carboxy-sulphydrice*, favorabil mineralizată și ca proporție, în cât se prezintă ca o excelentă apă minerală potabilă.

Dorna. — (Izvorul Cruce). — Dorna-Șaru este situată la poalele Carpaților, jud. Suceava.

Izvorul «Cruce» e în cătunul Sărișonul, care depinde de comuna Dorna-Șaru.

Apa luată din izvorul Cruce e limpede, incoloră, emanând numeroase bule de un gaz incolor și inodor; gustul apei este pronunțat, dar plăcut, acrișor și înțepător, nu amar, dar cam sălcii. Prin determinările și dosările făcute de D-nu Dr. Bernat, reese că apa Dorna-Șaru, izvorul «Cruce» e *gazoasă* (bicarbonată), *alcalino-arsenicală*. Debitul izvorului în 24 ore e peste 26.000 litri, fiind constant.

Apa *Dorna-Șaru* ocupă al șaptelea loc între 27 sorginți arsenicale străine. Compoziția ei o face să nu fie întrebuințată ca apă de băut la masă, ci luată după prescripții medicale.

Govora. — La sud-vestul orașului R.-Vâlcea și la 15 kilm. depărtare este situată comuna Govora.

Apele minerale de la Govora au fost găsite întâmplător, cu ocazia

căutării petrolului prin partea locului. În 1884 Dr. Bernat analizează apa Govora, clasând-o între apele *salante-iodurate*, însă *nesulfuroase*.

Sunt două ape deosebite: una *sărată-iodată*, ca cea din Hall și Vulcana, ear alta *sulfuroasă concentrată*, ca la Călimănesci, Bughea, Pucioasa, etc. În apa iodată, iodul se află în proporție de 0^{gr}.019 pêne la 0^{gr}.114 la litrul de apă.

Boalele, ce se tratează cu apele Govora, sunt: reumatismul și sifilisul, boalele sistemului nervos, tubului digestiv, ale tegumentelor, oaselor și articulațiilor, etc.

Lacul-Sărat. — Lacul-Sărat e în jud. Brăila la 5^{1/2} kilm. depărtare de orașul Brăila și la 1^{1/2} la vest de țărmul Dunărei.

Apele sunt *sodice, clorurate, iodurate și sulfuroase salifere*. Din analizele făcute de specialiști reesă că nămolul din Lacul-Sărat e superior de necomparat nămolului din Franzensbad, Barboton, Dax, etc. Prima instalație balneară s'a făcut în 1887. Astăzi sunt 57 cabine duble, hoteluri bine întreținute și peste 20 vile.

Se tratează boalele uterului, tegumentului, sistemului nervos, manifestății sifilitice, scrofuloase, reumatice, leziuni ale oaselor și articulațiilor, etc., etc.

Meledic e situat pe un platou cu o atitudine de 620 m. în jud. Buzău, com. Lopătari.

La Meledic sunt 32 izvoare și 4 puțuri, împărțite de D. Dr. Bernat în 5 clase:

- a) 5 izvoare *cloruro-sodice simple*,
- b) 12 izvoare *cloruro-sodice iodurate*,
- c) 7 izvoare *cloruro-sodice slab sulfuroase*,
- d) 2 izvoare *sulfuroase simple hepatice*,
- e) 10 izvoare *feruginoase alcaline ne cloro-sodice*.

Pucioasa e situată aproape de satul Șerbănesci, jud. Ialomița.

Apele din Pucioasa au fost descoperite în 1828 de un medic militar rus.

Izvoarele principale sunt trei, din cari 2 pentru băi și 1 pentru băut.

Temperatura apei pentru băi, în puț, e de 11⁰ c. ear a apei de băut este de 16⁰. Apele sunt *sulfuroase hepatice forte*.

Se tratează: reumatismele articulare, cronice și musculare, paraliisiile, sifilisul, emoroizii, scrofullele, limfatismul, etc.

Stațiunea balneară **Sărata** e situată în jud. Buzău, com. **Monteoru**.

Sunt 14 izvoare, din cari mai însemnate sunt:

- a) Isvorul No. 1, *iido-bromo-cloruro-sodic*, foarte concentrat; pentru băi;
- b) „ „ 2, *cu apă iodată de băut*;
- c) „ „ 3, e purgativ ca și No. 2, întrebuințându-se atât pentru băi cât și ca apă de băut;

d) Isvorul No. 4 are aproape aceeași compoziție ca Isvorul No. 1;

e) „ „ 6 are apă bicarbonată, cu conținut de carbonat de sodiū, liberă de hidrogen sulfurat, fiind apă bună alcalină sodică.

Se tratează: limfatismul, scrofulo-tuberculoza, rachitismul, reumatismul, boale nervoase, de piept, intestinale, etc.

Slănicul se află în jud. Bacău, com. Târgul-Trotuș, aproape de graniță, la 18 klm. de Târgu-Ocna.

Slănicul, pe lângă că e cea dintâi stațiune balneară din țară, e și stațiune climaterică excelentă, având o altitudine de 530 m.

Apele din Slănic au fost descoperite în 1800 de serdarul Mihăilucă, începându-se a întrebuința pentru boale în 1820.

Astăzi sunt în total 17 izvoare, din cari se întrebuințează zece.

Izvoare *bicarbonatelor cloruro-sodice* sunt: 1, 2, 3, 6 și 7; apa e limpede, incoloră, cu gust sărat și pișcător, miros slab de acid hidrosulfuros, conținând mult acid carbonic liber.

Izvoare *feruginoase* sunt: 4, 5 și 8; au gust astringent, pișcător, fără miros, conține acid carbonic liber și formează un deposit roș-galbiu.

Isvorul No. 1 bis are apă limpede, incoloră, miros slab de acid sulfuric, gust acrișor puțin sărat, pișcând limba.

Apele de la Slănic se întrebuințează pentru boalele tubului digestiv, a sistemului urinar, a organelor sexuale, ale sistemului nervos, sifilice, de piele, obesitate, etc. etc.

Băile Strunga se află în jud. Roman, la marginea pădurei cu același nume, la 5^{1/2} klm. depărtare de Târgu-Frumos. Izvoarele sunt în număr de 7, din cari 3 principale.

Apa are miros pronunțat de hidrogen sulfurat, e limpede amară și cu gust de pucioasă. Trei din izvoare sunt *sulfuroase alcaline*, iar al patrulea *alcalin*, putând fi comparat cu *Eaux Bonnes*.

Se tratează: boalele pelei, rachitism, sifilis terțiar, reumatisme și afecțiuni nervoase, etc. prin băi, iar intern, cu apă din isvorul alcalin: inflamațiunile cronice de gât, bronchite, afecțiunile laringelui, etc. Isvorul *feruginos* se întrebuințează pentru anemici, cloro-anemici, etc.

Lacul **Tekir-Ghiol** e situată pe malul Mării Negre, aproape de Constanța.

Eforia Spitalelor civile a construit un *Sanatoriū pentru copii* care funcționează din 1899.

Apa din Lacul Techir-Ghiol e turbure, are densitate foarte mare, gust sărat și miros de hidrogen sulfurat. Din analizele făcute se constată că apa din lac e foarte mineralizată și e de 4 ori mai sărată și mai concentrată de cât cea de mare: de asemenea proporția de brom e mai mare. Poate fi clasată între apele *cloro-sodice magnesiene concentrate*.

Nămol se află pe toate suprafața lacului.

Apele Vulcana sunt în jud. Dâmbovița, comuna Cucuteni, la 12 klm. spre nord de orașul Târgoviște.

Sunt patru fântâni (Moara, Mircea, Carol și No. 2); dintre toate izvorul Carol e cel mai iodurat, ear No. 2 e cel mai superior, de oare-ce nu cuprinde materii organice.

Compoziția apelor Vulcana fiind aproape aceeași ca acea din Govora, urmează că să pot trata la Vulcana: scrofulosa, sifilisul, limfatismul, etc.

Eforia Spitalelor Civile din Bucuresci. — Spătarul Mihail Cantacuzino fundă în anul 1695 Epitropia și Spitalul Colțea, ear Domnitorul Grigore Ghika II fundă în anul 1735, Epitropia și Ospiciul Pantelimon.

Cele două epitropii s'au întrunit la 1832 sub o singură administrație numită «Eforia Spitalelor Civile din Bucuresci».

Această Eforie are sub administrația sa, spitale și stabilimente întreținute din averile dăruite Spitalelor Colțea și Pantelimon, cari au fost pe lângă fundațiunile celor două familii Cantacuzino și Ghika îmbogățite mai târziu prin donațiuni și legate particulare.

Pe lângă acestea, diferite anaforale domnesci au destinat acestor instituțiuni, veniturile unui număr oare-care de monăstiri închinete locurilor sfinte.

Averea imobiliară a Eforiei, este evaluată aproximativ la 67 milioane, iar venitul la 4 milioane lei pe an.

În capul acestei administrații se află 3 Efori și un Director.

Medicii primari ai Spitalelor constituiesc un colegiu medical servind de corp consultativ.

Spitalele cele mai mari și mai importante din Bucuresci sunt ale Eforiei, în care facultatea de medicină are clinicile sale.

Fie-care spital are o farmacie sucursală, laboratorii, muzee, săli de operații cu bogate arsenale de instrumente și de aparate, săli de pansamente, precum și săli pentru consultații gratuite și pavilioane pentru boalele contagioase.

Eforia posedă în 1900, 12 spitale cu 1270 paturi afară de ospiciul Mărcuța și de Sanatoriul Tekir-Ghiol; întreținerea fie-cărui bolnav costă zilnic în mijlociul lei 1 bani 50 afară de cheltuelile generale.

Stabilimentele Eforiei sunt:

1. Spitalul Colțea, fondat în 1695 de spătarul Mihail Cantacuzino, are 260 paturi.
2. Spitalul Filantropia, fondat în 1815 după inițiativa Doctorului Caracaș, a Banului Grigore Bălleanu și a altor persoane pioase cu 235 paturi.
3. Institutul Maternitatea, fondat în 1839, dupe inițiativa Banului Mihail Ghika, cu 60 paturi.
4. Spitalul de copii, fondat în 1857, dupe inițiativa D-rului Julius Baraș, cu 130 paturi.
5. Spitalul Colentina, construit de Eforie în 1865, cu 243 paturi.

6. Ospiciul Pantelimon, fondat în 1735 de Domnitorul Grigore Ghika II, cu 260 paturi.

7. Spitalul din Ploesci, fondat în 1831 de Clucerul Gheorghe Boldescu, cu 40 paturi.

8. Spitalul din Sinaia, construit de Eforie în 1897, cu 20 paturi.

9. Spitalul Zossima, fondat de Iordache Zossima în 1888, cu 20 paturi.

10. Spitalul Ralet, fondat de Vornicul Dimitrie Ralet în 1854, cu 8 paturi.

11. Sanatoriul Tekir Ghiol pentru copii scrofuloși, construit de Eforie pe țărmul Mării Negre în 1899, cu 40 paturi.

12. Ospiciul de alienați Mărcuța cu 500 paturi proprietatea Statului, este lăsat numai în administrația Eforiei, în schimbul subvențiunei dată de Stat, de județe, de comune și de particulari.

Stațiunea de altitudine Sinaia, cu stabilimentul său de Hydroterapie este asemenea opera Eforii.

Casa Spitalelor și Ospiciilor Sft. Spiridon din Iași este înființată de Domnitorul Constantin Gehan Racovița la anul 1757, dăruindu-i moșia Galațului, moșia Têrgului Ocnei, tot hotarul pênă în Ungaria pe unde sunt astăzi băile Slănicului și dreptul de zeciuiala asupra sărei ce se scotea din Ocna.

Spitalul s'a înființat prin hrisovul din 1 Ianuarie 1757.

Averea casei Sf. Spiridon provenită din donațiuni se compune astăzi din 62 moșii, o parte din moșia Galațului secționată în loturi care sunt date cu bezman locuitorilor din Galați, 25 case și alte clădiri, afară de localurile spitalilor, 9 vii, băile de la Slănic și 1846000 capital în efecte publice; să evaluează în total la cifra de 25,000,000 lei aducând un venit anual de	lei 1,287,763,50
La care se adaogă diferite rente și venituri	» 133,277,70
Subvenții ce dă statul pentru întreținerea spitalelor sale, date în administrația Epitropiei	» 425,462,75
Total venit anual	» 1,846,503,95

Cu acest venit întreține 13 Spitale și Ospicii, Institutul Grigore Ghica Vodă din Iași cu școala de moșit, Internatul școalei de moșit și se întrețin la crescătoare 215 copii orfani. — Capitalizează 12,000 lei anual pentru înființarea unui spital la Tg.-Frumos, întreține 7 biserici și trei schituri; plătesce legate testamentare anuale și alte ajutoare în valoare de 116,097 lei 95 bani și întreține băile de la Slănic cu care cheltuesce peste venituri suma de 140—150 mii lei anual.

Afară de acestea se dau consultații gratuite cu medicamente la 28—30 mii persoane, afară de cele tratate în spitale.

Parcul public Bibescu din Craiova. — Parcul Bibescu, proiectat a

se face în Craiova de către arhitectul-peisagist francez E. Redont va cuprinde valea Fetei și altele mai mici: valea grădinei Bibescu, suprafața unui platoș imens, ipodromul, alt platoș mai mic, unde va fi chioșcul muzicii și florăriile; în sfârșit o mare terasă, pe care se va construi o sală pentru serbări și un restaurant cu sală de joc, chiar pe locul vechei reședințe a Prințului Bibescu.

Intre cele două platouri va fi un pod suspendat la o mare înălțime; pentru velodrom și ipodrom se vor construi pavilioane și tribune speciale.

Asilurile de Copii mici. — Leagănul Sf. Ecaterina. — În 1897 (Februarie), un grup de doamne din înalta societate Bucuresceană a înființat societatea «Leagănul», adunând numai în câte-va zile 32.000 lei. 145 membre se înscrieră în această societate. În acelaș an, în luna Noembrie, societatea înființă «Leagănul Sf. Ecaterina», care primesce 30 copii pêne la doi ani. În 1898 «Leagănul» a fost recunoscut ca societate de utilitate publică.

Fondurile «Leagănului» ridicându-se la suma de peste 120.000 fr., societatea a hotărît clădirea unui local propriu, care actualmente funcționează.

Un medic îngrijesce de copii.

Societatea «Materna». — În 1897, sub patronajul M. S. Reginei Elisabeta, se alcătui o nouă societate, numită *Materna*, care înființă în Noembrie, același an, *Leagănul Elisaveta*.

În Mai, 1898, «*Materna*» fu recunoscută ca societate de utilitate publică.

«Leagănul Elisabeta» primesce 10 copii pe an și 'i cresce pêne la vârsta de 7 ani. Taxa lunară e de 12 fr. În șapte ani, numărul copiilor cresce la 70.

Leagănul e supravegheat zilnic de medic și de un comitet de doamne din societatea *Materna*.

Se primesc numai copii sërmani, pentru a veni în ajutorul părinților cari nu pot îngriji de dênșii.

Obiectele grupului acestuia erau expuse la începutul galeriei din stânga (sus la mâna dreaptă) în pavilionul regal și au produs mult efect prin însemnătatea și bogata lor varietate.

Juriul Internațional, în care am avut de delegați pe D-nii *Mihail G. Cantacuzino* (Economie națională) și *Dr. Obregia* (Asistență publică) a acordat celor 19 exposanți ce am avut următoarele recompense:

3 mari premii, 7 medalii de aur, 2 de argint, 1 de bronz.

GRUPUL XVIII.

Armata de uscat și de ape.

De la originea sa și pînă azi armata română a trecut prin mai multe faze cari se pot grupa în câte-va perioade.

Cea d'întîiî perioadă datează de la fundarea Principatelor și pînă la Fanarioți, adică pînă aproape de jumătatea veacului al XVIII-lea. Armata se compunea din trei elemente: 1. Ostași sau slujitori statornici cu leafă; 2. Catane sau slujitori de scutială (miliția); 3. Gloatele.

Mircea cel bătrîn (1386) organizează în Muntenia prima armată permanentă din Europa.

Armele erau: arcu, lancea, paloșu, sabia, măciuca, zeaua, scutul și pavăza ca arme defensive; la sfîrșitul veacului al XIV-lea, Româniî adoptară tunul și pușca. Tunurile erau trase numai de doi cai.

Milițiile erau însărcinate cu paza orașelor, tîrgurilor și graniței.

În timpul de răsboiî toți Româniî, în stare de a purta arma, intrau sub porunca Domnitorului.

A doua perioadă (sub Fanarioți), se deosebesce prin decăderea tuturor instituțiilor militare naționale, pentru ca să reînvieze și să organizeze treptat în veacul al XIX-lea.

De la 1832—1834. — Regulamentul Organic institui se o streajă pămîntească, (miliție sau gardă teritorială) coprinzînd trei regimente de câte două batalioane și două escadroane de cavalerie, în Muntenia, și două regimente de infanterie în Moldova.

În 1834 se creă în Muntenia armata teritorială, alcătuită din *Cordonași* și *Poterași*, însărcinați cu paza granițelor; mai târziu li s'a dat numirea de *Grăniceri*.

De la 1834—1859. — În 1835 se înființă în Muntenia un regiment de călărași, ear în 1857, în Moldova o divizie (jumătate regiment) de lăncieri.

În Muntenia se crează la 1844 o baterie cu șese tunuri; în 1845 o companie de pompieri și o flotilă pe Dunăre compusă din trei șalupe-canoniere. În 1848 se înființă o școală de iuncări (cadeți); în 1850 a doua baterie, cu 8 tunuri, dar al Sultanului; ast-fel că în 1859 armata munteană număra 6.000 de oameni.

În Moldova, prima baterie de artilerie fu creată în 1844 și a doua în 1856, cu material cumpărat de la Austriaci. În 1858, se formă al doilea regiment de infanterie, numit *vânători*; se fondă și o școală de cadeți; în fine, se întroduse organizarea Grănicerilor ca în Muntenia.

1859—1866. —Cuza, ca Domn al Principatelor luă șefia amândoror armatelor, organizând un corp de stat-major și creând regimente nouă.

În 1861, când se așază scaunul Domniei în Bucuresci fiind un singur ministru de război, se înființă un serviciu de intendență și de administrație.

În 1862 teritoriul Principatelor fu împărțit în patru circumscripții administrative, și numai în trei, din punct de vedere milităresc.

În același an se înființă o companie de meseriași.

În 1864 se creă divizia de jandarmi, compusă din două escadroane călări și o companie de infanterie.

Se unifică organizația Grănicerilor, cari fură împărțiți în inspecții, batalioane și compănii.

În 1866, cele patru circumscripții administrative devin circumscripții ale comandamentului militar, sub denumirea de Divizii administrative.

După bugetul de atunci, armata românească avea 20.361 oameni și 2.944 cai, pentru armata permanentă; 25.043 oameni și 3.030 cai pentru armata teritorială.

Domnia Regelui Carol. — De la 1866—1869 se formară 32 batalioane de miliție (cite unul de județ); în 1869 se creă un regiment de roșiori.

În 1872 se votă legea de organizare a armatei, împărțind puterea armată românească în patru elemente.

1. Armata permanentă cu rezerva ei;
2. „ teritorială, „ „ „
3. Miliția;
4. Garda civică în orașe și gloatele în comunele rurale.

Corpurile de grăniceri și dorobanți fură suprimate și înlocuite cu armata teritorială, compusă din 8 regimente infanterie sub denumirea de *Dorobanți*, și cu regimente de *călărași*.

Unitățile și categoriile armatei se înmulțiră și se organiseră de atunci neconținut sub impulsunea și prin înalta sollicitudine a Suveranului, astfel că astăzi armata românească de prima linie se compune din: 8 batalioane de vânători; 34 regimente de infanterie; 2 compănii de jandarmi pedestri; 6 regimente de roșiori cu câte 5 escadroane; 11 regimente de călărași cu câte 5 escadroane; 1 Divizie de jandarmi călări cu câte 2 escadroane, și 1 escadron independent; 2 escadroane de escortă; 5 escadroane de tren; 12 regimente de artilerie cu 5 și 6 baterii; 2 regimente de artilerie de fortăreață cu 10 compănii; 2 regimente de geniū (12 compănii de *Sapeurs-mineurs*, 4 de telegrafști, 4 de pontonieri și 4 de drum de fer); 4 compănii sanitare; 6 compănii de subsistență; 5 compănii de administrație.

Marina militară se compune din: 1 crucișător, un transport, un brick, 5 torpiloare, 8 canoniere saū șalupe-canoniere, 5 șalupe torpiloare, 7

Expoziția militară

(Arsenalul armatei, pyrotechnia, fabricile de pulbere fără fum, cartografia etc.)

șalupe de poliție pe Dunăre, 1 vapor de poliție pe Prut, 3 torpiloare de baraj și 18 pontoane sau vase de transport.

Clasa 116. — Armamente și material de artilerie. — Arsenalul. — Primele stabilimente de ateliere din Bucuresci datează din 1861, instalate în Dealul-Spirei. De la 1885—1900 atelierele fură reconstruite și considerabil mărite, așa că astăzi pot săvârși toate lucrările de reparație și întreținerea materialului armatei, putând executa în același timp și lucrări particulare.

Dintre ateliere notăm: *Tîmplăria* (200 lucrători, pe o suprafață de 2.034 m. p.); *Ferăria* (80 lucrători); *Făurăria* (160 lucrători, sunt două hale mari, cuprinzând 72 cuptoare, un ciocan-pilon de 2.000 kgr. și altul de 1.500 kgr.); *2 Turnătorii* (putând produce zilnic 12.000 kgr. proiectile); *Armurăria* (120 lucrători); *Atelierele de Căldăria și montare* (350 lucrători) cu anexele lor (180 lucrători); etc., etc.

Pirotechnia are ca misiune: *a)* a fabrica muniții de infanterie, tuburi metalice pentru ghiulele tunurilor de serviciu, capsule, fitiluri, cartușe, artiști, etc.; *b)* încărcarea proiectilelor de artilerie, fabricarea și încărcarea ghiulelelor de tot soiul.

Serviciul Pirotechniei coprinde 5 părți deosebite: instrucția, aprovizionările, fabricarea, administrația și comptabilitatea, serviciul de companie al lucrătorilor.

Arsenalul a expus obuse de diferite calibre, Schrapnele, tunuri în miniatură, albumuri, panoplii, arme albe și de foc, modele de lemn de construcție.

Pirotechnia a expus diverse produse de fabricațiunea sa și un memoriu asupra funcționării sale.

Fabricile de pulbere. — În România sunt trei fabrici de pulbere: Tirgșor, Lăculețe și Dudesci.

Pulberăria din Tirgșor e cea mai veche, a fost construită în 1854—1856 sub domnia Prințului B. Știrbei. Azi e desființată și înlocuită prin închisoarea militară.

Pulberăria din Lăculețe. — Legea din 1880, hotărînd concesiunea monopolului fabricării pulberii și a creării unei usine, organizată sistematic și în stare de a produce pulberea trebuitoare, Ministerul de Război fu autorizat a conceda această fabricație unei societăți belgiane (Dallemanne et Müller). Contractul fu însă reziliat în 1884 și Statul rescumpără stabilimentele cu suma de 1.600.000 lei.

În această fabrică s'au făcut primele încercări cu pulbere fără fum.

La 1896, Parlamentul votă o lege, trecînd administrarea și exploatarea monopolului pulberii de comerț Regiei Monopolurilor Statului. Ministerul de Război cedă Regiei pulberăria din Lăculețe, împreună cu toate depozitele de pulbere și explozive din țară.

Pulberăria din Dudesci. — Fabrica de praf fără fum din Dudesci

(lângă București) fu creată în 1896. Construcțiile fură terminate în 1897. Cu explozivele fabricate s'aŭ făcut experiențe și aŭ fost recunoscute că sunt excelente, atât pentru pușca tip din 1893, cât și pentru tunurile de campanie de 75^{m.m.} și 87^{m.m.}

La Expoziție a avut mai multe specimene de pulbere fără fum pentru tunuri.

Clasa 117. — Geniū militar. — Ministerul de Răsboiū expuse pentru comandamentul fortăreței București un memoriū asupra drumurilor de fer, de centură a forturilor și pentru Reg. 1 și 2 de geniū, diverse materiale de geniū, memorii, albumuri, reliefuri de fortificațiuni, planuri de casarme. Pontoane și obiecte de campament, cari aŭ suscitāt un viu interes specialiștilor și visitorilor, ear Juriul le-a apreciat cu o deosebită sollicitudinē acordându-le marele premiū.

Clasa 118. — Marina Militară. — Prima lege care organizā marina română fu votată în Moldova, însă pēnē în anul 1866 era numai un singur bastiment. Din acest an, a început să se mărească gradat Flotila a cărei stat-major își avea sediul în Galați.

În 1886 se votā legea de organizare a puterei noastre navale.

Prin această lege Flotila deveni un corp deosebit, a cărei șef avea puterea și drepturile unui comandant de corp de armată, ținēnd sub ascultarea sa diferite corpuri și servicii, Depositul de echipare, Divisia echipelor, Inspecția porturilor și Arsenalul Flotilei.

În 1896 Flotila fu reorganizată prin decret regal, ear în 1898 o lege nouă îi dādu organizația ce are și astăzi.

Marina militară română coprinde următoarele corpuri și servicii:

1. Divisia de mare, avēnd statul sēu major la Constanța ;
2. » Dunărei » » » » Galați ;
3. Arsenalul Marinei ;
4. Depositul munițiilor, artileriei și torpilelor ;
5. Atelier de croitorie și un deposit pentru haine.

Cele din urmă trei stabilimente sunt în Galați.

Divizia de mare e alcătuită din următoarele corpuri:

1. Școalele navale, din Constanța și anume: Școala de aplicație de marină, școala de marină și școala mecanicilor, școala torpilelor (apărare mobilă).
2. Apărarea porturilor maritime, a căror comandament e în Constanța, și care coprinde companiile de apărare al porturilor Constanța și Sulina.
3. Incrucișătorul *Elisaveta*.

Vara, toate vasele divisiei mării se întrunesc o lună sau două, sub ordinele comandantului, spre a face exerciții ca divisie navală.

Divizia Dunărei e alcătuită din următoarele corpuri:

1. Apărarea porturilor fluviale, a căror comandament e în Galați.

Corpul de apărare al Dunărei, se compune din 6 companii, anume: trei companii pentru porturile Galați, Isaccea și Chilia, cu bastimentele lor, o companie școală de torpile, (apărare fixă) slujind la instrucție, torpiloarele apărării sub-marine, compania *România* și compania Canoierelor.

2. *Depositul echipagelor*, destinat a primi pe recruții întregii marine, a inspecta arsenalul și depositul de echipare.

Pe lângă deposit funcționează *Școala Cadrelor*.

Serviciile, cari depind direct de comandamentul marinei sunt:

1. Arsenalul Marinei, însărcinat cu construirea și repararea bastimentelor.

2. Depositul munițiilor și torpilelor.

3. Depositul de îmbrăcăminte și atelierul de croitorie (pentru facerea «efectelor» trupei și haine ofițeresci).

La expoziție arsenalul marinei prezentase diverse perspective ale casarmei Tziglina, fotografia diverselor vase de război, modelul în miniatură a torpilorului de clasa I-a *Sborul* și modelele *Brikulă Mircea* și a încrucișătorului Elisabeta.

Clasa 119. — Cartografie militară. — Institutul geografic al armatei, înființat prin legea din 1896, înlocuesce secția a treia a Marelui Stat-Major, fiind însărcinat cu lucrarea și îngrijirea hărții țării.

Institutul coprinde un serviciu geodesic, unul topografic, unul cartografic și, în fine unul pentru administrație și contabilitate.

Statul-major român a început lucrările pentru ridicarea planului țării în 1873; lucrările pentru Moldova fură suspendate pînă în 1883, după facerea hărții Dobrogei. Se speră că, pînă în 1905, vor fi gata, căci pînă azi sunt sfârșite: Moldova, Dobrogea și jumătate din Muntenia.

Institutul geografic al armatei a mai săvârșit peste 12 hărți ale României, pe diferite scări ($\frac{1}{500000}$, $\frac{1}{600000}$, $\frac{1}{1000000}$) etc.

Lucrările expuse de acest Institut au avut onoarea de a obține Marele Premiū acordat afară de Franța, numai Angliei, Germaniei și Rusiei.

Cl. 120. — Servicii administrative. — Manutanța Armatei. — Prima manutanță a fost instalată, în București în 1877—78; dând rezultate bune, administrația militară desvoltă instalația primitivă, înlocuind-o cu altă, în totul modernă, săvârșită de case franceze și germane.

Manutanța fabrică, afară de pâinea necesară garnisoanei, pâne de război și pesmeți. Ea ocupă o suprafață de 4 hectare.

În 24 ceasuri poate produce 30.000 porții de câte 1.130 gr.

Fainăria produce 40.000 kgr. faină în 24 ceasuri.

Compania de lucrători de subsistență are 227 oameni.

Atelierele de Confecții. — Atelierele de croitorie au fost înființate în 1881 și instalate în Casarma Cuza. Acum au local special la Cotroceni, putend ocupa 400 lucrători.

Zilnic se pot croi: 200 pantaloni, 900 mantale sau 1.500 bluse de pânză, 1.500 pantaloni de pânză sau cămăși.

Complex, se pot lucra zilnic: 200 mantale, 200 tunici, 400 pantaloni.

În secția cismăriei se pot lucra anual: 20.000 perechi de cisme de infanterie, 10.000 pentru cavalerie și artilerie, 25.000 perechi de căpute, 20.000 per. de opinci, 100.000 per. de pingele.

Obiectele expuse erau pâne și pesmeți militari. Conserve de carne și legume (Staicovici), planuri ale manutanței, specimene de lucruri militare (perii, mănuși, vestminte de lână și cojoace, ciorapi, frânghii), și altele produse de închisoarea militară de la Târgșor; ear D. Maior Jippa un cort-manta. Casa Mandrea și Compania a expus cisme și echipamente militare de cea mai mare însemnătate și care au exercitat cel mai viu și mai laudabil, pentru dănsa, interes juriilor, specialiștilor și visitorilor.

Clasa 121. — Higienă și material sanitar. — În 1830, epoca reorganizării armatei restrânse a Principatelor române serviciul sanitar militar nu exista ca instituție regulată.

În 1853, Domnitorul B. Știrbei, voind să organizeze serviciul militar, s'adresă guvernului francez, care 'i recomandă pe tânăru doctor Carol Davila.

De o inteligență remarcabilă și înzestrat cu un rar talent de administrator, Davila făcu să se înființeze Școala națională de chirurgie și medicină, pe lângă spitalul Mihai-Vodă în 1855, ear în 1857 școalele militare de farmacie și de medicină veterinară.

În 1859 instalează Spitalul militar și Muzeul de Anatomie.

În 1864 Davila fundă Laboratorul de chimie, care fu pus sub direcția chimistului Bernat-Lendway.

Actualmente serviciul sanitar militar român are 3 medici-inspectorii, generali de brigadă, 8 medici de corp de armată, 9 medici de divizie, 27 medici de regiment clasa I-a, 24 de clasa a II-a, 10 de batalion de clasa I-a și alți 10 de cl. II-a.

Medicii militari se recrutează din *Internatul medical militar*, în care sunt 83 elevi; acest internat e pus sub direcția superioară a medicului corpului de armată.

Personalul farmaciștilor militari coprinde: un șef-farmacist al armatei, 8 farmaciști de corp de armată, 20 de divizie, 25 de regiment și 6 de batalion.

Personalul veterinar militar se compune din: un șef-veterinar al armatei, 5 veterinari de corp de armată, 22 de divizie și 13 de regiment.

Stabilimentele sanitare ale armatei sunt:

Spitalul Central al Armatei, din București.

Trei spitale de corpuri de armată, 7 divizionare.

Materialul sanitar de comandamente, adunat dupe diferitele unități,

e alcătuit din: 4 ambulanțe de corp de armată, 9 divizionare, ambulantele regimentare de fie-ce corp de trupă și «Crucea roșie română». 1)

Obiectele expuse de acest serviciu erau pe lângă albumul serviciului sanitar al armatei, fotografii, planuri, desene și material de spitale, o bogată colecțiune de experiențe ale generalului D-r Demosthene despre efectele armei noastre Manlicher (1893) asupra craniilor și diverselor părți ale omului și instrumente de chirurgie militară.

Expoziția militară instalată la începutul galeriei din dreapta (sus) a Pavilionului Regal se impunea prin instalarea sa pe cât de elegantă pe atât și de marțială. Tot materialul construit — dupe anume planuri — în arsenalul armatei din București era împodobit cu trofee și embleme militare, care atrăgeau privirile și fixau atențiunea publicului asupra prețioaselor lucruri ce puneau în valoare.

Juriul internațional în care am avut ca delegat pe D. L.-Colonel *Ioan Istrati*, a acordat cele mai măgulitoare recompense acestor produse ale armatei române și anume: 5 Mari Premii, 11 medalii de aur, 4 de argint, și 2 de bronz, pentru 29 de exposanți.

---

1) A se vedea amănuntele asupra organizării, constituirii și funcționării armatei, în minunata notiță «Armata română în 1900» publicată de comisiunea militară ad-hoc, cu ocaziunea Expoziției de la Paris.

CONGRESELE INTERNAȚIONALE

În timpul Expozițiunii din 1900, s'a ținut în Paris 127 congrese, dintre cari unele presintă mult interes și pentru noi. România a socotit ca o datorie de a lua parte, prin delegați speciali, la multe din aceste congrese.

La cele 125 congrese internaționale s'a ținut aproape 70.000 congresiști, dintre cari 80 de delegați români.

Domnul *Ferdinand Ghica* era delegat general al Comisariatului pentru serviciul congreselor.

Vom da pe scurt hotărârile și dorințele exprimate de cele mai importante dintr'însele.

Congresul de Agricultură s'a ținut de la 1—7 Iulie, sub președinția D-l *Jules Méline*, fost prim-ministru al Franței. D. *G. Nicolescu* și D. *Pană Burescu* au fost delegații ai României.

Pentru a procura cultivatorilor prețuri bune, congresul a hotărât înființarea de societăți cooperative, cari să înlesnească stabilirea de magazine rurale și regionale de cereale; aceste magazine să fie construite în gările centrelor de producțiune.

În privința asigurărilor agricole; atât pentru persoana cât și bunurile mobile sau imobile ale agricultorilor, să se facă mutual societăți locale autonome, cari să alcătuiască o vastă federațiune. Statul va interveni pentru crearea acestor societăți mutuale. Tot-odată congresul își exprimă dorința de a se înființa în Paris un birou internațional de statistică rurală.

Congresul dorește constituirea *asociațiilor cooperative agricole, cari dau agricultorilor mijloacele de a organiza ei înșiși vinderea produselor lor, fie în țară, fie în străinătate.*

Pentru învățământul superior agricol congresul hotărăsește ca școalele să aibă câmpuri mari de demonstrațiune pentru elevi și cercetări pentru profesori, table de experiențe, laboratorii de chimie bine înzestrate, precum și de botanică, zoologie, microbiologie, agricultură, etc., grădini botanice, sere, colecții și biblioteci.

Congresul pentru alimentarea rațională a vitelor s'a ținut în zilele de 21, 22 și 23 Iunie sub președenția D-lui *Mir*, delegat al României fiind D. *G. Nicolescu*.

Congresul dorește ca: directorii laboratoarelor agricole să studieze procedurile de analiză a alimentelor vitelor; să studieze compoziția imediată a nutrețurilor și în special grupul «extractivelor neazotate»; dosarea materiilor azotate albuminoide și acelor zaharate și amidace.

Congresul de apicultură s'a ținut de la 10—12 Septembrie. Președinte: D. *Gaston Bonnier*; delegat al României: D. *Al. Lăcusteanu*.

Ori-ce apicultor știutor de carte va scrie despre fecundare a plantelor de către albine, efectele fecundării; toți apicultorii franceși și străini își vor comunica rezultatele experiențelor lor.

Congresul Pescăriei s'a ținut de la 15—19 Septembrie, sub președenția D-lui *Perrier*, delegat al României fiind d. *d-r Gr. Antipa*.

În apele mici dulci să se facă pescuitul numai cu undița. Înainte de a se așeza stabilimente industriale pe malul apelor, să se cerceteze dacă murdăriile ce vor fi aruncate vatămă pescii și prin urmare să se ia toate măsurile de dezinfectare și curățire. Primile noțiuni de piscicultură în apele dulci să se predea în scoalele primare.

Congresul de asistență publică și binefacere privată s'a ținut de la 30 Iulie la 5 August, sub președenția de onoare a d-lui *E. Loubet* președintele Republice franceze, președinte activ fiind d. *Casimir Perier*, fost președinte al Republicei. Vice-președinte de onoare a fost *Printul G. Bibescu*. — D. *dr. A. Obregia*, d-na *dr. Cuțarida-Crătunescu*, d-nii *G. Panu* și *B. Delavrancea* au fost delegații României.

Congresul a discutat modul de a da ajutor, la domiciliu, săracilor și bolnavilor, dorind ca asistența publică și binefacerea privată să lucreze mână în mână; să se înființeze, afară de administrațiunea penitențiară, școli de preservarea și educarea copiilor găsiți, școli controlate de Stat. Măsuri de asistență pentru tuberculoșii săraci.

Congresul de Educațiune fizică a durat de la 30 August până la 6 Septembrie, sub președenția d-lui *L. Bourgeois*. Delegați români au fost d-nii *V. Arion* și *d-r Bogdan*.

S'a admis principiul ca metoda de educațiune fizică să se aleagă numai în urma experimentărilor științifice și alegerea mijloacelor să se facă după efectele ce au asupra persoanelor cari se exercitează. Congresul e de părere să se introducă gimnastica și în *învățământul superior*, ca în Grecia.

Congresul Căilor ferate a ținut de la 20—29 Septembrie. Președinte: *A. Picard*, comisar general al Expozițiunii din 1900. Delegații României au fost: *E. Miculescu*, *M. Râmniceanu*, *A. Cotiescu*, *Th. Dragu*, *A. Gafencu*, *C. Mănescu*, *A. Saligny*, *N. Faranga*.

Congresul a discutat asupra tarifelor, personalului căilor ferate și

diferite cestiuni tehnice: facerea podurilor, asupra șinelor, traverselor, modului de exploatare, etc. etc.

Congresul Invățământului primar s'a ținut sub președinția D-lui *Gréard*, de la 2—5 August; delegați ai României au fost d-nii *Christu S. Negoescu* și *M. B. Caloian*.

Congresul s'a ocupat de instruirea fetelor în trebile gospodăriei; de învățământul moral ce trebuie să se dea copiilor spre a deveni oameni cinștiți și buni cetățeni; de frecventarea școalei de către copii. Invățământul primar superior trebuie să înceapă a învăța pe copil un meșteșug micșorând prin această ucenicia. Cursurile de adulți să cuprindă: lecții practice și conferințe.

Congresul de Geologie a ținut de la 16—28 August. Președinte: d. *Grandry*. Delegați ai României au fost d-nii: *Alimănișteanu*, *Gr. Ștefănescu*, *Popovici-Hațeg* și *Mrazec*.

Congresul a hotărât să se institue o comisiune internațională, spre a aduna și publica numele nouă de roci; descrierea lor cât mai precisă; analiza lor chimică și la nevoie, desemele.

D. *Popovici-Hațeg* a presintat congresului harta geologică a României, făcută la Ministerul Domeniilor, având scara de 1 : 300.000. Această hartă cuprinde 37 sub-divisiuni geologice.

Congresul de medicină profesională și de ontologie a ținut de la 23—28 Iulie; președinte a fost d. *dr. Lereboullet*. Delegații români: *dr. Toma Ionescu*; *dr. Obreja*, *d-rul Thiron*, *Minovici*, *Staicovici*, *Lăcusteanu*, *Focu*, *Filip*.

Congresul e de părere ca prin convențiunile diplomatice să se specifice pînă la ce distanță peste frontieră, poate pătrunde un medic străin.

D. *dr. Manolescu* din București cere ca autoritățile medicale să aibă dreptul de a lumina publicul asupra diferitelor produse farmaceutice, cărora li se face așa de mare reclamă prin gazete.

Congresul de navigațiune s'a ținut sub președinția d-lor *Couvreux*, *Holtz* și *Massov*, de la 28 Iulie la 3 August. Delegații României au fost d-nii: *Cucu N. St.* și *Ștefănescu*.

Congresul s'a ocupat de diferite cestiuni tehnice, speciale, asupra rezistenței tracțiunii vapoarelor, asupra aplicațiilor mecanice pentru tracțiunea vaselor, etc. Intre altele s'a discutat și asupra experiențelor de remorcare, făcute pe canalul de la Porțile de fer (T. Severin).

Congresul de Numismatică s'a ținut sub președinția *Contelui de Castellane*, de la 14—16 Iunie.

Delegatul României d. *M. Șuțu* a făcut o comunicare asupra greutateților (poids) necunoscute pînă acum, găsite în Constanța, și cari intră în domeniul numismatice, căci cele mai vechi monezi de bronz din Constanța cântăresc cât a 5-a parte din aceste greutateți.

Congresul Păcei s'a ținut de la 29 Septembrie la 6 Octombrie.

Președinte de onoare: *Fr. Passy*, președinte activ: *Ch. Richet*. Delegații României: d-nii *N. Fleva*, *V. A. Ureche*, *Em. M. Porumbaru*, *I. Poenaru-Bordea* etc.

Între altele congresul s'a ocupat de conflictul Bulgaro-Român, de turburările politice din Finlanda, de războiul Anglo-Bur, Chino-European, de chestia Armenească, etc.

Congresul de Farmacie a ținut de la 2—8 August, fiind președinte d. *A. Petit*; delegații români au fost d-nii *Altân*, *Popini* și *dr. St. Minoviță*.

Congresul a hotărît să se facă un tablou, care să arate diferența de compoziție a principalelor medicamente active, înscrise cu același nume în diferite Farmacopei. D. *Altân* a prezentat o lucrare asupra extraselor narcotice.

Congresul de Fotografie a ținut de la 23—28 Iulie, sub președinția d-lui *Janssen*. Delegat român a fost d. *F. Ghica*.

D. *Dr. Minoviță* a prezentat un studiu intitulat: «Scrierea falsă și fotografiile în serviciul justiției.»

Congresul de fizică a ținut de la 6—12 August. Președinte d. *A. Cornu*. Delegați ai României, d-nii *Hurmuzescu* și *Hepites*.

Congresul și-a exprimat dorința să se înființeze în toate țările laboratorii naționale fisico-technice, de oare ce sunt folositoare atât pentru industrie cât și pentru știință.

Congresul de Psihologie s'a ținut sub președinția D-lui *Ribot*; de la 22—25 August.

Delegatul României, d. *N. Vaschide*, a făcut următoarele comunicări: a) Cercetări experimentale asupra imaginațiunii creatoare a copiilor și b) asupra raportului dintre sensibilitatea mușchulară și cea tactilă.

Congresul de silvicultură a ținut de la 4—7 Iunie, sub președinția D-lui *Daubrée*. Delegații României d. *Antonescu-Remuș* și *Tănăsescu*.

D. *Mélard*, inspectorul Apelor și Pădurilor din Franța, a ținut o conferință în care a arătat că produsele lemnoase vor fi din ce în ce mai căutate față de dezvoltarea industriei; că aproape tot centrul Europei importă lemne; că excedent de produse lemnoase au numai: Austro-Ungaria, Finlanda, Suedia, Rusia, România, Statele-Unite și Canada. Reserve forestiere pentru viitor vor fi în Suedia, Finlanda și Canada.

D. *Tănăsescu* a vorbit despre pădurile din România.

Congresul de viticultură s'a ținut sub președinția d-lui *Tisserand* de la 13—17 Iunie. Delegat român: d. *G. Nicoleanu*.

Congresul a discutat mai mult asupra situației viilor în Franța și experiențelor făcute cu vițele americane, indicând mijloacele de altoire și rezistență cu pământul și clima; asupra diferiților paraziți și mijloacele de a-i stârpi. Congresul se pronunță contra doctorilor, cari fac propagandă chiar în contra vinului ca producând alcoolismul.

Congresul valorilor mobiliare a ținut de la 4—7 Iunie. Președinte: *G. Cochery*. Delegați români: D-nii *Gr. Olănescu* și *Pictorian*.

Scopul congresului valorilor mobiliare e de a studia și aduna documentele relative la chestiunile cari se rapoartă la fondurile și titlurile Statului, din punctul de vedere statistic, economic, legislativ și fiscal.

Congresul societăților pe acțiuni a durat de la 8—12 Iunie, sub președinția D-lui *Lyon-Caen*; delegat român: d. *Ioan Boambă*.

Eată unele rezoluțiuni:

Societățile pe acțiuni trebuie să fie supuse regulamentării; legea trebuie să ceară subscripția integrală a capitalului și un vărsământ parțial din acțiuni; legea să reguleze evaluarea câștigului în natură, însă să excludă ori-ce intervențiune, directă sau indirectă, a autorităților administrative ori judiciare. Crearea și drepturile acțiunilor privilegiate se vor regula prin liberă înțelegere între părți, etc.

Congresul alianței cooperative internaționale; președinte: *F. Siegfried*; delegat român: D-l *D. C. Butculescu*.

Cea mai bună formă de Asociație a lucrătorilor este aceea care, răsplatind munca, talentul și capitalul, dă tuturoara o parte egală din câștig.

Congresul e de părere ca în țările în cari cooperativele de producțiune nu se pot desvolta, cooperativele de consumațiune să se întruniască spre a strânge capitalul necesar organizațiilor lucrătorilor, cari vor fi în stare a înființa cooperative de producere.

Congresul de arhitectură și construcții navale a ținut de la 19—21 Iulie; președinte: *De Bussy*; delegat român: *Alexandrescu*.

La acest congres s'a făcut o sumă de rapoarte științifice; delegatul României a făcut o comunicare interesantă asupra construirii vapoarelor cu petrol.

Congresul pentru învățământul limbilor vii a durat de la 24—28 Iulie, sub președinția D-lui *Bossert*; delegați români: *G. Ionescu-Gion*, *A. Bădărău*.

Congresul e de părere ca toți profesorii să tindă a învăța pe elevii lor a vorbi limbile străine, a citi și scrie, întrebunțând cât se poate mai mult limbile străine. Vocabularul, pe care'l învață copiii la 'nceput, trebuie să fie cât mai concret posibil, ca să fie de folos practic. Studiul ortografic să se înceapă cât mai repede, etc.

Congresul de scrimă s'a ținut de la 8—10 Iunie, sub președinția D-lui *Villeneuve*; delegat român D-l *Horia C. A. Rosetti*.

Congresul a discutat asupra diferitelor metode de-a face scrimă; asupra salelor și exercițiilor lor pe teren; asupra rolului sabiei, luată ca armă de studiu și de luptă. Unificarea societăților de scrimă.

Congresul învățământului secundar a ținut de la 31 Iulie pînă la 5 August, sub președinția D-lui *Alfred Croiset*. Delegații României au fost D-nii: *B. Caloianu* și *Chr. Negoescu*.

Congresul și-a exprimat dorința ca extensiunea universitară să tindă a împrăștiia spiritul științific în diferitele clase ale societății; în dirijarea și administrarea stabilimentelor de învățământ secundar să se lase mai multă autonomie sub controlul autorității școlare, etc., etc.

Congresul învățământului superior a ținut de la 30 Iulie pînă la 4 August, sub preșidenția D-lui *Dr. Brouardel*. Delegat român: D. *Dr. Bogdan*.

Congresul discută chestia extensiunii universitare hotărînd și persoanele cari pot coopera la ea. E de dorit ca în Universității să se desvolte învățământul agricol, industrial și comercial, menținînd caracterul esențial științific.

D. Alex. Xenopol a citit un memoriu asupra necesității învățămîntului teoriei istoriei în Universități.

Congresul de chimie aplicată s'a ținut de la 23—27 Iulie, sub preșidenția D-lui *Moissan*; delegați români au fost D-nii D-ri: *S. Minovici* și *V. C. Buțureanu*.

D. Dr. Minovici a făcut o comunicare asupra reacțiunii caracteristice a picrotoxinei; D. Dr. Buțureanu comunică cercetările sale pentru dosarea alcoolurilor superioare în băuturile alcoolice fermentate, și în special în rachiū.

Congresul de mine și metalurgie s'a ținut de la 18—23 Iunie, sub preșidenția D-lui *Haton de la Goupillière* și a opinat să se înființeze un comitet internațional, coprinzînd reprezentanți ai tuturor țărilor, care să examineze cestiunile de statistică minerală.

Congresul pentru Regulamentele vamale s'a ținut sub preșidenția D-lui *Ch. Prevet*, de la 30 Iulie pînă la 4 August. Delegat român: *T. Rădulescu*.

S'a discutat statisticele vamale; condițiunile pentru ca certificatele de origine să poată fi liberate spre a avea putere probatorie; determinarea unei baze uniforme pentru calcularea drepturilor după valoarea obiectelor, etc., etc.

Congresul de Medicină s'a ținut sub preșidenția D-lui *Dr. Lanlongue*, de la 2—9 August. Delegați români: *Dr. Toma Ionescu* și *Dr. Minovici*. Desbaterile (17 volume) apar la Editorul «*Masson & Comp.*», 120 Boulevard St. Germain, Paris.

La Congresul pompierilor am avut delegați pe D-nii general *Herckt*, L.-Colonel *N. Popovici*,

La Congresul Bibliofililor și Bibliotecarilor pe D. *Izigara Samurcaș*,

La cel de Aeronometrie pe D. *St. Hepites*,

La cel de Hygienă pe D. *Dr. Felix*,

La cel de Mutualitate pe D. *Gr. Olănescu*,

La Meteorologie pe D. *St. Hepites*,

La Acetylenă pe D. *Dr. Steiner*,

La Tramwae pe D. N. Faranga,
La cel de artă dramatică pe D-nii Dem. C. Olănescu și G. Sterian,
La cel de drept comparat pe D-nii Lahovari și M. G. Holban,
La cel de tradițiuni populare pe D-l Const. Lahovari,
La cel pentru patronarea liberaților din închisori pe D-na Eva Basily-Callimachi,

Congresul petrolului unde am avut Delegați pe D-nii Alimănișteanu, Cucu St., Edeleanu, a ținut o importantă ședință în Pavilionul petrolului nostru și a hotărît ca viitorul Congres să se ție la 1902 în București.

TABLOUL PREMIILOR

GRUPUL I Educațiune și învățământ

CLASA 1

Educațiunea copilului

Învățământul primar. — Școlile de adulți

Membru în juriul internațional D. Dr. *Toma Tomescu*

Mari premii:

1. *Ministerul Instrucțiunii publice,*
2. *Administrațiunea Domeniului Coroană,*
3. *Orașul București.*

Medalii de aur:

1. *Casa Școalelor,*
2. *Primăria orașului Iași.*

Medalii de argint:

Ralian & Samitca, din Craiova, pentru colecțiile de cărți didactice.

Medalii de bronz:

1. *S. M. Andrian*, institutor în Pitești,
2. *Bucher & Durer*, din București.

CLASA 2

Învățământul secundar

În această clasă am obținut numai două medalii de aur, amândouă luate de *Ministerul Instrucțiunii publice*, una pentru școlile de băieți, cealaltă pentru școlile de fete.

CLASA 3

Învățământul superior. — Instituțiuni științifice

Membru în juriul internațional D. A. C. *Cuza*

Mari premii:

1. *Academia Română,*
2. *Ministerul Instrucțiunii publice.*

Juriul, acordând această recompensă așa de rară, Academiei și Ministerului, a voit să arate de câtă stimă se bucură activitatea savanților noștri, a cu-

getătorilor noștri, a profesorilor universitari și a voit să încoroneze, la sfârșitul veacului, opera întregă a Academiei, ale cărei frumoase publicații i-au fost supuse spre apreciere, și de asemenea școlile superioare, create cu cele mai mari sacrificii în România.

Medalii de aur:

1. *Societatea Geografică,*
2. *Școala de Poduri și Șosele.*

Medalii de argint:

1. *Mihail Vlădescu,*
2. *Dr. C. I. Istrati,*
3. *Dr. I. Babeș,*
4. *Institutul Meteorologic.*

Medalii de bronz:

1. *Societatea de medici și naturaliști din Iași,*
2. *Societatea de științe*, pentru publicațiile lor științifice,
3. *Societatea Politehnică.*

CLASA 5

Învățământul special agricol

Mari premii:

Ministerul Agriculturii, de care depind școlile agricole.

Medalii de aur:

1. *Școala centrală de Agricultură de la Herăstrău*¹⁾,
2. *Școala superioară de medicină veterinară*²⁾.

Aceste sunt în adevăr, școlile cele mai complete.

¹⁾ Notiță asupra fermei școlii. Planurile proprietății sale. Manuale didactice. Cursuri teoretice. Diverse probe de cereale. Diferite plante.

²⁾ Monografia animalelor fermei și album fotografic. Album cu probe de lână de oae. Colecțiune de diferite lănuți. Studii asupra vinurilor și a lânii. Vaccin animal de malac.

Medalii de argint :

1. *Ferma-model Laza*, (Diferite cereale, Dări de seamă asupra exploatareii, Fotografii, etc., etc.),
2. *Ferma-model Studina*, idem.

Medalii de bronz :

1. *Școala forestieră* din Brăneșci, (Planuri și vederea școlii. Lucrări de ale elevilor),
2. *Școala practică de agricultură din Armășești*, (Cereale, lucrări de ale elevilor),
3. *Școala practică de agricultură «Iordache Zosima»*, (Cereale),
4. *Școala practică de agricultură din Roman* (De semnuri de ale elevilor, cereale, lânuri, specimene de altoae),
5. *Școala practică de agricultură din Striharet*, (Probe de produse agricole, miere, ceara, lânuri, comptabilitate agricolă, etc., etc.)

CLASA 6**Învățământul special industrial și comercial**

Colectivitățile școlilor industriale și comerciale s'a acordat **Medalia de aur** pe numele *Ministerului Agriculturii*.

Medalii de argint :

1. *Școala profesională «Elisabeta Doamna»*¹⁾,
2. D-nei *Sofia Ionescu*, profesoară la această școală, colaboratoare.

Medalii de bronz :

1. *Atelierelor pentru învățarea țesutului, în mânăstiri*,
2. *Atelierului din Agapia*, pentru țesături de ață și mătase, amestecate cu lână,
3. *Atelierului din Horezu*, (Cămășii, pânză și țesături de mătase, țesătură de ață),
4. *Atelierului din Văleni*, (Țesături de ață, in și cânepă amestecate cu lână și mătase, țesătura de mătase amestecată cu lână, ață, aur și argint).

GRUPUL II**Pictură, sculptură, arhitectură****CLASA 7****Picturi, cartoane, desemnuri****Medalie de argint :**

1. *Simonidy* (Norocul distribuind bine-facerile sale României dupe războiul, Parfum de eamnă).

¹⁾ Cămășii, corsete, evantaliți.

Medalii de bronz :

1. *V. Garguromin* (Speranța, Portul Brăilei, Portret),
2. *D. Serafim* (Suzana în baie, Călugărița rugându-se),
3. *H. Strâmbu* (Portret, Suferință intimă, În stradă),
4. D-șoarei *Irena Deșliu* (Cântec).

Mențiuni onorabile :

1. *Mărculescu* (Interioruri, 2 tablouri),
2. *N. Tintoreanu* (Concepția copilului frumos, Portret),
3. *P. Capidan* (Portret),
4. *N. Vermont* (Un botez, Adormită),
5. *Th. Palade*¹⁾,
6. *Kimion Loghi* (Post mortem laureatus, Orientală, Iphigenia în Taurida).

CLASA 8**Gravura și litografia****Medalie de bronz :**

1. *Gabr. Popescu* (Legendă română. Portret gravură).

Mențiune onorabilă :

1. D-șoarei *Al. Fălcoianu* (Portret litografic).

CLASA 9**Sculptura și gravura în medalii și pe petre fine****Medalia de argint :**

1. *F. Storcă* (Tentațiunea, Inocența, Clownul, Reflexiunea, Atletul, Bronzurii).

Medalii de bronz :

1. *C. Bălăceanu* (Busturi, Fierezza, Un fericit, marmore),
2. *D. D. Mirea* (Marmore-busturi, Cap de copil, Femea tânără),
3. *W. Hegel* (Cogălniceanu, Stăncescu, V. A. Urechii, busturi-marmoră).

CLASA 10**Arhitectura****Medalie de argint :**

1. *G. P. Sterian* (Proiect de Primărie, Schiță de artă nouă română).

Medalie de bronz :

1. *P. Antonescu* (Monument pe Dunăre, Peron într'un parc, Decorația unui zid dintre două ferestre, Amănuntele intrării unei sere).

¹⁾ D. Palade a trimis o scrisoare Comisariatului general, prin care refuză această distincție. Această scrisoare a fost trimisă Comisariatului general francez.

GRUPUL III

Instrumente și proceduri generale ale
literilor, științelor și artelor

CLASA 11

Tipografia. — Diferite imprimate

Medalii de aur :

1. *Socecă & C-ie* (Album de modele tipografice colorate),
2. *Carol Göbl* (idem material de fonderie clișaj).

Medalii de argint :

1. *I. Schenk* (Broșuri tipografice),
2. *P. Pestemalgioglu* (Planul orașului Brăila, diverse lucrări tipografice).

Medalii de bronz :

1. *I. S. Ionescu* (Diverse imprimate),
2. *Iliescu & Grosu* (specimene de litografie),
3. *G. Ionescu*, colaborator al tipografiei Carol Göbl, a cărei ateliere le-a condus de la înființarea lor.

CLASA 12

Fotografia

Medalie de argint :

1. *Fr. Mandy* (Fotografiile Familiei Regale).

Medalii de bronz

1. *Colecțiunea fotografică română*,
2. *I. Nicolescu* (Album fotografic),
3. *Spirescu* (Curtea de Argeș).

Mențiuni onorabile :

1. *Cercului de amatori «Lumina»* (fotografii-vederi).

CLASA 13

Librărie. — Ediții musicale. — Legătorie (material și produse). — Jurnale. — Afișe.

Membri al Juriului internațional d. *G. Bengescu*.

Mare premiu :

Socecă & Comp. (Legătorie. Albumuri).

Medalii de aur :

1. *Carol Göbl*¹⁾,
2. *N. Petrașcu*²⁾,
3. *Dattelbaum*, colaborator al casei Socecă.

¹⁾ Albume de lucrări tipografice. Modele de legătură. Desemnuri, albume, atlas, etc. etc.

²⁾ Directorul frumoasei reviste ilustrate «Literatura și Artă Română» cea mai cu vază și cea mai importantă, în acest gen, din țară.

Medalii de argint :

1. *E. Storck* (Diferite opere, compoziții musicale, albume de timbre postale, dicționare, hărți),
2. *Ralian și Samitca* (Diferite produse tipografice),
3. *L'Indépendance Roumaine* (afișe ilustrate, jurnale),
4. *Pal (I. Paleologu)* (Afișe ilustrate, cărți i'au dat cu dreptul renumele de care se bucură în Paris și Londra),
5. *Administrațiunea Domeniului Coroanei* (Publicațiile Bibliotecii școlare),
6. *I. Guérin*,
7. *Albert Koebke*,
8. *Carol Micota*.

Acest trei din urmă colaboratori; J. Guérin al casei Storck; A. Koebke și C. Micota ai casei Socecă.

Medalii de bronz :

1. *Direcția generală a închisorilor* (Legături executate în închisori),
2. *D. Vulpian* (Edițiuni muzicale de arif și poezii populare),
3. *Căpitanul Mărgăritescu* (Revista: «Biblioteca Musicală»),
4. *Iliescu & Grosu* (Diferite lucrări),
5. *I. Gheorghiu*,
6. *Jos. Engelleiter*,
7. *G. Ionescu*.

Acești doi din urmă colaboratori; primul al casei Socecă, al doilea al casei C. Göbl.

Mențiuni onorabile :

1. *J. Nancovici* (Revista «Amicul Progresului român»),
2. *Z. Dimitrescu* (Ediție muzicală),
3. *F. Cașafani* (Diferite lucrări),
4. *Em. Drossino* (Diferite compoziții muzicale),
5. *Căpitanul Ghimpa* (compoziții muzicale),
6. *N. D. Miloșescu* (Diferite broșuri și reviste),
7. *I. Rasidescu*, colaborator al casei C. Göbl.

CLASA 14

Hărți și aparate de geografie și de cosmografie,
Topografia

Medalii de aur :

Insitutul militar, pentru marile sale lucrări geodesice și cartografice.

Medalii de bronz :

1. *Maiorul Boerescu* (Harta României, a Carpaților și a Balcanilor),
2. *V. C. Nădejde* (Atlas geografic),
3. *Socecă & Comp.* (Hărți geografice),
4. *St. Zalesky* (Harta mecanică a României).

CLASA 29

Modele, Planuri și Desemnuri de Lucrări publice**Marî premii:**

1. *Direcția Generală a Drumurilor de fer*¹⁾,
2. *Anghel Saligny*.

Autorul proiectelor podului de peste Dunăre și lucrărilor de pe linia Fetești-Cernavoda, etc. etc.

Medalii de aur:

1. *Primăria București*²⁾,
2. *Direcția Portului Constanța*³⁾,
3. *I. B. Cantacuzino*,
4. *S. Baiulescu*,
5. *C. Mironescu*,
6. *Gheorghii*.

Aceșți din urmă patru colaboratori.

Medalii de bonz:

1. *Stefănescu*,
2. *Zahariade*.

Tot colaboratori.

CLASA 30

Căruțarie, ferărie. — Automobile, ciclo**Medalii de bronz:**

1. *Fr. Novak* (Landau, — cabrioletă),
2. *Herm. Rieber* (Cupeu).

CLASA 31

Șelărie și Hamuri**Medalia de aur:**

1. *A. Beckmann* (Harnașament completă al unui general și al unui oficer superior),

Medalii de argint:

1. *M. Th. Mandrea* (Obiecte de seidecărie, hamuri militare, etc.),
2. *M. Schmidt* (Hamuri complete de lux),
3. *D. Sempétery* (Harnașament complet pentru calul unui ofițer).

¹⁾ Modelul podului de peste Dunăre, Carol I. — Dockurile din Galați și Brăila. — Modelele magazinelor de grâne din Galați și Brăila (*silos*), — idem din gări. — Planurile și vederile podurilor și lucrărilor de pe linia Fetești-Cernavoda. — Planul locomobilei cu petrol și lignită. — Intrebuintarea remășișilor de petrol ca combustibil în locomotive (broșură). Planul atelierelor din București. — Dare de seamă a dezvoltării drumurilor de fer în România.

²⁾ Dare de seamă a lucrărilor Portului Constanța. — Modelul portului. — Vederi a diferitelor instalații a Portului.

³⁾ Diferite lucrări executate de oraș: Școale. — Aducerea apei. — Tramvae. — Luminatul, etc.

Medalii de bronz:

1. *Steinberg & Brüll* (Șea engleză completă),
2. *Ioan Vaio* (Scări de șea mecanice).

CLASA 32

Material de drum de fer & Tramvae**Mențiune onorabilă:**

1. *D. J. Jacobescu* (Mașină cu flotor automat).

CLASA 33

Material de navigații de comerț**Medalii de aur:**

1. Direcția Monopolurilor statului¹⁾,
2. Serviciul navigațiunei maritime²⁾,
3. *Gr. Manu*, colaborator, ca organizatorul serviciului nostru de navigație comercială.

GRUPUL VII

Agricultura

CLASA 35

Material și proceduri de exploatare rurale**Medalia de aur:**

1. *Domeniul Coroanei* (Specimene de diferite exploatare rurale; — vederi de construcții).

Medalii de bronz:

1. *G. Assan* } Mașină de cântărit cereale,
2. *B. G. Assan* }
3. *Școala de Agricultură*. (Exploatarea fermei școalei. — Planul secării unui smârc).

Mențiuni onorabile:

1. *C. I. Ferraru* (Fotografii de porci),
2. *C. I. Stoicescu* (Specimene de instalații rurale),
3. *D-nei Elena C. Grădișteanu* (Vederile Caste-lului și a fermei Sihlea).

CLASA 36

Material și proceduri de viticultură**Medalii de aur:**

1. *Ministerul Domeniilor*³⁾,

¹⁾ Modele și planuri de vase. — Date statistice, itinerarii, etc. Album cu vederile porturilor Dunărei.

²⁾ Dare de seamă. — Harta curselor. — Modelul vasului «Carol I».

³⁾ Colecție de arbori fructiferi din pepinierele Statului. — Instrumente de viticultură întrebuințate în pepiniere. — Unelte pentru altoit, tăiere, cules, etc. Diferite hărți și fotografii viticole. — Diferite publicații asupra producției și comerțului vinurilor în România.

2. *I. C. Prodan*,3. *G. Nicolescu*.

Aceștia doi ca colaboratori.

CLASA 37

Material și proceduri de industrii agricole

Mare premii:

*Administrația Domeniului Coroană.*Instalațiile de lăptărie, unt și brânză de la Cocioc
au fost admirate de Juriu.

CLASA 38

Agronomie și statistică agricolă

Mari premii:

1. *Administrația Domeniilor Coroană.* (Studiul pământului din punctul de vedere agricol. — Analize. — Probe de pământuri în secțiune verticală (2 m. înălțime). — Agronomie și statistică agricolă).
2. *N. Cucu St.*, (Hors Concours) pentru frumoasa hartă statistică a agriculturii.

Medalii de aur:

1. *Administrația Domeniului Poenă*¹⁾,
2. *Diracția Dockurilor din București*²⁾.

Medalii de argint:

1. *Roman Cornelii*, Directorul stațiunii agronomice din București.
2. *V. Cârnă Munteanu*, Colaborator.

CLASA 39

Produse agricole alimentare de origine vegetală

Mari premii:

1. *Administrația Domeniilor Coroană* (Cereale, Colecție completă),
2. *Școala Centrală de Agricultură*, (Idem),
3. *Prințul B. Știrbei* (Grâu de toamnă, ovéz, porumb, etc.),
4. *Const. G. Vernescu* (Ovéz din Rusia, grâu de toamnă, de primăvară, porumb cincantin galben, pignoletto, mei, hrișcă, fasole),
5. *Al. Marghiloman* (Grâu de toamnă, de primăvară, rapiță, porumb pignoletto, cincantin galben, etc.).

Medalii de aur:

1. *G. Gr. Cantacuzino* (Porumb pignoletto, grâu de toamnă),

¹⁾ Amenajarea (5 volume) și harta murală a Domeniului regal Poenă.

²⁾ Tablou analitic și comparativ al grânelor române cu cele străine. — Probe de grâu și făină. — Broșură (engleză, franceză, germană).

2. *Gr. Iamandi* (Grâu de toamnă, de primăvară, porumb cincantin),
3. *U. V. Negroponte* (Grâu de toamnă),
4. *Școala practică de Agricultură* (Colecții de cereale),
5. *Clara Vidrașcu* (Ovéz galben, porumb cincantin portocaliu),
6. *Gr. Zadic* (Grâu de toamnă, ovéz alb, fasole comună, porumb cincantin, pignoletto, orzoaică, bob),
7. *Județul Dolj* (Grâu de toamnă, porumb comun, ovéz, orz),
8. *Județul Teleorman* (Grâu de toamnă, porumb dinte de cal, pignoletto, orzoaică),
9. *Județul Vaslui* (idem),
10. *N. Dobrescu* (Grâu de toamnă, porumb pignoletto și comun, fasole oioagă, mică),
11. *M. Ț. Elias* (Orz, grâu de toamnă),
12. *Frații Goilav* (Grâu de toamnă, orz),
13. *T. I. Oroveanu* » » » mazăre),
14. *C. I. Oteteșeanu* (Grâu de toamnă, porumb comun),
15. *C. I. Stoicescu* (Ghircă, ovéz galben, porumb cincantin, fasole),
16. *S. G. Apostoleanu* (Grâu tarcat),
17. *M. Balș* (Arnăut, ghircă, banat),
18. *Succesiunea General A. Berindei* (Ghircă, porumb dinte de cal, pignoletto),
19. *Luca Ciomac* (Ghircă, ovéz alb și galben, orzoaică),
20. *Constantin G. V. Leonida* (Grâu de toamnă, porumb cincantin),
21. *E. Constantinescu* (Orz, porumb cincantin),
22. *Sam. Costiner* (Grâu de toamnă),
23. *D-na Cozadini* (Ovéz roșu),
24. *Județul Bacău*
25. » *Brăila*
26. » *Constanța*
27. » *Covurluii*
28. » *Dimbovița*
29. » *Gorj*
30. » *Ialomița*
31. » *Iași*
32. » *Mehedinți*
33. » *Muscel*
34. » *Neamțu*
35. *Ferma-model Studina*
36. *Județul Olt*
37. » *R.-Sărat*
38. » *Roman*
39. » *Romanași*
40. » *Suceava*

Colecții de cereale

41. Județul *Tecuci* }
 42. » *Tulcea* } Colecții de cereale,
 43. » *Tutova* }
 44. » *Vlașca* }
45. *Dombrowsky* (Fire de grâu cu rădăcinele lor),
 46. *N. C. Fleva* (Arnăut, ghircă),
 47. *Ț. Franc* (Ghircă),
 48. *Ț. Friedman* (Grâu de toamnă, orz),
 49. *B. Lascar* (Grâu de toamnă, porumb cincantin portocaliū),
 50. *N. Lupăscu* (Grâu de toamnă, porumb cincantin, orzoaică),
 51. *Colonel P. Macca* (Grâu de banat (86% kilgr. greutate), porumb pignoletto),
 52. *B. C. Maltezianu* (Grâu de toamnă, porumb pignoletto),
 53. *A. Mavrocordat* (Orzoaică, grâu de toamnă),
 54. *G. Negroponte* (Grâu ghircă),
 55. *Lascar Petroviciu* (Grâu de toamnă, porumb pignoletto),
 56. *N. N. Pop* (Grâu românesc, Banat, porumb comun),
 57. *S. St. Simionescu* (idem),
 58. *Elie Stroici* (Ovăz comun),
 59. *G. G. Vărvoreanu* (Grâu de toamnă),
 60. *L. Dreyfus* (idem),
 61. *G. Antachi* (Grâu de toamnă, fasole pitică),
 62. *S. Baroncea* (Grâu de toamnă, orzoaică, porumb cincantin),
 63. *Leon Bogdan* (Grâu de toamnă, porumb cincantin),
 64. *Bolfos Bogdan* (Ghircă, orz comun),
 65. *G. Gar. Buiciu* (Ovăz alb, grâu moldovenesc, orz, grâu roșu),
 66. *E. Cantemir* (Grâu de toamnă, porumb cincantin),
 67. *Nestor Cincu* (idem),
 68. *Gab. Ciomac* (Grâu de toamnă (tare) orz comun),
 69. *G. Codreanu* (Ghircă, pignoletto),
 70. *Frații Costiner* (Orzoaică, grâu de toamnă, mazere),
 71. *Județul Vâlcea* (Diferite cereale),
 72. *H. P. Gancevici* (Orzoaică, grâu de toamnă, pignoletto),
 73. *I. E. Garfunkel* (Porumb cincantin și amestecat, rapiță),
 74. *I. Gheorghiu* (Porumb cincantin galben),
 75. *Sig. Herșcovici* (Grâu de toamnă (semi-tare), ovăz, cincantin),
 76. *I. Igiroșeanu* (Ghircă, grâu românesc),
 77. *B. Fuster* (Porumb portocaliū, orz, orzoaică),

78. *G. Liteanu* (Grâu de toamnă),
 79. *C. G. Mavrodin* (Arnăut, grâu moldovenesc, pignoletto),
 80. *D-r E. Riegler* (Grâu de toamnă, ovăz alb, cincantin),
 81. *Soare Oprea* (Porumb cincantin, amestecat, ovăz alb),
 82. *Gr. Știrbulescu* (Grâu românesc, porumb comun),
 83. *G. Al. Vășescu* (Porumb cincantin portocaliū),
 84. *Vasilescu* (Orzoaică),
 85. *V. C. Munteanu* (de la Școala Centrală de Agricultură din Herăstrău).
 Acesta din urmă colaborator.

Medalii de argint :

1. *Generalul I. Argetoianu*,
2. D-na *Pulcheria Arghiropol* (Ovăz alb, grâu de toamnă, pignoletto),
3. *Arie Samoilă* (Porumb pignoletto),
4. *C. C. Asderol* (Ghircă),
5. *Beligrădeanu* (Arnăut),
6. *Sergiu Candianu* (Ghircă, fasole rotundă),
7. *M. G. Cantacuzino* (Grâu de toamnă, orzoaică),
8. *C. Cantacuzino* (Porumb) cincantin portocaliū),
9. *Dr. I. Cernătescu* (Grâu românesc),
10. *Valerian M. Ciuntu* (Grâu moldovenesc, pignoletto roșu și portocaliū),
11. *Gr. G. Cogălniceanu* (Grâu moldovenesc),
12. *Gh. Corjenoski* (Orz comun),
13. *G. Cosmovici* (Grâu de toamnă, ovăz alb, orz comun),
14. *D. M. Danaricu* (Grâu de toamnă comun),
15. *Al. Delimarcu* (Ovăz roșu, grâu comun, fasole rotundă, neagră, oioagă),
16. *Damian Drăgănescu* (Grâu moldovenesc, pignoletto roșu),
17. *M. Drucman* (Grâu moldovenesc, pignoletto roș, orz),
18. *D. C. Dumitrescu* (Orz alb, cincantin amestecat),
19. *D. Eremia* (Ghircă, grâu de primăvară),
20. *I. E. Garfunkel* (Grâu moldovenesc, orz comun),
21. *Th. Georgescu* (Grâu pești),
22. *Har. Goilav* (Grâu de toamnă, cincantin galben),
23. D-na *Cat. Goleșcu* (Ghircă),
24. *St. N. Hagianof* (Pignoletto),
26. *G. M. Holban* (Grâu pești),

26. *Iacovachi Noica* (Arnăut, porumb dinte de cal),
27. *B. Juster* (Porumb portocaliū, orz, orzoica),
28. *Ț. Kaufman* (Grău moldovenesc),
29. *C. Lepădatu* (Pignoletto portocaliū, orz comun),
30. *N. Lufescu* (Fasole comună, porumb românesc),
31. *G. Macarescu* (Grău de toamnă),
32. *G. Manoliu* (Cincantin galben, orz, orzoica),
33. *Pan. Marino* (Orzoica),
34. *C. Miclescu* (Grău de toamnă, orz comun),
35. *Adam Mitache* (Grău de primăvară, cincantin galben),
36. *A. Negruzzi* (Arnăut, grău moldovenesc, hrișcă),
37. *Ioan Nicolau* (Ovăz alb, cincantin galben, orz comun),
38. *Ch. N. Petroșol* (Pignoletto),
39. *Em. D. Poenaru* (Ghirca, fasole comună),
40. *Ronetti-Roman* (Grău moldovenesc, pignoletto, orz),
41. *Herșcu Rașaport* (Ghircă, grău moldovenesc, orz, cincantin galben),
42. *N. Sachelaride* (Porumb pignoletto),
43. *St. Simionovič* (Porumb pignoletto),
44. *Sim. Simionovič* (Grău moldovenesc, peștriț, de toamnă, pignoletto roșu),
45. *A. Siegler* (Ovăz alb, orz ordinar),
46. *M. D. Staicovič* (Grău peștriț),
47. *An. Stolojan* (Porumb cincantin galben și pignoletto),
48. *D. Suditu* (Arnăut, ghircă),
49. *V. Teodorescu* (Orz comun),
50. *B. St. Vlădoianu* (Grău românesc),
51. *G. G. Zafiroșol* (Grău moldovenesc, ghirca, ovăz alb),
52. *P. Zotu* (Porumb dinte de cal),
53. *I. Maratheia* (Pignoletto),
54. *D. Nicolescu* (Cincantin galben),
55. *C. I. Bălăceanu* (Grău de toamnă, pignoletto),
56. *Baron Gr. Capri* (Grău de toamnă, ovăz alb),
57. *N. Capri* (Ghircă),
58. *Florea Dicu* (Grău muntenesc),
59. *I. Popescu* (Porumb pignoletto),
60. *G. Rădulescu* (Porumb dinte de cal),
61. *M. Voia* (Fasole comună),
62. *I. T. Miulescu* (Pignoletto),
63. *Sc. Ferechide* (Grău de toamnă),
64. *Leon Bogdan* (Cincantin roșu),
65. *Tache Anastasiu* (Ghircă, ovăz roșu, pignoletto),
66. *Frașii Antachi* (Grău moldovenesc),
67. *C. Atanasiu* (Grău de toamnă),
68. *T. Babic* (Porumb cincantin amestecat),
69. *Jacob Benfig* (Grău de primăvară),
70. *Frașii Boicescu* (Banat),
71. *G. Cernat* (Grău peștriț),
72. *Frașii Ciomac* (Orzoica, cincantin galben),
73. *D. Condopol* (Grău de toamnă, cincantin),
74. *N. Constantinide* (Pignoletto),
75. *G. Dimitriade* (Grău de toamnă, orz ordinar),
76. *Donic Christea* (Grău moldovenesc),
77. *Ioan Georgescu* (Pignoletto),
78. *Ath. Gheorghiaide* (Cincantin galben),
79. *G. Gherolimos* (Cincantin galben, secară),
80. *Iani Giotti* (Grău de toamnă, cincantin),
81. *Lazăr Hristea* (Ghirca, cincantin amestecat, orzoaică),
82. *G. Iiescu* (Ovăz negru, porumb pignoletto),
83. *Ioan Ionescu* (Porumb cincantin galben),
84. *M. & T. Isvoranu* (Grău de toamnă, porumb dinte de cal),
85. *Al. G. Chișu* (Grău de toamnă),
86. *Mich. Mache* (Grău de toamnă),
87. *Em. Manea* (Grău de primăvară),
88. *Ioan Nanescu* (Pignoletto),
89. *Dr. N. Manolescu* (Ghirca, pignoletto portocaliū),
90. *C. A. Mavrodin* (Ghircă, pignoletto),
91. *D. P. Moruzi* (Ghircă),
92. *Primăria Caraula* (Lușernă, secară comună),
93. *G. Manu* (Pignoletto),
94. *I. Peșiacov* (Pignoletto, meiu roșu),
95. *C. A. Plataniotti* (Pignoletto portocaliū),
96. *Dim. Popescu* (Pignoletto, meiu comun),
97. *Proprietatea Lița* (Ghircă, pignoletto),
98. *D. Protopopescu* (Grău de toamnă),
99. *G. A. Pruncu* (Cincantin galben, pignoletto, orz),
100. *N. Racoviță* (Grău moldovenesc),
101. *Săncu Rădulescu* (Grău muntenesc),
102. *Ioan I. Șerbănescu* (Fasole comună, pignoletto),
103. *I. Ștefănescu* (Cincantin galben),
104. *G. P. Sterian* (Orz alb, ovăz galben),
105. *Prințul Gr. Sturdza* (Grău de toamnă),
106. *Alex. Tătăranu* (Ghircă),
107. *Zaharia & Frașii Fischer* (Ghirca),
108. *C. Zamfirescu* (Ovăz alb, cincantin galben),
109. *Juster Bermann* (Ovăz),
110. *N. D. Secleanu* (Porumb cincantin),
111. *Toma Barm* (Pignoletto),
112. *Sim. Eremia* (Grău de toamnă),
113. *D-na M. L. Bogdan* (Grău de toamnă),
114. *M. Burileanu* (Grău de toamnă, porumb comun),

115. D-na *M. Colonie* (Grâu muntenesc, porumb comun),
116. *Chr. Constantinescu* (Ghircă),
117. *Th. Floresceanu* (Ghirca, meiū comun),
118. *I. Grădișteanu* (Grâu de toamnă, pignoletto),
119. *D. Guran* (Arnăut),
120. *Maiorul Mărășescu* (Grâu de toamnă, porumb comun),
121. *S. I. Mătășaru* (Ovăz alb),
122. *Ioan Munteanu* (Orz comun),
123. *I. Nicolai* (Grâu românesc),
124. *C. Nicolescu* (Pignoletto),
125. *St. I. Pieșia* (Grâu de toamnă),
126. *N. Răpeanu* (Ghircă),
127. *Rafail & Elenberg* (Mac cenușiu, mazere),
128. *S. L. Rusănescu* (Grâu de toamnă),
129. *M. D. Poenaru* (Grâu de toamnă, fasole comună),
130. *Primăria Giurgiuța* (Pignoletto),
131. *M. Berechet* (Cincantin),
132. *M. Trandafirescu* (Grâu de toamnă),
133. *D. A. Florescu* (Fasole comună, meiū roșu),
134. *Corneliu Roman* (Stațiunea agronomică din București),
135. *I. Roman* (Școala de agricultură din Roman). Acești doi din urmă colaboratori.
- Medalii de bronz:**
1. *Albeanu & Pop* (Grâu muntenesc),
2. *D. Baltazar* (Porumb pignoletto),
3. *Dr. C. Bucșenescu* (Grâu de toamnă, — semitare —),
4. *G. Butoiu* (Porumb dinte de cal),
5. *N. Butu* (Orzoaică),
6. *C. Cantacuzino-Pășcanu* (Ovăz alb, orz comun),
7. *Ioan Hristodorescu* (Pignoletto),
8. *C. Climescu* (Cincantin portocaliū),
9. D-na *Elena Hristescu* (Ovăz alb),
10. *G. Cristescu* (Grâu de toamnă),
11. *V. Dajbia* (Cincantin galben),
12. *V. S. Dan* (Porumb dinte de cal),
13. *D. Dumitrache* (Idem),
14. *Al. Enacovič* (Ovăz alb, orz ordinar),
15. *Ganciu Hristache* (Orzoaică),
16. *Rom. Ghețu* (Porumb dinte de cal),
17. *G. Goleșcu* (Porumb pignoletto),
18. *I. B. Gruel* (Idem),
19. *M. Gutmann* (Cincantin galben, orz),
20. *Haller Haim* (Pignoletto),
21. *Art. Hyneck* (Ghircă, orz comun),
22. *Harl. Ioanide* (Ovăz alb, secară Sf. Elena),
23. *Isaac & Goldammer* (Pignoletto),
24. *Ivănuș & Dimitrescu* (Dinte de cal),
25. *G. Fuvară* (Cincantin galben),
26. *Ioan Kalinderu* (Fasole),
27. *Al. Em. Lahovary* (Dinte de cal),
28. *Frații Lahovary* (Pignoletto),
29. *Bel. Leontopol* (Orzoaică),
30. *C. Măleanu* (Pignoletto),
31. *Em. Manea* (Grâu de toamnă),
32. D-na *Maria A. Manu* (Pignoletto),
33. *Ioan S. Mătășaru* (Ovăz alb),
34. *I. Mavrocordat* (Grâu de toamnă),
35. *Frații Miclescu* (Cincantin portocaliū),
36. *Al. Păcleanu* (Grâu de toamnă, pignoletto),
37. *C. Păunescu* (Porumb comun),
38. *Periețeanu-Buzei* (Dinte de cal),
39. *C. Popescu* (Porumb comun),
40. *Proprietatea Ciocile* (Ovăz alb),
41. » *Gulianca* (Ovăz negru),
42. » *Mitoc* (Orz comun),
43. » *Negoiu* (Ovăz alb),
44. *Reinhorn Strul* (Cincantin galben, orz),
45. *An. Rigani* (Grâu de toamnă și primăvară, pignoletto),
46. *I. F. Robescu* (Ghircă, ovăz alb),
47. *Mat. Rosetti* (Ghircă, ovăz galben),
48. *Șt. Șendrea* (Porumb pignoletto),
49. *R. Știucan* (Fasole),
50. *G. Stroič* (Ovăz comun),
51. *Dim. Triandafil* (Grâu de toamnă, porumb dinte de cal),
52. *E. Urinovschi* (Grâu),
53. *V. P. Vasiliu* (Secară comună),
54. *Marin Voicu* (Meiū comun),
55. *Sotir Vrionis* (Cincantin galben),
56. *N. Xanto* (Orz comun),
57. *I. M. Zissu* (Meiū comun),
58. D-na *Butculescu* (Dinte de cal),
59. *V. Calomnos* (Pignoletto),
60. *G. Căpăstraru* (Fasole pestriță, ricină),
61. *N. Găpra* (Pignoletto),
62. *St. Th. Christiade* (Porumb comun),
63. *G. Crăescu* (Fasole comună),
64. D-na *Ruxanda Dimitriu* (Cincantin galben),
65. *G. Fulger* (Idem),
66. *Th. Georgescu* (Meiū comun),
67. *Trandafir Iorga* (Fasole, meiū comun),
68. *I. Iupceanu* (Fasole comună),
69. *P. Ivănescu* (Dinte de cal),
70. *Nedelcu Kircea* (Orz comun),
71. *Ang. Manea* (Porumb comun),
72. *Mih. Romanul* (Dinte de cal),
73. *P. Secăreanu* (Idem),

74. *I. Ștefănescu* (Cincantin galben),
75. *G. P. Zafropol* (Grâu moldovenesc, ghircă, ovéz).

Mențiuni onorabile :

1. *Ad. Abeles* (Ovéz alb),
2. *Fr. Abeles* (Ghircă),
3. *M. P. Bănoșanu* (Ovéz alb),
4. *L. Bogdan* (Pignoletto),
5. *L. Lazarovič* (Grâu de toamnă),
6. *Al. Pistol* (Orz comun),
7. *G. Rădulescu* (Dinte de cal),
8. *A. Talfan* (Grâu românesc),
9. *D. Velcescu* (Porumb comun).

CLASA 41

Produce agricole nealimentare

Marele premiu :

- G. Gr. Cantacuzino* (Rapiță).

Medalii de aur :

1. *Școala superioară de medicină veterinară* (Lână),
2. *Școala de Agricultură* (Rapiță),
3. *Louis Dreyfus* ,
4. *I. Friedman*, Colza (navette).

Medalii de argint :

1. *Prințul D. B. Știrbei*, Colza (navette),
2. *Mih. Marghiloman* (Mac cenușiu),
3. *Iuster Bermann* (Rapiță),
4. *C. P. Antonescu* (Păr de porc),
5. *I. Marathea* (Rapiță),
6. *Frații Goilav* ,
7. *G. Al. Vasescu* ,
8. *I. E. Bobocescu* (Păr de porc),
9. *Jecu Ceacu* (Lână brută, cânepă, in, fuioare),
10. *Administrația Domeniului Coroană* (In, cânepă),
11. *Luca Ciomac* (Rapiță),
12. *Canst. G. Vernescu* (Rapiță, Floarea Soarelui, Cânepă brută și fuioare, etc.)

Medalii de bronz :

1. *Expozanții Colectivi din Constanța*,
2. *N. Voia* (Rapiță, in),
3. *Al. Staicu* (Rapiță),
4. *I. I. Poșea* ,
5. *Sc. Ferechide* (Rapiță, mac),
6. *B. Nicolescu* (Rapiță, navette, in),
7. *V. Lascar* (In),
8. *Petre I. Antolii* (Cânepă),
9. *Mih. Benchi* ,
10. *Mih. Bob* ,
11. *Manuc Bogdan* ,
12. *V. Cioban* ,

13. *I. V. Crăciun* Cânepă

14. *Iord. Doniț* ,
15. *C. Gheorghiu* ,
16. *Mih. Mihăilă* ,
17. *Niculae al Sandei* ,
18. *Dim. Panciu* ,
19. *Th. Ezincu* ,
20. *I. N. Andrei* ,
21. *N. Borș* ,
22. *Lăpușeanu* ,
23. *V. I. Nițu* ,
24. *C. Olteanu* ,
25. *I. Țigănuș* ,
26. *Trandafirescu*, Rapiță (navette),
27. *N. Hagianoff* (Floarea Soarelui),
28. *Petre Ilief* (Cânepă),
29. *G. Vasilescu* (Rapiță),
30. *D-na Ana C. Smerea* (Lână),
31. *Sim. Simionovič* (Lână subțire nedărăcită),
32. *Sim. Irimia* (Cânepă),
33. *Ioan George* (Lână neagră),
34. *H. S. Gancevič* (In),
35. *A. D. Florescu* ,
36. *Toma Banu* ,
37. *Ali Baiburi* ,
38. *Prefectura Bacău* ,
39. *Th. I. Miulescu* (Rapiță navette, in),
40. *Mih. M. Marț* (Cânepă, fuioare),
41. *I. Igiroșanu* (In).

Mențiuni onorabile :

1. *Stoian Iorga*,
2. *Ștefănescu Hariton*,
3. *Șerbănescu I. I.*,
4. *Sexu Anton*,
5. *Rei Ioan*,
6. *Popescu Anghel*,
7. *Lutescu N.*,
8. *Gheorghescu C.*,
9. *Ceașescu I. O.*,
10. *Bursicescu Ioan*,
11. *Boca George*,
12. *Bartologlu M.*,
13. *Drașanioti A. G.*

CLASA 42

**Insectele folositoare și produsele lor
Insectele vătămătoare și plantele parazitare**

Medalii de argint :

1. *G. Karotcinkoff* (Un stup de lemn, miere, ceară),
2. *Expoziția colectivă de Sericultură* (Gogoși de mătăsă, fagur),

3. *G. Șentea* (Un stup cu 16 faguri de miere, Călăuza apicultorului),
4. *T. Solovief* (Ceară, miere),
5. *G. S. Tamaș* (Faguri de miere),
6. *Theodat Vorabie* (Ceară galbenă, miere).

Medalii de bronz :

1. *M. Râpeanu* (Miere),
2. *G. Dimitrescu* (Ceară, miere).

Mențiuni onorabile :

1. *P. Onescu* (Ceară galbenă, miere),
2. *Th. Miulescu* (Ceară, miere).

GRUPA VIII

CLASA 45

Arbori fructiferi și fructe

Medalie de aur :

Ministerul Agriculturii pentru colecția de arbori fructiferi din pepinierele statului.

CLASA 47

Grăunțe — Seminte

Mențiuni onorabile :

Administrația Domeniului Coroană pentru bogata sa colecție de diferite seminte.

GRUPUL IX

CLASA 49

Material și proceduri de exploatare și industrie forestieră

Mare premii :

1. *Administrația Domeniului Coroană*¹⁾,
2. *Ministerul Agriculturii*²⁾.

¹⁾ Instalațiunea unei căi ferate și a unui drum de fer funicular pentru transportul lemnului. — Planuri de amenajări. — Herestrul mecanic de pe domeniul Mălini (în miniatură). — Un model în mic al unui canton forestier. — Planurile în relief ale domeniilor Bicz și Mălini, cu instalările pentru exploatarea esențelor rășinoase. — Vederi fotografice de instalări forestiere.

²⁾ Colecțiuni de seminte și grăunțe forestiere. — Topografie forestieră. — Fotografii reprezentând mașini, plantații, pepiniere, etc. — Statistica pădurilor statului. — Notiță asupra pădurilor din România. — Harta forestieră a țării. — Diferite broșuri relative la plantațiile și pepinierele statului. — Diferite planuri de herestrae. — Planul amenajării unei păduri (cu text).

CLASA 50

Produsele exploatărilor și industriilor forestiere

(Membru în juriul internațional: *P. Antonescu-Remuș*).

Mari premii :

1. *Administrația Domeniului Coroană*¹⁾,
2. *Serviciul Pădurilor din Ministerul Agriculturii*²⁾.

Medalii de aur :

1. *Vechia Societate Anonimă Goetz* (Lemn de lucru și construcție, lemn fasonat, lemn de rezonanță, fotografiile de instalații),
2. *Bucher et Dürrer* (Unelte diverse pentru desțut sticlele, dopuri, canele, etc.),
3. *E. Lessel* (Lemne de construcție).

Medalii de argint :

1. *Societatea anonimă română pentru industriile forestiere* (Produse ale exploatației forestiere).
2. *Societatea «Furnica»* (Articole de lemn lucrat),
3. *Școala de Arte și Meserii din Iași* (Acoperiș de casă în miniatură, lemne lucrate, etc.),
4. *Societatea «Moldova»* (Lemn lucrat).
5. *Prințul Dim. B. Știrbei* (Trunchiu de brad de 352 ani),
6. *C. Schlesinger* (Doage felurite),
7. *I. Guttman & Comp.* (Felurite modele de scânduri),
8. *C. I. Stoicescu* (Trunchii de arbori),
9. *G. Negroponte* (Parchete de stejar),
10. *U. V. Negroponte* (Lemn lucrat și parchete),

¹⁾ Specimene de esențe forestiere (foi și muguri) într'un album. — Specimene de esențe forestiere (foi și fructe). — Lemne de rezonanță în scânduri de diferite forme, plăci, funduri pentru pian (Fabricile Gaston Eichler de pe domeniul Mălini și a D-lui Török & Comp. de pe Bicz). — Miniatura unei uscătorii de seminte rășinoase. — Secțiunea unui brad reprezentând creșterile anuale ale arborelui. — Trunchiul de mesteacăn reprezentând modul de debit al arborelui. — Trunchiul de brad de 95 ani. — Lucruri de lemn. — Specimene de lemne de chibrituri, de lemn de împachetat. — Obiecte de bucătărie (ciubere, butoaie, doage). — Căruță în miniatură cu 3 trunchii de arbori. — Persiene, scândurele pentru persiene. — Obiecte de mică industrie a lemnului. — Lăzi de lemn lucrate în atelierul Hr. Havel de la Bicz. — Rogojini.

²⁾ Produse ale industriei forestiere. — Colecții de scânduri, rondele etc. de lemn de diverse specii. — Statistica pădurilor. — Diagrame și planuri ale exploatării de la Tarcău. — Hărți de păduri.

Medalii de bronz:

1. *Administrația Domeniului Principesei de Schönburg-Waldenburg* (Scânduri de ulm, 2 trunchi de ulm),
2. *Expoziția Colectivă a fabricanților de Rogojini* (Rogojini),
3. *S. Cohn* (Panere și obiecte de rechită),
4. *Rod. Lessmann* (Butoiașe dintr'o bucată),
5. *Leon Juster* (Lemn despicate pentru parchete),
6. *Mih. C. Dracea* (Trunchi de frasin).

Mențiuni onorabilă:

D. Ant. Blossel (Scânduri de nuc).

CLASA 52

Produsele vânătoarei

(Membru în juriul internațional d. *L. Racine*.)

Medalii de aur:

1. *Administrația Domeniului Coroanei*¹⁾,
2. *Ministerul Agriculturii*²⁾ (Museum de Istorie naturală),
3. *David Alter* (Animale de vânat, blănuri).

Medalii de argint:

1. *S. Prager* (Blănuri).
2. *Stăncescu și fiți* (Piei și blănuri diverse).

CLASA 53

(Membru al juriului internațional d. *G. Sterian*.)

Instrumente și produse ale pescuitului**Medalii de aur:**

1. *Ministerul Agriculturii* (Serviciul Pescăriilor)³⁾,
2. *Dr. Antipa* (Colaborator).

Medalie de bronz:

D. G. Basarabeanu (Unelte și instalații pentru pescuit).

GRUPUL

CLASA 55

Material și Proceduri de industrie alimentară**Medalie de argint:**

Ministerul Agriculturii (Instalație pentru conservarea pescelui).

¹⁾ Urs, lup, porc mistreț, pisică sălbatică, cap și coarne de cerb, coarne de capră, vulpe, veveriță, vultur, pelican, cocoș de munte și găinușă, potârniche, corb, bufniță. Corn de vânătoare, geantă, articole de vânat.

²⁾ Colecțiune de animale de vânat și pasări din Delta Dunărei.

³⁾ Unelte de pescuit. Instalație și modele de bărci pentru pescuit. Hărți, fotografii, publicații relative la pescărie. Colecții de pesci mari și mici, în borcane și împăiați. Piscicultura.

Medalie de bronz:

Fabricile Unite Române (Capete de sifoane).

Mențiune onorabilă:

Andrei Popoviciu (Vederea moarei de făină).

CLASA 56

Produsele făinoase și derivatele lor

Membru în juriul internațional d. *George Th. Ghiță*.

Mare Premiu:

Societatea Morilor Abramovici din Botoșani.

Medalii de aur:

1. *Frații Assan* (Diferite feluri și calități de făină de grâu),
2. *Moara Doamna* idem,
3. *Frații Klepper* idem,
4. *Prințul B. Știrbei* idem,
5. *C. I. Stoicescu* idem,
6. *X. Vlasto* idem,
7. *Zahariad Olmazu* idem.

Medalii de argint:

1. *Expoziția colectivă a morarilor*,
2. *M. Balș* idem,
3. *Brădescu & Comp.* idem,
4. *Frații Galiațatos* idem,
5. *Joseck Ludwig & Comp.* (Paste alimentare),
6. *G. Kefaleas* (Făină),
7. *G. Linke* idem,
8. *I. Manoliu* idem,
9. *Jonas Rosen & Turi* idem,
10. *State Stancovici* idem,
11. *I. L. Steinberg* (Arpacaș),
12. *Al. I. Teohari* idem,
13. *Pan. Violatto* idem,
14. *Lobel* idem,
15. *Prosalentis* idem,
16. *Rădoi* idem.

Medalii de bronz:

1. *Frații Agapian* (Făină de grâu),
2. *Nedelcu Chercea* (Făină de porumb),
3. *C. Gheorghiu* (Făină de grâu),
4. *Hagi Jecu & Raiciu* idem,
5. *M. Haier* idem,
6. *C. D. Rebedea* idem,
7. *Th. Zamfiratos* (Paste alimentare),
8. *Joset Samuel & Comp.* (Făină).

Mențiuni onorabile:

1. *Anghel Arișan* (Făină de grâu),
2. *N. Stroescu* idem,
3. *M. Zaharia* idem.

CLASA 57

Produse de brutărie și cofetărie

Medalie de aur:

Gr. Cașsa (Pesmeți și prăjituri de tot felul).

Medalie de bronz:

M. Economu (Pesmeți și paste pentru ciaiă).

CLASA 58

Conserve de carne, pesci, legume și fructe

Medalii de argint:

1. *M. Economu* (Conserve de carne pentru armată, conserve de legume și pește),
2. *Ios. T. Oroveanu* (conserve de legume),
3. *D. Staicovič* (Conserve de legume),
4. *Waller & Comp.* (Salam).

Medalii de bronz:

1. Doamna văduvă *Ad. Barras* (Conserve de carne, pește, legume, fructe),
2. *S. I. Nissim* (Diferite conserve),
3. *R. Scheeser* (Salam).

Mențiuni onorabile:

1. *Sava Bohos* (Ghiudenți),
2. *Ant. Zafiris* (Bulion de patlagele roșii).

CLASA 59

Zaharuri și produse de cofetărie, condimente și stimulente

Membri în juriul internațional *C. C. Manu*

Medalii de aur:

1. *Societatea de zahăr din Mărășești*, (Zahăr de căpățână, bucăți, praf, melassă, siropuri și materii prime zaharinate),
2. *Fabrica din Chitila*,
3. *Fabrica din Sascul*, } idem, idem
4. *Gr. Cașsa* (Cofeturi de tot felul, dulcețuri, compoturi, ciocolată și fructe zaharate, siropuri, paste, marmelade de fructe, lucrări fine de cofetărie).

Medalii de argint:

1. *M. Economu* (Produse de cofetărie, cacao, ciocolată, muștar),
2. *V. Teclu* (Oțet de vin),
3. *I. I. Werner* (Muștar de casă),
4. *C. Busnea* idem.

Medalii de bronz:

1. *T. Georgescu* (Dulcețuri),
2. *P. Demetrescu* (Rahat de esențe variate, cu fisicuri),
3. *Gr. Nicolescu* (Dulcețuri de fragi și smeură).

Mențiuni onorabile:

1. *Expoziția colectivă a cofetarilor* (Bomboane și dulcețuri).
2. *Gr. Hermes* (Muștar și Oțet).

CLASA 60

Produse alimentare de origine vinicolă. Vinuri și rachiuri

Membri în Juriul internațional *A. C. Carissy*

Marți Premii:

1. *Gr. Cașsa* (Vinuri vechi: albe, negre, tămâioase),
2. *Ministerul Agriculturii* (Vin din recoltele 1896, 1897, 1899, din podgoriile Cotnari, Dealu-Mare și Iași, vin roșu din Pepinera statului Petroasa, vin alb de masă, vinuri de diverse specii: fetească, Savignon, Cabernet, etc.).

Medalii de aur:

1. *G. S. Apostoleanu* (Vin roșu din 1872, 1885, 1889, 1892, vin alb din 1882),
2. *V. Apostoleanu* (Vin alb din 1892, idem roșu),
3. *I. C. Brătianu* (Vin alb, roșu, tămâios din 1886 și 1899),
4. *Ioan Bratu* (Rachiu de drojii),
5. *M. C. Danaricu* (Tămâioasă de Drăgășani, vin alb de Drăgășani din 1890 și 1896, vin roșu de Orevița din 1894),
6. *C. Herescu* (Tămâioasă din 1886, alb de Drăgășani din 1873, vin vișă Bordeaux din 1896),
7. *Mar-Oceanu* (Vin alb din 1879, 1883, 1890, 1891, 1896, vin roșu din 1887, Tămâios alb din 1891, roșu (vișă Bordeaux) din 1896, vin de Drăgășani alb, rachiu),
8. *D. Matak* (Vin roșu din 1872, alb din 1872, tămâios din 1880),
9. *I. Naville* (Cognac, spirt de vin),
10. *M. Păcleanu* (Vin roșu din 1892),
11. *Al. Peride* (Vin roșu, cogniac),
12. *Victor Stoker* (Vin roșu Udricani din 1887, 1892 și 1895),
13. *Al. Vericeanu* (Vin alb și roșu din Dealu-Mare din 1896).

Medalii de argint:

1. *C. Amărășteanu* (Vin roșu din 1883, alb din 1887),
2. *Frații Amira* (Vin alb din 1872, 1878, 1882, 1885, 1888 și 1892),
3. *G. C. Ardeleanu* (Tămâios vechiu, lacrima zorilor, vin de Drăgășani și Nicorești, Cognac),
4. *Al. Avrămescu* (Vin alb și roșu, vișă Bordeaux),
5. Doamna *Simca Brand* (Vin de Cotnari din

- 1882, roș de Nicorești din 1882, vin de Odo-
bești din 1882, Cotnar 1872),
6. *V. Calalb* (Vin alb și roș din 1889),
  7. *St. Cănescu* (Vin alb din 1891 și 1896, Tă-
mâios).
  8. *I. Cialicof* (Vin alb și roș din Dobrogea),
  9. *I. M. Danaricu* (Vin roș de Orevița, rachiū
de drojdii),
  10. *Daniel & Wechsler* (Cognac),
  11. *I. Demetriade* (Vin alb din 1896),
  12. *Ioan Don* (Vin alb și roș din 1892),
  13. *G. Ellemberg* (Vin alb din 1892),
  14. *St. Filipescu* (Tămâios din 1890, vin roș din
1887, alb din 1883 și 1886, vin de desert),
  15. *Mih. Filipescu* (Diverse vinuri),
  16. *B. Finkelstein* (Vin alb din 1880),
  17. *D. D. Gagiulescu* (Vin alb spumos din 1890),
  18. *Har. Goilav* (Vin de Heleștieni din 1891,
Cotnar din 1892),
  19. *A. Giurgea* (Vin alb de Odobesci),
  20. *Eft. Ionescu* (Vin alb, Pitești, vin vechiū de
Drăgășani, Tămâios, vin de Orevița),
  21. *G. Fuvara* (Vin roș din 1880, 1892, 1895,
vin alb din 1890, 1896),
  22. *V. Miculescu* (Tămâios din 1892, alb, vițā
franceză, parfumat, vin roș din 1892),
  23. *Rom. Moisescu* (Vin roșu, vițā Bordeaux, din
1897, alb din 1887, 1890, 1896),
  24. *H. & C. Müller* (Champagne sec românească,
Regală, Carte Blanche, Cremă de Odobesci),
  25. *A. G. Negroponte* (Cognac din 1890),
  26. *A. T. Purcăreanu* (Vin roș, vițā Bordeaux,
vin alb de Drăgășani),
  27. *Claudius Rivalet* (Vin alb și roș din 1882,
1891 și 1895),
  28. *Ant. Rohr* (Vin alb din 1889, 1891, roș din
1889, 1891, 1895, 1896),
  29. *Mih. C. Șuțu* (Vin de Dealu-Mare din 1885),
  30. *T. Vrabie* (Vin alb din 1893),
  31. *Societatea română de viticultură* (Șampanie,
vin alb și roș din 1879, 2886).

Medalii de bronz:

1. *Nic. Adam* (Vin alb din 1882, 1885),
2. *C. Cârlova* (Cognac),
3. *B. Eighes Fiū* (Vin alb din 1895, 1896),
4. *Al. Ghișescu* (Vin tămâios din 1898),
5. D-na *Elena Grădișteanu* (Vin alb din 1885),
6. *C. N. Herescu* (Cognac),
7. *Hoyn-Ghersim* (Vin de Cotnar din 1882),
8. *I. Iacobovič* (Vin roș, Uricani, din 1882, Cot-
nar din 1882),

9. *Al. D. Măciuceanu* (Vin roș, vițā Bordeaux,
din 1896, alb de Drăgășani din 1896, rachiū
de drojdii din 1894),
10. *Em. Manea* (Vin alb din 1897),
11. *St. Păpajani* (Cognac din stafide),
12. *C. Paraschivescu* (Vin alb din 1885, 1886,
Tămâios din 1886, Roș din 1886),
13. *Rhein & Comp.* (Vin alb din 1894, 1896,
Tămâios din 1894),
14. *I. Vlădoianu* (Vin alb din 1894 și 1896),
15. *Societatea română pentru comerțul vinurilor
și licorurilor* (Vin alb din 1896).

Mențiuni onorabile:

1. *Carol Bemches* (Vin alb din 1879, 1882),
2. *N. N. Bute* (Vin roș din 1895),
3. *Preotul Eftimie*
4. *Cănușă Ionescu* (Vin roș din 1883),
5. *Stelian Ianelidis* (Cognac, rachiū de drojdii),
6. *C. Lupășcu* (Vin roș din 1895, Rachiū de
drojdii),
7. *G. Mateescu* (Vin de Drăgășani din 1890
Odobesci din 1894),
8. *St. Mihailescu* (Vin alb din 1892, Rachiū de
drojdii din 1894, 1895),
9. *Th. F. Mihailescu* (Rachiū de drojdii),
10. *C. Nacu* (Vin roș din 1894),
11. *Preotul Popescu* (Vin tămâios din 1898, 1899),
12. *N. I. Tunaru* (Drojdii de vin din 1889,
Scântee de Odobesci din 1889, Paradis de
Drăgășani din 1886, vin fert din 1890),
13. *C. Th. Metaxa & Comp.* (Cognac),
14. *Dr. C. Petraș* (Vin roș din 1895).

CLASA 61

Siropuri și licoruri. — Diferite spirtoase. — Alcooluri de industrie

Mare premii:

- U. V. Negroponte* pentru țuica sa, de o calitate
cu totul superioară.

Medalii de aur:

1. *C. I. C. Brătianu* (Țuică din 1890),
2. *I. Brunner* (Alcool rafinat),
3. *S. & L. Costiner* (Spirt de vin rafinat),
4. *B. I. & G. Goilav* (Alcool rafinat, Aniseta
Rom),
5. *Ef. Ionescu* (Țuică),
6. *C. T. & C. Metaxas* (Bitter),
7. *Al. Marghiloman* (Țuică din 1892),
8. *Dim. A. Matak* (Țuică din 1882 și 1890),
9. *Murinescu Bragadir* (Alcool rafinat),
10. *I. Feierslein*

11. *Peride & Comp.* (Țuică, spirturi diverse),
12. D-na *Alice Roseti-Teșcanu* (Alcool rafinat),
13. *M. Scărlătescu* (Țuică din 1887 și 1890),
14. *Sp. Topali* (Alcool),
15. *Frații Oroveanu & Lehrer* (Societatea de vinicultură) (Licoruri diverse, țuică, alcool),
16. *Colectivitatea fabricanților de licoruri din Bucuresc* (Țuică, licoruri, mastică).

Medalii de argint :

1. *S. G. Ardeleanu* (Țuică, spirt de cireși),
2. *C. I. Cîrșeanu* (Țuică din 1895),
3. *Mat. Dănaricu* (Țuică),
4. *Ion Don*
5. *I. Drăgănescu* (Țuică din 1880 și 1887),
6. *Phil. Eminger* (Țuică),
7. *I. Giovanni Frați* (Mastică),
8. *Stel. Ianelidis* (Diverse licoruri, mastică),
9. *A. S. Montandon* (Diverse licoruri),
10. *Mih. Filipescu* (Țuică),
11. *Leo Pinčles & I. Last* (Alcool rafinat și anisat),
12. D-na *Ema de Plagino* (Bitter, alcool de ismă),
13. *D. Prodrom* (Cacao, Vanilie, Mastică de Hio),
14. *At. Purcăreanu* (Diverse licoruri),
15. *Har. Rădulescu* (Apă de melisă, alcool de ismă),
16. *Al. Sabitay* (Bitter, Rom, Mastică),
17. *Z. Zamfirescu* (Țuică din 1888).

Medalii de bronz :

1. *Ioan I. Albescu* (Țuică),
2. *Gr. Arsenescu*
3. *Chr. Constantinescu* (Apă de Melissa),
4. *Fr. Costiner & Haim* (Alcool),
5. *D. Focșaner* (Alcool rafinat),
6. *G. Iorgulescu* (Țuică),
7. *Ivanuș Dinulescu* (Bitter),
8. *Moise Juster* (Alcool rafinat),
9. *St. Mihailescu* (Țuică din 1880, diverse licoruri),
10. *Al. Păcleanu* (Țuică din 1891),
11. *D. Ștefănescu* (Țuică),
12. *M. Teoharescu* (Țuică din 1890),
13. *R. G. Țițeriu* (Țuică),
14. *P. Vicato* (Mastică).

Mențiuni onorabile :

1. *D. Christescu* (Țuică),
2. *G. Dumitrescu* (Țuică din 1892),
3. *C. Fontăneanu* (Țuică din 1896),
4. *T. Giuglan* (Țuică),
5. *Frații Goldhammer* (Alcool),
6. *B. Mendel* (Țuică),
7. *A. Papadatos* (Mastică),
8. *Henșcu Rapaport* (Alcool rafinat).

CLASA 62

Băuturi diverse

Medalii de aur :

1. D-na *S. Luther* (Bere),
2. *Marinescu-Bragadiru* (Bere).

Medalii de argint :

1. *C. Oppler* (Bere),
2. *Fabricile-Unite-Române din Bucuresc* (Apă de Seltz),

Medalii de bronz :

- Eft. D. Polizu, Ploest* (Apă de Seltz și limonade).

GRUPUL XI

CLASA 63

Exploatații de Mine și Cariere

Membru în juriul internațional d. *H. Cremer*.

Mari Premii :

1. *Administrația Domeniului coroanei*¹⁾,
2. *Direcția generală a Monopolurilor Statului* (Săline)²⁾,
3. *Ministerul de Agricultură și Industrie* (Mine și Cariere)³⁾,
4. *Societatea internațională petroliferă «Amsterdam»* (Petrol),
5. *Societatea «Steauă Română»* (Petrol brut și rafinat, parafine).

Medalii de aur :

1. *Societatea minieră română* (Lignită și cărbuni de pământ),
2. *Floru Dianu* (Colaborator),
3. *V. Istrati* idem,
4. *Alimăneșteanu* idem,
5. *N. Cucu St.* idem,
6. *N. Zane* idem,
7. *Zdranovici* idem.

1) Roce de ornament. Blocuri de piatră. Maquetă de piatră fasonată. Console fasonate. Coloană fasonată, Piramidă. Probă luată din adâncul straturilor. Var hidraulic.

2) Dare de seamă despre zăcămintele de sare. Statistică, planuri, modele, vederi de exploatare. Harta geologică a României. Specimene de produse. Bloc de sare gemă de 10.000 kg. Grote de sare. Secția unei galerii. Diagrame. Monografie.

3) Specimene de diverse minerale și de minerale combustibile. Specimene de materii de construcție. Sare de la Târgu-Ocna, Ocnele Mari, Dofana, Slănic. Planurile minei de lignită de la Mărginea. Analizele mineralilor României. Monografie.

Medalii de argint :

1. *C. Costa-Foru* (Petrol brut; modele de son-daje, planuri),
2. *N. C. Gărdăreanu* (Diverse minereuri),
3. *Ern. Manoel & Comp.* (Peatră de var),
4. *U. V. Negroponte* (Pietre de construcție și de mori),
5. *Dincă Schileru* (Antraci),
6. *Dr. Popovici-Hațeg* (Colaborator),
7. *R. Pascu*, idem,
8. *R. C. Mircea* idem.

Medalii de bronz :

1. *C. V. Andrieș* (Alabastru),
2. *L. Goldenstein* (O bucată de chihlimbar de 545 gr.),
3. *Dr. J. Edeleanu* (Colaborator).

Mențiuni onorabile :

1. *Angheliescu* (Lignită),
2. *V. Bajol* (Lignită, cărbun de pământ),
3. *Prințul D. B. Stirbey* (Petre de construcții),
4. *Pr. Vojen* idem.

CLASA 65

Mica Metalurgie**Medalii de argint :**

1. *I. Catz* (Produse de fer și fontă smălțuite, aurite, argintate, nichelate, plumbuite și zincate),
2. *Em. Costinescu* (sârmă, cuie de sârmă),
3. *Erhard Wolff* (Obiecte de bronz, ferărie pentru case),
4. *F. Weigel* (Galerie de sobă de fer bătut),
5. *Ad. Solomon* (Mobile de fer),
6. *Societatea «Albina»* (Max Fischer) (Tinichigerie și Zincărie).

Medalii de bronz :

1. *J. Haug* (Broască pentru laidă de fer),
2. *Menachem Fermo* (Unelte de gospodărie),
3. *O. Geldern* (Mașină de fabricat cuie, cuie, sârmă),
4. *Frații Ortony* (Obiecte de fer și de aramă),
5. *Sig. Hornstein* (Mobile de fer),
6. *Em. Arghiriadi* (Colaborator).

Mențiuni onorabile :

1. *Tanase Dimitrescu* (Căldărărie și tinichigerie),
2. *Carol Weizner* (Potcoave pentru cai),
3. *G. Atanasiu* (Căldări pentru gospodărie),
4. *Luigi Caprari* (Somiere metalice),
5. *Vante I. Șoroagă* (Broasce),
6. *G. Popescu* (Broască de siguranță),
7. *D. Săvulescu* (Căldări pentru gospodărie).

GRUPUL XII

CLASA 66

Decorația fixă a edificiilor publice și locuințelor Membru în Juriul internațional d. *N. Cucu St.***Medalii de aur :**

1. *Direcția Inchisorilor*,¹⁾
2. *Școala de arte și Meserii din București*²⁾,
3. *Bucher & Dürer* (Parchete, sculpturi),
4. *E. Lessel* (Uși, parchete, lucrări de marchetărie fină),
5. *C. Georgescu* (Un model de scară de lemn),
6. *I. Mincu* (colaborator).

Medalii de argint :

1. *W. Dietz* (Decorații de platur),
2. *H. Herdlicka* idem,
3. *Rosen & Fii* (Parchete în mosaic de lemn).

CLASA 69

Mobile eftine și mobile de lux**Medalii de argint :**

1. *Școala de Arte și Meserii din București* (Bancă de nuc sculptată, scaune diverse, cetelnic de biserică sculptat și aurit, policandru de bronz ciselat și nichelat, cadelniță idem),
2. *Atelierul Penitenciarului Mislea* (Jilț de biserică, Cetelnic, Tron episcopal de nuc sculptat).

Medalii de bronz :

1. *S. Șternberg* (Mobile diverse de lux),
2. *Bucher & Dürer* (Mobile și unelte pentru bucătărie),
3. *S. Emmanuel* (O bibliotecă stil gotic de nuc sculptat),
4. *Levi Held* (Un bufet de nuc ca marmora),
5. *Școala de Arte și Meserii din Craiova* (Un birou).

Mențiuni onorabile :

1. *Școala județeană din Ploesci* (Diferite mobile),
2. *Alois Nicolici* idem,
3. *Fabrica «Cometul»* (*D. Solomon*), idem,
4. *Administrația Domeniului Coroanei* (Diverse mobile și lucruri pentru o gospodărie țărănească),
5. *Fabrica «Fortuna»* (*Finkelstein*) (Scaune și mese de lemn de fag încovoiat).

¹⁾ Tâmplă de biserică în lemn de nuc sculptat. Iconostas. Un cerb, sculptat în Penitenciarul Slănic dintr'o singură bucată de nuc.

²⁾ Portal de lemn sculptat și aurit de diferite stiluri naționale.

OLASA 70

Tapete, Tapițerie și Țesături de mobilat

Medalie de aur:

Expoziția colectivă a fabricanților de tapete și stofe naționale pentru mobile (Scoarțe, velințe, covoare, levicere, hram alb și roș, stofe de lână cu saū fără fir).

Medalii de argint:

1. *Domeniul Coroanei* (Scoarțe naționale),
2. *Societatea «Furnica»* (Scoarțe, hram, stofe de mobile, perdele, draperii, fețe de masă cu flori, cu fluturi, cu saū fără fir).

Medalii de bronz:

1. *D-na Elena C. G. Aslan* (Covor cusut cu punctul Gobelin),
2. *Direcția Inchisurilor* (Scoarțe),
3. *B. Djaburov* (Covoare, țesături pentru mobile),
4. *G. Ionescu* (Diferite covoare marī și micī).

Mențiuni onorabile:

1. *Maica Domnica Dumitrescu* (Față de masă cusută cu fir, stofe de mobile idem),
2. *D-na Elena C. Grădișteanu* (Scoarță românească).

OLASA 71

Decorația mobilă și lucrări de tapițerie

Medalie de argint:

Direcția Inchisurilor (Perdele și draperii).

Mențiune onorabilă:

Expoziția colectivă a tapițerilor (Draperii, perdele, fețe de masă, perini cu saū fără fir).

OLASA 72

Ceramica

Medalie de argint:

Societatea de basalt și ceramică de la Cotroceni (Cărămizi, olane, tuburi, etc., cărămizi și ornamente smălțuite pentru pavilionul tutunurilor de la Expoziție).

Medalii de bronz:

1. *Administrația Domeniului Coroanei* (Cărămizi, oale, etc.),
2. *Fabrica de ceramică și ole din Bucuresc* (Oale străchinī diferite),
3. *L. Tomola* (Mosaicuri).

Mențiuni onorabile:

1. *Cușarida & Comp.* (Tuburi pentru apă),
2. *Fabrica de Ceramică din Simileasca* (Gresie ceramică),
3. *Fabrica din Roman* (Cărămizi refractare).

OLASA 73

Cristale și sticlărie

Medalii de bronz:

1. *Societatea română pentru sticlărie* (Sticle, pahare, servicii diverse: albe, colorate, șlefuite, gravate etc.),
2. *I. Kohen & I. Kraid*, idem,
3. *Sticlăria din Bogdănești (Bacău)*, idem.

OLASA 74

Aparate de încălzit

Medalii de bronz:

1. *Fabrica «Cometul»* (Sobe de tuciū, mașini de bucătărie),
2. *Societatea de Basalt și Ceramică de la Cotroceni* (Sobe de faianță, mașini de bucătărie, bae).

OLASA 75

Aparate și proceduri de iluminat (neelectrice)

Medalii de bronz:

1. *F. Weigel* (Lampă de fer bătut, cu glob),
2. *Teirich & Comp.* (Candelabru).

Mențiune onorabilă:

Dr. Sig. Steiner (Aparate pentru iluminat cu acetilenă).

OLASA 77

Material și proceduri pentru fabricarea țesăturilor, fabricarea îmbrăcăminte

Mențiune onorabilă:

Elie Succin (Aparat pentru țesut).

OLASA 79

Material și proceduri pentru cusătura și fabricarea îmbrăcăminte

Medalie de bronz:

G. Naphliotis (Calapoade și forme pentru încălțăminte de bărbați și femei).

OLASA 80

Fire și țesături de bumbac

Medalie de bronz:

1. *Expoziția colectivă a țesătorilor* (Pânză de bumbac albă, colorată, cu flori, șervete, prosoape, fețe de masă, stambă, stofă pentru rochiți).

OLASA 81

Fire și țesături de in, cânepă. — Produse de frânghierie

Medalii de argint:

1. *Administrația Domeniului Coroanei*¹⁾,

¹⁾ Fire și țesături de in și cânepă. — Frânghierie de tot felul. — Aparat de gimnastică. — Chingī, sfoară, pânză, căpestre, etc. etc.

2. *M. Wachtel* (Un frumos pavilion cu tot felul de frânghii, pânze și odgoane, sfoară și obiecte de cânepă),
3. *Colectivitatea mică a industriei de țesătorie și frânghierie* (Sfoară, frânghii, pânză, etc.),
4. *Societatea «Furnica»* (Pânză și lucrări de in și cânepă).

Medalii de bronz:

1. *Drăghiceanu & Comp.* (Frânghii, pânză, hamac, sfoară, odgoane, etc.),
2. *Birman & Fiul* (Un pavilion imitând bap-tisterul de la Curtea de Argeș făcut din tot felul de frânghii naturale și colorate),
3. *Elena Năsturel* (Țesături de in albe și colorate, rufărie pentru spitalul militar și pentru masă),
4. *Frații Simian* (Frânghii de tot felul).

GRUPUL XIII

CLASA 82

Fire și țesături de lână

Membru al Juriului internațional D. G. D. *Mirea*.

Mare premiu:

D-nei *Elena Cornescu*, ca întemeietoare a societății «Furnica», căreia i s'a acordat o **Medalie de aur** pentru magnificele lucrări expuse.

Medalie de argint:

Fabrica de postav din Buhuș (Țesături, postavuri, Stofe de lână, 50 bucăți).

Medalii de bronz:

1. *G. Cerkez* (Flanele, țesături, împletituri),
2. *Rhein Scheeser & Comp.* (Postavuri),
3. *Avr. Juster-Lipa* (Țesături de lână).

Mențiuni onorabile:

1. *Max Șapira* (Stofe de lână),
2. *Manasse Gros* (Stofe de lână ordinară),
3. *Administrația Domeniului Coroanei* (Țesături de lână, diverse postavuri țărănești, obiecte împletite),
4. *Ministerul Domeniilor* (Țesături de lână, industrie națională casnică),
5. *Direcția Generală a Inchisorilor* (Țesături de lână făcute în inchisori),
6. *Expoziția colectivă a fabricanților de mică industrie rurală a țesăturilor de pînă de capră* (Preșuri de scări, covoare, desagi, țesături de pînă de capră),
7. *Expoziția colectivă a fabricanților de mică industrie rurală a țesăturilor de lână* (Fire și țesături de lână, lână dărăciță, stofe de lână, flanele).

CLASA 83

Mătase și țesături de mătase

Medalii de Argint:

1. *Expoziția a mică a industriei*: Maramă, pânză de mătase, stofe de mătase,
2. *Expoziția colectivă a fabricanților de țesături*: idem,
3. *B. Djaburov* (Felurite țesături de mătase),
4. *Vilimescu-Mironeanu* (Fire, țesături, broderii de mătase).

Medalii de bronz:

1. D-na *Elena C. Grădișteanu* (Borangic de mătase),
2. *H. Stănilescu* (Țesături subțiri de mătase),
3. *Ilie Tunghioie* (Stofe de mătasă, — industrie casnică —),
4. *Theodora Pavelescu* (Maramă, stofe, broderii de mătase).

Mențiuni onorabile:

1. D-na *Smaranda D. Banu* (Borangic de mătase)
2. » *Ariada Frumușanu* » »
3. » *Elena Preotu Diaconescu* » »
4. » *C. I. Frumușanu* » »

CLASA 84

Dantele, Broderii, Pasmanterii

Medalii de aur:

1. *M. S. Regina României*¹⁾,
2. *Societatea «Furnica»* (Țesături și broderii naționale),
3. D-na *Anna Roth*²⁾,
4. *Ministerul Domeniilor* (Broderii, țesături naționale, adunate din țară cu prilejul Expoziției pentru Muzeul industrial al Ministerului).

Medalii de argint:

1. *Administrația Domeniului Coroanei* (Fire și țesături de mătase. Gogoși de mătase, albe și galbene. Țesături de mătase—Ateliere școlare—),
2. *Asilul «Elena Doamna»* (Broderii pe postav și mătase),
3. *B. Djaburov* (Perini de mătase, brodate),
4. *V. Georgescu* (Pasmanterii și ceaprazerii militare. Epolete, șarfuri, eghilete, atribute bisericesti brodate cu fir. Aer brodat cu fir și mătăsuri),

¹⁾ Plăpâmioară de dantelă de mătase cu diferite embleme și flori, lucrată cu mâna de M. S. Regina.

²⁾ Tablou brodat pe mătase cu fir de aur și mătăsuri, în relief, reprezentând punerea în mormânt a Mântuitorului, proprietate a Ministerului Cultelor și Instrucției publice.

5. *Teodora Pavelescu* (Broderii pe pânză, postav și mătase, — industrie casnică —),
6. *Ilie Tunghioiu* (idem),
• *Expoziția colectivă a fabricanților de broderii și dantele* (Dantele, broderii pe lână și mătase).

Medalii de bronz:

1. *Direcția închisorilor* (Broderii pe pânză și postav),
2. D-na *M. P. Ioan* (O batistă brodată à jour).

Mențiune onorabilă:

Administrația Domeniului Coroanei (Broderii pe mătase și pânză, — industrie națională. —

CLASA 85

Industria confecțiunii și a cusutului pentru Barbați, Femei și Copii

Medalii de aur:

1. *Ministerul Domeniilor* (Cojoace, peptare blănite, costume naționale și părți de costume de lână și mătase, Bete, chimire, cămăși, etc.),
2. *Societatea «Furnica»* (Idem),
3. *Sig. Prager* (Blănuri, mantale blănite, pelerine de blană, căciulă de blană, haine de bărbați și femei blănite).

Medalii de argint:

1. *Expoziția colectivă a Costumei naționale* (Diferite costume, cojoace, flanele, etc.),
2. *B. Djaburov* (Diferite costume naționale),
3. *Teodora Pavelescu* (Costume naționale, de bărbați, copii și femei; vestminte preotești, costume, ilice, cămăși, bete, fote, fuste, marame, etc).

Medalii de bronz:

1. *Ilie Tunghioiu* (Costume naționale de lână și de mătase albă, cusute cu fir de aur și de argint).
2. *T. Mateescu* (Costum de surugiă cu ipingea-roșie),
3. *O. Vladimír* (Livrelele curței M. S. Regelui),
4. *Ilie Popp* (Un frac și o jachetă),
5. *Direcția Generală a Inchișorilor* (Cojoace, ilice, costume naționale).

Mențiuni onorabile:

1. *Zoe Filiti* (O bundă, cusută cu găitane),
2. *Elena Th. Fleva* (O cămașă de borangic brodată),
3. *Olga Macovei* (Costum național).
4. *I. Ionescu* (Costume naționale).

CLASA 86

Diferite industrii ale îmbrăcăminteii

Medalie de aur:

1. *S. Fain* (Pălării de tot felul, toce de magistrat, pălării militare).

Medalii de argint:

1. *Societatea de tricotații* (Zweifel) din Bucuresci (Obiecte împletite de ață, de lână și de mătase, flanele sistem Dr. Jäger),
2. *C. Gheorghiu, Bucuresci* (Cisme de bărbați și pantofi de dame).
3. *Cismăria «Progresul» din Bucuresci* (Încălțăminte bărbătească de purtat și de lux).

Medalii de bronz:

1. *Expoziția colectivă a fabricanților de pălării* (Diferite pălării),
2. *I. Salomon* (Idem),
3. *G. Vasilescu* (Idem),
4. *Stroer & Kohlert* (Colecție de toate felurile de nasturi de sidet),
5. *G. Cerkez* (Bonetărie de tot felul),
6. *St. Focanescu* (Pantofi și cismulite de dame),
7. *C. Stătescu* (Cisme de bărbați, — civilii și militari —),
8. *W. Schuster* (Cisme de tot felul),
9. *Direcția generală a Inchișorilor* (Cisme făcute în atelierele Penitenciarelor),
10. D-na *Cat. Davidel, Iași* (Buchet de flori artificiale).

Mențiuni onorabile:

1. *Carol Grün* (Umbreluțe pentru dame),
2. *M. I. Theodolin* (Corsete),
3. *Max I. Șapira* (Bonetărie),
4. *M. Petrescu* (Cisme),
5. *Th. Bucowski* (Cisme de bărbați și încălțăminte de damă),
6. *Colectivitatea fabricanților de cămăși și rufe* (Felurite rufării),
7. *Colectivitatea fabricanților de bonetărie* (Diverse obiecte de fire împletite),
8. *Fabricanții de încălțăminte din Bucuresci* (Cisme de tot felul).

GRUPUL XIV

CLASA 87

Arte chimice și Farmacie

Mari premii:

1. *Institutul central de chimie* (Analize, produse și preparatii chimice asupra petrolului, săreii și apelor minerale),

2. *Dr. Bernat Lindway* (Colaborator),

Medalii de aur :

1. *Societ. «Steaua Română»* (Derivate din petrol),
2. *V. și G. Assan* (Culori, lacuri, uleiuri vegetale).

Medalii de argint :

1. *Societatea petroliferă internațională «Amsterdam»* (Derivate de petrol),
2. *Fabrica «Stella» din Bucuresc* (Săpun, lumînări),
3. *Ant. Altân* (Produse farmaceutice).

Medalii de bronz :

1. *St. Popini* (Medicamente contra durerii de dinți),
2. *G. Nicolaevici* (Luminări, săpun),
3. *P. Munzer* (Lacuri),
4. *Alsinger* (Produse chimice).

Mențiuni onorabile :

1. *Jacob Babad* (Luminări de stearină și de ceară),
2. *I. Berbereanu* (Produse farmaceutice),
3. *Sotir Ionescu* (Vax, luminări, săpun),
4. *Alexe Ițcan* (Preparații și produse de farmacie),
5. *Moessner & Mersing* (Luminări, săpun),
6. *I. I. Steinberg* (Ingrășăminte chimice, grăsimi, uleiuri),
7. *Moriș Strich* (Săpun),
8. *Iord. Bogdan* (Produse farmaceutice),
9. *Max Fischer & Comp.* (Produse chimice, luminări, unsoări),
10. *I. I. Verner* (Farmacie),
11. *Fabricile-Române-Unite* (Acid carbonic).

CLASA 88

Fabricarea Hârtiei

Medalie de aur :

- Schiel & Comp.* (Hârtie de tot felul, carton, materii prime. Vederea fabriciei).

Medalie de argint :

- Societatea «Letea» (Bistrița)* (Hârtie de tot felul, carton, materii prime),

Medalii de bronz :

1. *Stefan Ioanide* (Hârtie ordinară și fină),
2. *Fabrica Scăeni* , , ,

CLASA 89

Pei tăbăcite și Pei

Mare Premiu :

- Gr. Alexandrescu, Bucuresc* (Pele tăbăcită de toate felurile, mărimele și calitățile).

Medalii de aur :

1. *B. Weithase & Comp., Bucuresc* (Pele fină și ordinară),

2. *Sam. Fildermann, Bacău* (Pele fină și ordinară),

3. *Schiel & Paneth, Pitești*, (Talpă).

Medalii de argint :

1. *M. Gelber, Iași*, (Talpă),
2. *Gheorghiu & Comp., Ploesc* (Pele de tot felul),
3. *G. Trandafirescu, Bucuresc* ,
4. *Hanciu & Schlandt, R. Vâlcea* ,
5. *T. Sapatino, Bucuresc* ,
6. *Expoziția colectivă a tăbăcarilor*, (Pele de tot felul),

Medalie de bronz :

Osias Wiriwof, Bêrlad.

CLASA 90

Parfumerie

Mențiune onorabilă :

Fabrica «Stella», Bucuresc (Săpun, esențe mirisitoare, prafuri, etc.).

CLASA 91

Manufacturi de tutun și de chibrituri chimice

Mare premiu :

Direcția generală a Regiei Monopolurilor românesce (Tutunuri de toate calitățile și formatele în bocce și cutii, țigări, țigarete, tabac. Chibrituri de toate felurile și calitățile. Monografie asupra culturii, vinderei și administrației. Date statistice. Armele țării făcute cu capete de chibrituri).

Medalie de aur :

Gr. Manu (Colaborator).

Medalii de argint :

1. *C. V. Correni*,
2. *Cristeanu*,
3. *Ioachimescu*,
4. *I. Vlădoianu*.

Toți aceștia Colaboratori.

GRUPUL XV

CLASA 92

Papetărie

Medalie de aur :

1. *Socec & Comp.* (Articole de papetărie. Registre de toate felurile și mărimele. Hârtie de scrisori, plicuri, articole de birou).

Medalii de argint :

1. *Fabrica «Progresul» din Ploesc* (Registre, articole de birou),
2. *L. Wolf & Comp.* (Mașini de făcut țigarete).

Medalii de bronz:

1. *Bucher & Dürer* (Articole de papetărie, furnitură de birou),
2. *C. Sfetea* (Hârtie de scrisori, diverse plicuri),
3. *H. Margulius* (Timbre în cauciuc),
4. *Direcția generală a închisorilor* (Registre legate).

CLASA 94

Argintărie**Medalie de bronz:**

Noise Lazăr & Fiți (Biserica Doamna Bălașa de argint).

CLASA 95

Petre scumpe și juvaeruri**Medalie de argint:**

T. Radivon (Juvaeruri cu petre scumpe, icoane, vase bisericesci de argint și suflate cu aur).

Mențiuni onorabile:

I. Resch, fiș (Colecția completă a ordinelor naționale române).

CLASA 96

Perierie, Marochinerie, Strungărie și Impletituri de răchită**Medalie de argint:**

Administrațiunea Domeniului Coroanei (Panere, coșuri, sticle, plosci, mobile, rogojină, etc., etc., de răchită și papură, pălării).

Medalii de bronz

1. *M. H. Zolcovič* (Impletituri de răchită),
2. *Leopold Bach* (Periș de tot felul),
3. *Bucher & Dürer* (Diferite strungării),
4. *St. Kohn* (Strungărie, articole de călătorie, cufere),
5. *Paul Milker* (Strungărie, Coșuri de călătorie),
6. *Direcțiunea generală a închisorilor* (Periș, strungării, coșuri).

Mențiuni onorabile:

1. *Colectivitatea fabricanților de periș* (Felurite periș),
2. *idem marochinărie* (Obiecte diverse),
3. *idem strungărie* (Felurite lucrări),
4. *idem coșărie* (Coșuri, panere și o mulțime de lucrări împletite),
5. *D-na Baronă Maya de Steyger* (Mobilă de fantazie sculptată),
6. *Ministerul Domeniilor* (Rogojinș, coșuri).

CLASA 99

Industria cauciucului și gutapercei. Obiecte de călătorie și militare**Medalie de argint:**

Paul Milker (Sacș de drum de pele cu necesare

de argint și fildeș, truse pentru militari, cufere pentru călătorii).

Medalie de bronz:

B. Zigmann (Un cufăr de pânză formând pat).

CLASA 100

Jucării**Mențiune onorabilă:**

Bucher & Dürer (Diferite jucării).

GRUPUL XVI

CLASA 104

Marea și mica cultură. Sindecate agricole, credite agricole

Membri în Juriul internațional d. *M. G. Cantacuzino*

Medalie de aur:

Ministerul Domeniilor și Agriculturii (Harta și expunerea împroprietărirei țeranilor și însurățeilor).

CLASA 108

Instituții pentru dezvoltarea intelectuală și morală a lucrătorilor

S'a acordat două **Marș Premii**: unul *Administrației Domeniului Coroanei* și cel-l'alt d-lui *I. Kalinderu*, eminentul Administrator al acestui Domeniș, care a luat măsurile cele mai nimerite pentru a îmbunătăți soarta țeranilor, a le ridica moralul și a desvolta situația lor prin Societăți de învățământ, societăți cooperative, de ajutor mutual, etc., etc., înființate prin stăruința sa pe Domeniile Coroanei.

CLASA 109

Societăți de prevedere**Medalie de aur:**

Societatea funcționarilor publici (Bucureșci).

CLASA 111

Igienă**Medalii de aur:**

1. *Ministerul de Interne* (Direcția serviciului sanitar ¹⁾),

¹⁾ Obiecte de igienă și asistență publică. Pro-duse igienice (ser, vaccin, aparat de sterilizare). Raport general asupra Igienei și Serviciului Sanitar. Notișe istorice, organizare, date statistice, publicații, albume, fotografii, planuri, hărți.

2. *Ministerul Agriculturii* (Serviciul apelor minerale)²⁾,
3. *Oraşul Craiova* (Planuri şi lucrări de însănătoşire şi înfrumuseţare a oraşului).

Medalie de argint :

Epitropia Sf. Spiridon din Iaşi (Staţia balneară Slănic din Bacău; descripţie, planuri, vederi ape minerale).

Medalie de bronz :

Primăria oraşului Peatra (Apele minerale de la Cozia).

CLASA 112

Asistenţa publică

Mare premii:

1. *Serviciul sanitar al României pentru îmbunătăţirea serviciilor sale spitaliceşti* (Broşuri, albume ale spitalelor dependente de densus, centrale şi judeţene),
2. *Eferia Spitalelor Civile* (Bucureşti) (Broşuri, albumuri, memorii).

Medalii de aur :

1. *Epitropia Sf. Spiridon din Iaşi* (Spitalul din Iaşi; anale, planuri, vederi, etc.),
2. *Societatea Maternă «Asilul Elisabeta»* (Broşură plan, vederi),
3. *Institutul de binefacere şi caritate «Leagănul Sf. Ecaterina»* idem.

Medalie de argint :

Epitropia Spitalului «Elisabeta Doamna» din Galaţi (Plan şi vederi ale spitalului).

GRUPUL XVIII

Armate de uscat şi mare

CLASA 116

Armament şi material de artilerie

Arsenalul Armatei, Pulberăria regală din Dudeşti şi Pyrotechnia au expus :

1. Busturile în bronz ale M. M. L. L. R. R. Obuse de diferite calibre, şrapnele, material de arsenal, albume şi panoplii de arme. Probe de lemne de construcţie de diferite specii.

2. Probe de praf fără fum şi un memoriu asupra fabricei.

²⁾ Apele minerale : Amara, Bălăţeşti, Bivolari, Boboci, Breazu, Căciulata, Călimănesci, Cozia, Dorna, Govora, Jitia, Lacul-Sărat, Monteoru, Meledic, Pucioasa, Sărata, Strunga, Tazlău-Vulcan. Hărţi, planuri, vederi de staţii balneare ale statului.

3. Instrumente şi diferite produse ale Pyrotechniei. Specimene de produse. Memoriu.

Aceste produse au fost foarte preţuite, căci li s'a acordat una din cele mai înalte recompense: **Medalia de aur.**

CLASA 117

Geniul militar şi serviciile carii depind de el

Membri în Juriul internaţional, d. Col. I. Istrati.

Cea mai înaltă recompensă, **Marele Premiu**, a fost obţinută de Comandamentul Cetăţii Bucureşti şi Direcţia Geniului militar pentru întâiul şi al doilea regiment de geniū, ca recompensă pentru frumoasele lucrări expuse şi anume: Un memoriu asupra drumului de ter ce înconjură forturile Bucureşti şi material de geniū, memoriu, albume, fotografii, reliefuri de fortificaţii (Col. Crăiniceanu), planuri de căzărni, pontoane, obiecte de lagăr.

CLASA 118

Geniū maritim. — Lucrări hydraulice. — Torpile

Arsenalul marinei militare a expus perspectivele arsenalului şi a Cazărmei Ţiglina, fotografiile principalelor vase ale statului, *Sborul* (model de torpilor), *Mircea* (model de brick), *Elisabeta* (cru-cişător) şi a obţinut **Medalia de argint.**

CLASA 119

Cartografia, hidrografia şi instrumente diverse

În această clasă Ministerul de Răsboi a obţinut recompensa cea mai înaltă: **Marele Premiu** (care a fost acordată numai Franţei, Germaniei şi Rusiei) pentru frumoasele lucrări expuse de Institutul Geografic şi de Statul-Major al Armatei. E o onoare cu atât mai mare cu cât a fost foarte rară şi produsele celorlalte ţări au fost socotite ca inferioare celor expuse de noi.

Institutul Geografic a expus specimene imprimate şi de mână a tuturor hărţilor, planurile ridicate, precum şi o dare de seamă despre lucrările săvârşite. Statul-Major a expus o prea frumoasă Istorie a Armatei, diferite monografii şi reviste militare. Generalul Brătianu, Colonelii Ionescu şi Hârjeu au obţinut câte o **Medalie de aur** iar Locot-Colonel Cantea o **Medalie de argint.**

Câteşi trei colaboratori.

CLASA 120

Serviciile Administrative

Medalii de aur :

1. *Manutanţa militară. — Inchisoarea militară. — Tăbăcăria Armatei* (Pâine, pesmeţi, făinuri);

dare de seamă, planuri și vederi ale instalațiilor),

2. *Fabrica Mandrea & Comp.* (Furnitură militară),
3. *General Bengescu-Dabija* (colaborator),
4. *Colonel Thoma Paraschivescu* »

Medalie de argint:

D. Staicovič (Conserve alimentare militare).

Medalie de bronz:

Maiorul Jița (Cort de campanie).

OLASA 121

Igienă și material sanitar

Medalie de aur:

1. *Spitalul militar* (Albumul serviciului sanitar al armatei, experiențe asupra efectelor glonțului puștei Manlicher. — Model român din 1893, cu piese justificative de Prof. General Dr. Demostene. Instrumente de chirurgie. — Fotografii, vederi, deseme și material spitalicesc).
2. *General Dr. Demostene* (colaborator).

COPRINSUL

	Pag.		Pag.
1. Raport adresat Ministrului Agriculturii, Industriei, Comerciului și Domeniilor	I	29. Societatea de știință (București)	152
2. Introducere istorică — Expozițiile străine	1	30. Institutul de Bacteriologie	153
3. Expozițiile române (1867, 1873, 1889)	10	31. Laboratorul de chimie organică	154
4. Expoziția universală din 1900 — Personalul și activitatea Comisariatului general (de la 1898—1902)	24	32. CLASA 5. Școala superioară de medicină veterinară	155
5. Comisia centrală consultativă	48	33. CLASA 6. Școlile comerciale	158
6. Comisiunile Județene	50	34. Școlile comerciale străine	160
7. Agenții	51	35. Școlile de arte și meserii	163
8. Locurile concesionate expoziției noastre	53	36. Asilul Elena Doamna	164
9. Pavilioanele	55	37. Școala de Poduri și Șosele	166
10. Depositul central de la Geogoga	64	38. GRUPA II. — CLASA 7—10. Opere de artă	166
11. Juriile județene	66	39. GRUPA III (Instrumente și proceduri ale literilor, științelor și artelor). — CLASA 11. Tiparul	171
12. Juriul central	67	40. CLASA 12. Fotografia	175
13. Instalațiile, mobilierul și mater. decorativ	68	41. CLASA 13. Bibliotecă, Ziare, Afișe, Legătorie	176
14. Juriile internaționale	69	42. CLASA 14. Hărți geografice, Atlase, Topografie	179
15. Agenția comercială	73	43. CLASA 15. Instrumente de precizie și medalii	179
16. Fondul și cheltuielile expoziției	76	44. CLASA 16. Instrumente chirurgicale	180
17. Tablou de cheltuielile expoziției	80	45. CLASA 17. Instrumente de muzică	180
18. Clasificarea generală a obiectelor de expus	92	46. GRUPA IV (Material și proceduri generale ale mecanicii)	182
19. Domeniul Coroanei	99	47. GRUPA V (Electricitate). — CLASA 26. Poștă, Telegraf, Telefon	184
20. GRUPUL I (Educație și învățământ). — CLASA 1. Educația copilului, învățământ primar, școala de adulți	112	48. GRUPA VI (Geniul civil și mijloace de transport). — CLASA 28. Material de construcții: var, ciment, ipsos, etc.	189
21. Învățământul străin la Expoziție	119	49. CLASA 29. C. F. R.	193
22. CLASA 2. Învățământul secundar	128	50. Docurile din Galați și Brăila	200
23. Învățământul secundar străin	134	51. Podul peste Dunăre	202
24. CLASA 3. Învățământul superior. Instituții științifice	136	52. Portul Constanța	204
25. Învățământul superior străin	142	53. Drumurile	207
26. Academia Română	144		
27. Societatea geografică română	149		
28. Institutul meteorologic	150		

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
54. OLASA 30—31. Rotărie, Căruțe, Trăsuri, Șelari, Curelari	210	92. Minele de antimoniu	334
55. OLASA 33. Navigațiunea fluvială	212	93. Minele de bismut	335
56. Serviciul maritim	214	94. <i>Serbia</i> . Caracterizare generală. Mine. Ca- riere	335
57. GRUPA VII (Agricultura). — OLASA 35. Material și proceduri de exploatarea a- gricole	215	95. Aurul	335
58. OLASA 38—39. Statistică-Agronomie, Pro- duse agricole	216	96. Mercurul	335
59. OLASA 40. Lăptăria Domeniului Regal Broșteni	231	97. Plumbul	336
60. OLASA 41. Produse agricole nealimentare, Plante textile	233	98. Zincul	336
61. Plante oleaginoase	234	99. Arama	336
62. OLASA 42. Insecte vătămătoare	234	100. Antimoniul	336
63. Insecte folositoare	235	101. Ferul	336
64. Invățământul agricol român (fermele)	237	102. Combustibil mineral	336
65. „ „ străin	240	103. Cariere	336
66. Crescerea vitelor (boi, cai, oi, porci)	243	104. <i>Bulgaria</i> . Mine. Cariere	336
67. GRUPA VIII. — OLASA 43—45. Horticul- tura-Arboricultura	253	105. Carierele	337
68. GRUPA IX (Păduri. Vânat. Pescuit). — OLASA 49—50. Pădurile	258	106. Petrolul	337
69. OLASA 52. Vânatul	270	107. Sarea	346
70. OLASA 53. Pescuitul	272	108. Soda	350
71. GRUPA X (Alimentațiunea). — OLASA 56. Morăria, Făină de grâu, Malaiul, Pas- tele alimentare	278	109. OLASA 64—65. Marea și mica metalurgie	351
72. OLASA 58. Conservele alimentare	287	110. GRUPA XII (Decorațiuni și mobile pen- tru locuinți și edificii publice). — OLASA 66. Decorațiuni fixe	355
73. OLASA 59. Zahărul, Cultura sfecele, Co- fetăria, Ciocolata, etc.	289	111. OLASA 69—75. Mobile. Covoare. Țesă- turi pentru tapițerie. Ceramica. Stic- lărie. Aparate de încălzit și de luminat	359
74. OLASA 60. Viticultura	294	112. GRUPA XIII (Fire. Țesături. Vestimente). — OLASA 80—83. Țesături de căneapă, bumbac, lână, mătase	371
75. Importanța culturală	297	113. OLASA 84. Dantele, broderii, pasmanterii	377
76. Vi și cultură	302	114. OLASA 85. Costume naționale. Cojoace	379
77. Centre viticole și vinuri	305	115. GRUPA XIV (Industria chimică). — OLASA 87. Arte chimice și farmacie	384
78. OLASA 61. Băuturile spirtoase	315	116. Farmacia	386
79. Taxele	317	117. Laboratoare de chimie	387
80. Controlul	317	118. OLASA 88. Indust. Hârtiei și a Cartonului	388
81. Progresele realizate	318	119. OLASA 89. Tăbăcăria	391
82. Industria Bereii	322	120. OLASA 91. Tutunul și chibriturile. Regi- mul pînă la 1897	394
83. GRUPA XI (Mine, Cariere, Metalurgie). — OLASA 63. Mine și Cariere	324	121. Regimul actual	395
84. Minereuri	329	122. Cumpărarea materiilor prime	396
85. Lignita și Huila	330	123. Cultura tutunului	396
86. Legislația	330	124. Chibriturile	397
87. Organizarea serviciului minelor	333	125. GRUPA XV (Industria diverse). — OLASA 92—100. Papeterie. Cuțitărie. Giuvaer- giu. Argintari. Bronz, fontă și fererie de artă. Perii. Marochinerii. Tableterie și împletituri de răchite. Obiecte de călătorie. Jucării	399
88. Statistica	333	126. GRUPA XVI (Economie națională, Higienă, Asistență publică). — OLASA 104. Cul-	
89. Minele străine. <i>Ungaria</i>	333		
90. Minele de aur	334		
91. Minele de argint, plumb și cupru	334		

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
tura mare și mică	401	147. Apele Vulcana	409
127. CLASA 108. Instituțiunî pentru dezvoltarea intelectuală și morală a muncii	402	148. Eforia spitalelor civile din Bucurescî	409
128. CLASA 109. Instituțiunî de prevedere. Societatea funcționarilor publici	402	149. Casa Spitalelor și Ospiciilor Sf. Spiridon din Iași	410
129. CLASA 111. Știința Higienei. Apele minerale românești. Lacul Amar	403	150. Parcul public Bibescu din Craiova	410
130. Bălătescî	404	151. Asilurile de copii mici, Leagănul Sf. Ecaterina	411
131. Bivolarî	405	152. Societatea «Materna»	411
132. Borca	405	153. GRUPA XVIII (Armata de uscat și de ape)	412
133. Izvorul Brădet	405	154. Domnia Regelui Carol	413
134. Breazu	405	155. CLASA 116. Armamente și material de artilerie, Arsenalul	415
135. Căciulata	405	156. Pirotechnia	415
136. Călimănești	406	157. Fabricile de Pulbere	415
137. Cozia	406	158. CLASA 117. Geniul militar	416
138. Dorna	406	159. CLASA 118. Mărina Militară	416
139. Govora	406	160. CLASA 119. Cartografie militară	417
140. Lacul-Sărat	407	161. CLASA 120. Serviciul administrative. Manutanța Armatei	417
141. Meledicul	407	162. Atelierele de Confecții	417
142. Pucioasa	407	163. CLASA 221. Higiena și material sanitar	418
143. Sărata	407	164. Congresele internaționale	420
144. Slănicul	408	165. Tabloul Premiilor	427
145. Băile Strunga	408		
146. Lacul Tekir-Ghiol	408		

